GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 8 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2023/4384 27.05.2025
HAKAN YALÇIN

002 2023/12699 27.05.2025
Ö.K.

003 2023/30553 27.05.2025
TUNA CAN KIRBAŞ

004 2023/91838 27.05.2025
MERDAN YANARDAĞ

005 2024/16630 27.05.2025
HÜSEYİN EL HÜSEYİN VE DİĞERLERİ

006 2019/13793 28.05.2025
AHMET SITKI ÖZTÜRK

007 2020/20470 28.05.2025
FADİME KARABULUT DENİZ VE DİĞERLERİ

008 2020/22230 28.05.2025
AHMET ALİ AKİ VE AKİ DEMİR SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

009 2020/24401 28.05.2025
CAHİT KARAKAN VE DİĞERLERİ

010 2020/24910 28.05.2025
AYDINLAR YAPI MALZEMELERİ TURİZM İNŞAAT PAZARLAMA VE TİC. LTD. ŞTİ.

011 2020/38890 28.05.2025
MUSTAFA UÇAR

012 2021/5680 28.05.2025
HASAN DERECELİ VE MEHMET DERECELİ

013 2021/17425 28.05.2025
PERİZAT KOÇ

014 2021/18791 28.05.2025
CEVAT GÜLER

015 2021/25258 28.05.2025
EROL ÇAM

016 2021/48736 28.05.2025
EROL KAYA

017 2021/58553 28.05.2025
ABDULLAH ACAR

İçindekiler - devam

018 2021/59630 28.05.2025
HİLMİ ARIK

019 2022/2539 28.05.2025
EROL ÇAYIR

020 2022/4717 28.05.2025
ESRA ERTAN

021 2022/55753 28.05.2025
AYŞE KUKUŞ VE DİĞERLERİ

022 2022/59107 28.05.2025
SEVAL GÜLMEZ

023 2022/64193 28.05.2025
EYUPHAN ÖCAL

024 2022/77281 28.05.2025
MUSTAFA GÜNEŞ VE BAHAR ÖZGÜR

025 2022/81608 28.05.2025
SELİM BOZDOĞAN VE DİĞERLERİ

026 2022/101448 28.05.2025
U.B.K.

027 2022/102572 28.05.2025
FATMA ELCUMAN

028 2022/109738 28.05.2025
VELİ ERDOĞAN

029 2023/2226 28.05.2025
SÜHEYLA GÜR VE DİĞERLERİ

030 2023/4368 28.05.2025
BERİVAN ALTAN

031 2023/4374 28.05.2025
DENİZ NAZLIM

032 2023/4376 28.05.2025
ÜMMÜ HABİBE EREN

033 2023/4378 28.05.2025
EMRULLAH ACAR

034 2023/4382 28.05.2025
CEYLAN ŞAHİNLİ

İçindekiler - devam

035 2023/4421 28.05.2025
SALMAN GÖZELYUZ

036 2023/60010 28.05.2025
ALEV UZUNBAŞ

037 2023/64287 28.05.2025
ÇETİN KOÇYİĞİT

038 2023/75342 28.05.2025
BERİTAN CANÖZER KIRAN

039 2023/102741 28.05.2025
ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU (2)

040 2024/6 28.05.2025
HALİL TUNÇ

041 2024/5814 28.05.2025
A.E. VE DİĞERLERİ

042 2020/29242 29.05.2025
ATİKA VATAN VE ŞABAN VATAN

043 2021/22264 29.05.2025
ABDULKADİR EKEN

044 2021/46347 29.05.2025
MAHSUN YILMAZ

045 2021/47924 29.05.2025
R.T.

046 2022/62466 29.05.2025
N.E.

047 2023/30928 29.05.2025
A.S.

048 2023/38006 29.05.2025
HALİT İNCİROĞLU

049 2022/13323 30.05.2025
ORHAN BAŞKARA

050 2019/18443 11.06.2025
AYDIN BOYBEY

051 2019/36639 11.06.2025
ZERDEŞT ODUNÇU

İçindekiler - devam

052 2020/24792 11.06.2025
BANK TURAN ALEM ALMAAT BANKASI BTA BANK JSC VE FINCRAFT INVESTMENT HOUSE JSC

053 2020/26196 11.06.2025
GUVANCH SAPARMADOV

054 2020/27305 11.06.2025
YEŞİLYURT İNŞAAT MALZEMELERİ PAZ. İNŞ. TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.VE METİN YEŞİLYURT

055 2020/29286 11.06.2025
AHMET ŞANAL

056 2021/544 11.06.2025
NUSRETTİN BAĞATUR

057 2021/5645 11.06.2025
ALPASLAN ÇALIM VE MELEK ÇALIM

058 2021/6044 11.06.2025
MENDERES CANKURTARAN

059 2021/8272 11.06.2025
İ.S.

060 2021/12594 11.06.2025
DOĞUKAN BİLİR (2)

061 2021/13454 11.06.2025
ZİLAN ESEN

062 2021/16980 11.06.2025
SELİM TEKİN

063 2021/30496 11.06.2025
SEYFİ GÖÇEN

064 2021/36284 11.06.2025
BAYRAM DEMİRCİ VE BEKİR DEMİRCİ

065 2021/40849 11.06.2025
NURAN ÇELİK

066 2021/47098 11.06.2025
MEHMET SİVRİ

067 2021/59814 11.06.2025
CÜNEYT EFE

068 2021/60162 11.06.2025
FATİH KAHRAMAN

İçindekiler - devam

069 2021/60587 11.06.2025
OSMAN GEMLİ

070 2022/2963 11.06.2025
NADİR YETKİN İLHAN

071 2022/5468 11.06.2025
SEVCAN MALKOÇ VE MUSTAFA MALKOÇ

072 2022/21314 11.06.2025
SADIK SEVEN

073 2022/28301 11.06.2025
A.O.

074 2022/36424 11.06.2025
ABDULLAH BAYTAŞ

075 2022/41435 11.06.2025
İZZETHAN AYKUT

076 2022/42524 11.06.2025
YUNUS KARAKOÇ

077 2022/69230 11.06.2025
HÜSNA KAYA

078 2022/85758 11.06.2025
YALÇIN AKALINLI

079 2022/89192 11.06.2025
HELİM KAYNAK

080 2022/101898 11.06.2025
MUSTAFA TÜRKSOY

081 2022/106446 11.06.2025
RAMAZAN AYSAL

082 2023/64433 11.06.2025
AYŞEN HADİMİOĞLU

083 2020/721 12.06.2025
CENGİZ KARATEKİN

084 2020/1422 12.06.2025
YÜCE ALKAS TARIM REKLAMCILIK MEDİKAL TUR. İNŞ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

085 2020/8527 12.06.2025
MEHMET POSTALLI

İçindekiler - devam

086 2020/20773 12.06.2025
S.Y.M.İ.G.T.H.S.T. A.Ş.

087 2020/37047 12.06.2025
ERKAN ALGI

088 2021/13161 12.06.2025
ÖNDER AL VE ZEKİ TEMEL

089 2021/14297 12.06.2025
AHMET KOÇ

090 2021/15347 12.06.2025
ABDULAZİZ ENCU VE DİĞERLERİ

091 2021/17966 12.06.2025
ŞAHİN KIZILCAN

092 2021/29399 12.06.2025
NAZAN ALBAYRAK

093 2021/39795 12.06.2025
ORHAN ORHAN

094 2021/41453 12.06.2025
AZİZ SEVİN

095 2021/42753 12.06.2025
MUSTAFA MARUL

096 2021/54737 12.06.2025
NAZAR ACEMOĞLU

097 2021/58260 12.06.2025
E.Ş. VE DİĞERLERİ

098 2022/2906 12.06.2025
ALİ İHSAN COŞKUN

099 2022/88206 12.06.2025
ADNAN MUTLU

100 2022/105315 12.06.2025
RASİME ŞEBNEM KORUR

HAKAN YALÇIN

B. No: 2023/4384 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4384

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4384)

Karar Tarihi:27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Hakan YALÇIN

Vekili : Av. Resul TAMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında muhabir olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun karara itirazı Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık; Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber

ajanslarının merkezlerine gönderildiğini belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında; Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç halinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi halinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da yer vermiştir. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun PKK/KCK terör örgütünün gençlik yapılanması (DGH) nın yanı sıra Basın Komitesine bağlı olarak Mezopotamya Haber Ajansında da faaliyet yürüttüğünü söylemiştir. Başsavcılık, gizli tanığın anılan beyanının doğruluk içerdiğini zira başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucu ile DGH içerisinde faaliyet yürüten şahıslar arasında para transfer işlemlerinin tespit edildiğini vurgulamıştır.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV,TV10,ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV),RADYO(DENGE MEZOPOTOMYA RADYOSU), gazete(ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), DERGİ(JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA) internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL,) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bunun ile birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslardan arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli

belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezapotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/04/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden bilgi birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim

olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada bazı yasaklı yayınların ele geçirildiğini, başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında ise silahlı örgüt üyeleri ile örgütü simgeleyen işaretlerin başvurucu tarafından sosyal medya hesabından görsel olarak paylaşılıp örgüt propagandası yapıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla

ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerlik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358 sayılı kararının ilgili kısmı

şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12.08.2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13.08.2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir.'' şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 09.10.2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan’ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 04.10.2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15.05.2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K. nın basın açıklaması yapması, sanık H.C. nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 5, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ve başvurucu hakkındaki tanık beyanını doğrulayacak nitelikte gözüken -başvurucunun para transferlerini tespit eden- mali analiz raporu (bkz. § 8) bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan, B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri gözetilmelidir. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formdaki iddialarını yinelemiştir.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

40. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No:

2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesi, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sundukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları birçok kararda incelemiş; bu kararlarda söz konusu iddialar 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varmıştır (Cafer Yıldız, B. No: 2014/9308, 9/1/2018 §§ 34-40; Yaşar Saçlı, B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

Ö.K.

B. No: 2023/12699 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/12699

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ö.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/12699)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Ö.K.

Vekili : Av. Anıl ULUÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yapılan haber nedeniyle şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/2/2023 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı, başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde olaylar özetle şöyledir:

6. 15/7/2016 tarihinde darbe girişiminin olduğu vakitlerde Diyanet İşleri Başkanlığınca tüm camilerde ezan ve sela okunmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine tiyatro ve dizi oyuncusu olarak tanınan U.A.K.nin sosyal medya hesabından 16/7/2016 tarihinde -daha sonra kendisinin yapmadığını iddia ettiği- "Ya ezanınızı s...im şu an çok afedersiniz balkondan atlamama ramak kaldı" şeklinde bir paylaşım yapılmıştır. Bu paylaşım ulusal birçok gazete ve haber sitesinde haber olarak aktarılmıştır. Paylaşımın akabinde U.A.K. hakkında halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılama suçundan adli soruşturma başlatılmıştır.

7. Ulusal bir gazeteye ait internet sitesi olan www.yeniakit.com.tr (haber sitesi) adresinden de söz konusu paylaşım 29/7/2016 tarihinde "Oyuncu bozuntusundan ezana alçakça küfür" başlıklı bir haberle yayımlanmıştır. Bunun üzerine söz konusu haberin de içinde yer aldığı benzer haberler yönünden birçok haber sitesine erişim engeli kararı verilmesi için başvurucunun hâkim olarak görev yaptığı sulh ceza hâkimliğine talepte bulunulmuştur. Söz konusu talebi değerlendiren başvurucu, diğer haberlerin basın özgürlüğü kapsamında kaldığı ancak Yeni Akit sitesindeki haberde yer alan "oyuncu bozuntusu" ifadesinin talepte bulunan U.A.K.nin kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle talebin kabulü ile söz konusu haber linkine erişimin engellenmesine karar vermiştir.

8. Bu karar doğrultusunda habere erişimin engellenmesi üzerine bu kez aynı haber sitesinde 26/8/2019 tarihinde "Ezana küfretti Akit'i yasaklattı" başlıklı yeni bir haber yayımlanmıştır. Söz konusu haberde erişimin engellenmesine karar veren başvurucuya da değinilmiş, ezan düşmanı olarak nitelendirilen U.A.K.nin gerçek yüzünün ortaya çıkarıldığı haberin İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimi olarak görev yapan Ö. K. tarafından sansürlendiği iddia edilmiştir. Ayrıca haberde U.A.K. hakkında halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılama suçundan yapılan yargılama sonucunda İstanbul Anadolu 4. Asliye Ceza Mahkemesince verilen karara da yer verilmiştir. Söz konusu kararda sanığın paylaşımı kendisinin yapmadığını beyan ettiği, daha önce de aynı sosyal medya hesabının izinsiz şekilde ele geçirildiğine ilişkin ekran çıktılarının ibraz edildiği belirtilerek U.A.K.nin üzerine atılı suçu işlediğine dair kesin, yeterli ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle beraatine hükmedilmiştir. Bahsi geçen haberin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Oyuncu [U.A.K.nin] Ezan-ı Muhammedi'ye küfretmesine mahkemeden ödül gibi karar. FETÖ'nün hain girişiminin gerçekleştiği 15 Temmuz gecesi İslam'a nefretini kusan Kaboğlu'nun 'Ya ezanınızı s...im şu an çok afedersiniz balkondan atlamama ramak kaldı' şeklindeki alçak paylaşımını haberleştiren yeniakit.com.tr'deki içeriğe ulaşım engeli getirildi. İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimi [Ö.K.], ezan düşmanı Kaboğlu'nun gerçek yüzünün ortaya çıkarıldığı habere sansür uygulanmasına karar verdi.

Kurulduğu günden bu yana yasaklar ve sansürlerle boğuşan Akit'e yönelik tuhaf yargı kararlarına bir yenisi daha eklendi. Sanatçı bozuntusu[U.A.K.nin] Ezan-ı Muhammedi'ye küfretmesine yönelik tepki haberi yapan Akit'e karşı mahkemeden 'yasak' kararı çıktı. [U.A.K.nin] 15 Temmuz gecesi @[a.] uzantılı Twitter adresi üzerinden yaptığı 'Ya ezanınızı s...im şu an çok afedersiniz balkondan atlamama ramak kaldı' şeklindeki alçak paylaşımı haberleştiren Yeniakit.com.tr'ye ulaşım engeli getirildi. Mahkeme, internet sitemizdeki 'Oyuncu bozuntusundan ezana alçak küfür' başlıklı haberimize erişimin engellenmesine karar verdi. Darbe gecesi verilen selaları 'ezan' zanneden ve İslam'ın kutsalları arasında yer

alan ezana küfreden Kaboğlu, mahkeme kararı ile adeta ödüllendirilmiş oldu.

Ezana küfredilmesine ödül!

Ezan düşmanı [U.A.K.nin] 27/06/2019 tarihinde yaptığı yasaklama başvurusunu aynı gün içerisinde jet hızıyla karara bağlayan 1. Sulh Ceza Hakimi [Ö.K.], Akit'i sansürleyerek basın özgürlüğünü çiğnedi. Mahkemenin 27/06/2019 tarihli, 2019/3192 Değişik İş No'lu kararında, '5651 Sayılı yasanın 9/3 maddesi gereğince https://www.yeniakit.com.tr /haber/oyuncu-bozuntusundan-ezana-alcak-kufur-197945.html URL sayılı internet sayfasına içeriğinin ERİŞİME ENGELLENMESİNE karar verildi' sözleri kullanıldı.

Yasak sadece Akit'e

Ezan düşmanı oyuncu [U.A.K.nin] rezaletiyle ilgili internet üzerinden haber yayınlayan diğer sitelere ise erişim engeli getirilmedi. Mahkeme kararında, Takvim, Milliyet, AA, İnternethaber, Öncevatan, Sabah, Haberler.com, A24 gibi internet sitelerinin [K.nın] ezana küfrettiğine ve hakkında soruşturma açıldığına yönelik haberlerine erişim engeli talebi reddedildi. 1. Sulh Ceza Hakimliği'nin sadece sansürü sadece Akit'e uygulaması garabetin ikinci perdesi olarak kayıtlara geçti.

Bu sansür Akit okurlarına

Ezan-ı Muhammedî'ye küfreden oyuncu bozuntusu [U.A.K.yi] sevindiren, basın hürriyetine pranga vuran kararla birlikte Akit okurları internet üzerinden [K.nın] ezan düşmanlığı içeren sözlerine erişemeyecek. Medya tarihinin karanlık sayfalarına eklenen mahkeme kararı, Türkiye'de basın özgürlüğünün olmadığını söyleyen laikçi çevrelerin nasıl özgür basın düşmanı olduğunu da bir kez daha gözler önüne serdi.

[U.A.K. hakkındaki beraat kararı]

İfadesinde kıvırmıştı

15 Temmuz'da terörist darbe girişiminin püskürtüldüğü sırada [U.A.K.] hakkında Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmıştı. İfadesine başvurulan Kaboğlu ezana küfrettiği paylaşımı inkar ederek, gece saatlerinde hesabının çalınmış olabileceğini söylediği iddianameye girmişti. 6 aydan 1 yıla kadar hapsi istenen Kaboğlu'nun beraatle sonuçlandırıldığı öğrenildi."

9. Bu haber üzerine başvurucu, İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğine erişimin engellenmesi talebiyle başvuruda bulunmuştur. Sulh Ceza Hâkimliği bu talebi kabul ederek habere erişimin engellenmesine karar vermiş ve kararın bir örneğini Erişim Sağlayıcıları Birliğine (Birlik) göndermiştir. Birlik ise teknik yetersizlik sebebiyle bu kararı uygulayamayacağını bildirmiştir.

10. Haberin yayımlanmasının devam etmesi sebebiyle başvurucu, gerçeğe aykırı haber yapıldığı ve kişilik haklarına saldırıldığı gerekçesiyle haber sitesinin imtiyaz sahiplerine karşı (davalılar) İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 20.000 TL istemli manevi tazminat davası açmıştır.

11. Mahkeme; Anayasa ve ilgili mevzuatlarda basının özgürce haber yapmasının güvence altına alındığını, bu güvencenin nedeninin toplumun sağlıklı, mutlu ve güven içinde yaşayabilmesi için zorunlu olduğunu, bunun için de kişinin, dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren konularda bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına vurgu yapılarak ifade

özgürlüğünün, demokratik bir toplumun vazgeçilmez esasını ve bu toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşulunu oluşturduğunu, ifade özgürlüğünün hoşa gitmeyen, sarsıcı ya da rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca kararda Yargıtay içtihatlarına da vurgu yapılarak gazetecilik tekniği gereği okuyucunun ilgisini artırmak için haberlerde kullanılan başlıkların çarpıcı nitelikte olmasına başvurulduğuna, basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmanın mümkün olduğuna işaret edilmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme; haberde kullanılan başlığın okuyucunun ilgisini artırmak için tercih edildiğini, başvurucunun adına haberde açıkça yer verilmesinin salt manevi zarara sebebiyet vermeyeceğini, bununla birlikte bunun erişimin engellenmesi talebine konu edilebileceğini, nitekim yargı kararıyla habere erişim engeli getirildiğini belirterek başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

12. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 18/1/2023 tarihli kararında istinaf başvurusunun esastan reddine hükmedilmiştir. Kararda; basın özgürlüğü ile kişinin şeref ve itibar hakkının korunması hususunda hakların çatışmaları yönünden değerlendirme yapılarak bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği belirtilmiştir. Davaya konu yayın bir bütün olarak değerlendirilip haber başlığında kullanılan ifadenin başvurucuya değil dava dışı U.A.K.ya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Haberin içeriği yönünden ise davacının şahsına yönelik haksız fiil teşkil eden herhangi bir ifadenin bulunmadığı, haberde davaya konu olayın olduğu şekliyle aktarıldığı ve özle biçim arasındaki dengenin bozulmadığı, dava konusu yayında kullanılan ifadelerin basın ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı yönünde gerekçeye yer verilmiştir.

13. Kararın 2/2/2023 tarihinde başvurucuya tebliği üzerine 13/2/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları için bkz. Sadi Yıldırımoğlu [1. B.], B. No: 2021/24447, 20/12/2023, §§ 16-38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 27/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; bahse konu haberde; ezan düşmanı ya da ezan düşmanı olarak gösterilen bir kişi lehine taraflı karar veren bir hâkim olarak hedef gösterildiğini, hakaret içeren paylaşım sebebiyle erişimin engellenmesine karar verildiğini, gerçeğin saptırılarak haberde yayımlandığını, bu hususun Anayasal güvence olan basın özgürlüğüyle açıklanamayacağını iddia etmiştir. Bahsi geçen internet sitesinde ismine açıkça yer verilmesinin maddi ve manevi varlığını tehlikeye düşürdüğünü, yargı makamlarınca şeref ve itibarının korunmadığını ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkının ihlal edilip edilmediğinin, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği

belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

18. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak teşkil eden "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, [...] manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

19. Başvuru, şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile şikâyet konusu haberi yapan kişilerin Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. Bireyin Şeref ve İtibarının Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

22. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan manevi varlık kapsamında yer almaktadır. Bu çerçevede kişinin hakkında doğru bilgi verilmesine ve kamu nezdinde kendisinin doğru tanıtılmasına ilişkin menfaatleri zedelendiğinde bu durum, şeref ve itibara yönelik bir saldırı teşkil eder. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülüğü vardır (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32). Şeref ve itibara yönelik olarak basın ve yayın yolu ile yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (İlhan Cihaner (2),§ 42; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 36).

23. Pozitif yükümlülükler özel hukuk kişilerinin birbirleriyle olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul güvencelerini haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda derece mahkemelerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47-50; Alper Erarslan [GK], B. No: 2018/16857, 29/9/2022, § 28).

ii. Demokratik Toplum Düzeninin Bir Gereği Olarak İfade ve Basın Özgürlüğü

24. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için hayati unsurlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerlidir ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuya çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi, bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), § 63).

iii. Basının Ödev ve Sorumlulukları

25. Bununla birlikte Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri sınırsız bir ifade özgürlüğü garanti etmemektedir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." şeklinde düzenlenen ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve özgürlükleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (basının görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 67; R.V.Y. A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43). Bu görev ve sorumluluklar başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle ismi verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder (Orhan Pala, § 47).

26. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Kadir Sağdıç, § 53).

27. Gerçekten de kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılması bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabilir. Gerçeğe uygun bir beyana kamunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imalar eşlik edebilmektedir. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum, özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hâlinde geçerlidir (İlhan Cihaner (2), § 61; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş., § 43; Kadir Sağdıç, § 54).

iv. Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

28. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer olaylarda başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ile ihtilaflı haberi yapan gazetecinin Anayasa’nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına

alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (Nilgün Halloran, § 27; Ergün Poyraz (2), § 49; İlhan Cihaner (2), § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 56-58). Şüphesiz ki bu değerlendirme soyut değildir.

29. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek kriterlerden bazıları şöyledir:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [1. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2)[1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2)[1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun[1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

30. Anayasa Mahkemesi, başvurunun koşullarına göre yukarıda sayılan kriterlerin derece mahkemelerince gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Şüphesiz ki bu denetim, başvurucu hakkındaki haberlerin -yayımlandığı bağlamdan koparılmaksızın- olayın bütünselliği içinde incelenmesini gerektirir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılayan değerlendirmelerin yapılmaması başvurucunun iddia ettiği üzere anayasal haklarını ihlal edecektir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda derece mahkemelerinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurup kurmadıkları incelenmelidir. Söz konusu tartışmanın taraflarının kimlikleri de gözönünde bulundurulmalıdır. Başvurucu

hâkim olarak görev yapan bir kişiyken davalı bir medya organıdır (bkz. § 7). Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile başkalarının şöhret ve itibarlarının korunmasının çatışması hâlinde, eğer şöhreti söz konusu olan kişi kamu görevlisi ise dengeleme sırasında bu kişinin üstlendiği kamu görevi gözönüne alınmalıdır (B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 71; Nilgün Halloran § 61).

32. Hâkimlerin mesleklerinin icrası bağlamındaki -sebepsiz, mantık dışı ve saldırgan olmayan- eleştirilere olayın somut koşullarına göre katlanmaları beklenebilir. Bunun yanı sıra, adalet sisteminin düzgün işlemesi için görev yapan hâkim ve savcılar diğer kamu görevlileri gibi kamunun güvenine sahip olmalıdırlar. Bu sebeple adalet sisteminde görev alan hâkimler ve savcılarla birlikte diğer yargı çalışanlarını sebepsiz saldırılardan korumak devletin görevlerindendir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İlhan Cihaner (3)[2. B.], B. No: 2013/5298, 20/5/2015, §§ 26, 27).

33. Bu bağlamda eldeki başvuru bir bütün olarak değerlendirilirken ele alınması gereken temel mesele yapılan haberin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamında gazetecilik etik ilkeleri, gazetecilik mesleğinin ödev ve sorumlulukları ile uyumlu olup olmadığı ve bunun yargısal denetimini yapan makamların verdikleri kararların devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmeye ve netice itibarıyla -eğer gerekliyse- başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararı gidermeye elverişli olup olmadığıdır.

34. Bakılan olayda, haber sitesinde "Oyuncu bozuntusundan ezana alçak küfür" başlığıyla yayımlanan haberde U.A.K. hakkında "oyuncu bozuntusu" olarak bahsedilmesinin kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle başvurucunun görev yaptığı hâkimlik tarafından erişimin engellenmesine karar verilmiştir. Akabinde başvurucu hakkında yapılan haberde ise açıkça görev yerine ve ismine yer verilerek U.A.K.nin paylaşımı hakkında diğer haber sitelerine erişim engeli getirilmezken sadece Yeni Akit haberine erişim engeli getirildiği, bu suretle ezana küfreden U.A.K.nin ödüllendirildiği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun haber sitesini sansürleyerek basın özgürlüğünü çiğnediği ifade edilmiştir.

35. Haberin başvurucuyu ilgilendiren kısmındaki iddiaların doğruluğu konusunda haberi yapan davalıların yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı, haberin aktarılmasında gerekli özeni gösterip göstermediği denetlenmelidir.

36. Bir gazeteci mesleğinin etik ilkeleri ışığında, iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirmelidir. Davalılar ise haberin konusu itibarıyla yayımlanmasında kamu yararı bulunduğunu, dava konusu haber içeriğinin basın özgürlüğü kapsamında olduğunu ifade etmiş; bununla birlikte yayının haber verme ve eleştiri hakkının kullanılmasından ibaret olduğunu belirtmiştir.

37. Başvurucunun hakkında söz konusu haberin yapılmasına neden olan olay daha önce U.A.K. hakkında yapılan habere başvurucunun hâkim olarak erişim engeli kararı vermesidir. Başvurucunun söz konusu kararda talep edene yönelik olarak "oyuncu bozuntusu" denilmesini kişilik haklarına saldırı olarak gördüğü ve bu nedenle erişim engeline karar verdiği anlaşılmaktadır (bkz. § 7). Basın özgürlüğüne müdahale teşkil ettiğinde tartışma bulunmayan bu hukuki yorumun yapılan ikinci haberde eleştiriye konu edilmesi ise elbette kural olarak basın özgürlüğü güvencesindedir. Nitekim haberde, söz konusu paylaşıma ilişkin yapılan diğer haberlere bir müdahalede bulunulmazken sadece Yeni Akit haber sitesine erişim engeli getirilmesi okuyucuya duyurulmuş ve bu durum basın özgürlüğü bağlamında eleştirilmiştir. Öte yandan aynı haberde U.A.K. hakkındaki ceza yargılaması sonucuna da yer verildiği, buna göre ikinci haberin yapıldığı sırada U.A.K.nin söz konusu

paylaşımı yaptığı konusunda yeterli delil bulunmaması nedeniyle verilen beraat kararından davalıların haberdar olduğu açıktır. Bununla birlikte haberde bu kararın da davalı haber sitesince tatmin edici bulunmayarak eleştirildiği anlaşılabilmektedir (bkz. § 8). Dolayısıyla habere göre U.A.K. hakkında beraat kararı verilmiş olsa da başvurucunun verdiği erişim engeli kararı, ezana hakaret eden biri lehine basın özgürlüğünü ihlal etmektedir. Bu durumda haberin yeterli olgusal temellere sahip olduğu, diğer bir deyişle haberin basının ödev ve sorumluluklarına aykırı olduğunun söylenemediği görülmekle çatışan haklar arasındaki dengeleme bakımından davanın diğer koşullarına eğilmek gerekir.

38. Yargının işleyişine ilişkin meseleler kamu yararına ilişkin tartışmalar alanındadır. Bu çerçevede onun toplum için özel görevini hesaba katmak gerekir. Hukuk devletinin temel değeri olan adaletin teminatı olarak yargı, vatandaşların güvenine sahip olmalıdır. Hâkimlerin, adalet sisteminin işlemesi için vazgeçilmez önemi ile hem yargılamalardaki diğer dava süjelerine hem de genel olarak halka güven telkin etmesi gereken rolleri gözönüne alındığında hakaret içeren ve küçük düşürücü sözlerden korunmaları gerekir. Özellikle hâkim ve savcıların konumları gereği bunlara cevap verememesi de dikkate alındığında bu husus önem kazanmaktadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 48; Morice/Fransa [BD], B. No: 29369/10, 23/4/2015, § 128). Bununla birlikte elbette yargı makamlarının hukuki yorumları ve dolayısıyla yargı kararları da demokratik bir toplumda eleştiriden bütünüyle muaf değildir.

39. Somut olayda başvurucunun bir haber hakkında hâkim sıfatıyla verdiği erişim engeli kararının yeni bir habere konu olması, bu doğrultuda başvurucunun verdiği kararın eleştirilmesi basın özgürlüğü içinde tabii bir durumdur. Haberin bütününe bakıldığında başvurucunun ezana hakaret eden bir paylaşım hakkındaki birçok haber sitesi içinden sadece Yeni Akit haber sitesine erişim engeli getirmesi, dava konusu haberde ayrımcı bulunmuş ve bunun basına sansür olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Ezana hakaret eden paylaşımı -her ne kadar yeterli delil elde edilemediği için hakkında beraat kararı verilmiş olsa da- U.A.K.nin yaptığını kabul eden habere göre; başvurucunun paylaşım hakkındaki habere erişim engeli kararı vermesi, ezana yapılan hakareti "ödüllendirme" anlamına gelmektedir. Bu çerçevede bakıldığında başvurucu hakkında yapılan haberde kullanılan dil her ne kadar kaba ve incitici bulunabilse de değer yargısı niteliğindeki bu ifadelerin asgari olgusal temellere sahip olmadığından bahsedilemediği için olayda basın özgürlüğü sınırının aşıldığı, ifadelerin başvurucuya hakaret boyutuna vardığı söylenememektedir. Ayrıca haberde başvurucunun adına ve görev yaptığı mahkemeye açıkça yer verilmiş olmasının ise başlı başına başvurucunun hedef gösterildiği anlamına gelmeyeceği değerlendirilmiştir.

40. Sonuç olarak dava konusu haberin genel yarara ilişkin güncel bir kamusal tartışmaya katkı sunduğu, haberdeki ifadelerin asgari temelden yoksun salt kişilik haklarına saldırı mahiyetinde olmayıp sert eleştiri kapsamında kaldığı ve bu hususların Mahkeme kararında ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulduğu değerlendirilmiştir. Bu itibarla yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında, Mahkemenin verdiği kararla başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı kapsamındaki devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın koruması hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUNA CAN KIRBAŞ

B. No: 2023/30553 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/30553

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNA CAN KIRBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/30553)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Tuna Can KIRBAŞ

Vekili : Av. Nail Dursun KIRBAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabından yapılan paylaşım sebebiyle adli para cezasıyla cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 15/7/2021 tarihinde sosyal medya hesabından 15 Temmuz 2016'da Boğaziçi Köprüsünde darbedilen Hava Harp Okulunda görevli erlere ait olduğunu beyan ettiği bir fotoğraf paylaşmıştır. Bu fotoğrafın üst kısmına da Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliğinin 8. maddesi olduğunu belirttiği "Ast; âmirin her emrini bütün tahammül kuvvetini, sarf ederek istekle ve tam zamanında yapmaya mecburdur." şeklindeki metne yer vermiş, devamında da "Kendi askerini linç eden tek millet olarak tarihe geçtik.." şeklinde düşüncesini eklemiştir. Bu paylaşımın altına başvurucuyla tanışıklığı bulunan ve sosyal medyadan arkadaşı olan İ.D. (müşteki/katılan) tarafından "Sen o yönetmeliği okumamışsın, bi yerden kopyala yapıştır yapmışsın. ister madde madde atayım istersen wp dan PDF atayım. Türk bayrağına kurşun sıkan asker değildir. MADDE 8'in konu ile alakası yoktur. madde 19,20,21 ve 22 ele alınabilir. bunlar da gayet açıktır. silahsıza belden yukarı ateş açabilme durumu sadece 30m de vuku bulabilir. 150m deki elinde TÜRK bayrağı olanı

kafasından ya da Göğsünden vurabilen acemi askerde değildir." şeklinde yorum yazılmıştır. Ayrıca İ.D. bu yorumun altına Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu olduğunu belirttiği düzenlemenin ekran görüntüsünü eklemiştir.

3. Taraflar arasında paylaşımın altında devam eden tartışmada başvurucu "Yarin hükümet değişse akp ye lanet okursun. Boşuna elini kolunu yorma" yazmış, İ.D. de cevap olarak "Ben kanun derim vatan derim, sen akp dersin." şeklinde cevap vermiştir. Başvurucu ise son olarak İ.D.ye hitaben "Pabucumun ajanı. Iyi güldüm.. Mr bilirkişi...", "Siz vatanın öz evlatlarını linç edecek kadar suçsuz askeri öğrencilerin boğazını kesip cezaevine atacak kadar gaddar ve hainsiniz." şeklinde yorumda bulunmuştur.

4. Başvurucunun paylaşımı ile kendisine hakaret ettiğini ileri süren İ.D. 16/7/2021 tarihli dilekçeyle Mengen Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde; başvurucunun paylaşımında ve yorumlarında yer alan ifadeler sebebiyle cezalandırılmasını talep etmiştir.

5. Başvurucunun yazdığı pabucumun ajanı, siz vatanın öz evlatlarını linç edecek kadar suçsuz askeri öğrencilerin boğanızın kesip ceza evine atacak kadar gaddar ve hainsiniz ifadeleriyle hakaret suçunu işlediği değerlendirmesiyle iddianame tanzim edilmiştir. Mengen 11. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) yapılan yargılamada, gaddar ve hain kelimelerinin Türk Dil Kurumundaki (TDK) anlamları incelenmiş ve hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı değerlendirilerek başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...gaddar kelimesinin Türk Dil Kurumu nezdindeki karşılığının acıması olmayan, merhametsiz, katı yürekli olduğu, hain kelimesinin karşılığının ise, hıyanet eden, zarar vermekten, üzmekten veya kötülük yapmaktan hoşlanan, kötüniyeti olan kimse olduğu, bu bakımdan Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında da belirtildiği gibi kullanılan ifadenin, katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyuta ulaşmayan rahatsız edici, kaba ve nezaket dışı söz niteliğinde olduğundan ve hakaret suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı anlaşıldığından, sanığın atılı hakaret suçundan beraatine karar veril[miştir]"

6. Bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi davayı yeniden ele alarak başvurucunun katılana hitaben söylemiş olduğu bu sözlerin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olduğunu kabul etmiş ve başvurucuyu 1.740 TL adli para cezasına mahkûm etmiştir. Kararın gerekçesindeki ilgili kısım şöyledir:

"Somut olayda; sanık Tuna Can Kırbaş'ın 15/07/2021 tarihinde kendisine ait facebook sosyal medya hesabı üzerinden Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği'nin 8.maddesini yazarak paylaşım yaptığı, katılan [İ.D.nin] 8. maddenin ekran görüntüsünü paylaşıma yorum olarak eklediği, aralarında tartışma yaşandığı, sanık Tuna Can Kırbaş'ın paylaşımın altındaki yorumlarda katılan [İ.D.ye] hitaben 'pabucumun ajanı, siz vatanın öz evlatlarını linç edecek kadar suçsuz askeri öğrencilerin boğanızın kesip ceza evine atacak kadar gaddar ve hainsiniz' dediği, sanığın bu sözleri ile katılanı suçsuz askeri öğrencilerin boğazını kesip cezaevine atacak kadar gaddar ve hain olmak olgusuyla suçladığı, bu durumda sanığın katılana hitaben söylemiş olduğu bu sözlerin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olduğu tüm dosya kapsamından anlaşılmak[tadır]."

7. Başvurucu 14/3/2023 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar

verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, darbe girişiminin yaşandığı günde olaydan haberdar olmayan askerlerin kendilerine verilen emirleri yerine getirmek dışında hiçbir amacı olmadığını, bu askerlerin mağduriyetini anmak, toplumun bir kesimince acımasızca yapılan hareketler sebebiyle duyduğu üzüntüyü dile getirmek ve 15 Temmuz 2016 günü şehit olan vatandaşları hatırlatmak amacıyla şahsi sosyal medya hesabından paylaşımda bulunduğunu belirtmiştir. Müştekinin masum askerlere insanlık dışı muamelede bulunulan bir alanda olmadığının bilincinde olduğunu, bu nedenle sarf ettiği sözlerin muhatabının ve hedefinin müşteki olmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle başvurucu müştekiye karşı kullanmadığı sözlerin hakaret olarak nitelendirilerek adli para cezasına mahkûm edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca; yeterli gerekçe oluşturulmadan hükmün açıklamasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesinin gerekçeli karar hakkını, aleyhine hükmedilen adli para cezasını ödemek zorunda kalmasının ise mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde, ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu karşı beyan dilekçesinde, ihlal iddialarının yalnızca ifade özgürlüğü yönünden değil mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı kapsamında da incelenmesi gerektiğini ileri sürerek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut başvuruda sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım sebebiyle başvurucunun hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiş, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenecektir.

13. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadeleri kimin dile getirdiği (Nihat Zeybekci [1.B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1.B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları,

katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [1.B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2.B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2)[1.B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1.B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2)[1.B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun[1.B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1.B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2.B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1.B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1.B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

14. Bu kapsamda yukarıda yer verilen ölçütlerden somut olayla doğrudan ilgili olan; başvuru konusu ifadelerin bağlamı, hedef alınan kişinin kimliği, ifadelerin değer yargısı veya olgu isnadı olup olmadığı nitelemesi ile derece mahkemelerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır.

15. Anayasa Mahkemesi maddi olgular ile değer yargıları arasında dikkatli bir ayrıma gidilmesi, maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığının dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (İlhan Cihaner (2), § 64).

16. Ceza soruşturması kapsamında yaptığı savunmada başvurucu ne Türk Silahlı Kuvvetlerine ne de müştekiye karşı herhangi bir kasıt taşımadığını, sosyal medyada şahsına sataşılması neticesinde bahsi geçen paylaşımları yaptığını, müşteki ile daha önceden tanışıklıklarının olduğunu ve sohbetlerinde müştekinin Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) ile irtibatlı olduğunu söylediğini beyan etmiştir. Davada dinlenen diğer tanık da başvurucuyla

aynı şekilde müştekinin MİT'le irtibatı olduğuna yönelik söylemi olduğunu doğrulamıştır.

17. Somut olayda başvurucunun masum askerlerin linç edildiği iddiasıyla başlayan tartışma, müştekinin silahsız insanlara acemi olmayan askerlerce kurşun sıkıldığı yönündeki cevabıyla devam etmiştir. Taraflar arasında birbirlerinin siyasi görüşlerine de yönelik ithamlar yapılmış ve son olarak başvurucu tarafından "Siz vatanın öz evlatlarını linç edecek kadar suçsuz askeri öğrencilerin boğazını kesip cezaevine atacak kadar gaddar ve hainsiniz." şeklinde ifade kullanılmıştır. Söz konusu ifadenin müştekinin katıldığı bir tartışmada sarf ettiği sözlere karşılık söylendiği açıktır. Başvurucu tarafından ise kullanılan ifadelerin muhatabının müşteki olmadığı ve müştekiyi hedef almadığı belirtilmektedir. Müştekiyi şahsen tanıması sebebiyle bahsi geçen eylemleri müştekinin yapmadığının da bilincinde olduğunu vurgulamıştır.

18. Başvurucunun hedefinin masum olarak nitelendirdiği askerî öğrencilere insanlık dışı muamelede bulunduğunu iddia ettiği bir zihniyet olduğu ve başvurucuya göre bu zihniyetin gaddar ve hain olduğu söylenebilir. Nitekim başvurucu, paylaşımında bir topluluğu kastetmek amacıyla Siz kelimesini kullanmış ve müştekiyi de kullandığı ifadeleri nedeniyle bu gruba dâhil ederek gaddar ve hain olmakla itham etmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun 15 Temmuz darbe girişiminde yer alan askerlerin masum olduğuna dair paylaştığı duygulara katılmadığını gördüğü müştekiyi anılan sözlerle itham ettiği anlaşılmaktadır.

19. Somut olayda Asliye Ceza Mahkemesi başvurucu aleyhine adli para cezasına hükmettiği kararının gerekçesinde gaddar ve hain kelimelerinin TDK'daki anlamlarını inceleyerek söz konusu ifadelerin kişilik haklarına saldırı oluşturmadığı kanaatine ulaşıp başvurucunun beraatine karar vermiştir. Bu kararı kaldırarak başvurucunun adli para cezasıyla cezalandırılmasına hükmeden Bölge Adliye Mahkemesi ise kullanılan ifadeleri olgu isnadı olarak kabul etmiş ve başvurucunun hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

20. Öncelikle belirtmek gerekir ki başvurucunun kullandığı gaddar ve hain sözleri bir olgu isnadı değil değer yargısıdır. Başvurucunun bu şekilde değer yargısı içeren ifadelerde bulunmasının temelinin ne olduğunun anlaşılabilmesi için isetartışmanın geneline bakılması gerekmektedir. Ayrıca tartışmaya katılan tarafların konumu, kendilerine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânının değerlendirilmesi kullanılan ifadelerin neden kişilik haklarına saldırı oluşturduğunun tespiti açısından önem arz etmektedir. Öte yandan başvurucunun cezalandırılmasına karar verilirken cezanın neden gerekli olduğu hususunda bir açıklama yapılması da elzemdir.

21. Bölge Adli Mahkemesi, hukuka uygun olmadığı sonucuna vardığı Asliye Ceza Mahkemesinin kararını kaldırıp yeni bir karar verirken ihtilaflı ifadelerin bir tartışma sırasında dile getirildiğini gözetmiş, bununla birlikte başvurucunun kullandığı ifadelerin katılana karşı bir olgu isnadı olduğunu değerlendirmiştir. Oysa yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun ifadelerinin tartışmanın karşı tarafındaki görüşe yönelik bir değer yargısından ibaret olduğu anlaşılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle başvurucu katılanı, masum askerî öğrencilerin boğazını kesme ve ceza infaz kurumuna atma eylemlerinden sorumlu tutmamakta, savunduğu görüş nedeniyle bu eylemleri yapanlar kadar gaddar ve hain olmakla nitelemektedir. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemesi kararında yukarıda sayılan diğer ilgili dengeleme ölçütleri bakımından da bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

22. Sonuç olarak Bölge Adliye Mahkemesinin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması

hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği, Mahkemenin gerekçesinin başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale yönünden ilgili ve yeterli olmadığı değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 55).

27. Ayrıca, ihlalin tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya toplam 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesine (E.2022/788, K.2023/450) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinde oluşan toplam 31.480,40 TLyargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERDAN YANARDAĞ

B. No: 2023/91838 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/91838

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERDAN YANARDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/91838)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Merdan YANARDAĞ

Vekili : Av. Bilgütay Hakkı DURNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Gazeteci olan başvurucu 20/6/2023 tarihinde ulusal bir televizyon kanalında yayımlanan bir tartışma programına katılmış ve program sırasında silahlı terör örgütü PKK/KCK ve örgütün kurucusu Abdullah Öcalan hakkında çeşitli beyanlarda bulunmuştur. Kolluk tarafından yapılan tespitlere göre başvurucunun açıklamalarının ilgili kısımları şöyledir:

“Şimdi İmralı’ya baktığımız zaman yani 70 yaşını geçmiş bir Abdullah Öcalan ve kabul etmek gerekir ki çok uzun süredir yani 25 yıldır hapiste kesintisiz hapiste ve tecritte olan bir kişiden söz ediyoruz. Türkiye’de en uzun süre yatan siyasi mahkûmdur, en uzun süre yatan. Normal infaz yasaları geçerli olsa aslında serbest bırakılması gerekiyor ev hapsi vesaire. Çünkü demokrasiler tutukluların ve hükümlülerin haklarının da olduğu rejimlerdir. Abdullah Öcalan'a uygulanan tecridin hukukta hiçbir yeri yoktur, kaldırılması lazım, biz görmüyoruz, duymuyoruz, tartışamıyoruz, o izliyor mu izlemiyor mu bilmiyoruz, ama orada elinde rehin olarak tutmuşsun adamla pazarlık yapıyorsun onun üzerinden tehdit savuruyorsun ne pazarlık yapıldı ne teklif edildi bunun karşılığında ne alındı ne verildi bunu bilen kimse yok.

Ailesiyle bile görüşemiyor avukatlarıyla görüşemiyor. Öyle bir, öyle bir infaz düzen olabilir mi ya Türkiye'de yasa gereği, infaz yasası gereği her tutuklu ya da hükümlü haftada bir gün telefon görüşmesi hakkına sahiptir. O telefon dinlenir önemli değildir. Ben konuştum. Ben annemle konuştum. Ben yakınlarımla konuştum hapishanede. Biliyorum bu hakların olduğunu. Mektuplaşma hakkı vardır, avukatlarıyla görüşme hakkı vardır. Yakınları ile görüşme hakkı vardır. Üç kişiyi seçersiniz onların serbest bir açık görüşme yapma hakkınız vardır ve seçim sadece size aittir. Bunu mahkûm seçer. Üç kişinin adını verir ve bunları arada bir değiştirebilir, şimdi bunların hiçbirini uygulamıyorsunuz Abdullah Öcalan için.

...

Çünkü Abdullah Öcalan hafife alınacak birisi değil. Çok okuyan, neredeyse cezaevinde filozof oldu çünkü okumaktan başka bir şey yapmıyor, siyaseti doğru okuyan, doğru gören, doğru çözümleyen son derece zeki birisidir. Çünkü daha önceki geçmişine ve manevralarına baktığım zaman bunu görüyorum. Bir kez kendisine bir kez kazık attılar. İki kere attılar. Üçüncüsünde buna izin vermeyecektir. Böyle bir şansları yok aslında. Ama deneyecekler.

...

Şimdi Selçuk Bey, Diyarbakır'ın seçilmiş belediye başkanı... Ben konuştum onun PKK konusundaki Kandil konusundaki görüşlerini de biliyorum. TELE1'e konuk olarak çağırdık. Diyarbakır Belediye Başkanı olarak çağırdık, adayı olarak çağırdık, zaten bir iki ay sonrada görevden alındı adamcağız... Şimdi ben onların PKK, Kandil, İmralı hakkındaki görüşlerini biliyorum. Türkiye'de demokratik bir Kürt siyasi hareketine izin vermediğiniz zaman karşınızda sadece silahlı güçleri bulursunuz. Başka yol bırakmazsınız ki çünkü. Yani büyük bir siyasi ne diyelim öngörüsüzlük, körlük içindeler."

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun televizyon programında kullandığı sözlere ilişkin olarak resen soruşturma başlatmıştır.

4. Başvurucu, soruşturma kapsamında 26/6/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

5. Başsavcılık, başvurucuyu terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

6. Başvurucu sorgusunda; tespiti yapılan sözlerin kendisine ait olmakla birlikte bağlamından koparıldığını, katıldığı programdan birkaç gün önce açıklama yapan eski bir milletvekilinin sözlerine kinayeli bir şekilde eleştirilerde bulunduğunu, kesinlikle terör örgütü propagandası yapmak gibi bir amaç taşımadığını beyan etmiştir. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun anılan suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

7. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianameyle başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma ile suçu ve suçluyu övme suçlarından cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

8. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/173 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

9. Başvurucunun tutukluluk durumuna ilişkin olarak Mahkeme tarafından 14/7/2023 tarihinde yapılan inceleme sonucunda tutukluluğunun devamına karar verilmiş, başvurucunun karara itirazı ise İstanbul 31. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Anılan karar başvurucuya 31/7/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 2/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Mahkeme 4/10/2023 tarihli ilk duruşma sonunda başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiş ve tahliyesine karar vermiştir.

12. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama, istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Diğer yandan başvurucu; gazetecilik faaliyeti kapsamında kalan açıklamalarının tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek bu nedenlerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, ifade hürriyeti, basın hürriyeti ve çalışma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

17. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

20. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

21. Başvurucunun suça konu edilen ve tutuklama tedbirinin dayanağını oluşturan ifadelerinin terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerine yönelik övgü, meşrulaştırma ya da teşvik etme niteliğinde olduğunun soruşturma makamlarınca ortaya konulamadığı görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sultan Kaya [1. B.], B. No: 2020/29355, 15/3/2022, §§ 33-36; Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, § 90). Diğer yandan başvurucu, tespiti yapılan sözlerin kendisine ait olduğunu

ancak eleştirel nitelikteki ifadelerinin bağlamından koparıldığını ve terör örgütü propagandası yapmak gibi bir amaç taşımadığını beyan etmiştir (bkz. § 6).

22. Bu itibarla suçlama konusu ifadelerin bağlamı ile başvurucunun savunması gözetildiğinde somut olayda tutuklama için gerekli olan suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin mevcut olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

23. Varılan bu sonuç karşısında tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığına ve tutuklamanın ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

24. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti, basın hürriyeti ve çalışma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi de aynı şekilde gerekli görülmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği tespit edilmiştir. Yargılandığı dava kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir. Dolayısıyla hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 166.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 166.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2023/173, K.2023/242) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, suç işlendiğine dair kuvvetli belirtilerin yeterince ortaya konulmadığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Gazeteci olan başvurucunun 20/6/2023 tarihinde ulusal bir televizyon kanalında silahlı terör örgütü PKK/KCK ve örgütün kurucusu Abdullah Öcalan hakkında kullandığı sözlerden (bkz. § 2) dolayı hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmış ve 26/6/2023 tarihinde başvurucu gözaltına alınmıştır. Başsavcılık, terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanması talebiyle başvurucuyu İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiş; hâkimlik, başvurucunun anılan suçtan tutuklanmasına karar vermiştir. Başsavcılık, terör örgütü propagandası yapma ile suçu ve suçluyu övme suçlarından cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmış, İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama sonunda başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılmasına hükmetmiş ve hükümle birlikte başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Dava, istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir.

3. Anayasa Mahkemesi, bugüne kadar verdiği birçok kararında tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanmasının derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamında olduğunu, ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerektiğini, dolayısıyla incelemenin bu çerçevede yapılması gerektiğini belirtmiştir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 48, Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 49).

4. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını, zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre, suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkumiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 04/12/2013, § 73; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 04/122013, § 71). Başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbiri bu ilkeler ışığında değerlendirilmelidir.

5. Somut olayda başvurucunun 20/6/2023 tarihinde bir televizyon programında "… Türkiye'de demokratik bir Kürt siyasi hareketine izin vermediğiniz zaman karşınızda sadece silahlı güçleri bulursunuz. Başka yol bırakmazsınız ki çünkü." şeklinde ifadeler kullandığı

hususunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Tutuklama kararında Sulh Ceza Hakimliği tarafından başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin temelini oluşturan somut olgulara yer verilmiştir. Başvurucunun anılan açıklamasının PKK/KCK silahlı terör örgütünün kullandığı yöntemi haklı ve meşru gösterdiği dikkate alındığında soruşturma makamlarının başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirti bulunduğu yönündeki değerlendirmesinin keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

6. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

HÜSEYİN EL HÜSEYİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2024/16630 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/16630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN EL HÜSEYİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/16630)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucular : 1. Hüseyin EL HÜSEYİN

Vekili : Av. Hüsameddin SALEM

2. Ahmed TARBİ

Vekili : Av. Zehra FELHAN

3. Adil ELŞEYHO

4. Ahmed ELİSA

5. Heysem ALAVAYS

6. Mahmoud HUSSEIN ALI ALJOUMAN

7. Muna EL HÜSEYİN

8. Yahya EL HÜSEYİN

Vekili : Av. İsa POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle

adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Bölüm tarafından Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca başvurularda sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

3. Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucular hakkında farklı tarihlerde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır

4. Başvurucular, haklarında alınan sınır dışı etme kararlarına karşı yetkili idare mahkemelerinde iptal davası açmış; idare mahkemelerince açılan davalar kesin olarak reddedilmiştir.

5. Tüm başvurular otuz günlük yasal başvuru süresi içinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Konularının aynı olması nedeniyle 2024/33847, 2024/34995, 2024/35579, 2024/36226, 2024/36525, 2024/39984, 2024/39149numaralarıbaşvuruların 2024/16630 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmesi gerekir.

7. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu Mahmoud Hussein Ali Aljouman sınır dışı etme kararının dayanağının olmadığını, idare mahkemesinin sadece sınır dışı etme kararında belirtilen Malezya'nın güvenli olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verdiğini, ailesi Türkiye'de iken Malezya ya da Suriye'ye dönemeyeceğini, kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ailesi ile ilgili olarak herhangi bir bilgi vermemiştir. Diğer başvurucular, soyut bir iddia ile haklarında soruşturma başlatıldığını, söz konusu soruşturmalara istinaden sınır dışı edilmelerine karar verildiğini, soruşturma sonucu beklenmeden, soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine veya kamu davasının açılması ertelenmesine rağmen sınır dışı işlemin iptali istemi ile açtıkları davanın reddedilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Hüseyin El Hüseyin, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuş; diğer başvurucular karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucular, sınır dışı edilmelerinin yaşamlarına ya da maddi veya manevi bütünlüklerine yönelik ciddi bir tehlike oluşturduğunu ileri sürmemiştir. Bu nedenle başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) veya Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

12. Devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur. Ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54). Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yabancıların ülkeye girişine, ülkede kalışına veya ülkeden çıkarılmasına ilişkin işlemlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında kalmadığı kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu işlemlere ilişkin davalar medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili görülmemektedir (Aıgul Mavlıanova, B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27). Dolayısıyla sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalmadığının kabulü gerekir (Aıgul Mavlıanova, § 28).

13. Başvuru konusu olayda yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarının konusunun Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Sınır dışı etme işlemlerine ilişkin verilen tedbir kararlarının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET SITKI ÖZTÜRK

B. No: 2019/13793 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13793

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET SITKI ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13793)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Melek ŞAHAN

Başvurucu : Ahmet Sıtkı ÖZTÜRK

Vekili : Av. Büşra LEVENT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma ve bundan kaynaklanan sorunlar nedeniyle kötü muamele yasağının, isteği dışında başka bir ceza infaz kurumuna nakledilme nedeniyle de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 26/9/2016 tarihinden 8/3/2019 tarihine kadar Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) barındırılmış, 8/3/2019 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiş, 4/9/2019 tarihinde de tahliye edilmiştir. Başvurucu 15/2/2022 tarihinden 10/11/2022 tarihine kadar farklı bir ceza infaz kurumunda barındırılmış ve 10/11/2022 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak koşuluyla tahliye edilmiştir.

3. Başvurucu 10/7/2018 tarihinde infaz hâkimliğine başvurmuş, 10 mahpus kapasiteli odalarda 20-29 arasında kişiyle barındırıldığını, 16 kişi için ranza olduğunu, geri kalanların yerde yattığını, yataklar serildikten sonra adım atacak yer kalmadığından yerde yatanların yataklarına basıldığını, her gün yarım saatten fazla tuvalet, iki saatten fazla banyo sırası beklediğini, hijyenik olmayan koğuşta geceleri ışıkların açık olduğu havasız ortamda gürültüden uyumanın imkânsız olduğu şartlarda uyuduğunu, tutulma koşullarının var olan sağlık problemleriyle birleşince çekilmez boyuta ulaştığını belirtmiş; insan onuruna uygun

bir şekilde barındırılmanın sağlanmasını talep etmiştir.

4. Kocaeli İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği), 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan başarısız darbe girişimi sonrasında tüm Türkiye kapsamında çok yoğun tutuklamaların yaşandığını, ceza infaz kurumlarının bu dönemde kapasitelerinin üstünde hükümlü ve tutukluyu kabul etmek zorunda kaldıklarının bilinen bir olgu olduğunu belirterek İnfaz Kurumunca ve infaz hâkimliklerince mevcudun azaltılması, koğuştaki hükümlü ve tutuklu sayısının düşürülmesi konusunda bir uygulama olmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına yaptığı itirazı inceleyen Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), kararda usul ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine 4/3/2019 tarihinde karar vermiştir.

6. Başvurucu 8/3/2019 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir.

7. Nihai karar 21/3/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 12/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun tutulduğu sürece ilişkin olarak İnfaz Kurumundan ayrıntılı bilgi talep etmiştir. İnfaz Kurumunun ve Adalet Bakanlığının (Bakanlık) gönderdiği yazılı cevaplara göre;

i. Başvurucu, Geçici-2, C-12, D-1, B-5, C-17 ve C-10 No.lu odalarda barındırılmıştır. Bu odaların normal ve artırılmış resmî kapasiteleri sırayla şöyledir: D-1 No.lu odanın 12 ve 16 kişi, C-12, B-5, C-17 ve C-10 No.lu odaların ise 16 ve 20 kişidir.

ii. B-5, C-10, C-12, C-17 No.lu odaların yatakhane bölümü 44,55 m², alt kat ortak alanı 27 m², havalandırma bahçesi 35 m²dir. D-1 No.lu odanın yatakhane bölümü 32,4 m², alt kat ortak kullanım alanı 27 m², havalandırma bahçesi 35 m²dir. Odaların alt katında yatakhane ve ortak kullanım alanından tamamen bağımsız 1,4 m² büyüklüğünde bir tuvalet, 1,4 m² büyüklüğünde bir banyo ve 2,6 m² büyüklüğünde iki lavabodan oluşan toplam 5,4 m²lik sıhhi alan vardır.

iii. Odaların alt katında televizyon izleme, yemek yeme alanı olarak kullanılan ortak kullanım alanı ve her odanın kendine özel ortak kullanım alanından açılan havalandırma bahçesi bulunmaktadır. Havalandırma bahçeleri gün aydınlanmasıyla açılıp hava kararmadan hemen önce kapatılmakta ve mahpuslar gün içinde havalandırma bahçesini istedikleri kadar kullanabilmektedir.

iv. Koğuşlarda koğuş mevcudu kadar demir eşya dolabı bulunmakta olup kantin aracılığıyla tedarik edilen komodin dolapta özel eşyalar muhafaza edilebilmektedir.

v. Tuvalet ve banyonun kullanım süreleri bulunmamaktadır, tuvalet ve banyolar sürekli açıktır. Sıcak su ve soğuk su için kota bulunmamakla birlikte gün içinde 08.00-10.00, 12.00-14.00, 17.00-20.00 ve 22.00-01.00 saatleri arasında soğuk su, 05.00-10.00, 12.00-14.00, 17.00-20.00 ve 22.00-01.00 saatleri arasında sıcak su her koğuşa eşit miktarda ve kota olmaksızın verilmektedir.

vi. Mahpuslara verilen yatak 90 cm x 190 cm ebadında olup giysi dolapları yaklaşık 2 m²dir. Başvurucunun barındırıldığı odaların yatakhane kısmında sabit olarak bulunan ranzaların sayıları odalara göre de değişkenlik göstermektedir. C-12 ve C-17 No.lu odalarda 10, D-1

No.lu odada 5, B-5 No.lu odada 9, C-10 No.lu odada 8 ranza vardır.

vii. Odaların ortak yaşam alanında üç masa ve her mahpusa ait bir sandalye vardır, ortak yaşam alanındaki sabit eşyalar yaklaşık 10 m² alan kaplamaktadır.

viii. Odalar petek sistemi ile ısıtılmakta, pencereler ve kapılar dışında herhangi bir havalandırma sistemi bulunmamaktadır. Pencerelerde hava veya ışığı engelleyecek herhangi bir donanım yoktur. Odaların alt katında 39 cm x 106 cm ölçüsünde iki sabit, iki açılır, üst katında 39 cm x 115 cm ölçüsünde dört sabit, dört açılır pencere bulunmaktadır.

ix. Her bir odaya normal şartlarda (pandemi dönemi dışında) ayda iki defa kapalı ve açık spor salonundan faydalanma imkânı sağlanmaktadır.

x. Çöpler hafta içi her gün düzenli olarak toplanmaktadır.

10. Başvurucunun kaç kişi ile ne kadar süre barındırıldığına ilişkin ayrıntılı durum aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Koğuşun boyutu yatakhane bölümü ve ortak kullanım alanı toplanarak hesaplanmıştır.

Koğuştaki Kişi Sayısı Tutulma Zamanı Koğuşun Adı Tutulma Süresi (gün) Hesaplamaya Dahil Alan (m²) Kişi Başına Düşen Alan (m²)

29 14/8/2017-16/8/2017 B-5 2 71,55 2,46

28 9/5/2017-9/6/2017 21/11/2018-28/12/2018 B-5 C-10 68 71,55 2,55

27 7/10/2016-29/10/2016 6/5/2017-9/5/2017 9/6/2017-14/8/2017 27/2/2018-2/3/2018 11/5/2018 24/7/2018-28/7/2018 6/8/2018-2/11/2018 C-12 B-5 C-17 C-10 185 71,55 2,65

26 31/1/2017-17/3/2017 16/8/2017 1/11/2017-3/11/2017 12/5/2018-18/5/2018 20/7/2018-24/7/2018 28/7/2018-3/8/2018 B-5 C-17 63 71,55 2,75

25 13/1/2017-31/1/2017 28/3/2017 7/4/2017-6/5/2017 17/8/2017 3/11/2017-9/11/2017 21/11/2017-23/11/2017 27/11/2017 23/2/2018-27/2/2018 2/3/2018-9/3/2018 24/4/2018-11/5/2018 16/7/2018-20/7/2018 2/11/2018-21/11/2018 28/12/2018-19/1/2019 14/2/2019-21/2/2019 B-5 C-17 C-10 138 71,55 2,86

24 27/3/2017 18/8/2017-29/9/2017 16/11/2017-21/11/2017 23/11/2017-27/11/2017 28/11/2017-13/12/2017 22/12/2017-27/12/2017 24/1/2018 23/3/2018 29/3/2018 6/4/2018-24/4/2018 10/7/2018-16/7/2018 2/8/2018-6/8/2018 19/1/2019-24/1/2019 B-5 C-17 C-10 108 71,55 2,98

23 17/11/2016-2/12/2016 17/3/2017-25/3/2017 29/3/2017-7/4/2017 29/9/2017-7/10/2017 9/11/2017-16/11/2017 13/12/2017- 16/12/2017 27/12/2017 2/1/2018-24/1/2018 9/3/2018-23/3/2018 24/3/2018-29/3/2018 30/3/2018-6/4/2018 29/5/2018-2/6/2018 7/7/2018-10/7/2018 24/1/2019-14/2/2019 21/2/2019-9/3/2019 B-5 C-17 C-10 143 71,55 3,11

22 3/10/2016- 7/10/2016 25/3/2017-27/3/2017 7/10/2017-14/10/2017 18/10/2017-25/10/2017 16/12/2017-22/12/2017 28/12/2017-2/1/2018 25/1/2018 28/5/2018 21/6/2018- 7/7/2018 C-12 B-5 C-17 48 71,55 3,25

21 12/1/2017 14/10/2017-18/10/2017 25/10/2017-30/10/2017 26/1/2018-10/2/2018 18/5/2018-28/5/2018 20/6/2018 B-5 C-17 36 71,55 3,40

20 10/1/2017-12/1/2017 10/2/2018-13/2/2018 16/2/2018-23/2/2018 8/6/2018-20/6/2018 B-5 C-17 26 71,55 3,57

19 16/11/2016 7/1/2017-10/1/2017 7/6/2018 B-5 C-17 5 71,55 3,76

18 26/9/2016-28/9/2016 2/11/2016-7/11/2016 8/11/2016-16/11/2016 6/1/2017 30/10/2017-1/11/2017 2/6/2018-7/6/2018 Geçici 2 D-1 B-5 C-17 2 8 17 46,8 59,4 71,55 2,6 3,30 3,97

17 28/10/2016-2/11/2016 30/9/2016-3/10/2016 2/12/2016-6/1/2017 D-1 C-12 B-5 5 39 59,4 71,55 3,49 4,20

15 28/9/2016-30/9/2016 C-12 2 71,55 4,77

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; İnfaz Kurumunda normal kapasitesi 10 kişi olan odalarda 20-29 arasında kişiyle barındırıldığını, odalarda birer banyo ve tuvalet olduğundan kullanmak için uzun süre beklemek zorunda kaldığını, ortak kullanım alanındaki televizyonun sesi kalabalık nedeniyle çok açıldığından uyuma, dinlenme, ders çalışma, duruşmalara hazırlanma imkânı bulamadığını, yatakhane bölümünde sabit olan sekiz ranzada yatmayan mahpusların sırayla yerde yattığını, mevcut sayısının 25'i geçtiği zamanlarda yatak serecek yer kalmadığında ya bir yatağı iki kişinin dönüşümlü kullandığını ya da iki ranzayı birleştirerek iki kişilik yerde üç kişi yattığını, dolapların ve havalandırmanın yetersiz olduğunu, havasızlık nedeniyle şiddetli baş ağrıları yaşadığını, havalandırma bahçesinin 27 m² olduğunu ve burada aynı anda ancak beş altı kişinin rahatça yürüyebildiğini, spor yapmanın imkânsız olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, olağanüstü hâl döneminde açık ve kapalı spor salonlarının talebe rağmen kullandırılmadığını, uzun süre hareketsiz kalmaktan sağlık problemleri meydana geldiğini, diş ağrısı çektiğinde süre ve kişi kısıtlaması olması nedeniyle hemen muayene olmadığını ve aşırı kalabalık nedeniyle iki üç ay sıra beklediğini, otuz aydır bu koşullarda tutulduğunu, Ağır Ceza Mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu ve var olan sağlık sorunlarına tutulma koşulları da eklenince bedensel ve ruhsal olarak çok yıprandığını ve rencide olduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvurucu, ayrıca başvuruya konu şikâyet süreci devam ederken başka bir kuruma nakledildiğini, burada da aynı şartlarda tutulmaya devam ettiğini ve aynı problemleri yaşadığını ileri sürmüştür.

14. Bakanlık görüşünde, mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarına ilişkin iddialarının yanında geceleri uyumayı imkânsızlaştıran havasız, gürültülü ve ışıkların açık olduğu bir ortamda yatmak zorunda kaldığını ileri sürmüştür. Ayrıca İnfaz Hâkimliğinin görev alanına girmesine rağmen şikâyetlerini incelemeden karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun ilk kez Bakanlık görüşüne karşı beyan aşamasında ileri sürdüğü kötü muameleyle bağlantılı olarak etkili

başvuru hakkının ihlali niteliğindeki mahkemeye erişim hakkı iddiasının incelenmesi mümkün görülmemiştir. Başvurucunun sonradan nakledildiği ceza infaz kurumu yönünden ayrıntılı beyanlar ileri sürmediği, yetkili infaz kurumuna ve infaz hâkimliğine başvurduğuna ilişkin açıklama yapmadığı dikkate alınmış ve inceleme sadece başvurucunun İnfaz Hâkimliğine başvuru yaptığı İnfaz Kurumunda barındırıldığı süreyle (26/9/2016-8/3/2019) sınırlı olarak yapılmıştır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

19. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

20. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı, bu kişilere ihtiyaç duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

21. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 58; geri gönderme merkezindeki tutulma koşulları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93).

22. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişilik koğuşlarda bir kişi için yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Bir mahpus için olan yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de

mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3 m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur, tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

23. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alana ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

24. Her mahpusa düzenli biçimde muhafaza edeceği ayrı bir yatak ile yatağını temiz tutması için gerekli sıklıkta değiştirebileceği ayrı ve uygun bir yatak takımı sağlanmalıdır. Bu bakımdan mahpusun bir yatağı aynı anda başka mahpuslarla birlikte kullanmak, nöbetleşe olarak paylaşmak veya yataksız zeminde uyumak zorunda bırakılmasının kabul edilemez olduğu değerlendirilmiştir (Cengiz Yetgin, § 62).

25. Somut olayda başvurucu, şikâyetçi olduğu İnfaz Kurumunda 2 yıl 5 ay 10 gün barındırılmıştır. Başvurucuya yaklaşık 19 ay (566 gün) 3 m²nin altında değişen kişisel alan, yaklaşık 10 ay (288 gün) 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alan, 41 gün de 4 m²den fazla kişisel alan sağlanabilmiştir. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları, sahip olduğu kişisel yaşam alanı gözetilerek iki başlık altında incelenecektir.

1. Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

26. Başvurucuya sağlanması gereken asgari kişisel alanın birbirini takip eden yaklaşık 19 ay boyunca 3 m²nin altına düştüğü görülmüştür. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

27. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik olarak ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken, asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda 19 ay boyunca devam eden kişisel alan eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle meydana gelen alan azalmalarının -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak- Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır.

28. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından

asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. Aynı şekilde aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerde gözönünde bulundurulan her mahpusun ayrı bir uyku yeri olup olmadığı ve koğuşun genel yüzeyinin mahpusların mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde olup olmadığı hususları da değerlendirilmemiştir. Başvurucunun soyut nitelikli olan ve İnfaz Hâkimliği nezdinde de ileri sürmediği görülen hastalığına rağmen aylarca tedavi sırası beklediğine ilişkin iddiası da incelenmemiştir.

29. Sonuç olarak başvurucunun tutulma koşulları, başvurucuyu özgürlüğünden yoksun kalmanın doğasında olan kaçınılmaz acı düzeyinin ötesinde zorluklara maruz bırakmıştır. Dolayısıyla kötü muamele yasağı ihlal edilmiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem ile 4 m²den Fazla Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

31. Başvurucu, tutulduğu 2 yıl 5 ay 10 günün en az 9 ayında 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda barındırılmıştır (bkz. § 10). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin de incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Levent Cantekin, § 35). Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutulma koşulları incelenmelidir.

32. Başvurucu, odası dışında düzenlenen faaliyetlere katılamadığını iddia etmiştir. Mahpusların yeterli doğal ışığa erişimleri veya egzersiz yapma ya da diğer amaçlı aktivitelere katılma fırsatları olmadan odalarına hapsedilip hapsedilmedikleri tespit edilmelidir (benzer değerlendirme için bkz. Gasparı/Ermenistan, B. No: 44769/08, 20/9/2018, § 64). Başvurucu; gün ışığı ve temiz havadan yararlanabileceği, temel bireysel egzersiz için kullanabileceği havalandırma bahçesine gün ışığında sınırsız şekilde erişme imkânına sahiptir. Bu durum kişisel alan kısıtlılığının yol açtığı olumsuz etkiyi önemli ölçüde hafifletici bir faktör olarak dikkate alınmalıdır.

33. Hijyen ve sıhhi tesislerle ilgili olarak ise başvurucunun kaldığı odaların sıhhi alanlarının odalardan bir kapı ile tamamen ayrıldığı, başvurucunun her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği tespit edilmiştir. Ayrıca odaların ve sıhhi alanların temizliği, mevcut tuvalet ve lavabo sayısı, mahpusların bunları kullanmak için harcadıkları zamanın yetersiz olduğu tespit edilmemiştir. Odaların havalandırma bahçesine açılan bir kapısı, her bir birimin havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla penceresi olduğu da anlaşılmıştır. Bu nedenle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutulma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Başvurucu, ranzada yer olmadığı zamanlarda yere serdiği yatakta yattığını, odadaki mahpus sayısının 25'i aştığı durumda da yatağını paylaşmak veya sırayla uyumak zorunda kaldığını iddia etmiştir. Ayrıca odalarının kalabalık nedeniyle gürültülü olmasından yakınmıştır. Başvurucunun her zaman kendine ait yatağının, nevresim takımının ve

battaniyesinin olduğu tespit edilmiş; 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu bu dönemde en fazla 23 kişiyle birlikte kaldığı dikkate alınarak yatağını paylaşmak veya sırayla uyumak zorunda kalmadığı anlaşılmıştır. Başvurucunun gürültü şikâyetine ilişkin olarak ise bunun çok kişilik odalarda tutulmanın doğasından ve diğer mahpuslarla aynı alanı paylaşmak zorunda kalmaktan kaynaklanan genel bir sorun olduğu değerlendirilmiştir. Bu durumda başvurucunun yere serdiği yatakta uyumak zorunda kaldığı dönemlerin -tek başına veya tutulmanın diğer maddi yönleriyle birlikte- başvurucuyu tutulmanın doğasında bulunan kaçınılmaz acı seviyesini aşan yoğunlukta bir sıkıntıya veya zorluğa maruz bırakmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

35. Sonuç olarak tutulma koşullarının fiziksel ve ruhsal etkileri ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkisi hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönemdeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

36. Başvurucu, bir aydan fazla süre 4 m²yi aşan ölçüde kişisel alanda barındırılmıştır (bkz. § 10). Mahpusların 4 m²den daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alana ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutulma koşulları incelenmelidir. Başvurucu, bu döneme ilişkin yukarıda incelenen hususlar dışında farklı bir iddia ileri sürmemiştir. Başvurucunun tutulma koşullarının diğer yönleri ve söz konusu infaz kurumundaki koşullara ilişkin yukarıdaki tespitler gözönünde bulundurularak bu dönemdeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağını ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucu, ailesinin ikamet ettiği ilden farklı bir yere isteği dışında nakledildiğini, anne ve babasının hasta olması, eşinin çalışması, çocuğunun eğitimine devam etmesi nedeniyle görüşlerine gelmekte sıkıntı yaşadıklarını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun iddiaları özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun nakil işlemine karşı hukuk sisteminde var olan yargısal yolları tüketip tüketmediğine ilişkin bir bilgi vermediği, buna ilişkin başvuru dosyasında da bir bilgi bulunmadığı görülmüştür.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu; başvuru formunda ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ise ihlalin tespitiyle birlikte 5.000.000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvurucunun ceza infaz kurumunda olmadığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

42. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan

kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem ile 4 m²den fazla kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 200.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (E.2018/3990, K.2018/4814) ve Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/335 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FADİME KARABULUT DENİZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/20470 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20470

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FADİME KARABULUT DENİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20470)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Fadime KARABULUT DENİZ 2. Kasım DENİZ 3. Nilgün YAVAŞ 4. Sencer BAHALI

Vekili : Av. Nilgün ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız şekilde uygulanan elkoyma tedbiri nedeniyle mülkiyet hakkının, yurt dışına çıkmama şeklinde uygulanan adli kontrol tedbiri nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, oybirliği sağlanamadığı için başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

5. B. Tekstil İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (B. Şirketi) yetkilileri; eski çalışanları ve bu çalışanların eşleri olan başvurucuların M. Tekstil İnşaat Gıda Makine Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (M. Şirketi) ile ortak hareket ederek kendi fabrikalarında üretilebilecek ürünleri daha maliyetli olarak M. Şirketine yaptırmak suretiyle B. Şirketinin kârını engelleyerek elde ettikleri haksız kazanç ile taşınmaz edindikleri iddiasıyla başvurucular hakkında şikâyetçi olmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) şüpheli başvurucular Sencer Bahalı ve Kasım Deniz hakkında ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama, nitelikli dolandırıcılık ve hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

6. Yapılan soruşturma kapsamında Mali Suçları Araştırma Başkanlığından (MASAK) rapor alınmıştır. 24/10/2019 tarihli MASAK raporunda özetle başvurucu Kasım Deniz'in 2004-2019 yılları arasında suçtan zarar gören bünyesinde çalıştığı, bu sürenin bir kısmını üst düzey yönetici olarak geçirdiği, 2014 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre prime esas kazancının 85.995 TL, 2015 yılında 96.523 TL, 2016 yılında 128.466 TL, 2017 yılında 159.977 TL, 2018 yılında 182.657 TL olduğu, başvurucu Sencer Bahalı ile arasında 2016 yılında 26.790 TL, 2017 yılında 6.166 TL tutarında para transferleri yapıldığı belirtilmiştir.

7. MASAK raporunda başvurucu Sencer Bahalı'nın 2007-2019 yılları arasında suçtan zarar gören bünyesinde çalıştığı, prime esas kazancının yıllara göre şüpheli Kasım Deniz'in kazancıyla yakın olduğu, 2016 yılından sonra iki adet taşınmaz edindiği, bu taşınmazların bir tarla ile bir villadan ibaret olduğu, 2017 yılında 1.400.000 TL kredi çektiği ve kredinin büyük kısmını ödediği, 2018 yılında eşi Nilgün Yavaş ile aralarında yaklaşık 1.000.000 TL değerinde iki para transferinin gerçekleştiği, kesin sonuçlara verilerin asıl kaynakları olan kurumlarla yazışmalar sonucunda ulaşılabileceği belirlenmiştir.

8. 28/11/2019 tarihinde kamu davası açılmasını gerektirecek delil elde edilemediğinden kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

9. Müştekinin anılan karara itirazı üzerine Bakırköy 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 10/1/2020 tarihinde müştekinin itirazının kabulüne ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde MASAK raporunda doğru sonuca ulaşılması için gerekli belgelerin ilgili kurumlardan talep edilerek eksikliklerin giderilmesi gerektiğinin belirtildiği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca başvuruculara mal varlığındaki artışların, hesaplarına gelen yüksek sayılabilecek miktarlardaki paraların hangi hesaplardan transfer edildiğinin tespit edilmesi, bankadaki hesapların tüm giriş çıkış kayıtlarının, adlarına kayıtlı taşınmazların kayıtlarının, MASAK raporunda belirtilen veri kaynaklarının getirtilmesi, başvuruculara mal varlıkları ve hesaplarındaki hareketlerle ilgili ek beyanlarının alınması, gerekli görülmesi hâlinde bilirkişi raporları alınması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

10. Başsavcılıkça 21/2/2020 tarihinde şüpheli başvurucular Sencer Bahalı ve Kasım Deniz hakkında yurt dışına kaçacaklarına dair duyum alınması üzerine yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması, 25/2/2020 tarihinde söz konusu soruşturma kapsamında şüpheli başvurucular Sencer Bahalı ile Kasım Deniz'in ve şüphelilerin eşleri Nilgün Yavaş ile Fadime Karabulut Deniz'in mal varlıklarına el konulması nöbetçi sulh ceza hâkimliğinden talep edilmiştir.

11. Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliğince (Sulh Ceza Hâkimliği) 21/2/2020 tarihinde Başsavcılığın talebi kabul edilerek şüpheliler hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli

kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

12. Sulh Ceza Hâkimliği 25/2/2020 tarihinde de Başsavcılığın talebini kabul ederek başvurucular Sencer Bahalı ve Kasım Deniz'in şüpheli sıfatıyla, Nilgün Yavaş ile Fadime Karabulut Deniz'in ise malen sorumlu sıfatıyla tüm mal varlığına el konulmasına karar vermiştir. Kararda 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

13. Başvurucular 11/3/2020 tarihinde anılan kararlara itiraz etmiştir. Başvurucular itiraz dilekçelerinde, haksız şekilde uygulanan tedbirlerin ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür.

14. Bakırköy 7. Sulh Ceza Hâkimliği 11/3/2020 tarihinde 2020/1378 ve 2020/1379 D.İş sayılı kararlarıyla elkoyma tedbirinin ve yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazları kesin olmak üzere reddetmiştir.

15. Başvurucular, anılan kararları 13/3/2020 tarihinde öğrendiklerini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 tedbirleri kapsamında yargı alanındaki sürelerin 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde yapıldığı anlaşılmıştır.

B. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

16. Başvurucular, vekilleri aracılığıyla 4/1/2021 tarihinde Başsavcılığa dilekçe sunarak elkoyma tedbirlerinin kaldırılması talebinde bulunmuştur.

17. Malen sorumlu sıfatıyla mal varlıklarına elkoyma tedbiri uygulanan başvurucular Nilgün Yavaş ile Fadime Karabulut Deniz hakkında aynı suçlardan soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılıkça 30/6/2021 tarihinde tüm başvurucular hakkında iddianame tanzim edilerek tacir veya şirket yöneticileri ile kooperatif yöneticilerinin dolandırıcılığı suçundan kamu davası açılması talep edilmiştir. İddianamede, başvurucular Sencer Bahalı ile Kasım Deniz'in B. Şirketinde yönetici olarak çalışmaktayken M. Şirketi lehine kazanç sağlayarak B. Şirketinin zarara uğramasına yol açtıkları, 2017-2018 yıllarında önemli derecede bir haksız kazanç elde ettikleri, bu kazançları özellikle taşınmaz alımında kullandıkları, eşleri olan diğer başvuruculların da bu eylemlere yardım ettikleri ileri sürülmüştür.

18. Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesince 12/7/2021 tarihinde iddianamede eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle iddianamenin iadesine karar verilmiştir.

19. 24/1/2022 tarihinde şüpheliler hakkında uygulanan yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

20. 22/11/2021 tarihinde Başsavcılık tarafından şüpheliler Sencer Bahalı ve Kasım Deniz'in 2016 yılından sonra edindikleri taşınmazlarla ilgili olanlar hariç başvurucular hakkında verilen tüm tedbir kararlarının ölçülülük ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle kaldırılmasına karar verilerek ilgili kurumlara müzekkereler yazılmış ve söz konusu tedbirler kaldırılmıştır. Başsavcılıkça soruşturmaya konu edilen suçların 2016 yılından itibaren işlenmeye başlandığının iddia edildiği, bu nedenle 2016 yılından önce edinilen mal varlığına ve tacir olan başvuruculların banka hesaplarına tedbir konulmasının ölçülü olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında şikâyet konusuyla ilgili olarak bilirkişi raporu alınmış, 2/1/2023 tarihinde düzenlenen bilirkişi raporunda özetle başvurucu Sencer Bahalı'nın M. Şirketi ortakları ile arasındaki e-posta yazışmalarının incelenmesi neticesinde M. Şirketi ortaklarına yapabilecekleri ürünü kendilerinin seçmeleri, fiyatını kendilerinin

belirlemeleri konularında firma ortağı gibi destek verdiği, eşi Nilgün Yavaş'ın hesabına yatırılan önemli tutardaki paraların sonradan kendisine havale edildiği, başvurucular ile M. Şirketi yetkilileri arasında çok sayıda görüşme gerçekleştiğinin tespit edildiği belirtilmiştir.

22. Başsavcılıkça 17/4/2023 tarihinde şüpheli Fadime Karabulut Deniz hakkında üzerine atılı tüm suçlardan, diğer şüpheliler hakkında ise dolandırıcılık ve ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karara yapılan itiraz reddedilerek 10/10/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

23. Başsavcılıkça şüpheliler Nilgün Yavaş, Kasım Deniz ve Sencer Bahalı hakkında hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçundan cezalandırılmaları ve şüpheliler Sencer Bahalı ile Kasım Deniz'in üzerine tedbir konulan taşınmazlarının müsaderesi talebiyle 23/1/2024 tarihinde iddianame düzenlenerek Bakırköy 3. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi 18/4/2025 tarihinde başvuruculların ayrı ayrı beraatine karar vermiş olup dava istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 5271 sayılı Kanun'un "Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma" başlıklı 128. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

a) Taşınmazlara,

b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,

c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba,

d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,

e) Kıymetli evraka,

f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,

g) Kiralık kasa mevcutlarına,

h) Diğer malvarlığı değerlerine,

Elkonulabilir. Somut olarak belirlenen Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/2/2014 – 6526/10 md.) Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

...

5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),

...

Hakkında uygulanır.

(3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilir.

...

(7) ... Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir.

..."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol" başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik: 2/7/2012-6352/98 md.) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 28/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

27. Başvurucular; gerekçe gösterilmeden tüm mal varlıklarına haksız şekilde el konulduğunu, itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedildiğini, tüm mal varlıklarına el konulmasına karar verilmesinin ölçüsüz olduğunu, başvurucular Nilgün Yavaş ile Fadime Karabulut Deniz hakkında yürütülen herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığı hâlde hatalı şekilde mal varlıklarına elkoyma tedbiri uygulandığını, anılan tedbirin kanuni olmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Başvuruculların iddialarının özünün mal varlıklarına el konulmasına yönelik olduğu anlaşıldığından başvuruculların şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

31. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda elkoyma tedbirinin uygulandığı başvuruculara ait taşınmazların mülk teşkil ettiği hususunda kuşku bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

32. Malikin mülkünü kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52).

33. Başvuruya konu olayda başvuruculara ait mal varlığı değerleri hakkında ceza soruşturması kapsamında elkoyma tedbiri uygulanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Suçla mücadele amacı kapsamında muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için uygulanan tedbirin mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanife Ensaroğlu, § 52; Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. [2. B.], B. No: 2015/8867, 21/2/2019, § 55).

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

34. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

35. Somut olayda başvuruculara mal varlığına ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine dayanılarak elkoyma tedbiri uygulandığından başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olduğu kuşkusuzdur.

(2) Meşru Amaç

36. Elkoyma tedbirinin uygulanmasının suçla mücadele çerçevesinde yeni suçların işlenmesinin önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması gibi kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 61).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

37. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi gösterir. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18).

38. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Ölçülülük ilkesi gereği öngörülen amaca erişme karşısında belirli bir aracın kullanılması ilgililere ölçüsüz yükümlülükler getirmemeli ve ilgililer bakımından katlanılabilir nitelikte olmalıdır. Elverişli ve gerekli bir tedbirin, müdahalenin ağırlığı ile gerçekleşen netice arasında bir orantısızlık bulunup bulunmadığı ve bu yüzden müdahaleden vazgeçmenin gerekip gerekmediği hususları yargılama sürecinde denetlenecektir. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

39. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin sağlanabilmesi için öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması gerekir (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu [2. B.], B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. Mahmut Üçüncü [1. B.], B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

40. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili şekilde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından önemlidir (D.C. [2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044,

17/12/2015, § 71).

41. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvuruya konu olayda şikâyet edilen elkoyma tedbirinin belirtilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise kamu makamlarının özellikle suçla mücadele kapsamında geniş bir takdir yetkisinin mevcut olduğu ve başvuruculların bu amacı gerçekleştirmeye daha uygun bir aracın varlığını da gösteremediği dikkate alındığında elkoyma tedbirinin gerekli olmadığı söylenemez. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucuya elkoyma kararına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir.

43. Somut olayda ceza soruşturması kapsamında başvuruculların mal varlığı hakkında elkoyma tedbirine karar verilmiştir. Elkoyma kararında, başvuruculların taşınmazlarına, banka hesaplarına ve tüm mal varlığı değerlerine el konulduğu belirtilmiştir. Başvuruculların elkoyma kararına itiraz etmesi üzerine verilen itirazın reddine dair kararda ise elkoyma kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

44. Başvurucular, gerekçe gösterilmeden elkoyma kararı verildiğinden ve anılan karara itirazlarının da gerekçesiz şekilde reddedildiğinden yakınmıştır. Başvurucular ayrıca tüm mal varlıklarına el konulmasına karar verilmesinin ölçüsüz olduğunu da ileri sürmüştür.

45. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında alınan MASAK raporunda başvurucular arasında şüpheli para transferlerinin mevcut olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kesin sonuçlara verilerin asıl kaynakları olan kurumlarla yapılacak yazışmalar neticesinde ulaşılabileceği belirlenmiştir. Başvurucular hakkında ticari sır niteliğindeki belgeyi açıklama, nitelikli dolandırıcılık ve hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçlarından soruşturma başlatılmış; başvuruculların müşteki şirketin zararına haksız kazanç sağlayarak taşınmaz edindikleri iddia edilmiştir.

46. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçundan yürütülen bir ceza soruşturmasında delillerin toplanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması için elkoyma tedbirinin uygulanması kamu makamlarının takdirinde olmakla birlikte başvurucuya usule ilişkin güvenceler kapsamında etkin bir itiraz imkânının sağlanması için başvurucunun eylemi ile tedbir kararı arasındaki bağlantının ortaya konulması gerekmektedir.

47. Somut olayda başvuruculların mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri konulmasına karar verilmiştir. Elkoyma kararında, başvuruculların taşınmazlarına, banka hesaplarına ve tüm mal varlığı değerlerine el konulmasının talep edildiği belirtilmiş; başkaca bir gerekçeye yer verilmemiştir. Başvuruculların elkoyma kararına itiraz etmesi üzerine verilen itirazın reddine dair kararda ise elkoyma kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

Başvurucular, elkoyma tedbirine vekili aracılığıyla itiraz edebilmiş, savunma ve itirazlarını mahkemeler önünde ileri sürebilme imkânı bulabilmiştir. Ancak itirazlarının incelenmesi sonucu verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu değerlendirilerek itirazın reddedildiği dikkate alındığında itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığından söz edilemeyecektir.

48. Öte yandan başvuruculara aşamalarda elkoyma tedbirine itirazlarını ileri sürmesi sonucunda Başsavcılıkça itirazların değerlendirilerek elkoyma tedbirinin 2016 yılı öncesi edinilen tüm mal varlığı değerleri ile 2016 yılı sonrası edinilen mal varlığından taşınmazlar dışında kalanlar yönünden kaldırılmasına karar verildiği görülmektedir. Başsavcılık suçun işlendiği tarihin 2016 yılı ve sonrası olduğunun iddia edilmesi nedeniyle öncesinde edinilen taşınmazlara el konulmasının ölçülü olmadığını değerlendirmiştir. Başvuruculara tacir olması nedeniyle de 2016 yılı sonrasında edinmiş olsalar dahi banka hesaplarına ve taşınmazlar dışındaki mal varlığı değerlerine tedbir konulmasının ölçülülük ilkesine aykırı olduğu belirtilmiştir. Nitekim 23/1/2024 tarihli iddianamede, elkoyma tedbiriyle ilgili olarak başvuruculara hepsinin 2016 yılından önce edindikleri taşınmazlara uygulanan elkoyma tedbirlerinin soruşturma kapsamında soruşturma makamınca tek tek kaldırıldığı, ayrıca tüm banka hesaplarına tedbir uygulanmasının da bir kısmı tacir olan başvuruculara ticari ve gündelik yaşamını ölçüsüz derecede zorlaştıracağı dikkate alınarak şüphelilerin tüm banka hesaplarında yer alan tedbirlerin soruşturma kapsamında soruşturma makamınca kaldırıldığı açıklanmıştır. İddianamede başvurucular Sencer Bahalı ve Kasım Deniz'in yalnızca 2016 yılından sonra elde ettikleri taşınmazlar üzerindeki tedbirlerin devamına karar verildiği belirtilmiş, bir başka deyişle tedbir uygulaması 2016 yılından sonra elde edilen taşınmazlarla sınırlandırılmıştır.

49. Bu durumda kamu makamlarınca her ne kadar tedbir uygulaması hakkında ölçülülük değerlendirmesi yapılarak tedbirin sınırlandırıldığı söylenebilirse de başvuruculara şikâyetinin tedbirin devamına ve süresine yönelik olmadığının altının çizilmesi gerekmektedir. Başvurucular 25/2/2020 tarihinde mal varlıklarına yönelik gerekçesiz şekilde elkoyma tedbiri uygulandığından yakınmıştır. Nitekim elkoyma tedbirinin konulmasına dair kararda ve anılan karara itirazın reddedilmesine ilişkin kararda da herhangi bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır.

50. Başvuruculara elkoyma tedbirine dair itirazlarını ileri sürme imkânının bulunması, savunulabilir nitelikteki iddia ve itirazlarının kamu makamlarınca geniş bir şekilde değerlendirilmesi, değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması mülkiyet hakkının usuli güvencelerinin bir gereği olup bu güvencelerin yerine getirilmemesi adil dengenin bozulmasına yol açmaktadır.

51. Bu bilgiler ışığında somut olayda başvurucular hakkında yürütülen ceza soruşturmasında mal varlığı değerleri yönünden uygulanan tedbire ilişkin olarak mülkiyet hakkına haksız şekilde müdahale edildiğine ilişkin itirazlarının konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçeyle tartışılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvuruculara mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu tespit edilmiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucular Sencer Bahalı ile Kasım Deniz Yönünden Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal

Edildiğine İlişkin iddia

1. Başvuruculaların İddiaları

53. Başvurucular; koşulları oluşmadığı hâlde keyfî olarak yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol hükümlerine tabi tutulmalarına karar verildiğini, karara itirazlarının gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

54. Başvurucular, adli kontrol şartları oluşmadığı hâlde gerekçesiz biçimde yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol kararı verildiğinden yakınmıştır.

55. Başvuruya konu yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan "Serbest dolaşım özgürlüğü"nün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 49). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. Şengül Tükel [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40). Nitekim Anayasa Mahkemesi Yağmur Erşan ([GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021) ve Onur Can Taştan kararlarında, esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yağmur Erşan, §§ 39, 40, 47-51; Onur Can Taştan, §§ 39, 40, 47-51).

56. Sulh Ceza Hâkimliği 21/2/2020 tarihinde Başsavcılığın talebini kabul ederek 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca başvurucular Kasım Deniz ve Sencer Bahalı hakkında yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Bu bağlamda başvuruya konu olan tedbirin başvuruculaların gelişimi, sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

57. Başvurucular, yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbiri ile özel ve aile hayatlarına ilişkin ne gibi bir zarara uğradıkları yönünde somut bir bilgi ve belge sunmadığı gibi herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır. Dolayısıyla yukarıda yer verilen içtihatlar kapsamında yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin başvuruculaların özel hayata saygı hakkını ciddi şekilde etkilediğine ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığına ilişkin açıklamalarda bulunma yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemez.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucular, ihlalin tespiti ve her biri için 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

61. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme neticesinde, elkoyma tedbirinin ölçülü olmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin mülkiyet hakkının usuli güvencelerinin yerine getirilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir. Öte yandan ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

62. Buna göre başvuru konusu olayda tedbirin kaldırılması anlamına gelmeyecek ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/1302 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ALİ AKİ VE AKİ DEMİR SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/22230 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22230

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ALİ AKİ VE AKİ DEMİR SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22230)

Karar Tarihi: 28/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Ahmet Ali AKİ 2. Aki Demir Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Asil TÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra takibi sırasında tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye irat kaydedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Alacaklı Z.G. 23/5/2014 tarihinde başvurucular aleyhine 200.000 TL asıl alacak, 68.998,61 TL faiz alacağı, 300 TL vekâlet ücreti ve 70,50 TL ihtiyati haciz masrafı olmak üzere toplam 269.369,11 TL'nin tahsili amacıyla Aliağa İcra Dairesinde (İcra Dairesi) kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluna dayalı icra takibi başlatmıştır.

3. Başvurucular 9/12/2014 tarihinde borçlu olmadığını belirterek alacaklı Z.G.ye karşı menfi tespit davası açmıştır. Başvurucular ayrıca ileride davayı kazanmaları hâlinde İcra Dairesindeki takip dosyasına yatıracakları parayı geri alamama ihtimali bulunması nedeniyle paranın Z.G.ye ödenmemesi için 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 72. maddesi uyarınca ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep etmiştir.

4. Davaya bakan Aliağa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/12/2014 tarihinde %15 oranında teminatın yatırılması karşılığında paranın davalıya ödenmemesine yönelik tedbir kararı vermiştir. Başvurucular 26/12/2014 tarihinde teminat bedeli olarak 30.000 TL yatırmıştır. İcra Dairesi yatırılan paranın alacaklıya ödenmesini tedbiren durdurmuş ve başvurucu Ahmet Ali Aki'ye ait mal varlığı üzerindeki hacizleri kaldırmıştır.

5. Başvurucular 29/12/2014 tarihinde icra dosyasına 329.193,04 TL yatırmıştır.

6. Başvurucular; icra dosyasına yatırdıkları paranın alacaklıya ödenmemesine yönelik olarak verilen tedbir kararı sonunda yargılama sürecinde işleyecek faizin farkında olduklarını, bu nedenle söz konusu blokeli paranın günlük faiz ile değerlendirilmesi gerektiğini belirterek yatırdıkları paranın nemalandırılmasını İcra Dairesinden 27/12/2014 tarihinde talep etmiştir. İcra Dairesi 30/12/2014 tarihinde emanet hesabında bulunan 329.193,04 TL'nin mevduata uygulanan en yüksek faiz oranında nemalandırılmasına karar vermiştir.

7. Menfi tespit davasına bakan Aliağa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/5/2015 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir. Görevsizlik kararı sonrasında yargılamaya devam eden Karşıyaka Asliye Ticaret Mahkemesi 20/6/2017 tarihinde başvuruculların borçlu olmadıkları iddiasını ispatlayamadıkları gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Asliye Ticaret Mahkemesi ayrıca 25/12/2014 tarihli tedbir kararının kaldırılmasına hükmetmiştir. Karar üzerine 26/7/2017 tarihinde alacaklıya icra dosyasından 343.511,39 TL (kesintiler sonrası 313.369,88 TL olarak) ödenmiştir.

8. Başvurucular 8/9/2017 tarihinde bakiye borç varsa bunun hesabının yapılmasını ve artan 48.190,80 TL'nin masraflar düşüldükten sonra iadesini İcra Dairesinden talep etmiştir.

9. İcra Dairesi 13/9/2017 tarihinde artan paranın iadesi talebini reddetmiştir. İcra Dairesi, icra dosyasına yatırılan ve tedbir kararı gereğince alacaklıya ödenmeyen paranın nemalandırıldığını ve nema geliri olarak 48.140,80 TL elde edildiğini açıklamıştır. 2004 sayılı Kanun uyarınca ihalenin feshine ilişkin süreçte nemalandırılan paradan elde edilen gelirin hak sahibine ödeneceğini, bu durum dışında teminatın nemalandırılacağına dair kanuni bir düzenleme olmamasına rağmen söz konusu paranın nemalandırıldığını kaydetmiştir. İcra Dairesi, nemalandırma sonucu elde edilen gelirin Hazineye ait olacağını belirtmiştir.

10. Başvurucular 27/9/2017 tarihinde İcra Dairesi işlemini şikâyet etmiştir. Dava dilekçesinde; menfi tespit davası sonuçlanıncaya kadar icra dosyasına yatırılan 329.193,04 TL'nin tarafların zarar görmemesi için nemalandırıldığını, söz konusu parayı taşınmaz malları üzerindeki hacizlerin kaldırılması için yatırdıklarını ve menfi tespit davasının reddedilmesi üzerine 343.511,39 TL'nin alacaklıya ödendiğini açıklamıştır. İcra Dairesinin 343.511,39 TL için işleyen 48.140,80 TL faizi alacaklıya ödemeyip Hazineye irat kaydettiği gibi aleyhlerine yaklaşık 50.000 TL faiz borcu hesabı yaptığını belirtmiştir. Başvurucular; tarafların ilerleyen süreçte zarar görmemesi için paranın nemalandırıldığını, Hazinenin dosyanın taraflarından biri olmadığını kaydetmiştir. Anaparaya bağlı bir nema olan faizin alacaklı hak ettiği takdirde alacaklıya, borçlu hak ettiği takdirde ise borçluya ait olduğunu, nema gelirinin ancak dosyanın taraflarından birinin hak ettiğini, Hazineye ait olmayan paradan elde edilen faiz gelirinin Hazineye gelir olarak kaydedilemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucular, nemalandırılan paranın hak ettiği kadarıyla alacaklıya ödenmesi ve artarsa menfaat sahibi olan borçluya iade edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

11. Yargılamada davalı sıfatıyla yer alan alacaklı Z.G. de anaparanın ferîsi niteliğinde olan

nema gelirinin kendisine ödenmesini talep etmiştir.

12. Aliağa İcra Hukuk Mahkemesi 22/12/2017 tarihinde davayı reddetmiş; kararın gerekçesinde 2004 sayılı Kanun'un 134. maddesinin beşinci fıkrası dışında nemalandırmaya ilişkin bir düzenleme olmadığından icra dosyasına depo edilen paradan elde edilen nemanın Hazineye ait olduğunu belirtmiştir.

13. Başvurucular, dava dilekçesindeki iddiaları kapsamında istinaf başvurusunda bulunmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi 4/2/2019 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiş; kararda taşınmazlar üzerindeki haczin kaldırılması için icra dosyasına depo edilen paranın nemalandırıldığını, kanuni dayanağı olmayan söz konusu işlemden elde edilen nemanın Hazineye ait olacağını açıklamıştır.

14. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 18/3/2020 tarihinde başvurucuların temyiz itirazlarını reddederek kararı onamıştır.

15. Başvurucular, nihai hükmü 2/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucular, icra dosyasına yatırdıkları paranın nemalandırılması sonucu elde edilen nemanın zarara uğramamaları için kendilerine veya alacaklıya ödenmesi gerekirken icra dosyasının tarafı olmayan Hazineye gelir kaydedildiğini belirtmiştir. İcra Dairesine yatırdıkları paranın kendilerine ait olduğunu, bu paranın nemasının da zarara uğramamaları için alacaklıya ödenmesi gerektiğini iddia etmiş; bu gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde satış bedelinin nemalandırılması hâlinde faiz gelirinin alacaklıya ödenmesinin yasal dayanağının bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Başvurucular, nihai hükmü 2/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumu değerlendirilmelidir (Cemile Ünlü [2. B.],

B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

21. Somut olayda aleyhlerine başlatılan icra takibi kapsamında başvuruculların icra dosyasına para yatırdıkları kaydedilmelidir. Söz konusu paranın menfi tespit davasına ilişkin yargılama sürecinde nemalandırıldığı ve yine bu süreçte alacaklının takibe konu alacağı için de faiz işlemeye devam ettiği görülmüştür. Menfi tespit davasının reddedilmesi sonucunda alacaklıya asıl alacağa işlemiş faiziyle birlikte ödeme yapıldığı, ödeme sonrasında da icra takip dosyasında bir miktar paranın kaldığı anlaşılmıştır. Buna göre başvuruculların icra dosyasına yatırdıkları paranın nemalandırılması sonucunda elde edilen nema gelirinin alacaklıya yapılacak ödemeden mahsup edilmesi hâlinde başvuruculların mal varlığından daha az miktarda paranın çıkacağı açıktır. Dolayısıyla başvuruya konu olayda nema bedeli yönünden başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesi anlamında maddi menfaatinin bulunduğu kabul edilmelidir (alacağın tahsili amacıyla başvurucu aleyhine başlatılan icra takibinde taşınmazın satışından elde edilen bedelin yaklaşık dokuz yıl süren sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde nemalandırılmamış olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin karar için bkz. İsmail Sarıtaş [2. B.], B. No: 2017/21889, 28/1/2020).

22. Anayasa Mahkemesi, icra iflas dairelerinin borçlulardan tahsil ettiği paranın durumunu incelediği Fatma Yıldırım ([1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017) kararında borçludan tahsil edilen bedelin alacaklıya ödendiği ana kadar borçlunun veya alacaklının para üzerinde tasarrufta bulunma, parayı kullanma veya paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı olmadığına dikkat çekmiştir. Borçludan tahsil edilen bedelin bu süreçte henüz icra müdürlüğünün kontrolü altında olduğunu, dolayısıyla bu paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olanın da para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra dairesi olduğunu belirtmiş; tahsil edilen paranın alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolunun da bunun nemalandırılması olduğunu ifade etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60, 61). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak cebri icra organlarının tahsil ettiği parayı bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit bir tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin borçlu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememesinin mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğurduğunu kabul etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60-63).

23. Anayasa Mahkemesi 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 36. maddesinin birinci fıkrasının iptali talebi hakkındaki norm denetimi kararında, yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunu tespit etmiş; hükmün iptaline karar vermiştir. Kararda, borçludan tahsil edilen paranın enflasyon karşısında değer yitirmesini önlemeye yönelik bir tedbir olarak vadeli mevduat hesabına yatırılması neticesinde elde edilen nemanın Hazineye irat kaydedilmesinin karşılıksız yararlanma hükmünde olduğunu ve herhangi bir haklı temelinin bulunmadığını vurgulamıştır. Kararda ifade edildiği üzere devletin zorlayıcı nedenler olmaksızın özel bir kişinin mal varlığından karşılıksız yararlanması düşünülemez. Devletin sunduğu yargı ve takip hizmetleri karşılığında zaten harç alınmakta, ayrıca yapılan yargılama ve takip giderleri de ilgili taraflardan tahsil edilmektedir. Bu durumda bankaya yatırılan paranın nemasının Hazineye irat

kaydedilmesinin sunulan yargı ve takip hizmetlerinin giderinin kısmen ilgililere yükletilmesi amacı taşıdığı da söylenemez. Kararda netice itibarıyla icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paraların nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığı belirtilmiş ve itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğundan iptaline hükmedilmiştir (AYM, E.2023/48, K.2023/72, 5/4/2023, § 19).

24. Muharrem Pınarbaşı ([1. B.], B. No: 2020/91, 4/10/2023) kararına konu olayda ise icra dosyasına borçlu tarafından yatırılan paranın bankada nemalandırılması sonucu elde edilen faiz geliri 492 sayılı Kanun'un 36. maddesi uyarınca Hazineye aktarılmıştır. Anayasa Mahkemesi, yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunun tespit edildiğini ve hükmün iptaline karar verildiğini belirtmiştir. İptal kararında icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paraların nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığı açıklanmıştır (Muharrem Pınarbaşı, § 43). Sonuç olarak ise borçludan tahsil edilen paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin meşru bir amacı olmadığından bu durumun Anayasa'nın 35. maddesini ihlal ettiğine karar verilmiştir (Muharrem Pınarbaşı, § 46).

25. Somut olayda da icra takibi sürecinde başvurucuların takip dosyasına yatırdıkları paranın nemalandırılmasından elde edilen faiz tutarı hak sahiplerine ödenmek yerine Hazineye gelir olarak kaydedilmiştir. Yukarıda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 48.140,80 TL maddi ve her biri için 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Aliağa İcra Hukuk Mahkemesine (E.2017/152, K.2017/255) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAHİT KARAKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24401 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24401

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAHİT KARAKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24401)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Cahit KARAKAN 2. Cihan KARAKAN 3. Fatime KARAKAN 4. Gülhan GEZEN 5. Hülya ERAL 6. Mehmet KARAKAN 7. Mekiye FİDAN 8. Murat KARAKAN 9. Nefise ANGİN 10. Nurhan KARAKAN 11. Sümeya KARAKAN

Vekili : Av. Hüseyin ÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kesinleşen mahkeme kararının icra edilememesi dolayısıyla Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna yapılan başvurunun kişi yönünden yetkisizliğe bağlı olarak reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların murisi, Silvan Belediye Başkanlığı (Belediye) nezdinde çalışmaktayken toplu iş sözleşmesinden doğan izin yardımı ve kullandırılmayan izin sürelerine ait yıllık ücretli izin alacaklarının toplu iş sözleşmelerine uygun olarak ödenmediğini belirterek izin yardımı ve yıllık ücretli izin alacağının tahsili amacıyla 5/8/2008 tarihinde alacak davası açmıştır.

3. Silvan Asliye Hukuk Mahkemesi 3/5/2011 tarihinde davayı kısmen kabul etmiştir. Davalı Belediye karara karşı 5/5/2011 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 28/2/2012 tarihinde temyiz talebini reddederek kararı onamıştır.

4. Kesinleşen karara dayanarak başvurucuların murisi 28/3/2012 tarihinde ilamlı icra takibi başlatmış, 6/4/2012 tarihinde icra emri borçluya tebliğ edilmiş, itiraz edilmemesi nedeniyle takip 16/4/2012 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucuların murisi 19/9/2014 tarihinde vefat etmiştir.

6. Başvurucular -murisleri adına- kesinleşmiş ilama rağmen kamu kurumu olan Belediyenin alacaklarını ödemediğini belirterek Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek 13/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Anayasa Mahkemesi 29/11/2018 tarihinde başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Kararda, bireysel başvuru sonrasında 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle yapılan başvuruların -bireysel başvurudan önce- Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvurucular -murisleri adına- 12/2/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur.

9. Tazminat Komisyonunca 13/3/2020 tarihinde başvuru reddedilmiştir. Kararda; gerçek kişiler hakkında sağ olarak doğumla başlayan kişiliğin ölümle sona ereceği, ölen kişiler adına yapılan işlemlerin de hukuken geçerli olmayacağı ve hukuki anlamda herhangi bir sonuç doğurmayacağı ifade edilmiştir. Başvuruculların murisinin vefat etmesi nedeniyle başvuruculların kişi yönünden yetkisiz olduğu ve bu nedenle de mağdur sıfatlarının bulunmadığı belirtilmiştir.

10. Başvurucular karara karşı 10/6/2020 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesi murisleri adına olmayıp kendi adlarınadır. Tazminat Komisyonu tarafından kanuni eksikliğin tespit edilmesi üzerine kesin süre verilerek eksikliğin giderilebileceği ifade edilmiştir. Eksiklik tamamlatılarak mirasçılar yönünden taraf değişikliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

11. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) 1/7/2020 tarihinde itiraz kesin olarak reddedilmiştir. Kararda, başvuruculların murisinin bireysel başvuru tarihinden önce vefat ettiğinin tespit edildiği ve bu hâliyle başvurunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile kişi yönünden bağdaşmaz olduğu sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Mağdur sıfatına sahip olmayan başvuruculların başvurusunun Tazminat Komisyonunca reddedilmesinin kanun hükümlerine ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına aykırı olmadığı ifade edilmiştir.

12. Başvurucular, nihai hükmü 30/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu Rukiye Karakan başvuru yaptıktan sonra vefat etmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince, başvurudan feragat edilmesi, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması veya başvurunun

incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde düşme kararı verilebilir. Somut başvuruya konu dava, Rukiye Karakan ile birlikte diğer başvurucuların murisi olan kişiye ait alacak davasına ilişkindir. Yani diğer başvurucuların hukuki menfaati devam etmektedir. Öte yandan diğer başvurucular vefat eden Rukiye Karakan'ın yasal mirasçıları olma ve başvuruya konu davada da taraf olma sıfatlarını haizdir. Bu sebeple diğer başvuruculara ayrıca bildirimde bulunulmasına gerek görülmeyerek bireysel başvurunun incelenmesine devam edilmiştir.

14. Başvurucular; kesinleşmiş mahkeme kararının makul sürede icra edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuyla ilgili Silvan Belediye Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucuların şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucuların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetlerinin özünü, kesinleşen alacak davasına ilişkin mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle alacaklarına kavuşamamaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda başvuruculların kesinleşen bir alacağı elde edememeleri nedeniyle mülkiyet haklarının etkilendiği açıktır. Somut olayda mülkiyet hakkını etkileyen duruma ilişkin esasa dair bir inceleme yapılmadığından başvuruculların şikâyetinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

17. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44). Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân veren ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması önemlidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

18. Anayasa'nın 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." hükmüne yer verilerek mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 5. maddesi ise insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca

devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde 35. maddesi uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2019/40, K.2020/40, 17/7/2020, § 37; E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, §§ 11-13).

19. Devletin pozitif yükümlülükleri nedeniyle mülkiyet hakkı bakımından koruyucu ve düzeltici bazı önlemler alması gerekmektedir. Koruyucu önlemler mülkiyete müdahale edilmesini önleyici; düzeltici önlemler ise müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır. Mülkiyet hakkına müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesi, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, §§ 46, 48).

20. Etkili başvuru hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesinin yanı sıra dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını da gerektirmektedir. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığın esasını incelememesi sadece adil yargılanma hakkını zedelemekle kalmaz, aynı zamanda davanın konusunu oluşturan medeni hakkın bağlantılı bulunduğu diğer (maddi) hak ve özgürlükler yönünden etkili başvuru hakkının ihlal edilmesine de yol açabilir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı merciilerinin anayasal yükümlülüğüdür (Emin Arda Büyük [GK], B. No: 2017/28079, 2/7/2020, § 52).

21. Somut olayda başvurucuların murisi vefat ettikten sonra başvurucular, murisleri adına Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi başvuruyu değerlendirmesi gereken birimin Tazminat Komisyonu olması nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. Bunun üzerine başvurucular yine murisleri adına Tazminat Komisyonuna başvurmuştur. Tazminat Komisyonu; Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun ölen kişi adına olduğunu, kişinin ölümü ile taraf ve dava ehliyetinin sona erdiğini, bu nedenle yapılan başvurunun kişi bakımından yetkisiz olduğunu değerlendirmiştir.

22. Başvurucular murislerinin vefatından sonra hem Anayasa Mahkemesine hem de Tazminat Komisyonuna yaptıkları başvuruyu murisleri adına, Tazminat Komisyonu kararına karşı yaptıkları itirazı ise murisleri adına değil kendi adlarına yapmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ise yapılan itirazı reddederek Tazminat Komisyonu ile aynı görüşü paylaşmıştır. Somut olay bağlamında Tazminat Komisyonu ile Bölge İdare Mahkemesinin bu yorumunda katı ve şekilci bir değerlendirmenin varlığından söz edilemeyeceği açık olup yapılan söz konusu yorumun Anayasa'nın mülkiyet hakkını güvenceye alan 35. maddesine uygun olması gerekliliğine de aykırı olmadığı söylenebilecektir.

23. Başvuruculara mahkeme kararının icra edilmemesi ile ilgili şikâyetlerini ileri sürme imkânı olması, savunulabilir nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemelerce -öncelikle usul şartlarına uygunluk bakımından, usul şartları yerine getirildiği takdirde işin esası bakımından- geniş şekilde değerlendirilmesi, değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının da

gereğidir. Somut olayda başvuruculaların yaptığı başvurunun ölen kişi adına olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Yargılama merciileri vardıkları sonuca neden ulaştıklarına dair hem başvurucular hem de üçüncü kişiler tarafından anlaşılabilecek gerekçe ortaya koymuştur. Dolayısıyla başvuruculaların mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının işlevsiz hâle geldiği söylenemeyecektir. Bu nedenle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDINLAR YAPI MALZEMELERİ TURİZM İNŞAAT PAZARLAMA VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/24910 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24910

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDINLAR YAPI MALZEMELERİ TURİZM İNŞAAT PAZARLAMA VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24910)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Aydınlar Yapı Malzemeleri Turizm İnşaat Pazarlama ve Tic.

Ltd. Şti.

Vekili : Av. Süleyman YÜKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icranın geri bırakılması davasında çek için belirlenen zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 13/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru

yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27) ve Erendiz Önal ([1. B.], B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34) kararları da bu yöndedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarihi, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul ederek bireysel başvuru süresini bu tarihten itibaren başlatmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır.Bireysel başvuru formunda nihai kararın tebliğ veya öğrenme tarihinin 13/7/2020 olarak ifade edilmesine ve UYAP işlem kütüğünde de aynı tarihte nihai kararın öğrenildiğinin anlaşılmasına rağmen başvurunun otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 13/8/2020 tarihinde yapıldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA UÇAR

B. No: 2020/38890 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38890)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Mustafa UÇAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltına alınmadan önce ve gözaltındayken kolluk görevlilerince fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı iddiasıyla yapılan şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu gerekçesiyle yargılanan başvurucu, başvurunun incelenme tarihi itibarıyla terör örgütüne üye olma ve kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçlarından mahkûm edilmiş olup hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumunda bulunmaktadır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

3. Başvurucu 11/3/2020 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Bu şikâyet dilekçesine göre 2017 yılı Mayıs ayında evinin önünden kendilerini istihbarat görevlisi olarak tanıtan iki kişi tarafından kaçırılmış, bu kişiler tarafından bindirildiği araç içinde darp edilmiş, ölümle ve eşinin takip edildiğine dair sözlerle aile bireylerinin güvenliği ile ilgili tehdit edilmiş ve daha sonra aranacağı söylenerek serbest bırakılmıştır. Takip eden günlerde bu şahısları evinin etrafında birkaç defa gören başvurucu bir süre sonra telefonla aranarak bir alışveriş merkezine çağrılmış, buraya gittiğinde ise

kendisine fotoğraflar gösterilerek yine tehdit edilmiştir. 17/6/2017 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık Şubesi görevlilerince gözaltına alınan başvurucu, aynı iki şahıs tarafından alınarak Terörle Mücadele Şubesine götürülmüş ve burada da kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulanarak müdafii eşliğinde ifadesi alınmıştır. 22/6/2017 tarihinde adli kontrol şartıyla serbest bırakılan başvurucu ikinci defa gözaltına alındığı 11/4/2018 tarihine kadar geçen sürede de yine aynı iki şahıs tarafından sürekli bildiklerini anlatması yönünde baskı gördüğünü ve psikolojik şiddete uğradığını iddia etmiştir. Gözaltında on dört gün kaldığını ve sağlık kontrolleri dışında da zaman zaman bu iki kişi tarafından nezarethaneden çıkarıldığını iddia eden başvurucu, ifadesinin de bu şahısların fiziksel ve psikolojik şiddeti ile oluşturulduğunu ileri sürmüş ve herhangi bir belge ya da delile dayanmaksızın kendisine kötü muamele uyguladığını iddia ettiği kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

4. Başsavcılık, 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (668 sayılı KHK) 37. maddesi gereğince ilgili kamu görevlileri hakkında soruşturma ve kovuşturma olanağı bulunmadığı gerekçesiyle 16/7/2020 tarihinde soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliği tarafından 3/9/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 19/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, gözaltına alınmadan önce kendilerini istihbarat personeli olarak tanıtmış olan kamu görevlileri tarafından kaçırılması, yine gözaltına alınmadan önce ve gözaltı sürecinde kötü muameleye maruz kalması ve bu olaylara ilişkin şikâyeti hakkında Başsavcılıkça gerekçesiz karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre geçtikten sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

10. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz

edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

11. Somut olayda başvurucu gözaltına alınmadan önce ve ilk gözaltına alındığı süreçte, adli kontrol şartıyla serbest kaldığı tarih ile ikinci kez gözaltına alındığı tarih aralığında ve son olarak ikinci defa gözaltına alındığında kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürmesine rağmen -başvuru formunda ikinci gözaltına alındığı dönemde sağlık raporlarının alınması amacıyla nezarethaneden çıkarılmış olduğunu da ifade ederek- uğramış olduğu fiziksel şiddet eylemleri sonucu meydana gelen herhangi bir fiziksel yaralanmadan bahsetmemiş olduğu gibi fiziksel bir yakınmada da bulunmamıştır. Kendisini istihbarat görevlisi olarak tanıtan iki kişi tarafından ilk gözaltına alındığı tarihten önce evinin önünden kaçırıldığını iddia eden başvurucu; anlatımında tüm süreçler boyunca fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmış ancak kendi beyanına göre yine aynı süreçte ifadeler vermiş, birden fazla defa hâkim önüne çıkmış, müdafii ile görüşmüş, dahası 22/6/2017 tarihi ile 11/4/2018 tarihleri arasında yaklaşık on ay süreyle adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır. Tüm bu süreç boyunca kötü muamele iddiasını dile getirmemiş olan ve şikâyetini yetkili mercilere iletmek noktasında herhangi bir engel, endişe ya da korku duyduğundan bahsetmeyen başvurucunun şikâyette bulunmak için niçin yaklaşık iki yıla yakın bir süre beklediği hususunda da açıklamada bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla iddiaları savunulabilir nitelikte olmayan başvurucunun iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemesi nedeniyle somut olayda başvurucunun iddialarına ilişkin resmî bir soruşturma yürütülmesi gerekli değildir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN DERECELİ VE MEHMET DERECELİ

B. No: 2021/5680 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN DERECELİ VE MEHMET DERECELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5680)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Hasan DERECELİ 2. Mehmet DERECELİ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayından kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucu Mehmet Dereceli'nin eşi, diğer başvurucu Hasan Dereceli'nin annesi olan S.D. de söz konusu saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir.

A. Başvuruculaların Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

3. 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında başvurucu Mehmet Dereceli ile Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonu arasında 25/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmıştır. Sulhname

uyarınca başvuruculara 25.842,95 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucular 4/3/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına verdikleri dilekçeyle yakınlarının ölümünden dolayı uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin zımnen reddi üzerine başvurucular 7/5/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığı ve Hatay Valiliği aleyhine, 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talebiyle tam yargı davası açmış; dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi olmasına rağmen önlem alınmadığını ileri sürerek 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtıklarını vurgulamıştır.

5. Hatay İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) 29/5/2015 tarihli kararında olayın bir terör eylemi olduğu, idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusuru bulunmadığı, uyuşmazlığın çözümünde maddi tazminat istemlerinin özel bir kanun olan 5233 sayılı Kanun kapsamında, manevi tazminat istemlerinin ise sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir. İdare Mahkemesince bu kabul doğrultusunda yapılan değerlendirme neticesinde;

i. Sulhnamenin iptali ile Hatay Valiliğine yönelik maddi tazminat istemi bakımından dava, maddi tazminat talepleri yönünden yargı yoluna başvurma hakkının ancak sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması hâllerinde uyuşmazlık tutanağı düzenlenmesi durumunda mümkün olduğu, anılan Kanun kapsamında sulhnamenin düzenlenmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı, başvuruculara 5233 sayılı Kanun uyarınca karşılanması gereken ilave maddi zararının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

ii. Hatay Valiliğine yönelik manevi tazminat istemi bakımından dava, 5233 sayılı Kanun'un terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu uğranılan maddi zararların tazminini öngördüğü, manevi zararların tazminini kapsamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

iii. İçişleri Bakanlığına yönelik maddi tazminat istemi bakımından dava, maddi tazminat talebinin yasal düzenlemelere uygun olarak 5233 sayılı Kanun kapsamında komisyon tarafından incelenerek karara bağlandığı, bu kısmı aşan maddi tazminat isteminin 5233 sayılı Kanun uyarınca İçişleri Bakanlığınca ödenmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

iv. İçişleri Bakanlığına yönelik manevi tazminat istemi ise kabul edilerek başvuruculara her biri için ayrı ayrı 40.000 TL olmak üzere toplam 80.000 TL manevi tazminatın İçişleri Bakanlığınca ödenmesine karar verilmiştir.

6. Başvurucular, İdare Mahkemesi kararının maddi tazminata ilişkin kısmına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucular ve davalı idarelerin temyiz taleplerini inceleyen Danıştay 10. Dairesi (Daire) 14/11/2018 tarihli kararıyla İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur. Karar gerekçesinde; idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, bu karara karşı yapılan itirazın reddine ilişkin Adana Bölge İdare Mahkemesi kararı, Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianameler ve kamu görevlileri hakkında açılan ceza davaları dikkate alındığında meydana gelen patlamalarda hizmet kusuru olduğu belirtilmiştir. Daire, bu kabulden hareketle maddi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiğini, 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanmış olmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat

ödenmesine engel oluşturmadığını ifade etmiştir.

7. Davalı idarelerin karar düzeltme talebi üzerine Daire 19/10/2020 tarihli kararıyla, karar düzeltme istemlerinin kabulü ile bozma kararını kaldırmış, İdare Mahkemesinin kararını düzelterek onamıştır.

8. Başvurucular, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

10. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda; Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi verildiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

11. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiştir. İddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılık tarafından 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırlanan ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ise ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

12. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararı ile -dönemin- Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda; gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine PolNet olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermedikleri ve eyleme karşı yeterli tedbir almadıkları ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; başvuru formunda gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek adına gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam

hakkının, olaya ilişkin olarak hazırlanan teftiş raporu ile bir kısım kamu görevlisi hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan tespitlerin idarenin ağır hizmet kusurunu ortaya koymasına rağmen İdare Mahkemesinin uyuşmazlığı sosyal risk kapsamında ele alması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yasal şartları oluşmadığı hâlde karar düzeltme taleplerinin kabulü ile kanunilik ilkesinin, benzer olaylara ilişkin olarak verilen farklı yargısal kararlar nedeniyle hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucular lehine hükmedilen maddi ve manevi tazminatın mağdur sıfatını kaldırıp kaldırmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Esasa ilişkin olarak ise somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında hizmet kusuru iddiasının yargısal süreçte tartışılmaması nedeniyle mağdur sıfatlarının devam ettiğini belirtmiş ve başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Başvuruculaların bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtıkları tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucular, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınları öldüğünden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021; İbrahim Kanbal [2. B.], B. No: 2019/6690, 16/3/2022; Bülent Köreği [1. B.], B. No: 2021/21941, 11/6/2024).

16. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç kararında, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

17. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

19. Somut olayda İdare Mahkemesinin kararında (bkz. § 5) "Dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun

bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadelerine yer verilmiş ancak "idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı" yönündeki bu kanaate nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle ihtilafı -kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil- 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Bu kabul ve çözüm metodu nedeniyle de İçişleri Bakanlığı aleyhine hükmedilen manevi tazminat dışındaki talepleri reddetmiştir. Karar düzeltme talebi hakkında verilen Danıştay kararında da (bkz. § 7) hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmeden "Kararın düzeltilmesi dilekçelerinde ileri sürülen nedenler...uygun bulunduğundan, karar düzeltme istemlerinin kabulü"ne karar verilerek bozma yönündeki temyiz kararı kaldırılmış ve "...ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." denilerek temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Oysa İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik olarak karar düzeltme yolu ile kaldırılan Danıştay kararında (bkz. § 6) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusuru bulunduğu, maddi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

20. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında bahsi geçen ceza yargılaması sürecinin tamamlanması beklenilmediği gibi ne bu ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde, yaşanan terör olayında ihmalleri tespit edilen -dönemin- il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyesine karar verilmiştir (bkz. § 12). Ceza yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç, bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye yeterli önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

21. Anayasa Mahkemesi benzer bir terör saldırısı olayına ilişkin olarak verdiği Hasan Kılıç kararında mahkemelerce uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvurucunun anılan iddialarının karşılanması hususlarında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende bir inceleme yapılmadığı gerekçesiyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut olayda da yargısal makamlar tarafından başvuruculaların hizmet kusurunun varlığına ilişkin iddiaları irdelenmemiş, sorumlu kamu personelinin ihmallerine işaret eden somut veriler ve somut verilere dayanan idari raporlar ve ceza kovuşturması dikkate alınmamıştır. Dolayısıyla somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının, İdare Mahkemesinin maddi tazminat talebini süre yönünden reddetmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmetmesi nedeniyle de mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden bir kanaat belirtilmemiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

25. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Öte yandan İdare Mahkemesinin maddi tazminat talebini süre yönünden reddetmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmetmesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının İdare Mahkemesi kararında süre yönünden redde ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle incelenmesi gerekli görülmemiştir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile toplam 400.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Öte yandan başvurucuların manevi tazminata yönelik temyiz taleplerinin olmadığı hatta manevi tazminat yönünden onama kararı verilmesini talep ettikleri gözönüne alındığında yeniden yargılamanın sadece maddi tazminat yönünden yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/549, K.2015/1213) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PERİZAT KOÇ

B. No: 2021/17425 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

PERİZAT KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17425)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Perizat KOÇ

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hakkâri ili, Şemdinli ilçesi, Boğazköy Köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek zorunda kaldığından, can ve mal güvenliği tehlikesi nedeniyle hâlen köyüne dönemediğinden bahisle köydeki mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararların 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini talebiyle Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına 6/12/2017 tarihinde başvuruda bulunmuş; başvurusunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle Van 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

3. Mahkeme işlemin iptaline karar vermiştir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava

Dairesi istinaf incelemesi sonucunda kararın 6/12/2016-6/12/2017 tarihleri arasındaki dönem için iptale ilişkin kısmında hukuka aykırılık bulunmadığını, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki dönem için ise davanın reddine karar verilmesi gerekirken iptale ilişkin bu kısımda hukuki isabet görülmediğini belirterek bu kısım yönünden davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurunun incelenmesi devam ederken başvurucunun 24/1/2023 tarihinde vefat ettiği nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23). Somut olayda başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden temin edilen bilgilerden anlaşılmıştır. Bu sebeple adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 23/9/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Eldeki başvuruda başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVAT GÜLER

B. No: 2021/18791 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18791

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVAT GÜLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18791)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Cevat GÜLER

Vekili : Av. Abidin İNAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş akdinin feshedilmesi üzerine açılan işe iade davasında hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve çalışma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 15/12/2010 tarihinden itibaren M.A.İ.V.N.P. Tesisleri İşletme Başkanlığı Batı Bölge İstanbul İşletme Müdürlüğü (Şirket) bünyesinde kalifiye işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 21/7/2017 tarihinde gözaltına alınmış ve İstanbul 12. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 27/7/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Şirket 22/7/2017-27/7/2017 tarihleri arasında başvurucunun devamsızlık yaptığına dair tutanak tutmuştur. İşyeri Disiplin ve Danışma Kurulu tarafından 28/7/2017 tarihinde özürsüz ve mazeretsiz olarak mesaiye gelmeme nedeniyle başvurucunun görevden çıkarma cezası ile tecziye edilmesine karar verilmesi üzerine iş akdi feshedilmiştir. Söz konusu karar başvurucunun eşine 2/8/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

4. Başvurucu 21/8/2017 tarihinde Şirkete dilekçe sunmuştur. Dilekçesinde, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 17. maddesinde düzenlenen sürenin beklenmesini talep etmiş ve tutuklama zaptı örneğini dilekçesine eklemiştir.

5. İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 29/12/2017 tarihinde başvurucunun tutukluluğun devamını gerektirir hukuki durum mevcut olmadığından tahliyesine karar vermiştir.

6. Şirket 12/1/2018 tarihinde başvurucunun iş akdinin 17/9/2017 tarihi itibarıyla feshedilmesine karar vermiştir. Fesih kararında, İşyeri Disiplin veDanışma Kurulunun 28/7/2017 tarihli görevden çıkarma kararının usul hatasından dolayı iptal edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun tutukluluk hâlinden dolayı ihbar süreleri gözönüne alınarak 4857 sayılı Kanun'un 17. maddesindeki bildirim süresi olan sekiz haftanın beklenmesi ve tutukluluk hâlinin devam etmesi nedeniyle 17/9/2017 tarihi itibarıyla iş akdinin feshedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu 15/1/2018 tarihinde Şirkete başvurarak görevine iade talebinde bulunmuştur. Şirket, başvurucunun tutukluluğundaki süre gözönünde tutularak iş akdinin feshedildiğini belirterek 26/1/2018 tarihinde başvuruyu reddetmiştir. Bunun üzerine başvurucu 1/3/2018 tarihinde feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle dava açmıştır.

8. İstanbul Anadolu 15. İş Mahkemesi (Mahkeme) 26/9/2019 tarihinde davayı kabul etmiştir. Kararda, Şirketin 12/1/2018 tarihli kararı fesih sebebini değiştirme olarak yorumlanmış ve feshe dayanak yapılan sebeplerin sonradan değiştirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun ihbar süresi içinde 21/8/2017 tarihinde tutukluluk durumunu bildirdiği ve Şirketin bu bildirimle ilgili olarak herhangi bir işlem yapmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun haklı ve mazur görülebilecek, kendi kusurundan kaynaklanmayan ve iradesi dışında gelişen sebeplerle başvuru talebinde bulunamadığı anlaşıldığından davanın kabul edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

9. Şirket 20/11/2019 tarihinde anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu 27/11/2019 tarihinde istinaf başvuru dilekçesine cevap vermiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/2/2021 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda, 12/1/2018 tarihinde devamsızlık nedeniyle yapılan feshin usul hatasından dolayı iptal edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun tutukluluk hâlinden dolayı ihbar süresi de gözönünde tutularak 4857 sayılı Kanun'un 17. maddesinde belirtilen sekiz haftalık bildirim süresinin beklendiği ve bu süreyi aşan tutukluluk hâlinin devam etmesi nedeniyle 17/9/2017 tarihi itibarıyla iş akdinin feshedildiği ifade edilmiştir. Şirket tarafından başta tutukluluk hâlinin bilinmediği, daha sonra tutukluluk hâlinin öğrenilmesi ile birlikte 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesi uyarınca iş akdinin feshedilmesinin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

10. Nihai karar başvurucuya 8/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; Bölge Adliye Mahkemesince feshe bağlılık ilkesinin ihlal edildiğini ve Şirket tarafından fesih sebebinin sonradan değiştirildiğini belirtmiştir. Bunu ısrarla belirtmesine karşın Bölge Adliye Mahkemesince durumun usul hatası olarak kabul edildiğini ifade etmiştir. Tutukluluk hâlini Şirkete bildirmesine rağmen Şirket tarafından bildirim yapılmamış gibi karar alındığını iddia ederek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin yargı mercilerine ait olduğu ve ilgili yargı mercileri tarafından yapılan tespit ve değerlendirmelerin bariz bir takdir hatası ve keyfîlik içermediği belirtilmiştir. Başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvurunun bu kısmı hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

16. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule dair bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

17. Başvurucu, Şirket bünyesinde çalışmaktayken 27/7/2017 tarihinde tutuklanmıştır. İşyeri Disiplin ve Danışma Kurulu tarafından 28/7/2017 tarihinde devamsızlığa bağlı olarak görevden çıkarma cezası verilmesi üzerine başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu

21/8/2017 tarihinde tutuklanma hususunu Şirkete bildirmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 29/12/2017 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Şirket 12/1/2018 tarihinde görevden çıkarma cezası nedeniyle iş akdinin feshedilmesine dair kararın usul hatasından dolayı iptaline ve tutukluluk hâlinin devam etmesi nedeniyle 4857 sayılı Kanun'un 17. maddesinde yer alan sekiz haftalık bildirim süresi de dikkate alınarak 17/9/2017 tarihi itibarıyla başvurucunun iş akdinin feshedildiğine karar vermiştir. Başvurucu 15/1/2018 tarihinde Şirkete başvurarak işe dönmeyi talep etmiştir. Talebin kabul edilmemesi üzerine feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi istemiyle dava açmıştır.

18. Mahkeme davayı kabul etmiştir. Kararda; Şirketin 12/1/2018 tarihli kararının fesih sebebinin değişikliği anlamına geldiğini, feshe dayanak yapılan sebeplerin sonradan değiştirilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Başvurucunun ihbar süresi içinde tutukluluk hâlini Şirkete bildirmiş olduğunu, bu durumla ilgili olarak Şirket tarafından herhangi bir işlem yapılmadığını belirterek feshin geçersiz olduğunun tespitine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

19. Bölge Adliye Mahkemesi ise Şirket tarafından 28/7/2017 tarihli kararın sehven alındığı gerekçesiyle usul hatasından dolayı iptal edildiğini belirtmiştir. Başvurucunun tutukluluk hâlinin devam etmesi nedeniyle sekiz haftalık bildirim süresinin beklendiğini ve bu süreyi aşan tutukluluk hâlinin devam etmesi sonucunda 12/1/2018 tarihli karar ile 17/9/2017 tarihinden geçerli olmak üzere fesih işleminin yapıldığını ifade etmiştir. Kararında ayrıca Şirketin başlangıçta tutukluluk hâlinden haberdar olmaması üzerine devamsızlığa dayalı fesih yoluna gittiğini vurgulamış ve başvurucunun tutukluluk hâlini sonradan bildirmesi üzerine bilahare alınan 12/1/2018 tarihli kararın hukuka uygun olduğu kanaatine varmıştır.

20. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğidir. Bu kapsamda bilirkişi raporunun değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeye göre tazminat miktarının hesaplanması Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, mahkemelerce yapılan yorumların Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir.

21. Somut olayda başvurucu; tutuklandığını, tutuklandığı tarihten itibaren yaklaşık 1 ay sonra Şirkete bildirmiştir. Şirket, tutuklanma durumunun en başta bildirilmemesi nedeniyle ilk önce devamsızlığı gerekçe göstererek iş akdini feshetmiştir. Daha sonra 12/1/2018 tarihinde karar alarak, usul hatası içeren ilk kararını iptal etmiş ve başvurucunun tutukluluk durumunu gözönünde bulundurarak sekiz haftalık bildirim süresinden sonra iş akdinin 17/9/2017 tarihi itibarıyla feshedilmesine karar vermiştir.

22. Mahkeme, Şirket tarafından verilen 12/1/2018 tarihli kararı fesih sebebinin değiştirilmesi olarak kabul etse de Bölge Adliye Mahkemesi, Şirket tarafından usul hatası nedeniyle 12/1/2018 tarihli kararın alındığını ifade etmiştir. Bu kararda mevzuatta belirtilen bekleme sürelerine riayet edildiğini, zımnen de olsa söz konusu durumun fesih sebebinin değiştirilmesi olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmiştir. Bu sebeple yapılan feshin hukuka uygun olduğunu dile getirmiştir.

23. Mahkemelerce sonuca hangi nedenle ulaşıldığının, başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe sunulmuştur. Bölge Adliye Mahkemesinin yaptığı değerlendirme hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına

yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmıştır. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve hukuk kurallarını yorumlamasına ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Çalışma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, haksız bir şekilde iş akdinin feshedilmesi nedeniyle çalışma hürriyetinin elinden alınmasından şikâyet etmiştir. Öte yandan etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurunun bu kısmı çalışma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

27. Anayasa Mahkemesinin Onurhan Solmaz ([1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18) ve Serkan Acar ([1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24) kararlarında yer alan tespit ve değerlendirmelere göre özetle ihlal edildiği ileri sürülen çalışma hürriyeti ve çalışma hakkının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL ÇAM

B. No: 2021/25258 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25258

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL ÇAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25258)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Erol ÇAM

Vekili : Av. İbrahim Halil ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 29/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme

imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile aksi kanaatte olunması hâlinde 120.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1045, K.2020/662) iletilmek üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2017/817, K.2019/160) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL KAYA

B. No: 2021/48736 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48736

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48736)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Erol KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda oda penceresinin tel ile kapatılması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Görevi yaptırmamak için direnme ve yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle bir kişiyi öldürme suçlarından ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olan başvurucu 5/7/2021 tarihinde Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne (İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

3. Başvurucu; Antalya 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yaptığı başvuru ile oda penceresinin dış kısmında yer alan demir parmaklıklara ilave olarak kafes tel takıldığını, astım hastası olduğunu, nefes darlığı çektiğini, alerjisi olduğunu, takılan telin psikolojisini bozduğunu belirterek kafes telinin kaldırılmasını talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının güvenlik ve fizik düzenine ilişkin mevzuat ile havalandırma bahçesi üzerindeki fens telleri ile ilgili bir Anayasa Mahkemesi kararına dayandırdığı bir değerlendirme yaparak başvurucunun talebini reddetmiştir.

4. Başvurucu; şikâyetinin aynı İnfaz Kurumunda bulunan bazı diğer odaların penceresinde

kafes teli bulunmadığını, her ne kadar ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası nedeniyle tutuluyor olsa da tehlikelilik hâli bulunmadığı gibi bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş bir suçun faili de olmadığını, talebi oda penceresinde yer alan demir mazgalların çıkarılmasıyla ilgili olduğu hâlde kararda havalandırma bahçesinin üzerine çekilen fens tellerine ilişkin bir gerekçeye yer verildiğini belirterek İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi mazgalların kaldırılması talebinin reddine ilişkin kararı usul ve kanuna uygun bularak itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 15/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; İnfaz Kurumunda tutulduğu odanın penceresinin dış kısmında binanın yapımı sırasında yerleştirilen demir parmaklıklar olduğunu, parmaklıkların dış kısmına sonradan kafes tel ilave edildiğini, bu uygulamanın ince kafes telden dışarıya baktığında gözlerinin ritminin kaybolmasına sebep olduğunu ve sonradan takılan bu kafes tellerinin darlığı nedeniyle hayvanat bahçesindeki maymun kafeslerinde dahi içeride tutulan hayvanlara muz uzatılabildiği düşünüldüğünde kendisini bu hayvanlardan dahi aşağı hissederek psikolojik işkence gördüğünü, telin çıkarılması için İnfaz Hâkimliğine yaptığı başvurunun keşif dahi yapılmaksızın reddedildiğini ifade ederek kötü muamele yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kötü muamele iddialarında etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadına değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun bütün iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

11. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresinin ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

12. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha

fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli şekilde güvence altına alınmalı, bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

13. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, §§ 57, 58).

14. Somut olayda başvurucunun iddialarından ve başvuruya konu edilen yargısal süreçte ileri sürdüğü savlardan pencere camının tamamen kapatılmadığı, telin odanın havalandırmasına da engel olmadığı anlaşılmıştır. Başvurucu, sözü edilen tel nedeniyle güneş ışığından istifade edemediğini iddia etmemiştir. Başvurucu ince kafes telden dışarıya baktığında gözlerinin ritminin kaybolmasına sebep olduğunu iddia etse de bu durumun göz sağlığını olumsuz etkilediğine ilişkin bir şikâyet dile getirmemiştir. Başvurucunun tutulma koşullarının sair yönlerine ilişkin bir yakınması da yoktur. Bu koşullar altında başvurucunun iddia ettiği gibi pencereye kafes teli takılmış olsa bile sözü edilen durumun kötü muamele için aranan asgari ağırlık seviyesine ulaştığının kabul edilmesi mümkün değildir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ACAR

B. No: 2021/58553 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58553

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58553)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Abdullah ACAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumu tarafından verilen disiplin cezasına karşı yapılan şikâyette uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Nusaybin Sulh Ceza Hâkimliği tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 25/9/2015 tarihinde tutuklanarak Elâzığ 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir.

3. 6/8/2021 tarihinde saat 10.00 civarında ceza infaz kurumunda slogan atma ve kapıya vurma eyleminin başlaması üzerine olayla ilgili tutanak düzenlenmiştir. 6/8/2021 tarihli tutanakta, hükümlü M.D.nin koğuşa giderken üst aramasına itiraz edip sloganlar attığı ifade edilmiştir. Diğer odalarda bulunan hükümlü ve tutukluların kapıya vurma eylemi başlatması üzerine görevli memurlarca koridorlara girildiği ve bu kişilere İnfaz Kurumunun düzenini bozmamaları yönünde uyarıda bulunulduğu aktarılmıştır. Buna rağmen hükümlü ve tutukluların eylemlerine devam ettikleri vurgulanmıştır. Öte yandan tutanağın son kısmında, yaşanan olayların 2 numaralı yaka kamerasıyla kayıt altına alındığı ve görevli memurlar tarafından eylemde bulunan hükümlü ve tutukluların kim olduklarının yaka kamerası kaydındaki görüntülerden belirlendiği ve isimlerinin yazılarak bu kişilerin tespit edildiği

belirtilmiştir.

4. Düzenlenen tutanağa istinaden başvurucu hakkında 9/8/2021 tarihinde disiplin soruşturması başlatılmış ve başvurucunun savunması istenmiş, başvurucu 12/8/2021 tarihinde sözlü savunmasını yapmıştır. Başvurucu savunmasında, o gün kitap okurken dışarıdan gelen sesler üzerine sadece kulağını kapıya dayayarak sesleri dinlediğini belirtmiştir. Bu sırada memurların kapıyı açıp slogan attığını söyleyerek kendisini dışarı çıkardıklarını ifade etmiştir. Hiçbir şekilde slogan atmadığını ve yaşanan olayla bir ilgisinin bulunmadığını vurgulamıştır.

5. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu 13/8/2021 tarihinde başvurucunun 3 gün hücreye koyma cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun slogan atma eylemini gerçekleştirdiğinin, aynı zamanda da diğer hükümlü ve tutukluların galeyana gelmesini sağladığının ve mahkûmların kapıya vurma eylemini gerçekleştirdiklerinin alınan memur ifadelerinden sabit görüldüğü belirtilmiştir. Anılan kararda 6/8/2021 tarihli tutanakta tespit edilen hususlar ile alınan savunmalara yer verilmiştir. Ancak memur ifadeleri disiplin cezası kararında yer almamıştır.

6. Başvurucu, hakkında verilen hücreye koyma disiplin cezasına karşı 23/8/2021 tarihinde Elâzığ İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Dilekçede, hiçbir olaya karışmadığını ve slogan atmadığını belirtmiştir. Bu durumun kamera kayıtlarının incelenmesinden anlaşılacağını ifade etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 13/10/2021 tarihinde şikâyeti reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; tutanak mümzilerinin ifadelerinde Abdullah Acar'ın 'b. s. A.' diyerek slogan atıp diğer koğuşlardaki tutuklu/hükümlüleri kışkırttığını beyan ettikleri, dosya kapsamında bulunan 6/8/2021 tarihli tutanaktan C Blokta bulunan tutuklu ve hükümlülerin kapıya vurma eylemi başlattığı ve bu eylemin görevli memurlar tarafından kayıt altına alındığı, tutuklu Abdullah Acar'ın da kapı vurma eylemini gerçekleştiren kişiler arasında bulunduğunun ifade edildiği, tutanak mümzileri olan infaz koruma memurlarının dosya arasına alınan beyanlarınında birbirleriyle uyumlu olduğu anlaşılmıştır. Dosya kapsamında yer alan 6/8/2021 tarihli tutanak, olayın tanığı olan infaz koruma memurlarının beyanları birlikte değerlendirildiğinde tutuklunun suçtan kurtulmaya yönelik savunmasına itibar edilmemesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Mevzuatta disiplin cezası gerektiren kurumda korku ve panik yaratan eylemlerin neler olduğu tanımlanmamış olup hangi eylemin kurumda korku veya panik yaratacağının somut olayın özelliklerine göre belirlenmesi gerektiği, somut olayımızdaki cezaevi görevlilerince tutulan tutanağa göre tüm hükümlülerin/tutukluların ortak bir şekilde hareket ederek kurumda paniğe sebebiyet verdiği anlaşılmış olup açıklanan gerekçelerle usul ve yasaya uygun olarak verilen karara karşı yapılan itirazın reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

8. Başvurucu, 18/10/2021 tarihinde karara itiraz etmiştir. Dilekçede, hiçbir somut karar olmadan disiplin cezası verildiğini belirtmiştir. Slogan atmadığı ve yaşanan olaylara müdahil olmadığı hâlde haksız olarak cezalandırılmasından şikâyet etmiştir. Kamera kayıtlarının incelenmesiyle durumun anlaşılacağını vurgulamıştır.

9. Elâzığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 22/10/2021 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararda, 6/8/2021 tarihli tutanak ve bu yönde alınan beyanlar dikkate alındığında İnfaz Hâkimliğince verilen kararda herhangi bir isabetsizlik bulunmadığını

belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 3/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, slogan atmadığını ve çıkan olaylara karışmadığını belirtmiştir. Kendisinin olaylara iştirak ettiğine dair herhangi bir tanığın bulunmadığını ifade etmiştir. Kamera kayıtları incelenmeden haksız bir şekilde cezalandırılmasına bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarının açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası içermediği, bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında kamera kayıtlarının incelenmeden karar verilmesinden şikâyet etmiştir.

14. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Başvurucu hakkında 6/8/2021 tarihinde düzenlenen tutanak uyarınca disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında savunması alındıktan sonra başvurucu 3 gün hücreye koyma cezasıyla cezalandırılmıştır. Başvurucunun cezaya karşı yaptığı şikâyet İnfaz Hâkimliği tarafından reddedilmiş ve karar itiraz aşamasından geçerek

kesinleşmiştir.

19. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun slogan atma ve kapıya vurma eylemini gerçekleştirmesi nedeniyle verilen cezayı hukuka uygun kabul etmiştir. Bunun gerekçesi olarak da 6/8/2021 tarihli tutanak ve olayın tanığı olan infaz koruma memurlarının beyanlarının birlikte değerlendirilmesi sonucunda başvurucunun savunmasına itibar edilmemesini göstermiştir. İnfaz Hâkimliği, kararında infaz koruma memurlarının beyanlarından bahsetse de söz konusu beyanların neler olduğunu açıklamamıştır. Beyanlarda ifade edilen hususların neler olduğuna, bu beyanların etkisine ve başvurucunun savunmasının neden kabul edilemez bulunduğuna ilişkin değerlendirme yapmamıştır.

20. 6/8/2021 tarihli tutanağın son kısmında, yaşanan olayların kamerayla kayda alındığı ifade edilmiştir. Başvurucu; slogan atmadığını, kamera kayıtlarının incelenmesi neticesinde bu hususun anlaşılacağını yargılamanın her aşamasında ısrarla ileri sürmüştür. Ancak İnfaz Hâkimliği olayın esasına etkisi olabilecek bu iddiayı neden kabul etmediğini kararında açıklamamıştır. 6/8/2021 tarihli tutanağın yalnızca İnfaz Kurumu memurları tarafından düzenlenerek imza altına alındığı gözönünde bulundurulduğunda olaya ilişkin kamera kaydının değerlendirilmesinin başvurucunun slogan atıp atmadığının tespitinde önemli rol oynayacağı açıktır. Bu nedenle İnfaz Hâkimliğinin en azından neden bu değerlendirmeyi yapma gereği duymadığını kararında belirtmesi esasa etkili bir iddianın makul ve yeterli bir gerekçeyle karşılanması açısından önem arz etmektedir.

21. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atfen değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda İnfaz Hâkimliği tarafından esaslı nitelikteki iddianın makul bir gerekçeyle karşılanmadığı, Ağır Ceza Mahkemesince ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır.

22. Sonuç olarak başvurucunun uyuşmazlığın çözümü için esaslı nitelikteki iddiası yargı merciilerince yeterli bir şekilde karşılanmamıştır. Bu sebeple yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği neticesine varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucunun eşitlik ilkesinin, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Başvurucunun ihlal tespiti ve yeniden yargılamaya karar verilmesi ile giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elâzığ İnfaz Hâkimliğine (E.2021/4975, K.2021/6036) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİLMİ ARIK

B. No: 2021/59630 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİLMİ ARIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59630)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Hilmi ARIK

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayları nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir

(Figen Yüksekdağ Şenoğlu [2. B.], B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvurucunun yaşadığı Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Diyarbakır Valiliği sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Başvurucu, yaşadığı Sur ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına sunduğu 4/6/2018 tarihli dilekçesinde manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evinden ayrılmak zorunda kaldığını, güvenlik güçlerinin talimatıyla evinin yıkılması nedeniyle eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğini belirterek uğradığını iddia ettiği manevi zararın giderilmesini istemiştir. Başvurucunun manevi tazminat talebi reddedilmiştir.

5. Başvurucunun terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağından dolayı zarara uğradığından bahisle 28/11/2015 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte 10.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle açtığı tam yargı davası Diyarbakır 3. İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun tazminat talebine konu ettiği zararının terör eylemleri sonucunda uğranılan zarar olmayıp idarece terörle mücadele faaliyeti kapsamında ilan edilen sokağa çıkma yasağının uygulanması sırasında maruz kalınan zorluk ve katlanılan külfetlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu hâliyle zararın idarenin faaliyet alanında ve bir idari faaliyet sebebiyle meydana geldiği iddiasına dayalı olarak açılan davada, idari faaliyet ile zarar arasında illiyet bağının varlığı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca kararda hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde de değerlendirme yapılmıştır. Buna göre somut olayda ilgili süreçte yürütülen faaliyetlere yönelik olarak başvurucu özelinde idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusurunun olmadığına ve idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren, kamu külfeti olmaktan çıkan, hizmetten yararlanan başvurucu yönünden özel ve olağan dışı niteliğe dönüşen bir manevi zararın bulunmadığına işaret edilmiştir.

6. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 21/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; Sur ilçesinde gerçekleşen terör olayları nedeniyle ağır bir üzüntü yaşadığını, aile ve ekonomik düzeninin bozulduğunu, idarenin ağır hizmet kusurundan dolayı zarara uğradığını, kendisiyle aynı durumda olan kişilerin açtıkları davalarda lehlerine manevi tazminata hükmedildiğini, zararının tazmini talebiyle başvurabileceği etkili bir hukuki yolun bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi; somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69, 70).

13. Anayasa Mahkemesi; anılan kararında devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

14. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

15. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucu, yaşam hakkı ile özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddiaları yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2020/24, K.2020/1502) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL ÇAYIR

B. No: 2022/2539 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2539

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL ÇAYIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2539)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Erol ÇAYIR

Vekili : Av. Ayla ATALAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1970 doğumlu olan başvurucu idrar yaparken zorlanma şikâyetiyle Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Başvurucuya üretra (idrar kanalı) darlığı tanısı konulmuş ve 12/5/2010 tarihinde internal üretrotomi ile prostat lazer tedavisi ameliyatı yapılmıştır.

3. Başvurucu, ameliyatta prostatına zarar verildiğini belirterek hatalı tıbbi müdahalelerden kaynaklanan zararlarının giderimi talebinin Hastane tarafından reddedilmesi üzerine 3/4/2012 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; ameliyatı gerçekleştiren doktorun kusurlu ve hatalı cerrahi müdahalesi sonrasında vücudunda eskiye göre daha çok ağrı ve sızı olduğunu, menisini dışarıya atamadığını belirtmiştir. Bunun sonucunda doğal yollardan çocuk sahibi olma şansının ortadan kalktığını beyan eden başvurucu, ameliyat öncesinde prostatının alınması için onay formu düzenlenmediğini ve prostat ameliyatının olası komplikasyonları hakkında da bilgi verilmediğini ifade etmiştir.

4. Davaya bakan Gaziantep 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 26/3/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucunun ameliyatını gerçekleştiren doktor hakkında taksirle yaralama suçundan kamu davası açıldığı, ceza yargılamasında Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulu (ATK) tarafından 24/2/2012 tarihli rapor düzenlendiği, raporda başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatın tıp kurallarına uygun olduğunun belirtildiği ve yargılama sonucunda beraat kararı verildiği ifade edilmiştir. Netice itibarıyla başvurucuya yapılan ameliyatın ve konulan tanının tıp kurallarına uygun olduğu, idareye atfedilebilecek bir hizmet kusurunun ve bu bağlamda idarenin tazmin sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Başvurucu, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; hatalı ameliyat sonucu prostatına zarar verildiğini, ameliyat öncesi prostatının alınacağına dair onay formu imzalatılmadığını ve komplikasyonlar hakkında bilgi verilmediğini vurgulamıştır. Ceza yargılamasında alınan ATK raporunun eksik ve hatalı olduğunu, bu nedenle hükme esas alınamayacağını belirten başvurucu, ameliyatı gerçekleştiren doktorun dikkatsiz ve özensiz uygulaması nedeniyle doğal yollardan çocuk yapma imkânının ortadan kalktığını belirtmiştir. Ayrıca ceza yargılamasında verilen beraat kararının kesinleşmediğini ve temyiz aşamasında olduğunu beyan etmiştir.

6. Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesi (Danıştay) tarafından 19/4/2018 tarihinde temyiz isteminin kısmen kabulü ile vekâlet ücreti yönünden hükmün bozulmasına ve İdare Mahkemesi kararının davanın reddine dair kısmının onanmasına karar verilmiştir. Kararda; başvurucu tarafından ameliyattan önce prostatının alınacağına dair kendisinden onay formu alınmadığı iddia edilmekteyse de dosya içinde yer alan Hastalık Tanı ve Tedavisi İle İlgili Aydınlatılmış Onam Belgesinin 9. maddesinde "Tedavi sırasında başka bulgular saptandığında bir doku veya organın çıkarılabileceğini veya gerekli görüldüğü takdirde histopatolojik inceleme yapılarak tedavinin hasta yararına olmak üzere seyrinin değişebileceğini anladım ve bu girişimi kabul ediyorum." şeklinde ifadenin yer aldığı, başvurucu tarafından bu belgenin 11/5/2010 tarihinde imzalandığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca reddedilen maddi tazminat miktarı için davalı idare lehine temyize konu kararın verildiği tarihte yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir.

7. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı karar düzeltme istemi Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 20/10/2021 tarihli kararıyla reddedilerek karar kesinleşmiştir. Karara bir üye muhalif kalmıştır. Muhalefet şerhinde; başvurucu tarafından imzalanmış olan onam belgesinin 9. maddesinin başvurucuda gerçekleşen komplikasyon hakkında yeterince bilgilendirme içermediği belirtilerek manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. Öte yandan somut olayla ilgili ameliyatı gerçekleştiren doktor hakkında taksirle yaralama suçundan ceza yargılaması yapılmıştır. Kahramanmaraş (Kapatılan) 2. Sulh Ceza

Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) tarafından yargılama safahatında alınan 24/2/2012 tarihli ATK raporunda; başvurucunun retrograd ejekülasyon olguları yardımcı üreme teknikleri ile çocuk sahibi olabileceği, retrograd ejekülasyonunun gerçekleştirilen ameliyatın komplikasyonu olduğu, başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatın tıp kurallarına uygun olduğu kanaati bildirilmiştir. Raporda ayrıca başvurucuya üretra darlığı tanısı konulmasına rağmen ameliyatta onayı alınmadan prostatına müdahale edildiği ancak ameliyat öncesi başvurucuya imzalatılan Hastalık Tanı ve Tedavisi İle İlgili Aydınlatılmış Onam Belgesinin 9. maddesinde "Tedavi sırasında başka bulgular saptandığında bir doku veya organın çıkarılabileceğini veya gerekli görüldüğü takdirde histopatolojik inceleme yapılarak tedavinin hasta yararına olmak üzere seyrinin değişebileceğini anladım ve bu girişimi kabul ediyorum." şeklindeki ibarenin başvurucu tarafından kabul edildiği belirtilmiştir.

11. Ceza Mahkemesi bu rapor içeriğini nazara alarak başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatın tıp kurallarına uygun olduğu sonucuna vararak ilgili doktor hakkında beraat kararı vermiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu 8/4/2015 tarihinde Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından reddedilerek Ceza Mahkemesi kararı onanmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; ameliyatı gerçekleştiren doktorun kusurlu ve hatalı cerrahi müdahalesi sonrasında idrarını tutamadığını, vücudunda eskiye göre daha çok ağrı ve sızı olduğunu, prostatının alınması sonucunda doğal yollardan çocuk sahibi olma şansının kalmadığını, ayrıca ameliyat öncesi prostatının alınacağına dair onay formu imzalatılmadığını ve ameliyatın olası riskleri hakkında bilgi verilmediğini belirtmiştir. Yargılama merciilerinin kararlarında cerrahi müdahalenin yapılmaması durumunda hayati bir durumun olup olmadığı ve prostatının alınmasına ilişkin olası riskler konusunda yeterince aydınlatılıp aydınlatılmadığı hususlarının değerlendirilmediğini vurgulamıştır. Başvurucu, bu kapsamda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuru konusu olaya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal

yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa'nın 56. maddesinde belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

17. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

18. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak yargılama mercilerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

19. Başvurucu, hatalı tıbbi uygulama nedeniyle vücut bütünlüğünün bozulmasına karşın açtığı tazminat davasının reddedilmesinden yakınmıştır. İdare Mahkemesi olayda başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatın tıp kurallarına uygun olduğu, başvurucuda oluşan şikâyetlerin tıbbi müdahalenin bir komplikasyonu olduğu yönünde görüş bildiren ATK raporuna dayanarak davanın reddine karar vermiştir. Hükme esas alınan raporda tarafların iddialarının başvurucu hakkında düzenlenen tıbbi belgelerdeki bulgular ve genel tıp kuralları gözetilerek değerlendirildiği görülmüştür. Buna göre yargı makamlarının vardığı sonucun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği söylenemez. Ayrıca başvurucunun yargılama sürecine etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip itirazlarını ileri sürebildiği anlaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Zümrüt Ağapınar [2. B.], B. No: 2015/3747, 26/12/2018; Fesih Aydar [1. B.], B. No: 2015/4259, 10/1/2019; Tuba Arıkan [1. B.], B. No: 2018/17729, 6/10/2021; Ğanime Yayman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/1039, 18/9/2024).

20. Bununla birlikte ilgili mevzuata göre istisnai hâller dışında tıbbi müdahale, müdahaleye maruz kalacak kişinin bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Ancak yaş küçüklüğü

veya ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile hastanın bilincinin kapalı olması veya acil müdahale gerektirmesi gibi zorunlu hâllerde yasal temsilcisinin izni alınabilir. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile mümkün olabilir Ayrıca hukuka uygun rızanın varlığından söz edilebilmesi için kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları, hastalığın seyri ve neticeleri konusunda hastanın bilgilendirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56; Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, §§ 49, 50; Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021, §§ 55, 56).

21. Ayrıca hastanın ya da temsilcisinin sözlü ya da yazılı rıza göstermesinin tek başına tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hâle getirmeyeceği, bu rızanın aydınlatılmış iradeye dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargı makamlarının öncelikle hastanın veya istisnai durumların varlığı hâlinde veli ya da vasinin olayın koşullarına göre yazılı veya sözlü olarak yeterli bir şekilde bilgilendirilerek rızalarının alınıp alınmadığını tespit etmesi devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir (M.Ş.O. [2. B.], B. No: 2020/24126, 26/3/2025, § 20; Sultan Bulut ve diğerleri, § 57).

22. Öte yandan başvurucu ameliyat öncesi prostatının alınacağına dair onay formu imzalatılmamasından ve bu kapsamda ameliyatın olası riskleri hakkında bilgilendirme yapılmamasından yakınmıştır. Somut olayda başvurucunun prostatının alınması ile ilgili olarak bilgilendirilmediğine ve rızasının alınmadığına ilişkin iddialarını yargı makamları önünde de ileri sürdüğü görülmüştür. Buna karşın İdare Mahkemesince hükme esas alınan ATK raporunda ve Danıştay kararında; başvurucu tarafından imzalanan onam belgesinde tedavi sırasında başka bulgular saptandığında bir doku veya organın çıkarılabileceği veya gerekli görüldüğü takdirde histopatolojik inceleme yapılarak tedavinin hasta yararına olmak üzere seyrinin değişebileceği şeklinde ifadenin yer aldığı belirtilmiş ancak başvuru konusu olaya özgü başvurucunun prostatının alınacağına ilişkin somut bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

23. Bu bağlamda yargılama makamları tarafından yargılama sürecinde başvurucunun prostatının alınması ile ilgili olarak ve operasyonun riskleri konusunda bilgilendirilmemesine ilişkin somut bir değerlendirme ve tartışma gerekçeli kararlara yansıtılmamıştır. Yargılama sürecinde başvurucunun prostatının alınmasına yönelik bilgilendirilmesine ve buna ilişkin onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediğine dair yeterli düzeyde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulmamıştır.

24. Ayrıca başvurucunun bilgilendirilme ve öngörülebilir nitelikte komplikasyonlar hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası, yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Ancak başvurucunun anılan iddiasının yargı makamları tarafından somut olaya uygun ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda somut olayda yargılama makamlarının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yaptığı söylenemez. Dolayısıyla kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini

yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır (aydınlatılmış onama ilişkin birçok karar arasından bkz. Sultan Bulut ve diğerleri; Fındık Kılıçaslan; Emrah Egeç [2. B.], B. No: 2015/9714, 11/12/2018; Göktürk Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/19177, 19/10/2021; Ferit İşlek [1. B.], B. No: 2019/11247, 3/5/2023; İhsan Yılmaz [2. B.], B. No: 2021/54092, 22/5/2024).

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. İdare Mahkemesine (E.2012/621, K.2013/359) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu, ameliyatı gerçekleştiren doktorun kusurlu ve hatalı cerrahi müdahalesi sonrasında idrarını tutamadığını, vücudunda eskiye göre daha çok ağrı ve sızı olduğunu, prostatının alınması sonucunda doğal yollardan çocuk sahibi olma şansının kalmadığını, ayrıca ameliyat öncesi prostatının alınacağına dair onay formu imzalatılmadığını ve ameliyatın olası riskleri hakkında bilgi verilmediğini belirterek tıbbi ihmal sonucu zarara uğraması nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 17. Maddesinde yer alan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

2. Başvurucunun olaya dair şikâyetlerinin özü hatalı tıbbi uygulama sonucunda prostatının zarar görmesi, ameliyat öncesi prostatının alınacağına dair onay formu imzalatılmaması ve bu kapsamda ameliyatın olası riskleri hakkında bilgilendirme yapılmamasına ilişkindir.

3. Somut olayda İdare Mahkemesi Adli Tıp Kurumu (ATK) raporunu hükme esas alarak başvurucuya yapılan ameliyatın ve konulan tanının tıp kurallarına uygun olduğunu belirtmiştir. ATK raporunda; retrograd ejekülasyonun (geri boşalma) bu ameliyatın bir komplikasyonu olduğu, bu durumun başvurucunun yaşamını tehlikeye sokan bir duruma ve çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına neden olmadığı ve başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatın tıp kurallarına uygun olduğu kanaati bildirilmiştir. Raporda ayrıca başvurucuya üretra darlığı tanısı konulmasına rağmen ameliyatta onayı alınmadan prostatına müdahale edildiği ancak ameliyat öncesi başvurucuya imzalatılan Hastalık Tanı ve Tedavisi İle İlgili Aydınlatılmış Onam Belgesinin 9. maddesinde "Tedavi sırasında başka bulgular saptandığında bir doku veya organın çıkarılabileceğini veya gerekli görüldüğü takdirde histopatolojik inceleme yapılarak tedavinin hasta yararına olmak üzere seyrinin değişebileceğini anladım ve bu girişimi kabul ediyorum." şeklindeki ibarenin başvurucu tarafından kabul edildiği ifade edilmiştir.

4. Yargılama makamlarınca olayda doktorun ve hastanenin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildiren ATK raporuna dayanarak davanın reddine karar verilmiştir. Buna göre yapılan yargılamada ve ATK raporunda yeterli somut bulgu ve tespitlere yer verilerek başvurucunun iddialarının bu yönüyle ayrıntılı biçimde tartışıldığı ve karşılandığı söylenebilir.

5. Başvurucunun söz konusu tıbbi müdahaleden önce prostatının alınacağı konusunda bilgi verilmediği ve bu kapsamda müdahalenin olası riskleri konusunda aydınlatılmadığına ilişkin de şikâyeti bulunmaktadır. Buna karşın yargılama safhasında hükme esas alınan ATK raporunda ve Danıştay kararında başvurucu tarafından imzalanan onam belgesinde -tedavi sırasında başka bulgular saptandığında bir doku veya organın çıkarılabileceği veya gerekli görüldüğü takdirde histopatolojik inceleme yapılarak tedavinin hasta yararına olmak üzere seyrinin değişebileceğinin- kabul edildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak ATK raporunda ve Danıştay kararında başvurucunun iddiaları kapsamında onama ilişkin değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır.

6. Ayrıca yargılama sürecinde bir avukat tarafından temsil edilen başvurucunun kararlara karşı kanuni yollara başvurabildiği, bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip ayrıca bilgi ve belge sunabildikleri, toplanan delillerden haberdar edildiği anlaşılmıştır.

7. Sonuç olarak uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların yargılama makamlarınca Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelendiği anlaşılmaktadır. Somut olay bakımından kamu makamlarınca pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği söylenemeyeceğinden maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediği açıktır.

8. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Metin KIRATLI

ESRA ERTAN

B. No: 2022/4717 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/4717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESRA ERTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/4717)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Esra ERTAN

Vekili : Av. Ali İhsan GÜZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davası sonrasında çocuğun soyadını değiştirme talebiyle velayet hakkı sahibi anne tarafından açılan davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara 5. Aile Mahkemesinin 24/2/2009 kesinleşme tarihli kararı ile boşanmış ve 9/6/2007 doğumlu müşterek çocuk E.H.A.nın velayeti kendisine verilmiştir.

3. Başvurucu 4/4/2012 tarihinde Ankara 11. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) açmış olduğu davada velayeti kendisine verilen küçüğün soyadının değiştirilerek kendi soyadının verilmesine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme 4/9/2012 tarihli kararı ile davanın kabulüne, küçüğün soyadının değiştirilerek başvurucunun soyadı olan Ertan olarak nüfusa tesciline karar vermiştir.

4. Nüfus Müdürlüğü temsilcisi karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi tarafından davanın asliye hukuk mahkemesinin görevi kapsamında olduğu

kanaatine varılmıştır. Böylelikle görevsizlik kararı verilmesi yerine işin esasına girilerek davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Hükmün bozulmasına karar verilmesi akabinde yapılan yargılamada Mahkeme direnme kararı vermiştir. Direnme kararının Nüfus Müdürlüğü temsilcisi tarafından temyiz edilmesi üzerine ise Yargıtay 8. Hukuk Dairesi hükmün bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; boşanma sonucunda anneye verilen velayet hakkının anneye çocuğun soyadını değiştirme davası açma hakkı vermeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca soyadı değişikliğinin çocuğun evlilik içinde doğmakla kazandığı meşru statüye ve onun yüksek yararına zarar vereceği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

5. Anılan bozma kararı sonrasında 11/10/2017 tarihinde Mahkemece, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin kararında yer alan aynı gerekçelerle davanın reddine karar verilmiştir. Davanın reddi kararına karşı başvurucunun temyiz kanun yoluna başvurması neticesinde hükmün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de 23/11/2021 tarihli kararla reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 27/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Aile Hayatına Saygı Hakkıyla Bağlantılı Olarak Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; yargılamada çocuğun içinde bulunduğu sosyal ve psikolojik durumun irdelenmediğini, soyadı değişikliğinin çocuğun üstün yararına uygun olup olmadığı noktasında araştırma yapılmadığını, davanın reddine ilişkin kararın gerekçesiz olduğunu, bunun yanında velayeti kendisine bırakılan çocuğun soyadının değiştirilmesi davasının reddine karar verilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Somut başvuruda olduğu gibi velayet hakkı tevdi edilen çocukların soyadının annenin kendi soyadı ile değiştirilmesi yönündeki talebi, velayet hakkı ve bu kapsamdaki yetkilerin kullanımı ile ilgili olduğundan Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele alınması gereken bir hukuki değerdir. Bu bağlamda, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası da bulunduğundan somut başvurunun Anayasa'nın 20. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nurcan Yolcu [GK], B. No: 2013/9880, 11/11/2015; Gülbu Özgüler [GK], B. No: 2013/7979, 11/11/2015; Deniz Altınbaş ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/2033, 26/10/2017; E.Ç. [2. B.], B. No: 2018/6565, 10/6/2020).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, Nurcan Yolcu ve Gülbu Özgüler kararlarında boşanmış eşlerin çocuklarının soyadının belirlenmesi noktasında velayet hakkının kullanılması bakımından kadın ve erkek arasında farklı şekilde gerçekleştirilen işlemlere yönelik uyuşmazlıkların konu edildiği başvuruları detaylı şekilde ele almış ve genel ilkeleri belirleyerek bir sonuca ulaşmıştır (Nurcan Yolcu, §§ 19-52; Gülbu Özgüler, §§ 26-59).

13. Söz konusu kararlarda, çocuğun soyadına ilişkin belirlemelerde yalnızca babanın soyadının esas alınması ve bunun sürdürülmesi suretiyle öngörülen farklılık karşısında, annenin soyadının çocuğa verilmesinin söz konusu menfaatlerin tesisine nasıl bir olumsuz etkide bulunacağının yargısal makamlarca açıklanmaması ve cinsiyete dayalı farklı bir muameleyi haklı kılacak önemli nedenlerin ortaya konulmaması nedenleriyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Nurcan Yolcu, § 52; Gülbu Özgüler, § 59; Deniz Altınbaş ve diğerleri, § 31; E.Ç., § 20).

14. Somut olayda Mahkeme kararında boşanma sonucunda anneye verilen velayet hakkının anneye çocuğun soyadını değiştirme davası açma hakkı vermeyeceği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bunun yanında soyadı değişikliğinin çocuğun evlilik içinde doğmakla kazandığı meşru statüye zarar vereceği kanaatine ulaşılırken çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçe sunulmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Ayrıca kararda özellikle belirtilen velayet hakkı sahibi annenin çocuğun soyadının değiştirilmesi davası açma hakkının bulunmadığı yönündeki tespit, cinsiyete dayalı farklı bir muamelenin söz konusu olduğunu ve bu farklılığı haklı kılacak önemli nedenlerin ortaya konulması gereğine rağmen belirtilen muamele farklılığını haklı gösterecek nitelik ve kapsamda bir gerekçeye yer verilmediğini ortaya koymaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Nurcan Yolcu, §§ 46, 50; Gülbu Özgüler, §§ 53, 57; Deniz Altınbaş ve diğerleri, § 31; E.Ç., § 20). Tüm bu açıklanan nedenler ışığında somut olayda anılan kararlardaki değerlendirmelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, yargılamanın 9 yıl 8 ayda tamamlandığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 11. Aile Mahkemesine (E.2017/1011, K.2017/1631) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE KUKUŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/55753 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55753

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE KUKUŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55753)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucular : Ayşe Kukuş ve diğerleri [bkz. ekli liste (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/55753 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/55753 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Başvuruculaların taraf oldukları boşanma davalarında deliller toplanmak suretiyle yargılamalar yapılmıştır. Başvuru konusu olan tüm yargılamalar kesinleşerek sona ermiştir.

4. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

5. Komisyon 2022/55753 numaralı bireysel başvuru dosyasında başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir. Ayrıca tüm başvurularda Komisyonca adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru

yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucular, hızlı ve etkili bir yargılama süreci yürütülmediğinden evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucuların özel hayata saygı hakkı kapsamında kalan evlenme hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvurucular, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

9. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50; Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

10. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S.A., § 58; Sabire Güngör, § 52).

11. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelemiştir (bu yöndeki kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

12. Başvuru konusu olaylarda başvuruculların boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olaylarda açılan çekişmeli boşanma davalarının yaklaşık 5 yıl ilâ 7 yıl arasında sürdüğü görülmektedir. Yargılamalar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvuruculların yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinden söz edilemez. Bunun yanında yargılamaların uzamasında başvuruculların bir dahlinin bulunduğunun söylenemeyeceği dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamaların sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Böylece devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğünü yerine getirmediği ve bu suretle kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi yönünden başvuruculara evlenme hakkını zedeleyecek şekilde külfet yüklendiği sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular; ihlalin tespiti, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Anayasa Mahkemesi yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlal kararının niteliği gereği ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca evlenme hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Bazı başvuruculların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen manevi tazminatların başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVAL GÜLMEZ

B. No: 2022/59107 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/59107

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVAL GÜLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/59107)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Seval GÜLMEZ

Vekili : Av. Cemile TURHALLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, siyasi faaliyetler ile ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin tutuklamaya konu edilmesi nedeniyle de ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucunun Tutuklanmasına İlişkin Süreç

1. 2021/26921 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

2. PKK/KCK terör örgütünün kadın yapılanması içinde yer alan KJA (Kongreya Jinen Azâdi-Özgür Kadın Kongresi) isimli derneğin 22/11/2016 tarihli ve 29896 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmasından sonra bu yapının devamı olduğu değerlendirilen TJA isimli yapının çağrıları doğrultusunda, bir siyasi partinin Diyarbakır eş başkanlığı görevini yürüten başvurucunun basın açıklaması, gösteri yürüyüşü gibi etkinliklere katılım sağladığı iddia edilmektedir. Başvurucunun PKK/KCK terör

örgütünün çağrıları doğrultusunda kırk farklı etkinliğe katıldığı, ayrıca örgüte müzahir haber sitelerinde yirmi iki ayrı haberde bu etkinliklere yer verildiği, başvurucunun ikametgâhında yapılan aramalarda terör örgütünün kadın yapılanmasına ilişkin delil niteliğinde belgelerin bulunduğu, cep telefonunda üst yönetimindeki örgüt üyelerinin fotoğrafları ile TJA ve PJAK gibi örgütlerin örgütsel dokümanlarının ele geçirildiği ifade edilmiş; başvurucu 8/4/2021 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, çıkarıldığı Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 9/4/2021 tarihinde tutuklanmıştır.

4. 14/6/2021 tarihinde düzenlenen iddianameye göre başvurucunun eylemleri nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. İddianamenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Buna göre tüm dosya kapsamından şüphelinin PKK/KCK silahlı terör örgütünün kadın yapılanması içerisinde yer alan ve örgütün ideolojisine sıkı sıkıya bağlı olacak şekilde, örgütün güdümünde aktif olarak faaliyet yürüten TJA isimli oluşuma mensup olduğu, yapılan örgütsel çağrılar ve verilen talimatlar üzerine yukarıda belirtilen ve örgütün propagandasına dönüşen çok sayıda organizasyona katılım sağladığı, müzahir sitelerde bulunan ve yine yukarıda belirtilen çok sayıda demeci verdiği, güvenlik güçlerimizce etkisiz hâle getirilen terör örgütü mensuplarını benimseyip sahiplendiği, ikametgâhında ve cep telefonunda örgütsel mahiyette oluşturulmuş ve örgütsel faaliyetlerde kullanılmaya elverişli çok sayıda doküman bulundurduğu, örgütün emirlerine uyarak hareket ettiği, bu bağlamda örgüt ile organik bağ kurduğu, bilerek ve isteyerek gerçekleştirdiği süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren belirtilen eylemleri ile örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğu hususunda yeterli şüpheye ulaşılmış olup;

Şüphelinin yargılamasının mahkemenizce yapılarak eylemlerine uyan ve yukarıda belirtilen sevk maddeleri gereğince CEZALANDIRILMASINA... [karar verilmesi talep olunur.]"

5. İddianame 15/6/2021 tarihinde kabul edilmiş ve başvurucu hakkında Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde E.2021/110 sayılı yargılama başlamıştır.

6. Başvurucu 6/9/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

2. 2022/5267 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

7. Başvurucu, soruşturma kapsamında 2/2/2022 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmıştır. Savcılık, başvurucuya öldürülen PKK üyeleri lehine anma etkinliğine katıldığı, buna ilişkin fotoğrafların sosyal medyadan paylaşıldığı, çeşitli tarihlerde düzenlenen etkinliklerde bölücü terör örgütü lideri hakkında "Kürt halk önderi" ifadesini kullandığı, öldürülen örgüt üyeleri lehine slogan attığı, örgüte müzahir yayın organlarınca yapılan çağrılara uyarak protesto eylemlerine katıldığı, etkinliklerde örgüt lideri ve üyeleri lehine propaganda yapıldığı hususlarındaki tespitlere ilişkin sorular yöneltmiştir. Ayrıca evinde ve parti binasında ele geçirilen hakkında yasaklama ve toplatma kararı bulunan yayınlara ilişkin beyanları alınmıştır.

8. Başvurucu, Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 2/2/2022 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Tutuklama kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair somut delillerin bulunması, şüphelinin değişik tarihlerde katılmış olduğu öldürülen BTÖ mensuplarının taziyeleri, sözde tecrit

eylemleri, basın açıklaması, PKK/KCK propagandasına dönüşen etkinliklere katılımcı ve konuşmacı olarak katılmış olması, bu etkinliklerin PKK'nın ideolojisi ve hedefleri doğrultusunda süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz edici nitelikte olması, eylemlerin yoğunluğu, şüpheli savunması, şüphelinin ikametinde ele geçirilen ve hakkında yasaklama/toplatma kararı bulunan 4 adet kitap bulunması ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinde öngörülen geçerli şüphe sebeplerinin, 1982 Anayasasının 19. maddesinde belirtilen kuvvetli belirtinin veCMK'nın 100/1 maddesinde öngörülen kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin mevcut olduğu müsnet suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, verilmesi beklenen cezaya göre şüphelinin kaçma ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olması ve bu safhada adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından şüphelinin CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

9. 9/2/2022 tarihinde düzenlenen iddianameye göre başvurucunun eylemleri nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma ve silahlı terör örgütü propagandası yapma suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir. 10/2/2022 tarihinde kabul edilen ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılaması ile birleştirilmesine karar verilen iddianamenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Yapılan incelemede, dosya arasında yer alan tespit tutanakları, görüntü inceleme tutanakları, örgüte müzahir yayın organlarınca gerçekleştirilen sözde haber içerikleri ve yine örgüte müzahir yayın organlarınca yapılan eylem çağrıları kapsamında şüphelinin PKK/KCK silahlı terör örgütünün ideolojisi ve hedefleri doğrultusunda hareket ederek PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandasına dönüşen eylem ve etkinliklere katıldığı, bu eylem ve etkinliklerin sözde tecrit altında cezaevinde bulunan örgüt üyelerinin ve ölen örgüt üyelerinin sahiplenip benimsenmesine yönelik olduğunun anlaşıldığı, şüphelinin bu şekilde yukarıda ayrıntılı olarak değinilen toplam 17 farklı eyleme katıldığının tespit edildiği, şüphelinin dosya arasında yer alan arama ve el koyma tutanakları kapsamında evinde ve DBP il başkanlık binasında ele geçirilen PKK/KCK silahlı terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylem ve faaliyetlerini destekler ve meşru gösterir tarzda yayınları barındırdığı, şüphelinin il başkanı olarak faaliyet yürüttüğü DBP il başkanlığında ele geçirilen yayınlar ve örgüt mensuplarının yer aldığı fotoğrafların ne şekilde il başkanlığı binasında bulunduğunu bilmediği yönündeki beyanının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu zira, şüphelinin il başkanı olarak üst düzey pozisyonda aktif faaliyet yürüttüğü il başkanlığı görevinde parti mensuplarınca kullanıldığı anlaşılan il başkanlık binasında ele geçirilen dokümanlardan haberdar olmaması hususunun hayatın olağan akışına uygun olmadığı, şüphelinin katılmış olduğu eylem ve etkinlikler ile PKK/KCK silahlı terör örgütünün hedef ve ideolojilerini benimsediğine karine teşkil edecek dokümanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde şüphelinin PKK/KCK silahlı terör örgütü faaliyetleri kapsamında zamana yayılan çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk barındıran eylem ve faaliyetlerde bulunarak üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma eylemini gerçekleştirdiği,

Şüphelinin yöneticisi konumunda bulunduğu siyasi partinin il binasında öldürülen terör örgütü üyelerinin sözde örgüt bayrağı önünde çekilmiş fotoğrafları çerçeveleyerek yapılan toplantılarda astırdığının kabulü gerektiği, fotoğraflarda yer alan örgüt üyelerini şehit olarak göstermek suretiyle eylemlerine meşruiyet kazandırdığı, parti binasında ele geçirilen yasaklı yayınların çeşitliliği dikkate alındığında şüphelinin parti binasına gelen kişilerinbu yayınlara ulaşmalarını sağlayarak PKK/KCK silahlı terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit

içereneylem ve faaliyetlerini meşru göstermeye yönelik aktif faaliyette bulunduğunun kabulü gerektiği, dosya arasında yer alan emsal nitelikteki Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 2018/624 esas 2018/1408 karar numaralı ilamında parti binasında ele geçirilen örgütsel yayın ve örgüt üyelerine ait fotoğrafların bulundurulmasını içeren eylemin PKK/KCK silahlı terör örgütü propagandası yapma eylemine vücut vereceğinindeğerlendirildiği, arama ve el koyma tutanakları ve şüphelinin suçtan kurtulmaya yönelik alınan savunması doğrultusunda şüphelinin parti binasına gelen şahıslara ulaşmasını amaçladığı, PKK/KCK silahlı terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylem ve faaliyetlerini destekler ve meşru gösterir tarzda kaleme alınmış dokümanları bulundurarak üzerine atılı silahlı terör örgütü propagandası yapma suçunu işlediği anlaşılmakla..."

10. Başlayan yargılamada Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 2/3/2022 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

11. 8/3/2022 tarihinde başvurucunun tutukluluğunun devamına ilişkin itirazı kesin olarak reddedilmiştir.

12. 30/3/2022 tarihinde yapılan bireysel başvuru sonrası 18/5/2022 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

1. 2022/23275 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

13. 29/4/2022 tarihinde düzenlenen iddianameye göre başvurucunun PKK/KCK silahlı terör örgütünün kadın yapılanması içinde yer aldığı, örgütün ideolojisine sıkı sıkıya bağlı olacak şekilde, örgütün güdümünde aktif olarak faaliyet yürüten TJA isimli oluşuma mensup olduğu, yapılan örgütsel çağrılar ve verilen talimatlar üzerine organizasyonlara katıldığı, örgütün emirlerine uyarak hareket ettiği, bu bağlamda örgüt ile organik bağ kurduğu ifade edilerek cezalandırılması talep edilmiştir. Düzenlenen iddianame 10/5/2022 tarihinde kabul edilmiş ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılaması ile birleştirilmiştir.

2. 2022/51031 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

14. 20/10/2022 tarihinde düzenlenen iddianamede, tanık beyanına göre TJA aktivisti olarak kendini tanıtan ve PKK/KCK silahlı terör örgütü içinde faaliyet yürüttüğü belirtilen başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir. Düzenlenen iddianame 4/11/2022 tarihinde kabul edilmiş ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılamasıyla birleştirilmiştir.

3. 2023/2475 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

15. 10/1/2023 tarihinde düzenlenen iddianameye göre başvurucunun 1/11/2021 ve 22/12/2021 tarihlerinde iki etkinliğe katıldığı, parti binasında yapılan aramalarda örgüte müzahir birçok yayının tespit edildiği, yine ele geçirilen dijital materyallerin içeriğinde birçok örgütsel ses ve video dosyasına ulaşıldığı, başvurucunun dijital materyallerinde yapılan incelemede Abdullah Öcalan'ın bulunduğu birçok fotoğraf dosyasının tespit edildiği belirtilerek PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği ileri sürülmektedir. Düzenlenen iddianame 20/1/2023 tarihinde kabul edilmiş ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılaması ile birleştirilmiştir.

4. 2023/69843 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

16. 10/11/2023 tarihinde düzenlenen iddianameye göre tanık Ü.A., başvurucunun haberdar olduğu "Hakikat Atölyesi" isimli eğitim sonrası E.A.nın terör örgütünün kırsal alanına katılma kararı aldığını ancak daha sonra yakalandığını anlatmıştır. Tanık Ü.A. ayrıca başvurucunun da katıldığı Diyarbakır İl Koordinasyon Toplantısı'nda basın açıklamaları, adalet nöbetleri, anma ve programların ne şekilde yapılacağı hususlarının belirlendiğini söylemiştir. Başvurucunun PKK silahlı terör örgütü ile organik bağ kurduğunun, PKK/KCK silahlı terör örgütü içinde faaliyet gösterdiğinin, örgütün hiyerarşik yapısı içinde hareket ettiğinin, örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunun ifade edildiği iddianame 22/11/2023 tarihinde kabul edilmiş ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılaması ile birleştirilmiştir.

5. 2025/4637 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

17. 6/2/2025 tarihinde düzenlenen iddianamede, başvurucunun 8/2/2024 tarihinde "ANF NEWS" internet sitesinde yayımlanan "Atina'dan İmralı'ya Mektup" isimli haberde geçen ifadelere göre silahlı terör örgütü üyesi olduğu ileri sürülmektedir. Başvurucunun PKK/KCK silahlı terör örgütünün hiyerarşisinde yer aldığının, örgütle organik bağ kurarak örgüt adına sürekli, çeşitli ve yoğun faaliyette bulunduğunun, örgütün çağrılarına uyarak örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda eylem ve faaliyetlerine katıldığının ifade edildiği iddianame 11/2/2025 tarihinde kabul edilmiş ve Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/142 sayılı yargılamasıyla birleştirilmiştir.

18. Başvurucu hakkında 9/10/2024 tarihinde çıkarılan yakalama emri birleşen dosya kapsamındaki belgeler de eklenerek 11/2/2025 tarihinde yeniden düzenlenmiştir.

19. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

20. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli belirti olmamasına rağmen tutuklandığını, kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmadığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığını belirterek tutuklamanın hukuki olmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formu ile benzer beyanda bulunmuştur.

21. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucu tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabilecektir (birçok karar arasından bkz. Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda hakkında yakalama emri bulunan başvurucu hakkındaki yargılama

Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde devam etmektedir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

24. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

25. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

26. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

27. Somut olayda hakkında yapılan tespitlere göre başvurucunun terör örgütünün talimatları doğrultusunda örgüt lehine gerçekleştirilen etkinliklere katıldığı, gerek ikametgâhında gerekse il eş başkanlığını yaptığı parti binasında yasaklı yayınlar ele geçirildiği görülmüştür (bkz. § 7). Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından PKK terör örgütü mensuplarının taziyelerine ve PKK/KCK propagandasına dönüşen etkinliklere katılımcı ve konuşmacı olarak katılan başvurucunun ikametgâhında yasaklı yayınlar ele geçirildiği ifade edilerek başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir (bkz. § 8). Anayasa Mahkemesi tarafından Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin kuvvetli suç şüphesinin var olduğuna dair tespitlerinden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla belirtilen bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

28. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

29. Somut olayda başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında tutuklama nedeni olarak öncelikle isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına dayanılmış, ayrıca suça ilişkin kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı ile işin önemi itibarıyla tutuklamanın ölçülü olduğu belirtilmiş ve adli kontrolün yetersiz kalacağına değinilmiştir.

30. Kişinin mahkûmiyeti hâlinde alacağı hapis cezasının ağırlığı, kaçma şüphesinin varlığına işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). PKK'nın yurt içinde ve yurt dışındaki faaliyetleri dolayısıyla bu örgüte üye olmakla suçlanan başvurucunun serbest bırakıldığında yurt içinde saklanması veya yurt dışına çıkması ve burada barınması imkânı diğer kişilere göre çok daha fazladır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60). Kaldı ki başvurucu 18/5/2022 tarihinde serbest bırakılmış, yargılama sürecinde yapılan çağrılara rağmen duruşmalara gelmemesi nedeniyle hakkında 9/10/2024 tarihinde yakalama emri çıkarılmıştır. Söz konusu tarihten itibaren hakkındaki yakalama emri infaz edilememiştir. Bu itibarla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

31. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu husus değerlendirilirken anayasal denetimin tutuklamaya ilişkin süreç ile tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılması gerekir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136).

32. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

33. Sonuç olarak başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

35. Başvurucu, tutukluluğun matbu gerekçelerle makul olmayan bir süre devam ettirildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Başvurucunun bu iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

37. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 18/5/2022 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğü İle Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvurucu, siyasi faaliyetleri ile ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin tutuklamaya konu edilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Anayasa Mahkemesi, tutuklama tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri, dernek kurma hürriyeti, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları gibi diğer temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini incelerken öncelikle tutuklamanın hukuki olup olmadığını ve/veya tutukluluğun makul süreyi aşıp aşmadığını değerlendirmekte; sonrasında tutuklamanın hukukiliğine ya da tutukluluğun süresinin makullüğüne ilişkin vardığı sonucu da dikkate alarak diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini belirlemektedir (Erdem Gül ve Can Dündar, §§ 92-100; Mehmet Baransu (2), §§ 157-164; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 191-203; Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, §§ 105-116; Mustafa Ali Balbay, §§ 120-134; Kemal Aktaş ve Selma Irmak [2. B.], B. No: 2014/85, 3/1/2014, §§ 61-75; Faysal Sarıyıldız [1. B.], B. No: 2014/9, 3/1/2014, §§ 61-75; İbrahim Ayhan [2. B.], B. No: 2013/9895, 2/1/2014, §§ 60-74; Gülser Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/9894, 2/1/2014, §§ 60-74).

41. Somut olayda başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığı iddiası incelenirken mahkemelerin olayda tutuklama nedeninin ve başvurucunun suç işlemiş olabileceğine ilişkin inandırıcı delillerin bulunduğuna, ayrıca tutuklamanın ölçülü olduğuna ilişkin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu, kararın keyfî bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler dikkate alındığında başvurucunun yalnızca ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında kalan eylemleri nedeniyle soruşturmaya maruz kaldığı ve tutuklandığı iddiası yönünden farklı bir sonuca varılmasını gerekli kılan bir durum bulunmamaktadır (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 185-187).

42. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklanmasının ifade özgürlüğü iletoplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddialarının tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak yapılan açıklamalar da gözetildiğinde açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. İfade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmadığı iddiası bakımından Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYUPHAN ÖCAL

B. No: 2022/64193 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/64193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYUPHAN ÖCAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/64193)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Eyuphan ÖCAL

Vekili : Av. Kenan MAÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuki olmayan gözaltı tedbirinin makul süreyi aşması ve tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütü üyeliği isnadı ile 12/4/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. 15/4/2022 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerin gözaltı süresi dört gün uzatılmış, 19/4/2022 tarihinde gözaltı süresi ikinci kez dört gün süreyle uzatılmıştır.

3. PKK/KCK terör örgütü üyesi olmak, PKK/KCK terör örgütü yöneticisi olmak, 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'a muhalefet gibi suçlar nedeniyle başlatılan soruşturmada 21/4/2022 tarihinde kolluk tarafından başvurucuya gizli tanık Ulaş ve tanık S.B.nin beyanları okunmuş, örgüt üyeleri ile olan iletişim kayıtlarına, mali ilişkilerine ve cep telefonunda yapılan tespitlere ilişkin ifadesi alınmıştır.

4. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından 23/4/2022 tarihinde başlayan sorguda 24/4/2022 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü kurma veya yönetme isnadıyla tutuklanmasına karar verilmiştir. Tutuklama kararında; başvurucunun da

aralarında bulunduğu şüpheliler yönünden kuvvetli suç şüphesini gösteren şüpheli ifadeleri, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Mali Analiz raporları, HTS baz analiz raporları, para transferlerine ilişkin kayıtlar, otel ve konaklama kayıtları, tanık ifadeleri, tanık ifadeleri ile örtüşür şekilde yurda giriş ve çıkış kayıtları ile diğer tespitler bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucuya isnat edilen silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca katalog suçlardan olduğu, başvurucunun kaçma ve delilleri karartma ihtimali bulunduğu ve adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı belirtilmiştir.

5. Tutuklama kararına yapılan itiraz 10/5/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 27/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. 23/9/2022 tarihinde düzenlenen iddianameye göre başvurucunun silahlı terör örgütü yöneticisi olma ve 6415 sayılı Kanun uyarınca terörizmin finansmanı suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

8. Başvurucu dâhil 89 kişi hakkında düzenlenen iddianameye göre başvurucunun kadro örgüt mensubu ve PKK/KCK silahlı terör örgütünün ekonomik alan yöneticisi olduğu belirtilerek PKK/KCK silahlı terör örgütünün yöneticisi olma suçunu işlediği iddia edilmiştir. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen diğer yargılamanın hâlen istinafta olduğunun belirtildiği iddianameye göre başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketin diğer ortak ve yöneticileri hakkında da PKK/KCK terör örgütü nedeniyle işlem yapıldığı, başvurucunun PKK/KCK terör örgütü mali alan yapılanması içinde yönetici konumunda bulunduğu, diğer örgüt üyeleriyle çok sayıda iletişim kaydı bulunduğu belirtilmiştir. İddianamede;

- Başvurucunun cep telefonunda çok sayıda silah ve bunlara ilişkin fişek fotoğrafı ile uyuşturucu madde fotoğrafı bulunduğu,

- Tanık S.B.nin 12/12/2019 tarihli beyanına göre başvurucunun kadro örgüt mensubu olduğu, 2014 yılında Kandil'e gittiği, burada iki yıl kadar örgüt tarafından alıkonulduğu ve daha sonra serbest bırakıldığı,

- Gizli tanık Ulaş'ın 4/3/2020 tarihli beyanına göre kadro örgüt mensubu başvurucunun KCK yürütme üyesi olduğu, birçok kez Kandil'e gittiği,iki yıl kadar örgüt tarafından Kandil'de alıkonulduğu ve daha sonra serbest bırakıldığı,

- Tanık M.R.nin beyanına göre başvurucunun 2014 yılında örgüt tarafından kullanılan evlerde kaldığı ve KCK isimli yapılanma içinde faaliyet gösterdiği,

- Tanık Ü.G.nin 14/5/2022 tarihli beyanına göre başvurucunun 2012-2014 yılları arasında PKK terör örgütü mali alan yapılanması içinde örgüt üyesi A.O.ya bağlı olarak faaliyet yürüttüğü, örgüt tarafından gerçekleştirilen etkinliklerde yer aldığı, etkinlikler nedeniyle gelir elde ettiği hususlarına yer verilmiştir.

9. Başvurucu 4/4/2023 tarihinde atılı suçun niteliği, delillerin toplanmış olması ve tutuklulukta geçen süre gözetilerek yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanarak tahliye edilmiştir.

10. Yargılama Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) önünde derdesttir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltı Tedbirinin Hukuka Aykırı Olduğuna ve Gözaltının Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

12. Başvurucu, gözaltına alınmasının hukuki olmadığı ve gözaltı tedbirinin makul süreyi aştığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

14. Somut olayda başvurucunun gözaltı tedbirinin hukuki olmadığına ve gözaltı süresinin makul süreyi aştığına ilişkin iddialarıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli belirti olmamasına rağmen tutuklandığını, kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmadığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığını belirterek tutuklamanın hukuki olmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açılabilecektir (birçok karar arasından bkz. Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda başvurucu hakkındaki yargılama Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde derdesttir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil

edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

20. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

21. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

22. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi; kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, § 73; Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 71). Öte yandan tutuklama aşamasında suçun sübutu gerekmediği için isnat edilen eylemin tutuklama kararında belirtilen suçtan başka bir suçu oluşturma ihtimali olması tutuklama kararını salt bu nedenle hukuka aykırı hâle getirmeyecektir.

24. Bu noktada tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdirinin öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine ait olduğunun, zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumda olduğunun yeniden ifade edilmesi gerekir (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017 § 123).

25. Somut olayda yapılan tespitlere göre başvurucunun PKK/KCK ekonomik alan yöneticisi olduğuna ilişkin tanık beyanları dışında şüpheli ifadeleri, MASAK Mali Analiz raporları, HTS baz analiz raporları, para transferlerine ilişkin kayıtlar, otel ve konaklama kayıtları, tanık

ifadeleri, tanık ifadeleri ile örtüşür şekilde yurda giriş ve çıkış kayıtları ve diğer tespitler bulunduğu ifade edilmiştir (bkz. § 4). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucuya isnat edilen silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunun 5271 sayılı Kanun uyarınca katalog suçlardan olduğu, başvurucunun kaçma ve delilleri karartma ihtimali bulunduğu ve adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı belirtilmiş ve başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

26. Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak [1. B.], B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G. [1. B.], B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur [1. B.], B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk [2. B.], B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan [1. B.], B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46). Anayasa Mahkemesi tarafından Sulh Ceza Hâkimliğince kuvvetli suç şüphesinin var olduğuna dair tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla belirtilen bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

27. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

28. Somut olayda başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında tutuklama nedeni olarak öncelikle isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve mezkûr Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına dayanılmış, ayrıca kaçma ve delilleri karartma ihtimali bulunan başvurucu açısından tutuklamanın ölçülü olduğu belirtilmiş ve adli kontrolün yetersiz kalacağına değinilmiştir (bkz. § 4). Başvurucu 4/4/2023 tarihinde atılı suçun niteliği, delillerin toplanmış olması ve tutuklulukta geçen süre gözetilerek yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanarak tahliye edilmiştir (bkz. § 9). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklamaya ilişkin kararda atılı suçun katalog suçlardan olması dışında kaçma ve delilleri karartma ihtimali bulunduğu ve adli kontrolün yetersiz kalacağına ilişkin gerekçeye yer verilmiştir.

29. Somut olayın özel koşulları ile Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

30. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu husus değerlendirilirken anayasal denetimin tutuklamaya ilişkin süreç ile tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılması gerekir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136).

31. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde

yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Sonuç olarak başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olduğu ve makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÜNEŞ VE BAHAR ÖZGÜR

B. No: 2022/77281 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77281

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÜNEŞ VE BAHAR ÖZGÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/77281)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : 1. Mustafa GÜNEŞ

Vekili : Av. Muhammed Burak GÜNEŞ

2. Bahar ÖZGÜR

Vekili : Av. Mehmet Ali BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yabancı dil sınavında alınan puanın şüpheli bulunarak eş değer sınava çağrılma nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular 2002-2010 yıllarında yapılan bazı yabancı dil sınavlarına katılmış ve sınavlardan 2007 ve 2009 yıllarında yapılan Üniversiteler Arası Kurul Yabancı Dil Sınavında (ÜDS) aldıkları puanları kullanarak doçentlik başvurusunda bulunmuştur. Yabancı dil koşulunun yanında öngörülen diğer şartları da sağlayan başvurucular, doçentlik belgelerini alarak doçent ünvanına sahip olmuştur. Başvurucular, başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihlerde farklı üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

3. 2017 yılında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca ve başvurucuların görev yaptıkları üniversite rektörlüklerince başvurucuların da aralarında bulunduğu bazı akademik

personelin yabancı dil sınav sonuçlarında anormallikler saptandığından bahisle, konu hakkında inceleme yapılması talep edilmiş; bunun üzerine Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından inceleme başlatılmıştır.

4. ÖSYM İhbar Değerlendirme Komisyonunca yapılan incelemelerde her bir başvurucu açısından aday değerlendirme raporu düzenlenmiştir. Bu raporlarda genel olarak başvurucuların önceki yıllarda aldıkları sınav puanları, şüpheli olduğu iddia edilen sınav puanı ile karşılaştırılmış, aradaki puan artışının hayatın olağan akışına uygun olmadığı değerlendirmesinde bulunulmuştur. Ayrıca başvurucu Bahar Özgür hakkında söz konusu değerlendirmeye ek olarak başvurucunun sınavda aldığı puanın hileyle alındığı yolunda ihbarda bulunulduğu ve başvurucu ile %98 oranında aynı cevap desenine sahip başka bir adaya ulaşıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Sonuç olarak söz konusu raporlarda, olağan dışı durum tespiti nedeniyle başvuruculların eş değer sınava çağrılmaları gerektiği yolunda kanaat belirtilmiştir.

5. Bahsi geçen raporlardaki değerlendirmelerden hareketle ÖSYM Yönetim Kurulunca başvuruculların eş değer sınava çağrılmalarına karar verilmiştir. Başvurucular, ÖSYM Başkanlığı Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığınca düzenlenen yazılarla eş değer sınava çağrılmıştır.

6. Başvurucu Mustafa Güneş, eş değer sınava çağırma işlemine karşı iptal davası açmıştır. Davaya bakan İdare Mahkemesi, başvurucunun 2002 ÜDS Mart dönemi sınavından 20 puan aldığını, 2009 ÜDS ilkbahar dönemi sınavından 2,50 puan aldığını, bu sınavdan yaklaşık 6 ay sonra girdiği 2009 ÜDS sonbahar dönemi sınavından ise 65 puan aldığını, idarece başvurucunun sınav sonucunun olağan dışı olduğu kabul edilerek eş değer sınava çağrılmasının kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında olduğunu belirtmiş ve davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar başvurucunun talebi üzerine temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu Bahar Özgür ise eş değer sınava çağırma işlemine karşı dava açmamıştır. Çağrıldığı yabancı dil sınavına girmiş ve sınavdan 37,50 puan almıştır. Bunun üzerine başvurucunun 85 puan olan 2007 ÜDS Ekim dönemi sınav sonucu geçersiz sayılmıştır. Başvurucu, sınav sonucunun geçersiz sayılmasına ilişkin işleme karşı iptal davası açmıştır.

8. İdare, Mahkemeye sunduğu savunmada Bahar Özgür adlı adayın ÜDS sınavında elde ettiği puanı hileyle aldığı yolunda ihbarda bulunulduğunu, yapılan araştırmada başvurucu ile %98 oranında aynı cevap desenine sahip başka bir adaya ulaşıldığını, ayrıca başvurucunun 2003-2007 yılları arasında katıldığı dokuz yabancı dil sınavından en yüksek 51,25 puan aldığını, sınav ortalamalarının 32 puan olduğunu, 2007 ÜDS Ekim dönemi sınav sonucunun ise hayatın olağan akışına aykırı bir şekilde 85 puan olduğunu belirtmiştir. Davaya bakan İdare Mahkemesi, idarenin sınav sonuçlarında olağan dışılık tespit etmesi hâlinde ilgiliyi eş değer sınava çağırabileceğini, başvurucunun çağrılmış olduğu sınavdan 37,50 puan alması nedeniyle idarenin elindeki verilerin desteklendiğini, sonuç olarak başvurucunun 85 puan olan 2007 ÜDS Ekim dönemi sınav sonucunun olağan dışı olduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Anılan karar, başvurucunun talebi üzerine temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

9. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra otuz gün içinde bireysel başvuru yapmıştır.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunan 2023/4845 numaralı başvuru ile 2022/77281 numaralı bireysel başvurunun birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucular; özetle idarenin söz konusu sınavlarla ilgili herhangi bir somut tespite dayanmadan kendilerini eş değer sınava çağırdığını, eş değer sınava çağırmanın ünvan iptaline kadar giden ağır sonuçlarının olduğunu, bu şekilde ağır sonuçları olan bir tedbirin ancak ciddi ve somut delillere dayanan bir şüphe nedeniyle uygulanabileceğini iddia etmiştir. Ayrıca söz konusu sınav puanlarını çalışarak aldıklarını, sınav sonuçlarında bir şüphe bulunmadığını ileri sürmüştür. Çağrıldığı eş değer sınavdan [YDS (Yabancı Dil Sınavı)] 37,5 alan başvurucu Bahar Özgür ayrıca yakın zamanda girdiği TOEFL IBT (Test of English as a Foreign Language-Internet Based Test) sınavlarından 82 ve 94 puan aldığını, bu sınavların YDS eş değerliğinin 68 ve 78 puan olduğunu iddia etmiştir. Başvurucular eğitim, adil yargılanma, özel hayata ve aile hayatına saygı, çalışma ve etkili başvuru hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara doğrudan sınav sonuçlarının geçersiz sayılmadığını, başvuruculara yeniden sınava girme imkânı verildiğini ancak başvuruculara yeniden girdikleri sınavlarda düşük puan aldıklarını belirterek idarenin sınavları geçersiz saymasına ilişkin işlemlerin hukuka uygun olduğunu ileri sürmüştür.

14. Başvuruculardan Bahar Özgür, Bakanlık görüşüne karşı beyanda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda ihlal kararı verdiğini belirterek kendisi hakkında da ihlal kararı verilmesini talep etmiştir. Başvurucu Mustafa Güneş Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucular, eş değer sınava çağrılma işlemine ya da bu sınavlarda düşük puan alma gerekçesiyle sınav sonucunun geçersiz sayılmasına ilişkin işleme karşı dava açmıştır. Dava konusu işlemler, nitelik itibarıyla birbirinden farklı olsa da aralarında zorunlu bir bağ bulunmaktadır. Bu nedenle başvurular bir bütün olarak değerlendirilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Yunus Yıldırım ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/35325, 12/7/2023, § 29).

16. Somut olayda başvuruculara eş değer sınava çağrılmaları ve buna dair düzenlemenin doçentlik belgelerinin geçerliliği ve mesleki statüleri ile kariyerleri üzerinde yakın ve makul bir risk oluşturduğu anlaşılmakla eş değer sınava çağrılmanın özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğunun kabulü gerekir (benzer değerlendirme için bkz. Özcan Bayrak [1. B.], B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 34-38). Öte yandan kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinin özel hayata saygı hakkı kapsamında olabileceği açıktır. Bununla birlikte öncelikle mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82).

17. Anayasa Mahkemesi mesleğe ilişkin müdahalelerde; özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleğiyle ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda sebebe dayalı yaklaşımla özel

hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğuna ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelik ciddi olumsuz etkilerinin bulunduğu veya bulunma ihtimalinin olduğu durumların konu edildiği başvuruların sonuca dayalı yaklaşım çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebileceğini belirtmiştir (Tamer Mahmutoğlu, § 59). Öte yandan özel hayata müdahalenin sonuca dayalı yaklaşım çerçevesindedeğerlendirilebilmesi için müdahalenin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etki ve sonuçlarının bulunduğu veya bulunma ihtimalinin olduğu ortaya konulmalıdır (C.A.(3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96; Tamer Mahmutoğlu, §§ 82-90).

18. Somut olayda doçent ünvanına sahip olan ve akademisyen olarak görev yapan başvuruculaın, akademik kariyerleri ve bu kariyer çerçevesinde geliştirdikleri mesleki ve sosyal ilişkilerinin olduğu açıktır. Başvuruculaın eş değer sınava çağrılmaları şeklindeki müdahale doçent ünvanlarını dolayısıyla mesleki statülerini kaybetmelerine yol açabilecek niteliktedir. Bu durumunmesleki ve akademik faaliyetlerini olumsuz etkileyeceği konusunda şüphe yoktur. Bununla birlikte akademik ünvan kaybının başvuruculaın mesleki ve akademik itibarını bu çerçevede geliştirdikleri mesleki ve sosyal ilişkilerini koruyabilmesi ve mesleğini icra edebilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasının kaçınılmaz olduğu görülmüştür. Bu durumda sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmış ve başvuruculaın iddiaları, bir bütün hâlinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Fatih Özaltın ve İbrahim Esinler [GK], B. No: 2019/17374, 29/11/2023, § 32).

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Bu aşamada söz konusu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82; Halil Berk [1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34).

21. 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun'un 9. maddesinin (8) numaralı fıkrasında çağrılmasına rağmen eş değer sınava katılınmaması hâlinde tekrarı istenen sınavın geçersiz sayılacağı hükme bağlandığından 6114 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (8) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan eş değer sınava çağırma şeklindeki mevcut müdahalenin sınav güvenliğinin sağlanması suretiyle ulusal ölçekte eğitim kalitesinin korunmasına yönelik meşru bir amacının olduğu sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Özcan Bayrak, §§ 41-44). Bununla birlikte müdahalenin, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına dair inceleme yapmak gerekmektedir. Bu kapsamda idare ve yargı makamları tarafından özel hayata saygı hakkına ilişkin güvencelerin gözetilerek idare ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar arasında adil bir denge kurulduğunun yeterli ve ilgili gerekçeyle ortaya konulmuş olması gerekir (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 49, 50).

22. Somut olayda başvuruculardan Mustafa Güneş görev yaptığı üniversite tarafından

yapılan bir inceleme üzerine ve sadece önceki sınavlarda aldığı düşük puanlar ile şüpheli olduğu kabul edilen sınavda aldığı puan kıyaslanarak ÖSYM tarafından yaklaşık 13 yıl sonra eş değer sınava çağrılmıştır.

23. Söz konusu incelemenin sınav güvenliğine ilişkin bir işlem olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Sınav güvenliğine ilişkin alınacak tedbirlerin devletin yükümlülüğünde olduğu ve bu hususta takdir marjının oldukça geniş olduğu da açıktır. Bununla birlikte devlet, birey nazarında hukuk güvenliği ilkesini zedeleyebilecek işlemlerden kaçınmakla da yükümlüdür. Bu doğrultuda özellikle geriye yönelik olarak yapılacak denetim işlemleri yönünden sınavın denetimine neden olan şüphe, sınavın üstünden geçen süre, denetim sonucu ortaya çıkan olağan dışı bulguların niteliği eğitim hakkına yapılacak müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık gelip gelmemesi noktasında yapılacak değerlendirme yönünden büyük önem arz etmektedir. Nitekim bireylerin kendilerine düşen yükümlülükleri öngörme ve davranışlarını ayarlama imkânını vermeyen norm ve uygulamaların hukuk güvenliği ilkesini zedeleyeceği açıktır. Hukuksal durumların takdirindeki belirsizlik, temel haklar alanında getirilen güvenceleri işlevsiz kılabilir (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 108).

24. Eldeki başvuru yönünden değerlendirilmesi gereken ilk husus, başvurucu Mustafa Güneş'in sınavının hangi sebeple incelemeye alındığını bilebilecek durumda olup olmadığına ilişkindir. Bireysel başvuru dosyasının tetkikinden ve başvurucu açıklamalarından adı geçen başvurucunun sınavının hangi sebeple incelemeye alındığını bilebilecek durumda olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkındaki sürecin başvurucunun görev yaptığı üniversitenin ihbarı ile başladığı açık olmakla birlikte gerek idare tarafından yapılan incelemede gerekse mahkeme tarafından yapılan değerlendirmede ihbar içeriğinin ciddiyetinin başvurucunun sınav sonucu üzerinde şüpheye yol açıp açmadığının değerlendirilmediği görülmüştür.

25. İdarenin iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğünün olduğu Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında ifade edilmiştir (mülkiyet hakkı kapsamında bkz. Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68; eğitim hakkı kapsamında bkz. Şehmus Altuğrul [2. B.], B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 54). İyi yönetişim ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu bahis mevzusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Şehmus Altuğrul, § 54). İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden faydalanır. Bu kabul neticesinde kişiler söz konusu işlemlere dayanarak pek çok hak veya menfaate sahip olabilirler. Dolayısıyla aksi yöndeki bir iddia sonucunda ortaya çıkabilecek kapsamlı sorunlar gözönünde bulundurulduğunda söz konusu iddianın ciddi bir şekilde temellendirilmesi iyi yönetişim bağlamında tutarlılığın bir gereğidir. Somut olayda olduğu gibi çeşitli güvenlik tedbirleri çerçevesinde gerçekleştirilmiş, geçerliliği uzun yıllar boyunca tüm kamusal makamlarca kabul edilmiş, kişilere akademik yeterlilik elde etmeleri noktasında önemli hak veya menfaatler sağlamış bir sınavla ilgili olarak kişinin şüpheli sonuçlar elde ettiği yönünde ortaya atılan iddianın ciddi bir şüpheye yol açıp açmadığının tartışılmadığı açıktır.

26. Nazara alınması gereken bir diğer konu ise incelemeye alınan sınavın üstünden geçen süredir. Başvurucu Mustafa Güneş'in 13 yıla yakın bir süre önce katıldığı söz konusu sınava ilişkin sonuç belgesinin doçentlik başvurusunda kamusal makamlarca kabul edildiği açıktır. Kanunda öngörülen olağan dışı bulgulara rastlanması kriteri, sınav sonrası yapılacak tüm incelemeler yönünden getirilmekle birlikte oldukça uzun zaman sonra ortaya atılan bir iddia sonucunda eş değer sınava çağrılabilme için bu kriterin son derece katı bir şekilde

uygulanması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle kriterin sağlanması için basit ve soyut bir şüphe yeterli olmayıp ilgililerin sınavda usulsüzlük yaptığının, yapılan bir usulsüzlüğe ortak olduğunun veya sonuçlarından faydalandığı bir usulsüzlüğün yapılmasına göz yumduğuna ilişkin bulgunun somut olarak ortaya konulması şarttır.

27. Başvurucu Mustafa Güneş hakkındaki raporda başvurucunun katıldığı sınavların ortalamasının ve başvurucunun katıldığı son iki sınavdaki başarı grafiğinden başka bir hususun dikkate alınmadığı görülmektedir. Başvurucuya sınavda usulsüzlük yaptığına ilişkin açık bir suçlamada bulunulmadığı ve başvurucunun ilgili artışla alakalı açıklamalarının tümüyle anlamsız veya görülmemiş bir durum olarak değerlendirilmesinin de mümkün olmadığı gözetildiğinde eş değer sınava çağrılma için kanun tarafından aranan olağan dışı bulgulara rastlanması kriterinin -özellikle sınavın üzerinden geçen süre dikkate alındığında- karşılanmış olduğu söylenemez.

28. Gerek idare gerekse mahkeme tarafından ortaya konulan gerekçede, başvurucu Mustafa Güneş'in eş değer sınava çağrılması ile ilgili olarak girdiği sınavların ortalaması ve son iki sınavı arasındaki puan farkı dışında başkaca hiçbir tespite yer verilmediği, ilgili tespitin kanun tarafından aranan olağan dışı bulgu kriterini karşılamaya yeterli olup olmadığının yukarıdaki değerlendirmeler ışığında tartışılmadığı anlaşılmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda adı geçen başvurucunun eş değer sınava çağrılması sureti ile özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin idarece ve yargılama makamlarınca, zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Özcan Bayrak, §§ 49-59).

29. Öte yandan başvuruculardan Bahar Özgür'le ilgili olarak idare, şüpheli kabul edilen sınav puanını önceki sınav puanlarıyla kıyaslamanın yanında başvurucu hakkında ayrıca sınav puanını hileyle aldığı yolunda idareye ihbarda bulunulduğunu ve yapılan araştırmada da başvurucu ile %98 oranında aynı cevap desenine sahip başka bir adaya ulaşıldığını belirtmiştir. Yunus Yıldırım ve diğerleri kararında Anayasa Mahkemesi; ünvan kaybına yol açabilecek nitelikte ağır sonuçları olabilecek olağan dışı durum tespitine yönelik değerlendirmelerde bu tespite yönlendiren her bir bulgunun ayrı ayrı irdelenmesi gerektiğini, tek başına yeterliliği olmayan birden çok bulgunun bir bütün olarak değerlendirilmesinin varsayıma dayalı bir yoruma neden olacağını ifade etmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, söz konusu müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin ortaya konulamadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Yunus Yıldırım ve diğerleri, § 41).

30. Bahsi geçen kararda Yunus Yıldırım ile ilgili yapılan tespitler (Yunus Yıldırım ve diğerleri, §§ 36-40) eldeki başvuruda Bahar Özgür için de geçerlidir. Zira başvurucu Bahar Özgür'ün eş değer sınava yaklaşık 10 yıl sonra çağrıldığı ve hakkındaki bulgunun bir bütün olarak değerlendirildiği açıktır. Dolayısıyla doçent ünvanına sahip olan başvurucunun ünvanını kaybetmesine yol açabilecek söz konusu müdahalenin özel hayata saygı hakkı yönünden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu söylenemeyecektir.

31. Netice olarak başvuruculara eş değer sınava çağrılmaları suretiyle özel hayata saygı haklarına yapılan müdahalenin, idarece ve yargılama makamlarınca, zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Özel hayata saygı hakkı yönünden ihlal kararı verildiğinden başvurucuların adil yargılanma, eğitim, çalışma ve etkili başvuru hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği şikâyetleri yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucular, ihlalin tespitini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmişlerdir. Ayrıca başvurucu Bahar Özgür 2.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebi olan başvurucunun talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın birer örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesi (E.2021/1965, K.2021/2373) ile Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2022/503, K.2022/887) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucu Bahar Özgür'ün tazminat talebinin REDDİNE,

G. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama

giderinin başvurucu Mustafa Güneş'e, sadece vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.000 TL yargılama giderinin başvurucu Bahar Özgür'e ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELİM BOZDOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/81608 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/81608

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELİM BOZDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/81608)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Selim Bozdoğan ve Diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Başvuruculaların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üyelik, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işledikleri sonucuna varılarak mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda, bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın, mahkûmiyete temel olarak tek veya belirleyici delil şeklinde Bank Asya verilerine dayanılmıştır.

3. Kararların gerekçelerinde; başvuruculaların örgüt talimatı sonrasında Bank Asyada hesap açtırdıkları, yeni açtırdıkları ya da mevcut olan hesaplara para yatırdıkları, altın, döviz alım satım işlemleri yaptıkları, banka hesaplarında çeşitli hesap hareketliliği olduğu, kanun hükmünde kararnamelerle kapatılan işyerlerinde harcama yaptıklarının kredi kartı ekstrelerinden tespit edildiği hususlarına yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki hükümler, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek

kesinleşmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/81608 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmiş ve inceleme 2022/81608 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular; Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerine dayanılarak, alanında uzman kişilere Bank Asyadaki mutat hesap hareketleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmadan cezalandırıldıklarını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculara iddialarının esas itibarıyla ilgili yargı mercilerince verilen kararlarda delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca mevcut başvurularda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki tüm delilleri değerlendirerek bir sonuca vardığı, söz konusu hesap hareketleri ve bankacılık işlemlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiği tespitinden hareketle yargılama makamlarının başvuruculara eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun içtihatlarla uyumlu olduğu, kararların açıkça temelden yoksun ve keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

11. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İlgili mevzuat için bkz. Gürcan Balık, §§ 34-37. Yargıtay kararları için bkz. Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21.

15. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6934, K.2024/12842 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinden, sanığın Asya Katılım

Bankası A.Ş.'de bulunan hesabını 2011 yılında açtırdığı, vadeli vadesiz hesap açma işlemlerinin ve parasal hareketlerinin bulunduğu, örgüt liderinin bankaya sahip çıkılması şeklindeki talimat dönemlerine denk gelecek şekilde katılım hesabı açtırarak para yatırdığı tespit edilmiş ise de, sanığın savunmasında söz konusu işlemleri faizsiz bankacılık amacıyla bu banka üzerinden gerçekleştirdiğini, örgüte yardım kastıyla hareket etmediğini ifade ettiği; örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı işyerinde eski tarihli kısa süreli çalışmasının da atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6932, K.2024/12841 sayılı; 23/9/2024 tarihli ve E.2022/4850, K.2024/10337 sayılı; 25/6/2024 tarihli ve E.2022/2510, K.2024/8435 sayılı; 11/3/2024 tarihli ve E.2024/1427, K.2024/3513 sayılı; 23/1/2024 tarihli ve E.2022/15442, K.2024/1007 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/12/2024 tarihli ve E.2022/20777, K.2024/16144 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğuna dair herhangi bir bağlantı tespit edilemeyen sanığın, aşamalardaki savunmalarının aksine örgüt liderinin talimatı doğrultusunda terör örgütüne yardım etmek kastı ile örgütle iltisaklı bankaya para yatırdığına ve bankacılık işlemleri yaptığına dair kesin ve inandırıcı delil bulunmaması karşısında, mevcut şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden atılı suçtan sanığın beraati yerine yazılı sekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,

Kanuna aykırı, sanık müdafiinin temyiz istemi bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan belirtilen sebepten dolayı hükmün ... [bozulmasına]"

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 6/11/2024 tarihli ve E.2022/13733, K.2024/13718 sayılı; 17/9/2024 tarihli ve E.2022/4564, K.2024/9890 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/5912, K.2024/12839 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinde, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş'de bulunan hesabını, 25/3/2011 tarihinde açtırdığı, örgüt liderinin talimatından önceki tarihlerde kredi kullanımı, para yatırma çekme, kredi kartı kullanımı şeklinde işlemlerinin bulunduğu, bankanın TMSF'ye devrinden sonra da benzer nitelikteki hesap hareketlerinin devam ettiği, örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı sendika ve dernek üyeliğinin de atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar

verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

18. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

19. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay önceki tarihli kararlarında mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmiştir (ilgili kararlar için bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte Yargıtayın sonraki içtihadında, sanığın örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 14-16).

20. Somut başvuruda, ilgili yargı mercilerinin gerekçeli kararlarında başvuruculara terör örgütüne üye olma ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Bir kısım başvurucu yönünden yan deliller bulunmakla birlikte Bank Asya hesap hareketleri başvuruculara cezalandırılmasında tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmıştır. Bu kararlara göre başvurucular hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri onların FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, örgütsel saikle bankacılık işlemleri yaptıklarını ortaya koymaktadır.

21. Mahkemelerin kararlarının gerekçesinde hükme esas aldığı delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay örgütün profesyonel eylemlerinin kamuoyunca bilinir hâle geldiği süreçten önce icra edilen yapılanmanın evlerinde kalmak ve sohbetlere katılmak gibi faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla silahlı terör örgütünün amacına hizmet ettiğinin somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/7057, K.2024/11904 sayılı; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/5877, K.2024/11981 sayılı; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/24146, K.2024/1337 sayılı kararları; Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza

Dairesinin 30/10/2018 tarihli ve E.2017/3689, K.2018/3718 sayılı kararı). Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 20, 51, 54). Ayrıca Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararı). Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği ve bu nedenle atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceğinin belirtildiği anlaşılmıştır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı; 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları; ayrıca bkz. § 16). Buna göre başvuruculara Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararlarına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

22. Başvurucular; ilgili yargı mercilerindeki savunmalarında hesap hareketlerinin kredi kartı kullanımı, düğünde hediye edilen altınları hesaba para/altın olarak yatırma, para ödünç alma ya da vermeden kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri olduğunu, hırsızlık yapılması endişesi nedeniyle altın ve paralarını konutlarında değil Bankada tuttuklarını, araç/konut satın alma amacıyla gerçekleştirdikleri işlemler olduğunu, bu durumun sicil kayıtlarından ya da bu konularda sundukları delillerden de anlaşılabileceğini, kredi başvurusunda bulunmaları nedeniyle hesap açma işlemi gerçekleştirdiklerini, kredi sözleşmesinin kritik tarihten öncesinde yapıldığını ve ödemelerinin kredi taksitlerine ilişkin olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca ticaretle uğraştıkları, ticari işletmeleri, hac işlemleri, bireysel emeklilik, okul taksitleri için hesap açtıkları şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucular konut kredisi finansman oranının miktarı, faizsiz bankacılık yapan bir banka olması, indirim ve taksit imkânları, kurumsal firmalardan yapılan alışverişlerde anlaşmalı bankalar arasında yer alması nedeniyle Bank Asyayı tercih ettiklerini, ihracat yaptıklarını, hesap hareketlerinin hesaplarına aktarılan ihracat bedelleri olduğunu, diğer bankalarla da işlemler yaptıklarını belirtmiştir. Bunlara ek olarak başvurucular; örgüt liderinin talimat tarihinden önce de bu Bankada hesap hareketleri olduğunu, Bankanın fona devri sonrasında da bankacılık işlemlerine devam ettiklerini, kritik tarihten çok önce Banka ile işlem yaptıklarını, uzun zamandır Bank Asyadaki hesaplarını kullanmadıklarını, bu nedenle para hareketlerinden haberdar olmadıklarını, hesap hareketini kendilerinin gerçekleştirmediklerini, ilgili dekontlardan ya da işlem türünden durumun anlaşılabileceğini, Banka hakkında çıkan haberler akabinde kamuda oluşan algı sonrasında yatırımlarını geri çektiklerini, hesaplarını kapattıklarını iddia etmiştir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

24. Somut olayda mahkeme kararlarına bakıldığında salt birtakım banka verileri dikkate alınarak mahkûmiyet sonucuna varıldığı görülmektedir. Bununla birlikte özellikle Yargıtay içtihadında yer verilen (bkz. §§ 14-16) ilkelerin herhangi bir şekilde kararlarda tartışılmadığı, bu çerçevede Yargıtay içtihadında ortaya konulması gerektiği belirtilen, başvuruculların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını gösterir, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mahkumiyet kararlarında; başvuruculların, örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgüte yardım kastıyla bankacılık işlemleri yaptıklarının yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığı görülmüştür.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Mevcut başvuruda ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculların yargılamanın esasına ilişkin diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculların eldeki başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ile Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

27. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen başvurucular, yargılandıkları ceza davalarının uzun zamandır devam etmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddialarının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) ve Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvuruculların suç isnadına bağlı tutmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Ayrıca ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 27-53) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. Başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

U.B.K.

B. No: 2022/101448 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/101448

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

U.B. K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/101448)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Basri BAĞCI

Üyeler:Engin YILDIRIMRıdvan GÜLEÇYıldız SEFERİNOĞLUMetin KIRATLI

Raportör:Çağlar ÖNCEL

Başvurucu:U.B.K.

Vekili:Av. Mustafa KARADAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/11/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında Ankara ili, Kahramankazan ilçesinde bulunan eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) ile anlaşmalı olarak faaliyet gösterdiği dönemde SSK müfettişlerince idari soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma

sonucunda düzenlenen rapor ile sigortalıların sağlık karneleri elde edilerek gerçek olmayan reçeteler yazdırıldığı ve bu şekilde düzenlenen reçete bedelleri SSK adına fatura edilerek kamu zararına sebebiyet verildiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun SSK ile olan sözleşmesi ileride yenilenmemek üzere 10/4/2002 tarihinde feshedilmiştir.

6. Başvurucu hakkında anılan eylemleri nedeniyle Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) yapılan kovuşturma sonucunda resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarını işlediği sabit görülerek 1/2/2007 tarihinde hapis cezası ve adli para cezası ile mahkûmiyetine karar verilmiştir. Hükümde ayrıca başvurucunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a), (b), (d) ve (e) bentlerinde yazılı haklardan cezanın infazı tamamlanıncaya kadar, aynı fıkranın (c) bendinde yer alan haklardan koşullu salıverme tarihine kadar yoksun bırakılmasına karar verilmiştir. Anılan hüküm Yargıtay incelemesinden geçerek 27/6/2007 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, 26/11/2013 tarihinde yasaklanmış haklarının iadesi talebiyle Ağır Ceza Mahkemesinden talepte bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun ikamet adresine göre yetkili mahkemenin Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmiştir.

8. Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi 3/3/2014 tarihinde başvurucunun talebinin kabulü ile resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin olarak yasaklanmış haklarının geri verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu'nun 13/A maddesinde yer alan koşullara uygun olarak başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinin üzerinden üç yıldan fazla sürenin geçmiş olduğu ve kesinleşme tarihinden talep tarihine kadar başvurucunun başkaca bir suç işlemediği, hayatını iyi hâlli sürdürdüğü hususunda kanaat oluştuğu belirtilmiştir.

9. Başvurucu, bu kez Ağır Ceza Mahkemesine başvurarak yasaklanmış haklarının iadesine karar verilmesini talep etmiş ve Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2019 tarihli ek kararı ile 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesi gereğince talebin kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun mahkûmiyetine karar verilen resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından hükmolunan hapis cezalarına ilişkin bihakkın tahliye tarihinden itibaren üç yıllık süre içerisinde başkaca bir suç işlemediği ve iyi hâlli olduğu ifade edilmiştir.

10. Başvurucunun Ankara ili, Etimesgut ilçesinde eczane işletmesine izin verilmesi talebiyle Sağlık Bakanlığına yönelik başvurusunun kabulü ile 9/3/2020 tarihinde başvurucu adına eczane ruhsatnamesi düzenlenmiştir. Akabinde Türk Eczacılar Birliği (TEB) Ankara Eczacı Odası tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Ankara İl Müdürlüğüne gönderilen 25/3/2020 tarihli yazıda; başvurucunun kamu kurum ve kuruluşları ile sözleşme yapmasına ilişkin SGK, TEB ile diğer kurum ve kuruluşlar tarafından bildirilen engel bir durumunun bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu 26/3/2020 tarihinde SGK Ankara İl Müdürlüğüne başvurarak sözleşme yapma talebinde bulunmuş, 30/3/2020 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir. Anılan kararda; başvurucunun Ağır Ceza Mahkemesi tarafından mahkûmiyetine karar verildiği bilgisine yer verilerek SGK Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacıları Birliği Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokolün (Protokol) 6.20. maddesi ve 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 103. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince ret kararı verildiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucu, 8/6/2020 tarihinde Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) SGK Başkanlığı aleyhinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde; SGK'nın ret kararına dayanak olan suç tarihinin 16/1/2000, mahkûmiyet tarihinin ise 1/2/2007 olduğu, 5510 sayılı Kanun'un 103. maddesine eklenen (5) numaralı fıkranın ise 10/9/2014 tarihinde yürürlüğe girmesi nedeniyle başvurucu hakkında uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu ayrıca Ağır Ceza Mahkemesince hükmolunan hapis cezalarına ilişkin şartla salıverme tarihinin 15/12/2013, bihakkın tahliye tarihinin ise 5/9/2016 olması nedeniyle 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan hak yoksunluklarının belirtilen tarihten sonra uygulanamayacağını beyan etmiştir. Nitekim 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinin gerekçesinde, ilgili maddede düzenlenen hak yoksunluklarının süresiz olmadığının belirtildiği, kaldı ki Yargıtay ve Danıştay içtihatlarının da aynı yönde olduğu vurgulanmıştır. Dilekçede son olarak Sağlık Bakanlığı tarafından başvurucunun eczacılık faaliyetinde bulunmasına izin verildiği dikkate alındığında başvurucunun SGK ile sözleşme yapma hakkının bulunduğunun kabulü gerektiği ifade edilerek SGK'nın süresiz fesih kaydının ve başvurucu ile sözleşme yapmama kararının kaldırılması ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

13. Mahkeme 10/12/2020 tarihinde davanın kısmen kabulü ile başvurucu ve SGK arasında sözleşme yapılabilmesi için SGK tarafından konulan süresiz fesih kaydının ve sözleşme yapmama kararının kaldırılmasına ve manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun suç tarihinin 16/1/2000, mahkûmiyet tarihinin ise 1/2/2007 olduğu belirtilerek 5510 sayılı Kanun'un 103. maddesine 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun ile eklenen (5) numaralı fıkranın 10/9/2014 tarihinde yürürlüğe girdiği bilgisine yer verilmiştir. Gerekçede, Sağlık Bakanlığınca başvurucuya ruhsatname verilmiş olması, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet tarihi, yasaklanmış hakların iadesi kararı ve son olarak yasaklamaya ilişkin kanunun yürürlük tarihi itibarıyla SGK'nın süresiz fesih kaydı ile sözleşme yapmama kararının yerinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

14. SGK, istinaf talebinde bulunarak başvurucu hakkındaki idari ve yargısal süreç dikkate alındığında süresiz fesih işleminin 5510 sayılı Kanun ve Protokol'e uygun olarak yapıldığını ileri sürmüştür.

15. İstinaf talebini inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi (Daire) 18/5/2022 tarihli kararında istinaf talebini kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediğinin sabit olması nedeniyle memnu hakların iadesine karar verilmesinin Protokol'ün 6.20. maddesi ve 5510 sayılı Kanun'un 103. maddesinin (5) numaralı fıkrasının uygulanmasına engel teşkil etmediği, dolayısıyla davaya konu işlemin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

16. Başvurucu, temyiz talebinde bulunarak dava dilekçesinde yer verdiği hususları yinelemiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 6/10/2022 tarihinde usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Dairenin kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

17. Başvurucu, nihai kararı 4/11/2022 tarihinde öğrenmiş ve 30/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

18. 5510 sayılı Kanun'un "Sağlık hizmetlerinin sağlanma yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesi" başlıklı 73. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanuna göre sağlık hizmetleri, Kurum ile yurt içindeki veya yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve/veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanır."

19. 5510 sayılı Kanun'un "İdarî yaptırımlar ve fesih" başlıklı 103. maddesi şöyledir:

"Kurumca yapılan inceleme neticesinde;

a) Sağlık hizmeti sunulmadığı hâlde sağlık hizmetini fatura ettiği,

b) Faturayı veya faturaya dayanak oluşturan belgeleri, gerçeğe aykırı olarak düzenlediği,

c) 64 üncü madde gereğince kapsam dışı tutulan sağlık hizmetlerini, kapsam içinde olan sağlık hizmetleri gibi gösterdiği,

d) Sağlık hizmetlerine hak kazanmayan kişilere, sağlık hizmeti sunarak Kuruma fatura ettiği,

e) 73 üncü madde gereğince belirlenen tavanın üzerinde ilave ücret aldığı,

tespit edilen sağlık hizmeti sunucuları hakkında genel hükümlere göre takip yapılır. Bu fiiller nedeniyle Kurumun yersiz ödediği tutar 96 ncı maddeye göre geri alınır. Ayrıca bu fiilleri işleyen veya sağlık hizmeti satın alınmasına ilişkin sözleşmelerde belirtilen hükümlere aykırı davrandığı tespit edilen sağlık hizmeti sunucularının Kurum ile yaptıkları sözleşmeleri feshedilebilir ve Kurumca belirlenecek süre içinde tekrar sözleşme yapılmaz.

71 inci maddede yer alan kimlik tespiti yükümlülüğünü yapmayan ve bu nedenle bir başka kişiye sağlık hizmeti sunulması nedeniyle Kurumun zarara uğramasına sebebiyet veren sağlık hizmeti sunucularından uğranılan zarar geri alınır.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/54 md.) Kurum müfettişlerince yapılan inceleme veya soruşturma esnasında yapılan tespitlere bağlı olarak, oluşabilecek Kurum alacağı tahsilinin riske gireceğinin öngörülmesi hâlinde, en az üç müfettişten oluşan komisyonun uygun görüşü ve Rehberlik ve Teftiş Başkanının onayıyla altı ayı geçmemek üzere, inceleme veya soruşturma sonuçlanıncaya kadar sağlık hizmeti sunucusunun Kurum nezdindeki muaccel veya müeccel alacaklarının ödemesi, tahsili riske gireceği öngörülen alacakla orantılı olarak durdurulabilir. Altı aylık süre içinde inceleme veya soruşturma sonuçlanmaz ise durdurma kararı kendiliğinden kalkar ve bu tarihten itibaren muaccel olan alacakları ödenmeye devam olunur. Altı aylık süre sonuna kadar ödemesi durdurulan alacaklar ise inceleme veya soruşturma sonuçlanıncaya kadar ödenmez. Ancak, sağlık hizmeti sunucusunun Kurum nezdindeki muaccel olan alacaklarının her biri için 6183 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının 2 nci ve 3 üncü bentlerinde sayılanlar kapsamında teminat verilmesi hâlinde durdurma kararı bu kararı uygulayan Kurum ünitesi tarafından kaldırılır ve Kurum nezdindeki alacakları ödenir.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/54 md.) Kurum tarafından sözleşmesi feshedilmiş sağlık hizmeti sunucusuyla feshe neden olan fiillere bağlı olarak oluşan Kurum alacakları tahsil edilmeden

ve fesih süresi tamamlanmadan yeni bir sözleşme yapılmaz. Söz konusu sağlık hizmeti sunucusunun devri hâlinde ise feshe neden olan Kurum alacakları tahsil edilmeden ve en az bir yıllık fesih süresi geçmeden devralan sağlık hizmeti sunucusu ile sözleşme yapılmaz. Sözleşme yapılmayan veya sözleşmesi feshedilen sağlık hizmeti sunucusunun muayene ve işlemlere ilişkin fatura bedelleri ödenmez.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/54 md.) 5237 sayılı Kanunda belirtilen ve Kurum zararına neden olan nitelikli dolandırıcılık suçunun işlendiği kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit görülmesi şartıyla; söz konusu fiillerin sağlık hizmeti sunucusunun yöneticileri ve/veya ortakları tarafından işlendiği durumda aynı sağlık hizmeti sunucusuyla veya bunların daha sonra yönetici ve/veya ortak olduğu sağlık hizmeti sunucusuyla hiçbir şekilde sözleşme yapılmaz, bu fiillerin hekimler tarafından işlendiği durumda ise ilgili hekimlerle en az üç yıl süre ile sözleşme yapılmaz. Kesinleşmiş mahkeme kararının beklenmesi sağlık hizmeti satın alınmasına ilişkin sözleşmelerde belirtilen fesih sürelerinin uygulanmasına engel olmaz.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/54 md.) 5237 sayılı Kanunda belirtilen nitelikli dolandırıcılık fiillerini işleyen sağlık hizmeti sunucusu ve/veya ilgili hekimler hakkında ruhsat iptali de dâhil olmak üzere gerekli tüm iş ve işlemler için keyfiyet Sağlık Bakanlığına bildirilir. Nitelikli dolandırıcılık fiillerini işleyerek Kurum zararına neden olmuş hekimlerden gelen muayene ve işlemlere ilişkin fatura bedelleri en az üç yıl süre ile ödenmez."

20. 25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Merkez Heyetinin görevleri şunlardır:

...

j) Eczanelerden sağlık hizmeti satın alacak bütün kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla anlaşmalar yapmak, imzalanan protokole uygun tip sözleşmeleri bastırmak ve belirleyeceği bedel karşılığı eczanelere dağıtmak,

..."

21. 18/12/1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Serbest eczaneler, eczacılık yapma hakkını haiz bir eczacının sahip ve mesul müdürlüğünde yönetmelikte belirlenen belgelerle il sağlık müdürlüğünce düzenlenmiş ve valilikçe onaylanmış bir ruhsatname ile açılır.

... Eczaneler için belediyeden ayrıca bir işyeri ruhsatı alınması ve belediyeye harç ödenmesi gerekmez. (Ek cümle: 2/1/2014-6514/35 md.) Eczaneler için ayrıca başka herhangi bir kurum veya kuruluştan kayıt veya onay belgesi aranmaz.

..."

22. 5237 sayılı Kanun'un "Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma" başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve

gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

...

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,

yoksun bırakılır.

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.

..."

23. 5352 sayılı Kanun'un "Yasaklanmış hakların geri verilmesi" başlıklı 13/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla,

a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması,

b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi hâlli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması,

gerekir.

(2) Mahkûm olunan cezanın infazına genel af veya etkin pişmanlık dışında başka bir hukukî nedenle son verilmiş olması hâlinde, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilmesi için, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi gerekir. Ancak, bu süre kişinin mahkûm olduğu hapis cezasına üç yıl eklenmek suretiyle bulunacak süreden az olamaz.

(3) Yasaklanmış hakların geri verilmesi için, hükümlünün veya vekilinin talebi üzerine, hükmü veren mahkemenin veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemenin karar vermesi gerekir.

..."

24. 10/8/2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 6. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamaz ve çalıştırılamaz. İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemler bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerleri yetkili idareler tarafından kapatılır."

25. Protokol'ün "Sözleşmenin Feshi ve Cezai Şartlar" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"5.1. Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir.

...

5.3.2. Eczacının Kuruma fatura ettiği reçetelerde (e-reçete olarak düzenlenenler hariç) bulunması gereken ve reçete muhteviyatı ilaçların reçete sahibine ya da ilacı alana teslim edildiğine ilişkin imzanın, reçete sahibine veya ilacı alana ait olmadığının denetim ile tespitinin kesinlik kazanması hâlinde, reçete bedelinin 2 (iki) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı yazılı olarak uyarılır, tekrarı hâlinde reçete bedelinin 5 (beş) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) ay süre ile sözleşme yapılmaz.

5.3.3. Sözleşmesi feshedilen eczacıya ait reçetelerin Kurum ile sözleşmeli eczacı tarafından Kuruma fatura edilmesi hâlinde, reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı hâlinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 6 (altı) ay süre ile sözleşme yapılmaz.

...

5.3.5. Kurum, İl Sağlık Müdürlüğü veya Eczacı Odası tarafından eczanede yapılan denetimde, reçete sahibi veya ilacı alan kişiye teslim edilmeyen ilaçlara ait reçetelerin Kuruma fatura edildiğinin tespiti hâlinde ilaç bedelinin 2 (iki) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı hâlinde ilaç bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 3 (üç) ay süre ile sözleşme yapılmaz.

...

5.3.8. Kuruma fatura edilen reçetede ya da reçete ekinde bulunması gereken belgelerde (e-reçete ve/veya e-rapor olarak düzenlenenler hariç) (tıbbi bilgi ve belgeler de dâhil olmak üzere) eczacı veya eczane çalışanları tarafından tahrifat yapıldığının ve Kurum zararının oluştuğunun tespiti hâlinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı hâlinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz.

5.3.9. Kurumca yapılan incelemeler neticesinde provizyon sistemine gerçeğe aykırı reçete kaydı yapılarak Kuruma fatura edildiğinin tespiti hâlinde reçete bedelinin 5 (beş) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacıya ilk uyarı tebliğ edilir. İlk uyarının tebliğ tarihinden itibaren 1 (bir) yıl içerisinde fiilin tekrar işlendiğinin tespiti hâlinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacıya ikinci uyarı tebliğ edilir. İlk uyarının tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içerisinde, ikinci uyarıdan sonra fiilin yeniden (üçüncü kez) işlendiğinin tespit edilmesi hâlinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz.

5.3.10. Eczacı ya da eczane çalışanlarınca Kurumu zarara uğratmak amacıyla kasıtlı olarak Kuruma sahte ilaç fiyat kupürü/sahte karekod, sahte reçete veya sahte rapor fatura edildiğinin tespiti hâlinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı hâlinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz.

..."

26. Protokol'ün "Cezai Şart, Uyarı ve Feshe İlişkin Genel Hükümler" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"6.1. Bu Protokol hükümleri ile ilgili olarak ceza hukuku açısından suç teşkil eden fiillerin tespiti hâlinde, ilgili Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

...

6.20. Konusu suç teşkil eden hususla ilgili bu Protokolün (6.1.) maddesi uyarınca hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulan ve kamu davası açılarak dava sonucunda suçu sabit görülen eczacıya ilgili madde gereğince fesih cezası uygulanır.

Söz konusu maddenin yürütümünde 5510 sayılı Kanunun 103. maddesi esas alınır."

2. İlgili Yargı Kararları

27. Danıştay Onikinci Dairesinin 23/10/2018 tarihli ve E.2018/4, K.2018/4553 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacının Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin eğitmen kadrosuna açıktan atandığı, burada memur olarak çalışmakta iken memurluğa alınma şartlarını taşımadan memurluğa alındığından bahisle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5 ve 98/b maddeleri uyarınca görevine son verildiği, bakılan davanın bu işlemin iptali istemiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

Memnu hakların iadesi müessesesi, 765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu'nun 121-124 maddeleri ile 1412 sayılı (mülga) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 416-420. maddeleri arasında yer almış iken, anılan Kanunları yürürlükten kaldırarak 1/6/2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda bu müesseseye yer verilmemiştir. Ancak Anayasa'nın 76/2. maddesi ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu gibi bazı özel Kanunlardaki hak yoksunluklarına ilişkin düzenlemeler nedeniyle memnu hakların iadesi müessesesine yeniden ihtiyaç duyulmuş ve 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu'na eklenen 13/A maddesiyle yasaklanmış hakların geri verilmesi başlığı altında yeniden düzenlenmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Güvenlik Tedbirleri, Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma" başlıklı 53. maddesinde ''Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten ... yoksun bırakılır. (2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.'' hükmüne yer verilmiştir.

5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu'nun 'Yasaklanmış hakların geri verilmesi' başlıklı 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun ile eklenen 13/A maddesinde, '(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla, a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve

hayatını iyi hâlli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması gerekir....' hükmüne yer verilmiştir.

Anılan maddede, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması koşuluyla kişilerin hükmü veren mahkemeye veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemeye yapacakları başvuru üzerine yasaklanmış hakların geri verilmesi kararının verileceği belirtilmiştir.

Bu maddede bahsedilen '5237 sayılı Kanun dışındaki kanunlar' ifadesinden, 5237 sayılı TCK'nın 'Özel kanunlarla ilişki' başlıklı 5. maddesinde, 'Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.' hükmü uyarınca çeşitli suç ve hürriyeti bağlayıcı cezalar ile hak yoksunluklarının düzenlendiği 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, Kaçakçılık Kanunları gibi özel ceza kanunları değil, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Seçim Kanunu gibi hak yoksunluklarına yer verilen kanunların anlaşılması gerektiği açıktır.

5560 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle 5352 sayılı Kanun'a eklenen 13/A maddesinin gerekçesinde, '5352 sayılı Adlî Sicil Kanununun Geçici 2 nci maddesinde, diğer kanunlardaki kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkûm olan kişilerin, belli hakları kullanmaktan süresiz olarak yoksun bırakılmasına ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki çeşitli kanunlardaki süresiz hak yoksunluğu doğuran bu hükümlere rağmen, yasaklanmış hakların geri verilmesi yolunun kapalı tutulması, uygulamada ciddi sorunlara yol açacaktır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki çeşitli kanunlardaki kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkûm olan kişilerin süresiz olarak kullanmaktan yasaklandıkları hakları tekrar kullanabilmelerine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.' ifadelerine yer verilmiştir.

Cezalandırılmakla güdülen asıl amaç, işlediği suçtan dolayı kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılması olduğundan, memnu hakların iadesi müessesesi ile, ceza mahkûmiyetinden doğan süresiz yasakların ve ehliyetsizliklerin önüne geçilerek, yasak ve ehliyetsizliklerden kurtulmak isteyen kimseyi düzgün ve hukuk kurallarına uygun bir şekilde yaşamaya teşvik etmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda, memnu hakların iadesi kararı, gerek Türk Ceza Kanunundan, gerekse özel bir kanundan kaynaklansın kamu hizmetlerinden yasaklanma, memuriyetten mahrumiyet, seçme ve seçilme hakkından yoksun kılınma gibi temel hak ve özgürlükler alanındaki ehliyetsizlikleri gelecek için ortadan kaldıran ve kişiye kullanılması men edilen hakları kullanma yetkisi sağlayan kararlardır.

657 sayılı Kanun'un 48/A-5 maddesinde yapılan 'Türk Ceza Kanunu'ndaki süreler geçirilmiş olsa bile' değişikliğinin 2008 yılında yapıldığı, 5560 sayılı Kanun'a eklenen 13/A maddesinin ise, 2006 yılında eklendiği görülmektedir. 5352 sayılı Kanun'a 2006 yılında 13/A maddesinin eklenmesiyle getirilen yasaklanmış hakların geri verilmesi düzenlemesinden sonra, memnu hakların iadesi kararı alınsa dahi devlet memuru olunamayacağına ilişkin bir hüküm de getirilmemiştir.

Anılan düzenlemelerin bir bütün olarak değerlendirilmesinden; 657 sayılı Kanun'un 48/A-(5) maddesinde yer alan 'TCK'daki süreler geçirilmiş olsa bile' ifadesiyle maddede belirtilen suçlardan dolayı mahkûm olan ve bu mahkûmiyeti nedeniyle belli hakları kullanmaktan yasaklanan kişilerin devlet memuru olamayacağı, yasaklanmış hakların iadesi kararı alınması durumunda ise, mahkûmiyeti ortadan kalkmamakla birlikte mahkûmiyetten doğan veya mahkûmiyetle birlikte hükmedilen ehliyetsizliklerinin ileriye dönük olarak ortadan kalkacağı, ancak memnu hakların iadesi kararının ilgili kişiye bu karar uyarınca doğrudan memuriyete alınma hakkı vermeyip memuriyete başvurma hakkı sağlayacağı, idarenin bu noktada kadro ve ihtiyaç nedeniyle takdir yetkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda, bir kişinin işlediği suçtan dolayı verilen ceza mahkûmiyetinin infazının tamamlanmasıyla birlikte yoksun kaldığı haklarının, Kanun gereği kendiğilinden kişiye geri döneceği açıktır.

Dava konusu olayda, davacının sözü edilen mahkûmiyetine bağlı olan hak yoksunluğunun, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten önce aldığı memnu hakların iadesi kararı ile ortadan kalktığı, davalı idarenin takdir yetkisini davacının memur olarak atanması yönünde kullandığı, bu durumda kadro ve ihtiyacın bulunduğu hususunun sabit olduğu, artık takdir yetkisinden söz edilemeyeceğinden, davacının memuriyete engel mahkûmiyetinin bulunduğundan bahisle atamasının yapılmamasına ilişkin tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

28. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun oyçokluğu ile verilen 25/10/2021 tarihli ve E.2019/3092, K.2021/2001 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Özürlü Memur Seçme Sınavını kazanan davacı, yerleştirme sonuçlarına göre Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı, Şırnak ili, veri hazırlama ve kontrol işletmeni kadrosuna memur olarak yerleştirilmiş ancak davacının daha önce mahkûm olduğu suçun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5. maddesinde sayılan devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan olduğundan bahisle atamasının yapılmamasına karar verilmiştir.

İl derece mahkemesi kararı: devletin şahsiyetine karşı işlenen suçtan hüküm giyen davacının, söz konusu suça bağlı olarak yasaklılık durumunu geri almış olsa dahi yasanın açık hükmü uyarınca devlet memurluğuna atanma şartlarını taşımadığından davanın reddine"... Daire kararı: Danıştay Onikinci Dairesinin 22/10/2018 tarih ve E.2016/506, K.2018/4489 sayılı kararıyla... Anılan düzenlemelerin bir bütün olarak değerlendirilmesinden; 657 sayılı Kanun'un 48/A-(5) maddesinde yer alan "TCK'daki süreler geçirilmiş olsa bile" ifadesiyle maddede belirtilen suçlardan dolayı mahkûm olan ve bu mahkûmiyeti nedeniyle belli hakları kullanmaktan yasaklanan kişilerin devlet memuru olamayacağı, yasaklanmış hakların iadesi kararı alınması durumunda ise, mahkûmiyeti ortadan kalkmamakla birlikte mahkûmiyetten doğan veya mahkûmiyetle birlikte hükmedilen ehliyetsizliklerinin ileriye dönük olarak ortadan kalkacağı, 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde 'Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma' başlığı altında yeni bir düzenleme yapıldığı, buna göre, kişilerin kasten işlemiş oldukları suçlardan dolayı verilecek hapis cezası mahkûmiyetinin kanuni sonucu olarak; bir kamu görevinin üstlenilmesi, seçme ve seçilme hakkı, velayet-vesayet hakkı gibi bir takım hak yoksunluklarının doğrudan oluşacağı ancak hapis cezasının infazının tamamlanmasıyla birlikte yoksun kalınan hak yoksunluklarının da kendiliğinden kişiye avdet edeceği, Türk Ceza Kanunu uyarınca ayrıca yeni bir işleme gerek kalmaksızın cezanın infazının tamamlanmasıyla kişilerin yoksun kaldığı haklara kavuşacağı, bununla birlikte, memnu hakların iadesi kararının, ilgili kişiye bu karar uyarınca doğrudan memuriyete alınma hakkı vermeyip memuriyete başvurma

hakkı sağlayacağı, idarenin bu noktada kadro ve ihtiyaç durumunu gözeterek takdir yetkisini kullanacağının açık olduğu, dava konusu olayda, davacının mahkûmiyetine bağlı olan hak yoksunluğunun, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten önce aldığı memnu hakların iadesi kararı ile ortadan kalktığı... derece mahkemesinin kararının buzulmasına...' 'İlk derece mahkemesi önceki gerekçelerini tekrarlayarak ısrar kararı vermiştir.

...Anılan Anayasal kural karşısında, hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararı sonrasında belli kamu haklarını kullanmaktan yoksun kılınan vatandaşların, memnu haklarının mahkeme kararı ile iadesi sonrasında kamu hizmetine alınmada başvuru yapma ve sınavlara katılma hususunda diğer vatandaşlardan farksız oldukları konusunda bir duraksama bulunmamaktadır.

...Memnu hakların iadesi, 765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde ve hâlen 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu'nun 13/A maddesi uyarınca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı kısıtlılık hâllerinden kaynaklanan süreli veya süresiz hak yoksunluklarının belli şartlarda sona erdirilmesine yönelik olarak getirilmiş bir müessesedir. Anılan Anayasal kural karşısında, hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararı sonrasında belli kamu haklarını kullanmaktan yoksun kılınan vatandaşların, memnu haklarının mahkeme kararı ile iadesi sonrasında kamu hizmetine alınmada başvuru yapma ve sınavlara katılma hususunda diğer vatandaşlardan farksız oldukları konusunda bir duraksama bulunmamaktadır.

..."

29. Ayrıca bkz. Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 21-30).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 28/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu;

i. Yasaklanmış hakların iadesine ilişkin 7/11/2019 tarihli Ağır Ceza Mahkemesi kararının ceza mahkûmiyetinden doğan bazı hakların kullanılmasına yönelik ehliyetsizlikleri geleceğe dönük olarak ortadan kaldırdığını beyan etmiştir. Nitekim 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinin gerekçesinde; cezalandırma ile güdülen asıl amacın suç işleyen kişinin yeniden topluma kazandırılması olduğuna göre suça bağlı hak yoksunluklarının da belirli bir süre ile sınırlandırıldığının ifade edildiğini vurgulamıştır.

ii. Yasaklanmış hakların iadesi ile birlikte SGK ile sözleşme yapmasına engel olduğu belirtilen mevzuat ve Protokol hükümlerinin uygulanma olanağı kalmadığını, SGK'nın bir kamu kurumu olmasının sonucu olarak sözleşme yapılacak eczaneleri seçme yetkisinin bulunmadığını iddia etmiştir. Ayrıca sözleşme yapılmamasının ciddi maddi kayıplara yol açacağını dolayısıyla diğer eczanelere göre dezavantajlı duruma geleceğini belirten başvurucu; adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; mevzuata ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek, mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve

somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

33. Başvurucu vekili; Bakanlık görüşüne karşı cevabında, bireysel başvuru formundaki beyanlarını tekrar ederek başvurucunun sözleşme yapılmayan döneme ilişkin gelir kaybı hakkında bilgiler sunmuştur.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

1. Uygulanabilirlik Yönünden

36. Anayasa Mahkemesi birçok kararında özel hayata saygı hakkının kapsamına ilişkin değerlendirmede bulunarak kişilerin mesleki hayatlarının da özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bu bağlamda özel hayata dair unsurlar gerekçe gösterilerek mesleğe müdahale edilmesinin uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi için yeterli olduğunu, diğer yandan özel hayata ilişkin bir nedene dayanmayan mesleki hayata dair müdahalelerin ise doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirmesinin mümkün olmadığını kabul etmiştir (K.Ş. [2. B.], B. No: 2013/1614, 3/4/2014, §§ 31-38; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 61-63; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 30-34; Namet Sevinç [1. B.], B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 19-21, 31-35; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-94).

37. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda sebebe dayalı yaklaşım ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin sonuca dayalı yaklaşım bağlamında özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buradan hareketle özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişinin mesleki hayatına yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için müdahalenin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etki ve sonuçlarının bulunduğu veya bulunma ihtimali olduğu ortaya konulmalıdır (C.A. (3), §§ 91-96; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras, §§ 39-45; Ayşe Ortak [GK], B.No: 2018/25011, 6/1/2022 §§ 56-59; E.E.S. [GK], 2021/1318, 4/7/2024, §§ 36-43).

38. Somut olayda özel eczane işleten başvurucunun ilaç alımı, satımı, reçete girişi gibi birçok faaliyetini SGK ile yapılan Protokol çerçevesinde yerine getirebileceği anlaşılmıştır. Ancak başvurucu ile sözleşme yapılmadığı gözetildiğinde işletmekte olduğu eczanenin ilaç satmasının ve faaliyetlerine devam etmesinin mümkün olmadığı söylenebilir. Bu durumda başvurucunun SGK anlaşmasının feshedilmesinin başvurucu hakkındaki işlemin başkalarıyla mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi

açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Dolayısıyla SGK'nın başvurucu ile sözleşme yapmamasının adli sicil kaydı bağlamındaki kişisel verilere dayandığı ayrıca sözleşme yapılmamasının başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı görülmüştür. Neticede somut başvurunun sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu belirlendiğinden anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa Akyıldız [2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, § 30).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

40. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

41. Başvurucunun SGK kapsamındaki kişilere ilaç satışına imkân sağlayacak olan sözleşme yapılması talebi SGK tarafından reddedilmiştir. SGK'nın kamu ve özel sektörde çalışan herkesi kapsayacak şekilde sosyal güvenlik alanında faaliyet gösteren ve kamu gücünün ayrıcalıkları ile donatılmış bir kamu kurumu olduğu bilinmektedir. Ayrıca sözleşmelerin hazırlanmasında eczacıların hiçbir iradesi bulunmadığı gibi Protokol gereğince SGK'nın, sözleşmenin tarafı olan eczanelere -Protokol'e aykırılık teşkil eden belirli davranışları hâlinde- idari nitelikte cezalar verme yetkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olaydaki hukuki ilişkinin kamu gücünün etkisi altında şekillendiği ve başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu kurumunun fesih işleminden kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), § 104; Mustafa Akyıldız, § 33).

a. Müdahalenin Varlığı

42. Başvurucunun SGK ile sözleşme yapma talebinin reddedilmesi ve yargı mercileri tarafından söz konusu işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılması nedeniyle başvurucunun mesleki hayatına müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla sözleşmenin feshine ilişkin alınan kararla kamusal bir makam tarafından başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde

belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

44. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk [1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(i.) Kanunilik

45. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

46. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

47. Başvuru konusu olayda idari işlemin 5510 sayılı Kanun'un 103. maddesine dayandığı görülmüştür. Yargı mercileri tarafından yapılan değerlendirmede ise başvurucunun 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesi uyarınca yasaklanmış haklarının iadesine karar verildiği kabul edilmekle birlikte 5510 sayılı Kanun'da yer verilen düzenleme nedeniyle başvurucunun SGK ile yeniden sözleşme yapma hakkının bulunmadığı belirtilmiştir. Açıklanan hususlar gereğince başvurucu hakkındaki işlemin şeklî olarak bir kanun hükmüne dayandığının kabulü gerekir.

48. Öte yandan 5510 sayılı Kanun'da yer alan sözleşme yasağının, yasaklanmış hakların iadesi kararına konu olan mahkûmiyetler yönünden uygulanıp uygulanmayacağı hususunda düzenlemenin belirlilik ve öngörülebilirlik açısından tartışmalı olduğu görülmekle birlikte, başvurunun niteliği ve kapsamı itibarıyla incelemeye devam edilerek bu hususun demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk bağlamında değerlendirilmesi gerekir.

(ii.) Meşru Amaç

49. Özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerin millî

güvenliğe, kamu düzeninin korunmasına ve kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik olduğu ve hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmiştir (ayrıntılı değerlendirme için bkz. AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 33; C.A. (3), §§ 109-113; Enis Aras, §§ 63, 64).

50. Bu bağlamda somut olayda bazı suçlardan mahkûm olanlar yönünden kamu kurumu olan SGK ile sözleşme yasağının öngörülmesi ve bu kapsamda başvurucunun mesleğini SGK ile sözleşme yapmanın sağlayacağı imkân ve olanaklardan faydalanarak icra etmesine yönelik müdahalenin -başvurucunun hüküm giydiği suçun niteliği de gözetildiğinde- söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(iii.) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

51. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Ata Türkeri, § 44; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; Salim Onur Şakar [2. B.], B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35; C.A. (3), § 114).

52. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Bülent Polat, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; C.A. (3), § 115).

53. Belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için müdahale teşkil eden önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının gözönünde bulundurulması ve gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa'nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa'da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, özel hayata saygı hakkının sınırlandırılmasında da gözönünde bulundurulmalıdır (Bülent Polat, § 107).

54. Kamusal makamların bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı aşamada takdir yetkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sınırlama ölçütünün seçimidir. İkincisi ise ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliğidir. Ancak kamusal makamlara tanınan bu takdir yetkisi sınırsız

olmayıp ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve özgürlüklerle bağdaşır olması yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerekir (Bülent Polat, § 108).

55. Belirtilen takdir yetkisi, her bir olay özelinde ayrı bir kapsama sahiptir. Güvence altına alınan hakkın veya hukuksal yararın niteliği ve bunun birey bakımından önemi gibi unsurlara bağlı olarak bu yetkinin kapsamı daralmakta veya genişlemektedir. Öte yandan personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu makamlarının faaliyetin niteliğine ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkı ile kamu hizmetinin yukarıda belirtilen temellere uygun yürütülmesini gözetmek konusundaki meşru menfaat arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının gözönünde bulundurulması zorunludur (Bülent Polat, §§ 109, 110).

56. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ata Türkeri, §§ 45, 47; Murat Deniz [1. B.], B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine müdahalenin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul sürede tamamlanması önemlidir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

57. Somut olayda eczane ruhsatnamesi sahibi olan başvurucu 26/3/2020 tarihinde SGK Ankara İl Müdürlüğüne başvurarak sözleşme yapma talebinde bulunmuş, yapılan değerlendirme sonucunda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararının bulunduğu belirtilerek Protokol'ün 6.20. maddesi ve 5510 sayılı Kanun'un 103. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince ret kararı verildiği ifade edilmiştir.

58. SGK ve TEB arasında düzenli olarak yenilenen Protokoller aracılığıyla SGK mensubu olan kişilerin ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Anılan Protokol aynı zamanda TEB ile eczaneler arasında imzalanan sözleşmelerin dayanağını oluşturmakta ve eczaneler, sözleşmenin geçerli olduğu süre içerisinde SGK mensubu kişilerin taleplerini karşılamaktadır. SGK ile eczaneler arasındaki hukuki ilişkinin fiilî yansıması Medikal Ulak (Medula) sistemi üzerinden gerçekleşmektedir. Zira sözleşmeyi imzalayan eczaneler, SGK'nın ilgili birimine başvurarak Medula sistemine erişim yetkisi almaktadır (Mustafa Akyıldız, § 46).

59. Medula sisteminin ülkemizde faaliyet gösteren tüm resmî ve özel sağlık kurumlarının kullanması zorunlu olan bir veritabanı niteliğinde olduğu görülmüştür. Buna göre, SGK kapsamında olsun ya da olmasın ilaç talebinde bulunan hastalar için Medula sistemi üzerinden düzenlenen elektronik reçete (e-reçete) kodları söz konusu sistemi kullanan tüm eczanelerce görüntülenebilmektedir. Dolayısıyla SGK'nın Medula sistemine erişim yetkisi vermediği bir eczanenin SGK mensubu olan bir hastanın e-reçete kodunu görüntüleyerek hastanın talebini karşılaması mümkün olmadığı gibi hastanın SGK kapsamında olmaması, bir başka deyişle ücret karşılığında ilaç almayı talep etmesi hâlinde de belirtilen sonuç değişmemektedir. Buradan hareketle özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu ve Medula sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Mustafa Akyıldız, § 47).

60. Eczacılık faaliyeti, özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla anılan faaliyetin kamusal yönünün de bulunduğu açıktır. Mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olması olağan olarak kabul edilebilir. Ancak her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerekir. Bununla birlikte mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde aynı zamanda bir kariyer mesleği niteliği taşıyan eczacılığa yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmalıdır (Mustafa Akyıldız, § 48).

61. Somut olayda yargı mercilerince başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının SGK ile yeniden sözleşme yapmasına engel teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa yargılama sürecinde başvurucu; 5352 sayılı Kanun gereğince yasaklanmış haklarının iadesine karar verildiğini, söz konusu kararın mahkûmiyet hükmünün tüm sonuçlarını ileriye dönük olarak ortadan kaldırdığını ileri sürmüştür. Buna karşın yargı mercilerince anılan iddia ve itirazlar hakkında hiçbir inceleme ve değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

62. Hakkında belirli suçlardan mahkûmiyet kararı verilmiş kişilerle, idarenin kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin sözleşmeler yapmamayı tercih etmesi somut olayın koşullarına göre demokratik toplumun gereklerine uygun kabul edilebilir. Ancak bu sınırlamanın kamu hizmetinin gereği gibi ifa edilmesi, kamu düzeni ve güvenliği gibi makul amaçlara hizmet edecek mahiyette ve ölçülü olması önem arz etmektedir.

63. 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesindeki düzenlemeyle güvenlik tedbirlerinin süresinin mahkûmiyet süresiyle sınırlı tutulduğu ve infazın tamamlanmasıyla birlikte güvenlik tedbirlerinin sona ereceğinin kabul edildiği gözetildiğinde kanun koyucunun her hâlde hak yoksunluklarının süresiz şekilde uygulanmasına ilişkin bir iradesinin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

64. Bununla birlikte konuya ilişkin yargı kararlarında da (bkz. §§ 27, 28) hak yoksunluklarını düzenleyen mevzuat hükümlerinin gerekçelerine yer verilerek söz konusu yoksunlukların belirli sürelerle sınırlandırılmış olmasının suç işleyen bireylerin yeniden topluma kazandırılması ve cezaların ıslahı amacına atıf yapılmış ve özel kanunlarda bulunan aksi yöndeki düzenlemelerin getireceği sorunların önüne geçilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır.

65. Bu itibarla somut olayda kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçuna ilişkin olsa da yasaklanmış haklarının iadesine karar verilen başvurucunun SGK ile yeniden sözleşme yapmasının süresiz olarak engellenmesi, ilgili mevzuat hükümleri ve kariyer mesleği üzerindeki ağır etkileri itibarıyla ölçülü olarak kabul edilemeyecektir.

66. Sonuç olarak gerek sözleşme yapılması talebini reddeden SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş ilgili ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla -dava sürecindeki bilgi ve belgeler dikkate alındığında- başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata

saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

68. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

69. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

70. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2021/414, K.2022/1247) iletilmek üzere Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/161, K.2020/385) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA ELCUMAN

B. No: 2022/102572 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/102572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA ELCUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/102572)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Fatma ELCUMAN

Vekili : Av. Hamdi ÖKSÜZKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi Ö.F. 20/4/2006 tarihinde evlenmiştir. Başvurucu tarafından 22/7/2016 tarihinde boşanma davası açılmıştır. Başvurucunun eşi de ayrı bir boşanma davası açmış ve her iki dava birlikte görülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda 8/11/2018 tarihinde verilen kararda başvurucunun açmış olduğu boşanma davasının kabulüne karar verilmiştir. Başvurucunun eşinin açmış olduğu boşanma davasının ise sübut bulmadığından reddine karar verilmiştir. İstinaf kanun yoluna başvurulması üzerine 23/12/2020 tarihinde ilk derece mahkemesi kararının tamamen kaldırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; tanık hazır edilmesine ilişkin usul kurallarına mahkemece uyulmadığı, tanıkların dinlenmesinden de vazgeçilmediği, bu nedenle dinlenmeyen tanıkların dinlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

3. Kaldırma kararı sonrasında yapılan yargılamada eksiklikler giderilmiş olup esas boşanma davasının kabulüne 4/11/2021 tarihinde karar verilmiştir. Aynı kararda birleşen boşanma

davasının ise reddine dair hüküm kurulmuştur. Başvurucunun eşi tarafından istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine22/3/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Anılan karara karşı başvurucunun eşi tarafından temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 10/10/2022 tarihli kararıyla hüküm onanmış ve kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 2/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; hızlı ve etkili bir yargılama süreci yürütülmediğinden 6 yıl boyunca başka biriyle evlenemediğini ve aile kuramadığını, bu nedenle de evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

8. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50; Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

9. Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda

boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S.A., § 58; Sabire Güngör, § 52).

10. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelemiştir (bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

11. Başvuru konusu olayda başvurucunun boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda 22/7/2016 tarihinde açılan boşanma davasının 10/10/2022 tarihinde kesinleştiği görülmüştür. Yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde üç dereceli yargılamanın yaklaşık 6 yıl sürdüğü, yargılamanın uzamasında başvurucunun bir dahlinin bulunmadığı dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı, dolayısıyla başvurucunun evlenme/aile kurma hakkına ilişkin devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ile toplam 400.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruya konu boşanma davasında verilen boşanma kararının kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

16. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Kayseri 3. Aile Mahkemesine (E.2021/86, K.2021/831) GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ ERDOĞAN

B. No: 2022/109738 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/109738

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ ERDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/109738)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Veli ERDOĞAN

Vekili : Av. Rehşan BATARAY SAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayları nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki

yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Figen Yüksekdağ Şenoğlu [2. B.], B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvurucunun yaşadığı Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Diyarbakır Valiliği sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Başvurucu, yaşadığı Sur ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına sunduğu 18/5/2016 tarihli dilekçesinde manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evinden ayrılmak zorunda kaldığını, güvenlik güçlerinin talimatıyla evinin yıkılması nedeniyle eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğini belirterek uğradığını iddia ettiği manevi zararın giderilmesini istemiştir. Başvurucunun manevi tazminat talebi reddedilmiştir.

5. Başvurucunun terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağından dolayı zarara uğradığından bahisle 50.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle açtığı tam yargı davası Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun tazminat talebine konu ettiği zararının terör eylemleri sonucunda uğranılan zarar olmayıp idarece terörle mücadele faaliyeti kapsamında ilan edilen sokağa çıkma yasağının uygulanması sırasında maruz kalınan zorluk ve katlanılan külfetlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu hâliyle zararın idarenin faaliyet alanında ve bir idari faaliyet sebebiyle meydana geldiği iddiasına dayalı olarak açılan davada, idari faaliyet ile zarar arasında illiyet bağının varlığı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca kararda hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde de değerlendirme yapılmıştır. Buna göre somut olayda ilgili süreçte yürütülen faaliyetlere yönelik olarak başvurucu özelinde idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusurunun olmadığına ve idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren, kamu külfeti olmaktan çıkan, hizmetten yararlanan başvurucu yönünden özel ve olağan dışı niteliğe dönüşen bir manevi zararın bulunmadığına işaret edilmiştir.

6. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 11/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla

derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, Sur ilçesinde gerçekleşen terör olayları nedeniyle ağır bir üzüntü yaşadığını, aile ve ekonomik düzeninin bozulduğunu, idarenin ağır hizmet kusurundan dolayı zarara uğradığını, kendisiyle aynı durumda olan kişilerin açtıkları davalarda lehlerine manevi tazminata hükmedildiğini, zararının tazmini talebiyle başvurabileceği etkili bir hukuki yolun bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi; somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69, 70).

16. Anayasa Mahkemesi; anılan kararında devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

17. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu

manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

18. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucu, mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddiaları yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2020/702, K.2020/1443) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜHEYLA GÜR VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/2226 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/2226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜHEYLA GÜR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/2226)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Süheyla Gür ve Diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Başvuruculaların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üyelik, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işledikleri sonucuna varılarak mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda, bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın, mahkûmiyete temel olarak tek veya belirleyici delil şeklinde Bank Asya verilerine dayanılmıştır.

3. Kararların gerekçelerinde; başvuruculaların örgüt talimatı sonrasında Bank Asyada hesap açtırdıkları, yeni açtırdıkları ya da mevcut olan hesaplara para yatırdıkları, altın, döviz alım satım işlemleri yaptıkları, banka hesaplarında çeşitli hesap hareketliliği olduğu, kanun hükmünde kararnamelerle kapatılan işyerlerinde harcama yaptıklarının kredi kartı ekstrelerinden tespit edildiği hususlarına yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki hükümler, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek

kesinleşmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/2226 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmiş ve inceleme 2023/2226 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular; Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerine dayanılarak ve bilirkişi raporunda lehe tespitler bulunmasına rağmen cezalandırıldıklarını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculara iddialarının esas itibarıyla ilgili yargı mercilerince verilen kararlarda delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca mevcut başvurularda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki tüm delilleri değerlendirerek bir sonuca vardığı, söz konusu hesap hareketleri ve bankacılık işlemlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiği tespitinden hareketle yargılama makamlarının başvuruculara eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun içtihatlarla uyumlu olduğu, kararların açıkça temelden yoksun ve keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

11. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İlgili mevzuat için bkz. Gürcan Balık, §§ 34-37. Yargıtay kararları için bkz. Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21.

15. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6934, K.2024/12842 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinden, sanığın Asya Katılım

Bankası A.Ş.'de bulunan hesabını 2011 yılında açtırdığı, vadeli vadesiz hesap açma işlemlerinin ve parasal hareketlerinin bulunduğu, örgüt liderinin bankaya sahip çıkılması şeklindeki talimat dönemlerine denk gelecek şekilde katılım hesabı açtırarak para yatırdığı tespit edilmiş ise de, sanığın savunmasında söz konusu işlemleri faizsiz bankacılık amacıyla bu banka üzerinden gerçekleştirdiğini, örgüte yardım kastıyla hareket etmediğini ifade ettiği; örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı işyerinde eski tarihli kısa süreli çalışmasının da atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6932, K.2024/12841 sayılı; 23/9/2024 tarihli ve E.2022/4850, K.2024/10337 sayılı; 25/6/2024 tarihli ve E.2022/2510, K.2024/8435 sayılı; 11/3/2024 tarihli ve E.2024/1427, K.2024/3513 sayılı; 23/1/2024 tarihli ve E.2022/15442, K.2024/1007 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/12/2024 tarihli ve E.2022/20777, K.2024/16144 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğuna dair herhangi bir bağlantı tespit edilemeyen sanığın, aşamalardaki savunmalarının aksine örgüt liderinin talimatı doğrultusunda terör örgütüne yardım etmek kastı ile örgütle iltisaklı bankaya para yatırdığına ve bankacılık işlemleri yaptığına dair kesin ve inandırıcı delil bulunmaması karşısında, mevcut şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden atılı suçtan sanığın beraati yerine yazılı sekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,

Kanuna aykırı, sanık müdafiinin temyiz istemi bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan belirtilen sebepten dolayı hükmün ... [bozulmasına]"

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 6/11/2024 tarihli ve E.2022/13733, K.2024/13718 sayılı; 17/9/2024 tarihli ve E.2022/4564, K.2024/9890 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/5912, K.2024/12839 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinde, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş'de bulunan hesabını, 25/3/2011 tarihinde açtırdığı, örgüt liderinin talimatından önceki tarihlerde kredi kullanımı, para yatırma çekme, kredi kartı kullanımı şeklinde işlemlerinin bulunduğu, bankanın TMSF'ye devrinden sonra da benzer nitelikteki hesap hareketlerinin devam ettiği, örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı sendika ve dernek üyeliğinin de atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar

verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

18. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

19. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay önceki tarihli kararlarında mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmiştir (ilgili kararlar için bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte Yargıtayın sonraki içtihadında, sanığın örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 14-16).

20. Somut başvuruda, ilgili yargı mercilerinin gerekçeli kararlarında başvuruculara terör örgütüne üye olma ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Bir kısım başvurucu yönünden yan deliller bulunmakla birlikte Bank Asya hesap hareketleri başvuruculara cezalandırılmasında tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmıştır. Bu kararlara göre başvurucular hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri onların FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, örgütsel saikle bankacılık işlemleri yaptıklarını ortaya koymaktadır.

21. Mahkemelerin kararlarının gerekçesinde hükme esas aldığı delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay örgütün profesyonel eylemlerinin kamuoyunca bilinir hâle geldiği süreçten önce icra edilen yapılanmanın evlerinde kalmak ve sohbetlere katılmak gibi faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla silahlı terör örgütünün amacına hizmet ettiğinin somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/7057, K.2024/11904 sayılı; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/5877, K.2024/11981 sayılı; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/24146, K.2024/1337 sayılı kararları; Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza

Dairesinin 30/10/2018 tarihli ve E.2017/3689, K.2018/3718 sayılı kararı). Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 20, 51, 54). Ayrıca Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararı). Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği ve bu nedenle atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceğinin belirtildiği anlaşılmıştır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı; 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları; ayrıca bkz. § 16). Buna göre başvuruculara Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararlarına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

22. Başvurucular; ilgili yargı mercilerindeki savunmalarında hesap hareketlerinin kredi kartı kullanımı, düğünde hediye edilen altınları hesaba para/altın olarak yatırma, para ödünç alma ya da vermeden kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri olduğunu, hırsızlık yapılması endişesi nedeniyle altın ve paralarını konutlarında değil Bankada tuttuklarını, araç/konut satın alma amacıyla gerçekleştirdikleri işlemler olduğunu, bu durumun sicil kayıtlarından ya da bu konularda sundukları delillerden de anlaşılabileceğini, kredi başvurusunda bulunmaları nedeniyle hesap açma işlemi gerçekleştirdiklerini, kredi sözleşmesinin kritik tarihten öncesinde yapıldığını ve ödemelerinin kredi taksitlerine ilişkin olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca ticaretle uğraştıkları, ticari işletmeleri, hac işlemleri, bireysel emeklilik, okul taksitleri için hesap açtıkları şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucular konut kredisi finansman oranının miktarı, faizsiz bankacılık yapan bir banka olması, indirim ve taksit imkânları, kurumsal firmalardan yapılan alışverişlerde anlaşmalı bankalar arasında yer alması nedeniyle Bank Asyayı tercih ettiklerini, ihracat yaptıklarını, hesap hareketlerinin hesaplarına aktarılan ihracat bedelleri olduğunu, diğer bankalarla da işlemler yaptıklarını belirtmiştir. Bunlara ek olarak başvurucular; örgüt liderinin talimat tarihinden önce de bu Bankada hesap hareketleri olduğunu, Bankanın fona devri sonrasında da bankacılık işlemlerine devam ettiklerini, kritik tarihten çok önce Banka ile işlem yaptıklarını, uzun zamandır Bank Asyadaki hesaplarını kullanmadıklarını, bu nedenle para hareketlerinden haberdar olmadıklarını, hesap hareketini kendilerinin gerçekleştirmediklerini, ilgili dekontlardan ya da işlem türünden durumun anlaşılabileceğini, Banka hakkında çıkan haberler akabinde kamuda oluşan algı sonrasında yatırımlarını geri çektiklerini, hesaplarını kapattıklarını iddia etmiştir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

24. Somut olayda mahkeme kararlarına bakıldığında salt birtakım banka verileri dikkate alınarak mahkûmiyet sonucuna varıldığı görülmektedir. Bununla birlikte özellikle Yargıtay içtihadında yer verilen (bkz. §§ 14-16) ilkelerin herhangi bir şekilde kararlarda tartışılmadığı, bu çerçevede Yargıtay içtihadında ortaya konulması gerektiği belirtilen, başvuruculların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını gösterir, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mahkumiyet kararlarında; başvuruculların, örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgüte yardım kastıyla bankacılık işlemleri yaptıklarının yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığı görülmüştür.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Mevcut başvuruda ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculların yargılamanın esasına ilişkin diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculların eldeki başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ile Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

27. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen başvurucular, yargılandıkları ceza davalarının uzun zamandır devam etmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddialarının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) ve Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvuruculların suç isnadına bağlı tutmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Ayrıca ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 27-53) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. Başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERİVAN ALTAN

B. No: 2023/4368 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4368

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERİVAN ALTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4368)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Berivan ALTAN

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi, sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu sorgusunda, Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5'in beyanı şöyledir:

"Kadro örgüt mensubudur. Kadro eğitimini kırsal alanda aldığını ve eğitimleri sonrasında düzenlemesinin Türkiye'de Basın Komitesine yapıldığını biliyorum. KCK İdeolojik Alan Yapılanması Basın Komitesine bağlı olarak örgütsel faaliyetlerin yürütülmekte olduğu Mezopotamya Haber Ajansı içerisinde Ankara merkezli olarak örgütsel faaliyet yürüttüğünü biliyorum. Kimya mezunu olduğunu biliyorum. Geçmiş yıllarda örgütün gençlik yapılanması DGH (Devrimci Gençlik Hareketi) içerisinde faaliyet yürüttüğünü biliyorum. ... Duygusal açıdan örgüte çok bağlı olduğunu biliyorum. Basın Komitesi adına Ankara İli merkezli yapılan örgütsel faaliyetlerin genel sorumlusu D.N.nin yerine zaman zaman bu faaliyetleri sorumlu düzeyde yürüttüğünü biliyorum. Ankara Büro Temsilcisi olarak toplantılara katıldığını, yapılan haftalık toplantılarda gazeteci sıfatıyla değil de örgüt elemanı gibi eleştiriler sunduğunu da bilmekteyim."

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim

olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

- Başsavcılık, Ö.B.nin doğrudan başvurucuya yönelik olan beyanına da dayanmıştır. Buna göre şüpheli Ö.B. başvurucuyu Arin kod ismiyle tanıdığını ve başvurucunun 2014 yılında örgütün Kandil bölgesindeki kampında örgütün istihbarat yapılanmasından -NLP- istihbarat eğitimi aldığını söylemiştir. Başsavcılık bu beyanın doğruluk içerdiğini zira başvurucunun 2014 yılında Habur Sınır Kapısı'ndan çıktığının ve 14 gün sonra NLP içinde faaliyet yürüten ve haklarında soruşturma bulunan S.E. ve E.A. ile Türkiye'ye döndüğünün tespit edildiğini vurgulamıştır.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun banka hesabı üzerinden herhangi bir para transfer işleminin bulunmadığını ancak soruşturmadaki diğer şüphelilerle aile üyeleri üzerinden para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada çok sayıda yasaklı yayın ile örgütsel dokümanın ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından örgüt propagandası niteliğinde paylaşımlar yapıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

19. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine...

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) ve konutunda ele geçirilen dokümanlar bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen

kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin

dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ NAZLIM

B. No: 2023/4374 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4374

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ NAZLIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4374)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Deniz NAZLIM

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Sorgusunda başvurucu, Mezopotamya Haber Ajansının Ankara Bürosunda haber şefi olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun PKK/KCK Basın Komitesi'ne bağlı olarak Mezopotamya Haber Ajansı'nın Ankara bürosunda sorumlu düzeyde faaliyette bulunduğunu söylemiştir.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin

basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun, soruşturmadaki diğer şüphelilerle, PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan bir kısım kişilerle ve PKK/KCK tarafından değer aile olarak nitelendirilen etkisiz hâle getirilmiş örgüt mensuplarının aile bireyleriyle para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada örgüt yöneticisi Duran Kalkan'ın sözlerinin yer aldığı bir ajanda ile ceza infaz kurumlarında bulunan örgüt mensuplarının mektuplarının ve çok sayıda yasaklı yayının ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından örgüt propagandası niteliğinde paylaşımlar yapıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011

tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) ve konutunda ele geçirilen dokümanlar bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2.

B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin-

soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu; tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin

reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMMÜ HABİBE EREN

B. No: 2023/4376 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMMÜ HABİBE EREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4376)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Ümmü Habibe EREN

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Jinnews Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlikçe başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5'in beyanı şöyledir:

"Ben bu şahsı Habibe Eren olarak tanırım. KCK İdeolojik Alan Yapılanması Basın Komitesine bağlı olarak örgütsel faaliyetlerin yürütülmekte olduğu Jinnews Haber Ajansı içerisinde sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğünü biliyorum. Örgütsel faaliyetlerini Diyarbakır ili merkezli olarak yürütmekte olduğunu biliyorum. Gazi Üniversitesi'nde öğrenci olduğu dönemde basın çalışmalarına katıldığını, yine öğrenci olduğu dönemde üniversite içerisindeki örgütün gençlik faaliyetlerine katıldığını, ideolojik açıdan donanımlı olduğunu, kendisini özel olarak Abdullah Öcalan'ın kadın tezlerinde geliştirdiğini biliyorum. Geçmiş dönemde Ankara ve İstanbul'da örgütsel çalışmalarda yer aldığını biliyorum. Kendisinin Jinnews Haber Ajansı içerisinde sorumlu düzeyde faaliyet yürütüyor olması dolayısıyla kadro örgüt mensubu olduğunu değerlendirmekteyim." şeklinde beyanlarda bulunduğu anlaşılmıştır.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın

sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun soruşturmadaki diğer şüphelilerin aile bireyleriyle ve PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan bazı kişilerle para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada bir kısım yasaklı yayının ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından Jinnews Haber Ajansının örgüt propagandası niteliğindeki yayınlarının paylaşıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında delil yetersizliği gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

12. Başsavcılık, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu

inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin

ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında

ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında beraat kararı verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini

sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye

düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden

değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRULLAH ACAR

B. No: 2023/4378 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4378

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRULLAH ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4378)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Emrullah ACAR

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlikçe başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; PKK/KCK terör örgütünün gençlik yapılanmasında faaliyet yürütürken başvurucunun hakkında kamu davası açıldığını ve ceza infaz kurumuna girdiğini, tahliye olduktan sonra da örgüt talimatıyla başvurucunun Dicle Fırat Gazeteciler Derneğinde ideolojik eğitim aldığını ve yine örgüt görevlendirmesiyle Ankara'ya gelip -Basın Komitesine bağlı olarak- Jinnews Haber Ajansında faaliyet yürüttüğünü söylemiştir.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları

da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucu ve Jinnews Haber Ajansında çalışan bazı kişiler arasında para transfer işlemleri yapıldığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada yasaklı yayınların ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından örgüt propagandası niteliğinde paylaşımlar yapıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360

sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl

dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) ve konutunda ele geçirilen dokümanlar bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No:

2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu; tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin

reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEYLAN ŞAHİNLİ

B. No: 2023/4382 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4382

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEYLAN ŞAHİNLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4382)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Ceylan ŞAHİNLİ

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun PKK/KCK Basın Komitesi'ne bağlı olarak Mezopotamya Haber Ajansının Şanlıurfa bürosunda faaliyette bulunduğunu söylemiştir.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin

basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun soruşturmadaki diğer şüphelilerle ve PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan bazı kişilerle para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada içinde PKK/KCK'nın kadın yapılanmasına yönelik belgelerin bulunduğu dijital materyal ile bir kısım yasaklı yayının ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından Mezopotamya Haber Ajansının örgüt propagandası niteliğindeki yayınlarının paylaşıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında delil yetersizliği gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

12. Başsavcılık, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün

5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli

Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma

suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) ve konutunda ele geçirilen dokümanlar bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli

görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında beraat kararı verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim

hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu; tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALMAN GÖZELYUZ

B. No: 2023/4421 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4421

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALMAN GÖZELYUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4421)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Salman GÖZELYUZ

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber

ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun bir dönem PKK/KCK Basın Komitesine bağlı olarak Mezopotamya Haber Ajansının Ankara bürosunda faaliyette bulunduğunu, Ankara'da faaliyet yürüttüğü süreçte PKK/KCK Basın Komitesi yapılanmasına dâhil olan kadroların her türlü ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu olduğunu, sonrasında örgüt tarafından Diyarbakır'a görevlendirmesinin yapıldığını, başvurucunun bu görevlendirmeyi kabul etmeyerek Mezopotamya Haber Ajansından ayrıldığını ancak sonrasında Diyarbakır'a gidip örgütsel faaliyetlerine devam ettiğini söylemiştir.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın

finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun

kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun herhangi bir banka hesabının bulunmadığını ancak soruşturmadaki diğer şüphelilerle aile üyeleri üzerinden para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada yasaklı yayınların ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkındaki açık kaynak araştırmasında da sosyal medya hesabından Mezopotamya Haber Ajansının örgüt propagandası niteliğindeki yayınlarının paylaşıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011

tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, konutunda ele geçirilen yasaklı yayınlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 5, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2.

B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin-

soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

50. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

52. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

53. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

55. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin

reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALEV UZUNBAŞ

B. No: 2023/60010 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/60010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALEV UZUNBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/60010)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Alev UZUNBAŞ

Vekili : Av. Meral ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, yerel bir gazetede yayımlanan haber nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2- Başvurucu, Zonguldak'ta Tempo isimli yerel bir gazetenin (gazete) sahibidir. Davacı ise olay tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı kamu görevlisi olup aynı zamanda Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikasının (Diyanet-Sen) Zonguldak Şube Başkanı olarak görev yapmaktadır.

3- Başvurucunun sahibi olduğu gazetenin internet sitesinde 2/4/2019 tarihinde "Başkan'dan FETÖ Kriptolu Mesaj" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Mezkûr haber şu şekildedir:

"Diyanet-Sen Zonguldak Başkanı [H.İ.K.]'ın WhatsApp üzerinden üyelerine attığı mesaj şaşkınlığa neden oldu.

FETÖ'nün kapatılan okul ismini imalı bir anlatım dili kullanarak üyelerine mesaj olarak atan Zonguldak Diyanet-Sen Başkanı [K.], yeni bir partinin kurulacağını 'Ufuk'ta yeni bir siyasi

parti görünüyor' başlığı ile duyurdu.

31 Mart 2019 mahalli yerel seçim akşamını 1 Nisan'a bağlayan gece, saat 00.46'da üyelerine FETÖ okulu adını ima ederek mesaj atan [K.]'ın attığı mesajı hemen kaldırması algı operasyonu olarak değerlendirildi.

Hükümete yakınlığı ile bilinen Diyanet-Sen'in Zonguldak Şube Başkanı [H.İ.K.] tarafından 'Ufuk'ta yeni bir siyasi parti görünüyor' mesajı, yerel seçimlerde AK Parti yerine hangi partiyi destekledikleri sorusunu da beraberinde getirdi.

İşte o mesaj:

Ufuk'ta yeni bir siyasi parti görünüyor

Yeniden Refah

Yeniden milli görüş

Ahlaki ve manevi değerlerin ön plana çıkarıldığı, bununla beraber ekonomide canlılık getirecek beyin takımının da içinde bulunduğu yeni siyaset hareket.

Bekleyin geliyor"

4- Davacı, yapılan haberin kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle manevi tazminat davası açmıştır. Davacı dava dilekçesinde, Whatsapp'ta kapalı bir grupta paylaştığı mesajın başvurucu tarafından hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğini ve bu mesajın Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) irtibatlandırılarak gerçeğe aykırı şekilde haberleştirildiğini ileri sürmüştür. Davacı ayrıca dava dilekçesinde başvurucu hakkında suç duyurusunda bulunduklarını, bu doğrultuda yürüyen ceza davası neticesinde başvurucu hakkında "hakaret" ve "haberleşmenin gizliliğini ihlal" suçlarından mahkûmiyet kararı verildiğini ileri sürmüştür.

5- Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuruya konu mesajın paylaşıldığı Whatsapp grubuna üye olmadığını, gruba üye olanlar tarafından bu mesajın kendisine iletildiğini, hukuka aykırı şekilde bu mesajı ele geçirmediğini, kaldı ki davacının söz konusu mesajı grupta paylaşarak alenileştirdiğini de ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca mesaj içeriğinde geçen "Ufuk" kelimesinin FETÖ/PDY'nin kapatılan okullarında kullanılması, davacının da bu sözcüğü mesaj içeriğinde yazılış itibarıyla -kesme işaretiyle ayırarak- özel isim şeklinde kullanmasının grup üyeleri tarafından kuşkulu bulunduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, söz konusu durumun kamu menfaati içerdiğini gözeterek haber yapma özgürlüğünü kullandığını ifade etmiştir. Başvurucu son olarak; hakkında yürütülen ceza davası sonucunda her iki suçtan da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğini, bu hükmün kesin nitelikte olmadığını ve hâkimi bağlamayacağını belirtmiştir.

6- Yapılan yargılama sonucunda, ilk derece mahkemesi 12/1/2022 tarihinde davacının talebinin kısmen kabulüne karar vererek başvurucunun 8.000 TL manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde ilk olarak Bölge Adliye Mahkemelerinin benzer davalarda vermiş olduğu kararlarına değinerek ardından şu hususları belirtmiştir:

"Dosya içerisine alınan tüm beyan ve delillerin incelenmesi neticesinde; Zonguldak 3. Ceza Mahkemesinin 2019/670 E. Sayılı dosyasının incelenmesinde 2/4/2019 tarihli dava konusu haber ile davalının davacının bizzat adını ve sıfatını belirterek terör örgütü olan FETÖ ile davacıyı ilişkilendirdiği, söz konusu gönderinin davacı tarafından aleni olmayan sadece özel whatsapp grubunda bulunan diğer kişilerin bulunduğu bir ortama duyurulmasına rağmen

hukuka aykırı olarak izin almaksızın haberleştirdiği anlaşılmıştır.

Davacı tarafından ilan edilmemiş, açıklanmasına izin verilmemiş bir siyasi partiye yönelik açıklamaların haberleştirilmesinde bir kamu menfaatinin de bulunmadığı mahkememizce takdir edilmiştir."

7- İlk derece mahkemesi kararı başvurucu ve davacı tarafından istinaf edilmiştir. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 31/5/2023 tarihinde tarafların istinaf taleplerinin kesin olarak esastan reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"Olayla ilgili ceza yargılaması Zonguldak 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 2019/670 esas, 2020/412 karar sayılı dosyası ile görülmüştür. Anılan davada; davalının davacıya karşı, hakaret ve haberleşmenin gizliliğini ihlal suçlarını işlediği sabit görülmüş ve şartları oluştuğundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, davalının itirazı üzerine itirazın reddiyle karar kesinleşmiştir. Anılan karar niteliği itibarıyla hukuk hâkimini bağlayıcı nitelikte değildir. Ancak; ceza dosyasındaki tüm delillere göre davacı tarafından özel whatsapp grubunda yapılan paylaşımın, davalının eline geçtiği ve davalının imtiyaz sahibi olduğu Tempo Gazetesinde paylaşımın Fetö ile bağlantılı olduğu yönünde haber yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece anılan ifadenin hakaret teşkil ettiği, davacının haberleşme gizliliğinin ve davacının kişilik haklarının ihlal edildiği kanaatine ulaşılmasında herhangi bir hukuka aykırılık görülmediğinden ve mahkeme kararının gerekçesinde belirtildiği üzere, kişilik haklarının ihlali hâlinde manevi tazminata hükmedilirken uygulanacak ilkeler doğrultusunda belirlenen tazminat tutarı da somut olayın özellikleri itibarıyla uygun bulunduğundan taraf vekillerinin istinaf itirazları yerinde görülmemiştir.

Dairemizce ilk derece mahkemesinin kararı hem maddi olay, hem de hukuka uygunluk yönünden incelenmiş olup, kararda esası etkileyen bir usul hatası bulunmadığı, vakıa tespitlerinin tam ve doğru olarak yapıldığı, maddi hukuk normlarının doğru olarak uygulandığı, delillerin değerlendirilmesinde de usule aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından,"

8- Başvurucu, nihai kararı 7/6/2023 tarihinde öğrendikten sonra 5/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9- Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10- Başvurucu, kendisine ait gazetenin internet sitesinde yayımlanan haberden dolayı hakkında manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; başvuruya konu mesajı hukuka aykırı şekilde ele geçirmediğini, Whatsapp grubunda bulunan üyeler tarafından bu mesajın kendisine iletildiğini, kaldı ki söz konusu mesajı da doğrudan haber içeriğinde aktardığını belirtmiştir. Başvurucu, davacının bu mesajını yerel seçimlerin yaşandığı gece paylaştığını ve akabinde kısa bir süre içerisinde muhtemel olarak aldığı tepkilerden dolayı kaldırdığını, bu nedenle yaşanan bu olayı haberleştirdiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca söz konusu mesajın grupta paylaşılmasının ardından mesajın aleniyet kazandığını da beyan etmiştir. Başvurucu son olarak, mesaj içeriğinde kullanılan "Ufuk" kelimesinin yazılış itibarıyla -özel isim olarak kullanılması- dikkat çekici olduğunu, söz konusu sözcüğün FETÖ/PDY'nin kapanan okullarında kullanıldığını, bu nedenle mesajın FETÖ algısı uyandıran siyasi bir paylaşım olması nedeniyle haberleştirmesinde kamu yararı bulunduğunu ileri sürmüştür.

11- Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği bazı kararlara değinilerek başvurucunun ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki beyanlarını tekrarlamıştır.

12- Başvuru, basın özgürlüğü ışığında ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13- Başvurucunun yerel bir gazetede yayımladığı haber nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

14- İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gerekir.

15- Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bunun için başvuruya benzer ihtilaflarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önemi haizdir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şu şekildedir:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile

diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Davacının kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Hukuki yaptırıma konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci,§ 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin basın üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49).

16- Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında yayımlanan haber nedeniyle başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesinin amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

17- Somut olayda Zonguldak'ta yerel düzeyde gazetecilik faaliyetleri yapan başvurucu, Zonguldak Diyanet-Sen Şube Başkanı'nın 31 Mart 2019 tarihli Mahalli İdareler Seçimlerinin gerçekleştiği gecede bir Whatsapp grubunda paylaştığı mesajı "Başkan'dan FETÖ Kriptolu Mesaj" başlığıyla kendi gazetesinin internet sitesinde haberleştirmiştir. Başvurucu, haber içeriğinde davacının attığı mesajı aynen paylaşarak davacının seçimlerde hangi partiyi desteklediği hususunu kamuoyunun tartışmasına açmıştır. Ayrıca, mesajın paylaşılmasının ardından kısa bir süre sonra kaldırılmasının ve mesaj içeriğinde kullanılan "Ufuk" kelimesiyle FETÖ/PDY'nin kapatılan okullarının ima edildiğini belirterek bunun davacı tarafından gerçekleştirilen bir algı operasyonu olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine davacı haberin kişilik haklarına saldırıda bulunduğunu belirterek tazminat talebinde bulunmuştur. Yapılan yargılama sonucunda da yargı mercileri, başvurucunun özel bir Whatsapp grubundan paylaştığı mesajın hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğini ve haber içeriğinde davacının FETÖ/PDY'yle irtibatının bulunduğuna ilişkin nitelemenin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu belirterek başvurucuyu tazminata mahkûm etmiştir.

18- Dolayısıyla, yargı mercileri başvurucu aleyhine tazminata hükmederken habere konu bilginin elde ediliş şeklinin hukuka aykırı olduğu ve haberde başvurucu hakkında ileri sürülen isnatların kişilik haklarına saldırı niteliği içerdiği gerekçeleri üzerinde durmuştur. Bu doğrultuda, Anayasa Mahkemesi eldeki başvurunun çözümlenmesinde, başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibar hakkı arasındaki dengeleme işlemine geçmeden önce, ilk olarak -ön sorun niteliğindeki- habere konu bilginin elde ediliş şeklinin hukuka aykırılığına ilişkin yargı makamlarının ortaya koyduğu gerekçeler üzerinde duracaktır. Somut olayda davacı, başvurucunun grup üyesi olmamasına rağmen ve izin almaksızın özel bir Whatsapp grubunda paylaşılan mesajı hukuka aykırı şekilde ele geçirerek haberleştirdiğini ileri sürmektedir. Yargı mercileri de kararında sadece başvurucu hakkında yürütülen ceza davası sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını (HAGB) referans göstererek başvurucunun söz konusu mesajı hukuka aykırı ele geçirdiğini belirtmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi yargı mercileri tarafından salt ceza davası sonucunda verilen karar esas alınarak hiçbir araştırma yapılmadan davacının iddialarının bu şekilde kabul edilmesinin yapılacak hukuka uygunluk incelemesi için yeterli olmadığı kanaatindedir. Zira, davacı tazminat davası safahatında söz konusu grubun dışa kapalı olduğuna, dışarıdan kimsenin grup içinde yapılan paylaşımlara ulaşamayacağına ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Hatta grubun üyelerinin belli bir mesleğe mensup kişilerden oluştuğuna veya grubun üye sayısının oldukça az olup grup üyelerinin dar bir çevrede güvenilen kişilerden oluştuğuna yönelik herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır. Hakeza yargı mercileri de bu dijital mesaj grubunun özelliklerinin neler olduğu konusunda resen herhangi bir araştırma yoluna da gitmemiştir. Her ne kadar ilk derece mahkemesi kararında Whatsapp grubunun aleni olmadığını belirtmişse de bu tespitin hangi veriye dayandığı kararda açıklanmamıştır. Bu itibarla, habere konu bilginin elde ediliş şeklinin hukuka aykırı olduğuna dair davacının kendi iddialarını temellendirmek için üstüne düşen yükümlülüğü yerine getirmediği gibi yargı mercileri tarafından da yeterli bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır.

19- Öte yandan yargı mercileri haber içeriğinde paylaşılan yeni bir parti kurulduğuna yönelik mesajın FETÖ ile irtibatlandırılmasının davacıya yönelik haksız bir saldırı olduğuna hükmetmiştir. Bu doğrultuda, Anayasa Mahkemesi başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda inceleyecektir.

20- Somut olayda haberlere konu olan davacı Zonguldak ilinde kamu görevlisi olmakla birlikte Diyanet-Sen'in temsilciliğini yürütmektedir. Bu sebeple, yerel basın tarafından davacının konumu itibarıyla faaliyetleri ve eylemlerinin yakından takip edilmesi tabiidir. Buna göre, davacıya yönelik eleştiri sınırlarının daha geniş olduğunu kabul etmek gerekir. Bu nedenle, davacının izleneceğini, hakkında haberler yapılacağını, ağır eleştirilerde bulunulabileceğini öngörmesi ve demokratik çoğulculuk açısından bunlara daha fazla tahammül etmesi gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Aykut Küçükkaya [1. B.], B. No: 2014/15916, 9/1/2020, §§ 48, 61).

21- Değerlendirilmesi gereken diğer bir husus ise haberin konusudur. Yerel seçimlerin yapıldığı bir gecede bir sendikanın kamu görevlisi temsilcisinin bir Whatsapp grubunda siyasi içerikli bir mesaj paylaşması ve kısa bir süre sonra bu mesajı silmesine ilişkin yapılan haberin kamusal tartışmaya katkı sağlayacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Ayrıca mesajda kullanılma şekli itibarıyla dikkat çekici bulunan bir sözcükten hareketle FETÖ/PDY'yle iltisaklı bir okulun ima edildiğine ilişkin kurulan bağlantı da haberin kamu

yararına ilişkin olduğuna dayanak olarak gösterilebilir. Bu itibarla, davaya konu haberin genel yarara ilişkin olmadığı söylenemez.

22- Öte yandan haberde kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Nitekim basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir (Ali Suat Ertosun [1. B.], B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

23- Haber içeriğinin gerçekle ilişkisini belirlemek için ele alınması gereken diğer bir ölçüt, başvurucu tarafından dile getirilen iddiaların maddi bir vakıanın açıklanması mı yoksa değer yargısı nitelendirmesi mi olup olmadığının tespit edilmesidir. Zira, maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de, değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (bkz. Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

24- Bu doğrultuda, mesaj içerisinde kullanılmış olan "Ufuk" kelimesinin kapatılan FETÖ okulunu ima ettiğine dair iddia değer yargısıdır. Bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda doğruluğunun ispatlanması beklenmese bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). Somut olayda, başvurucu değer yargısı içeren iddiasını davacı tarafından paylaşılan mesaj içeriğindeki "Ufuk" sözcüğüne dayandırmaktadır. Zira, sözcüğün mesaj içeriğinde yazılış itibarıyla özel ad şeklinde -kesme işaretiyle ayrılarak- yazılması ve FETÖ'nün kapatılan okullarında da genellikle bu sözcüğün kullanılması başvurucuya göre dikkat çekicidir. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürmüş olduğu değer yargısına ilişkin iddiasını -inandırıcı veya makul olmasından bağımsız olarak- somut unsurlarla desteklediği kabul edilmelidir.

25- Son olarak, yargı makamlarının ifade ve basın özgürlüğü ile kişilerin şeref ve itibarının korunması hakkı arasındaki dengelemeyi yaparken ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarına da bakılmalıdır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece yargılama mercilerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (Önder Balıkçı, § 47; Haci Boğatekin (2) [2. B.], B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında somut olaya bakıldığında, yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesi içtihadına uygun olarak ifade ve basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında bir dengeleme yapma yoluna gitmediği görülmektedir. Ayrıca habere konu bilginin elde edilme şeklinin hukuka aykırılığına ilişkin olarak yukarıda belirtilen nedenlerle yargı kararlarında yeterli açıklamanın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili ve yeterli gerekçe içermeyen yargı kararıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

26- Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27- Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28- Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29- Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30- Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Zonguldak 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/90, K.2022/5) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇETİN KOÇYİĞİT

B. No: 2023/64287 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/64287

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇETİN KOÇYİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/64287)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Çetin KOÇYİĞİT

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabında yapılan bir paylaşımdan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kastamonu'nun Bozkurt ilçesinde 11/8/2021 tarihinde bir sel felaketi yaşanmış veçok sayıda insan bu olayda can ve mal kaybına uğramıştır. Yaşanan doğal afetin ardından gazeteci İ.K. (müşteki), sosyal medya hesabından 13/8/2021 tarihinde bir paylaşımda bulunmuştur. Yaptığı paylaşımda o dönem Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı olan K.K.yı hedef alan iddia ve düşüncelere yer vermiştir. Paylaşımın içeriği şu şekildedir:

“Sel felaketinde Bozkurt ilçesi yok oldu. Bütün bunlara sen sebep oldun Sayın [K.K.]! Yangın yalanların ile sokakları, insanları tahrik ettin, kışkırttın. Halkı doğru bilgilendirmek için devlet ekstra canhıraş mücadele vermek zorunda kaldı. Sel önlemleri aksadı. Yazıklar olsun! [K.K.] bir milli güvenlik meselesidir!”

3. Bunun üzerine Cumhuriyet Halk Partisi Kars ili kurultay delegesi olduğunu belirten başvurucu ise söz konusu paylaşımı alıntılayarak "Harbi mal. @[i.]" şeklinde bir gönderi

paylaşmıştır.

4. Yapılan şikâyet üzerine İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma sonucunda eylemin başvurucu tarafından işlendiğinin anlaşılması üzerine 20/5/2022 tarihli iddianameyle sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti ile hakaret suçundan başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir. İstanbul Anadolu 58. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada başvurucunun üzerine atılı hakaret suçunu işlediği sabit bulunarak 1.740 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...sanığın kendi kullanımında olduğunu ikrar ettiği sosyal medya hesabı üzerinden katılan tarafından paylaşılan gündeme dair gönderilerin altına katılana hitaben "Harbi mal. @[i.]" şeklinde yorum yapmak suretiyle katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici eylemlerde bulunduğu, sanığın katılanın da belli bir partiye yönelik hakaret içerikli paylaşımlar yaptığına dair iddiasına bahse konu paylaşımlarda açıkça herhangi bir isim zikredilmediğinden aidiyet tespit edilemeyeceğinden bahisle sanığın bunu üzerine alarak karşılıklı hakarette bulunduğu kabul edilemeyeceğinden itibar edilmemiş olup, sanığın bu şekilde üzerine atılı suçu işlediği anlaşıldığından cezalandırılmasına karar veril[miştir]"

5. Başvurucu kararı 19/6/2023 tarihinde öğrenmiş, 14/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu yaptığı paylaşımda hakaret içeren bir ifade kullanmadığını, müştekinin halkı kışkırtmak amacıyla yaptığı paylaşıma karşı tepkisini dile getirdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte eleştiri veya kaba sözlerin şeref ve saygınlığı incitecek boyutta olmadığını ileri süren başvurucu, benzer nitelikteki sözlerin hakaret kabul edilmediği kararların dikkate alınmayarak hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ve ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

9. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda inceleme yaparken ifade özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

10. Somut başvuruda sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım sebebiyle başvurucu hakkında görülen ceza yargılamasında hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para

cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu Mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü açısından incelenmesi gereklidir.

11. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Buna ilaveten söz konusu müdahaleye ilişkin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçeler de ilgili ve yeterli olmalıdır (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). O hâlde, başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun[1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No:

2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1. B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

12. Somut olayda müşteki, sosyal medya hesabından ülkemizde yaşanan sel felaketinin ardından bir siyasi partinin genel başkanına yönelik eleştirel ifadeler içeren bir paylaşımda bulunmuştur. Başvurucu ise alıntıladığı bu paylaşıma müştekiye hitaben "harbi mal" yazarak kendi sayfasında paylaşmıştır.

13. Başvurucu hakaret suçundan görülen ceza davasında yaptığı savunmada kurultay delegesi olduğu siyasi partinin genel başkanına yönelik yapılan paylaşımın saçma ve kışkırtıcı olduğunu, bu nedenle anılan cevabı verdiğini belirtmiştir. Müştekinin iktidara yakın gazeteci olarak muhalefete yönelik haksız saldırılar içeren bir gönderi paylaşması üzerine gördüğünü, duyduğunu, okuduğunu anlamayan yalan ve iftiralar da bulunan kişi anlamına gelen mal ifadesini kullandığını beyan etmiştir.

14. Mahkeme mahkûmiyet kararı gerekçesinde, yukarıda sayılan ölçütler doğrultusunda somut başvuruya konu olayla doğrudan ilgili olan; ifadelerin kim tarafından kime karşı söylendiği, tartışmanın kim tarafından başlatıldığı ve genel yarara ilişkin olup olmadığı, kamuyu bilgilendirme değeri ile toplumsal ilginin varlığı ve güncelliği, ifadenin bağlamının ne olduğu, müştekinin ifadeye cevap verme imkânına sahip olup olmadığı, bunlarla bağlantılı olarak başvurucunun ifadelerinin müştekiye yönelik sebepsiz ve sırf tahkir amaçlayan keyfî bir saldırı niteliğinde olup olmadığı hususlarını incelemeksizin, sadece başvurucunun kullandığı ifadeyi belirtmekle yetinmiştir. Başvurucunun müşteki hakkında ileri sürdüğü belli bir partiye yönelik hakaret içeren paylaşımlarda bulunduğuna ilişkin savunmasını ise müştekinin paylaşımında bir isim zikredilmemesi sebebiyle aidiyet unsuru oluşmadığından yerinde görmemiştir. Sonuç olarak kullanılan ifadeyle müştekinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici eylemde bulunulduğu gerekçesiyle başvurucunun adli para cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir.

15. Başvurucu, beyanına göre siyasi parti üyesi sıfatıyla gazeteci olan müştekinin eleştirisine cevap vermiştir. Tartışma konusunun sel felaketi gibi toplumun genel yararına ilişkin güncel bir konuda olduğu da açıktır. Dahası başvurucunun cezalandırılmasına konu ifadenin müştekinin dile getirdiği eleştirilere tepki bağlamında kullanıldığında da kuşku yoktur. Anayasa Mahkemesinin benzer uyuşmazlıklarda pek çok kez altını çizdiği üzere, bir kimse aleyhine sarf edilen sözün bağlamı öncelikle değerlendirilmeye muhtaçtır. Zira bir ifadenin hakaret boyutuna varıp varmadığı tespit edilirken kullanıldığı bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekir (Cem Atmaca [2. B.], B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45).

16. Öte yandan başvurucunun kullandığı mal ifadesi kaba bir söz olup, muhatabını incitici

bir yönü de bulunmaktadır. Ancak kullanılan dil ve üslup muhatabı rahatsız etmeye elverişli olsa dahi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan ve toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğünün sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğu Anayasa Mahkemesince pek çok kez vurgulanmıştır (Hüseyin Kocabıyık, § 23; Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Üstelik somut olayda müştekinin gazeteci olduğu gözönünde bulundurulduğunda konumu gereği başvurucuya cevap verme ve cevabını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip olduğu da gözardı edilmiştir (Hüseyin Kocabıyık, § 24). Bu bağlamda müştekinin başlattığı bir tartışmada kendisine yönelik eleştirilere daha fazla tahammül etmesi gerekip gerekmediği değerlendirilmemiştir.

17. Bunlara ilaveten Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki kararında, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Yukarıdaki tespitlere karşın başvurucunun ifade özgürlüğü ile ifadelerin muhatabının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadelerin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul eden ilk derece mahkemesinin gerekçesinin; mahkûmiyetin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ortaya koyacak nitelikte, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğunu söylemek mümkün olmamıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 58. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2023/141, K.2023/516) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERİTAN CANÖZER KIRAN

B. No: 2023/75342 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/75342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERİTAN CANÖZER KIRAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/75342)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Beritan CANÖZER KIRAN

Vekilleri : Av. Gulan Çağın KALELİ KOÇER Av. Resul TAMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/4/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Jinnews Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli

ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 8/6/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 12/6/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu, aynı soruşturma kapsamındaki diğer şüphelilerin de müdafiiliğini yapan avukatının kısıtlama kararına -bu kişiler yönünden- 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itiraz hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 10/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, başvurucunun görev aldığı Jinnews Haber Ajansında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca tanık beyanına dayanmıştır.

- Tanık Ü.A.nın beyanı şöyledir :

"...b-Basın boyutu: Türkiye'de örgüt ideolojisini benimsetmek için kurulan basın yayın organları ve kuruluşlardan oluşur. Türkiye'de basın alanında legal olarak faaliyet yürüten Mezopotamya Ajansı, Demokratik Modernite Dergisi, Xwebun Gazetesi terör örgütünün propagandasını yapmaktadır. İllegal olarak faaliyet yürüten ANF, Nuçe Ciwan vb. yayın organlarından farkı, terör örgütüne yönelik propaganda haberlerini soruşturmadan kurtulmak için haberde sıkıntı olabilecek kelimeleri değiştirerek yayınlaması ve bu şekilde adli süreçten kurtulmaya çalışmasıdır. Tamamen terör örgütünün güdümünde yayın yapmaktadırlar. Basın alanında faaliyet yürüten yayın organlarının finansı terör örgütü tarafından karşılanmaktadır. Mezopotamya Haber Ajansı, Demokratik Modernite Dergisi ve Xwebun Gazetesi içerisinde çalışan muhabir ve yazar kişiler illegal alanda bulunan ANF, Nuçe Ciwan gibi haber siteleri ile Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber gibi terör örgütünün haber kanallarına da haber yapmaktadır. Basın boyutu içerisinde; PEL Yapım, ARİ Yapım, PİA Yapım, Mezopotamya Haber Ajansı, JinNews Haber Ajansı, Hebun (Xwebun) Gazetesi, Yeni Yaşam Gazetesi, Demokratik Modernite, Zarok TV ve Dicle Fırat Gazeteciler Derneği isimli oluşumlar yer alır. DGH ve YPS birimleri ülke genelinde yaptığı illegal eylemlerin görüntüleri ve videoları, basın boyutunda faaliyet yürüten şahıslar aracılığıyla,

örgüt üst yönetiminin kontrolünde olan ANF, Gerilla TV, Nuçe Ciwan, Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organlarına gönderilir. Genel Eylem çağrıları, Kandil'de yapılan röportajlarda bu alan faaliyetleri kapsamında dünya geneli yayınlanır. Örgüt kitlesel propagandasını bu kurumlar aracılığı ile yapar. Basın boyutundan sorumlu F.A. dır. Türkiye geneli bütün basın ve yayın alanında faaliyet yürüten örgüt mensuplarına talimatlar verir. F.A. görev ve faaliyetleri yönünden E.B. ye karşı sorumludur... JinNews Haber Ajansı içerisinde; -Beritan Can ÖZER, G.A., R.A. ve D.R. isimli şahıslar PKK terör örgütü talimatları ile bu haber ajansında faaliyet yürütürler."

- Başsavcılık, Ü.A.nın doğrudan başvurucuya yönelik olan beyanına da dayanmıştır. Buna göre Ü.A.nın beyanı şöyledir:

"Basın alanında faaliyet yürüten Beritan ile 2018-2019-2020 yıllarında çok kez karşılaştım, bu şahsın Jin News adına faaliyet yürüttüğünü biliyorum. Jin News örgütün kadın propagandasını yapan kadınlar üzerinden örgütlenmesini yapan yerdir, Beritan isimli şahısta burada muhabir olarak faaliyet yürütür. Belirttiğim yıllar arasında örgütte faaliyet yürüttüğüm için bu şahıs benimle doğrudan temasa geçerek örgütte faaliyet yürüten genç kadınlar ile alakalı yazı hazırlamak istediğini, bu makale tarzı yazının Nuça Ciwan'da yayımlanmasını planladığını, yine Jineolooji akademisinde eğitimlere girdiğini söyledi. Bu şahısta kadro örgüt mensuplarından almış olduğu talimatları örgütün perspektifleri doğrultusunda hayata geçiren şahıstır. 2015-2016 yılındaki Sur hendek olaylarında aktif olarak çalıştığını, oradaki örgüt mensupları ile irtibatlı olduğunu, örgüt mensuplarından aldığı bilgiler ile yayın yaptığını, Avrupa'da faaliyet yürüten radyo ve Tv yayınlarına bilgi aktardığını kendisi bana bizzat anlattı."

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında düzenlenen mobil telefon HTS analiz raporuna göre başvurucunun PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan ve tanık beyanlarında adı geçen kişiler ile telefon görüşmeleri yaptığının tespit edildiğini ifade etmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun sosyal medya hesabından örgüt propagandası niteliğinde paylaşımlar yapıldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt propagandası niteliğinde bazı görsellerin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Yargılamayı yürüten Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 23/6/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

10. Mahkeme 8/12/2023 tarihinde davanın mükerrer olduğu gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Başsavcılık, bu karara karşı istinaf kanun yoluna müracaat etmiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı

Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın

açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

18. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

19. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

20. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma

suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, mobil telefon HTS analiz raporuna ve başvurucunun sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlara dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

27. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 13-19) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanı (bkz. § 8) ile mobil telefon HTS analiz raporu bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

32. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

34. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 23/6/2023 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına

almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucunun avukatı -diğer şüpheliler yönünden- kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

48. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

49. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız

mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

51. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

53. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU (2)

B. No: 2023/102741 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/102741

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2023/102741)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Ömer Faruk EMİNAĞAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabından yapılan paylaşımdan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Twitter isimli sosyal medya hesabından "[N.A.] konuşurda [R.O.K.] susarmı... Bu FETÖCUlar niye dışarda... Açıklayan var mı..." içerikli bir paylaşımda bulunmuştur.

3. Yapılan paylaşım ile kendilerine hakaret edildiğini ileri süren N.A. ve R.O.K. (müştekiler) başvurucu hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Müştekiler, şikâyet dilekçesinde başvurucunun ihtilaflı iletiyi paylaştığını ileri sürmüş ve cezalandırılmasını talep etmiştir.

4. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığında (Başsavcılık) tespit edilen savunmasında başvurucu; paylaşımı kimin yaptığını bilmediğini, müştekilerin 15 Temmuz öncesi Fetullah Gülen lehine övücü sözler sarf ettiğini, bu hususta eleştiriye muhatap kalmalarının doğal olduğunu, paylaşımın görünür gerçekliğe uygun olduğunu, ifade özgürlüğü bağlamında kaldığını ve suç teşkil etmediğini ifade etmiştir. Başvurucu, hakaret suçunu işlediğinden bahisle Başsavcılık tarafından hazırlanan iddianame uyarınca İstanbul 43. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) basit yargılama usulüyle yargılanmıştır. Yargılama sürecinde

müştekilerden N.A.nın şikâyetten vazgeçmesi üzerine bu kişi yönünden açılan kamu davasının düşürülmesine karar verilmiş, katılan R.O.K.a (kararın devamında katılan olarak anılacaktır) yönelik ise hakaret suçunun sübuta erdiği gerekçesiyle başvurucunun 1.300 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Bu karara yapılan itiraz üzerine Mahkeme, hakaret suçunu işlediğini kabul ettiği başvurucunun 1.740 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir.

5. Mahkeme gerekçesinde, sosyal medya paylaşımını başvurucunun yaptığının ve paylaşımın katılan hakkında olduğunun sabit olduğunu belirtmiş; hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluştuğunu kabul etmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... somut olayda sanık tarafından katılan [R.O.K.un] doğrudan FETÖ terör örgütü üyesi olmakla suçlandığının ve cezaevine girmesi gerektiğinin belirtildiğinin görüldüğü, bir kimsenin FETÖ terör örgütüne üye olduğu yönündeki doğrudan bir söylemin kişiyi aşağılayacak mahiyette ve nitelikte olduğu, müştekilerin adli sicil kayıtlarının incelenmesinde, FETÖ terör örgütü üyeliğinden bir mahkûmiyet hükümlerinin bulunmadığı hususu da nazara alındığında, sanığın söz konusu paylaşımının eleştiri sınırlarını aşarak hakaret suçunun unsurlarını oluşturur nitelikte olduğu, bu şekilde sanığın katılan [R.O.K.a] karşı üzerine atılı hakaret suçunu işlediği anlaşılmış[tır.]"

6. Mahkûmiyet kararının 29/11/2023 tarihinde öğrenilmesi üzerine başvurucu 8/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; söz konusu sosyal medya hesabının kendisine ait olduğunu ancak paylaşımı kendisinin yapmadığını, iletinin eleştiri hakkı sınırları içinde ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Buna ek olarak yargılandığı davada verilen kararın yeterli gerekçeye sahip olmadığını, suçun unsurlarının oluşup oluşmadığına ve delillerin değerlendirilmesine dair hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut başvuruda sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım sebebiyle başvurucu hakkında görülen ceza yargılamasında hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu Mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiş, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir

amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenecektir.

12. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735,

17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

13. Anayasa Mahkemesi benzer konudaki önceki kararlarında ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (Nilgün Halloran, § 27; İlhan Cihaner (2), § 49). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için başvurucunun kullandığı ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kimin tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin, tarafların ünlülük derecelerinin, ilgili kişilerin önceki davranışlarının ve kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının değerlendirilmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Bunun için başvurucu tarafından söylenen sözlerin yapılan konuşmanın tamamı ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45).

14. Söz konusu değerlendirmelerde yargılama mercilerinin belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususuna karar vermede yetki sahibi olan iç hukuktaki son mercidir (Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 37).

15. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargılama mercilerinin yerini almak değildir fakat söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olan müdahalenin gözetilen meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediğini tespit edebilmek amacıyla söz konusu müdahaleyi davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (Sinan Baran, § 38). Bu kapsamda somut olayda başvuru konusu ifadelerin bağlamı, hedef alınan kişinin kimliği, yargılama mercilerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır.

16. Somut olayda öncelikle başvurucunun paylaşımı kendisinin yapmadığına yönelik itirazı ele alınmalıdır. Yargı makamları, gerekçesini de açıklamak suretiyle paylaşımı başvurucunun yaptığını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruya ilişkin olayda başvurucu hakkındaki yargı makamlarının anılan kabulünden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığını değerlendirmiştir. Ek olarak ceza yargılaması kapsamında yaptığı savunmada başvurucu, ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun gereği olan ve en etkin olarak korunan özgürlüklerin başında geldiğini belirtmektedir. Ayrıca başvurucu; bu özgürlüğün eleştiri, ağır eleştiri, rahatsız edici, abartı içeren, kırıcı, şok edici sözler yönünden de geçerli olduğunu, tepkisel sözlerin ifade özgürlüğü korumasından faydalanması gerektiğini ifade etmektedir. Anılan iletide katılana yönelik değer yargısı belirten "FETÖCU" tabirini kullandığını, bu nitelemeyi de katılanın geçmişte FETÖ'ye yönelik yazılan ve olumlama içeren yazılarına, basına yansıyan açıklamalarına ve çizdiği genel profile dayanarak yaptığını beyan etmektedir.

17. İfade özgürlüğü; ifadenin rasyonel mi duygusal mı sağlam temelli mi yoksa temelsiz mi olduğuna ve başkalarının onu yararlı veya zararlı, değerli veya değersiz olarak değerlendirmesine bakmaksızın ifadeyi korur. İfadenin polemik içermesi veya kırıcı olması

bile onu koruma kapsamından mahrum etmez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ali Gürbüz ve Hasan Bayar [1. B.], B. No: 2013/568, 24/6/2015, § 42; Önder Balıkçı, § 40; Abuzer Demir ve Aslı Peksezer [2. B.], B. No: 2016/73556, 23/10/2019, § 40). Nitekim Anayasa Mahkemesi de pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini de ifade etmiştir (Ali Suat Ertosun [1. B.], B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

18. Ayrıca her kaba ve kırıcı sözün bir cürüm oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu kapsamda sözün sahibine adli bir ceza ile müdahale edilmesi beklenmemelidir. İnsanlar ilişkilerinde iletişime geçtikleri kişilerin dünya görüşü, eylemleri ya da iletişimin konusuna bağlı olarak nazik davranmayı tercih edebilecekleri gibi kırıcı ya da kaba eylemlerde de bulunabilir. Her söz kendisini var eden durumla birlikte değerlendirilmelidir. Belirli bir durumda kaba olarak kabul edilebilecek bir söz ve bilhassa sövme olarak nitelendirilebilecek bir kelime başka bir durumun yarattığı duygu ve düşüncenin en güçlü ifadesi olarak ortaya çıkabilir. Eldeki somut olayda olduğu gibi derinliğine bir anlam iletişimini gerektirmeyen gündelik ilişkilerde kaba yahut kırıcı olduğu değerlendirilen ifadeleri kullanan herkes hakkında otomatik olarak ceza mahkûmiyetine karar verilmesi iletişimi olanaksızlaştırır ve bu durum demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsuru olan ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğurur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kerim Karabıçak [1. B.], B. No: 2021/61944, 20/12/2023, § 13). Dolayısıyla kullanılan ifadelerin başvuru konusu olay kapsamında, ifadelerin bütünlüğü içinde ve özellikle hedef aldığı kişi ile başvurucunun konumu ve söylenme şekli bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

19. Başvuruya konu olaya bakıldığında, özellikle 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminden sonra pek çok kişinin FETÖ/PDY ile irtibatı, iltisakı ve hatta üyeliği konusu kamuoyunda tartışılmış ve bu konu ülke gündemini uzunca süre meşgul etmiştir. Bu atmosfer bağlamında başvurucu, katılanın geçmişte yazdığı yazıları ve yaptığı açıklamaları kaynak göstererek (bkz. § 16) katılana yönelik "FETÖCU" olduğu iddiasında bulunmuştur. Bu iddia uyarınca da katılanın geçmişte kamuoyuna yansıyan eylemlerinden yola çıkılarak söz konusu terör örgütüyle bağlantılı herhangi bir cezaya maruz kalmamış olmasının sert bir dille ifade edildiğini söylemek mümkün görünmektedir (bkz. § 12/ii).

20. Toplumsal hayatta kullanılan ve dilin anlam dairesinde olan sözcüklerin adli cezalandırmaya konu edilebilmesi için söylendiği bağlama göre sebepsiz bir saldırı oluşturmasının yanında hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisinin de gözetilmesi gerekir (bkz. § 12/vi). Somut olayda katılan, bizzat neden olduğu yahut içinde yer aldığı polemikler nedeniyle kendisine yöneltilen kaba sözlerden sonra da FETÖ'ye yönelik tartışmaların odağında yer almaya devam etmiştir. Kaldı ki basın yayın organlarını ve sosyal medyayı sık kullanan müştekinin aktif bir gazeteci, televizyon programcısı ve sosyal medya kullanıcısı olduğu da gözetildiğinde kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının mevcut bulunduğu açıktır (bkz. § 12/v).

21. Mahkeme başvurucu aleyhine adli para cezasına hükmettiği kararının gerekçesinde katılanın adli sicil kaydında FETÖ üyeliğinden bir mahkûmiyetinin bulunmadığına değinerek hakkında yöneltilen ithamın eleştiri sınırlarını aştığını kabul etmiştir. Buna göre Mahkeme, Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütleri (bkz. § 12) gözetmemiş, başvurucunun paylaşımında kullandığı ifadelerin bağlamını ve sebepsiz bir saldırı niteliğinde olup olmadığını somut olayın koşullarında değerlendirmemiştir. Dahası Mahkeme, kullanılan

ifadenin muhatabının geçmişte kamuoyuna yansıyan FETÖ'ye ilişkin -başvurucu tarafından dosyaya sunulmuş olan- olumlu değerlendirmeler içeren sözlü ve yazılı açıklamalarını gözönünde bulundurmamıştır. Mahkeme, yapılan paylaşımın bütününe bakarak başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadenin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Oğuz Demirkaya [2. B.], B. No: 2018/15033, 18/5/2021, § 38; Sami Küçükbaşkan [2. B.], B. No: 2018/5571, 8/9/2021, § 44; Metin Çapar [2. B.], B. No: 2018/12551, 16/12/2020, § 40). Tüm bunlara ek olarak müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağı olup olmadığını yeterince tartışmadan sosyal medya paylaşımında kullandığı ifade nedeniyle başvurucunun adli para cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir.

22. Sonuç olarak ilk derece mahkemesinin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği, Mahkemenin gerekçesinin başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale yönünden ilgili ve yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuş, tazminat talebinde bulunmamıştır.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 43. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2022/491, K.2023/608) GÖNDERİLMESİNE,

D. 2.220,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL TUNÇ

B. No: 2024/6 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/6

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/6)

Karar Tarihi: 28/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Halil TUNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu iddiasıyla yürüttüğü soruşturma sonucunda başvurucunun bu suçtan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 25/9/2017 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, aleyhe delil olarak diğerlerinin yanı sıra ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda aktarılan veriler doğrultusunda başvurucunun örgütsel amaçla ByLock programını kullandığına dair tespitlere dayanılmıştır. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi (Daire) duruşmalı olarak yaptığı inceleme sonucunda 14/5/2018 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Başvurucu, Daire kararını temyiz etmiş ve

bu karar Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/1/2019 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, AİHM Yüksel Yalçınkaya ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararını gerekçe göstererek 23/10/2023 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 24/10/2023 tarihinde başvurucunun talebinin kabule değer bulunmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı Konya 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2023 tarihli kararıyla kesin olmak üzere reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 17/11/2023 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; ByLock programını kullandığına dair tespitin kendisi hakkındaki mahkûmiyet kararında aleyhe delil olarak kabul edildiğini, AİHM'in ByLock deliline ilişkin olarak Yüksel Yalçınkaya başvurusunda adil yargılanma hakkı yönünden ihlal kararı verdiğini, bu karar kendisi açısından da emsal teşkil ettiği hâlde ve Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/33281, 26/1/2023) kararında değinilen, ihlal kararlarının objektif işlevine ilişkin değerlendirmelere aykırı olarak yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda Anayasa Mahkemesi Nihat Akbulak ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararıyla yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamalarda başvurucunun suç isnadı altında olmadığı, dolayısıyla bu aşamalarda verilen kararların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varmıştır (Nihat Akbulak, §§ 30-39). Diğer yandan Anayasa Mahkemesi İbrahim Er ve diğerleri kararında, Yılmaz Çelik ([GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018) başvurusunda ve devamında verdiği aynı nitelikteki ihlal kararlarından sonra Türk yargı sistemi içinde Hizb-ut Tahririn neden bir terör örgütü olarak kabul edildiğine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığını ve meselenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan kriterler gözetilerek çözüme kavuşturulmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, ihlal kararının gereklerinin yargı mercilerince yerine getirilmeyerek başvurucuların cezalarının infaz edilmeye devam edilmesinin daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına geldiğini vurgulamış ve aynı olguyla ilgili olarak verilen ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemenin görev alanına girdiği sonucuna ulaşmıştır (İbrahim Er ve diğerleri, § 53).

10. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Naciye Çoruh ([GK], B. No: 2024/15819, 21/11/2024) kararında, İbrahim Er ve diğerleri kararının olayın kendi özel şartları değerlendirilerek verildiğini kabul etmiştir. Bu nedenle eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesinin Nihat Akbulak ve Naciye Çoruh kararlarından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin olarak dile getirdiği ihlal iddiaları suç isnadının değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Fatih Dilbaz [GK], B. No: 2024/11, 17/4/2025).

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.E. VE DİĞERLERİ

B. No: 2024/5814 | Karar tarihi: 28.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/5814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.E. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/5814)

Karar Tarihi: 28/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucular : 1. A.E. 2. D.D.E. 3. D.E.E. 4. M.A.E. 5. A.E. 6. M.E.E. 7. F.D. 8. A.V.D. 9. S.Y.D.

Vekili : Av. Numan Emre ERGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, banka hesapları üzerinden fiziki teslim olmaksızın yapılan altın alımı işlemlerinden banka ve sigorta muameleleri vergileri kesilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/1/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar şöyledir:

A. Olayın Arka Plan Bilgisi

5. Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından Türkiye Bankalar Birliğine (Birlik) yazılan 21/5/2020 tarihli yazıyla bankalar nezdinde yatırım hesapları ve diğer hesaplar üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satışı işlemlerinin kambiyo işlemi kapsamında değerlendirilmesi ve bu işlemler üzerinden banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) hesaplanması gerektiği bildirilmiştir.

6. GİB'in söz konusu yazısı üzerine bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın banka hesapları üzerinden yapılan altın satış işlemleri için BSMV hesaplanıp vergi idaresine ödenmeye başlanmıştır. Daha sonra başvurucular dışında bir kişi GİB'in bahse konu yazısı ile bu yazı uyarınca banka hesabından fiziki teslim olmaksızın aldığı altın üzerinden hesaplanıp ödemek zorunda kaldığı BSMV'nin iptali ve tarafına iadesi talebiyle Danıştay nezdinde dava açmıştır.

7. Bu davada Danıştay Yedinci Dairesinin (Danıştay Dairesi) 28/3/2023 tarihli ve E.2020/1362, K.2023/1758 sayılı kararıyla GİB'in ilgili yazısı ve bu yazıya istinaden yapılan vergilendirme işleminin iptaline karar verilmiştir. Daire kararının gerekçesinde;

i. İlgili mevzuatta vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesine hukuki dayanak teşkil edebilecek herhangi bir hüküm bulunmadığı,

ii. Dava konusu düzenleyici işlemin tesis edildiği 21/5/2020 tarihine kadar davalı idarenin de vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerini kambiyo işlemi olarak değerlendirmediği ve bu işlemlerin BSMV'ye tabi tutulması gerektiğine ilişkin bir görüşünün olmadığı,

iii. Davalı idarece verilen 22/2/2012 tarihli Özelge'de altının müşteriye satıldığı fiyattan piyasadan alınması ya da müşteriden alınan fiyattan piyasaya satılması ve banka lehine para kalmaması hâlinde BSMV doğmayacağı yolunda görüş bildirildiği,

iv. Bankaların vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satış işlemlerinin bu konuda açık bir yasal düzenleme bulunmamasına rağmen kambiyo satışı olarak değerlendirilmesi suretiyle BSMV'ye tabi tutulmasının Anayasa'nın kanunilik, hukuki belirlilik, hukuki güvenlik ve açıklık ilkelerine aykırı olduğu hususlarına yer verilmiştir.

8. Danıştay Dairesi kararının 19/7/2023 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine GİB tarafından yazılan 8/8/2023 tarihli yazı ile banka hesapları üzerinden fiziki teslim olmaksızın yapılan altın satışı işlemlerinden BSMV alınmaması yönünde uygulamaya gidilmesi Birliğe aynı gün elektronik ortamda bildirilmiştir. Bununla birlikte bankalar bir süre daha müşterilerinden BSMV kesintisi yapmaya devam etmiştir.

B. Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

9. Başvurucular vekili; başvurucu D.D.E.nin eşi, başvurucu D.E.E. ile M.A.E.nin babası, A.E. ve A.E.nin oğlu, M.E.E.nin kardeşi, başvurucu F.D.nin damadı, A.V.D. ve S.Y.D.nin ise eniştesidir. Bireysel başvuru tarihi itibarıyla başvurucular vekilinin çocukları olan başvuruculardan biri 2, diğeri ise 12 yaşında olduğundan başvurucular vekili bu

başvurucuların aynı zamanda velisidir. Başvurucular vekili, başvurucular adına GİB'in Birliğe ikinci yazısından (bkz. § 8) önce ve sonra toplamda 1.600'ün üzerinde dava açmıştır. Bu davaların konusu ayrı ayrı yapılan bankacılık işlemleri ile kesilen her biri 0,50 TL ilâ 4 TL tutarındaki BSMV'lerin iptali ve iadesi talepleridir. Açılan davaların konusu çok düşük olduğundan vergi mahkemelerince kesin olarak karar verilmiştir.

10. Bu davaların önemli bir kısmı vergi mahkemelerince kabul edilmiş ve başvurucular lehine ilgili dönemlerde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifeleri (AAÜT) uyarınca vergi mahkemelerinde görülen davalar için belirlenen 5.500 TL ya da 10.500 TL tutarında maktu vekâlet ücretlerine hükmedilmiştir. Bu yönde verilen kararlar bireysel başvuruya konu edilmemiştir.

11. İşbu bireysel başvuru dosyasına başvurucular vekili tarafından yakın akrabası olan dokuz başvurucu için ayrı ayrı açılan 379 davanın sonucunda verilen kararlar konu edilmiştir. Başvuruya konu dava dosyalarında verilen kararların sonuçları ile hükmedilen vekâlet ücretleri birbirinden farklı olup aşağıda özetlenmiştir (bkz. §§ 12-17).

12. Buna göre başvuruya konu davalardan bir kısmında mahkemelerce vergi kesintisinin GİB'in ikinci yazısından sonra gerçekleştiği, banka tarafından ilgili vergi kesintisinin vergi idaresine ödenmediği ve başvuruculara iade edildiği, GİB'in artık vergi tahsilatı yapılmaması yönündeki yazı ile iradesini gösterdiği, bu nedenle olayda dava konusu edilebilir bir idari işlemin bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir. Vekâlet ücreti yönünden ise bu kararların bir kısmında başvurucular aleyhine 10.500 TL maktu vekâlet ücretine, bir kısmında AAÜT'nin idari yargıda uyuşmazlığın ilk cevap süresinin sona ermesine kadar ortadan kalkması veya bu nedenle davanın reddine karar verilmesine ilişkin 15. maddesi uyarınca tam ücretin %50'si oranında yani 5.250 TL vekâlet ücretine, bir kısmında AAÜT'nin seri davalara ilişkin 21. maddesi uyarınca tam ücretin %25'i oranında yani 2.625 TL vekâlet ücretine, bir kısmında ise dava konusu tutar kadar nispi vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

13. Bireysel başvuru dosyasına konu bir kısım davada vergi kesintileri GİB'in ikinci yazısından sonra yapılmış olup mahkemelerce bankalar tarafından yapılan kesintinin bankalarca faizsiz olarak başvuruculara iade edildiği, söz konusu vergi adı altındaki kesintilerin davalı idareye beyan edilip ödenmediği, bu nedenle uyuşmazlığın özel hukuk uyuşmazlığı olduğu ve adli yargıda dava konusu edilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar verilmiş, yargılama giderleri başvurucular üzerinde bırakılmış ve başvurucular aleyhine dava konusu kadar vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

14. Bireysel başvuru dosyasına konu bir kısım davada vergi kesintileri GİB'in ikinci yazısından sonra yapılmış olup mahkemelerce bankaların kestiği vergilerin başvuruculara iade edildiği, bu durumda davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmiş ve vekâlet ücreti yönünden ise GİB'in ikinci yazısıyla vergi kesintisi yapılmaması yönünde iradesini göstermesi nedeniyle davalı idareye kusur yüklenemeyeceğinden iki taraf için de karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

15. Bireysel başvuru dosyasına konu bir kısım davada vergi kesintileri GİB'in ikinci yazısından önce yapılmış olup mahkemelerce işin esasına girilerek altın hesapları üzerinden gerçekleştirilen altın satışı işlemlerinin kambiyo (döviz) satışı işlemi olarak değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş, bununla birlikte dava konusu tutar kadar nispi vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Nispi vekâlet ücreti

hükmedilmesine gerekçe olarak vekâlet ücreti belirlenirken tarafların haklılık oranının, harcanan emeğin ve hakkaniyet ilkesinin gözönünde bulundurulduğu belirtilmiştir.

16. Bireysel başvuru dosyasına konu bir kısım davada vergi kesintileri GİB'in ikinci yazısından önce yapılmış olup mahkemelerce ilgili savunma dilekçelerine göre davalı idarece vergi kesintilerinin başvuruculara iade edildiği ve düzeltme fişlerinin düzenlendiği, bu durumda kesilen verginin iadesi talebi yönünden davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı, kesilen verginin faizinin verilmesi talebi yönünden ise maddi değeri olan, hukuken itibar edilebilir ve hesaplanabilir bir alacak olmadığından davanın reddi yönünde karar verilmiştir. Bu davaların bir kısmında dava konusu kadar başvurucular lehine vekâlet ücretine hükmedilmiş ve nispi vekâlet ücreti hükmedilmesine gerekçe olarak 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 169. maddesinde yer alan hükmedilecek karşı vekâlet ücretinin avukatlık ücret tarifesinde belirlenen tutardan az olamayacağı yönündeki hükmün uygulanmasının mahkemeye erişim hakkını ölçüsüz şekilde kısıtlaması söz konusu olabileceğinden uygulanmaması gerektiği ve dava konusu kadar vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği hususlarına yer verilmiştir.

17. Bireysel başvuru dosyasına konu diğer bir kısım davada ise olayda hakkın kötüye kullanılmasının söz konusu olduğu ve başvurucular lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu mahkeme kararlarının gerekçelerinde;

i. Başvurucular vekilinin kendisinin ve eşinin akrabaları adına 1.000'den fazla dava açtığı,

ii. Başvuruculların banka hesapları üzerinden her gün yaklaşık 0,40 gram altın alımı yaparak ayrı ayrı dava açtığı,

iii. Başvurucular vekilinin lehlerine maktu vekâlet ücreti verilmesi gerektiği, dava konusu tutarla sınırlı vekâlet ücretine hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğu, herhangi bir nedenle davanın reddine karar verilmesi hâlinde ise nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği, hükmedilen vekâlet ücretinin davacı veya davalı aleyhine olması hâlinde farklılaştığı şeklindeki açıklamaları gözönünde bulundurulduğunda dava konusu işlemlerin başvurucular vekili tarafından vekâlet ücreti kazanmak amacıyla gerçekleştirildiğinin anlaşıldığı hususlarına yer verilmiştir.

18. Nihai kararlar 18/12/2023-18/1/2024 tarihleri arasında başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular 19/1/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir."

20. 6802 sayılı Kanun'un 30. maddesi şöyledir:

"Banka ve sigorta muameleleri vergisini banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder. Sigorta aracıları tarafından yapılan sigorta işlemlerinde de verginin mükellefi sigorta şirketleridir."

21. 6802 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı 28 inci maddede yazılı paraların tutarıdır.

Kambiyo alım ve satım muamelelerinde kambiyo satışlarının tutarı vergiye matrah olur.

..."

22. 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Kambiyo, nukut, esham ve tahvilât alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan mamul veya bunları muhtevi her nevi eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle tediyeyi temine yarayan her türlü vasıta ve vesikaların memleketten ihracı veya memlekete ithalinin tanzim ve tahdidine ve Türk parasının kıymetinin korunması zımnında kararlar ittihazına Cumhurbaşkanı salâhiyetlidir."

23. 11/8/1989 tarihli ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Karar'ın uygulanmasında,

...

h) Döviz (kambiyo): Efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtaları,

...

ifade eder."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Ferrara ve diğerleri/İtalya (B. No: 2394/22 ve diğer 18 başvuru, 8/6/2023) kararında çok sayıda vekâlet ücreti almak amacıyla dava ve icra süreçlerinin yapay olarak çoğaltılması suretiyle başvuru hakkının kötüye kullanılması sorununu detaylı olarak ele almıştır. Bu karara göre İtalyan iç hukukunda Pinto Yasası olarak bilinen kanun çerçevesinde makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yargılamayı yapan ilgili mahkemeden tazminat talebinde bulunulabilmektedir. İlgili mahkeme tazminat ile birlikte talepte bulunan taraf, avukat ile temsil ediliyorsa vekâlet ücretine de hükmetmektedir. Yargılama giderleri taraf lehine hükmedilebildiği gibi talep üzerine avukat lehine de hükmedilebilmektedir. Yine İtalyan iç hukukuna göre yargı kararıyla belirli bir parayı almaya hak kazanan kişiler icra hâkimine başvurarak borçlunun edimini yerine getirmemesi üzerine kararın zorla icrası için lehlerine ödeme emri düzenlenmesini talep edebilir. Söz konusu icra mahkemesi sürecinde de avukat ile temsil söz konusuysa vekâlet ücretine hükmedilir (Ferrara ve diğerleri/İtalya, §§ 4, 5).

25. AİHM kararına konu başvuruda, başvurucular bir kısım Pinto davasının avukatları olup genel olarak bu kararlarda ve sonrasında başvurdukları icra süreci sonucunda elde ettikleri ödeme emirlerine ilişkin kazandıkları vekâlet ücreti ödemelerinin yapılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür (Ferrara ve diğerleri/İtalya, § 29). Başvuruyu, başvuru hakkının kötüye kullanılması yönünden inceleyen AİHM bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 35. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinin genellikle başvurunun kasıtlı olarak gerçek dışı maddi vakıalara

dayalı olarak kurgulanması ya da başvurucunun aşağılayıcı, tehdit edici ya da provoke edici bir dil kullanması durumlarında söz konusu olduğunu belirtmiştir. Ancak Mahkeme, kötüye kullanmanın bu durumlarla sınırlı olmadığını ifade etmiş ve ilkesel olarak bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan ve AİHM'in işlerliğine ya da bireysel başvuru sürecinin doğru şekilde işletilmesine zarar veren herhangi bir davranışın da başvurunun kötüye kullanılmasını gündeme getirebileceğini vurgulamıştır (Ferrara ve diğerleri/İtalya, §§ 39, 40).

26. AİHM'e göre başvurucular, iki yöntem kullanarak haklarını kötüye kullanmıştır. Birinci yönteme göre başvurucular birden fazla kişiyi ilgilendiren her bir Pinto kararı ile ilgili olarak kişi sayısınca ayrı ayrı icra mahkemesine başvurmuştur. Başvurucular, müvekkillerini hem Pinto davalarında hem de icra süreçlerinde temsil etmiş ve ödeme emri talepleri aynı borçluya karşı aynı zamanda ve aynı kararın icrası talebiyle yapılmıştır. Diğer yandan önemli sayıda davada birinci başvurucu hem müvekkili hem de vekâlet ücretine ilişkin olarak kendisi için ikişer adet icra süreci başlatmıştır (Ferrara ve diğerleri/İtalya, §§ 46, 47).

27. İkinci yönteme göre ise ikinci başvurucu, müvekkilleri için Yargıtay nezdinde beş adet Pinto davası açmıştır. Yargıtay beş kararla hem istinaf aşaması hem de temyiz aşaması için ayrı ayrı tazminata hükmetmiştir. Daha sonra ikinci başvurucu, üçüncü başvurucu tarafından temsil edilerek istinaf ve temyiz aşamalarında ikinci başvurucuya ödenmesi kararlaştırılan vekâlet ücretlerinin tahsili için toplamda 10 ayrı ödeme emri talebinde bulunmuştur. İlgili mahkemece 10 ayrı ödeme emri düzenlenmiş ve bunların hepsinde üçüncü başvurucuya ayrı ayrı vekâlet ücreti ödenmesine karar verilmiştir (Ferrara ve diğerleri/İtalya, §§ 17, 18, 48).

28. AİHM, gereksiz şekilde icra süreçlerinin bölünmesinin dosya sayısını çoğalttığı, mahkemelerin iş yüklerini artırdığı ve bu nedenle davaların görülme sürelerine olumsuz etkide bulunduğu gibi vekâlet ücreti sayısını katlaması nedeniyle yargılama giderlerini de artırdığını gözlemlemiştir. Diğer yandan AİHM'e göre icra süreçlerinin çoğaltılmasının Pinto kararlarının etkili şekilde uygulanmasını sağlamadığı gibi bu yola başvurulmasının başvuruculara müvekkillerinin çıkarlarını ya da Sözleşme'de korunan haklarını koruduğu da söylenemez. Diğer yandan başvurucular vekâlet ücretlerinin çoğaltılması dışında icra süreçlerinin ayrı ayrı yürütülmesinin neden gerekli olduğu konusunda ulusal mahkemeler ya da AİHM nezdinde bir açıklama getirememiştir (Ferrara ve diğerleri/İtalya, §§ 49, 50).

29. AİHM sonuç olarak başvuruculara insan haklarının korunmasında birincil araç olan iç hukuk yollarını kötüye kullandıklarını, bu şekilde ulusal mahkemelerin iş yüklerini artırdıklarını ve yargılama sürelerinin uzamasına neden olduklarını tespit etmiştir. Kararda ayrıca icra süreçlerinin yapay olarak çoğaltılması ve hükmedilen vekâlet ücreti sayısının gereksiz ve savunulamaz şekilde artırılması nedeniyle yargılama giderlerinin artırıldığı vurgulanmıştır (Ferrara ve diğerleri/İtalya, § 63). Diğer yandan başvurucu ya da vekillerinin açıkça haklarını kötüye kullandığı başvuruların incelenmesinin AİHM için gereksiz yere iş yükü oluşturacağı ve Sözleşme kapsamındaki fonksiyonlarını yerine getirmesine engel olabileceği belirtilmiştir (Ferrara ve diğerleri/İtalya, § 64). Son olarak AİHM, avukatların kötüye kullanıma dayalı ya da özensiz başvurularda bulunmasının bu kişilerin işlerinin güvenilirliğini AİHM nazarında olumsuz etkileyebileceğini ve bunun sistematik olarak yapılması hâlinde AİHM İçtüzüğü'nün 36. maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendi ve 44D maddesi kapsamında bu avukatların başvuru süreçlerinden çıkarılmasına neden olabileceğini not etmiştir (Ferrara ve diğerleri/İtalya, § 66). AİHM, ilgili başvuruyu bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 28/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İstanbul 12. Vergi Mahkemesinin 2023/1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1394, 1408, 1548, 1549, 1550, 1552, 1556, 1557 Esas Numaralı Dosyalarında Görülen 13 Dava Yönünden

31. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

32. Anayasa Mahkemesi; Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

33. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen söz konusu mahkeme kararlarını içeren tebligat, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi'nde (UETS) elektronik olarak 18/12/2023 tarihinde başvurucular vekili tarafından açılmıştır. Dolayısıyla başvurucular ilgili mahkeme kararlarını bu tarihte öğrenmiştir. Başvuruculların mahkeme kararını öğrendikleri 18/12/2023 tarihinden itibaren otuz gün içinde (en geç 17/1/2024 tarihine kadar) bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 19/1/2024 tarihinde yaptıkları bireysel başvurunun süresinde olmadığı anlaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun İstanbul 12. Vergi Mahkemesinin 2023/1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1394, 1408, 1548, 1549, 1550, 1552, 1556, 1557 esas numaralı dosyalarında görülen 13 davaya ilişkin kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Geriye Kalan 366 Dava Yönünden

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucular;

i. Bir kısım davada, davalı idarenin savunma dilekçesi kendilerine tebliğ edilmeden karar verilmesi nedeniyle çelişmeli yargılanma hakkının,

ii. Dava değeri ortalama 2 TL olan çok küçük tutarlı uyuşmazlıklarda aleyhlerine 10.500 TL, 5.250 TL ve 2.625 TL vekâlet ücretine hükmedilmesi, lehlerine verilen kararlarda dava değeri kadar vekâlet ücretine hükmedilmesi, davanın esası hakkında karar verilmeyen kararlarda lehlerine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedenleriyle mahkemeye erişim hakkının,

iii. Başvuruya konu mahkeme kararları ile aleyhlerine toplamda 1.207.054,82 TL tutarında vekâlet ücreti ve diğer yargılama giderlerine hükmedilmesi, mahkemelerce davalar kabul edilmiş olsaydı lehlerine 3.276.000 TL vekâlet ücretine hükmedilecek olması, yine mahkemelerce lehlerine tam vekâlet ücretine hükmedilmiş olsaydı da 314.964,98 TL fazladan vekâlet ücreti verilecek olması ve bu şekilde toplam kayıplarının 4.798.019,80 TL

olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

37. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

38. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

39. İçtüzük'ün "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" başlıklı 83. maddesi şöyledir:

"Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde incelemenin her aşamasında başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir."

40. İlgili düzenlemeler vasıtasıyla genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alınan ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

41. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29).

42. Bununla birlikte bireysel başvuru yolunun kötüye kullanılması bu sayılanlardan ibaret değildir. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen her başvuruda somut olayın özelliklerini gözeterek kötüye kullanmanın var olup olmadığını değerlendirebilir. Bu kapsamda, hukuk sistemindeki boşluklardan yararlanılarak haksız ve fahiş şekilde vekâlet ücreti almak amacıyla kişiler ya da kamuya karşı gerçek bir temeli olmayan ve bir hakkın korunmasını amaçlamayan çok sayıda dava açılması ve bu davaların bireysel başvuruya konu edilmesinin de kötüye kullanma teşkil edebileceği açıktır. Mahkemelerin görevi önlerine gelen uyuşmazlıkların çözümü ve adaletin sağlanmasıdır. Bu bağlamda mahkemelerin suni uyuşmazlıklar oluşturularak kişisel zenginleşme aracı olarak kullanılmasına cevaz

verilmemelidir.

43. Buna karşılık çok sayıda vekâlet ücreti almak amacıyla suni olarak dava sayılarının çoğaltılması suretiyle bireysel başvuru hakkının kötüye kullanıldığı sonucuna varmak için somut olayın koşulları altında kötüye kullanmanın açık ve bariz olduğunun tespit edilmesi gerekir. Bir hususta bir kişi tarafından çok sayıda dava açılması her durumda dava ve bireysel başvuru hakkının kötüye kullanıldığını göstermez. Kötüye kullanmanın açık ve bariz olmadığı durumlarda aksi yönde benimsenecek katı ve şekilci bir yaklaşım, başta mahkemeye erişim hakkı olmak üzere kişilerin Anayasa ile korunan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesine sebebiyet verebilir.

44. Olayda, GİB tarafından banka hesaplarından fiziki teslim olmaksızın yapılan altın satışı işlemlerinden BSMV kesilmesi yönünde uygulama başlatılmıştır. Ancak Danıştay Dairesinin bu uygulamaya dayanak genel düzenleyici işlemi iptal etmesi üzerine söz konusu uygulamadan dönülmüştür. Danıştay Dairesi kararında yürürlükte bulunan mevzuat hükümleri gözönünde bulundurulduğunda fiziki teslim olmaksızın banka hesapları üzerinden yapılan altın satışı işlemlerinin verginin konusuna girmediği tespit edilmiştir (bkz. § 7).

45. Somut olayda başvurucular vekili bir kısım akrabasının banka hesapları üzerinden çok düşük tutarlarda işlemler yaparak her bir işlem için ayrı ayrı toplamda 1.600'ün üzerinde dava açmıştır. Başvurucular vekili açtığı davalarda davanın kabulü yönünde verilen ve lehine maktu vekâlet ücretine hükmedilen davalar dışındaki davaları aynı zamanda bireysel başvuruya da konu etmiştir. Bu şekilde toplam 29 bireysel başvuru dosyası açılmıştır.

46. Başvuruya konu olayda, başvurucuların banka hesaplarındaki tasarruflarının değerlendirilmesi amacından ziyade, vergi kesintisi yapılması yönündeki idari uygulama değişikliğinin sistemsel olarak kanuni dayanağının sorunlu olmasından yola çıkarak hareket ettikleri değerlendirilmiştir. Bir başka deyişle aralarında yakın akrabalık ilişkisi bulunduğu da anlaşılan başvurucular ve vekillerince gerçekleştirilen altın alış işlemleri üzerine kesilen BSMV'lerin iptali ve iadesi talebiyle açılan davaların gerçek bir uyuşmazlığa dayanmadığı ve hükmedilmesi olası çok sayıda vekâlet ücretine odaklanılarak davaların suni olarak oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda başvurucular vekili vergi mahkemelerinde yüzlerce dava açarak bu mahkemelerin iş yüklerinin ciddi şekilde artmasına ve yaşanan emek kaybı nedeniyle bu mahkemelerde görülen davaların yargılama sürelerinin uzamasına neden olmuştur. Aynı şekilde başvurucular vekilinin bu davaların bir kısmını bireysel başvuruya da konu ederek benzer bir tutumu Anayasa Mahkemesi nezdinde de sürdürdüğü tespit edilmiştir. Somut olayın koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde dava ve bireysel başvuru hakkının açıkça kötüye kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun 366 davaya ilişkin kısmının başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

48. Başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvurucular aleyhine takdiren ayrı ayrı 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurunun İstanbul 12. Vergi Mahkemesinin 2023/1373, 1374, 1375, 1376, 1377,

1394, 1408, 1548, 1549, 1550, 1552, 1556, 1557 esas numaralı dosyalarında görülen 13 davaya ilişkin kısmının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurunun geriye kalan 366 davaya ilişkin kısmının başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvuruculaların 2.000 TL disiplin para cezası ile AYRI AYRI CEZALANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 28/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATİKA VATAN VE ŞABAN VATAN

B. No: 2020/29242 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29242

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ATİKA VATAN VE ŞABAN VATAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29242)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/9/2025 - 33004

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Metin KIRATLI

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Atika VATAN 2. Şaban VATAN

Vekilleri : Av. Özlem Burçin ŞAHAN Av. Kemal AYTAÇ Av. Medine TURANTAYLAK ÖZKAÇMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şüpheli ölüm olayına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkisiz olması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/9/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen veriler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucuların 16/10/2006 tarihinde dünyaya gelen ve ilköğretim 6. sınıf öğrencisi olan kızları R.N.V. 12/4/2018 tarihinde Giresun'un Eynesil ilçesindeki ikametgâhlarının önünde, yol üzerinde yerde yatar vaziyette ve yaralı olarak saat 17.15 sıralarında M.K. tarafından bulunmuştur. M.K.nın 112 Acil Servisi araması ile olay yerine gelen ambulans ilk müdahaleyi yapmış ve R.N.V.yi Görele Devlet Hastanesine götürmüştür. R.N.V. hastanede yapılan tıbbi müdahaleye rağmen aynı gün hayatını kaybetmiştir.

7. Kolluk kuvvetleri tarafından 12/4/2018 tarihinde saat 18.30'da düzenlendiği anlaşılan Olay Tutanağı'nda; Ö.D.nin 155 Polis İmdat hattını arayarak "Bir araç çocuğa çarpıp kaçmış, çocuk yerde yatıyor." şeklinde ihbarda bulunduğu, ihbar üzerine olay yerine intikal edildiği, olay yerine ulaşıldığında ambulansın çocuğu götürmekte olduğu, çocuğun R.N.V. olduğunun tespit edildiği, olay yerinde çocuğu yerde yatar vaziyette görenin A.A.A., 155 Polis İmdat hattını arayanın Ö.D. ve 112 Acil Servisi arayanın ise M.K olduğu, çocuğa çarpan aracı kimsenin görmediği, olay yerinde bulunan ve çocuğa ait olan 36 numara ayakkabının muhafaza altına alındığı, tanıkların polis merkezine intikal ettirildiği belirtilerek olay yeri inceleme ekibine bilgi verildiği kayıt altına alınmıştır. M.K. olayın hemen ardından alınan ifadesinde çeşmeden su almak için yürüdüğü sırada Şaban Vatan'ın (başvurucu) evine 100-150 metre mesafede iniltiler duyduğunu, sesin geldiği yöne hareket ettiğinde R.N.V.yi yerde yatar vaziyette gördüğünü, 112 Acil Servisi aradığını, kızın bağırıp feryat ettiğini ama konuşmadığını, herhangi bir yerde kan görmediğini, başvuruculların komşusu olan Ş.D.yi çağırdığını, Ş.D.nin kızı tanıyıp ailesine haber verdiğini, ambulansın gelip R.N.V.yi aldığını, civarda araç ya da başkaca şahıs görmediğini söylemiştir.

8. Olayın hemen akabinde emniyet birimleri, Görele Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) bilgi vermiştir. Başsavcılık delillerin toplanması yönünde talimat vermiş, olay yeri çevresinde ve bina içinde, ikametgâhta, binanın çatısında gözlem ve inceleme yapılmış; tanıklar araştırılmış ancak bu esnada görüntü kaydı yapılmamıştır. Olay yerinden temin edilen ve R.N.V.nin üzerinden çıkanların not edildiği muhafaza kayıtlarında toplanan bulgulara yer verilmiştir. Tutanaklarda R.N.V.nin kıyafetleri, ayakkabıları yer almakla birlikte ayağından çıkan çoraplar tutanaklara kaydedilmemiştir. Aynı gün saat 23.50'de düzenlenen tutanakta binanın çatı/teras katında girişe göre sağda, duvara yaslanmış vaziyette, R.N.V.ye ait pembe renkli bez okul çantası bulunduğu, çantanın incelenmesi sonucu içinden okul kitaplarının, kalem kutusunun, okul malzemelerinin ve ayrıca "Bunları Kimseye Anlatmamıştım" isimli romanın çıktığı kayıt altına alınmıştır.

9. Olay yeri inceleme ekibinin olay günü saat 18.50'de başladığı ve saat 23.00 sıralarında bitirdiği inceleme sonucu düzenlediği 13/4/2018 tarihli olay yeri inceleme raporunda; başvurucunun ikametgâhının bulunduğu binanın en alt katında yer alan, yine başvurucuya ait olan işyerinin önünde R.N.V.nin duvara 1,5 metre mesafede yerde yatar vaziyette M.K. tarafından bulunduğu ve 112 Acil Servisin arandığı, çocuğun hastaneye kaldırıldığı ancak hayatını kaybettiği, adli muayene sonucu çocuğun her iki ayağında kırık, sol topuk kısmında kırık ve yarık (patlama) olduğu, çocuğun ikamet ettiği binanın Başsavcılık talimatı ile

incelendiği, ikametgâhta ve çocuğun odasında şüpheli bir durum, not vs. olmadığı, çocuğa ait olan pembe renkli bez çantanın binanın çatı katında, girişe göre sağda ve yerde bulunduğu, çantanın içinden okul kitaplarının, kalem kutusunun, okul malzemelerinin ve "Bunları Kimseye Anlatmamıştım" isimli kitabın çıktığı, kitabın Ayşe'nin intiharının anlatıldığı 53. sayfasının ataşla tutturulmuş olduğu belirtilmiştir. Raporun devamında çatının dört bir yanının/kenarlarının 10 cm tuğla ile çevrildiği, çatıda çimento torbaları olduğu, çatı ve zemininin yerden 14,5 metre kadar yüksekte olduğu, çatı ile binanın zemin katında bulunan ve üzeri çinkoyla kaplanmış olan işyeri çatısı arasındaki mesafenin 8 metre olduğu, işyeri çatısı üzerine herhangi iz veya çökme bulunmadığı, işyeri çatısının zeminden 6,80 metre yüksekte olduğu, çocuğun hastanede bulunan sol ayakkabısının içinde bir miktar kan olup ipliklerinin ve kenarının kesik olduğu, tabanında bir miktar beyaz toz (çimento vb.) bulunduğu, kesiklerin sağlık ekibi tarafından acilde yapıldığının anlaşıldığı, okul kıyafetlerinde ıslaklık, çamur, yeşil çimen izi bulunduğu, eşyaların emniyet birimine teslim edildiği, kaza veya intihar ile ilgili somut delile rastlanmadığı belirtilmiştir. Olay yeri inceleme ekibi tarafından olay yeri fotoğraflanmış, olay yerinin krokisi çıkarılmış, delil listesi hazırlanmıştır. Söz konusu belgelere göre binanın en alt katında yer alan, R.N.V.nin hemen önünde yatar vaziyette bulunduğu başvurucuya ait olan işyerinin çatısı (sundurma) bina duvarından ileriye doğru 4,30 metre çıkıntı oluşturmaktadır.

10. 12/4/2018 tarihinde saat 21.00'de düzenlenen ölü muayene raporunda; R.N.V.nin baş bölgesinde kırık tespit edilmediği, el ve kol bölgelerinde abrazyon (sıyrık, aşınma) ve ekimotik alanlar bulunduğu, sağ bacak arkasında çok sayıda abrazyon tespit edildiği, sağ ayak bileğinde 5 cm açık kırık dışında başka travmatik bulgu tespit edilmediği, göbek bölgesinde 4 cm abrazyon ve sol memede şişlik görüldüğü, ayaklarda açık kırık kaynaklı kanamanın olması gerekenden az olduğu, ateşli/delici silah yaralanmasına rastlanmadığı, genital, anal bölgede herhangi bir patolojik durum bulunmadığı, belirlenen durumlar dışında vücutta sürüklenmeye veya yüksekten düşmeye bağlı herhangi bir patolojik bulguya rastlanmadığı, ölüm sebebinin klasik otopsi işlemi ile anlaşılabileceği belirtilmiştir. Bu süreçte R.N.V.den alınan örnekler (kıyafetler dâhil) üzerinde yapılan biyolojik inceleme sonucu sperm örneğine rastlanmamıştır. Adli Tıp Grup Başkanlığı Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 28/8/2018 tarihli otopsi raporunda; vücutta uyuşturucu madde bulunmadığı, biyolojik inceleme sonucu genital bölgede sperm hücresine rastlanmadığı, ölümün genel beden travmasına bağlı omur, kalça ve etraf kemik kırıklarıyla beraber iç organ yaralanmasına bağlı olarak meydana geldiği ifade edilmiştir.

11. Olayın akabinde emniyet birimleri tarafından tutulan ve araştırmaların devam ettiğinin belirtildiği tutanakta daha önce yer verilen tespitlere ek olarak binanın en alt katındaki işyerine ait çatının (sundurma) varlığı nedeniyle R.N.V.nin binanın çatısından atlayarak işyerinin çatısına çarpmadan aşağıya/yola düşmesinin mümkün olmadığının değerlendirildiği, işyeri çatısında itfaiye ekiplerinin yardımıyla yapılan inceleme sonucu herhangi bir ezilme, deformasyon veya kan izi, doku, elbise parçası vs. tespit edilmediği, ayrıca binanın batı yönünde, yan tarafında bulunan yeşil otlar üzerinde ezilme tespit edildiği ancak bu bölgede kan veya sürtünme izi gözlemlenmediği, bu alanın R.N.V.nin bulunduğu yere 15 metre mesafede ve biraz yüksek bir yer olduğu, çalı ve fındık ağaçları bulunduğu, binanın etrafında olay yerini uzaktan olsa bile gören kamera kayıt sistemi bulunmadığı belirtilmiştir (Kamera kaydına ilişkin bu husus farklı tarihlerde tutulan araştırma tutanakları ile de kayıt altına alınmıştır.). Ayrıca R.N.V.nin olay günü saat 16.30 sıralarında okuldan iki arkadaşıyla ayrıldığı, önce çarşıdaki bir markete, ardından bir arkadaşının evinin önüne, akabinde de annesinin çalıştığı eczaneye gittiği, annesinden arkadaşlarıyla oynamak için

izin istediği, en son Ören yolu üzerinde bir marketin köşesinde tek başına dondurma yerken görüldüğü hususlarının yapılan araştırma ile tespit edildiği ifade edilmiştir.

12. Emniyet birimleri tarafından düzenlenen 15/5/2018 tarihli Araştırma Tutanağı'nda, Ören yolu ile ev arasındaki bölgede kamera kayıt sistemi olmaması nedeniyle bu bölgede neler yaşandığının tespit edilemediği, R.N.V.nin en son Ören yolu kavşağından tek başına dondurma yiyerek ikametgâhına doğru giderken görüldüğü, çevrede yapılan inceleme sonucu başvurucunun ikametgâhına yakın bir yerde evleri olan N.O. ve G.O. ile yapılan şifahi görüşmede R.N.V.yi olay günü saat 17.00 sıralarında ikametgâhlarının bulunduğu yerde merdivenlerde gördüklerini beyan ettikleri ifade edilmiştir. Tutanağın devamında R.N.V.nin okulunda yapılan araştırma sonucu sınıf öğretmeni O.A.nın R.N.V.den çalışkan, neşeli, şakacı bir kız çocuğu olarak bahsettiği, kendi yaş seviyesinin üzerindeki kitapları okumaya meraklı olduğunu söylediği belirtilmiştir. R.N.V.nin olay gününden bir gün önce raporlu olduğunun ve olay günü okula geç geldiğinin belirtildiği tutanakta ayrıca rehber öğretmen S.Ö. ile yapılan görüşme sonucu R.N.V.nin esprili bir çocuk olmakla beraber yaş grubunu aşan kitaplar okumaya meraklı olduğu, internet üzerinden "Criminal Case" (ceza davası) isimli oyunu oynadığı, arkadaşları arasında "Siyahın Buruk Tebessümü" isimli intihar ve cinayet konularını içeren kitaptan bahsettiği, ayrıca R.N.V.nin arkadaşlarına "Ben ölsem cenazeme gelir misiniz, cenazem kalabalık olur mu?" şeklinde sorular sorduğu hususlarının tespit edildiği kayıt altına alınmıştır.

13. Emniyet birimleri tarafından ilçedeki kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu düzenlenen tutanaklarda; R.N.V.nin olay günü saat 16.35 sıralarında yanında arkadaşları K.N.C. ve G.N.S. ile markete girdiği, dondurma aldığı, saat 16.38'de marketten ayrıldıkları, Şehit Necdet Meme Caddesi üzerinde yürüdükleri, yedikleri yiyeceklerin paketlerini çöp kutusuna attıkları, saat 16.39 itibarıyla aynı cadde üzerinde bir binaya girdikleri, kısa bir süre sonra (13 saniye) binadan çıktıkları, saat 16.42'de Şehit Rasim Köse Caddesi'ne girdikleri, cadde üzerinde bir süre oyalandıktan sonra R.N.V.nin annesinin çalıştığı eczaneye girdikleri, saat 16.49'da R.N.V.nin elleri cebinde ve tek başına Şehit Rasim Köse Caddesi üzerinde halı saha yönüne doğru yürüdüğü, kamera görüş açısından çıktığı kayıt altına alınmıştır. Ayrıca tutanakta Vatan Apartmanı'nı gören ya da R.N.V.nin tek başına gittiği istikamette görüntü kaydı yapan başkaca kamera tespit edilmediği ifade edilmiştir.

14. Başsavcılık tarafından Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Trabzon Grup Başkanlığına (Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı) yazılan müzekkere ile R.N.V.nin emanete alınan kıyafetleri ve ayakkabıları üzerindeki yeşil, beyaz izlerin hangi maddelerden bulaşmış olabileceğinin tespiti için inceleme yapılması talep edilmiştir. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı tarafından sunulan 6/9/2018 tarihli yazıda talep edilen analizin laboratuvarlarında yapılamayacağı, istenen tespitin yapılıp yapılamayacağı net olmamakla beraber Ankara Polis Kriminal Laboratuvarlarından bilgi sorulabileceği açıklanmıştır. Başsavcılık 24/9/2018 tarihli müzekkereyle 9/5/2018 tarihli talebi Ankara Kriminal Daire Başkanlığı nezdinde tekrar etmiştir. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 13/11/2018 tarihli uzmanlık raporunda; gönderilen materyallerin bazılarında (kot ve kazak) kimyasal inceleme yapılmasına karşın olayı aydınlatmaya katkı sunacak madde kalıntısı elde edilemediği, diğer materyallerde (ayakkabı, diğer kıyafetler) kimyasal incelemeye uygun kalıntıya rastlanmadığı bildirilmiştir.

15. Başvurucunun ikametgâhının olduğu bölgede, ikametgâha 300 metre mesafede yer alan, olayla ilgili veri sağlayabileceği değerlendirilen ve hakkında yıkım kararı bulunan metruk iki katlı binanın Başsavcılık talebi ile yıkımı durdurulmuş; binada 27/9/2018 tarihinde inceleme

yapılmıştır. Beş bölmeden oluşan metruk binanın ilk iki bölümünün ahır olarak kullanıldığı değerlendirilmiş; ilgili yerlerde odun, talaş, saman parçaları tespit edilmiştir. Kullanılmış iki kurşun kalem, bir metal rozet tutacı bulunan ve biyolojik numune araştırması yapılan binadan delil olabilecek materyal (peçete, kırmızı lekeli bez parçası), tespit edilebilen svap örnekleri ve bir miktar talaş saman karışımı alınmıştır. Söz konusu bulgular (peçete, bez parçası ve svap) için Ankara Kriminal Polis Laboratuvarında inceleme yapılmasına karar verilmiştir. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 4/12/2018 tarihli raporda bez ve peçetelerde kan olabilecek leke bulunmadığı, svap örneklerinin genetik analize cevap vermediği, peçetelerde ise vücut sıvısı örneklerinin birbiriyle uyumlu olduğu ve kadın genotip özelliği gösterdiği ifade edilmiştir.

16. Başvurucu; Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine sunduğu 5/9/2018 tarihli dilekçeyle -olaya ilişkin otopsi raporu, tıbbi belgeler, olay yeri inceleme raporu, ölü muayene tutanağı gibi belgeleri de ekleyerek- kızının ölüm sebebi hakkında uzmanlık raporu düzenlenmesini talep etmiştir. Hacettepe Üniversitesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından düzenlendiği anlaşılan, soruşturma dosyasında mevcut tıbbi raporlara dayanan kırık ve lezyonların detaylı olarak aktarıldığı 17/9/2018 tarihli raporda literatür uyarınca trafik kazalarına bağlı yaya ölümlerinin en çok R.N.V.nin içinde bulunduğu yaş grubunda meydana geldiği, trafik kazalarında meydana gelen tipik kırıkların R.N.V.deki kırıklarla örtüştüğü, trafik kazalarında meydana gelen başta tipik bulgunun kalça bölgesinde meydana gelen hematom olduğu ve bu hematomun ölü muayene raporuna göre R.N.V.de de bulunduğu, R.N.V.de -ölü muayene raporu ve otopsi raporuna göre- saptanan bulgulara göre ölümün trafik kazasına bağlı çarpma nedeniyle meydana gelmiş olabileceği kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir.

17. Ayrıca süreç içinde R.N.V.den alınan numuneler (kan, el, tırnak, genital sürüntü) üzerinde genetik inceleme yapılmasına karar verilmiştir. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı tarafından düzenlenen 12/10/2018 tarihli raporda R.N.V.den alınan örneklerde (genital sürüntü ile kazak, iç çamaşırı, yelek, pantolon, ayakkabıdan alınan kan örnekleri, sağ ve sol el tırnak) sadece kendisinin DNA'sına rastlandığı ancak sol el bir tırnak ve kolsuz yelek örneğinde en az biri erkek olacak şekilde birden fazla şahsa ait olabilecek karışık DNA profili elde edildiği, bu karışık örneğin R.N.V.nin de DNA profilini içerdiği belirtilmiştir.

18. 31/10/2018 tarihinde olay yerinde keşif yapılmıştır. Keşif esnasında olayın tanıkları ile adli tıp uzmanı bilirkişi ile fizik mühendisi bilirkişi olay yerinde hazır bulunmuştur. Keşif esnasında olayın tanıklarının beyanı alınmış ve tutanağa işlenmiştir. Buna göre başvurucunun komşusu olan Ş.D. olay günü M.K.nın çağrısı üzerine dışarı çıktığını belirterek R.N.V.yi gördüğü yeri tarif etmiş; devamında R.N.V.nin yerde duruş pozisyonunu anlatmış ve ayağından çıkmış olan tek ayakkabının ayak hizasında yerde durduğunu belirtmiştir. Ayrıca R.N.V.nin pantolonunda, kaval kemiği hizasında talaş tozları olduğunu, elbiselerinde yırtık olmadığını, kafasında da toka benzeri bir şey görmediğini beyan eden Ş.D. çocuğu yerde görünce yüzüne su serptiğini, bu nedenle ıslaklık oluştuğunu, olayın olduğu saatlerde herhangi bir düşme sesi duymadığını belirtmiştir. Saat 23.00 civarında çocuğun çantasının bulunduğunun söylenmesi üzerine çatıya çıktıklarında girişe göre sağ tarafta çantayı gördüğünü, bir polis memurunun çantayı aldığını belirten Ş.D. başvurucu vekilinin sorusu üzerine kendisinin değil ancak mahalleden tam hatırlayamadığı bir kişinin olayın olduğu saatlerde mahalleden Fiat Doblo marka siyah bir aracın geçtiğini söylediğini ifade etmiştir. M.K. olaydan hemen sonra alınan ifadesine (bkz. § 7) koşut beyanda bulunmuş ve olay olduğu vakitte araç görmediğini, düşme sesi, gürültü duymadığını ifade etmiştir. Ambulans şoförü M.Y. beyanında olay yerine geldiklerinde çocuğun hayatta

olduğunu belirterek çocuğu aldıkları yeri göstermiş, çocuğu ilk gördüğünde kan ya da ıslaklık bulunmadığını ancak çocuğun başından ayağına kadar hızar tozu bulaştığını gördüğünü, hızar tozunu başvurucunun talebi üzerine daha önce birlikte gittikleri, başvurucunun evine yakın olan bölgedeki metruk binada da gördüğünü belirtmiştir. R.N.V.nin amcasının eşi olan ve aynı binada ikamet eden G.V. ise saat 17.00 civarında mutfak camını kapatırken aşağıda koşuşturmaları görüp aşağıya indiğini, R.N.V.nin üzerinde kan ya da ıslaklık görmediğini, saçında toka olmadığını, o sırada Ş.D.nin R.N.V.nin yüzüne su serptiğini, M.K.nın ambulansı aradığını, R.N.V.nin paçalarında talaş tozu gördüğünü, bu nedenle birinin araçla çarpıp buraya bıraktığını düşündüğünü, saat 22.45 civarında akrabası H.K.nın kendisine R.N.V.nin çantasının çatıda durduğunu söylediğini, çatıya çıktıklarını, çatıda A.Y., H.K. ve N.U.nun da (R.N.V.nin dayısı) olduğunu, saat 23.00 sıralarında da polisin çatıya çıkıp çantayı aldığını hatta kendisinin polise "Neden bu saate kadar çantayı bulamadınız, burada daha önce fotoğraf video kaydı yapmadınız mı?" diye çıkıştığını, polisin ise "Çanta aramıyorduk, gözümüzden kaçmış olabilir." şeklinde cevap verdiğini söylemiştir. A.Y. ise keşif sırasındaki beyanında başvurucuyu esnaf olması nedeniyle tanıdığını, olay olduktan sonra, saat 22.30 sıralarında olay yerine gittiğini, N.U. ve S.B. ile çatıya çıktıklarını, çatı girişine göre sağda, fermuarı kapalı hâlde çantayı görüp polise haber verdiklerini, polisin gelerek çantayı aldığını, sandalye üzerine koyup fotoğrafladığını belirtmiştir.

19. Keşif esnasında çatıdan belirli bir ağırlıktaki çuval R.N.V.nin bulunduğu yere doğru ivme kazandırılarak (sallanarak) atılmış ve çuval en alt kattaki işyerinin çatısının ucuna çarparak çatının uç kısmını kırmış, gürültülü bir şekilde yere düşmüştür. Tanıkların beyanına göre keşif esnasında ayrıca basit krokiler de oluşturulmuştur.

20. Keşfe katılan fizik mühendisinin sunduğu 28/11/2018 tarihli raporda, R.N.V.nin kendisini bırakarak düşmesi hâlinde sundurmaya çarpacağı ancak 11,3 km/saat hızla atlaması hâlinde sundurmaya çarpmayacağı, fiziksel özellikleri itibarıyla bu hıza ulaşmasının orta olasılıkla mümkün olduğu ifade edilmiştir.

21. Görele Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) Başsavcılığın talebi doğrultusunda sosyal medyada, yazılı ve görsel basında soruşturma içeriğine dâhil bazı bilgi ve belgeler paylaşıldığı için soruşturmanın selameti açısından bu durumun engellenmesi adına olayla ilgili olarak 14/11/2018 tarihinde yayın yasağı kararı almıştır.

22. Başsavcılık 14/11/2018 tarihinde Giresun Adli Tıp Şube Müdürlüğünden eldeki veriler çerçevesinde ölüm sebebinin trafik kazası mı, yüksekten düşme mi olduğunun tespiti için rapor tanzim edilmesi yönünde talepte bulunmuştur. Giresun Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 18/1/2019 tarihli uzmanlık raporunda öncelikle yüksekten düşme, trafik kazası gibi genel beden travması türündeki ağır yaralanmalarda vücutta oluşan lezyonların benzer mekanizmalarla oluşan ve künt travmatik niteliğinde olan yaralanmalar olduğu, genel beden travması yaratan tüm olayların aynı şekilde etki edeceği belirtilmiş ve trafik kazası ile yüksekten düşmenin etkilerine ilişkin teknik açıklamalarda bulunulmuştur. Buna göre trafik kazalarında yavaş çarpmalarda (20 km/h dan düşük bir hız) yayanın aracın önüne düşeceği, künt travmaya bağlı, ekimoz, sıyrık, kemik kırığı vb. her türlü yaranın oluşabileceği, yavaş hızla çarpmalarda asıl yaralanmanın diz altı ve diz seviyesinde meydana geleceği, orta hızlı çarpmalarda (20-40 km/h) ise yayanın ayaklarının yerden kesileceği, kalçası ile kaputa, kafası ile ön cama çarpacağı, camın kırılmasına bağlı yaralanmalar olabileceği, çarpmanın etkisiyle savrulma neticesinde ikincil yaralar veya aracın önüne düşme neticesinde ezilerek ikincil yaralanmalar meydana gelebileceği ifade edilmiştir. 60

km ve üzerindeki hızlarda çarpmalarda yayanın kalçası ile kaputa, kafası ile ön cama çarptıktan sonra aracın önüne veya yanına savrulabileceği, aracın üzerinden arkaya doğru fırlayabileceği vurgulanmıştır. Trafik kazalarında çarpılan bölgede parçalı kemik kırıkları ve çevre yumuşak dokularda sıyrık, ekimoz, hematom, yırtıklar meydana geleceği, karşılaşılan genel beden travmalarındaki özel lezyonların aracın tampon, far, radyatör, kaput vb. kısımlarının çarpma neticesinde vücutta oluşturduğu şekilli ekimozlar olacağı belirtilerek şahsın üzerinden araç geçmesi durumunda lastik izlerine bağlı lezyonların cilt üzerinde görülebileceği ifade edilmiştir. Yine trafik kazalarında sık karşılaşılan ve diz/diz altı bölgede görülen kemik kırıklarının (tampon kırıkları), kalça bölgesinde görülen hematomun, saçlı deride ve yüz bölgesinde künt travmatik yaraların, cam kesikleri ve kafatası kırıklarının tipik belirtiler olduğu, yüksekten düşme şeklinde gerçekleşen genel beden travmalarında ise vücut eksenine dik etki yapan kuvvetlere bağlı olarak alt ekstremitelerde (ayak bilekleri, ayak ve bacak kemikleri), açık kapalı parçalı kırıklar ve vertebrada görülen kompresyon kırıklarının tipik olduğu vurgulanmıştır. Raporun sonuç kısmı şöyledir:

"Trafik kazası ve yüksekten düşme şeklinde gerçekleşen, genel beden travması olarak adlandırılan, ağır travmalarda, vücutta oluşan hasarın, benzer mekanizmalarla oluşması sebebiyle, yaralanmanın trafik kazasına mı yüksekten düşmeye mi bağlı oluştuğu ayrımının tipik lezyonların tespiti ile mümkün olabileceği, söz konusu olgunun, ölü muayene ve otopsi işlemleri sırasında saptanan travmatik değişikliklerin; yara yeri ve özellikleri dikkate alındığında, yeniden canlandırma işlemi sırasında oluşması mümkün lezyonlarda dâhil olmak üzere iç organ yaralanmalarının her iki durumda da meydana gelebilecekleri, trafik kazası şeklinde görülen genel beden travmalarında görülmesi beklenen, birincil ve ikincil lezyonlar, diz altı bölgede tibia ve fibula kemiklerinde, tampon kırıkları, şekilli ekimozlar gibi tipik lezyonların tespit edilmemiş olması; özellikle ayak bileklerinde ciltte yırtılma şeklinde hasara yol açan açık kemik kırıkları, femur boyun kırığı, pelvis kırıkları ve lomber vertebrada kompresyon kırığı ve medulla spinalis hasarı gibi yüksekten düşmeye bağlı travmalara ait tipik lezyonların görülmesi sebebiyle, [R.N.V.nin] ölümünün yüksekten düşmeye bağlı genel beden travması neticesinde meydana gelmiş olabileceği kanaatini bildirir rapordur."

23. Soruşturma sürecinde R.N.V.nin kişisel bilgisayarı da teslim alınarak teknik incelemeye tabi tutulmuştur. Teknik inceleme sonucu düzenlenen 5/2/2019 tarihli raporda R.N.V.nin bilgisayarında intihar, intihara teşvik, atlama, uzağa atlama, cinsellik, korkutma, ruhsal çöküntü konularına ilişkin olabilecek veya suç teşkil edebilecek resim, video, doküman bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Başsavcılık 28/3/2019 tarihli müzekkere ile Adli Tıp Kurumu Başkanlığından ölümün neden kaynaklandığı (trafik kazası/yüksekten düşme), R.N.V.nin binanın çatısından en alt katta yer alan işyerinin çatısına çarpmadan atlamasının mümkün olup olmadığı, bu şekilde bir atlayış mümkün ise yaralanmanın ne şekilde oluşacağı hususlarında rapor hazırlanmasını talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 10/4/2019 tarihli raporda; çocuğun ölümünün genel beden travmasına bağlı omur, pelvis ve ekstremite kemik kırıkları ve gelişen komplikasyonlar sonucu meydana geldiği, adli dosyada kayıtlı bilgiler, olay yeri inceleme bulguları, çocuğun yaralı olarak bulunduğu ortam, bulunuş şekli, ölü muayene ve otopsisinde tespit edilen ve çocuğun ölümüne neden olan travmatik değişimlerin lokalizasyonları, özellikleri, ağırlıkları (her iki ayakta yumuşak dokularda yırtıklar olması, ayak topuk kemik kırıkları bulunması, vücudun diğer bölgelerinde tespit edilen kırıkların özellikleri itibarıyla ayaklar üzerine yüksekten düşmeye bağlı spesifik

bulgular olması) dikkate alındığında bu verilerin olay yeri inceleme raporunda özellikleri belirtilen apartmanın çatısından düşmekle husulünün mümkün olduğu, apartmanın çatısından koşarak aşağıya atlaması durumunda söz konusu sundurmaya çarpmadan düşebileceği, ölümünün trafik kazasına bağlı olmadığı kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

25. Başsavcılık 6/4/2019 tarihli müzekkere ile Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığından metruk binada bulunan peçete üzerinde Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 4/12/2018 tarihli raporla tespit edilen kadın genotip özelliği gösteren örneklerin R.N.V.ye ait olup olmadığının kan örneği üzerinden incelenmesini istemiştir.

26. Sulh Ceza Hâkimliği 15/4/2019 tarihinde, R.N.V.nin akrabaları olan ve haklarında şüphe oluştuğu değerlendirilen G.V. ile M.V.nin 12/4/2018 tarihi saat 08.00 ile 14/4/2018 tarihi saat 08.00 arası GSM kayıtlarının incelenmesine, ayrıca aynı şahısların iki ay süreyle GSM iletişimlerinin kayıt altına alınmasına ve dinlenmesine karar vermiştir. Bununla birlikte aynı gün soruşturmanın amacını tehlikeye düşüreceğinden müdafilerin, müştekilerin ve şüphelilerin dosyayı inceleme, örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına ancak bu kısıtlamadan yakalanan kişi ya da şüphelinin ifadelerinin, bilirkişi raporlarının ve hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlerle ilgili tutanakların ayrı tutulmasına karar vermiştir. Söz konusu kısıtlılık kararı Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 24/4/2019 tarihinde kaldırılmış ancak aynı gün verilen kararla yeniden kısıtlılık kararı alınmıştır. Son olarak 8/11/2019 tarihinde kısıtlılık ve yayın yasağı kaldırılmıştır.

27. Başsavcılık 19/4/2019 tarihinde G.V. ve M.V.nin oğlu M.B.V.nin, A.N.nin, G.S.nin ve İ.S.nin iletişim bilgilerinin tespiti için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığına (BTK) müzekkere yazmıştır. Emniyet ve adliye görevlileri tarafından tutulan 9/5/2019 tarihli tutanaktan R.N.V.ye ait olan ve emanete alınan günlüğün iki sayfasının yırtık olduğu, orta sayfalarında iki saç telinin bulunduğu ve durumun Başsavcılığa bildirildiği anlaşılmıştır.

28. Başsavcılık 29/4/2019 tarihli yazıyla Adli Tıp Kurumundan R.N.V.nin ikamet ettiği binanın yan tarafındaki yeşillik alana düşmesi hâlinde bulunduğu yere sürünerek gelmesinin mümkün olup olmadığı ve her iki ayakta kırık bulunmasına karşın kanamanın neden az olduğu hususlarında görüş bildirmesini istemiştir. Başsavcılık ayrıca 14/5/2019 tarihinde Adli Tıp Kurumuna yazdığı yazıyla R.N.V.nin dirseklerinden güç alarak ilerleyip ilerleyemeyeceği, mevcut yaralanması ile ne kadar mesafe gidebileceği hususlarında bilgi talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Adli Tıp 3. Üst Kurulu tarafından düzenlenen 25/7/2019 tarihli mütalaada otopside tespit edilen travmatik değişimlerin (bel omurlarında kompresyon kırığı, talus ve kalkaneus kırıkları, femur tibia kırıkları, sakrıiliak alanda ileumda kırıklar) ayaklar üstüne yüksekten düşme sonucu oluşan tipik bulgular olduğu, çocuğun ölümünün yüksekten düşmeye bağlı olarak gerçekleştiği, ayaklarda mevcut yaralanmada herhangi bir büyük damar patlaması bulunmadığından kanamanın az olabileceği, otopside tespit edilen travmatik değişimler, ilk müdahalede kayda geçen veriler ve ölüm sebebi dikkate alındığında çocuğun mevcut yaralanması ile binanın yanındaki yeşil alandan bulunduğu yere kadar sürünerek gelmesinin tıbben mümkün olduğu ifade edilmiştir.

29. Sulh Ceza Hâkimliği 15/5/2019 tarihinde başvurucunun ikametgâhının bulunduğu apartmanda arama yapılmasına karar vermiştir. Emniyet birimleri tarafından ilgili alanda aynı gün inceleme yapıldığı, basit kroki çıkarıldığı ve gerek terasta gerekse bina içinde ölçümlerin/incelemelerin yapılarak kayıt altına alındığı anlaşılmaktadır.

30. Başsavcılık 15/5/2019 tarihinde R.N.V.nin kıyafetlerinde sürtünmeden kaynaklanan

aşınma, çimen, toz bulunup bulunmadığının, ayakkabılarında çimento, çimen izi olup olmadığının, R.N.V.ye ait defter (günlük) ve kitaplarda parmak izi, biyolojik örneğin araştırılmasını Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğünden talep etmiştir. Süreçte ilçe merkezinde çekim yapan kameralardan alınan görüntülerin Başsavcılığa sunulduğu görülmüştür.

31. Başsavcılık talimatıyla ifadelerde geçen ve G.S.ye ait olduğu anlaşılan Fiat Doblo marka siyah araç 23/4/2019 tarihinde oto ekspertiz incelemesine tabi tutulmuş; aracın kaportasında boya, onarım, düzeltme olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu aracın olay günü Eynesil ilçesinde dahi olmadığı trafik kayıtları üzerinde yapılan inceleme sonucu anlaşılmıştır. Ayrıca Görele yolunu kullanan beton araçları hakkında da araştırma yapıldığı, araçların yükseklikleriyle R.N.V.nin yaralanmalarının uyumlu olmadığının değerlendirildiği görülmüştür.

32. Giresun Emniyet birimleri 17/5/2019 tarihli yazıyla Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünden Başsavcılığın talebi doğrultusunda çanta, kıl örnekleri üzerinde genetik inceleme yapılması, kıyafetler ve ayakkabı üzerinde kan, sürtünme izi, çimen, toprak lekesi araştırması yapılması talebinde bulunmuştur.

33. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığının 21/6/2019 tarihli raporunda; metruk binada bulunan peçete parçalarında başka bir kadına ait DNA tespit edildiğini, bu kadın DNA profilinin daha önce 12/10/2018 tarihli raporla tespit edilen karışık DNA örneğine dâhil olmadığını, metruk binadaki gazete ve kumaş parçasından DNA örneği tespit edilemediğini, sunulursa söz konusu DNA örneklerinin olası şüpheli örnekleriyle karşılaştırılabileceğini bildirmiştir. Başsavcılık, R.N.V.yle olay günü teması olan olası şüpheli kişilerin örnekleriyle söz konusu DNA örneklerinin karşılaştırılması için talepte bulunmuştur. Ayrıca 12/10/2018 tarihli raporda tespit edilen karışık DNA örneğinde olası şüphelilerin (teması olan akraba vs.) DNA örnekleri olup olmadığı yönünde inceleme yapılmasını talep etmiş, olayla ilgisi olan yirmiden fazla kişinin HTS kayıtlarının incelenmesi için BTK'ya 9/7/2019 tarihinde müzekkere yazmıştır.

34. Trabzon Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü, R.N.V.ye ait pembe çanta üzerinde parmak izi araştırması yapmış ancak 8/7/2019 tarihli uzmanlık raporunda bir bulguya rastlanmadığı bildirilmiştir. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 24/5/2019 tarihli uzmanlık raporunda R.N.V.ye ait pemde renkli çanta üzerinde kan örneğine rastlanmadığı, çantadan alınan örneklerin genetik incelemeye cevap vermediği, ayakkabı ve pantolondan alınan kan örnekleri ile günlükten çıkan kıl örneklerinin genetik açıdan uyumlu olduğu ve kadın genotip özelliği gösterdiği belirtilmiştir. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 19/6/2019 tarihli uzmanlık raporunda ise metruk binada bulunan çorap ve ıslak iki mendil üzerinde kan örneği bulunamadığı, biyolojik sıvıların ise genetik incelemeye cevap vermediği kayıt altına alınmıştır.

35. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 30/7/2019 tarihli uzmanlık raporunda R.N.V.nin okul üniforması ve kolsuz yelek üzerindeki izlerin (kan) genetik açıdan daha önce 24/5/2019 tarihli raporda (bkz. 34) tespit edilen (günlükteki kıl ve pantolondaki kan) örneklerle uyumlu olduğu ve kadın genotip özelliği gösterdiğinin tespit edildiği ifade edilmiştir.

36. Başsavcılık, ambulans ve hastane kamera kayıtlarını elde etmek için 2019 yılında girişimde bulunmuş ise de kayıtların geçmişe yönelik olarak silinmesi, cihazlardaki teknik kapasite/hafıza yetersizliği gibi sebeplerle bu girişimden sonuç alamamıştır.

37. Başvurucunun akrabaları M.V. ve G.V.nin olayın ardından yaptığı telefon görüşmelerine (iki aylık süre ve uzatım dâhilinde) ilişkin tape kayıtlarının düzenlendiği ve soruşturma dosyasına dâhil edildiği görülmüştür. Tape tutanaklarından M.V. ve G.V.nin pembe çantanın bulunduğu ana ilişkin olarak konuştukları ve başvurucuyu eleştirerek kendilerine doğru olmayan ithamlarda bulunduğunu söyledikleri, Hacettepe Üniversitesinden alınan rapor üzerine başvurucunun soruşturma dosyasındaki avukatı hakkında konuştukları (olay anına, olayı aydınlatacak bir bilgiye ya da suç delilini saklayacak bir eyleme ilişkin konuşma yapılmadığı) anlaşılmıştır.

38. Giresun Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 5/7/2019 tarihli uzmanlık raporuna göre R.N.V.nin çantasından çıkan "Bunları Kimseye Anlatmamıştım" isimli romanın üzerinden ve sayfalarından elde edilen parmak izleri veri tabanında bulunmamaktadır. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarının 13/8/2019 tarihli raporunda ise R.N.V.den alınan kolsuz yelek, pantolon, spor ayakkabı ve okul üniformasından uygun nitelikte veri (toprak vb.) elde edilemediği için bina incelemesinde elde edilen beton parçası, toprak, kum, katran karışımı maddelerle karşılaştırılamadığı, R.N.V.ye ait eşyalar üzerinde çimen lekesi olup olmadığı yönünde ise uzmanlık alanı dışında olduğundan değerlendirme yapılamadığı bildirilmiştir.

39. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı tarafından düzenlenen 26/8/2019 tarihli raporda R.N.V.ye ait kolsuz yelek, sol el tırnak üzerinden alınan numuneler ile metruk binada bulunan peçetelerden alınan biyolojik numunelerin şüpheli olabileceği değerlendirilen kişilerden (olayla ilgisi olan akraba vb.) alınan numunelerle örtüşmediği kayıt altına alınmıştır.

40. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 7/8/2019 tarihli uzmanlık raporuna göre R.N.V.nin kıyafetleri, üzerindeki izler yönünden incelenmiştir. Buna göre okul üniformasının sağ kol ve sağ omuz bölgesinde noktasal dağılımlı kan lekeleri tespit edilmiştir. Raporda; okul üniformasının sağ kol ve pantolonun sağ bacak bölgesinde tespit edilen izlerin keskin kırışıklıklar, katlama izleri, sınıfsal özellikte desen gibi sebeplerle araç lastik izi olabileceği ancak kıyafetler diğer kıyafetlerle temas ettiği ve olay tarihinin üzerinden zaman geçtiği için olası tozların kaybolma ihtimali gibi olumsuz etkenler nedeniyle kesin bir sonuç alınmasının mümkün olmadığı belirtilerek otopsi fotoğraflarında kıyafetlerde iz tespit edilen bölgelere denk gelen vücut bölümlerinin karşılaştırılmasının faydalı olacağı görüşü açıklanmıştır. Ayrıca ayakkabılarda ve kapüşonlu kıyafette incelenebilir iz bulunmadığı da kayıt altına alınmıştır.

41. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığının 27/8/2019 tarihli raporu ile metruk binada bulunan peçete, biyolojik numune (svap) örneklerinin birbiriyle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı tarafından 4/9/2019 tarihinde düzenlenen raporda da metruk binadan elde edilen (peçete, bez) kadın genotip DNA profilinin R.N.V.nin sol el tırnağından ve kolsuz yeleğinden elde edilen karışık DNA profili ile uyuşmadığının tespit edildiği ifade edilmiştir.

42. Başsavcılık, Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne yazdığı 23/8/2019 tarihli müzekkereyle uzmanlık raporlarında farklı bulgular tespit edildiğini, daha önce incelemeye konu olan okul yeleğinde iz saptandığının ifade edilmediğini, kıyafetlerdeki lastik izi olabileceği değerlendirilen izlerin vücuda denk gelen bölgelerinde otopsi sırasında iz gözlemlenmediğini belirterek uzmanlık raporlarının, otopsi raporunun ve diğer verilerin yeniden ele alınarak bu hususta rapor düzenlenmesini talep etmiştir. Ankara Kriminal Polis

Laboratuvarı Müdürlüğünün 1/10/2019 tarihli raporunda, daha önce okul kıyafetlerinde lastik izi olarak değerlendirilebilecek iz bulunduğu raporlanmış ise de tüm bulgular birlikte ele alındığında lastik izi olabileceği değerlendirilen kısımların vücuda denk gelen kısımlarında ekimoz ve yara izi bulunmaması, vücuttaki ekimozların kıyafetlerde karşılık geldiği kısımlarda da ize rastlanmaması nedeniyle kıyafetlerdeki izler ile vücuttaki ekimozların kaynağı hakkında net bir kanaat bildirmenin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

43. Samsun Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 2/9/2019 tarihli uzmanlık raporunda R.N.V.ye ait defter (günlük) üzerinde yapılan fulaj (yazı sırasında sayfaya yapılan baskı sonucu alt kâğıtlarda oluşan iz) incelemesi neticesinde mevcut yazılardan farklı bir ize rastlanmadığı, yazıyla izin uyumlu olduğu, bulunan yırtık sayfaların günlüğe ait olduğu, günlüğün bazı bölümlerinde dip kısımlarda yırtılmış kâğıt izlerinin olduğu belirlenmiştir. Aynı birim tarafından düzenlenen 24/9/2019 tarihli raporda da koparılan sayfalarda yapılan fulaj incelemesinde iz tespit edilmiş ise de bunların bir bütün hâlinde anlamlı ve okunabilir nitelikte olmadığı tespit edilmiştir.

44. Adli Tıp Trabzon Grup Başkanlığı tarafından düzenlenen 17/10/2019 tarihli raporda, R.N.V.nin sol el tırnağından ve kolsuz okul yeleğinden tespit edilen karışık DNA profilinin akrabaları G.V., M.V. ile M.B.V.ye ait kan örneklerinden tespit edilen DNA profilini içermediği ve bunlarla uyumsuz olduğu, metruk binadaki örneklerden tespit edilen ve kadın genotip özelliği gösteren DNA profilinin G.V.nin DNA profiliyle uyumsuz olduğu tespit edilmiştir. Aynı birim tarafından düzenlenen 20/11/2019 tarihli raporda, R.N.V.ye ait kolsuz yelekten ve sol el tırnağından elde edilen DNA profilinin akraba Y.M.V. ve baba Şaban Vatan'a ait DNA profilini içerdiği ve bunlarla uyumlu olduğu, anne Atika Vatan'ın DNA örneği ile uyuşmadığı, metruk binadan elde edilen DNA kadın genotip özellikli profilin anne Atika Vatan'dan elde edilen DNA profili ile uyumsuz olduğu tespit edilmiştir.

45. Sulh Ceza Hâkimliği 5/11/2019 tarihinde, şüpheli olabileceğini değerlendirdiği G.V.nin işlettiği işyerinde (apart), M.V.ye ait araçta, M.V.nin M.B.V. ve G.V.yle ikamet ettiği konutta arama yapılmasına, M.B.V.ye ait bilgisayarda inceleme yapılmasına karar vermiştir. Süreçte, adı geçen şahısların gözaltına alınarak, ifade ve parmak izleri temin edilerek serbest bırakıldığı anlaşılmıştır. Karara istinaden 6/11/2019 tarihinde M.V.nin konutunda, aracında ve apartta arama yapılmış, herhangi bir bulguya ve suç unsuruna rastlanmamış, şahıslara ait telefon, tablet ve bilgisayarlara inceleme amacıyla el konulmuştur. İlgili cihazlardan imaj alındığı ve raporlama yapıldığı görülmekle beraber olayı aydınlatacak veriye ulaşılamamıştır. Telekomünikasyon şirketi, kapsama alanı ile ilgili verileri 8/11/2019 ve 30/12/2019 tarihlerinde sunmuştur.

46 Soruşturma sürecinde, başvurucular da dâhil olmak üzere 100'den fazla kişinin (sağlık personeli, akraba, öğretmen, okul arkadaşı, olaya ilk elden şahit olanlar, emniyet mensupları, olayla ilgili dolaylı/dolaysız bilgi sahibi olabilecek kişiler) ifadesi alınmıştır. Bazı kişilerin ifadesine de birden fazla kez başvurulmuştur. İfadelerde yer alan bilgiler olayı aydınlatmaya yönelik ve doğrudan olmadığından sadece vakanın koşullarını belirlemeye dair ifadeler takip eden paragraflarda özetlenmiştir.

47. Başvurucu; şikâyetçi sıfatıyla alınan ifadesinde olay günü Beşikdüzü ilçesinde olduğunu, kardeşinin eşi G.V.nin arayıp kızının yaralandığını haber verdiğini, olay yerine gittiğinde ambulansın geldiğini gördüğünü, kızının hastaneye götürüldüğünü, hastanede hayatını kaybettiğini, olayın nasıl olduğunu bilmediğini, düşmanı ya da şüphelendiği biri olmadığını, kızının intihar edecek biri olmadığını, son zamanlarda Uzak Doğu sporlarına (tekvando)

merak sardığını, kendisinden de kursa gitmek için izin aldığını, kızı çatıya çıkmışsa bile bunu antrenman/hareket ya da anten olmayan direğin üzerine denge hareketi için yapmış olabileceğini, bu sırada da dengesini kaybedip düşmüş olabileceğini, bu söylediklerinin tahmin olduğunu, bunun haricinde kızının çatıya çıkmasına anlam veremediğini, ölümünde kusuru, kastı olanlar varsa bu kişilerden şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. Başvurucu muhtelif tarihlerde verdiği dilekçelerle kızının bazı eşyalarının (toka) bulunamadığını, ifadelerin geç alındığını ya da alınmadığını, soruşturmanın etkisiz yürütüldüğünü ifade etmiştir.

48. Başvurucu Atika Vatan müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde olay günü eczanede olduğunu, kızının okul çıkışı arkadaşlarıyla yanına gelip okul bahçesinde oynamak için izin istediğini, önce izin vermediğini, sonra 15 dakika oynaması için rıza gösterdiğini ancak kızının dışarıda bekleyen arkadaşlarına eliyle "Ben gelmiyorum, siz gidin." anlamında işaret yaptığını, bunun üzerine kızına "O zaman eve gidiyorsun." dediğini, kızının da işyerindeki çikolatadan bir tane alıp "Tamam, eve gidiyorum." diyerek eczaneden çıktığını, bunun kızını son görüşü olduğunu, aralarında normal bir konuşma geçtiğini, ona kızmadığını, kızının başarılı ve çok okuyan bir çocuk olduğunu, son zamanlarda tekvandoya merak sardığını, kurs için babasından izin aldığını, düşmanları olmadığını, kızı çatıya çıktıysa bunu neden yaptığına anlam veremediğini, kusuru, kastı olan varsa bu kişilerden şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

49. Başvurucunun kardeşi M.V. 19/4/2018 tarihli ifadesinde olay günü evde olmadığını, eşinin kendisini araması üzerine eve gittiğini, bina önünde yeğenini en alt kattaki işyerinin önünde yatar vaziyette bulduğunu, yeğeninin o sırada hayatta olduğunu, alıp hastaneye götürmek istediğini ancak ambulans geldiği için vazgeçtiğini, olayın nasıl gerçekleştiğini bilmediğini, kardeşinin düşmanı olmadığı gibi yeğeninin de intihar edecek bir çocuk olmadığını söylemiştir. M.V. 18/5/2019 tarihi ile 7/11/2019 tarihinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde de olayın vuku bulmasına ilişkin olarak daha önce verdiği 19/4/2018 tarihli ifadesinden farklı bir beyanda bulunmamıştır.

50. Başvurucunun kardeşinin eşi G.V. 9/5/2018 ve 17/5/2019 tarihlerinde verdiği ifadelerde yukarıda yer verilen ifadelerdeki olay örgüsü ile büyük ölçüde örtüşen şekilde olay anını anlatmıştır. İfadenin devamında olay günü oğlu M.B.V.nin evde bilgisayar başında olduğunu, olay öncesi bir gürültü duymadığını, olayı görüp evinden aşağı indiğinde R.N.V.nin topuğunun parçalandığını gördüğünü, pantolonunda talaş izleri olduğunu, olay akşamı kapının önündeyken H.K.nın yanına gelerek, sigara içmeye çıktıklarında çatıda çantayı bulduklarını söylediğini, çatıya çıktığında N.U. ve A.Y.nin orada olduğunu, çantayı gördüğünü, daha sonra polislerin çantayı aldığını, olay gecesi T.B.nin kendisine R.N.V.nin odasında günlük bulduklarını, günlüğü başvurucu Şaban Vatan'ın ablası Ü.E.nin evinde muhafaza ettiklerini söylediğini, günlükte olumsuz cümleler (Kendimden nefret ediyorum.) olduğunu gördüğünü, son zamanlarda R.N.V.nin biraz içe kapandığını gözlemlediğini belirtmiştir. G.V. şüpheli sıfatıyla alınan 7/11/2019 tarihli ifadesinde olayın vuku bulmasına ilişkin olarak daha önceki ifadeleriyle benzer anlatımlarda bulunmuştur.

51. Başvurucunun kardeşinin (M.V.) oğlu M.B.V. 17/5/2019 tarihli ifadesinde olay günü saat 16.30'da okuldan çıktığını, okul çıkışı M.A.S.nin aracıyla kendisini eve bıraktığını, annesinin evde olduğunu, o gün Trabzon'a giden ağabeyini (B.S.V.) telefonla arayıp bilgisayarda oyun oynamak için ondan izin istediğini, saat 17.10 sıralarında bilgisayarı kapattığını, sonra annesinin telefonda konuştuğunu gördüğünü, sonrasında "Ş.D. noldu?", "Naz, Naz" diye bağırarak evden çıktığını, kendisinin de aşağı indiğini, R.N.V.yi yerde yatar vaziyette gördüğünü, pantolonunun diz altı kısmında toz olduğunu, bir ayakkabısının çıkmış

olduğunu, ayakkabı olmayan ayağında çorap olduğunu gördüğünü, ambulansın kuzenini hastaneye götürdüğünü, olay günü evde olduğu süre boyunca bir ses duymadığını, R.N.V.yi son zamanlarda fazla görmediğini, bir araya geldiklerinde genelde bilgisayarda ya da telefonda oyun oynadıklarını, şakalaştıklarını belirtmiştir. M.B.V.nin 6/11/2019 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmış, M.B.V.ye olay gününe dair detaylı sorular sorulmuş, M.B.V. önceki ifadesiyle örtüşen şekilde olay anlatımı yapmıştır. Ayrıca M.B.V.nin kuzeni R.N.V. ile daha önce hiç çatıda oynamadıklarını, olay günü de çatıya çıkmadığını beyan ettiği görülmüştür.

52. Başvurucunun kardeşi M.V.nin oğlu B.S.V. 19/4/2018 tarihli ilk ifadesinde olay günü dayısını havalimanına bırakmak için Trabzon'da olduğunu, dönüş yolundayken olayı haber aldığını, doğrudan hastaneye gittiğini, konu hakkında bilgisi olmadığını söylemiştir. B.S.V. 25/5/2019 tarihinde alınan ayrıntılı ifadesinde ise olay günü Trabzon'da olduğunu, olayı yolda haber alınca doğrudan hastaneye gittiğini, akrabalarının yanı sıra Belediye Başkanı C.S.yi de gördüğünü, olay gecesi saat 03.00 sıralarında R.N.V.nin odasında aralarında başvurucunun da olduğu birkaç kişi ile oturduğunu, kitaplıktan günlük olabileceğini düşündüğü bir ajanda aldığını, ilk sayfalarının yırtık olduğunu, ajandayı yerine bırakıp odadan ayrıldığını, daha sonra halası Ü.E.nin evine giderek buzdolabının üzerinde olan günlüğü alıp evine getirerek okuduğunu, olumsuz yazılar (kendimden nefret ediyorum vs.) gördüğünü, birkaç gün sonra tekrar R.N.V.nin odasına gittiğini, ajandayı alıp tekrar baktığını, ilk sayfaları yırtık olan ajandada izler olduğunu gördüğünü, izlerden yapılacaklar listesi şeklinde bir çıkarımda bulunduğunu çünkü çocukları intihara sürükleyen "Mavi Balina" oyununda da yapılacaklar listesi olmasının kendilerine bunu düşündürdüğünü, bir hafta sonra binaya gelen polislerle konuştuğunu, polis R.K.ya "Siz o gün naptınız?" diye sorunca polislerden olay günü üç kişi oldukları, ambulansın peşinden gittikleri, olay yerinde yeterince tedbir alamadıkları yönünde cevap aldığını, olaydan sonra R.N.V.nin ailesiyle kendi ailesinin arasının bozulduğunu, başvurucunun yok yere kendilerini suçladığını ifade etmiştir.

53. M.K. (olayı ilk gören kişi) olay günü alınan ifadesinin ardından (bkz. § 7) 18/4/2019 tarihinde alınan ifadesinde olay günü verdiği ifadeden farklı olarak çeşmeden su aldıktan sonra "Güm!" diye bir ses duyduğunu, sesin olduğu yöne gittiğini, R.N.V.yi yerde yatar vaziyette gördüğünü, çocuğun yanında çanta olmadığını, can çekişirken ayakkabılarından birinin çıktığını, kızın binadan düşmüş olabileceğini düşünerek binaya girdiğini, binada kapıları çaldığını ancak kapıyı açan olmaması üzerine binaya komşu ikametgâhı olan Ş.D.nin evine gittiğini, Ş.D.nin kızı tanıdığını, ambulansı aradığını, Ş.D.nin kızın yüzüne su serptiğini, G.V.nin (akraba, Şaban Vatan'ın kardeşi M.V.nin karısı) pencereden olayı görüp Ş.D.nin seslenmesi ile aşağı indiğini, kısa süre sonra başvurucu Şaban Vatan'ın olay yerine geldiğini, ambulans geldikten sonra olay yerinden ayrıldığını belirtmiştir. M.K. 14/5/2019 tarihli ifadesinde ise daha önce verdiği ifadede eksik hususlar olduğunu, korktuğu için bazı şeyleri dile getiremediğini, vicdanen rahatsız olduğunu, baskı altında kalmadan eksik hususları beyan etmek istediğini belirterek çeşmeden su aldıktan sonra sesin geldiği yöne gittiğinde binanın yanındaki yeşillik/fındıklık alanla yolun birleştiği yerde yol kenarına park etmiş aracın baş tarafında R.N.V.yi yatar vaziyette (başı yol tarafında, ayakları çimenlik alan tarafında) gördüğünü, olayın şokuyla bakakaldığını, müdahale etmediğini, kızın sırtüstü ve dirseklerinden güç alarak geri geri binanın en alt katındaki işyerine doğru sürünerek gitmeye çalıştığını, çocuğun bina önünde park hâlinde olan aracın arka kısmına kadar geldiğini, sürünürken ayakkabılarından birinin çıktığını, kıza hiç dokunmadığını, apartmana girip kapıları çaldığını, bundan sonrası için önceki ifadesinden farklı bir durum olmadığını

ancak G.V. aşağı indikten sonra ambulansı beklerlerken G.V.nin eşi M.V.nin bir araçla gelerek kızı hastaneye götürmek istediğini ancak ambulansın gelmesi üzerine kızı yavaşça yere bıraktığını, ambulansın kızı götürdüğünü belirtmiştir. M.K.nın beyanına kroki çizimleri ve fotoğraflar da (olay gününde değil sonradan çekilen) eklenmiştir.

54. Ş.D. (komşu) 28/4/2018 tarihli ifadesinde M.K.nın seslenmesi üzerine dışarı çıktığını, R.N.V.yi yerde yatar vaziyette gördüğünü, kızın inlediğini, konuşamadığını, kızın elindeki tozu silip yüzüne su serptiğini, ambulansın gelip kızı götürdüğünü, olay öncesi ses veya gürültü duymadığını beyan etmiştir. Ş.D. 18/4/2019 tarihinde alınan detaylı ifadesinde olay günü saat 17.00 sıralarında M.K.nın seslendiğini, "Bir kız çocuğu yerde yatıyor." dediğini, M.K.nın elinde su bidonları olduğunu, çıkıp bakınca kızı tanıdığını, park hâlindeki araba ile R.N.V. arasında beş altı adım mesafe olduğunu, kızın sürekli başını salladığını ama konuşamadığını, kafasında kan ya da yara görmediğini, bir ayağının aşırı kırık ve yarık hâlde olduğunu, ayağından çıkan ayakkabının hemen yanında olduğunu, pantolonunun diz bölgesinden aşağı kısımlarına yolda bulunan tozların bulaştığını, aynı tozun avuç içlerinde de olduğunu, bir bacağının diz ve bilek kısmında ağaç talaşı gördüğünü, kızın yüzüne su serptiğini, kızın göbek kısmına denk gelen kıyafetinin katlanmış olduğunu, karın bölgesinde diken çiziğine benzeyen ama kanama olmayan bir çizik fark ettiğini, çantası ve tokasının olmadığını, binadan olayı gören G.V.nin aşağı indiğini, M.V.nin R.N.V.yi alarak hastaneye götürmek istediğini ancak "Ambulans geliyor." denmesi üzerine vazgeçtiğini, başvurucunun olay yerine geldiğini, ambulansın gelip R.N.V.yi götürdüğünü, ambulansın ardından polislerin araştırma yaptığını, trafik kazasına ilişkin kan izi, tekerlek izi aradıklarını, binaya giren olmadığını, S.D.nin tarlasında çalışan kadınların "Güm!" diye bir ses duyduklarını beyan ettiklerini, aynı kadınların Fiat Doblo marka siyah bir araç gördüklerini söylediğini, akşam saatlerinde polislerin binaya geldiklerini, çatıda çantanın bulunduğunu, başvurucu Şaban Vatan'ı ve kardeşi M.V.yi yakından tanıdığını hatta evlerinde işçi olarak da çalıştığını, yakınlarından/arkadaşlarından anne Atika Vatan'ın daha önce hap alarak intihara kalkıştığını, R.N.V.nin de sürekli odasına kapandığını duyduğunu belirtmiştir.

55. Ö.D. (olayın ardından polisi arayan kişi) 6/5/2018 tarihli beyanında M.K.nın "Yukarıda kız çocuğu yaralı yatıyor." demesi üzerine olay yerine gittiğini, o sırada ambulansın olay yerine gelmekte olduğunu, işyeri önünde kızı ambulansa alınırken gördüğünü, kızın sedyeye alınmasına yardım ettiğini, pantolonunda toz, kireç benzeri izler gördüğünü, ambulans görevlilerinin söylemesi üzerine polisi aradığını beyan etmiştir. Ö.D. 21/4/2019 ve 13/5/2019 tarihinde verdiği ifadesinde önceki beyanına ek olarak olay günü olay yerine yakın bir yerde çalıştığını, fren sesi ya da gürültü duymadığını ancak kısa süren ve acıyla çıktığı belli olan bir bağırış duyduğunu, kız çocuğunun pantolonunda beyaz toz izleri gördüğünü, bir ıslaklık ya da temizlenmiş izlenimi veren bir durum olmadığını, olay akşamı binanın bulunduğu alandayken çatıdan birinin (polis olmayan biri) çantanın bulunduğunu söylediğini, bu kişinin kim olduğunu görmediğini ancak çantayı bulanın A.Y., S.B. ya da N.U. olabileceğini, çatıya çıktıklarını, çatıda başvurucunun polise "Sabah baktınız, nasıl bulamadınız?" dediğini, polisin de "Diğer polisler de vardı, biz burayı kontrol ettirdik." diye cevap verdiğini belirtmiştir.

56. Binanın çatısında çantayı bulan A.Y., S.B., N.U. ve H.K. birden fazla kez olmak üzere -2018 yılının Kasım ayı ile 2019 yılında alındığı anlaşılan - ifadelerinde olay gecesi binanın ve çevresinin kalabalık olduğunu, çatıya çıktıklarında girişte sağda yerde, duvara dayalı şekilde çantayı bulduklarını ve daha sonra polisin olay yerine gelerek çantayı fotoğrafladığını belirtmiştir. Bu ifadelerde polisin çantanın üzerine sandalyeyi çekerek

fotoğrafladığını söylemişlerse de daha sonraki ifadelerinde bakış açısı nedeniyle yanıldıklarını, sandalyenin çantanın üstüne değil çantanın yanına konularak fotoğraflandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca polislerin "Sabah baktık ama çantayı göremedik." dediklerini de eklemişlerdir. Diğer taraftan adı geçen şahısların ifadelerinde çantaya dokunmadıklarını söylemelerine rağmen bazı ifadelerde N.U.nun çantayı kısa süre (beş altı saniye) eline aldığının belirtildiği görülmüştür. Bu farklılıklar da ifade alma işlemi sırasında kendilerine hatırlatılmış/sorulmuştur.

57. R.N.V.ye ait günlüğü bulan T.B. 2019 yılında alınan ifadesinde olay akşamı gece yarısına doğru aynı binada ikamet eden Şaban Vatan'ın ablası Ü.E.nin evine gittiğini, burada bir süre durduktan sonra başvurucunun evine gittiğini, evin çok kalabalık olduğunu, burada R.N.V.nin ağabeyi Y.V.yi görüdüğünü, Y.V.nin kardeşinin odasında (yatağında) ağladığını, bu sırada odaya girdiğini, masanın üzerinde defteri (günlüğü) gördüğünü, günlükte olumsuz ifadeler ("Kendimi sevmiyorum.", "Arkadaşlarım beni sevmiyor." gibi) olduğunu, günlükte yırtık sayfa görmediğini, D.E.yi çağırdığını, günlüğü başvurucunun ablası Ü.E.ye gösterip talebi üzerine Ü.E.nin evindeki dolabın üzerine koyduğunu, R.N.V.nin cenazesinde gördüğü öğrencilerin kendisine R.N.V.nin son günlerde "Ben ölürsem üzülür müsünüz, cenazeme gelir misiniz?" gibi sorular sorduğunu söylediklerini ifade etmiştir.

58. Ü.E. 2019 yılında alınan ifadesinde olay gecesi başvurucunun evinde R.N.V.nin odasında D.E. ile T.B.yi gördüğünü, evin kalabalık olduğunu, günlüğü bulduklarını kendisine söylediklerini, kendisinin de günlüğü "Benim evimde buzdolabının üzerine koyun." dediğini, D.E. ise ifadesinde T.B. ile günlüğü bulduklarını, günlükte olumsuz cümleler yer aldığını ("Kendimden nefret ediyorum, aileme layık olmadığımı düşünüyorum."), yaklaşık on sayfanın yazılı olduğunu, yırtık sayfa görmediğini belirtmiştir.

59. Oto yıkama faaliyeti gösteren A.N. ifadesinde, olay günü siyah ve/veya hasarlı araç, Fiat Doblo marka araç yıkamadıklarını, hatta saat 17.00 sonrası hiç araç yıkamadıklarını beyan etmiştir.

60. R.N.V.nin götürüldüğü sağlık kurumunda görevli sağlık personeli (sayısı 20'den fazla olan doktor, hemşire, acil görevlisi) ifadelerinde ortak olarak çocuğun kıyafetlerinin alınıp bir torbaya konulduğunu, güvenlik görevlilerine teslim edildiğini, bir ayağında çorap olduğunu, kıyafetleri sağlık görevlilerinin çıkarmış olabileceğini, çocuğun ellerinin iç kısmında ve kalça kısmının arkasında sürtünme izleri bulunduğunu ifade etmiştir.

61. Olay günü okul çıkışında R.N.V. ile beraber yürüyen okul arkadaşları G.N.S. ve K.C. 2019 yılının Mayıs ayında rehber öğretmen gözetiminde alınan ve birbiriyle örtüşen ifadelerinde olay günü saat 16.30 sıralarında R.N.V.yle okuldan çıktıklarını, markete uğradıklarını, kendilerinin kek, R.N.V.nin ise dondurma aldığını hatta üzerinde para olmadığı için R.N.V.nin parasını da verdiklerini, sonra bir başka arkadaşlarının evinin önüne gidip ona şaka yapmak istediklerini ama vazgeçtiklerini, daha sonra kırtasiyeye uğrayıp test kitaplarının gelip gelmediğini sorduklarını, ardından R.N.V.nin annesinin çalıştığı eczaneye gittiklerini, oyun oynayacaklarını ancak R.N.V.nin eliyle gitmemiz için işaret etmesi üzerine eczaneden ayrılarak evlerine gittiklerini, R.N.V.nin esrarengiz türde kitaplar okumaya meraklı olduğunu, bir uygulama (wattpad) üzerinden kitap okuduğunu söylemiştir.

62. Olay saatinde siyah bir araç (Doblo marka) gördüğünü söyleyen H.D. 9/7/2018 tarihli beyanında olay yerine 500 metre mesafede bir tarlada çalıştıklarını, yoldan araçlar geçtiğini, arkasına dönüp baktığında siyah Doblo bir araç gördüğünü, camları renkli olduğundan aracın içini göremediğini, normalden biraz hızlı olduğunu, on/on beş dakika

sonra başvurucunun evinin önünde ambulans ve kalabalık olduğunu gördüğünü söylemiştir. H.D. 8/5/2019 tarihli beyanında olay yerine yakın olan bir tarlada çalıştığı esnada birinin "Ah!" dediğini duyduğunu, parkta oynayan bir çocuğun bağırdığını düşündüğünü, daha sonra sırtı yola dönük olarak çalışırken arkasını döndüğünü, siyah renkli bir araç gördüğünü, aracın normal hızla gittiğini, arkasının düz olduğunu ifade etmiş; bu hususların daha önce verdiği ifadesiyle çeliştiğinin kendisine sorulması üzerine de olayın şimdi anlattığı gibi meydana geldiğini, araçların markalarını bilmediğini, bu tür araçları hep Doblo olarak adlandırdığı için öyle dediğini, aracın camlarında film olup olmadığını görmediğini belirtmiştir.

63. İhbar üzerine olay yerine gelen kolluk görevlilerinden biri olan M.Y. 13/5/2019 tarihli ifadesinde olay yerine trafik kazası ihbarı üzerine geldiklerini ancak olay yerinde kaza izi olmadığını, etrafta ve yolda trafik kazasına işaret eden bulgular (fren izi vb.) için araştırma yaptıklarını ancak bir bulguya ulaşamadıklarını, bazı işyerlerinin kamera görüntülerine baktıklarını, kazaya dair bir şey bulamadıklarını, saat 20.00 sıralarında olayın yüksekten düşme olduğu bilgisinin geldiğini belirtmiştir.

64. İhbar üzerine olay yerine gelen kolluk görevlilerinden biri olan T.O. 13/5/2019 tarihli ifadesinde M.Y.nin ifadesine benzer açıklamalarda bulunarak olay yerinde trafik kazasına ilişkin bir iz aradıklarını, olay yeri inceleme görevlisi S.A.nın gelerek olay yerini fotoğrafladığını, olay yeri çok kalabalık olduğu için meslektaşı A.A. ile kalabalığı uzaklaştırmaya çalıştıklarını, bir süre sonra hastaneden ölüm haberinin geldiğini, S.A. ile binaya girdiklerini, çantanın bulunduğu sırada olay yerinde olmadığını belirtmiştir.

65. İhbar üzerine olay yerine gelen kolluk görevlilerinden biri olan Başpolis R.K. 13/5/2019 tarihli ifadesinde olay yerine intikal ettiklerinde ihbar nedeniyle trafik kazası araştırması yaptıklarını, savcıya haber verip talimat aldıklarını, olay yerinde su olduğunu, bunun çocuğun yüzüne su serpilmesinden kaynaklandığının tanıklarca beyan edildiğini, çocuğun çıkan ayakkabısına baktığında ayakkabının altında çimento izi olduğunu gördüğünü, ölü muayene işleminden sonra savcının "Bu yüksekten düşme de olabilir, bunu da araştıralım." dediğini, çocuğun elbiselerini polis merkezine bırakıp sonra Başsavcılığa gönderdiğini ama elbiseler arasında çorap olmadığını, hastaneden ayrıldıktan sonra meslektaşlarına "Binayı muhafaza altına alın." talimatı verdiğini, S.A. ile olay yerine dönüp binayı incelediklerini, çatıya çıktıklarını, çatıda çimento torbası gördüklerini, bunun incelenmesi için S.A.ya talimat verdiğini, binanın yan tarafından aşağıya baktığında yeşillik alanda bir ezilme gördüğünü, ne olduğu hakkında fikri olmadığını, daha sonra polis merkezine gittiğini, merkezde bulunduğu sırada gelen telefonla çatıda çantanın bulunduğunu öğrendiğini, kendisinin haber veren kişiye "Dalga geçmeyin, olsa ben çatıdayken görürdüm, bulduysanız getirin." dediğini, olay yerine tekrar gittiğinde de çatıya çıktığını "Nasıl göremedim." diye kendi kendine söylendiğini belirtmiştir.

66. Olay günü önce hastaneye yönlendirilen, ardından olay yerine giden kolluk görevlisi K.S. 16/5/2019 tarihli ifadesinde olay günü çocuğu hayata döndürmek için yaklaşık bir buçuk saat hastanede müdahale edildiğini, doktorların kendi aralarında olayın yüksekten düşme olduğu yönünde konuşmalar yaptığını, çocuğun kıyafetleri ve çorabı ile ilgili olarak net bilgisi olmadığını, otopsinin ardından olay yerine gittiğini, saatin 20.00 sıraları olduğunu, olay yerinde ciddi bir kalabalık (tahminen 100-150 kişi) olduğunu, bina çevresinde ve merdivenlerinde insanların bulunduğunu, binaya girip (en alttaki işyeri, konut çatı) arama yaptıklarını, şüpheli bir durumla karşılaşmadıklarını, not ya da yazı var mı diye kontrol ettiklerini, çatıya çıktıklarını ancak çatıda çanta görmediklerini, toz ve çimento torbası

olduğunu tespit ettiklerini, binanın yanındaki yeşillik alanda ezilme ya da yeşil alanın yatık olduğunu görmediğini, saat 23.00 sıralarında çantanın bulunduğu haberinin geldiğini, çantanın nasıl bulunduğunu bilmediğini, meslektaşı R.K.nın vatandaşlara olayla ilgili olarak yapmaması gereken yorumlarda bulunduğunu, bu nedenle meslektaşını uyardığını, olayın büyümesinde ve farklı fikirlerin ortaya çıkmasında ilçe emniyet amirinin pasif davranışlarının etkili olduğunu, Polis Merkezi Amiri O.Z.A.nın olayla ilgilenmediğini, tüm kontrolün R.K.da olduğunu, başvurucunun kardeşi M.V.nin olay günü her şey normalmiş gibi davrandığını, soğukkanlı olduğunu, M.V.nin ve ailesinin telefon kayıtlarının dinlenmesinin ve takibinin olayın çözümlenmesi için faydalı olabileceğini düşündüğünü beyan etmiştir.

67. Olay yeri inceleme ekibinde yer alan ve olay yerini fotoğrafladığı anlaşılan S.A. 12/5/2019 tarihli ifadesinde olay yerine haber verilmesi üzerine saat 19.00 sıralarında gittiğini, gittiğinde güvenlik şeridi çekilmesi gibi herhangi bir önlem alınmadığını, bina çevresinde çok sayıda vatandaş olduğunu, çevrede trafik kazasına ilişkin iz olmadığını, binayı, binanın çevresini ve çatıyı kontrol ettiklerini, çatıya çıkarken vatandaş olmadığını ancak merdivenlerde çok sayıda kişi olduğunu, çatıda çanta görmediklerini, çatıda ağzı açık çimento torbası olduğunu, ölüm haberini almasının ardından hastaneye gittiğini, doktorların şifahi görüşmelerinde olayın yüksekten düşmeye işaret ettiğini belirttiklerini, acil müdahale odasına girdiğinde çocuğun elbiselerinin sedyenin üzerinde olduğunu gördüğünü, elbiseleri poşet içine koyarak yanına aldıklarını ve polis merkezine bıraktıklarını, savcının talimatıyla olay yerine dönerek ikametgâhı kontrol ettiğini, savcının talimatı not bulunup bulunmadığına ilişkin olduğu için çocuğun odasındaki kitap ve defterleri detaylı kontrol etmediğini, not olup olmadığına baktığını ancak görmediğini, akabinde polis merkezine gittiğini, saat 23.00 sıralarında çantanın bulunduğu haberinin gelmesi üzerine olay yerine geri gittiğini, çatıda ahşap sandalyenin yanında çantayı gördüğünü, fotoğraflarını çektiğini ancak çantanın yerini değiştirmediğini, çantada "Bunları Kimseye Anlatmamıştım" isimli kitap olduğunu, kitabın 53. sayfasının ataşla ayrılmış olduğunu, ayrılan kısmın intiharla ilgili olduğunu söylemiştir.

68. R.N.V.yi olay günü tek başınayken gören M.A.S. 3/5/2018 tarihli ifadesinde R.N.V.yi saat 17.00-17.10 sıralarında Ören Kavşağı'nda market önünde tek başına dondurma yerken gördüğünü hatta "Dondurmayı bana versene." diye şaka yaptığını, sonra oradan ayrılarak işine gittiğini, etrafta garip bir durum (takip eden, bakan, izleyen kişiler gibi) görmediğini, R.N.V.nin elinde bir poşet olduğunu, okul çantası olup olmadığına dikkat etmediğini, hatırlamadığını ifade etmiştir. M.A.S.nin daha sonra 2019 yılı içinde iki kez daha ifadesi alınmışsa da önceki ifadesinden farklı bir husus aktarmadığı görülmüştür. M.A.S. bu ifadelerinde, olayda sorumluluğu olduğuna dair asılsız dedikodular çıktığını ama bu süreçte başvurucu ile görüştüğünü, başvurucunun da kendisine "Öyle şey olur mu? Bunlar milletin uydurması." dediğini beyan etmiştir.

69. 15/5/2018 tarihli Araştırma Tutanağı'nda adı geçen ve R.N.V.yi oturduğu binanın merdivenlerinde gördüğü belirtilen N.O. ve G.O. 21/5/2019 tarihinde alınan ifadelerinde kızları B.O.nun ve arkadaşı M.E.nin R.N.V.yi merdivenlerde gördüğünü söylemiştir. B.O.nun 2019 yılının Mart, Nisan ve Mayıs aylarında olmak üzere üç kez ifadesi alınmıştır. B.O. beyanlarında R.N.V. ile aynı okula gittiklerini, olay günü okul çıkışı arkadaşı M.E.yle yürüdüklerini, R.N.V.yi Ören yolu üzerinde, evlerine yakın bir mesafede yokuştan inerken gördüğünü, tuhaf bir durum gözlemlemediğini, R.N.V.nin üzerinde okul kıyafeti olduğunu ancak okul çantası ve poşet olmadığını, dondurma yiyip yemediğini ise hatırlamadığını, saat

16.30-17.00 arası gördüklerini belirtmiştir. M.E. ise yine 2019 yılının Mart, Nisan ve Mayıs aylarında alınan ifadelerinde olay günü okul çıkışı arkadaşı B.O. ile yürüdüklerini, R.N.V.yi evine yakın bir yerde gördüklerini, R.N.V.nin üzerinde okul kıyafeti olduğunu, dondurma yediğini ancak okul çantası veya poşet olup olmadığını hatırlamadığını, tuhaf bir durum sezmediğini beyan etmiştir.

70. Ayrıca olay günü R.N.V.nin bulunduğu alana yakın bölgede olduğu tespit edilen birden fazla şahsın ifadesi alınmış, şahıslar olay saatine yakın zamanda bir gürültü veya kaza, fren sesi duymadıklarını beyan etmiştir.

71. Emniyet birimleri tarafından olaya ilişkin olarak yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen tüm delil ve tespitler detaylı bir biçimde metne bağlanarak değerlendirilmek üzere 5/11/2019 tarihinde Başsavcılığa sunulmuştur.

72. R.N.V.nin vefatı nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) bünyesinde şüpheli çocuk ölümlerinin araştırılması ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi için bir araştırma komisyonu kurulmuş ve Komisyon 2020 yılının Temmuz ayında bir rapor yayımlamıştır. Raporun soruşturmaya ilişkin değerlendirme kısmında olay yerinin incelenmesinde özensizlikler ve eksiklikler bulunduğu, olay yerinde inceleme yapan kolluk ekiplerinin ve Başsavcılığın olayı tüm yönleriyle inceleme hususunda gerekli özeni göstermediği, olay mahalli olan Vatan Apartmanı'nın çatısına ilk çıkan görevlilerin kamera kaydı almadığı, R.N.V.nin yaralı olarak bulunmasından sonra olay yerine gelen polisler ayakkabıyı delil torbasına koymadığından ayakkabının altındaki beyaz tozlarla çatıdaki çimentonun eşleştirilemediği, R.N.V.yi ilk gören kişi olan M.K.nın soruşturma sürecinde verdiği ifadelerde tutarsızlıklar ve çelişkiler olduğu, olay mahalli olan binaya, R.N.V.nin düştüğü iddia edilen fındıklık alana ve evin ön cephesine olaydan sonra birçok vatandaşın girip çıktığı ve bu sebeple delil olabilecek izlerin kaybolmuş olabileceği, olay yerinin sınırlarının tespiti ve giriş çıkışların kontrol altına alınması noktasında özen gösterilmediği, olay yerine gelen ambulansa ait kayıtların incelenmediği, olaya ilişkin bilgisi olabileceği değerlendirilen bazı tanık ifadelerinin geç alındığı, Görele Devlet Hastanesinin kamera kayıtlarının incelenmediği, R.N.V.ye ait bir çorabın kaybolduğu, otopsi işleminde bazı eksikliklerin olduğu (hastanede olunmasına rağmen otopsi esnasında röntgen filmi çekilmemesi), delil niteliğindeki materyallerin tespitinde ve delillerin toplanmasında kurallara uymak hususunda dikkatsiz davranıldığı, R.N.V.ye ait kıyafet, çanta, ayakkabı gibi delillerin gerekli şekilde saklanması, sınıflandırılması ve tutanak altına alınması işlemlerinde hatalar yapıldığı, R.N.V.nin götürüldüğü hastanedeki çalışanların işlemlerin raporlanması, tutanak altına alınması ve delil niteliği taşıyabilecek materyallerin saklanması noktasında özen ve hassasiyet göstermediği hususlarının değerlendirildiği açıklanmıştır.

73. Başsavcılık 16/7/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Olaya ilişkin sürecin ve elde edilen delillerin ayrıntılı olarak aktarıldığı kararın gerekçesi şöyledir:

" ...

Olay günü, [R.N.V.nin] güvenlik kamerası kayıtlarında son görülme saatinin 16:49:25 olduğu, görgü tanığının [R.N.V.yi] dondurma yerken Ören Kavşağı'nda Marketim isimli market önünde gördüğü ve saatin yaklaşık 16:55-17:00 sıraları olduğunun tespit edildiği ve sonrasında [M.] ve [K.] isimli öğrencilerin beyanları ve gösterdikleri noktalar doğrultusunda [R.N.V.nin] ikametine yaklaşık 10-15 metre mesafede görüldüğü, Ören kavşağı ile Vatan Apartmanı arası mesafenin yürünerek yaklaşık 6 dakika sürdüğü, saat 17:00 sıralarında [R.N.V.nin] ikamet ettiği apartmanın önüne kadar geldiğinin anlaşıldığı, saat 17:05

sıralarında tanık [A.nın] [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu sokaktan evine gitmek için geçtiği, ancak yol üzerinde [R.N.V.yi] görmediği, 17:04-17:12 sıralarında [S.], [N.] ve [Ş.] isimli tanıkların [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu noktaya yaklaşık 5 metre uzaklıktaki yol kenarında sohbet ettikleri, [R.N.V.nin] [M.] adlı şahıs tarafından yaralı olarak bulunduğu ve ambulans aranma saatinin HTS kayıtlarına göre 17:20 olduğu ve [M.nin] ambulansı aramadan önce Vatan apartmanının ilk katında oturanların kapısını çalarak yardım istediği, kimseyi bulamaması üzerine [Ş.] isimli tanığı çağırarak yardım istediği, yardım isteme eylemleri sırasındaki geçen zaman değerlendirildiğinde [M.nin] [R.N.V.yi] bulunduğu yerde, yaralı olarak görme zamanının yaklaşık saat 17:15 sıraları olduğu, yukarı da belirtildiği gibi 17:12 saatlerinde adı geçen kadınların [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu yere yakın mesafede sohbet ettikleri ve herhangi bir şey görmedikleri, dolayısıyla [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu noktaya her ne şekilde olursa olsun temas etme zamanının yaklaşık 17:13 sıraları olduğu, [R.N.V.nin] ilk bulunduğu esnada bilincinin açık olduğu, baş, göz, el, kol ve bacaklarını hareket ettirdiği, inleyerek bağırdığı, hastaneye giderken babasının elini sıktığı yönünde tanık beyanlarının bulunduğu gözönüne alındığında yaralanmasına neden olan olayın, yaralı olarak bulunmasından çok kısa süre önce meydana gelmiş olabileceği,

Yapılan araştırmalar, alınan raporlar, toplanan deliller ve tanık ifadeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde; hakkında suç isnat edilen kişilerin ve adı geçen diğer kişilerin olayın meydana gelmesinde kusur ve kastının bulunmadığı, [R.N.V.nin] ölümüne neden olan olayın trafik kazası sonucu meydana geldiğine ilişkin hiçbir delile rastlanmadığı, yukarıda açıklandığı üzere; saat 17:00 sıralarında [R.N.V.nin] ikamet ettiği apartmanın önüne kadar geldiği, saat 17:05 sıralarında tanık [A.nın] [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu sokaktan evine gitmek için geçtiği, ancak yol üzerinde [R.N.V.nin] görmediği, saat 17:04-17:12 sıralarında [S.], [N.] ve [Ş.] isimli tanıkların [R.N.V.nin] yaralı olarak bulunduğu noktaya yaklaşık 5 metre uzaklıktaki yol kenarında sohbet ettikleri, [R.N.V.nin], [M.] adlı şahıs tarafından yaşadığı bina önünde yaralı olarak bulunduğu ve ambulans aranma saatinin HTS kayıtlarına göre 17:20 olduğunun tespiti karşısında [R.N.V.nin] olay gerçekleşmeden önce ikamet ettiği bina içerisinde olduğu, tanıkların ambulans gelmeden önce çığlığa benzer ses duyduklarını ifade etmeleri ve çimenlik alandan yaralı olarak bulunduğu yere kadar sürüdüğünü gören tanık beyanı ve adli tıpın mütalaası karşısında [R.N.V.nin] ölümünün, ikamet ettiği binadan yan tarafta bulunan yeşillik alana yüksekten düşmesi sonucu genel beden travmasına bağlı, omur, pelvis ve ekstiremite kemik kırıkları ile birlikte gelişen komplikasyonlar ve pnömotoraks sonucu meydana gelmiş olduğunun anlaşıldığı,

NETİCE VE KARAR;Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1-Şüpheliler ve suça sürüklenen çocuğun üzerlerine atılı suçları işlemedikleri sabit olduğundan haklarında CMK'nın 172/1 maddesi gereğince kovuşturma olanağı bulunmadığından KAMU ADINA KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

2-Soruşturma dosyası, araştırma sonucunda elde edilen tespitler, tanık beyanları, alınan adli tıp raporları ve diğer deliller birlikte değerlendirildiğinde; [R.N.V.]'nin ölümünün yüksekten düşme sonucu meydana geldiği, başkası tarafından kasten ya da taksirle öldürüldüğü yönünde herhangi bir delilin tespit edilmediği, bu nedenle CMK'nın 172/1 maddesi gereğince kovuşturma olanağı bulunmadığından KAMU ADINA KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA..."

74. Giresun Sulh Ceza Hâkimliği karara yapılan itirazı 17/8/2020 tarihinde reddetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen soruşturma dosyasının incelenmesinde; dosyaya yansıyan delil ve olgulara dayalı olarak Cumhuriyet savcılığınca CMK 160 hükmü anlamında maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla etkin soruşturma yapıldığı, müştekilerin iddialarının yeterince araştırıldığı, iddialarını destekleyebilecek nitelikte ileri sürdükleri delillerin toplandığı, atılı suçla ilgili olarak şüphelilerin, müştekilerin ve tanıkların ifadelerinin alındığı, iddiaya konu olayın yeterince irdelendiğinin dosya içerisinde bulunan adli raporlar ve toplanan diğer delillerden anlaşıldığı, soruşturma sonucunda şüpheliler hakkında kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, bu karara karşı verilen itiraz dilekçelerinde ileri sürülen, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olay ve delillerin verilen kararın değiştirilmesini ve kaldırılmasını gerektirecek kuvvette olmadığı, bu hâliyle kamu davasının açılması için yeterli nedenlerin bulunmadığı, CMK 170 hükmü uyarınca yürütülen soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve yasaya uygun olduğu... "

75. Başvurucular, nihai kararı 19/8/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 17/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

76. Bireysel başvuru tarihinden sonra Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), R.N.V.nin vefatına ilişkin soruşturmada görev alan iki Cumhuriyet savcısı hakkında soruşturma sürecindeki kayıtsızlık ve düzensizlikleri nedeniyle 7/12/2021 tarihinde (meslekte yeni ve tecrübesiz olduklarını gözeterek) uyarma disiplin cezası, Giresun Emniyet Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu ise R.N.V.nin vefatına ilişkin soruşturma sürecinde kayıtsızlık, özensizlik gösterdikleri gerekçesiyle 18/12/2019 tarihinde ilçe emniyet müdürü vekili, komiser yardımcısı ve beş polis memuru hakkında kınama, bir polis memuru hakkında da bir günlük aylıktan kesme disiplin cezası tesis etmiştir. Ayrıca yine aynı Birim 27/2/2020 tarihli işlemle, görevde gösterilen kayıtsızlık, özensizlik nedeniyle devletin zarara uğramasına neden olmalarından ötürü ilçe emniyet müdürü vekili ile üç polis memuru hakkında 24 ay uzun süreli kademe ilerlemesinin durdurulması, komiser yardımcısı hakkında da 3 gün aylıktan kesme disiplin cezaları vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

77. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İkinci Kitap Birinci Kısım'da yer alan "Soruşturma İşlemleri" başlıklı İkinci Bölümü'nün "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adlî kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

78. 5271 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" başlıklı 161. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adlî kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adlî görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya

çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.

(2) Adlî kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Cumhuriyet savcısı, adlî kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. (Ek cümle: 25/5/2005 - 5353/24 md.) Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir. ..."

79. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "Adlî görev ve yetkiler" başlıklı ek 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, ... Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer mevzuatta yazılı soruşturma işlemlerine ilişkin görevleri de yerine getirir.

Polis, bir suça ilişkin olarak kendisine yapılan sözlü ihbar ve şikâyetleri ve görevi sırasında öğrendiği suça ilişkin bilgileri yazılı hâle getirir.

Edinilen bilgi veya alınan ihbar veya şikâyet üzerine veya kendiliğinden bir suçla karşılaşan polis, ... suçun delillerinin kaybolmaması ya da bozulmaması için derhal gerekli tedbirleri alır.

Bir suç işlendiği veya işlenmekte olduğu bilgisini edinen polis, olay yerinin korunması, delillerin tespiti, kaybolmaması ya da bozulmaması için acele tedbirleri aldıktan sonra el koyduğu olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerini yapar.

...

Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan polis, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.

Polis, suçun delillerini tespit etmek amacıyla, Cumhuriyet savcısının emriyle olay yerinde gerekli inceleme ve teknik araştırmaları yapar, delilleri tespit eder, muhafaza altına alır ve incelenmek üzere ilgili yerlere gönderir.

Olay yeri dışında kalan ve o suça ilişkin delil elde edilebileceği yönünde kuvvetli şüphe sebebi bulunan konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda yapılacak işlemler için Ceza Muhakemesi Kanununun arama ve elkoymaya ilişkin hükümleri uygulanır. ... "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

80. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

81. Başvurucular; formda kızlarının vefatına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın ciddi eksiklikler içerdiğini, olayın akabinde olay yerinin özensiz/dikkatsiz şekilde incelendiğini, olayı aydınlatmaya yarayacak delillerin toplanmadığını, toplanan delillerin de iyi muhafaza edilmediğini, laboratuvar incelemelerinde, olası tanıkların ifadelerinin alınmasında gecikildiğini, yapılan keşfin ve bilirkişi raporlarının yetersiz olduğunu, olayın koşullarının bu eksiklikler ve özensizlik nedeniyle aydınlatılamadığını belirterek yaşam hakkı başta olmak

üzere anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

82. Bakanlık görüşünde, soruşturmayla ilgili süreç kapsamlı olarak ifade edilerek konuya ilişkin mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı şekilde aktarılmıştır. Başsavcılığın soruşturma sürecinde olayın aydınlatılmasına ilişkin olarak gereken edimleri (bilirkişi raporları, kriminal incelemeler, DNA analizleri vb.) yerine getirdiği, çok sayıda kişinin tanıklığına başvurduğunun vurgulandığı görüşte yaşam hakkına ilişkin etkili soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca TBMM tarafından düzenlenen rapor ve bazı emniyet mensuplarına soruşturmada gösterdikleri ihmal nedeniyle disiplin cezası verildiği hususları hatırlatılmış, yaşam hakkının ihlali iddiasının değerlendirilmesinde aktarılan husus ve değerlendirmelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

83. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

84. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

85. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, …Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

86. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda, ölümün kamu gücünün etkisiyle (kamu görevlisinin güç kullanımı vs.) meydana geldiğine ya da R.N.V.nin yaşamına yönelik mevcut bir riskin öngörülebilir olmasına rağmen gereken önlemlerin kamu görevlileri tarafından alınmaması nedeniyle ölümün gerçekleştiğine yönelik bir ihlal iddiası söz konusu değildir. Başvuruculaların iddiası öz olarak şüpheli ölüm olayının ardından etkili bir soruşturma yapılmadığı noktasında toplanmaktadır. Bu bağlamda inceleme yaşam hakkının usul boyutu (etkili soruşturma yükümlülüğü) çerçevesinde yapılacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

87. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 128). Somut olayda hayatını kaybeden kişi, başvuruculaların kızı olduğundan başvuruda başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

88. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

89. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme ödevi bulunmaktadır. Pozitif bir yükümlülük olarak da devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü vardır (T.A., §§ 132-134).

90. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir (T.A., § 108). Bu soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve varsa sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Soruşturma yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olması, her soruşturmada mağdurların/şikâyetçilerin olayla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmemektedir ancak soruşturma kural olarak olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır (T.A., § 113; Doğan Demirhan [1. B.], B. No: 2013/3908, 6/1/2016, § 66).

91. Yaşam hakkına ilişkin ceza soruşturmasının etkili olabilmesi için öncelikle soruşturma makamlarının, resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek, varsa sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedeni veya sorumlu kişilerin belirlenmesi imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırılık oluşturabilir (T.A., § 110). Yetkililerce soruşturma konusu olayın gerektirdiği tanıkların ifadelerinin alınması, bilirkişi incelemeleri ve gerektiğinde eksiksiz ve detaylı bir rapor hazırlanmasına imkân verecek şekilde otopsi yapılması gibi söz konusu olayla ilgili kanıtların elde edilebilmesi için mümkün olan tüm tedbirlerin alınması, ölümün gerçekleşme sebebinin objektif analizinin yapılması, soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 99).

92. Hukuk devletine bağlılığın sağlanması ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi amacıyla ceza soruşturmasının makul bir özen ve süratle yürütülmesi şarttır (Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30). Bazı durumlarda soruşturmanın ilerlemesine engel olan güçlükler bulunabilir. Ancak böyle bir durumda dahi yetkililerin süratle hareket etmeleri olayın aydınlatılabilmesi, hukukun üstünlüğüne olan inancın korunması ve hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı görünümü verilmemesi açısından kritik önemdedir (Deniz Yazıcı [2. B.], B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96). Soruşturma makamlarının ve derece mahkemelerinin yaşam hakkına temas eden olaylara ilişkin yürüttükleri soruşturma ve yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıkları ya da ne ölçüde yaptıkları Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmelidir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesindeki önemli rolünün zarar görmesine engel olacaktır (Cemil Danışman, § 110; Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 33).

93. Soruşturma süreci kamu denetimine açık olmalı ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde katılımları sağlanmalıdır (T.A., § 110).

94. Esasen olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevidir. Görülmekte olan bir davada ya da yürütülmekte olan bir soruşturmada, delilleri değerlendirmek kural olarak derece mahkemelerinin işi olduğundan Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk [2. B.], B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185). Ancak Anayasa Mahkemesinin başvuru konusu olayın gelişim şeklini anlayabilmek ve başvurucuların yakınlarının ölümünün şüpheli olduğuna dair iddialarının soruşturma makamları ve derece mahkemeleri tarafından karşılanıp karşılanmadığını, Anayasa'nın 17. maddesinin sağladığı güvencelerin yerine getirilip getirilmediğini nesnel bir şekilde değerlendirmek için olayın oluşum şeklini incelemesi gerekmektedir (T.A., § 115; Rıfat Bakır ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

95. Yaşam hakkının sağladığı güvenceler gereği devlet, doğal olmayan her ölüm vakasına ilişkin olarak olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini, sürecin ve ölüm sebebinin aydınlatılmasını, varsa sorumluların tespit edilmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek nitelikte etkili bir soruşturma yürütmekle mükelleftir.

96. Soruşturma süreci "Olay ve Olgular" kısmında ayrıntılarıyla aktarılmıştır. Etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin ilkeler ve başvuruculların iddiaları bağlamında süreç değerlendirilmelidir.

97. Başvuruculların kızı 12/4/2018 tarihinde ikametgâhının önünde ağır yaralı hâlde saat 17.15 sıralarında M.K. tarafından bulunmuş ve ambulansla nakledildiği hastanede hayatını kaybetmiştir. Resmî evraka da yansıdığı üzere (bulunduğu sırada etrafta kimsenin olmaması, trafik kazasına ilişkin iz/emare bulunmaması, şüpheli ölüm olarak kayıtlara geçmesi) R.N.V.nin ölümüne sebep olan olgunun -bulunduğu yer ve çevredeki durum itibarıyla- ilk bakışta anlaşılamayacak nitelikte olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda "Genel İlkeler" kısmında da vurgulandığı üzere şüpheli ölüm olayının gerçekleştiği yer ve çevresinde olayın hemen akabinde derhâl harekete geçilerek deliller karartılmadan önce inceleme, araştırma yapılması, veri toplanması olayı çevreleyen koşulların aydınlatılması adına kritik önemdedir.

98. M.K.nın olay yerinde R.N.V.yi bulması üzerine Ö.D. emniyet birimlerini trafik kazası şüphesiyle haberdar etmiş, ihbarı takiben kolluk görevlileri olay yerine intikal etmiştir. R.N.V.nin ambulansa alındığı sırada olay yerine gelen kolluk görevlilerinin olay yeri çevresinde, binada, ikametgâhta gözlem/inceleme yaptığı, trafik kazasına dair bir ize rastlanmadığı, çevredeki bazı yolların kapatıldığı, R.N.V.nin ayağından çıkan ayakkabının görevlilerce alındığı ancak bu incelemeler yapılırken görüntü kaydı yapılmadığı görülmüştür.

99. Olay yerine gelmediği anlaşılan savcının talimatı ile olay günü saat 18.50 sıralarında çalışmaya başladığı anlaşılan olay yeri inceleme ekibi, çalışmasını tutanağa göre saat 23.00'te bitirmiştir.

100. Olay yeri inceleme ekibinde yer alan görevliler dâhil olmak üzere diğer kolluk görevlilerinin ve tanıkların ifadelerine de yansıdığı üzere olay yerinde gerek ilk gözlemin

gerçekleştiği gerekse olay yeri inceleme ekibinin çalışma yaptığı esnada hem bina çevresinde hem de bina içinde (girişte, merdivenlerde vs.) ciddi bir kalabalığın (Bazı ifadelerde 100-150 kişi olarak geçmektedir.) bulunduğu açıktır. Ölüme neden olan olguya dair ilk bakışta bir belirsizlik olması ve maktulün ikametgâhının hemen önünde bulunması dikkate alındığında gerek R.N.V.nin bulunduğu yer ve çevresinin gerekse ikametgâhının kontrol altına alınmasının, muhafaza edilmesinin, gerektiğinde sivil şahıs girişine kapatılmasının olası delillerin kaybolmasının, zarar görmesinin hatta değiştirilmesinin önlenmesinin yani soruşturmanın sağlıklı yürütülmesi için gerekli olduğu ortadadır. Ancak somut süreçte olay yeri incelemesi yapan S.A.nın ve diğer kolluk görevlilerinin ifadesine de yansıdığı üzere olay yerinde delillerin tespitinin/toplanmasının sağlıklı yapılabilmesini sağlamak ve/veya zarar görmesini, kaybolmasını önlemek amacıyla önlem alınmadığı, binanın çevresinde/içinde ve olay yerinde kontrolsüz şekilde kalabalık insan topluluğuna izin verildiği anlaşılmıştır. Bu durum olayın koşullarının aydınlatılmasına katkı sunması muhtemel delillerin toplanmasında özensizlik ve ciddiyetsizlik gösterildiğini ortaya koymaktadır.

101. Olay yerinde ilk yapılan incelemede kolluk görevlilerinin çatıya çıkmasına karşın R.N.V.ye ait okul çantasının bulunamadığı ancak olay akşamı saat 23.00 sıralarında vatandaşların binanın çatısında çantayı bulduğu görülmüştür. Kolluk görevlileri saat 23.50'de düzenledikleri tutanakta (siviller tarafından bulunduğu ayrıntısına yer verilmeden) çantanın bulunduğunu belirtmiştir. Olay günü saat 23.00'te incelemenin sona erdiğinin belirtildiği Olay Yeri İnceleme Tutanağı'nda da çantanın bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Bir başka ifadeyle tamamlandığı saat itibarıyla çantanın henüz bulunamadığı olay yerinin incelenmesine dair tutanakta çantanın bulunduğu bilgisi mevcuttur. Tutanaklar arasındaki bu açık çelişki soruşturmada, delil toplama ve kayıt altına alma hususunda gösterilen özensizliğin ve kayıtsızlığın başka bir göstergesidir.

102. Bu konudaki şüphesiz en dikkat çekici husus ilk inceleme/gözlem esnasında hatta olay yeri inceleme ekibinin görev yaptığı sırada bulunamayan, maktule ait olan, olay günü de yanında bulunan, olayı aydınlatacak delil içermesi muhtemel olan çantanın daha sonra olay yeri oldukça kalabalıkken çatıda sivil vatandaşlar tarafından bulunmasıdır. Bu durum, çantanın sonradan çatıda ortaya çıkmasının olay yeri ve çevresinin şüpheli ölüm vakasında kontrol altına alınmamasının/muhafaza edilmemesinin yani özensizliğin ve kayıtsızlığın bir sonucu olarak gerçekleştiği yönünde güçlü bir izlenim ve çantanın alana sonradan konulduğu, varsa çanta içinde/üzerinde mevcut delillerin ortadan kaldırıldığı veya değiştirildiği yönünde haklı bir şüphe uyandırmaktadır. Buna ek olarak çanta üzerindeki izlerin (parmak izi, kalıntı vs.) incelemesinin olayın üzerinden bir yıldan fazla süre geçmesinin ardından 2019 yılının Temmuz ayında yapılması da (bulgu ve izlerin kaybolma ihtimali dikkate alındığında) sürece yönelik ihmal ve özensizliği destekler niteliktedir.

103. R.N.V.nin günlük olarak kullandığı anlaşılan defter olay gecesi yine sivil vatandaşlar tarafından R.N.V.nin odasında geç saatlerde bulunmuştur. R.N.V.nin olay sonrası herhangi bir şekilde muhafaza edilmediği, kontrol altına alınmadığı, birçok şahsın girip çıktığı anlaşılan odasından alınan günlük başka bir yere götürülmüş; akrabalar dâhil birçok kişi tarafından incelenmiştir (Bu husus ifadelerde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.). Şüpheli olan ve ilk bakışta yüksekten düşme olarak da ele alındığı anlaşılan vakada kişisel eşyalar (günlük, not, kitap vs.) dâhil her türlü bulgunun/delilin olayın aydınlatılmasında kritik önemi (ruhsal sıkıntı, intihar eğilimi, korkulan ya da çekinilen, tehdit olabilecek kişiler vs. yönünde bilgi içerme ihtimali) olduğu açıktır. Kaldı ki Başsavcılığın da söz konusu öneme binaen günlüğü

fulaj (iz) incelemesi dâhil detaylı bir araştırmaya tabi tuttuğu anlaşılmıştır. Ancak günlüğün bir süre başka şahıslar tarafından alıkonulması hâli daha sonra yapılan kriminal incelemeyi -defterde oynama/tahrif yapılması olasılığı dikkate alındığında- anlamsız hâle getirebilecektir. R.N.V.nin odasının sivil vatandaşlarca günlüğün alınmasından önce kolluk kuvvetleri tarafından incelendiği ancak günlüğün delil olarak muhafaza altına alınmadığı, bu durumun ihmal edildiği gözlenmiştir. Bazı sayfaları yırtık olduğu anlaşılan günlüğün kolluk tarafından muhafaza altına alınmayarak gözardı edilmesi, R.N.V.nin odasının olay gecesi birçok kişinin rahatlıkla girebileceği şekilde kontrolsüz bırakılması, günlüğün bir süre başka şahıslarca alıkonulması; hem olası başka delillerin de ihmal edilmiş hem de günlüğün tahrif edilmiş olabileceği yönünde haklı şüphe uyandırmaktadır. Olay Yeri İnceleme Tutanağı'na da yansıdığı üzere çantadaki romanın intihara ilişkin kısmının ataşla tutturulduğu tespit edilmesine rağmen bu tespitten sonra dahi R.N.V.nin olaya ilişkin veri içerme ihtimali olan odasının, kişisel eşyalarının muhafaza altına alınmamasının etkili soruşturma ilkeleriyle bağdaşmadığına, soruşturmanın yaşam hakkının güvencelerinin gerektirdiği derinlikte ve özenle yapılmadığına işarettir.

104. Kolluk görevlilerinin ifadeleri; R.N.V.nin kıyafetlerinin (ayakkabı, çorap, okul üniforması) olayın hemen akabinde olay yerinde ve hastanede üzerindeki olası izlerin kaybolmasını önleyecek şekilde muhafaza edilmediğini, bir süre farklı birimler arasında taşındığını, hastanede sedye üzerinde muhafazasız durduğunu, delil poşetine değil basit bir poşetle ambalajlandığını göstermektedir. Ayakkabılar ve kıyafetler üzerinde yer alan izlerin nereden bulaştığının tespit edilebilmesi için yapılan laboratuvar incelemelerinde kimyasal incelemeye uygun kalıntıya rastlanmadığının raporlandığı görüldüğünden söz konusu delillerin elde edilmesinde ve muhafazasında özenli davranılmadığı yönünde haklı bir şüphe söz konusudur. Bununla beraber etrafta görüntü kaydı yapan kameranın bulunmaması ve ilk etapta olay yerinin kolluk tarafından fotoğraflanmaması, görüntü kaydı alınmaması karşısında ambulans/hastane kamera kayıtlarının da soruşturma sürecinde 2019 yılına değin talep edilmemesi delillerin toplanmasında gösterilen ihmale/kayıtsızlığa bir başka örnektir.

105. R.N.V.nin çorapları emanet eşya makbuzunda, delil listesinde yer almamaktadır. Olay günü R.N.V.nin ayağında çorap olduğu sağlık görevlilerinin ve kolluğun ifadesi ile sabit olup buna karşın çorapların olay yerinde muhafaza altına alınmadığı, deliller arasında bulunmadığı anlaşılmıştır. Olayın oluşuna dair düzenlenen bilirkişi raporlarında R.N.V.nin binanın yan tarafındaki yeşillik alana düşmüş ve oradan evin önüne kadar sürünmüş olabileceği belirtildiğinden bir ayakkabısının da ayağından çıktığı sabit olduğundan ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ağırlıklı olarak bilirkişi raporunda yer verilen ihtimal üzerine inşa edildiğinden çorapların (olası çimen izi, sürtünme izi vs.) vakanın koşullarının aydınlatılması için muhtemel delil olduğu açıktır. Bu delilin olay anında var olmasına rağmen muhafaza altına alınmaması soruşturma için bir eksiklik olduğu izlenimi yaratmaktadır.

106. Soruşturma sürecinde başvurucular, akrabalar, vakayı ilk görenler ve olaya ilişkin bilgi sunması ihtimali olan toplamda 100'den fazla kişinin (emniyet mensubu, sağlık görevlisi, olay yerine yakın bulunanlar vs.) ifadesine başvurulmuştur. Bununla beraber söz konusu kişilerin (R.N.V.nin okuldan birlikte çıktığı arkadaşları, çantayı bulan kişiler, günlüğü alan kişiler gibi) ifadelerinin bir kısmı 2018 yılının sonu veya 2019 yılında alınmıştır. Olayın 2018 yılının dördüncü ayında gerçekleştiği gözetildiğinde olayın üzerinden kişilerin olaya dair ayrıntıları unutmalarına neden olabilecek kadar bir süre (8 ay/1 yıl) geçtikten sonra olaya dair bilgisi olma ihtimali olanların ifadesine başvurulmasında -bu kişilere ulaşılmasının

zorluk arz ettiği yönünde bilgi de bulunmaması karşısında- makul bir gecikme olmadığı, bu gecikmenin soruşturma sürecinde kayıtsızlık gösterildiği yönünde emare teşkil ettiği açıktır.

107. Bununla beraber Olay Tutanağı'nda, R.N.V.yi ilk gören şahıslar arasında yer alan A.A.A.nın soruşturma sürecinde ifadesinin alındığına dair bir kayıt yoktur. Kolluk Tutanağı'nda herhangi bir kamera kaydının bulunmadığı şüpheli ölüm olayında R.N.V.yi ilk gören kişiler arasında sayılan A.A.A.nın ifadesinin alınmasının vakanın aydınlatılmasında önem arz ettiği ve bu kişinin tanıklığına başvurulmamasının soruşturma açısından bir eksiklik teşkil ettiği açıktır.

108. Diğer taraftan bina yanındaki yeşillik alanda ezilme olduğu yönünde birbiriyle çelişen tespit ve ifadeler söz konusudur. Olay yerine ilişkin tutanaklarda binanın yan tarafındaki yeşillik alanda ezilme olduğu belirtilmekte; kolluk görevlileri O.Z.A., R.K. ve K.S.nin imzası bulunmaktadır. Daha sonra alınan ifadelerinde R.K. bina yanındaki yeşillik alanda ezilme gördüğünü beyan ederken K.S. aksini söylemiştir. Soruşturmada aktif olarak görev alan kolluk görevlisinin ifadesinde görmediğini beyan etmesine karşın yeşillik alanda ezilme olduğunun tespit edildiği tutanakta imzasının olması ile ortaya çıkan çelişki de soruşturmanın ciddiyetine gölge düşürmektedir. Ayrıca K.S. ifadesinde ilçe emniyet amirinin pasif davrandığını, Polis Merkezi Amiri O.Z.A.nın olayla ilgilenmediğini, tüm kontrolün tek bir kişide (R.K.) toplandığını soruşturmadaki özensizliği ortaya koyar şekilde belirtmiştir. Olayda bizzat görev alan kolluk görevlisinin soruşturmada özensizlik olduğunu belirtmesi şüpheyi daha da artırmaktadır.

109. İki yılın biraz üzerinde bir sürede tamamlandığı görülen ve bu hâliyle makul olarak kabul edilebilecek soruşturmada çok sayıda ve çeşitlilikte inceleme yapıldığının altı çizilmelidir. Her ne kadar soruşturma sürecinde kısıtlılık kararı verilmişse de kararın bir süre sonra kaldırıldığı ve başvuruculların da soruşturma dâhilindeki belge/bilgiye erişim konusunda bir sorun yaşadıkları yönünde açık, somut bir iddia ileri sürmedikleri görülmüştür. Soruşturma sürecinde olay yerinden elde edilen (R.N.V.nin kıyafetleri, günlüğü, çantası dâhil), başvurucunun gösterdiği ve şüpheli olduğunu ileri sürdüğü metruk binadan alınan delillerin DNA incelemesi dâhil olmak üzere kriminal incelemeye tabi tutulduğu, analiz edildiği, binanın krokisinin çıkarıldığı, keşif yapıldığı, şüpheli araçların araştırıldığı, olayla ilgili olabilecek kişilerin telefon kayıtlarının dinlendiği, HTS kayıtlarının temin edildiği, ilçe genelindeki kamera kayıtlarının araştırıldığı, çok sayıda kişinin ifadesinin alındığı görülmektedir. Ancak, yukarıda aktarılan ve ağırlıklı olarak olayın gerçekleşmesinin hemen sonrasındaki süreçte meydana gelen -mevcut delillerin kaybolmasına ve sonradan yapılacak araştırmaların etkisiz hâle gelmesine neden olabilecek- ihmal, kayıtsızlık ve gecikme hâlinin soruşturmanın bütünü üzerinde etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin ilkelerle bağdaşmayacak mahiyette bir eksiklik/boşluk yarattığı ve soruşturmanın yaşam hakkının gerektirdiği derinlik ve ciddiyette yapıldığı yorumunu getirmeyi mümkün kılmadığı açıktır.

110. Bu tespit ve değerlendirmelere ek olarak TBMM tarafından oluşturulan araştırma komisyonunun soruşturmada gerekli özen ve hassasiyetin gösterilmediğini ifade eden raporu, HSK tarafından soruşturma sürecinde savcıların gösterdiği ihmal nedeniyle verilen disiplin cezası, emniyet birimleri tarafından soruşturma sürecinde gösterilen ihmal nedeniyle kolluk kuvvetlerine yönelik tesis edilen disiplin işlemleri, farklı pratik ve ölçütler (disiplin hukuku, kamuoyu denetimi) temelinde yapılan irdeleme ve değerlendirmelere ilişkin olsa da soruşturma sürecinde gösterilen ihmal ve özensizliğe dair yukarıda yapılan belirlemeleri destekler niteliktedir.

111. Tüm bu tespit ve değerlendirmeler ışığında R.N.V.nin şüpheli ölümünü tüm yönleriyle aydınlatabilecek ve varsa sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit eden, yaşam hakkının sağladığı güvencelerin gerektirdiği derinlik ve ciddiyette bir soruşturma yürütüldüğünü söylemek mümkün görünmediğinden soruşturma sürecine dair özensizlik, ihmal ve eksikliklerin yaşam hakkı kapsamında etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

112. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

113. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir ..."

114. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 1.000.000 TL maddi, 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

115. Başvuruya konu ölüm olayının üzerinden yaklaşık yedi yıl geçmesi, ihlal kararının ağırlıklı olarak olayın hemen akabinde delillerin araştırılması, toplanması sürecinde gösterilen, delillerin kararmasına neden olabilecek ihmal, özensizlik üzerinde yoğunlaşması, bir başka ifadeyle özensizliğin büyük ölçüde olay yeri incelemeye ilişkin bulunması ve bu incelemenin artık yapılamayacak olması karşısında yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir.

116. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 350.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

117. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculara uğradıklarını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalı ve maddi zarar bilgi/belge ile somutlaştırılmalıdır. Başvuruculara bu hususta herhangi bir belge sunmamaları nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

118. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 350.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Görele Cumhuriyet Başsavcılığına (İhlal, Sor. No: 2018/525 sayılı kovuşturmaya yer olmadığı kararına ilişkindir.) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR EKEN

B. No: 2021/22264 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22264

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ABDULKADİR EKEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22264)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 14/1/2026 - 33137

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Abdulkadir EKEN

Vekili : Av. Derya YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şüpheliye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelerde bulunulması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulu bulunan B.Y.nin verdiği bilgiler üzerine başvurucunun evinde ve arazisinde PKK/KCK terör örgütü faaliyetlerinin soruşturulması kapsamında 8/12/2019 tarihinde arama yapılmıştır. Bu arama işlemine ilişkin olarak kolluk görevlilerince aynı tarihte fakat farklı saatlerde altı tutanak düzenlenmiştir. Bu tutanaklardan üçü başvuruyla ilgili bilgiler ihtiva etmektedir:

i. Saat 08.35'te düzenlenen İkamet Arama ve Muhafaza Altına Alma Tutanağı'na göre başvurucunun evinde yapılan arama esnasında başvurucunun orada olmadığı tespit edilmiş ve konutta bulunanlardan başvurucunun arama yapılan yere 1,5 km uzaklıkta olan bir ahırda kaldığı öğrenilmiştir.

ii. Saat 13.35'te düzenlenen Arama Tutanağı'na göre başvurucuya ait ahırda yapılan aramada ahırın zemin kısmında girişi beton kapak ile kapatılmış gizli bir sığınak tespit edilmiştir. Sığınakta çok sayıda patlayıcı madde, roketatar, bomba yapımında kullanılan malzeme ve örgütsel doküman bulunması üzerine başvurucunun arama esnasında orada bulunan iki oğlu H.E. ve B.E. başsavcının talimatıyla gözaltına alınmıştır. Bu sırada direndikleri için H.E. ve B.E.ye orantılı şekilde güç kullanılmıştır.

iii. Saat 14.15'te düzenlenen tutanağa göre başvurucuya ait tarlanın arka kısmında baraka tarzında yapıların olduğu görülmüş, Özel Harekât polislerince ses yükseltici cihaz kullanılarak yapılan "Teslim ol!" çağrıları üzerine kimlikleri daha sonra tespit edilen başvurucu ile D.E. ve K.E. barakalardan fırlayarak kaçmaya başlamıştır. Durmaları yönünde ihtar edilmelerine rağmen kayalık arazide düşe kalka kaçmaya çalışan başvurucu ile yanındaki diğer iki şahıs takip edilerek yakalanmış ve direnmeleri üzerine kademeli olarak güç kullanılmak suretiyle etkisiz hâle getirilmiştir. Kolluğun beraberinde getirdiği B.Y.nin yer göstermesi üzerine başvurucuya ait arazide yapılan kazı sonucu tespit edilen sığınakta patlayıcı madde olduğu düşünülen 38 materyal bulunmuştur.

7. Başvurucu, vekili aracılığıyla kötü muameleye uğradığı iddiasıyla 11/12/2019 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuş; şikâyetinde evine yapılan baskınla gözaltına alındığını, baskın sırasında birden fazla kolluk görevlisinin saatlerce süren işkencesine uğradığını, fiziksel şiddet nedeniyle 10/12/2019 tarihine kadar hastanede tedavi gördüğünü, daha sonra Terörle Mücadele Şubesine (TEM) götürüldüğünü, yüzündeki ekimozlar belirgin olmasına rağmen hiçbir kolluk görevlisinin suçu bildirme gereği duymadığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucu vekili, Başsavcılığa başvurucunun ve kendisinin imzasını taşıyan 10/12/2019 tarihli "Tutanaktır" başlıklı bir evrak sunmuştur. Başvurucu vekili söz konusu evrakta TEM'de gözaltında bulunan başvurucu ile yaptığı görüşmede gözünün şiş olduğunu ve yüzünün belli yerlerinde açık yaralar bulunduğunu, tek başına yürüyemediğini tespit ettiğini, kendi ifadesine göre başvurucunun olay günü yakalandıktan sonra birden fazla kolluk görevlisi tarafından "Sen domuzsun, domuzlar çamur sever." denilerek beş altı saat kadar göğüs kısmına tekme vurularak ve itilerek çamura atıldığını, fiziksel şiddet nedeniyle

iki kaburgasının kırık olduğunu açıklamıştır.

9. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen sağlık raporları şöyledir:

i. 8/12/2019 tarihinde saat 14.00 sıralarında Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesince düzenlenen genel adli muayene raporunda "Fm [fiziki muayenede]; burun dorsumunda [sırt, çıkıntı] 2x1 cm'lik alanda abrazyon [sıyrık] mevcut olduğu, krepitasyon (Genellikle eklem hareket ettirildiğinde ortaya çıkan çıtırdama veya patlama sesleri ile karakterize edilen bir tıbbi terimdir. Bu sesler genellikle kemiklerin ve eklemlerin etkilendiği durumlarda görülür.), deformasyon, kanama, septal hematom (Bir burun yaralanması neticesinde kemik ve kıkırdağın yer aldığı septumun içinde ve etrafında kan damarları patlayabilir. Bu durumda vücut kanamayı durdurmak adına kanı pıhtılaştırarak reaksiyon verir ancak bu durum bir çürük ya da kan pıhtısına benzeyen septal hematoma sebebiyet verebilmektedir.) olmadığı, sağ göz lateralinde 3x1 cm'lik yumuşak doku şişliği mevcut olduğu, krepitasyon olmadığı, göz hareketleri normal, ... Göz ...[Okunamadı.] üzerinde 2x1 cm'lik alanda abrazyon mevcut olduğu, her iki hemitoraks anteriorda [göğüs kafesinin alt bölgesi] 9-10. kotlar hizasında ağrı tariflediği, ...[Okunamadı.] krepitasyon olmadığı, amfizem olmadığı, ...[Okunamadı.] diğer sistem muayenelerinin doğal olduğu, mevcut hali ile hayati tehlikesi olmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğu" belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun 8/12/2019 tarihinde yatış, 10/12/2019 tarihinde çıkış yaptığı Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen hasta epikriz raporunda "darp nedeni ile yatan hastada sternal hassasiyet ve sağ posterior da hassasiyet mevcut olduğu, sağda posterior 2 adet kot fraktürü [kaburga kemiği kırığı] ve sağ minimal hemotoraks, sternumda hassasiyet mevcut olduğu, serviste yattığı, böbrekte taş nedeni ile hematürisi olduğu, lateral grafide bariz sternum fraktürü izlenmediği" açıklanmıştır.

iii. 10/12/2019 tarihinde Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde saat 10.35'te düzenlenen genel adli muayene raporunda "Hastanın sol gözde fazla olmak üzere sağ-sol gözde şişlik morluk ve hassasiyet ...[Okunamadı.]. fazla olmak üzere yer yer şişlikler, toraks ön yüzde ve sağda hassasiyetler olduğu, her iki dizde solda fazla olmak üzere yaygın dermal abrazyon, hastanın bulgularınun akut görüntüde olmadığı" ifade edilmiştir.

iv. 10/12/2019 tarihinde Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde saat 18.03'te düzenlenen genel adli muayene raporunda "Burun üst kısmında değişik boyutlarda dermabrazyonlar ve şişlik, alın bölgesinde yüzeysel sıyrıklar, yüz bölgesi sağ göz dış tarafında ve sol göz altı bölgesinde abrazyonlar mevcut olduğu, sol uylukta kalça yan-dış kısmında yaklaşık 10 cm'lik sıyrıklar olduğu, sağ ve sol el bölgesinde birkaç adet sıyrık, sağ ve sol diz (sol dizde daha fazla olmak üzere) bölgesinde değişik çaplarda dermabrazyonlar olduğu" açıklanmıştır.

v. 11/12/2019-18/12/2019 tarihleri arasında düzenlenen dokuz genel adli muayene raporundan altısında yeni darp ve cebir izine rastlanmadığı, 12/12/2019 tarihli raporda "Burun üst kısmında değişik boyutlarda dermabrazyonlar ve şişlik, alın bölgesinde birkaç adet yüzeysel sıyrıklar olduğu, yüz bölgesi sağ göz dış tarafta ve sol göz altı bölgesinde dermabrazyonlar, sol uylukta kalça yan dış kısımda yaklaşık 10 cm'lik sıyrıklar, sağ ve sol el bölgesinde sıyrıklar, sağ ve sol el bölgesinde sıyrıklar, sol dizde daha fazla olmak üzere değişik çaplarda dermabrazyonlar, ayrıca şahıs idrarında kan olduğunu (idrar renginin kırmızı olduğunu) beyan etmektedir."; 13/12/2019 tarihli raporda "Burun üstünde sol yanak göz önünde uyluk üst ön kısmında kalça ile birleşen kısmında 10 cm'lik laserasyon her iki

diz ön alt kısmından noktasal birden fazla laserasyon, boyun arka sol yan kısmında 4 cm'lik laserasyon (eski lezyon), hematüri [idrarda kan görülmesi] mevcut olduğu, yeni darp cebir izine rastlanmadığı, Hematüri için hastaneye gitmesi uygundur." ve 17/12/2019 tarihli raporda "Burun üst kısmında 1 cm'lik dermabrazyon (eski), sol uylukta kalça dış yan kısmında dermabrazyon (eski), sağ ve sol el bölgesinde birkaç adet kurutlu lezyon (eski), sağ ve sol diz bölgesinde (sol dizde daha fazla) değişik çaplarda kurutlu lezyonlar (eski) mevcut, şahısta yeni ek şikâyet bulunmamaktadır." tespitlerine yer verilmiştir.

10. Başvurucunun şikâyeti sonrasında soruşturma başlatan Başsavcılık, başvurucunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına dahil etmiş ve Diyarbakır Adli Tıp Şube Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvurucu hakkında kesin adli rapor düzenlenmesini istemiştir. Adli Tıp Şube Müdürlüğü, başvurucunun tedavi evrakının Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde olması nedeniyle istenen raporun bu hastanenin adli tıp uzmanınca düzenlenmesinin uygun olacağını bildirmiştir. Rapor için hazır edilmesi istenen başvurucu 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle sevkin ileri bir tarihe ertelenmesini talep ederek hastaneye gitmek istememiştir. Bu nedenle kesin adli rapor düzenlenememiştir.

11. Başsavcılık 22/12/2020 tarihinde başvurucunun şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvurucunun yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanıldığının kollukça tutanak altına aldığını, başvurucunun iddialarında bahsettiği vahamet ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığını ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 2/3/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 8/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "Zor ve silah kullanma" başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını,

ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarı yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

..."

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

15. 5237 sayılı Kanun'un "Kasten yaralama" başlıklı 86. maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. ...

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, ... artırılır."

16. 5237 sayılı Kanun'un "Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama" başlıklı 87. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "İşkence" başlıklı 94. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. ..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; evine yapılan operasyonla yakalanıp gözaltına alındığını, gözaltına alındığı yerde saatlerce bekletilerek işkence gördüğünü, bu olay nedeniyle iki kaburgasının kırıldığını, ayrıca vücudunun pek çok yerinde morluk ve yara oluştuğunu, konuyla ilgili şikâyeti hakkında etkili bir soruşturma da yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

C. Değerlendirme

24. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları kapsamında incelenmiştir.

25. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, … maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

26. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

28. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

29. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27). Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52; Bulut Doğan [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 36).

30. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

31. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bir kolluk tutanağında başvurucunun "Teslim ol!" çağrılarına rağmen içinde bulunduğu barakadan

çıkıp kaçmaya başladığı, kayalık arazide düşe kalka kaçarken yakalandığı ve direndiği kendisine kademeli olarak güç kullanıldığı ifade edilmiştir (bkz. § 6/iii). Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturmasında da Başsavcılık, sözü edilen kolluk tutanağına işaret ederek yapılan ikazlara rağmen taşlık ve kayalık tarla içinde düşe kalka kaçmaya çalışan ve bunu takiben yakalanmasına direnç gösteren başvurucuya karşı kademeli güç kullanmak zorunda kalan şüpheli kolluk görevlilerinin sahip oldukları zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla soruşturma makamı, başvurucunun yaralanmasını yakalama işlemine direnmesi nedeniyle başvurucuya bu direnmeyi kıracak ölçüde güç kullanılmasına bağlaması kadar başvurucunun taşlık ve kayalık tarla içinde koşarken düşmesine de bağlamıştır.

33. Olayın yaşandığı gün saat 14.00 sıralarında Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesince düzenlenen genel adli muayene raporunda; burun bölgesinde sıyrık, sağ gözde şişlik ve göz üzerinde sıyrık olduğu, ayrıca başvurucunun göğüs kafesinin alt bölgesinde ağrı tarif ettiği belirtilmiştir. Başvurucu, aynı gün tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesine yatırılmış; 10/12/2019 tarihinde taburcu edilmiştir. Tedavisi sırasında düzenlenen hasta epikriz raporunda "sağda posterior 2 adet kot fraktürü" tespitine yer verilmiş ancak sonraki tarihlerde düzenlenen diğer adli muayene raporlarında bu tespitten bahsedilmemiştir. Aynı hastanede 10/12/2019 tarihinde düzenlenen başka bir raporda, sol gözde daha belirgin olmak üzere her iki gözde şişlik ve morluk olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu hakkında 11/12/2019-18/12/2019 tarihleri arasında düzenlenen dokuz adli muayene raporunun üçünde ise bazı farklı bulguların yanında başvurucu için olay günü düzenlenen ilk genel adli muayene raporunda yer verilen tespitler tekrarlanmıştır (bkz. § 9/v).

34. Başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği muamelelerle ilgili şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmada başvurucunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, saptanan tıbbi bulguların başvurucunun taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesine başvurulmamıştır. Başsavcılık, başvurucunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyetini de açıklığa kavuşturmamıştır. Soruşturmaya ilişkin bahsedilen bu eksiklikler nedeniyle olayın maddi boyutuna ilişkin olarak yeterli bir kanaate ulaşmak mümkün değildir. Başvurucu hakkında düzenlenen tıbbi raporlarda başvurucu ve vekilinin olaya dair anlatımlarında yer vermiş oldukları 5-6 saat süreyle fiziki şiddet uygulandığı iddiasını teyit edecek verileri ihtiva etmemektedir. Bu koşullar altında kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği söylenemez.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

b. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini

gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin olarak yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine soruşturma başlatmış; başvurucunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına dahil etmiştir. Ne var ki soruşturmada başvurucuya karşı zor kullanan kolluk görevlileri ile olaya dâhil olan diğer kişiler ve potansiyel tanıklar hakkında bir araştırma yapılmamış, somut olayın koşullarında gerekli olmasına rağmen olayın nasıl meydana geldiğinin tespiti için başvurucunun ifadesine başvurulmamıştır. Ayrıca daha öncede ifade edildiği gibi başvurucunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, saptanan tıbbi bulguların başvuruculara taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılmamış, başvurucunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyeti açıklığa kavuşturulmamıştır.

38. Son olarak Başsavcılık soruşturmayı dosyadaki adli muayene raporları ile hasta epikriz raporları arasında çelişki olmasına, başvurucu 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle kesin rapor düzenlenmesi için hastaneye sevkinin ileri bir tarihe ertelenmesini talep etmesine rağmen kesin rapor almadan ve olay günü kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa aşırı önem vermek suretiyle sonlandırılmıştır. Oysa kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmadan sorumlu olan ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir, aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiilî olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir (Süleyman Göksel Yerdut [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

40. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ile 50.000 TL manevi ve 50.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet başsavcılığının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı varılan sonuçtan bağımsız olup şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

43. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebi dikkate alınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/71116) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememizin ilkesel kararlarında vurgulandığı üzere; Anayasa'nın 17/3. maddesini ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğrandığına dair savunulabilir bir iddiada bulunulduğunda olaya karışanlardan bağımsız bir şekilde özenle ve ivedilikle etkili ceza soruşturması yürütülmesi, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin toplanması sağlanmalıdır. Ayrıca soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda alelacele ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve gerekli görülmekteyse orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16.12.2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

2. Bu doğrultuda belirtilmelidir ki başvuranın olayın gelişimine ilişkin anlatımı ile aynı gün ve iki gün sonra alınan adli muayene raporlarındaki bulgular ve özellikle göğüs kafesinde iki kot kırığı olduğunun belirtilmesi karşısında devletin gözetimi altındayken kendisine şiddet uygulandığına dair savunulabilir bir iddianın bulunduğu kabul edilmelidir. Bu durumda söz konusu şiddet uygulamasının gerekliliğinin ve orantılılığının araştırılması, başka deyişle etkili soruşturma yapılması devletin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır.

3. Öte yandan eylemin güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin görevi sebebiyle gerçekleştiğinin ileri sürüldüğü hâllerde negatif yükümlülüğün (hakkın maddi boyutuyla) ihlal edildiği gözetilerek güç kullanmaya karşı açıklama yükümlülüğü de devreye girmektedir. Bu anlamda yakalama, gözaltı, tutukluluk, hükümlülük gibi bir nedenle kişilerin devletin kontrol ve denetimi altında olduğu sıradaki yaralanmalar bakımından kamu makamlarının yaralanmanın nedenine ilişkin makul ve inandırıcı bir açıklama yapma yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM Fesih Karataş ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/25634, 1/3/2023, p. 70; Utku Kalı (3) [1. B.], B. No: 2021/13900, 24/6/2025, p. 47; S.D., B. No: 2013/3017, 16.12.2015, p. 89-90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20.4.2016, p. 95).

4. Açıklama yükümlülüğü, kamu nezaretinde veya gözetiminde bulunan kimselere insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamelede bulunulamayacağına, ciddi bir iddia olduğunda ise etkili biçimde takibinin yapılıp sorumluların cezalandırıldığına dair kamu oyunu bilgilendirme, hesap verme ve bu güveni oluşturma bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kolluk ve savcılık işlemlerinde ikna edici bir açıklama yapılamaması durumunda söz konusu yaralanma dolayısıyla devletin negatif yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşılması gerekmektedir (bkz. AYM Yaşar Cesur Kelkit, B. No: 2020/442, 24/5/2023, p. 42; AYM Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav, B. No: 2019/18583, 23.5.2019, p. 69-72). Başka deyişle açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği durumda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği kabul edilmektedir.

5. İnceleme konumuz bakımından ilk olarak, olay günü alınan adli rapor bulguları (kafada muhtelif sıyrıklar ve şişlik, göğüs kafesinde 0-10. kotlar hizasında ağrı) ve iki gün sonra alınan raporda kaburgada iki kırık tespiti ile uyumlu görünen, şiddet uygulandığına dair savunulabilir iddiaya karşın kamu makamlarından güç kullanmanın gerekliliğine ve orantılılığına yönelik yeterli bir açıklamanın yapılamadığına dikkat çekilmelidir. Eğer incelenen olayda güç kullanmanın gerekli ve orantılı olduğu değerlendiriliyorsa derhal soruşturma başlatılması, elde edilen deliller çerçevesinde kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğunun açıklanması gerekir.

6. Tutanakta belirtilen düşme ve direnmeye karşı güç kullanıldığına yönelik açıklamaların sıyrık ve şişlikleri açıkladığı söylenebilir. Buna karşın iki kaburgadaki kırığın ne şekilde meydana geldiğinin, direnmenin mahiyetinin ve buna bağlı olarak kullanılan gücün zorunluluğu ve orantılılığının izah edilmesi gerekir. Başsavcılığın kararında ise tutanakta belirtilen soyut “direnme nedeniyle kademeli güç kullanıldığı” ibaresi tekrar edilmiş, iddia ve tanık anlatımları ve raporlar bağlamında güç kullanmanın gerekliliği ve orantılılığı incelenmemiştir. Başka deyişle adli raporla belirlenen kırıkların meydana gelmesine ilişkin koşullar aydınlığa kavuşturulmamış, açıklama ödevi yerine getirilmemiştir. Bu durumda Mahkememizin benzer olaylara dair verdiği kararlarda belirtildiği gibi açıklama yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle kötü muamele yasağının maddi boyutuyla ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan Kadir ÖZKAYA Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, gözaltında kötü muameleye uğranılması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında bir silahlı terör örgütü faaliyetleri kapsamında yapılan ihbar üzerine, 8/12/2019 tarihinde konutunda ve arazisinde kollukça arama gerçekleştirilmiştir. Arama sırasında beton kapakla gizlenmiş sığınaklarda çok sayıda patlayıcı madde ve örgütsel doküman ele geçirilmiştir. Başvurucu, yapılan “teslim ol” çağrılarına uymayarak kaçmış, kolluk güçlerince kademeli zor kullanılarak yakalanmıştır.

3. Başvurucu, gözaltı sırasında kolluk görevlilerince kötü muameleye maruz kaldığını, uzun süre darbedildiğini ve iki kaburgasının kırıldığını iddia etmiş; bu hususta çeşitli tarihlerde düzenlenen sağlık raporlarında yüz, burun ve göz çevresinde abrazyonlar, kaburga kırıkları ve hemotoraks gibi bulgular tespit edilmiştir.

4. Başsavcılık, adli muayene raporlarını ve arama tutanaklarını dosyaya eklemiş, ancak başvurucunun sevk edilmek istememesi nedeniyle kesin adli rapor alınamamıştır. Başsavcılık, başvurucunun iddialarının sağlık raporlarıyla uyumlu olmadığı ve kolluk

görevlilerinin zor kullanma yetkisini aştığına dair delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. İtiraz ise kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutlarının ihlal edildiğine oybirliği ile maddi boyutunun ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir.

6. Maddi boyutun ihlal edilmediğine dair Mahkememizin çoğunluğunun görüşüne aşağıdaki gerekçeler ışığında iştirak edilmemiştir.

7. Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca insan onurunun korunması amacıyla maddi ve manevi varlığın dokunulmazlığı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasında işkence ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleler mutlak biçimde yasaklanmıştır. Bu yasak, yalnızca belirli ağırlıkta olan muameleleri kapsar. Muamelenin 17. madde kapsamına girip girmediği, olayın koşulları çerçevesinde (süresi, etkileri, mağdurun durumu ve muamelenin amacı dikkate alınarak) belirlenir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], §§ 72, 74, 75; (K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26)

8. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel müdahalede bulunmaları, sonucu ne olursa olsun Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder. Güç kullanımı gerekli olduğunda ise, bu güç kişinin tutumuyla orantılı ve ölçülü olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27; (Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51, 52).

9. Kötü muamele yasağı kapsamındaki iddiaların, makul şüphenin ötesinde ispatlanması gerekir. Ancak ciddi, açık ve tutarlı emareler ile aksi ispat edilemeyen karineler de yeterli kabul edilebilir (K.K., § 28; Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

10. Gözaltı gibi devletin kontrolü altındaki süreçte meydana gelen yaralanmalarda, yetkili makamların inandırıcı açıklama yapma yükümlülüğü vardır (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Bu yükümlülük ile makul şüphenin ötesinde ispat arasındaki ilişkiye ayrıca Işık/Türkiye kararında değinilmiştir (Işık/Türkiye B. No: 42202/20 Karar Tarihi: 8/10/2024, § 48-54).

11. Anayasa'nın 17. maddesi ile 5. madde birlikte değerlendirildiğinde, kamu görevlilerinin kötü muamelesine ilişkin savunulabilir iddialar hakkında etkili ve bağımsız bir ceza soruşturması yürütülmesi gereklidir. Kötü muamele iddiaları hakkında şikâyet olmasa dahi ciddi emarelerin varlığı hâlinde resen soruşturma açılmalı; tüm deliller toplanmalı, mağdur sürece etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturma makul bir özenle sürdürülmelidir (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; (Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

12. Başvurucu, gözaltına alındığı yerde işkenceye maruz bırakıldığını iddia edip iki kaburgasının kırıldığını, vücudunun pek çok yerinde de morluk ve yara oluştuğunu öne sürmüştür. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bir kolluk tutanağında başvurucunun "Teslim ol!" çağrılarına rağmen içinde bulunduğu barakadan çıkıp kaçmaya başladığı, kayalık arazide düşe kalka kaçarken yakalandığı ve direnmesi nedeniyle kendisine kademeli olarak güç kullanıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturmasında da Başsavcılık, sözü edilen

kolluk tutanağına işaret ederek şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı sonucuna varmış; böylece başvurucuya karşı güç kullanıldığını kabul etmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı ve şayet gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

13. Kolluk görevlilerinin olay günü saat 14.15'te düzenlediği tutanakta başvurucunun kayalık arazide düşe kalka kaçmaya çalıştığı ve yakalama işlemine direndiği belirtilse de başvurucunun kayalık arazide düşmesi sonucu yaralanıp yaralanmadığı, yaralandıysa ne ölçüde yaralandığı, ayrıca kolluk görevlilerine karşı nasıl direndiği açıklanmamıştır. Aynı gün saat 14.00 sıralarında Selahattin Eyyubi Devlet Hastanesinde düzenlenen genel adli muayene raporunda burun bölgesinde sıyrık, sağ gözde şişlik ve göz üzerinde sıyrık bulunduğu belirtilip başvurucunun göğüs kafesinin alt bölgesi 9-10. kotlar hizasında ağrı tarif ettiği açıklanmıştır. Başvurucu aynı gün tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesine yatırılmış ve buradan 10/12/2019 tarihinde taburcu edilmiştir. Tedavi sırasında başvurucunun iki kaburga kemiğinin kırık olduğu saptanmıştır. Aynı hastanede 10/12/2019 tarihinde düzenlenen raporlarda sol gözde daha fazla olmak üzere her iki gözde de şişlik ve morluk bulunduğu belirtilmiştir. 10/12/209 ila 18/12/2019 arasında düzenlenen genel adli muayene raporlarında bazı farklı bulgulara da yer verilmiştir.

14. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti hakkında yürüttüğü soruşturma sonunda verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda yaraların mahiyeti ve başvurucuya karşı kullanılan gücün başvurucunun tutumuyla orantılı olup olmadığı konusunda açık bir değerlendirme yapmamış, başvurucunun yaralanmaları ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığını ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığını ifade etmekle yetinmiştir.

15. Başvurucunun vücudundaki bir kısım sıyrıkların başvurucunun kaçarken düşmesi neticesinde ve/veya kolluk görevlilerinin yakalama işlemine direnmesi nedeniyle kendisine karşı kullanılan güç sonucunda oluşabilecek yaralar olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki Başsavcılıkça yürütülen soruşturma; başvurucunun, iki kaburga kemiğinin kırılmasına, her iki gözünde şişlik ve morluk meydana gelmesine ve 8/10/2019-10/12/2019 tarihleri arasında yataklı tedavi görmesine neden olacak şekilde kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun varlığına ya da sözü edilen yaralara neden olabilecek bir durumun bulunduğunu ortaya koyamamıştır.

16. Mevcut bulgular ve Anayasa Mahkemesi içtihadı birlikte değerlendirildiğinde, başvurucuya yönelik muamelenin niteliği ve ağırlığı itibarıyla "eziyet" olarak nitelendirilmesi mümkündür (Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88).

17. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlali yanında maddi boyutun da ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Selahaddin MENTEŞ Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Gözaltında kötü muameleye uğranılması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki Anayasa Mahkemesi kararına katılmaktayım. Bununla birlikte kanaatimizce somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

3. Eldeki dosyaya konu olayda, bir bilgi üzerine başvurucunun evinde ve arazisinde PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle 8/12/2019 tarihinde gerçekleştirilen aramalar esnasında başvurucu yakalanmış olup başvurucunun ahırında birtakım patlayıcı madde ve silahlar elde edilmiştir. Başvurunun yakalanması ile ilgili olarak farklı tutanaklarda farklı biçimde anlatılan bir yakalanma süreci mevcuttur. Bununla birlikte bu esnada başvurucu yaralanmıştır.

4. Başvurucu vekili başvurucunun olay günü arama esnasında yakalandıktan sonra birden fazla kolluk görevlisi tarafından göğüs kısmına tekme atılarak ve itilerek çamura atıldığını, fiziksel şiddet nedeniyle iki kaburgasının kırık olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen sağlık raporlarında da başvurucunun vücudunun farklı yerlerindeki yaralanma, hassasiyet ve iki kaburga kemiği kırığı olduğu belirtilmiştir.

5. Gerçekleştirilen şikayet üzerine açılan soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve yapılan ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvurucunun yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanıldığının kollukça tutanak altına alınmış olduğu, başvurucunun iddialarında bahsettiği vahamet ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığı ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı belirtilmiştir. Bu karara yapılan itiraz ise Sulh Ceza Hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda evine yapılan operasyonla yakalanıp gözaltına alındığını, gözaltına alındığı yerde saatlerce bekletilerek işkenceye maruz bırakıldığını, bu olay nedeniyle iki kaburgasının kırıldığını ve vücudunun pek çok yerinde morluk ve yara oluştuğunu, konuyla ilgili şikâyeti hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Eldeki başvuruda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği

noktasında yapılan incelemede öncellikle kullanılan gücün kamu makamlarınca mı kullanıldığı hususunun açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir. Gerek kolluk görevlilerince 08.12.2019 tarihinde saat 14.15'te tutulan tutanakta ve gerekse Başsavcılık tarafından 22/12/2020 tarihinde başvurucunun şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen metinde kolluk görevlilerince başvurucuya yönelik direncin kırılması amacıyla başvurucunun kademeli olarak güç kullanılarak etkisiz hale getirildiği şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir.

8. Bu veriden hareketle artık burada kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği hususunda yapılan incelemede ilk olarak kamusal makamların kullandığı gücün gerekliliğinin ikna edici biçimde ortaya konulup konulmadığına bakılmalı, gereklilik koşulunun sağlandığı durumlarda ise ikinci olarak bu gücün başvurucunun tepkisiyle orantılı olup olmadığı ortaya konulmalıdır.

9. Zira, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen bir yaralama olayında bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Yetkili makamların kişilerin devletin kontrolü altında bulundukları bir zamanda gerçekleşen yaralanmalara ilişkin açıklama yükümlülüğünün gerekçesini ortaya koyması, niçin güç kullandığını, kuvvet kullanımının kişinin direnmesi sebebiyle kaçınılmaz olduğunu ve kullanılan gücün orantılı olduğunu izah etmesi gerekmektedir.

10. Zira devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirmektedir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası göz önünde tutulduğunda, mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun, kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 104).

11. Somut bireysel başvuruya konu olayda Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun yaralanmasının PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve yapılan ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvurucunun yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanılmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durumda eldeki başvuruya konu olayda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında güç kullanımının nasıl gerekçelendirildiği önem arz etmektedir.

12. Bununla birlikte soruşturma makamları tarafından bu olayda başvurucuya yönelik kullanılan gücün başvurucunun tutumu veya gösterdiği tepkiyle ne şekilde ilişkili ve orantılı olduğu konusunda bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

13. Elbette ki somut olayda başvurucunun kaçması esnasında kolluk görevlilerince yakalanması amacıyla yürütülen çalışmalarda güç kullanımına başvurulabilir ve bu süreçteki muhtemel direnmeye karşı güç kullanımı artırılabilir de. Ancak bu biçimdeki bir güç kullanımının kamu otoritelerince makul gerekçelerle açıklanması gerekmektedir.

14. Bununla birlikte eldeki başvuruda Başsavcılık, başvurucunun iki kaburga kemiğinin kırılmasına, her iki gözünde şişlik ve morluk meydana gelmesine ve 8/10/2019-10/12/2019 tarihleri arasında yataklı tedavi görmesine neden olacak şekilde kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun varlığını ya da sözü edilen yaralara neden olabilecek bir durumun bulunduğunu ortaya koyabilmiş değildir.

15. Dolayısıyla yapılan değerlendirmeler çerçevesinde somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

FARKLI GEREKÇE

1. Başvuru, şüpheliye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelerde bulunulması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Esas yönünden kötü muamele yasağının "maddi boyutunun" ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden mahkeme çoğunluğunun "maddi boyutunun ihlal edilmediğine" dair kararına "farklı gerekçe" ile katılmaktayım.

3. Kötü muamele yasağının "usul boyutunun" ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden

" Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine soruşturma başlatmış; başvurucunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına kazandırmıştır. Ne var ki soruşturmada başvurucuya karşı zor kullanan kolluk görevlileri ile olaya dâhil olan diğer kişiler ve potansiyel tanıklar hakkında bir araştırma yapılmamış, somut olayın koşullarında gerekli olmasına rağmen olayın nasıl meydana geldiğinin tespiti için başvurucunun ifadesine başvurulmamıştır. Ayrıca daha öncede ifade edildiği gibi başvurucunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, başvurucuda saptanan tıbbi bulguların taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılmamış, başvurucunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyeti açıklığa kavuşturulmamıştır."

"Son olarak Başsavcılık soruşturmayı dosyadaki adli muayene raporları ile hasta epikriz raporları arasında çelişki bulunmasına ve başvurucu 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle kesin rapor düzenlenmesi için hastaneye sevkinin ileri bir tarihe ertelenmesini talep etmesine rağmen kesin rapor almadan ve olay günü kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa aşırı önem vermek suretiyle sonlandırılmıştır. Oysa kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele

iddialarına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmadan sorumlu olan ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir, aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiilî olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir." gerekçeleri ile 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine oybirliği ile karar verilmiştir.

4. Dosya kapsamında Başvurucunun yaralanması ile ilgili güç kullanımının zaruriliği ortaya konmamış olması, orantılılık ile ilgili Başsavcılıkça bir değerlendirme yapılmamış olması, savcılığın kesin raporu olmaması, keşif yapılmaması gibi eksikliklerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının "usul boyutunun" ihlal edildiği anlaşılmakla beraber, bu aşamada usul boyutundan ihlal kararının yeterli olduğuna, maddi boyutu yönünden bu aşamada incelenmesine gerek bulunmadığı, usul boyutundan verilen ihlal sonucunda yeniden soruşturma yapılmak üzere savcılık tarafından yapılacak işlemler neticesinde benzer sonuca varılma ihtimali söz konusu olabileceğinden, kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden "ihlal edilmediğine" dair çoğunluk görüşüne "farklı gerekçe" ile iştirak ediyorum.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

MAHSUN YILMAZ

B. No: 2021/46347 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MAHSUN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46347)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Mahsun YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahsup talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/8/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ayrıca kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/5214 numaralı dosyanın işbu dosya ile birleştirilmesine karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Hırsızlık Suçuna İlişkin Yargılama ve İnfaz Süreci

6. Muş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında 6/3/2007 tarihinde gözaltına alınan başvurucu 7/3/2007 tarihinde yapılan sorgusunun ardından tutuklanmıştır.

7. Başsavcılığın başvurucu hakkında nitelikli hırsızlık suçundan düzenlediği 12/3/2007 tarihli iddianamenin kabulü ile açılan dava Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmüştür.

8. Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesi 16/5/2007 tarihinde başvurucunun tahliyesine, 2/3/2011 tarihinde hırsızlık suçundan 1 yıl 7 ay 13 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet hükmü temyiz incelemesinden geçerek 27/6/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Kesinleşen mahkûmiyet hükmünün infazına 6/9/2016 tarihinde başlanmıştır. Başsavcılık tarafından hazırlanan müddetnamede ceza infaz kurumuna giriş tarihi 6/9/2016, koşullu salıverilme tarihi 27/6/2017 ve hak ederek tahliye tarihi 17/4/2018 olarak belirtilmiştir.

B. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Yargılama ve İnfaz Süreci

10. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçu ile birlikte muhtelif suçlardan cezalandırılması talebiyle 14/6/2016 tarihinde iddianame düzenlemiş; iddianamede suç tarihi olarak 2015-2016 yıllarını göstermiştir.

11. Başsavcılıkça başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle düzenlenen 13/10/2016 tarihli ikinci iddianamede ise suç tarihi olarak başvurucunun gözaltına alındığı 2/8/2016 gösterilmiştir. Anılan iddianamede başvurucuya isnat edilen eylemlerin genellikle 2015 yılında gerçekleştirildiğine ilişkin tespitlere yer verilmiştir.

12. Anılan iddianamelerin kabulüyle açılan kamu davaları birleştirilmek suretiyle Muş 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür. Yargılama neticesinde Mahkeme başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına 23/1/2018 tarihinde karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"PKK/KCK silahlı terör örgütünün Şenyayla Bölgesi içerisinde silahlı olarak faaliyet yürütmekteyken Bingöl'ün Solhan [ilçesinde] yakalanan Rüstem Batman kod adlı [R.K.nın] etkin pişmanlık göstererek silahlı terör örgütü içerisindeki örgüt mensupları ve örgüte yardım eden milisleri tek tek teşhis ettiği, teşhis işlemi sırasında [R.K.nın] Mahsun Yılmaz'ın fotoğrafını göstererek 2015 yılında Şenyayla Bölgesine gelerek Amed kod adlı örgüt mensubuyla görüştüğünü, sanığın örgüte katılmak üzere geldiğini ve katılım için teklifte bulunduğunu, ancak Amed kod adlı örgüt[ü] mensubunun sanık Mahsun'u güvensizlik oluşturması nedeniyle örgüte katılımını kabul etmediğini belirttiği,

Bu teşhis işleminin akabinde sanığın ikametgahında arama yapıldığı ve evinde PKK/KCK

terör örgütü mensuplarının sözde resmi kıyafeti olan pantolon, gömlek ve yelekten oluşan haki renkli leşker kıyafeti, 1 adet 'hakikat esas çağlar boyunca gelişen, toplumsal ....' ibaresiyle başlayan arkası ve önü yazılı içeriğinde PKK/KCK terör örgütüne teröre müzahir ve silahlı terör örgütü mensuplarınca hitap edilen 'ÖNDERLİK' kelimesinin sıkça kullanıldığı dökümanın, PKK/KCK terör örgütü ele başı Abdullah Öcalan ile terör örgütü yöneticileri ve silahlı terör örgütü mensuplarının resimleri ile çok sayıda terör örgütünü öven, ideolojisini yaymaya çalışan makale ve yazı metninin bulunduğu 1 adet 1-8 Aralık 2015 tarihli Yeni Demokratik Ulus isimli derginin ele geçirildiği,

...

Sanığa ait telefon incelemesinde; Kürdistan, YPS, gerilla ifadeleri, Abdullah Öcalan'a ait kitap kapağı, terör örgütü bayrağı, öldürülen terör örgütü mensuplarının fotoğrafları, patlayan bomba videoları, Abdullah Öcalan fotoğraflarının bulunduğu,

Sanığın çok yasa dışı gösteri yürüyüşü ve basın açıklamasına katıldığının tespit edildiği, bunlardan bazılarının; 15/12/2009 tarihinde Muş Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Demokratik Hukuk ve Dayanışma Derneği tarafından düzenlenen ve PKK/KCK terör örgütünün odağı olması nedeniyle kapatılan Demokratik Toplum Partisinin kapatılmasını protesto etmek amacıyla Muş İli İstasyon Caddesinden başlayıp Eski Muş Devlet Hastanesi Acil girişine kadar devam eden 60-70 kişilik grup içerisinde bulunduğu ve birlikte yürüyüş yaptığı, yürüyüş esnasında bu grup ile birlikte PKK/KCK terör örgütü ele başı Abdullah Öcalan'ı övücü nitelikte 'gençlik aponun fedaisidir.' şeklinde slogan atıldığı, PKK/KCK silahlı terör örgütü elebaşısı Abdullah Öcalan'ın 15/02/1999 tarihinde Kenya ülkesinde yakalanarak ülkeye getirilmesinin yıl dönümü olması nedeniyle ve terör örgütüne müzahir yayın yapan internet sitelerinde duyrulup silahlı terör örgütü tarafından organize edilen 14/02/2015, 15/02/2015 tarihlerinde Muş Merkez Yeşilyurt Mahallesi Millet Caddesi üzerinde yapılan gösteriye katıldığı, yürüyüşte PKK/KCK terör örgütü ele başı Abdullah Öcalan'a ait pankartların açıldığı, Abdullah Öcalan'ın lehine sloganların atıldığı, sanık hakkında bu gösterilere katılması nedeniyle ayrı dosya üzerinden hakkında soruşturma yürütüldüğü, sanığın yine 13/05/2015 tarihinde öldürülen terör örgütü mensubu [M.Ö.nün] cenazesine katıldığı, 19/03/2014 tarihinde İstasyon Caddesi üzerinde yapılan nevroz gösterilerine katıldığı, 30/12/2011 ve 28/12/2013 tarihlerinde Uludere ilçesinde meydana gelen olayları protesto etmek için yapılan ve PKK ile Abdullah Öcalan lehine sloganların atıldığı basın açıklaması ve oturma eylemine katıldığı, sanığın eylemlerde topluluğu polise karşı kışkırttığı, yine PKK lehine sloganların atıldığı 01/09/2011 tarihli basın açıklamasına katılarak terör örgütü lehine slogan attığı, yine 10/12/2015 tarihinde terör örgütü lehine sloganların atıldığı yürüyüşe katıldığı,

...somut olayda da sanığın PKK/KCK silahlı terör örgütüne katılım amacıyla örgütün Şenyayla Bölgesindeki silahlı örgüt mensuplarının yanına gittiği ve örgüte katılma teklifinde bulunduğu, bu durumda sanığın bu silahlı terör örgütünden kendisine gelecek herhangi bir görevi ve emiri yerine getireceği, emir komuta zincirinin bir halkası olduğu, dolayısıyla hiyerarşik yapıya dahil olduğu sonucunu doğurduğu, sanığın da savunmalarında terör örgütü mensuplarının yolunu keserek kendisini örgüte kazandırmaya çalıştıklarına ilişkin beyanıyla bu tespiti zımni olarak doğruladığı, sanığın evinde yapılan aramada ele geçen döküman ve belgeler, silahlı terör örgütü PKK/KCK terör örgütüne ait kıyafet, telefonunda tespit edilen fotoğraflar ve sanığın katıldığı basın açıklamaları ve yürüyüşler gibi bu eylemlerinin çeşitliliği, yoğunluğu ve sürekliliği de nazara alındığında tam bir aidiyet duygusu ile hareket etmek suretiyle terör örgütünün amaçları doğrultusunda

gerçekleştirdiği, tüm bu sebeplerle dosya kapsamında sanığın üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği kanaatine varılmıştır."

13. İstinaf ve temyiz kanun yolu incelemelerinden geçerek 15/4/2021 tarihinde kesinleşen mahkûmiyet hükmünün infazına 2/7/2021 tarihinde başlanmıştır. Başsavcılık tarafından hazırlanan 5/7/2021 tarihli müddetnamede koşullu salıverilme tarihi 6/1/2023, hak ederek tahliye tarihi 20/11/2024 olarak belirtilmiştir. 19/1/2023 tarihinde koşullu salıverilmesine karar verilen başvurucu, aynı tarihte ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

C. Mahsup Taleplerinin Değerlendirilmesine İlişkin Yargısal Süreçler

14. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün infazı kapsamında 2/7/2021 tarihinde ceza infaz kurumuna konulan başvurucu, hırsızlık suçuna ilişkin yargılama kapsamında gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürenin Muş 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen hapis cezasının infazından mahsup edilmesini 13/7/2021 tarihinde talep etmiştir. Patnos İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 30/7/2021 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Ret kararının gerekçesi şöyledir:

"TCK'nun 63. [m]addesinde 'hüküm kesinleşmeden önce gerekleşen ve şahsi hürriyeti kısıtlama sonucu doğuran tüm haller nedeniyle geçirilen sürelerin, mahkumiyet müddetinden mahsubunun zorunlu olduğu' nun hüküm altına alındığı,

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 31/01/2006 tarih ve 2006/1-4/7 E.-K. Sayılı kararları ile tutuklulukta geçirilen sürelerin mahsubu konusunda halen geçerliliğini[n] koruyan 06/03/1940 tarih ve 1940/5-68 E.-K sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında vurgulandığı üzere; 'Tutuklu kalınan sürenin, mahkumiyet müddetinden mahsup edilebilmesi için; tutukluluğun, mutlaka mahsup yapılacak suça konu mahkumiyete ait olması gerekmeyip, sanığın (tutuklu kaldığı suçtan dolayı verilecek hükmün kesinleşmesinden önce) işlemiş olduğu diğer bir suç nedeniyle de tutuklulukta geçirdiği sürelerin, infaza konu mahkumiyet müddetinden mahsubunun olanaklı olduğu, burada önemli olan hususun; mahsuba konu mahkumiyete ait olan suçun, tutuklu kalınan suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesi olduğu' nun karar altına alındığı,

Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 26/07/2021 tarih ve 2010/638 Ceza Dava Dosyası sayılı yazıları ile: 'Hükümlü Mahsun Yılmaz hakkında verilen mahkememizin 02/03/2011 tarih ve 2010/638 Esas 2011/299 Karar sayılı kesinleşmiş karar sureti[yi] yazımız ekinde gönderilmiş,-Hükümlü Mahsun Yılmaz 06/03/2007 tarihinde gözaltında kaldığı, 07/03/2007 tarihinde tutuklandığı, 16/05/2007 tarihinde tahliye edildiği anlaşılmış, -Hükümlü Mahsun Yılmaz'ın gözaltında veya tutuklulukta kaldığı sürelerin infaz görüp görmediği, infazında kesinti olup olmadığı hususunun Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan sorulması, -Hükümlü Mahsun Yılmaz mahkememizin iş bu dosyasında gözaltında ve tutuklulukta kaldığı sürelerin mahkememiz dosyasından veya başka bir cezasından mahsup edilmediği kayıtlarımız tetkikinden anlaşılmıştır.' şeklinde cevap verildiği,

...

Gelen cevabi yazıya göre; Hükümlü Mahsun YILMAZ'ın tutuklulukta kaldığını ve mahsubunu talep ettiği, Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2010/638 esas sayılı dosyasında Hırsızlık suçundan 1 yıl 7 ay 13 gün hapis cezası ile mahkumiyetine karar verildiği ve kararın 27/06/2016 tarihinde kesinleştiği,

Hükümlünün şuanda infaz etmekte olduğu Muş 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/168 esas

sayılı dosyasına konu suçu ise mahsup talep edilen kararın kesinleşme tarihi olan 27/06/2016 tarihinden sonraki tarih olan 27/07/2016 tar[i]hinde işlediği tespit edilmiş olmakla TCK 63. [m]addesindeki mahsup şartlarının oluşmadığı anlaşılmakla hükümlünün mahsup talebinin reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

15. Anılan karara yapılan itiraz Patnos Ağır Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) tarafından 16/8/2021 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu, itirazın reddi kararına karşı 26/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2021/46347 numaralı esasa kaydedilmiştir.

17. Başvurucu, birtakım ek itirazlarının olduğundan bahisle 9/11/2021 tarihinde yeniden mahsup talebinde bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 22/11/2021 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Ret kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tüm dosya kapsamı birlikte incelenmekle; Hakimliğimizin 30/07/2021 tarih, 2021/923 İHD, 2021/968 Sayılı Kararı ile hükümlünün mahsup talebinin reddine karar verildiği, verilen karara hükümlünün itirazı üzerine Patnos Ağır Ceza Mahkemesinin 2021/373 D.İş sayılı kararı ile hükümlünün itirazının reddine karar verilerek kararın 16/08/2021 tarihinde kesinleştiği, b[u] kez hükümlünün 09/11/2021 tarihli dilekçesi ile bir takım yeni evraklar temin ettiğini ve bu belgelere göre mahsubunun kabulüne karar verilmesini talep etmesi üzerine yapılan incelemede, her ne kadar hükümlü dilekçesinde iki ayrı Terör Örgütü Üyeliği suçundan iddianame düzenlendiğini ve dilekçesi ekindeki iddianameden de anlaşılacağı üzere birleşen iddianamenin suç tarihinin 2015-2016 yılı olarak belirtildiğini, ayrıca gözaltına alınma tarihinin de 17/03/2016 tarihi olup mahsup talep ettiği Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2010/638 Esas, 2011/144 Karar sayılı kararın kesinleşme tarihi olan 27/06/2016 tarihinden önce olması nedeniyle mahsup talebinin kabulünü talep etmiş ise de, yeni esas alınmasına yer olmadığına karar verilerek ek kararla hükümlünün talebi değerlendirilmiş olup,

Yapılan incelemede, hükümlü hakkında iki adet iddianame düzenlendiği, Muş Cumhuriyet Başsavcılığının 14/06/2016 tarih, 2016/403 Soruşturma, 2016/786 esas nolu müddetnamesinde suç tarihinin 2015-2016 yazıldığı, birleşen Muş Cumhuriyet Başsavcılığının 13/10/2016 tarih ve 2016/3681-1013 sayılı iddianamesinde ise suç tarihinin 02/08/2016 yazılı olduğu tespit edilmiş ise de, hükümlünün mahkumiyet ald[ı]ğı Terör Örgütüne Üyelik suçunun kesintisiz suç niteliğinde olup kesintinin gerçekleştiği son tarihin suç tarihi olarak kabul edildiği, hatta hükümlünün mahkumiyet aldığı Muş 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/168 Esas, 2018/17 Karar sayılı kararında da suç tarihinin son kesintinin gerçekleştiği 02/08/2016 olarak belirtildiği, söz konusu kararın İstinaf ve Yargıtay incelemesinden geçirilerek kesinleştiği, üst mahkemelerce suç tarihine ilişkin herhangi bir düzeltme yapılmadığı da dikkate alındığında suç tarihinin birleştirilen iddianame tarihindeki 2015-2016 tarihi olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, müddetnamede suç tarihi olarak 27/07/2016 yazılmış ise de mahkeme kararı göz önüne alındığında aslında doğru suç tarihinin 02/08/2016 olduğu anlaşılmakla hükümlünün mahsup talebine ilişkin yasal şartların bu dosyadaki mahkumiyeti açısından oluşmadığı anlaşılmakla hükümlünün mahsup talebinin reddine dair aşağıdaki şekilde ek karar verilmiştir."

18. Anılan karara yapılan itiraz 29/12/2021 tarihinde itiraz mercii tarafından reddedilmiştir.

19. Başvurucu, itirazın reddi kararına karşı 7/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2022/5214 numaralı esasa kaydedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Metinleri

20. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Mahsup" başlıklı 63. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir..."

21. 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun "İçtihadların birleştirilmesini istemek yetkisi ve bağlayıcılığı" başlıklı 45. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar."

2. Yargıtay Kararları

22. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 6/3/1940 tarihli ve E.1940/5, K.1940/68 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Fakat mademki biz haksızlıklarımızın neticelerini ve eserlerini kaldırmak istiyoruz, evvelce isnat edilen suçtan tevkif edilip beraat eden kimse sonra bir suç işlerse ne olacak? Suçun evvel işlenmiş veya sonradan işlenmiş olması halinde madelet itibariyle bir fark yoktur. Öyle ise mahsup lâzımdır. Peki, her mevkuf için bir hesabı carîmi açalım? Ona da peki, lâkin bu takdirde evvelce tevkif edilip beraat eden kimseye suç işlemek için bir serbestî vermiş olmaz mıyız?

...beraat hükmü kat'ileştikten sonra işlenmiş olan suçtan mahkûmiyet halinde evvelce beraatla neticelenmiş olan suçtan dolayı mevkuf kaldığı müddetin beraatinden sonra işleyeceği suçtan verilecek ceza müddetinden indirilmesi kanun hükümlerine uymayacağı, çünkü sonradan işlenen ve mahkûmiyetle neticelenen suçu evvelce beraat kararına bağlanmış olan suçla birleştirmeye kanunî bir yol ve imkân bulunmadığı mütalâasına dayanılarak beraat eden bir şahsın beraat ettiği suçtan dolayı mevkuf aldığı müddetin beraat kararından evvel - beraat kararı kat'ileşmezden evvel- işlemiş olduğu diğer suç için verilen ceza müddetine mahsubu icap ettiğine sülüsan ekseriyetle karar verildi."

23. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 31/1/2006 tarihli ve E.2006/1-4, K.2006/7 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Özel Daire ile Yargıtay C.Başsavcılığı arasındaki uyuşmazlık, hükümlünün şartla tahliye edilmesinden sonra ancak bihakkın tahliye tarihinden önce işlediği yeni suç nedeniyle tutuklu kaldığı sürelerin, daha önce kesinleşmiş olan ve şartla salıverilme kararının geri alınması nedeniyle aynen infazına karar verilen bakiye cezasından mahsup edilip edilemeyeceği, mahsubunun olanaklı olduğunun kabulü halinde ise, mahsubu gereken sürenin nasıl belirleneceği noktasında toplanmaktadır.

...

Tutuklama, ceza yargılamasının güvenli yürümesini ve amacına erişmesini sağlamaya yönelik ve yargılama hukuku açısından zorunlu hallerde hakimin verdiği karara dayanan bir önlemdir. Yargılamadaki amaca göre önleyici bir koruma önlemi olduğu kadar kişi özgürlüğü ve güvenliğini kısıtlayan bir içerik de taşımaktadır. Bu nedenle mukayeseli

hukukta, sistemler ve sistemlerin dayandığı prensipler farklı olmakla birlikte, kendisine ceza verilmiş olan şahsın, bu cezasından daha önce sınırlandırılmış özgürlük sürelerinin hükmedilen cezasından indirilmesi kabul edilmiştir. Mevkufiyetin (tutukluluğun) mahsubu olarak adlandırılan bu kurumdan amaç, kendisine ceza verilmiş mahkûmun bu cezasından daha evvel çekilmiş, özgürlüğü sınırlayıcı önlemler nedeniyle özgürlüğünden yoksun kaldığı sürelerin tamamen veya kısmen indirilmesinden ibarettir.

Mahsup konusunda, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Ceza Yasamızın 40. maddesinin 1. Fıkrasındaki, ... ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Yasanın 63. maddesindeki; ... hükümler ile, her iki yasada da mahsubun mecburiliği (hukukî) sistemi kabul edilmiş, benzer düzenlemelere 1632 sayılı Askeri Ceza Yasasının 177 ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasasının 251/1 maddelerinde de yer verilmiştir. Bu sisteme göre, mahkûm kusuru ile tutuklu kalmış olsa dahi, tutukluluk süresinin verilen cezadan indirilmesi zorunludur. Bu sistemde yargıcın görevi, indirim yapılması için gerekli yasal koşulların doğup doğmadığını kontrol, doğmuş ise yapılan indirimin hesabında hata yapılıp, yapılmadığını denetlemekten ibarettir. Mahsubun hukuki esası hakkında, bu kurumun cezanın hafifletilmesi nedenlerinden biri olduğu, evvelce çekilmiş bir ceza olduğu, hususi af olduğu konusunda çeşitli görüşler bulunmakta ise de, mahsup, suçlu olduğu henüz kesin olarak bilinmeyen kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması dolayısıyla ortaya çıkan haksızlıkları gidermek için başvurulan ve kişisel özgürlükleri anayasal düzeyde güvence altına alan, önleyici amaçlarla yoksun bırakılan özgürlüğün iadesi için kabul edilen hukuki bir kurumdur.

...

Görüldüğü gibi, 765 sayılı Yasanın 40 ve benzer düzenlemeleri içeren 5237 sayılı Yasanın 63. maddeleri uyarınca, mahkûmiyet hükmü kesinleşmeden önce gerçekleşen tutukluluk veya özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğuran tüm süreler ceza mahkûmiyetinden indirilecektir.

Tutuklu kalınan sürenin mahkûmiyetten mahsup edilebilmesi için, tutukluluğun mahsup yapılacak suça konu mahkûmiyete ait olması gerekmeyip, sanığın tutuklu kaldığı suçtan dolayı verilecek hükmün kesinleşmesinden önce, işlemiş olduğu diğer bir suç nedeniyle de tutuklu kalınan sürenin mahsubu olanaklıdır. Burada önemli olan husus, mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesidir.

...

Ancak; İçtihadı Birleştirme Kararına konu olayda, bir suçtan beraat, diğer suçtan ise mahkûmiyet kararı verilmiş olması nedeniyle, sanığın daha önce işlediği suç nedeniyle tutuklu kalınan sürelerin mahsubu için, tutukluluğa konu soruşturmanın sonuçlanmasına gerek bulunup bulunmadığı ve tutuklu kalınan suça ilişkin davanın beraatle sonuçlanması gerekip gerekmediği yönündeki düşünceler zaman içinde farklı uygulamalara yol açmış ise de, “tutukluluğun mahsubunda, tutuklu kalınan suçtan verilen kararın kesinleşme tarihinden önce bir başka suç yada suçların işlenmesinin yeterli olduğu, tutuklu kalınan suçun beraat veya mahkûmiyetle sonuçlanmasının gerekmeyeceği” (1.CD. 18.07.1994-3293/2484, 9.CD. 25.09.2000-2351/2223),“İçtihadı Birleştirme Kararında her ne kadar mevkuf kalınan suçtan beraet etmiş olma esas alınmışsa da, bu karara hakim olan mantık ve hava beraetin mutlak bir şart olarak kabul edildiğini göstermemekte olup, bu karara mevzuu davanın beraetle neticelenmesinden ibarettir.” (As.Yar. 3. D.

09.03.1965-161/214) yönündeki görüşler uygulamada istikrar kazanmıştır.

...

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmış bulunan 765 sayılı Yasanın 40 ve yine aynı tarihte yürürlüğe girmiş bulunan 5237 sayılı Yasanın 63. madde hükümlerinin benzer düzenlemeleri içermesi nedeniyle, halen mahsup konusunda geçerliliğini koruyan 06.03.1940 gün ve 5-68 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, bu karardaki ilkeler doğrultusunda gelişen yargı kararları ve öğretideki görüşler birlikte değerlendirildiğinde, mahsuba karar verilmesi için, tutuklu kalınan suçtan dolayı verilen kararın kesinleşme tarihinden önce bir başka suç veya suçların işlenmiş olması, tutuklamaya neden olan suçta tutuklu kalınan sürenin ikinci suç nedeniyle verilen cezadan fazla olması veya ikinci suçun beraetle sonuçlanması gerekmektedir. Burada önemli olan husus, mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesi olup, bunun da temel nedeni, sanığın daha önceden tutuklu kaldığı süreye güvenerek, yeniden bir suç işlemesine engel olmak düşüncesidir.

...

Görüldüğü gibi, hükümlü 17.05.2000 tarihinde işlediği suç nedeniyle 1 yıl 3 ay 16 gün tutuklulukta kalmış ve bu hüküm 04.06.2003 tarihinde kesinleşmiştir. Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesince TCK'nun 17. maddesi uyarınca koşullu salıverilme kararı geri alınarak bakiye sürenin aynen çektirilmesine karar verilen hüküm ise 06.12.1994 tarihinde kesinleşmiş olup, gerek yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Yasanın 40. maddesi gerekse 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Yasanın 63. maddesi uyarınca bakiye cezasının aynen infazına karar verilen suça ilişkin mahkûmiyetin, tutuklu kalınan suçtan dolayı verilen mahkûmiyet kararından önce kesinleşmesi nedeniyle mahsup koşulları oluşmuştur. Sanık artık tutukluluk süresinin varlığına güvenerek yeni bir suç işlememiş, aksine işlediği ikinci suç nedeniyle asıl cezasından fazla tutuklu kalmak suretiyle haksızlığa uğramıştır. Bu itibarla sonraki suç nedeniyle tutuklulukta geçirdiği artık sürenin önceki mahkûmiyetinden mahsubu için yasal koşullar oluşmuştur."

24. (Kapatılan) Yargıtay13. Ceza Dairesinin 28/3/2013 tarihli ve E.2012/13897, K.2013/8883 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"TCK'nın 63. maddesi hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş sürelerin ceza mahkumiyetinden indirileceğini öngörmektedir. 06.03.1940 tarih ve 5/68 sayılı İçtihadi Birleştirme Kararı ile Ceza Genel Kurulunun 31.01.2006 tarih ve 4-7 sayılı kararında açıklandığı üzere 765 sayılı TCK'nın 40. ve 5237 sayılı TCK'nın 63. maddelerinde belirtilen mahsup işleminde önemli olan husus; sanığın yeniden bir suç işlemesine engel olma düşüncesiyle, mahsuba konu mahkumiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmiş olması gerekir. Somut olayımızda ise Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin yukarıda anılan ve tutuklulukta geçen süresinin mahsubu istenen ilamının 12.11.2004 tarihinde kesinleşmesinden sonra mahsuba konu Antalya 5. Asliye Ceza Mahkemesine ait suçun 05.09.2007 tarihinde işlenmesi nedeniyle mahsup kararının yasaya aykırı olduğu görülmüştür."

25. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 9/6/2023 tarihli ve E.2023/2783, K.2023/4067 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, hükümlünün mahsup istediği mahkumiyetlere ilişkin suç tarihlerinin,

hükümlünün hürriyetinin kısıtlandığı İzmir 4. Sulh Ceza Mahkemesinin [...] kararının kesinleştiği 13.03.2019 tarihinden önce olduğu anlaşılmakla, mahsup talebinin reddine ilişkin İnfaz Hakimliğince verilen karara karşı yapılan itirazın kabulü yerine reddine dair itiraz merciince verilen karar Kanun'a aykırı olup, kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüştür."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Metni

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kanun gereği yetkilendirilmiş, yürütme organı ve taraflardan bağımsız ve yeterli güvencelere sahip yargısal organ olarak mahkemece verilen ve özgürlükten mahrumiyete yol açan her türlü mahkûmiyet kararı, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamına girmektedir (Engel ve diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 68). Anılan bentte belirtilen "sonra" ifadesi, tutmanın sadece zaman bakımından mahkûmiyetin ardından gelmesi anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda tutma, mahkûmiyetin bir sonucu olmalı; mahkûmiyetin ardından ve mahkûmiyete bağlı olarak veya mahkûmiyet sebebiyle gerçekleşmelidir (Weeks/Birleşik Krallık, B. No: 9787/82, 2/3/1987, § 42).

28. AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin bir mahkûmun af yasasından ya da erkenden şartlı tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanmasını güvence altına almadığını belirtmektedir (Alican Demir/Türkiye, B. No: 41444/09, 25/2/2014, § 89). Ancak yetkili makamların bu tür bir tedbirden faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır (Del Rio Prada/İspanya [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, § 126).

29. AİHM hapis cezasının hatalı bir şekilde hesaplanması dolayısıyla kişinin fazla hapis yatmasını (Pezone/İtalya, B. No: 42098/98, 18/12/2003, §§ 31-38), kişinin ulusal hukuk sisteminin öngördüğünden daha uzun bir süre hapsedilmesini (Grava/İtalya, B. No: 43522/98, 10/7/2003, §§ 31-46; Şahin Karataş/Türkiye, B. No: 16110/03, 17/6/2008, §§ 29-38) Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlali olarak kabul etmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu, başvuru formunda;

i. Hırsızlık suçundan yürütülen yargılama kapsamında gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin anılan suçtan verilen cezadan mahsup edilmediğini, bu suretle ceza infaz kurumunda 71 gün fazladan tutulduğunu, bu sürenin daha sonradan silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen cezadan mahsup edilmesi talebinin haksız şekilde reddedildiğini,

ii. 5237 sayılı Kanun'un 63. maddesi uyarınca herhangi bir koşula bağlanmayan ve zorunlu olarak uygulanması gereken mahsup için 1940 tarihli içtihadı birleştirme kararında belirtilen ek koşulları dikkate alan İnfaz Hâkimliğinin Yargıtay kararını kanundan üstün tuttuğunu,

iii. Öte yandan hırsızlık suçuna ilişkin kararın kesinleşmesinden önce silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alındığını ve hakkında iddianame düzenlendiğini ancak İnfaz Hâkimliğinin silahlı terör örgütüne üye olma suçunun kesintisiz suç olduğu gerekçesiyle hakkında aynı suçtan düzenlenen ikinci iddianamede belirtilen yakalama tarihini suç tarihi olarak kabul ederek mahsup şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle talebini reddettiğini beyan ederek Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen :

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

..."

34. Başvurucunun iddialarının özü, mahsup talebinin hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle daha uzun bir süre hürriyetinden yoksun bırakılması olduğundan başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan

herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman [2. B.], B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

37. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin, kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2) [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

38. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

39. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacının olduğundan veya ölçülü olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 39).

40. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gerekir. İkinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ercan Bucak (2), § 40).

41. Bu itibarla Anayasa Mahkemesince hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan, § 13). Koşullu salıverme kuralları gereği ceza infaz kurumunda kalınması gereken süre, hürriyeti bağlayıcı cezanın yerine getirilmesinin kapsamına dâhildir. Mahsup ise koşullu salıverme süresinin belirlenmesiyle ve dolayısıyla ceza infaz kurumunda kalınması gereken süre ile

doğrudan ilgilidir (Ercan Bucak (2), § 41). Anayasa Mahkemesi bu gerekçelerle mahsubu Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında bir güvence olarak kabul etmektedir (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, §§ 43, 44).

42. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece yargı mercilerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal, § 39). 5237 sayılı Kanun'un mahsuba ilişkin hükümlerinin nasıl uygulanacağı ve bu itibarla hukuk kurallarının yorumu ve somut olaylara uygulanması yargı mercilerinin takdir yetkisi kapsamındadır (Ercan Bucak (2), § 42).

43. Bununla birlikte mahsuba ilişkin olarak 5237 sayılı Kanun'un 63. maddesinde yer alan hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve kişinin hürriyetini kısıtlayan bütün hâller nedeniyle geçirilen sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceğine ilişkin düzenleme karşısında yargı organlarına mahsuba ilişkin bir takdir yetkisinin tanınmadığı anlaşılmaktadır. İlgili yargı organları mahsuba ilişkin incelemelerinde mahsup şartlarının bulunup bulunmadığını incelemekle ve şartları oluşmuşsa mahsup kararı vermekle yükümlüdür. Yargıtay içtihadı uyarınca mahsubun uygulanması bakımından önemli olan husus, mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ercan Bucak (2), § 49).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Yukarıda yer verilen genel ilkelerden hareketle somut olayda incelenecek husus, hukuk kurallarına ve yerleşik yargısal içtihatlara göre başvurucunun şikâyetinde belirttiği sürelerin hukuka aykırı olarak mahsup edilmeyip mahkemece verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezanın olması gerekenden fazla yerine getirilip getirilmediğinin tespitidir. Bu yöndeki değerlendirme mahsup kurumunun hukuki niteliği, kurumun uygulanabilirlik koşullarını belirleyen Yargıtay içtihadı birleştirme kararında öngörülen temel ilkeler ve somut olayda başvurucunun içerisinde bulunduğu koşullar gözetilerek yapılacaktır. Öte yandan kesintisiz suçlarda kesintinin hangi hâllerde gerçekleştiği, suçun ne zaman işlenmiş sayılacağı veya suç tarihinin belirlenmesi gibi suç teorisini ilgilendiren meselelerin Anayasa Mahkemesinin somut olaya ilişkin olarak yapacağı incelemenin kapsamı dışında kaldığı belirtilmelidir.

45. Başvurucu, Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılaması kapsamında 6/3/2007-16/5/2007 tarihleri arasında hürriyetinden mahrum bırakılmıştır. Bu yargılama neticesinde verilen ve 27/6/2016 tarihinde kesinleşen 1 yıl 7 ay 13 günlük hapis cezasının infazı sırasında başvurucunun gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreler mahsup edilmemiştir (bkz. § 14).

46. Başsavcılık, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan iki farklı iddianame düzenlemiştir. Bu iddianamelerden ilkinin başvurucu hakkında hırsızlık suçuna ilişkin mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği 27/6/2016 tarihinden önce (14/6/2016), ikincisinin ise bu tarihten sonra (13/10/2016) düzenlendiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 10, 11). Hırsızlık suçuna ilişkin mahkûmiyet kararının kesinleştiği tarihten sonra düzenlenen 13/10/2016 tarihli iddianameye konu eylemlerin büyük bölümünün yine anılan mahkûmiyet

hükmünün kesinleşmesinden önce gerçekleştirildiği tespitlerine yer verilmiştir.

47. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan kamu davalarının birleştirilmesi ile yürütülen ceza yargılaması neticesinde başvurucunun tek bir silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda, suç tarihi olarak ikinci iddianameye konu gözaltı tarihi olan 2/8/2016 gösterilmiştir.

48. Başvurucu, hırsızlık suçuna ilişkin yargılama sürecinde gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin hapis cezasından mahsubunu iki farklı tarihte talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, Yargıtay kararlarına atfen mahsuba konu mahkûmiyete ilişkin suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden sonra işlendiği gerekçesiyle taleplerin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği bu sonuca, silahlı terör örgütüne üye olma suçunun kesintisiz suç niteliğinde olması nedeniyle suç tarihinin kesintinin gerçekleştiği tarih olması ve bu suça ilişkin kesinleşen mahkûmiyet kararında belirtilen tarihin (2/8/2016) hırsızlık suçuna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten sonraki bir tarih olarak belirtilmesine dayanarak ulaşmıştır.

49. Mahsubun mecburiliği ilkesinin benimsendiği hukuk sistemimizde yargısal makamlar şartların oluştuğunu tespit etmeleri hâlinde mahsubun uygulanmasına karar vermekle yükümlüdür. Yargıtay uygulamasına göre mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesi gereklidir. Aksi takdirde mahsubun uygulanması mümkün değildir. Bu koşul sanığın daha önceden tutuklu kaldığı süreye güvenerek, yeniden bir suç işlemesine engel olmak düşüncesine dayanmaktadır (bkz. §§ 22-24). Öte yandan Yargıtayın mahsubun uygulanabilmesi için sanığın tutuklu kaldığı suça ilişkin yargılamanın beraatle sonuçlanmasını arayan içtihadı birleştirme kararının kapsamını mahsubun hukuki niteliği ve yine anılan kararda ortaya konulan amacı da dikkate alarak zaman içerisinde sanık lehine olacak şekilde genişlettiği görülmüştür (bkz. §§ 22, 23). Bu kapsamda Yargıtayın yukarıda yer verilen (bkz. § 23) kararına göre mahsup, suçlu olduğu henüz kesin olarak bilinmeyen kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması dolayısıyla ortaya çıkan haksızlıkları gidermek için başvurulan ve kişisel özgürlükleri anayasal düzeyde güvence altına alan, önleyici amaçlarla yoksun bırakılan özgürlüğün iadesi için kabul edilen hukuki bir kurumdur.

50. Somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin kesintinin gerçekleştiği tarih olarak 2/8/2016 esas alınmıştır. İnfaz Hâkimliği anılan tarihi suç tarihi olarak kabul ederek mahsuba konu suçun tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden sonra işlendiği kabulüyle mahsup taleplerini reddetmiştir. Ancak İnfaz Hâkimliğinin her iki kararında da yukarıda yer verilen yerleşik yargısal içtihadın varlık nedenine ve silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturan olayların gerçekleşme tarihlerine ilişkin bir değerlendirme yapılmadan salt kesintinin gerçekleştiği tarih esas alınarak katı bir yaklaşımla karar verildiği görülmüştür. Silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin mahkûmiyet kararında başvurucuya isnat edilen eylemlerin çoğunun başvurucunun tutuklu kaldığı hırsızlık suçundan verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden önce gerçekleştirildiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Dahası başvurucu hakkında aynı suç kapsamında hazırlanan 14/6/2016 tarihli ilk iddianame de anılan kararın kesinleşmesinden önce düzenlenmiştir. Söz konusu iddianamenin düzenlenme tarihi, iddianameyle başvurucuya isnat edilen eylemler ve bu eylemlerin silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin kurulan mahkûmiyet hükmüne esas alınması karşısında başvurucunun hırsızlık suçuna ilişkin yargılama sürecinde tutuklu kaldığı süreye güvenerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinin kabulü mümkün

görünmemektedir. Sonuç olarak başvurucunun mahsup taleplerinin reddine ilişkin kararlarda kurumun hukuki niteliği ile içtihadı birleştirme kararında yer alan kısıtlamanın ardında yatan amaca ilişkin başvurucunun içerisinde bulunduğu somut koşullar bağlamında yeterli ve ilgili bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

51. Başvurucunun Muş 2. Asliye Ceza Mahkemesince hırsızlık suçundan yürütülen yargılama sırasında 6/3/2007-16/5/2007 tarihleri arasında hürriyetinden yoksun kaldığı süre, bu suça ilişkin cezanın infazı sırasında mahsup edilmediği gibi bu suça ilişkin hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleştirilen eylemlere istinaden farklı bir suçtan verilen hapis cezasından mahsup edilmesi talepleri de kabul edilmemiştir. Bu nedenle başvurucunun 6/3/2007-16/5/2007 tarihleri arasında hürriyetinden yoksun bırakıldığı sürenin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında (mahkemece verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezanın infazı olarak) hukuka uygun bir tutma niteliğinde bulunduğu söylenemez.

52. Bu açıklamalar ışığında mahsup yapılmaması nedeniyle kişi hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan öngörülen hapis cezasının hatalı bir şekilde hesaplanması sonucunda kişinin ceza infaz kurumunda tutulduğu sürenin uzadığı ve daha uzun bir süre hürriyetinden yoksun kaldığı anlaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

54. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

55. Başvurucu hakkında düzenlenen müddetnamede hak ederek tahliye tarihi 20/11/2024 olarak belirtilmiştir (bkz. § 13). Başvurunun incelendiği tarih itibarıyla söz konusu hapis cezasının tamamen infaz edildiği gözönüne alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucu, tazminat talebinde de bulunmadığından ihlalin tespitiyle yetinilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin bilgi için Patnos İnfaz Hâkimliğine (E.2021/923, K.2021/968) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

R.T.

B. No: 2021/47924 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47924

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

R.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47924)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : R.T.

Vekili : Av. Muhammed Tarık İNCE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle o tarihte astsubay olarak görev yapan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma

suçundan cezalandırılması talebiyle 26/11/2019 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede, başvurucunun HTS kayıtlarına göre kendisi gibi astsubay olan A.D. ve A.T. ile ardışık olarak arandığını ve tanık E.Ç.nin ifadesine göre sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katılmak suretiyle üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, yetkisizlik kararı vererek dosyayı yetkili ve görevli Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

5. Yetkisizlik kararı üzerine Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanan yargılamada 27/12/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanık E.Ç.nin zorla getirilmesine, tanıklar A.D. ve A.T.nin ise istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun kullandığını kabul ettiği 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 1/1/2014 tarihinden itibaren görüşme dökümlerinin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) istenmesine, cevap geldiğinde resen seçilecek bir bilirkişiye tevdi edilmesine, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında işlem yapılan diğer şüpheli ve sanıklar ile irtibatını gösterir HTS analiz raporu düzenlenmesinin istenmesine karar vermiştir.

6. Duruşma, dört celsede bitirilmiştir. İlk celsede, tanıklar A.D. ve A.T.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucuya okunmuş; diyecekleri sorulmuştur. Tanık A.D. başvurucunun mesai arkadaşı olduğunu, Çiğli 2. Ana Jet Üs Komutanlığında beraber çalıştıklarını, başvurucunun örgüt üyesi olup olmadığı konusunda herhangi bir bilgisi olmadığını, sadece görevlerinden dolayı birlikte olduklarını ve özel hayatlarında görüşmediklerini belirtmiştir. Tanık A.T. ise astsubay olarak görev yaptığını, İzmir'de çalıştığı dönemde başvurucuyla aynı komutanlıkta ama farklı birliklerde görev yaparken tanıştıklarını, birbirlerini yalnızca iş amaçlı görev bildirmek için aradıklarını, başvurucunun sohbetlere katılıp katılmadığını, himmet verip vermediğini bilmediğini, söz konusu sabit hat aramaları hakkında bilgisi olmadığını beyan etmiştir.

7. Başvurucuya Tensip Tutanağı ve 10/1/2020 tarihli bilirkişi raporu okunmuş, diyecekleri sorulmuştur. Raporda başvurucuya ait 0554 ... 86 numaralı GSM hattına ilişkin HTS kayıtları incelenerek 1/1/2014-29/12/2019 tarihleri arasında başvurucunun FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 110 kişi adına kayıtlı 128 GSM hattı ile telefon irtibatının olduğu ve aynı tarihler arasında FETÖ/PDY bünyesinde mahrem imam olan iki kişi adına kayıtlı GSM hattı ile de telefon irtibatının olduğu belirlenmiştir. Mahkeme, başvurucunun ardışık ve periyodik olarak arandığı iddia olunan sabit telefon hatlarına ait kayıtların celbi için müzekkere yazılmasına, cevap verildiğinde kayıtların bilirkişiye tevdii ile ardışık ve periyodik aramalar yönünden rapor aldırılmasına karar vermiştir.

8. Mahkemece celse arasında beyanları temin edilen D.B.nin bir soruşturma kapsamında başvurucu hakkında verdiği beyanları ikinci celsede başvurucuya okunmuştur. D.B. bu ifadelerde başvurucu ile sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını, kendileriyle ilgilenen mahrem imam K.nın sabit veya ankesörlü telefondan arayarak kendileriyle iletişim kurduğunu, maaş aldıkları bankadan yatan promosyon paralarının faiz olduğunu düşündükleri için bu paraları kendileriyle ilgilenen mahrem imama verdiklerini beyan etmiştir.

9. Üçüncü celsede, bilirkişi tarafından sunulan 20/5/2020 tarihli rapor ve tanık E.Ç.nin istinabe yoluyla alınan beyanı başvurucuya okunarak diyecekleri sorulmuştur. Tanık E.Ç. başvurucunun da kendisi gibi astsubay olduğunu ve sohbet adı verilen toplantılara

katıldıklarını beyan etmiştir. Ayrıca anılan bilirkişi raporunda;

- Başvurucunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 64 numaralı sabit hattan 20/11/2012 tarihinde 23.07.40'ta arandığı ve görüşmenin 23 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen öncesinde 23.05.06'da yine Astsubay A.D.nin arandığı,

- Başvurucunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 00 numaralı sabit hattan 13/7/2013 tarihinde 17.12.24'te arandığı ve görüşmenin 18 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen öncesinde 17.11.24'te yine Astsubay A.T.nin arandığı,

- Başvurucunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 91 numaralı sabit hattan 17/8/2013 tarihinde 18.57.39'da arandığı ve görüşmenin 0 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen ardından 18.57.48 ve 18.58.10'da Astsubay A.D.nin arandığı, bu aramaların hemen sonrasında 18.59.22'de tekrar başvurucunun arandığı ve görüşmenin12 saniye sürdüğü,

- Başvurucunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattı ile 232 ... 20, 232 ... 69, 232 ... 14, 232 ... 69 ve 232 ... 51 numaralı sabit hatlar arasında 10/9/2012, 23/2/2013, 13/4/2013, 28/7/2013, 11/10/2013 ve 27/2/2014 tarihlerinde yedi kez münferit aranma kaydı olduğu,

- Başvurucunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattı ile 232 ... 91 numaralı sabit hat arasında 18/2/2014 tarihinde bir kez peş peşe telefon irtibatı olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak için talep ettikleri sürenin verilmesine ve duruşmanın ertelenmesine karar vermiştir.

11. Mahkeme, son celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda başvurucunun tanık beyanlarına göre sohbet adı verilen örgütün dışarıya açık olmayan toplantılarına katıldığını, 10/1/2020 tarihli bilirkişi raporuna göre FETÖ/PDY kapsamında haklarında işlem yapılan kişiler ve mahrem imamlarla çok sayıda telefon görüşmesi yaptığını, 20/5/2020 tarihli bilirkişi raporuna göre astsubay olan başvurucunun aynı rütbede ve aynı kuvvete mensup kişilerle sabit hatlardan ardışık ve periyodik olarak arandığını belirtmiştir.

12. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra hükme gerekçe yapılan tanıkların mahkeme önünde dinlenmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 7/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 4/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı, A.D.nin kendisine ilişkin olarak FETÖ/PDY kapsamında yürütülen soruşturmada başvurucu aleyhine 24/11/2020 tarihinde müdafisinin de bulunduğu sırada verdiği ifadeyi ve Teşhis Tutanağı'nı Mahkemeye 28/12/2021 tarihinde göndermiştir. A.D. ifadesinde başvurucu ile diğer tanık D.B.nin kendisiyle aynı sohbet grubunda olduğunu ve sohbetleri mahrem imam K.nın verdiğini beyan etmiştir.

15. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen tanıkların duruşmada dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. İlgili yargılama merciinin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucuya, hakkında beyanda bulunan ve istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların ifadelerinin okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Mahkemece söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın, aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılama yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

22. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek

veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

23. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim önünde ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve duruşmada tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

24. Sanığın aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin önünde yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorumladığı şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları duruşmada dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricinde alınan beyanlarını içeren tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması duruşmada dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

25. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili tek bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçmez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak

zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

26. Somut olayda Mahkemece tanık E.Ç.nin istinabe yoluyla alınan başvurucu aleyhindeki beyanları ile tanık D.B.nin kendisine ilişkin soruşturma kapsamında başvurucu aleyhinde verdiği beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin olarak herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin olarak bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin olarak geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

27. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme potansiyeli olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

28. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

29. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca

FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

30. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik olarak yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı” hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir.

31. Somut olayda sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile ardışık olarak arandıkları tespit edilen ve başvurucu ile de aynı rütbede olan A.D. ve A.T.nin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Özellikle başvurucuyla birlikte ardışık arandığı tespit edilen tanık A.D.nin kendisine ilişkin yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu aleyhine verdiği ve aynı zamanda diğer tanık D.B.nin de beyanlarıyla paralel olan beyanları mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra dosyaya girmiştir. Kaldı ki Yargıtayın, sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemine ilişkin uygulamaların delil değerini tartıştığı kararlarında (bkz. § 29) belirtilen araştırmalar da Mahkemece yapılmamıştır.

32. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmıştır.

33. Öte yandan somut olayda, askerî mahrem yapılanmaya ve örgütsel iletişime dair anlatımları başvurucu hakkındaki delillerin değerlendirilmesinde dikkate alınan tanık D.B.nin kendisine ilişkin soruşturmada verdiği beyanların duruşmada başvurucuya okunmasıyla yetinilmiştir. Başvurucunun askerî mahrem imam takibinde örgütsel toplantılara katıldığına dair beyanda bulunan tanık E.Ç. ise istinabe suretiyle dinlenmiştir. Böylelikle başvurucu, mahkûmiyet kararında değerlendirmeye alınan hiçbir tanığı sorgulama imkânı bulamamıştır.

34. Başvurucu; FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında haklarında işlem yapılan kişiler ve mahrem imamlarla çok sayıda telefon görüşmesi yaptığına dair tespitin bulunmasına, GSM hattına sabit veya ankesörlü telefonlar aracılığıyla yapılan ardışık ve periyodik aramalara ve duruşmada dinlenmeyen D.B. ve E.Ç.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Tanık A.D.nin başvurucu aleyhine verdiği beyanlar ve fotoğraf tespiti ise dosyaya sonradan girdiği için kesinleşen mahkûmiyet kararında dikkate alınamamıştır.

35. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

36. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin "...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen sözü edilen tanığı SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin olarak bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamıştır. Bu yüzden tanığın gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanığın beyanda bulunurken ve sorulara cevap verirken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiş, doğruluğu test edilmiş tanık beyanlarını hükme esas alamamıştır.

37. Doğrudan doğruyalık ilkesine de aykırılık oluşturan bu durumun uyuşmazlığın aydınlatılmasında bir zafiyete yol açma riski bulundurduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Arslan [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 94). Sonuç olarak doğrudan doğruyalık ilkesi kapsamında güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadesinin cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda somut olayda hiçbir şekilde dinlenmemiş ve dinlenmesi için de herhangi bir çaba gösterilmemiş tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenilmesi sağlanmaksızın yazılı beyanlarının hükme esas alınmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamışlardır.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tutar belirtmeksizin maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargılama mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

42. Bunun yanında tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

43. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/561, K.2020/138) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Yerel mahkemece, başvurucu tarafından kullanılan GSM hattına ilişkin HTS kayıtları bilirkişi marifetiyle inceletilmiş, söz konusu hattın 1.1.2014 ila 29.12.2019 tarihleri arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 110 farklı kişi adına kayıtlı 128 farklı GSM hattı ile irtibatlı olduğu belirlenmiştir. Yine bir soruşturma kapsamında başvurucu hakkında beyanları alınan D.B'nin beyanları başvurucuya okunmuştur. D.B. beyanında, başvurucu ile sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını, kendileri ile ilgilenen K. isimli mahrem imamın sabit ve ankesörlü telefondan arayarak kendileri ile irtibat kurduğunu, promosyon ödemelerinin faiz olduğu gerekçesi ile mahrem imama verdiklerini belirtmiştir. Dosya kapsamında yerel mahkemece tanıklar A.D. ve A.T. istinabe yoluyla dinlenmiş, bu tanıkların beyanı başvurucuya okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. Yine tanık E.Ç. istinabe yoluyla dinlenmiş olup, E.Ç. beyanında başvurucunun da kendisi gibi ast subay olduğunu, sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını beyan etmiştir. Bu beyan da duruşmada başvurucuya okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. 20.05.2020 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun kullandığı GSM hattının 20.11.2012 tarihinde sabit hattan arandığı ve 23 sn. görüşme gerçekleştiği, aynı hattan hemen öncesinde astsubay A.D.'nin arandığı, yine başvurucunun başka bir sabit hattan 13.07.2013 tarihinde arandığı ve hemen öncesinde A.T.'nin arandığı, yine başka bir sabit hattan 17.08.2013 tarihinde arama yapıldığı, 0 sn. görüşme gerçekleştiği, hemen sonrasında A.D.'nin iki kez arandığı ve sonrasında başvurucunun tekrar aranarak 12 sn. görüşme gerçekleştiği, başvurucunun kullandığı GSM hattı ile…numaralı değişik sabit hatlar arasında 10.09.2012 ila 27.02.2014 tarihleri arasında 7 münferit arama kaydı bulunduğu, yine başvurucunun kullandığı GSM hattı ile …91 no'lu sabit hat arasında bir kez peş peşe telefon irtibatının olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer

verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda başvurucunun, HTS kayıtlarına göre kendisi adına kayıtlı GSM hattı ile değişik tarihlerde askerî personelle ardışık olarak arandığı, yine hakkında soruşturma ya da kovuşturma yürütülen çok sayıda kişi ile irtibatta olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu gibi astsubay olan ve istinabe yoluyla dinlenen tanıklardan E.Ç.'nin sohbete katıldıklarına ilişkin beyanı, yine D.B.'nin mahrem imam ile görüştüklerine ve irtibatta olduklarına dair beyanları HTS kayıtları ile birlikte değerlendirildiğinde, tanık delili başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden verilen mahkumiyet hükmünün tek ve belirleyici delili niteliğini haiz değildir. Kaldı ki, başvurucu, istinabe yoluyla dinlenen ve kendisine okunan tanık beyanlarına karşı diyecekleri sorulduğunda, tanıklara soru sormak istediğine ya da duruşmada bizzat dinlenilmesi gerektiğine dair yerel mahkemeye herhangi bir istemde bulunmamış, bu hususu kanun yollarında ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında HTS kayıtlarını, bilirkişi raporlarını ve tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında tanık delilleri yanında bilirkişi raporları ve HTS kayıtlarını da nazara aldığından sadece tanık deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Muhterem İNCE Üye Ömer ÇINAR

N.E.

B. No: 2022/62466 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/62466

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

N.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/62466)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 15/8/2025 - 32987

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Kemal ÖZEREN Fatih ALKAN Ali KOZAN

Başvurucu : N.E.

Vekili : Av. Arzu Sema AYMERGEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensubunun meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, açılan iptal davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

3. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş; binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10).

6. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla "halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma", "kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma", "paralel devlet yapılanması", "terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması" ve "bir terör örgütü" olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11).

7. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12).

8. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve

E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13).

9. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri kararında yer almaktadır (aynı kararda bkz. §§ 47-66; C.A. (3), § 14).

10. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18).

11. OHAL sürecinde 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinde yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirlere yer verilmiştir. Buna göre devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen hâkimlerin ve savcıların Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la aynen kabul edilmiştir.

12. 667 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenleme uyarınca HSK tarafından ilki 24/8/2016 tarihinde olmak üzere FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu sabit görülen hâkimlerin ve savcıların ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına karar verilmiştir. Anılan kararlarda FETÖ/PDY'nin yapısına ve yargı erkinde gerçekleştirdiği faaliyetlerine ilişkin olarak detaylı bilgiler aktarılmıştır. Kararların sonuç kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun, 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesi uyarınca yapacağı değerlendirme, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının Milli Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı,oluşum veya gruplardan MGK kararlarında ifade edildiği şekliyle 'Paralel Devlet Yapılanması' ile 'üyelik', 'mensubiyet', 'iltisak' veya 'irtibat' şeklinde herhangi bir bağlantılarının bulunup bulunmadığına ilişkin olup somut olayın yukarıda ifade edilen özellikleri, ilgililerin mesleğe kabulleri ile başlayan, eğitim merkezi ve Türkiye Adalet Akademisindeki faaliyetleri, hizmet içi eğitim ve yabancı dil eğitimlerine katılımlarına, yurtdışına gönderilmelerine, özel yetkili savcılıklara veya mahkemelere yahut idari görevlere atanmalarına ilişkin bilgiler ile bu görevlendirmelerde ve yine bir silah olarak kullanılan özel yetkili mahkemelere hâkim veya unvanlı olarak, Teftiş Kurulu Başkanlığına, başkan, başkan yardımcısı veya müfettiş sıfatıyla, idari kurumlara tetkik hâkimi, daire başkanı veya yardımcısı, genel müdür veya yardımcısı sıfatıyla v.s. şeklinde yapılan atamalarda dikkate alınan kriterler, özlük dosyalarındaki bilgi ve belgeler, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları, ilgililer hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna intikal eden şikâyet, ihbar, inceleme ve soruşturma dosyaları ile bu dosyalar hakkında verilen kararlar, mahallinde yapılan araştırmalar,

FETÖ/PDY terör örgütü ile ilintili dosyalarda görev alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının bu dosyalarda yapmış oldukları işlemler ve verdikleri kararlar, örgüt mensuplarının haberleşme için kullandıkları şifreli programlarda yer alan kayıtlar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun FETÖ/PDY mensubu oldukları Emniyet Genel Müdürlüğü terörle mücadele birimlerince düzenlenen raporlarla sabit olan örgüt üyeleri hakkında tayin ettiği disiplin cezaları ve muhalefet şerhleri, sosyal çevre bilgileri ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından temin edilen bilgi ile belgeler, ilgililer hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmanın niteliği ve isnat edilen suçlamalar ile gözaltı ve tutuklama kararları, soruşturma kapsamında ifadelerine başvurulan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ifade ve sorgu tutanakları, itirafçıların beyanları birlikte dikkate alınarak, ekli listede yer alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında FETÖ/PDY örgütü ile iltisak ve irtibatlarının olduğu sabit görüldüğünden, adı geçenlerin, 23/7/2016 tarih ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3'üncü maddesi uyarınca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına, 6087 sayılı Kanun'un 33'üncü maddesi uyarınca, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulabileceğine, ... tarihinde oybirliği ile karar verildi."

13. Bu kararlara karşı ilgililer tarafından ilgili mevzuat uyarınca HSK nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulmuştur. HSK, bahse konu yeniden inceleme taleplerini ilki 29/11/2016 tarihinde olmak üzere farklı tarihli kararlarla sonuçlandırmış ve yeniden inceleme taleplerinin bazı kişiler yönünden reddine, bazı kişiler yönünden kabulüne karar vermiştir.

14. Haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına (meslekten çıkarma) karar verilen kişiler bu kararların iptaline karar verilmesi talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Danıştay ilk olarak bu davalara ilişkin kararlarında, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca ilgili yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu, disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan ve yargı denetimine tabi bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezası niteliğinde olmadığını belirtmiştir. Netice itibarıyla bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülebilecek bir uyuşmazlık bulunmadığından uyuşmazlığın çözümünde idari yargıda genel görevli yargı yeri olan idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varmış, davaların görev yönünden reddi ile dava dosyalarının görevli ve yetkili Ankara idare mahkemelerine gönderilmesine karar vermiştir.

15. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 11. maddesi ile haklarında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenlerin kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda dava açabileceğine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un

11. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

16. Bundan sonra daha önce görev yönünden reddine karar verilen dava dosyaları idare veya bölge idare mahkemeleri tarafından Danıştaya gönderilmiş, yeni açılan davalara ilişkin dosyalar da tekemmül ettirilmiştir. Sonuç olarak Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) ilki 17/6/2019 tarihinde olmak üzere bahse konu dosyalarla ilgili olarak işin esasına yönelik kararlar vermiştir. Kararlarda genel olarak şu hususlar tekrarlanmıştır:

i. İlk olarak 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsüne değinilmiş ve bu çerçevede OHAL ilan edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensuplarının meslekten veya kamu görevinden çıkarılmalarına karar verileceğinin düzenlendiği ifade edilmiştir. HSK tarafından ilgili kişilerin bu kapsamda meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verildiği vurgulanmıştır.

ii. HSK tarafından yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararlar tesis edilirken ilgililere haklarındaki tespitler bildirilmek suretiyle karşı beyanda bulunma imkânı tanınmadığı dile getirilmiştir. Öte yandan Sözleşme'nin 15. maddesi hükmü uyarınca ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikeye karşı ivedi şekilde tedbir almak zorunluluğu çerçevesinde durumun gerektirdiği ölçüde kabul edilebilecek nitelikte olan bu hususun yargılama aşamasında haklarındaki tespitler bildirilerek ilgililerin bunlara karşı beyanlarının alınması suretiyle giderilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda HSK tarafından dava konusu kararların gerekçesi olarak yargılama safahatında dava dosyasına sunulan tüm bilgi ve belgelerin davacılara tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin şekilde beyanda bulunma imkânının davacılara tanındığı belirtilmiştir.

iii. FETÖ/PDY ile ilgili tespit ve değerlendirmeler aktarıldıktan sonra yargı mensuplarının sadakat yükümlülüğünün memurlardan farklı olarak bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat yükümlülüğü olarak ortaya çıktığı, yargı yetkisini kullanan hâkim ve savcıların Anayasa gereği tarafsız ve bağımsız olarak görev yapmalarının, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerinin ve anayasal düzene sadakat göstermelerinin hukuk devletinde demokratik toplum düzeninin korunması açısından büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır.

iv. Dava konusu edilen kararların hukuki niteliği ile ilgili olarak ise bu kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yine anılan kararların ilgililerin FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakının sabit olduğu gerekçesiyle tesis edildiği, bu kavramlarla cezai sorumluluğu gerektiren üyelik ve mensubiyet kavramlarına nazaran daha az yoğun ve atipik bir bağlantının vurgulandığı belirtilerek bu bağlamda üyelik ve mensubiyet olmasa da bu yapılara iltisaklı veya irtibatlı olunması hâlinin de anılan tedbirin uygulanabilmesi için yeterli olduğu açıklanmıştır.

v. Netice itibarıyla Daire tarafından verilen kararlarda "Kişiselleştirme ve Delillerin Değerlendirilmesi" başlığı altında davacılar hakkında dava dosyalarına sunulan bilgi ve belgelere ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmış, davacıların bu bilgi ve belgelere karşı beyanları da gözönünde bulundurularak bir sonuca varılmıştır.

17. Dairenin bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği bu kararlara karşı yapılan temyiz başvuruları hakkında ise Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) tarafından nihai kararlar verilmiştir.

B. Somut Olay Bilgisi

18. 2/1/2003 tarihinde mesleğe başlayan başvurucunun Erzurum'da Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmaktayken FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle HSK Genel Kurulunun (Kurul) 31/8/2016 tarihli kararıyla meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir (ayrıntılı gerekçe için bkz. § 12). Başvurucunun bu kararın yeniden incelenmesine yönelik talebi ise Kurulun 29/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Başvurucu; anılan kararların iptaline, özlük haklarının iadesine ve parasal haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle Dairede dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; HSK'nın savunma hakkı vermeden ve diğer usule ilişkin güvenceleri sağlamadan meslekten çıkarma kararı verdiğini, bu kararın hâkimlik ve savcılık teminatı ile diğer evrensel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu ve geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü bir tedbir olarak değil disiplin soruşturması sonucu verilmesi gereken bir meslekten çıkarma cezası olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde yer alan iltisak ve irtibat ifadelerinin belirsizlik taşıdığını ve daha önce mevzuatta hukuki sonuç doğurmayan eylemlerin yaptırıma bağlandığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca HSK'nın yargı mensuplarının sosyal çevrelerine ve geçmişlerine ilişkin bilgileri toplayarak istihbarat bilgilerini anılan kararına dayanak yaptığı izlenimi oluştuğunu vurgulamıştır. Sonuç olarak başvurucu kendisi hakkında bir delil gösterilmeksizin dava konusu edilen kararın verildiğini ve bu kararın hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

20. Yargılama sürecinde HSK tarafından 20/2/2019 tarihli ek beyanla birlikte Daireye sunulmuştur. Anılan ek beyan ekinde yer alan ve Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü tarafından başvurucu hakkında hazırlanmış olan araştırma raporunda E.Ç.ye ait ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda bulunan bağlı kişi listesi üzerinden yapılan incelemede başvurucunun ismine ulaşıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte anılan araştırma raporunun sonuç kısmında yer verilen değerlendirme şöyledir:

"...91410 User ID ByLock Verilen İsimler Bölümünde yer alan 'Nemir' ibaresinin N.E. [başvurucu] isimli şahsın gerçek isminin baş harfi ile soy isminin ilk dört harfi ile oluşturulmuş olması, 91410 User ID Kullanıcı Adı Bölümünde yer alan 'f...37' ibaresinden F... ibaresinin N.E. [başvurucu] isimli şahsın F.E. isimli oğlunun ismi ile aynı olması, 91410 User ID Şifre Bölümünde yer alan 'M....37' ibaresinden M... ibaresinin N.E. [başvurucu] isimli şahsın M.E. isimli oğlunun ismi ile aynı olması, Kullanıcı Adı ve Şifre Bölümlerinde yer alan '37' ibaresinin N.E. [başvurucu] isimli şahsın nüfusa kayıtlı olduğu il olan Kastamonu iline ait plaka kodunu temsil eder nitelikte olduğu, 91410 User ID 1. Derece İrtibat Analizinde yer alan şahısların Savcı olarak görev yaptığı dikkate alındığında, 91410 User ID ByLock kullanıcısınn N.E. [başvurucu] ... isimli şahıs olduğu değerlendirilmiştir.

N.E. [başvurucu] isimli şahsın vatandaşlık numarası üzerinden yapılan güncel ByLock sorgulamasında, şahıs adına kayıtlı 0 505 ... sayılı gsm numarası üzerinden ByLock kaydının bulunduğu görülmüştür. Bahse konu 91410 UID ByLock içeriklerinin belirtilen gsm numarası üzerinden kullanılmış olabileceği değerlendirilmiştir.

Şahsın SGK kayıtları incelendiğinde 2011-2016 yılları arasında Ordu ilinde görev yaptığı,

Trabzon ve bağlı bölgelerde Hâkim-Savcı abisi olduğu anlaşılan [E.Ç.] isimli şahıs ile bu nedenle ByLock programı üzerinden irtibatlı olduğu anlaşılmıştır.

N.E. [başvurucu] isimli şahsın Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/221 soruşturma sayılı dosyasına istinaden FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü kapsamında adli işlem gördüğü tespit edilmiştir."

21. Anılan ek beyan Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmiş, cevap hakkını kullanabilmesi ve beyanlarını dosyaya sunabilmesi için başvurucuya otuz gün süre verilmiştir. Başvurucu; ek beyan dilekçesinde ve eklerinde, belirtilen hususlara karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

22. Öte yandan başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin karara yönelik yargılama devam ederken Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına 17/3/2021 tarihinde karar verilmiştir. Bu kararın gerekçesinde başvurucunun ByLock uygulamasını kullandığına ilişkin olarak yukarıda aktarılan hususlar yer almıştır.

23. Daire 22/6/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin "ByLock uygulamasına ilişkin genel değerlendirme" kısmında yargı kararlarıyla ByLock uygulamasının FETÖ/PDY tarafından gizliliği sağlamak için örgütsel haberleşme amacıyla oluşturulduğu sonucuna varıldığı belirtilmiştir (bkz. § 46). Bu bağlamda münhasıran FETÖ/PDY tarafından kullanıldığı anlaşılan bu uygulamanın yüklendiğinin veya bu ağa dâhil olunduğunun tespit edilmesi hâlinde bu kişilerin örgüte iltisakı yahut örgütle irtibatının ortaya konulabileceği ifade edilmiştir. Bundan sonra "ByLock Delilinin Davacı Yönünden Değerlendirilmesi" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"Dava dosyasına sunulan ByLock Tespit Tutanağının incelenmesinden, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/12/2016 tarih ve 2016/180056 sayılı soruşturma kapsamında gönderilen ByLock abone listeleri üzerinde yapılan çalışmalarda, davacının 129.862 satırlık ByLock abone listesinin 44507. satırında kaydının olduğu, davacının tespit edilen GSM aboneliğinin 0505.....44, tespit edilen cihaza ait IMEI numarasının 35296705658068, tespit edilen ilk tarihin 16/9/2014 olduğu belirtilmiştir.

...

Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun 14/2/2020 tarihli ek beyan dilekçesi ekinde dava dosyasına sunulan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı incelendiğinde, davacının ID numarasının '91410', kullanıcı adının 'ferit37', şifrenin 'mehmet.37' olduğu; 'ID'yi Ekleyenlerin Verdikleri İsimler' başlığı altında davacıyı, 183970 İd numaralı bylock kullanıcısı E.Ç. isimli kişinin 'Nemir' olarak kaydetmiş olduğu, bunun yanında, 'İd'nin Katıldığı Gruplar ve Grupların Kişi Listesi' başlıklı bölümde 'a-azrenca 1' ve 'grupa#u' isimli grupların kurucusu 183970 id numaralı bylock kullanıcısı e.ç. tarafından davacının 'N.E. (savcı)(Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı' olarak kaydedildiği görülmektedir.

Davacı tarafından, bu delile karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

Netice itibarıyla davacı hakkında düzenlenen bahse konu tutanakların incelenmesinden; davacının '91410' ID numarasıyla ve bir kullanıcı adı ve şifre almak suretiyle bu ağa dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davacının örgütün içinde yer aldığına, bylock kullandığına ve diğer hususlara

yönelik değerlendirme sonucunda, FETÖ ile süregelen bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna varılmıştır."

24. Öte yandan Daire, dava konusu edilen kararları temel hak ve özgürlükler bağlamında da değerlendirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin karar ile bu karara karşı yapılan yeniden inceleme talebinin reddine ilişkin kararın özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği, bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç şartını taşımanın yanında demokratik bir toplum düzeni açısından gerekli ve ölçülü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da müdahalenin OHAL koşullarının gerektirdiği ölçüde olduğu vurgulanmıştır.

25. Başvurucu, Daire kararına karşı İDDK'ya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, hakkında tesis edilen dava konusu kararın dayanağı olarak gösterilen hükmün Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ederek bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını talep etmiştir. Savunma hakkı tanınmadan bahse konu kararın tesis edildiğini vurgulayan başvurucu, dava konusu ettiği kararın sonuçları bakımından mahkûmiyete bedel nitelikte bir yaptırım olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu, ByLock uygulaması kullandığına ilişkin hususun teknik veri olmadan yorumlara ve çıkarımlara dayalı olarak ileri sürüldüğünü ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu, meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin karar nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile birlikte diğer bazı anayasal haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. HSK tarafından temyiz dilekçesine karşı sunulan savunmada ise Daire kararında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı, başvurucu tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların hukuki dayanaktan yoksun olduğu iddia edilmiştir.

27. Sonuç olarak İDDK 7/4/2022 tarihinde Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu ve temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine ve Daire kararının onanmasına karar vermiştir.

28. Nihai karar 18/5/2022 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

29. Anayasa'nın "III. Hâkimler ve Savcılar Kurulu" başlıklı, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen 159. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

...

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; ..."

30. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun "Hakimlik ve savcılık

görevlerinin sona ermesi" başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hakim ve savcıların:

a) Bu Kanun hükümlerine göre meslekten çıkarılmaları veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilmesi,

...

Hallerinde görevleri sona erer."

31. 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun "Kurulun görevleri" başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kurulun görevleri şunlardır:

...

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

...

6) Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

7) Disiplin cezası verme,

...

işlemlerini yapmak."

32. 6087 sayılı Kanun'un "Yeniden inceleme, itiraz ve yargı yolu" başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

...

(5) Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır."

33. 667 sayılı KHK'nın "Yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirler" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ... hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca ... meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilir..."

34. Bahse konu düzenleme 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla aynen kabul edilmiştir.

35. Anılan maddenin gerekçesi şöyledir:

"Anayasanın 139 uncu maddesinde hâkimlik ve savcılık teminatı düzenlenerek azlolunamayacakları hükme bağlanmış ise de, aynı maddede meslekte kalmalarının uygun

olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklı tutulmuştur. Benzer düzenleme 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 44 üncü maddesinde de yer almaktadır. 15/07/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve kalkışmanın sorumlusu olan FETÖ/PDY ile bağlantılı yargı mensuplarının görevde tutulmaları en başta yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anayasanın 138 inci maddesine göre Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatine göre hüküm verme ödevi altındaki yargı mensuplarının bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesiyle hiçbir biçimde bağdaşmayacak yapılanmaların içine girmesi, örgüt hiyerarşisi içinde ve ideolojik bağlılık duygularıyla hareket etmesi en başta yargının saygınlığı ve güvenilirliğine zarar vermektedir. Devlet organizasyonu dışındaki başka bir hiyerarşik yapının talimatlarına boyun eğen yargı mensuplarının varlığı, vatandaşların yine Anayasanın teminatı altındaki adil yargılanma hakkı önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu nedenlerle, belirtilen türde irtibatları değerlendirilen yargı mensuplarının meslekte kalmalarının doğuracağı sakıncaları gidermek amacıyla, Anayasanın 139 uncu maddesinin ikinci fıkrasında tanınan takdir hakkı da gözetilerek bu düzenleme yapılmaktadır."

36. 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler hakkında da 4 üncü maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır..."

37. 6749 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bu fıkrada sayılan görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanır."

38. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştaya dava açabilir."

39. 685 sayılı KHK'nın "Geçiş hükümleri" başlıklı geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 6749 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten itibaren altmış gün içinde 11 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükümlere göre dava açabilir. Bu kapsamda idare mahkemelerinde derdest olan davalar Danıştaya gönderilir. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce açılmış olup da karar verilen dosyalarda da bu fıkra hükümleri uygulanır."

40. Bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 11. ve geçici 1. maddeleri ile aynen kabul edilmiştir.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

41. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı hâline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hâle getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye’deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler’in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir."

42. Anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

43.Dairenin İDDK'nın 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. …Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. ...Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15’ini, evlendikten sonra ise %10’unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hâllerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV’yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/6/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben ‘elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını

açın.’ dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum … Seçim süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana telefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da ‘[İ.Ç.] Gerçeği’ isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.]yi övücü yorumlar yapıp destekleyelim …Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Birçok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/6/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet

mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi.' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir."

b. ByLock Uygulamasına İlişkin Kararlar

44. ByLock programı ile ilgili genel açıklamalar için bkz. Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, §§ 23-67.

45. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararında "ByLock İletişim Sisteminin Özellikleri" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Kullanılması için indirilmesi yeterli olmayıp özel bir kurulum gerektiren ByLock iletişim sistemi, güçlü bir kriptolama yoluyla internet bağlantısı üzerinden iletişim sağlamak üzere, gönderilen her bir mesajın farklı bir kripto anahtarı ile şifrelenerek iletilmesine dayanan bir tasarıma sahiptir. Bu şifrelemenin, kullanıcıların kendi aralarında bilgi aktarırken üçüncü kişilerin bu bilgiye izinsiz şekilde (hack) ulaşmasını engellemeye yönelik bir güvenlik sistemi olduğu tespit edilmiştir. 2014 yılı başlarında işletim sistemlerine ait uygulama mağazalarında yer alıp bir süre herkesin ulaşımına açık olan ByLock'un, bu mağazalardan kaldırılmasından sonra örgüt mensuplarınca harici bellek, hafıza kartları ve bluetooth yoluyla yüklenildiği yürütülen soruşturma ve kovuşturma dosyalarındaki ifadeler, mesaj ve e-postalardan anlaşılmıştır.

ByLock iletişim sistemi 46.166.160.137 IP adresine sahip sunucu üzerinde hizmet sunmaktadır. Sunucu yöneticisi, uygulamayı kullananların tespitini zorlaştırmak amacıyla ayrıca 46.166.164.176, 46.166.164.177, 46.166.164.178, 46.166.164.179, 46.166.164.180, 46.166.164.181, 46.166.164.182, 46.166.164.183 no'lu IP adreslerini de kiralamıştır.

...

ByLock iletişim sisteminde kullanıcıların haberleşebilmesi için her iki tarafın önceden temin ettikleri kullanıcı adlarını ve kodlarını eklemeleri gerekmekte, ancak bu aşamadan sonra taraflar arasında mesajlaşma başlayabilmektedir. Bu bakımdan kullanıcıların dahi istediği zaman bu sistemi kullanma imkânı bulunmamaktadır. Bu kurgu sayesinde uygulama, sadece oluşturulan hücre tipine uygun şekilde bir haberleşme gerçekleştirilmesine imkân vermektedir.

ByLock iletişim sisteminde, kriptolu anlık mesajlaşma, e-posta gönderimi, ekleme yoluyla kişi listesi oluşturma, grup içi mesajlaşma, kriptolu sesli görüşme, görüntü veya belge gönderebilme özellikleri bulunmaktadır. Böylece kullanıcıların, örgütsel mahiyetteki haberleşmelerini başka herhangi bir haberleşme aracına ihtiyaç duymadan gerçekleştirmesine olanak sağlanmıştır. Kullanıcıların tüm iletişimlerinin ByLock sunucusu üzerinden yapılması, buradaki grupların ve haberleşme içeriklerinin uygulama yöneticisinin denetim ve kontrolünde olmasını da mümkün hâle getirmiştir.

...

ByLock kurgusunun aldığı önlemlerin yanı sıra, kullanıcılar da kendilerini gizlemek amacıyla birtakım önlemler almış, bu çerçevede haberleşme içeriklerinde ve uygulamadaki arkadaş listelerinde, kişilerin gerçek bilgileri yerine örgüt içindeki "kod adlarına" yer verip çok haneli parolalar belirlemişlerdir.

...

ByLock üzerinden yapılan iletişimin çözümlenen içeriğinin tamamına yakını FETÖ/PDY mensuplarına ait örgütsel temas ve faaliyetlere ilişkindir. Bu kapsamda buluşma adreslerinin değiştirilmesi, yapılacak operasyonların önceden bildirilmesi, örgüt mensuplarının yurt içinde saklanması için yer temini, yurt dışına kaçış için yapılan organizasyonlar, himmet toplantıları, açığa alınan veya meslekten çıkarılan örgüt mensuplarına para temini, Fethullah Gülen'in talimat ve görüşlerinin paylaşılması, Türkiye'yi terörü destekleyen ülke gibi göstermek amacına yönelik faaliyette bulunan birtakım internet adreslerinin paylaşılması ve bu sitelerdeki anketlerin desteklenmesi, FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların hâkim ve Cumhuriyet savcılarınca serbest bırakılmasının sağlanması, örgüt mensuplarına müdafii temin edilmesi, örgüt üyelerinden kimlere operasyon yapıldığına ve kimlerin deşifre olduğuna ilişkin bilgilerin paylaşılması, operasyon yapılması ihtimali olan yerlerde bulunulmaması ve bu yerlerdeki örgüt için önemli dijital verilerin arama-tarama mesulü olarak adlandırılan kişilerce önceden temizlenmesi, kamu kurumlarında FETÖ/PDY aleyhine görüş bildiren veya yapılanmayla mücadele edenlerin fişlenmesi, deşifre olduğu düşünüldüğünde ByLock iletişim sisteminin kullanımına son verileceği ve Eagle, Dingdong ve Tango gibi alternatif programlara geçiş yapılacağının haber verilmesi, yapılanmaya mensup kişilerin savunmalarında kullanabilmeleri amacıyla hukuki metinler hazırlanması gibi örgütsel niteliği olan mesajlar gönderildiği anlaşılmıştır.

...

15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında adli soruşturma işlemlerine tabi tutulan şüpheliler, ByLock iletişim sisteminin 2014 yılının başından itibaren FETÖ/PDY silahlı terör örgüt üyeleri tarafından örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığı yönünde ifade vermişlerdir. Yukarıda izah edilen olgular birlikte değerlendirildiğinde, ByLock iletişim sisteminin, global bir uygulama görüntüsü altında münhasıran FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanımına sunulduğu sonucuna ulaşılmaktadır."

46. İDDK'nın 22/12/2021 tarihli ve E.2021/1685, K.2021/3224 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen Dairenin 22/12/2020 tarihli ve E.2017/2140, K.2020/5972 sayılı kararında "ByLock Uygulamasına İlişkin Genel Değerlendirme" başlığı altında Yargıtay Ceza Genel Kurulunun ve Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararlarındaki tespitler aktarıldıktan sonra şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında, yargı mensubu olarak görev yapmaktayken haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilmiş olan bazı kişilerin ByLock uygulamasına ilişkin birtakım ifadelerde bulunduğu görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan Y.G. isimli şahıs tarafından İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine sunulmuş beyan: Bana ByLock adlı programı indirmemi 2014 Temmuz'da Ali adlı kişi söyledi. Önce VPN programını daha sonra da ByLock'u kurmamı, VPN'yi açmadan

ByLock'u kullanmamam gerektiğini açıkladı. Daha sonra beni kendisi ekledi ve onaylamamı söyledi. Böylece buradan daha güvenli mesajlaşabilecektik onlara göre. Çünkü 2014 HSYK seçimleri yaklaşmaktaydı ve hızlı bir haberleşme ağı lazımdı.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö. isimli şahsa ait Malatya Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 16/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 2014 HSYK seçimlerinden yaklaşık 3-4 ay önce E.E.'nin evinde toplanmıştık. ...Mesut abi denilen kişi bir programdan bahsetti. Bu program üzerinden haberleşeceğimizi söyleyerek telefonlarımızı istedi. Kendisi telefonlarımıza ByLock denilen programı söz konusu sohbet sırasında yükledi. ...ByLock programını kullanan cemaatteki herkesin paylaşımlarını görmek mümkün değildi. Sadece arkadaş listesi (grup) şeklinde oluşturulan arkadaşlarla konuşabilmekte ve yazılar paylaşabilmekteydik. ...HSYK seçimlerinin sonuna kadar ByLock programı üzerinden haberleşme sağlanıyordu. Cemaat mensuplarının istemleri doğrultusunda seçimlerden sonra ByLock programını sildim.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.B. isimli şahsa ait Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 22/3/2017 tarihli sorgulama tutanağı: Burak isimli şahıs telefonuma ByLock yüklemek istedi. Ancak akıllı telefonum olmadığı için yükleyemedi. Ben de eşimin telefonunu kendisinden habersiz aldım. Bir şeyler yaptı. Bundan sonra buradan haberleşeceğiz dedi. ...Burak, hâkim ve savcıların kişisel bilgilerini (dünya görüşü, siyasi görüş vs.) özellikle ByLock'tan ona atmamı istiyordu. ...Burak bana tablet almamı, başka bir akrabamın adına hat almamı söyledi. Ancak ben bunu da yapmadım. Daha sonra Burak, bana içinde hat olan bir tablet getirdi. Tablette ByLock programı yüklüydü. Gelen yazıları okuyordum. Ayrıca bana tablette silme programını gösterdi. Herhangi bir durumda onu kullanmamı söyledi.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan S.Ö. isimli şahsa ait Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 2/3/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: 2014 yılının Ağustos ayında E.Ö. çalıştığı yer olan Silivri'ye gelmemi söyledi. Silivri'ye gittikten sonra beni oradan alıp Silivri İlçesinde oturan D.S.'nin evine götürdü. Burada Ekrem kod adlı şahıs da vardı. Kendisi telefonumu istedi. Kendisi bana ByLock isimli programı yükledi. Artık buradan haberleşeceğimizi bana söyledi. Çünkü benim tek kaldığımı, bir şekilde haberleşmemiz gerektiğini söyledi. 2015'in Şubat ayına kadar bu program üzerinden haberleştik.

Bu durumda, FETÖ tarafından gizliliği sağlamak için örgütsel haberleşme amacıyla oluşturulduğu ve münhasıran FETÖ tarafından kullanıldığı anlaşılan ByLock uygulamasının yüklendiğinin, bu ağa dâhil olunduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu kişilerin örgüte üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut örgütle irtibatı ortaya konulmuş olabilecektir."

c. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

47. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "...ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti

olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan '…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

…

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

48. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan “…Milli Güvenlik Kurulunca…” ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan “…Milli Güvenlik Kurulunca…” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '...Milli Güvenlik Kurulunca...' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

49. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '...üyeliği, mensubiyeti veya...' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte

bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği hâlde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

50. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;...” bölümünün iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları,

genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

51. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle

kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi

bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

...

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin “olağanüstü tedbir” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109)."

B. Uluslararası Hukuk

52. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

53. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan

başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

54. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

55. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

56. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine dair AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin olarak Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

57. AİHM söz konusu kararlarında özetle derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetimin standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89, 14554/89, 25/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

58. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında, Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarını incelemiştir. Anılan başvuruya ilişkin olayda Kalkınma Ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan

oluşumlara üyeliği veya bu oluşumlarla iltisaklı ya da irtibatlı olduğu gerekçesiyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açmış olduğu davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, § 99). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine yönelik olarak başlatılan yargısal süreçlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara yönelik olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin bulunmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

59. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

60. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden beri terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

61. AİHM öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir. Fakat AİHM, söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

62. Bu bağlamda AİHM; işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böyle bir yapıyla iltisakı olduğu iddiasına ilişkin açık bir şekilde, somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin

yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

63. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM; başvurucuların kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

64. AİHM, birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuruculların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

65. AİHM Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklı iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında ele almıştır. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların mal varlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

66. AİHM öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş, incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§

230-353).

67. AİHM ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik olarak yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş, ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

68. Öte yandan AİHM; başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlamak şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir. AİHM tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

69. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığına ilişkin olarak yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

70. Olayda, 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükûmet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 1971-1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında, siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelli şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/Romanya, §§ 6-17).

71. Başvurucu, temelde istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin

önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya'nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/Romanya, §§ 49-51).

72. Bununla birlikte AİHM, başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca kararda başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiği ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğunu açıklamıştır. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

73. AİHM Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında ByLock programı ile ilgili olarak bazı tespitlerde bulunmuştur. Öncelikle ByLock uygulaması ve FETÖ/PDY arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için ulusal makamlar ve mahkemeler tarafından sunulan çok sayıdaki bilgi ve belgeyi dikkate aldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda özellikle uygulamanın bazı kullanıcılarının profil bilgilerini, deşifre edilen görüşmelerin içeriğini, uygulamanın örgüt içinde kullanıldığını doğrulayan FETÖ/PDY ile ilişkili diğer soruşturmalardaki şüpheliler tarafından verilen ifadeleri ve uygulama lisans sahibinin uygulamanın FETÖ/PDY'nin kullanımı için geliştirildiğine ilişkin ifadelerini not ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda ByLock'un yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirebildiğini kabul etmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 259).

74. Öte yandan AİHM terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak ulusal makamların ve mahkemelerin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini vurgulamıştır. AİHM bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair birçok

davada yaptığı tespitini yinelemiş, yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini ifade etmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 269).

2. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri

75. Yargıda Doğruluğun Güçlendirilmesine Yönelik Yargı Grubu tarafından kabul edilen 2001 Bangalor Yargı Etiği Taslak Belgesi 25/11/2002-26/11/2002 tarihlerinde Lahey Barış Sarayı'nda düzenlenen Yüksek Mahkeme Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısı'nda revize edilmiştir. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk, dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat korunan değerler olarak sayılmıştır. Bu bağlamda öncelikle hâkimin herhangi bir yerden herhangi bir sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilecek her türlü dış etki, rüşvet, baskı, tehdit ve müdahaleden uzak şekilde olaylara ilişkin kendi değerlendirmesine dayanarak ve hukuka dair kendi vicdani anlayışı ile uygun biçimde yargı işlevini bağımsız olarak yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan hâkimin mahkeme içinde ve dışında halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruyacak ve artıracak davranışlar içinde olması gerektiği ifade edilmiştir.

76. Anılan ilkeler kapsamında vurgulanan bir diğer husus ise sürekli kamu gözetiminin öznesi konumunda olan hâkimin sıradan bir vatandaşın ağır olarak nitelendirebileceği kişisel sınırlamaları kabul etmek durumunda olduğu, özellikle yargı vazifesinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranması gerektiğidir. Bu bağlamda ayrıca hâkimin diğer vatandaşlar gibi ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğüne sahip olduğu ancak bu hakların kullanılmasında yargı mesleğinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranması gerektiği hususu vurgulanmıştır.

77. 31/5/2005 tarihinde Avrupa Savcıları Konferansı'nda kabul edilen Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları da (Budapeşte İlkeleri) Bangalor İlkeleri ile benzer ilkeleri içermektedir.

3. Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri

78. 26/8/1985-6/9/1985 tarihleri arasında Milano'da yapılan Birleşmiş Milletler (BM) Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi Yedinci Kongresi'nde kabul edilen 29/11/1985 tarihli ve 40/32 sayılı ile 13/12/1985 tarihli ve 40/146 sayılı kararlarla BM Genel Kurulu tarafından tasdik edilen Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinde "Yargı Bağımsızlığı", "Hâkimlerin İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü", "Hâkimlerin Nitelikleri, Göreve Seçilmeleri ve Eğitimleri", "Hizmet Şartları ve Hâkimlik Teminatı", "Mesleki Gizlilik ve Dokunulmazlık" ile "Disiplin, Uzaklaştırma ve Görevden Alma" başlıkları altında birtakım düzenlemeler yer almaktadır.

79. Anılan ilkeler kapsamında hâkimlerin sadece görevlerini yapamayacak duruma gelmeleri veya görevleriyle bağdaşmayacak davranışlarda bulunmaları sebebiyle görevlerinden alınabileceği veya görevlerine son verilebileceği belirtilmiştir. Bunun yanında bütün disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme işlemlerinin yargısal faaliyetin yerleşik standartlarına göre karara bağlanacağına, disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme kararlarının bağımsız bir denetime tabi olacağına yönelik ilkeler ortaya konulmuştur.

4. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 Tarihli Görüşü

80. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde

"15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi yayımlamıştır.

81. Venedik Komisyonu; bir kişinin, somut olay bağlamında görevinden alınması için, suç örgütü ile gereken bağlantısının, suç örgütünün üyesi olarak tanımlanması için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmuş olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandır nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden alınmanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

82. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

83. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

84. Başvurucu;

i. Özel hayatına dair bilgilerden hareketle meslekten çıkarıldığını, adının internette yayımlanması suretiyle sosyal çevresinde terörist olarak algılanmasına neden olunduğunu ifade etmiştir. Özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin yasayla öngörülmediğini, topluca kamu görevinden çıkarılmanın, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyecek olmanın darbe girişiminin bertaraf edilmesine hizmet eden orantılı bir müdahale olmadığını, iltisaklı ve irtibatlı olması nedeniyle devlete sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği gerekçesinin soyut nitelikte ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür.

ii. Daire kararının gerekçesinde bulunan ByLock kullandığına ilişkin iddianın meslekten çıkarıldığı anda mevcut olmadığını, HSK kararında bireyselleştirmiş bir gerekçeye yer verilmediğini, sonradan çıkan hususların davanın reddine gerekçe yapılamayacağını, ayrıca ByLock kullanmadığına ilişkin iddialarının Daire kararının gerekçesinde değerlendirilmediğini, bu hususta bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını dile getirmiştir.

iii. Kamu görevinden çıkarılmadan önce savunma hakkı verilmediğini, ilgili makamlar önünde açıklamada bulunma imkânı elde edemediğini, yargılama sonucu açısından belirleyici etkiye sahip taleplerinin karşılanmadığını belirtmiştir.

iv. Meslekten çıkarma kararının bağımsız ve tarafsız olmayan bir kurul tarafından verildiğini ve yargılamanın da gerekli güvencelere sahip olmayan bir mahkeme tarafından yapıldığını iddia etmiştir.

v. Hakkındaki meslekten çıkarma kararının ağırlığı ve sonuçları itibarıyla cezalandırma niteliği taşıdığını belirterek adil yargılanma hakkının cezai yönüne ilişkin güvenceler yönünden de değerlendirme yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

vi. Dinî sohbetlere katıldığı iddiasının, ifade ve sorgu tutanaklarında geçen ifadelerin meslekten çıkarılma nedeni olarak sayıldığını, meslekten çıkarılmış olması nedeniyle kamu sektöründe ve özel sektörde benzer meslekleri icra edemediğini, avukatlık yapamadığını, maaşından, sağlık güvencesinden ve sosyal haklarından mahrum bırakılarak emekli olmasının önüne geçildiğini belirtmiştir.

vii. Muhalif görüşü nedeniyle ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu, aynı eylemler nedeniyle hem hapis cezasıyla cezalandırıldığını hem de meslekten çıkarıldığını, dolayısıyla iki kez cezalandırıldığını, ömür boyu kamu hizmetinden yasaklanmasının cezai sonuçlar doğurduğunu ifade etmiştir.

viii. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının, din ve vicdan hürriyetinin, ifade özgürlüğünün, ayrımcılık yasağının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

ix. Ayrıca başvurucu kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

85. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin olarak genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplum düzeninde gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin olarak tesis edilen işlemin gerekliliğine, FETÖ/PDY'nin yargı içindeki konumu ve faaliyetleri ile AİHM kararlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı HSK Genel Sekreterliğinin yazısı Bakanlık görüşünün ekinde sunulmuştur.

2. Değerlendirme

86. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

87. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

88. Başvurucunun iddialarının, mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda meslekten çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatı olduğu ve mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bu bağlamda öncelikle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilir olup olmadığı hususunda aşağıda yer alan ölçütler dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekmektedir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 88).

a. Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden Uygulanabilirliğin Belirlenmesi

i. Genel İlkeler

89. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkının daha ziyade özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda gözönünde tutulduğuna ilişkin değerlendirmelerde de bulunmuştur (K.Ş. [2. B.], B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34; Ayla Demir İşat, §§ 99-110; C.A. (3), § 90).

90. Anayasa Mahkemesinin özel hayata dair hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanacağına ilişkin bu yaklaşımı, hakkın koruduğu değer olan özel hayatın bu kavrama ilişkin sebepler dolayısıyla ele alındığını göstermektedir. Zira özel hayatlarına ilişkin nedenlerle kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahalenin ya da bu kişiler hakkında gerçekleştirilen eylem veya idari ya da adli işlemlerin onların özel hayat alanlarını etkileyeceği açıktır (C.A. (3), § 91; Ayla Demir İşat, § 100).

91. Bununla birlikte kişilerin mesleki hayatlarını ve buna bağlı kazanımlarını etkileyen bir müdahalenin sebep unsurunu özel hayata ilişkin davranışlar oluşturmamakla birlikte söz konusu müdahale, sonuçları itibarıyla kişilerin özel hayatını önemli ölçüde etkileyebilir (AYM, E.2018/159, K.2019/93, 24/12/2019, § 16). Kişilerin kamu görevinden çıkarılması, memuriyetlerinin alınması onların meslek ve sosyal hayatında üçüncü kişilerle kuracağı ilişkiler ve itibarları üzerinde ciddi etkiler oluşturabilir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 71).

92. Ancak özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler, özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve başvuruculların ortaya koyacakları değerlendirilebilecek mahiyetteki iddia ve deliller irdelenerek gerçekleştirilebilir (C.A. (3), § 93; Ayla Demir İşat, § 102).

93. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkisi olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır: kişinin iç dünyasında

meydana gelen etkinin derecesi, kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin mesleğine ilişkin nesnel nitelikler dikkate alındığında muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin ya da zararın derecesi, etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği ile mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri (C.A. (3), § 94; Ayla Demir İşat, § 103).

94. Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu hususlarda yeterli, ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu, önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (C.A. (3), § 95).

95. Ayrıca mesleki hayatı etkileyen bir tedbirin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğuna ilişkin iddiaların uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için bu iddiaların bireysel başvuru yolundan önce tüketilmesi gereken idari ya da yargısal süreçlerde ileri sürülmüş olması gerekir (C.A. (3), § 96).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

96. Somut olayda başvurucu, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatı yahut iltisakı olduğu gerekçesiyle hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmıştır. Süreç içinde verilen kararlar incelendiğinde meslekten çıkarma işleminin gerekçesinin başvurucunun ByLock kullandığına ilişkin tespite dayandığı, bu suretle yargı mercilerinin başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu konusunda yeterli delil bulunduğunu kabul ettiği görülmüştür.

97. Dolayısıyla başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak gerçekleşen söz konusu tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ilişkin uyuşmazlığın, işlemin sonuçları itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeyi gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığı değerlendirilmelidir.

98. Yargı mensubu olan ve HSK tarafından meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilen başvurucu; meslekten çıkarılması nedeniyle damgalandığını, yeniden iş bulamayabileceğini, etkileri itibarıyla uzun süre boyunca ekonomik haklarından mahrum kalacağını ileri sürmüştür. Meslekten çıkarma nedeninin terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu şeklinde açıklandığını, söz konusu tedbir nedeniyle mesleğini yapamadığını, ayrıca sağlık güvencesinden ve sosyal haklarından mahrum bırakıldığını belirtmiştir. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçların ortaya çıkmasına yol açacağı, neticede meslekten çıkarmanın özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatı üzerinde etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun dile getirdiği endişeler, ifa ettiği görevin toplumsal önemi ile niteliği, FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılması hususları birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun yaşadığı endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

99. Açıklanan gerekçelerle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin

başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Yönteminin Belirlenmesi

100. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır.

i. Genel Açıklamalar

(1) Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

101. Olağanüstü yönetim usulleri iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ile güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Başka bir ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü şartları doğuran tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için ivedi olarak önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 3).

102. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesince sıklıkla vurgulandığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri, hukuku dışlayan keyfî yönetim anlamına gelmez. Anayasa'dan kaynağını alan olağanüstü yönetim usulleri bu kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle OHAL yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşılık hukuki bir rejimdir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 4).

103. Anayasa Mahkemesince daha önce ifade edildiği üzere Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu OHAL'in gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahiptir. Yine Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim hâli ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümü'nde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim hâlinde ve olağanüstü hâllerde söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır (AYM, E.2018/81, K.2021/45,

24/6/2021, §§ 6,7).

(2) OHAL Döneminde Alınan Tedbirin Tabi Olduğu Hukuki Rejimin Belirlenmesi

104. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

“Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”

105. Anayasa'nın savaş, seferberlik hâlinde ve OHAL dönemlerinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının hatta kullanılmasının durdurulmasının özel olarak düzenlendiği 15. maddesine göre temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak anılan maddede yürütmeye tanınan bu yetki sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 14).

106. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin karşı karşıya kaldığı ağır tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olarak olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, temel hak ve özgürlükleri olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandıran tedbirlerin alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin işletilebilmesi için uygulanan kuralın ve alınan tedbirin olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularla ilgisi bulunmalıdır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 15).

107. Ayrıca tedbirin Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için OHAL ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olması ve OHAL süresiyle sınırlı uygulanması gerekir. Dolayısıyla ancak bu iki özelliği taşıyan bir tedbirin Anayasa'ya uygunluk denetiminde OHAL dönemlerinde Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesi esas alınabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 190-192; AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 17).

108. Tedbirin OHAL ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da OHAL'in süresini aşacak şekilde uygulandığı durumlarda ise söz konusu tedbirle bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Anılan amacı taşıyan ve OHAL

döneminde hayata geçirilen tedbir ya da işlem, geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği takdirde bu tedbirin OHAL dönemini aştığı söylenemez (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 18, 66, 154).

ii. Mevcut Başvuruyu İnceleme Yöntemi

109. Belirtilen ilkeler ışığında mevcut başvuruda öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu belirlenmelidir.

110. İnsan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda olağan dönemdeki hukuk rejiminin dışına çıkabilmelerine ve olağan dönemdeki uluslararası yükümlülüklerine aykırı tedbirlere başvurabilmelerine imkân tanınmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin tarafı olduğu MSHUS'un 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerinde bu dönemlerde belirli koşullarla anılan sözleşmelerdeki yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği düzenlenmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 169, 170; ayrıca bkz. §§ 53, 54). Anayasa Mahkemesinin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları inceleme yetkisinin olduğunu belirtmek gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 181).

111. Anayasa'nın 13. maddesi, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin hangi ölçütler gözönünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 184). OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta durdurulmasına ilişkin ölçütlerin yer aldığı Anayasa'nın 15. maddesine göre ise savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi, bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186).

112. Somut olayda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle OHAL ilan edilmesine karar vermiştir. Ayrıca 21/7/2016 tarihinde ilgili birimlere derogasyon beyanında bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 10). OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve BM Genel Sekreterliğine bildirilmiştir. Söz konusu OHAL ilanının nedeni cebir ve şiddet kullanılarak anayasal düzenin değiştirilmeye çalışıldığı 15 Temmuz darbe teşebbüsüdür. Başvuruya konu olan ve OHAL döneminde hayata geçirilen meslekten çıkarma işlemine dayanak olan kanuni düzenlemeler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmelerini engelleyen kural OHAL ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yöneliktir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 153).

113. Başvuruya konu olan meslekten çıkarma tedbiri, olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olarak bireysel işlem şeklinde tesis edilmiş ve OHAL döneminde uygulanmıştır. Tedbirle,

meslekten çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş; böylece başvurucuya yönelik olarak OHAL sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik bir yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural OHAL dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı yahut iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara OHAL sonrası durumları da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir, başvurucu hakkında olağanüstü hâl döneminde defaten uygulanmış; hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (bkz. § 51).

114. Bu durumda terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu OHAL döneminde değerlendirilen başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

115. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

116. OHAL durumuyla bağlantılı olan ve OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

117. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak

ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197).

118. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden OHAL dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür.

119. Ayrıca Anayasa Mahkemesi; kamu görevinden çıkarmaya ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

120. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında, taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

121. MSHUS'in 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir. Ancak MSHUS'in 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülüğün azaltılmasının mümkün olmadığı bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201).

122. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında, bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır.

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

123. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük -Anayasa'nın 13. maddesinde yer

alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153).

124. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın orantılı olmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

125. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliğinin öncelikle dikkate alınması gerekir. Yine müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155).

126. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156).

127. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir.

128. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere koruma sağlayacak usul güvenceleri OHAL dönemlerinde de temin edilmelidir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan

tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

129. Kişilerin kendilerinin ve ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca OHAL yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

130. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş, yargı mensupları da dâhil olmak üzere birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (bkz. §§ 11, 33, 34; ayrıca bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152).

131. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215).

132. Terör faaliyetleri, tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ile kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 8, 41, 43). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem

taşıyan bir ünvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3), § 133).

133. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun demokratik anayasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik illegal bir grup tarafından milletten alınarak ele geçirilecektir. (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçlar içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Devletin üç temel sacayağından biri olan yargı erki içinde görev yapan yargı mensupları arasında FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibatlı ya da iltisaklı olan kişilerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu kapsamda olduğu saptanan yargı mensuplarının meslekten çıkarılması ve kamu görevinden yasaklanması OHAL'e neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur.

134. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda; Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliğini tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81).

135. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirmeli, ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır.

136. Özellikle ayrıcalıklı kamusal yetkilerle donatılan kamu görevlilerinin sahip oldukları yetkilerin kamu düzeni ve güvenliği bağlamındaki önemi nedeniyle diğer kamu görevlilerinden farklı ve ağır yükümlülükleri olabilir. Mesleğe özgü özel kanunlarla da görünür hâle gelen personel rejimi dâhil ayrıcalıklı konumları nedeniyle anılan özelliğe sahip kamu görevlilerinden devletin özel bir sadakat ve bağlılık beklemesinin de tanınan ayrıcalığın bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda hâkim, savcı, polis, asker gibi özel kanunlarla diğer kamu görevlilerine göre ayrıcalıklı yetki ve yükümlülüklerle donatılan ve

kamu gücünü kullanabilen kamu görevlilerinden devletin özel bir güven ve sadakat bekleyebileceğinin kabulü gerekir. Zira kamu görevlilerine tanınan ayrıcalıklı hukuki statü, yetki ve haklar ile ifa ettikleri görevin niteliğinin sadakat ve güven kavramları kapsamında devletle olan ilişkideki yükümlülükleri belirlemede de başat rol oynadığı söylenebilir.

137. Bununla birlikte Anayasa'nın 9. maddesine göre yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması gerektiği açık olduğundan yargı mensuplarının memurlardan farklı olarak bağımsız ve tarafsız şekilde görevlerini yapmaları, hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat göstermeleri konusunda anayasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Yine hâkimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun şekilde görev yapacaklarına ilişkin vurgunun yer aldığı Anayasa'nın 138. maddesinde de anayasal düzene sadakatin gerekliliğine ayrıca dikkat çekilmiştir. Söz konusu anayasal düzenlemede hâkimlerin bağımsızlığına özellikle değinilmiş; hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği hüküm altına alınmıştır.

138. Bu bağlamda hâkim ve savcıların adalet sistemi içindeki önemi ile Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız olarak kullanmak üzere kendilerine tanınan ayrıcalıklı kamusal yetkileri birlikte değerlendirildiğinde yargı mensuplarının görevlerini demokratik anayasal düzene bağlı olarak ve özel bir güvenle ifa etmeleri beklenir. Şüphesiz bu sadakat yükümlülüğü, görevin ifası sırasında demokratik hukuk devletinin dışındaki hiçbir hiyerarşiye tabi olmamayı da içermektedir. Yine görevin ifası sebebiyle edinilen bilgilerin görevle alakası olmadığı sürece kimseyle paylaşılmaması da tarafsızlık ilkesi bağlamında bahse konu sadakat yükümlülüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla yargı mensuplarından beklenen sadakat yükümlülüğü, onların temel hak ve özgürlüklerine diğer kişilere göre farklı sınırlamalar getirilmesinin de bir dayanağıdır.

139. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, yargı mensubu olan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğunun, bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığının değerlendirilmesidir. Anayasa Mahkemesi irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 47, 51; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir.

140. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmelerde ve verilen kararlarda, başvurucunun FETÖ/PDY faaliyetleri kapsamında örgütsel iletişim sağlamak amacıyla ByLock uygulamasını kullandığı ve bu suretle anılan terör örgütüyle irtibatlı ve

iltisaklı olduğunu gösterdiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi; Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY, çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 41-46). Anayasa Mahkemesi, karmaşık yapısı ve uluslararası niteliği nedeniyle FETÖ/PDY ile ilgili olarak -darbe teşebbüsü öncesinde- istihbarat anlamında bazı çalışmalar yapılmasının zorunluluk hâline geldiğini ve anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan bir terör örgütüyle ilgili istihbarat çalışmaları sırasında rastlanan ByLock uygulamasına ilişkin verilerin bu örgütle ilgili olarak yürütülen soruşturmalar ve yargılamalarda maddi gerçeğe ulaşılmasına katkı sunması amacıyla kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmadığını vurgulamıştır (Ferhat Kara, § 136; Bestami Eroğlu, 148). Ayrıca Anayasa Mahkemesinin Ferhat Kara kararında yer verilen Emniyet Genel Müdürlüğü raporunda ByLock uygulamasına ait verilerin mesaj ve e-posta içerikleri, profil bilgileri ile arama/aranma bilgilerinden oluştuğu da belirtilmiştir (Ferhat Kara, § 64).

141. Anayasa Mahkemesince ifade edildiği üzere FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin ve üyelerinin tespitinde ByLock sunucusundan elde edilen veriler oldukça önemli bir role sahip olmuş ve örgütün birçok yöneticisi ya da üyesi ByLock verilerinin analizi neticesinde tespit edilebilmiştir. FETÖ/PDY'nin kendine özgü yapısı gözetildiğinde daha hafif bir aracın tercihiyle aynı sonucun elde edilmesinin mümkün olamayacağı da ortadadır (Bestami Eroğlu, § 149). Nitekim Yalçınkaya/Türkiye kararında AİHM de ByLock uygulamasının yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirdiğini ifade etmiştir (bkz. § 73). Bu bağlamda istihbarat yöntemleri kullanılmak suretiyle Bylock sunucusunda bulunan verilerin elde edilmesinin ve bu delillerin ilgili kamu görevlilerinin anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkıp kalkmadığının belirlenmesi bakımından dikkate alınmasının olağanüstü hâl döneminde demokratik düzenin korunması açısından bir gereklilik içerdiği söylenmelidir. Diğer bir anlatımla ByLock uygulamasının kullanıldığına ilişkin tespiti içeren delil, anayasal düzene sadakat bağının bulunmadığı hususunun ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulduğunu ve kamu görevinden çıkarma konusunda alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunu göstermesi açısından tek başına yeterlidir. Bu takdirde ByLock uygulamasının kullanıldığının açıkça tespit edilmesi hâlinde durumun gerektirdiği ölçünün korunup korunmadığının belirlenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek yoktur.

142. Hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılan başvurucu tarafından Danıştay nezdinde açılan iptal davasında verilen ret kararının gerekçesinde, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında yürütülen ceza soruşturması kapsamında başvurucu hakkında ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı düzenlendiği, bu kapsamda 129.862 satırlık ByLock abone listesinin 44507. satırında başvurucunun kaydının olduğunun tespit edildiği ve başvurucuya ait GSM aboneliği ile ilk olarak 16/9/2014 tarihinde uygulamanın kullanıldığı belirtilmiştir. Başvurucunun ByLock ID numarasının 91410, kullanıcı adının ferit37, şifresinin ise mehmet.37 olduğu, bu suretle ByLock ağına dâhil olan başvurucunun FETÖ/PDY içinde yer aldığının ve FETÖ/PDY ile süregelen bir ilişki içerisinde olduğunun belirlendiği ifade edilmiştir (bkz. § 23).

143. FETÖ/PDY'nin örgütsel amaçlarının hayata geçirilmesini sağlamak, yargısal süreçleri örgüt etkisiyle yönlendirmek ve böylece örgüt adına menfaat elde etmek gayesiyle yargı içinde gizlilik temelinde yasa dışı şekilde yapılanan kişilerin somut ve yeterli delillerle tespit edilmesi konusunda devletin darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçmesi

demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Ayrıca başvurucunun meslekten çıkarılması ile birlikte bir daha kamu görevlisi olamayacağına dair tedbirin örgütün gizli yapısı ve henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilemediği gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından gerekli olduğu açıktır. Bu bağlamda başvuruya konu olan tedbirler de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınmıştır. Dolayısıyla ByLock uygulamasını kullandığı tespit edilen başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve ikna edici gerekçelerle kabul eden yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçü güvencesiyle bağdaşmadığı söylenemez.

144. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa'da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan anayasal düzeni hedef alan tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığı belirtilmiş; somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve ölçülü olduğu kabul edilmiştir (bkz. § 50).

145. Öte yandan AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik olarak meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya kararlarında AİHM, başvurucular hakkında tesis edilen kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. §§ 65-72).

146. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvurucu, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından son derece hassas bir erk olan bağımsız yargının bünyesinden ilgili ve ikna edici somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlama getirilmemesi somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla sınırlı olarak hareket edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

147. Diğer taraftan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği görülmüştür. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı

etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânı sağlandığı, usul kurallarının geniş yorumlanması suretiyle yargısal güvencenin önemli bir dengeleyici mekanizma olarak işletildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde meslekten çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği ve yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmıştır.

148. Neticede, darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olunduğunu göstermesi açısından yeterli kabul edilen ByLock uygulamasının başvurucu tarafından kullanıldığına ilişkin olarak açıklanan gerekçelerin ilgili ve ikna edici olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin OHAL'in ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvuruda, OHAL koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

149. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğuna, başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

150. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

151. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

152. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının

tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Hâkimler ve Savcılar Kuruluna, Danıştay Beşinci Dairesine, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.S.

B. No: 2023/30928 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/30928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

A.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/30928)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 15/8/2025 - 32987

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : A.S.

Vekili : Av. Serdar ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensubunun meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, ve açılan iptal davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

3. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş; binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10).

6. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla "halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma", "kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma", "paralel devlet yapılanması", "terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması" ve "bir terör örgütü" olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11).

7. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12).

8. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve

E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13).

9. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri kararında yer almaktadır (aynı kararda bkz. §§ 47-66; C.A. (3), § 14).

10. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18).

11. OHAL sürecinde 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinde yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirlere yer verilmiştir. Buna göre devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen hâkimlerin ve savcıların Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la aynen kabul edilmiştir.

12. 667 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenleme uyarınca HSK tarafından ilki 24/8/2016 tarihinde olmak üzere FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu sabit görülen hâkimlerin ve savcıların ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına karar verilmiştir. Anılan kararlarda FETÖ/PDY'nin yapısına ve yargı erkinde gerçekleştirdiği faaliyetlerine ilişkin olarak detaylı bilgiler aktarılmıştır. Kararların sonuç kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun, 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesi uyarınca yapacağı değerlendirme, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının Milli Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı,oluşum veya gruplardan MGK kararlarında ifade edildiği şekliyle 'Paralel Devlet Yapılanması' ile 'üyelik', 'mensubiyet', 'iltisak' veya 'irtibat' şeklinde herhangi bir bağlantılarının bulunup bulunmadığına ilişkin olup somut olayın yukarıda ifade edilen özellikleri, ilgililerin mesleğe kabulleri ile başlayan, eğitim merkezi ve Türkiye Adalet Akademisindeki faaliyetleri, hizmet içi eğitim ve yabancı dil eğitimlerine katılımlarına, yurtdışına gönderilmelerine, özel yetkili savcılıklara veya mahkemelere yahut idari görevlere atanmalarına ilişkin bilgiler ile bu görevlendirmelerde ve yine bir silah olarak kullanılan özel yetkili mahkemelere hâkim veya unvanlı olarak, Teftiş Kurulu Başkanlığına, başkan, başkan yardımcısı veya müfettiş sıfatıyla, idari kurumlara tetkik hâkimi, daire başkanı veya yardımcısı, genel müdür veya yardımcısı sıfatıyla v.s. şeklinde yapılan atamalarda dikkate alınan kriterler, özlük dosyalarındaki bilgi ve belgeler, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları, ilgililer hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna intikal eden şikâyet, ihbar, inceleme ve soruşturma dosyaları ile bu dosyalar hakkında verilen kararlar, mahallinde yapılan araştırmalar,

FETÖ/PDY terör örgütü ile ilintili dosyalarda görev alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının bu dosyalarda yapmış oldukları işlemler ve verdikleri kararlar, örgüt mensuplarının haberleşme için kullandıkları şifreli programlarda yer alan kayıtlar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun FETÖ/PDY mensubu oldukları Emniyet Genel Müdürlüğü terörle mücadele birimlerince düzenlenen raporlarla sabit olan örgüt üyeleri hakkında tayin ettiği disiplin cezaları ve muhalefet şerhleri, sosyal çevre bilgileri ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından temin edilen bilgi ile belgeler, ilgililer hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmanın niteliği ve isnat edilen suçlamalar ile gözaltı ve tutuklama kararları, soruşturma kapsamında ifadelerine başvurulan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ifade ve sorgu tutanakları, itirafçıların beyanları birlikte dikkate alınarak, ekli listede yer alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında FETÖ/PDY örgütü ile iltisak ve irtibatlarının olduğu sabit görüldüğünden, adı geçenlerin, 23/7/2016 tarih ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3'üncü maddesi uyarınca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına, 6087 sayılı Kanun'un 33'üncü maddesi uyarınca, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulabileceğine, ... tarihinde oybirliği ile karar verildi."

13. Bu kararlara karşı ilgililer tarafından ilgili mevzuat uyarınca HSK nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulmuştur. HSK, bahse konu yeniden inceleme taleplerini ilki 29/11/2016 tarihinde olmak üzere farklı tarihli kararlarla sonuçlandırmış ve yeniden inceleme taleplerinin bazı kişiler yönünden reddine, bazı kişiler yönünden kabulüne karar vermiştir.

14. Haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına (meslekten çıkarma) karar verilen kişiler bu kararların iptaline karar verilmesi talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Danıştay ilk olarak bu davalara ilişkin kararlarında, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca ilgili yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu, disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan ve yargı denetimine tabi bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezası niteliğinde olmadığını belirtmiştir. Netice itibarıyla bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülebilecek bir uyuşmazlık bulunmadığından uyuşmazlığın çözümünde idari yargıda genel görevli yargı yeri olan idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varmış, davaların görev yönünden reddi ile dava dosyalarının görevli ve yetkili Ankara idare mahkemelerine gönderilmesine karar vermiştir.

15. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 11. maddesi ile haklarında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenlerin kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda dava açabileceklerine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un

11. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

16. Bundan sonra, daha önce görev yönünden reddine karar verilen dava dosyaları idare veya bölge idare mahkemeleri tarafından Danıştaya gönderilmiş, yeni açılan davalara ilişkin dosyalar da tekemmül ettirilmiştir. Sonuç olarak Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) ilki 17/6/2019 tarihinde olmak üzere bahse konu dosyalarla ilgili olarak işin esasına yönelik kararlar vermiştir. Kararlarda genel olarak şu hususlar tekrarlanmıştır:

i. İlk olarak 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsüne değinilmiş ve bu çerçevede OHAL ilan edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensuplarının meslekten veya kamu görevinden çıkarılmalarına karar verileceğinin düzenlendiği ifade edilmiştir. HSK tarafından ilgili kişilerin bu kapsamda meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verildiği vurgulanmıştır.

ii. HSK tarafından yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararlar tesis edilirken ilgililere haklarındaki tespitler bildirilmek suretiyle karşı beyanda bulunma imkânı tanınmadığı dile getirilmiştir. Öte yandan Sözleşme'nin 15. maddesi hükmü uyarınca ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikeye karşı ivedi şekilde tedbir almak zorunluluğu çerçevesinde durumun gerektirdiği ölçüde kabul edilebilecek nitelikte olan bu hususun yargılama aşamasında haklarındaki tespitler bildirilerek ilgililerin bunlara karşı beyanlarının alınması suretiyle giderilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda HSK tarafından dava konusu kararların gerekçesi olarak yargılama safahatında dava dosyasına sunulan tüm bilgi ve belgelerin davacılara tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin şekilde beyanda bulunma imkânının davacılara tanındığı belirtilmiştir.

iii. FETÖ/PDY ile ilgili tespit ve değerlendirmeler aktarıldıktan sonra yargı mensuplarının sadakat yükümlülüğünün memurlardan farklı olarak bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat yükümlülüğü olarak ortaya çıktığı, yargı yetkisini kullanan hâkim ve savcıların Anayasa gereği tarafsız ve bağımsız olarak görev yapmalarının, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerinin ve anayasal düzene sadakat göstermelerinin hukuk devletinde demokratik toplum düzeninin korunması açısından büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır.

iv. Dava konusu edilen kararların hukuki niteliği ile ilgili olarak ise bu kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yine anılan kararların ilgililerin FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakının sabit olduğu gerekçesiyle tesis edildiği, bu kavramlarla cezai sorumluluğu gerektiren üyelik ve mensubiyet kavramlarına nazaran daha az yoğun ve atipik bir bağlantının vurgulandığı belirtilerek bu bağlamda üyelik ve mensubiyet olmasa da bu yapılarla iltisaklı veya irtibatlı olunması hâlinin de anılan tedbirin uygulanabilmesi için yeterli olduğu açıklanmıştır.

v. Netice itibarıyla Daire tarafından verilen kararlarda "Kişiselleştirme ve Delillerin Değerlendirilmesi" başlığı altında davacılar hakkında dava dosyalarına sunulan bilgi ve belgelere ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmış, davacıların bu bilgi ve belgelere karşı beyanları da gözönünde bulundurularak bir sonuca varılmıştır.

17. Dairenin bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği bu kararlara karşı yapılan temyiz başvuruları hakkında ise Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) tarafından nihai kararlar verilmiştir.

B. Somut Olay Bilgisi

18. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

19. 2007 yılında mesleğe başlayan başvurucu, darbe teşebbüsünün yaşandığı tarihte Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmaktadır. HSK Genel Kurulu (Kurul) FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle 24/8/2016 tarihinde başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar vermiştir (ayrıntılı gerekçe için bkz. § 12). Başvurucunun kararın yeniden incelenmesine yönelik talebi ise Kurulun 29/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

20. Başvurucu, anılan kararların iptaline karar verilmesi talebiyle Dairede dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; HSK'nın savunma hakkı vermeden ve herhangi bir bilgi veya belge göstermeden meslekten çıkarma kararı verdiğini, bu kararın hâkimlik ve savcılık teminatına ve diğer evrensel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu, işlemin geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü bir tedbir olarak değil disiplin soruşturması sonucu verilmesi gereken bir meslekten çıkarma cezası olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hakkındaki kararların alınması sürecinde usuli güvencelere riayet edilmediğini vurgulayarak iltisak ve irtibat kavramlarının belirsiz olduğunu, FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatına yönelik bireyselleştirilmiş gerekçelerin ortaya konulmadığını ifade etmiştir. Sonuç olarak bazı anayasal haklarının da ihlal edildiğini, dava konusu kararların hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

21. Yargılama devam ederken HSK tarafından 13/12/2018 tarihli ikinci savunmayla birlikte başvurucu hakkında düzenlenen ByLock Tespit Tutanağı, H.S. ve K.A.nın başvurucu hakkında verdiği ifadelerin tutanakları, başvurucunun sosyal medya paylaşımları ve başvurucunun FETÖ/PDY'nin yargı erkinde etkin olduğu dönemde yüksek not aldığına ilişkin hususlar dava dosyasına sunulmuştur. Anılan yazı, beyanlarını sunması amacıyla Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 2/1/2019 tarihinde sunduğu dilekçede, K.A.nın psikolojik rahatsızlığı olduğunu ve beyanlarına itibar edilemeyeceğini ifade etmiştir.

22. Öte yandan başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin karara yönelik yargılama devam ederken Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle 17/12/2019 tarihinde beraatine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde şu hususlar yer almıştır.

i. H.S.nin beyanında başvurucunun 2005 yılı öncesinde örgütün çalışma evlerinde kaldığı ve meslek sınavlarına bu evlerde çalıştığını beyan ettiği, bahsedilen dönemin örgütün gerçek yüzünün ortaya çıktığı tarihten çok öncesi olduğu vurgulanmıştır. K.A.nın beyanının ise somut görgüye dayanmadığı, ayrıca diğer dosyalara gelen belgelere göre K.A.nın psikolojik rahatsızlıkları olduğunun bilindiği, sonuç olarak bahse konu tanık beyanlarına itibar edilmediği belirtilmiştir.

ii. Bununla birlikte bahse konu kararın gerekçesinde başvurucunun 0506... No.lu GSM hattı üzerinden 358496 IMEI No.lu cep telefonu ile 28/8/2014 tarihinden itibaren, 0507... No.lu GSM hattı üzerinden 359...48 ve 354....12 IMEI No.lu cep telefonları ile de 23/8/2014

tarihinden itibaren ByLock kullandığına ilişkin tespite yer verilmiştir. Bununla birlikte 0506... numaralı hattın ByLock programına ait olduğu bilinen 46.166.160.137 ve 46.166.160.177 numaralı IP'lerden 207 sinyal aldığı, 0507... numaralı hattın ByLock programına ait olduğu bilinen 46.166.160.137 numaralı IP'den 653 sinyal aldığı ifade edilmiş fakat başvurucunun ByLock sistemine girdiğinin ve bu sistemi kullandığının user-ID, şifre ve grup elemanlarını içerir ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile kesin olarak ispat edilmediği gerekçesiyle bunlar mahkûmiyete yeter nitelikte kabul edilmemiştir.

23. Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun beraatine ilişkin 17/12/2019 tarihli kararı Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin 6/4/2021 tarihli kararıyla bozulmuştur. Anılan kararda ilk olarak başvurucu hakkındaki ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme raporunun getirtilmesi, bu raporun temin edilememesi hâlinde başvurucunun teknik olarak bu programı kullandığının tespiti açısından CGNAT ve HTS baz kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak CGNAT baz bilgileri ile HTS baz bilgilerinin uyumlu olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir. İkinci olarak başka dosyanın şüphelisi olarak veya sanıkların etkin pişmanlık kapsamında ya da tanık olarak alınan ifadelerinde başvurucu ile ilgili bir beyan veya teşhisi olup olmadığının araştırılması gerektiği ifade edilmiştir. Netice itibarıyla bu araştırmalara göre başvurucunun yasal durumunun tayini ve takdiri gerekirken eksik araştırma ile hüküm kurulduğu sonucuna varılmıştır. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin anılan bozma kararından sonra Ağır Ceza Mahkemesi henüz bir karar vermemiştir.

24. Daire 26/10/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin "ByLock Uygulamasına İlişkin Genel Değerlendirme" kısmında yargı kararlarıyla ByLock uygulamasının FETÖ/PDY tarafından gizliliği sağlamak için örgütsel haberleşme amacıyla oluşturulduğu sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Bu bağlamda münhasıran FETÖ/PDY tarafından kullanıldığı anlaşılan bu uygulamayı yüklediğinin veya bu ağa dâhil olduğunun tespit edilmesi hâlinde bu kişilerin örgütle iltisakının yahut irtibatının ortaya konulabileceği açıklanmıştır. Bundan sonra "ByLock Delilinin Davacı Yönünden Değerlendirilmesi" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"Dava dosyasında, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından davacı hakkında düzenlenmiş 'ByLock Tespit Tutanağı' yer almaktadır. Anılan tutanakta, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/12/2016 tarih ve 2016/180056 sayılı soruşturma kapsamında gönderilen ByLock abone listeleri üzerinde yapılan çalışmalarda davacının 129.862 satırlık ByLock abone listesinin 93853. satırında kaydının olduğu, tespit edilen GSM aboneliğinin 0506.....20, tespit edilen cihaza ait IMEI numarasının 358....496 olduğu belirtilmiştir.

Bununla birlikte davacının yargılandığı Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/10 sayılı dosyasında; davacının bylock programının hedef IP'lerine 28/8/2014- 26/10/2014 tarihi aralığında toplamda 208 kez bağlandığının tespit edildiği belirtilmiştir.

Davacı tarafından, Bylock kullanıcısı olmadığı, Bylock delilinin hukuka aykırı olarak dava konusu işlem tarihinden sonra elde edildiği ve delil olarak kullanılamayacağı beyan edilmiştir. ByLock uygulaması ile ilgili yukarıda aktarılan hususların ve davacı hakkında düzenlenmiş olan 'ByLock Tespit Tutanağı'nın birlikte değerlendirilmesi sonucunda davacının bu beyanına itibar edilmemiştir.

Netice itibarıyla davacı hakkında düzenlenen 'ByLock Tespit Tutanağı'nın incelenmesinden; davacı tarafından 0506.....20 GSM numarasından, 358.....496 IMEI numaralı cihazla ByLock

uygulamasının yüklendiği anlaşılmaktadır."

25. Bununla birlikte Daire, kararın gerekçesinde H.S.nin "... Üniversite son sınıfta evimize Ankara'dan adını soyadını bilmediğim ancak Hakan takma ismini kullanan bir abi geliyordu. 2004 yılında mezun oldum. Hakan isimli bu abi benimle birlikte 5 kişiyi Ankara iline götürdü. Sincan taraflarında bir ev tutulmuştu. Evde kalanlar ben, İ.A., H.Ö., (başvurucu) A.S. ve H.A. kaldık. Eve bir mürakıp gelip gidiyordu. Bu kişi denetmen gibiydi. Bu kişide adli yargı hâkim adayıydı..." şeklindeki beyanını da değerlendirmiştir. Daire, başvurucunun bu ifadeye karşı beyanlarına itibar etmeyerek onun FETÖ/PDY ile süregelen bir ilişki içinde olduğu sonucuna varmıştır.

26. Öte yandan Daire, dava konusu edilen kararları temel hak ve özgürlükler bağlamında da değerlendirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin karar ile bu karara karşı yapılan yeniden inceleme talebinin reddine ilişkin kararın özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiğini, bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç şartını taşımanın yanında demokratik bir toplum düzeni açısından gerekli ve ölçülü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da müdahalenin OHAL koşullarının gerektirdiği ölçüde olduğunu vurgulamıştır.

27. Başvurucu, Daire kararına karşı İDDK'ya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; ByLock programını telefonuna indirmediğini ve kullanmadığını, CGNAT kayıtlarının iltisak ve irtibat hususunda delil olamayacağını ifade etmiştir. Tanıklık müessesesi ile ilgili olarak ise Yargıtay içtihatlarından bahsederek tanık beyanının hükme esas alınabilmesi için gerekli şartların gerçekleşmediğini dile getirmiştir. Bu bağlamda H.S.nin şüpheli sıfatıyla verdiği ifadede örgüt üyeliğini kabul ettiğini, ifadede yer alan hususlar araştırılmadan bu beyanın kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

28. HSK, temyiz dilekçesine karşı sunduğu savunmada Daire kararında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı ve başvurucunun temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü iddiaların hukuki dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

29. İDDK, Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine, Daire kararının onanmasına 27/7/2023 tarihinde karar vermiş; bununla birlikte kararın gerekçesinde başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesince verilen beraat kararının Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin kararıyla bozulduğunu, bu karar sonrasında yargılamanın Ağır Ceza Mahkemesinde devam ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca başvurucunun iltisakının veya irtibatının olup olmadığına yönelik yargısal denetime ilişkin davada silahlı terör örgütüne üye olma isnadıyla açılan ceza davasında verilecek kararın beklenmesinin gerekmediğini ifade etmiştir.

30. Başvurucu, nihai kararı 9/4/2023 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

31. Anayasa'nın "III. Hâkimler ve Savcılar Kurulu" başlıklı, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen 159. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına

göre kurulur ve görev yapar.

...

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; ..."

32. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun "Hakimlik ve savcılık görevlerinin sona ermesi" başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hakim ve savcıların:

a) Bu Kanun hükümlerine göre meslekten çıkarılmaları veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilmesi,

...

Hallerinde görevleri sona erer."

33. 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun "Kurulun görevleri" başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kurulun görevleri şunlardır:

...

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

...

6) Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

7) Disiplin cezası verme,

...

işlemlerini yapmak."

34. 6087 sayılı Kanun'un "Yeniden inceleme, itiraz ve yargı yolu" başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

...

(5) Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır."

35. 667 sayılı KHK'nın "Yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirler" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen

... hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca ... meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilir..."

36. Bahse konu düzenleme 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla aynen kabul edilmiştir.

37. Anılan maddenin gerekçesi şöyledir:

"Anayasanın 139 uncu maddesinde hâkimlik ve savcılık teminatı düzenlenerek azlolunamayacakları hükme bağlanmış ise de, aynı maddede meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklı tutulmuştur. Benzer düzenleme 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 44 üncü maddesinde de yer almaktadır. 15/07/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve kalkışmanın sorumlusu olan FETÖ/PDY ile bağlantılı yargı mensuplarının görevde tutulmaları en başta yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anayasanın 138 inci maddesine göre Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatine göre hüküm verme ödevi altındaki yargı mensuplarının bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesiyle hiçbir biçimde bağdaşmayacak yapılanmaların içine girmesi, örgüt hiyerarşisi içinde ve ideolojik bağlılık duygularıyla hareket etmesi en başta yargının saygınlığı ve güvenilirliğine zarar vermektedir. Devlet organizasyonu dışındaki başka bir hiyerarşik yapının talimatlarına boyun eğen yargı mensuplarının varlığı, vatandaşların yine Anayasanın teminatı altındaki adil yargılanma hakkı önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu nedenlerle, belirtilen türde irtibatları değerlendirilen yargı mensuplarının meslekte kalmalarının doğuracağı sakıncaları gidermek amacıyla, Anayasanın 139 uncu maddesinin ikinci fıkrasında tanınan takdir hakkı da gözetilerek bu düzenleme yapılmaktadır."

38. 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler hakkında da 4 üncü maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır..."

39. 6749 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bu fıkrada sayılan görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanır."

40. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştaya dava açabilir."

41. 685 sayılı KHK'nın "Geçiş hükümleri" başlıklı geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 6749 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten itibaren altmış gün içinde 11 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükümlere göre dava açabilir. Bu kapsamda idare mahkemelerinde derdest olan davalar Danıştaya gönderilir. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce açılmış olup da karar verilen dosyalarda da bu fıkra hükümleri uygulanır."

42. Bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 11. ve geçici 1. maddeleri ile aynen kabul edilmiştir.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

43. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı hâline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hâle getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler'in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir."

44. Anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

45. Dairenin İDDK'nın 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '...Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. ...Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. ...Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. ...bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. ...Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hâllerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin

faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/6/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum … Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana telefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.]yi övücü yorumlar yapıp destekleyelim …Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Birçok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar

gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/6/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi.' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir."

b. ByLock Uygulamasına İlişkin Kararlar

46. ByLock programı ile ilgili genel açıklamalar için bkz. Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, §§ 23-67.

47. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararında "ByLock İletişim Sisteminin Özellikleri" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Kullanılması için indirilmesi yeterli olmayıp özel bir kurulum gerektiren ByLock iletişim sistemi, güçlü bir kriptolama yoluyla internet bağlantısı üzerinden iletişim sağlamak üzere, gönderilen her bir mesajın farklı bir kripto anahtarı ile şifrelenerek iletilmesine dayanan bir tasarıma sahiptir. Bu şifrelemenin, kullanıcıların kendi aralarında bilgi aktarırken üçüncü kişilerin bu bilgiye izinsiz şekilde (hack) ulaşmasını engellemeye yönelik bir güvenlik sistemi olduğu tespit edilmiştir. 2014 yılı başlarında işletim sistemlerine ait uygulama mağazalarında yer alıp bir süre herkesin ulaşımına açık olan ByLock'un, bu mağazalardan kaldırılmasından sonra örgüt mensuplarınca harici bellek, hafıza kartları ve bluetooth yoluyla yüklenildiği yürütülen soruşturma ve kovuşturma dosyalarındaki ifadeler, mesaj ve e-postalardan anlaşılmıştır.

ByLock iletişim sistemi 46.166.160.137 IP adresine sahip sunucu üzerinde hizmet sunmaktadır. Sunucu yöneticisi, uygulamayı kullananların tespitini zorlaştırmak amacıyla ayrıca 46.166.164.176, 46.166.164.177, 46.166.164.178, 46.166.164.179, 46.166.164.180, 46.166.164.181, 46.166.164.182, 46.166.164.183 no'lu IP adreslerini de kiralamıştır.

...

ByLock iletişim sisteminde kullanıcıların haberleşebilmesi için her iki tarafın önceden temin ettikleri kullanıcı adlarını ve kodlarını eklemeleri gerekmekte, ancak bu aşamadan sonra taraflar arasında mesajlaşma başlayabilmektedir. Bu bakımdan kullanıcıların dahi istediği zaman bu sistemi kullanma imkânı bulunmamaktadır. Bu kurgu sayesinde uygulama, sadece oluşturulan hücre tipine uygun şekilde bir haberleşme gerçekleştirilmesine imkân

vermektedir.

ByLock iletişim sisteminde, kriptolu anlık mesajlaşma, e-posta gönderimi, ekleme yoluyla kişi listesi oluşturma, grup içi mesajlaşma, kriptolu sesli görüşme, görüntü veya belge gönderebilme özellikleri bulunmaktadır. Böylece kullanıcıların, örgütsel mahiyetteki haberleşmelerini başka herhangi bir haberleşme aracına ihtiyaç duymadan gerçekleştirmesine olanak sağlanmıştır. Kullanıcıların tüm iletişimlerinin ByLock sunucusu üzerinden yapılması, buradaki grupların ve haberleşme içeriklerinin uygulama yöneticisinin denetim ve kontrolünde olmasını da mümkün hâle getirmiştir.

...

ByLock kurgusunun aldığı önlemlerin yanı sıra, kullanıcılar da kendilerini gizlemek amacıyla birtakım önlemler almış, bu çerçevede haberleşme içeriklerinde ve uygulamadaki arkadaş listelerinde, kişilerin gerçek bilgileri yerine örgüt içindeki "kod adlarına" yer verip çok haneli parolalar belirlemişlerdir.

...

ByLock üzerinden yapılan iletişimin çözümlenen içeriğinin tamamına yakını FETÖ/PDY mensuplarına ait örgütsel temas ve faaliyetlere ilişkindir. Bu kapsamda buluşma adreslerinin değiştirilmesi, yapılacak operasyonların önceden bildirilmesi, örgüt mensuplarının yurt içinde saklanması için yer temini, yurt dışına kaçış için yapılan organizasyonlar, himmet toplantıları, açığa alınan veya meslekten çıkarılan örgüt mensuplarına para temini, Fethullah Gülen'in talimat ve görüşlerinin paylaşılması, Türkiye'yi terörü destekleyen ülke gibi göstermek amacına yönelik faaliyette bulunan birtakım internet adreslerinin paylaşılması ve bu sitelerdeki anketlerin desteklenmesi, FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların hâkim ve Cumhuriyet savcılarınca serbest bırakılmasının sağlanması, örgüt mensuplarına müdafii temin edilmesi, örgüt üyelerinden kimlere operasyon yapıldığına ve kimlerin deşifre olduğuna ilişkin bilgilerin paylaşılması, operasyon yapılması ihtimali olan yerlerde bulunulmaması ve bu yerlerdeki örgüt için önemli dijital verilerin arama-tarama mesulü olarak adlandırılan kişilerce önceden temizlenmesi, kamu kurumlarında FETÖ/PDY aleyhine görüş bildiren veya yapılanmayla mücadele edenlerin fişlenmesi, deşifre olduğu düşünüldüğünde ByLock iletişim sisteminin kullanımına son verileceği ve Eagle, Dingdong ve Tango gibi alternatif programlara geçiş yapılacağının haber verilmesi, yapılanmaya mensup kişilerin savunmalarında kullanabilmeleri amacıyla hukuki metinler hazırlanması gibi örgütsel niteliği olan mesajlar gönderildiği anlaşılmıştır.

...

15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında adli soruşturma işlemlerine tabi tutulan şüpheliler, ByLock iletişim sisteminin 2014 yılının başından itibaren FETÖ/PDY silahlı terör örgüt üyeleri tarafından örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığı yönünde ifade vermişlerdir. Yukarıda izah edilen olgular birlikte değerlendirildiğinde, ByLock iletişim sisteminin, global bir uygulama görüntüsü altında münhasıran FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanımına sunulduğu sonucuna ulaşılmaktadır."

48. İDDK'nın 22/12/2021 tarihli ve E.2021/1685, K.2021/3224 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen Dairenin 22/12/2020 tarihli ve E.2017/2140, K.2020/5972 sayılı kararında "ByLock Uygulamasına İlişkin Genel Değerlendirme" başlığı altında Yargıtay Ceza Genel Kurulunun ve Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararlarındaki tespitler aktarıldıktan

sonra şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında, yargı mensubu olarak görev yapmaktayken haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilmiş olan bazı kişilerin ByLock uygulamasına ilişkin birtakım ifadelerde bulunduğu görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan Y.G. isimli şahıs tarafından İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine sunulmuş beyan: Bana ByLock adlı programı indirmemi 2014 Temmuz'da Ali adlı kişi söyledi. Önce VPN programını daha sonra da ByLock'u kurmamı, VPN'yi açmadan ByLock'u kullanmamam gerektiğini açıkladı. Daha sonra beni kendisi ekledi ve onaylamamı söyledi. Böylece buradan daha güvenli mesajlaşabilecektik onlara göre. Çünkü 2014 HSYK seçimleri yaklaşmaktaydı ve hızlı bir haberleşme ağı lazımdı.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö. isimli şahsa ait Malatya Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 16/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 2014 HSYK seçimlerinden yaklaşık 3-4 ay önce E.E.'nin evinde toplanmıştık. …Mesut abi denilen kişi bir programdan bahsetti. Bu program üzerinden haberleşeceğimizi söyleyerek telefonlarımızı istedi. Kendisi telefonlarımıza ByLock denilen programı söz konusu sohbet sırasında yükledi. …ByLock programını kullanan cemaatteki herkesin paylaşımlarını görmek mümkün değildi. Sadece arkadaş listesi (grup) şeklinde oluşturulan arkadaşlarla konuşabilmekte ve yazılar paylaşabilmekteydik. …HSYK seçimlerinin sonuna kadar ByLock programı üzerinden haberleşme sağlanıyordu. Cemaat mensuplarının istemleri doğrultusunda seçimlerden sonra ByLock programını sildim.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.B. isimli şahsa ait Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 22/3/2017 tarihli sorgulama tutanağı: Burak isimli şahıs telefonuma ByLock yüklemek istedi. Ancak akıllı telefonum olmadığı için yükleyemedi. Ben de eşimin telefonunu kendisinden habersiz aldım. Bir şeyler yaptı. Bundan sonra buradan haberleşeceğiz dedi. …Burak, hâkim ve savcıların kişisel bilgilerini (dünya görüşü, siyasi görüş vs.) özellikle ByLock'tan ona atmamı istiyordu. …Burak bana tablet almamı, başka bir akrabamın adına hat almamı söyledi. Ancak ben bunu da yapmadım. Daha sonra Burak, bana içinde hat olan bir tablet getirdi. Tablette ByLock programı yüklüydü. Gelen yazıları okuyordum. Ayrıca bana tablette silme programını gösterdi. Herhangi bir durumda onu kullanmamı söyledi.

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan S.Ö. isimli şahsa ait Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 2/3/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: 2014 yılının Ağustos ayında E.Ö. çalıştığı yer olan Silivri'ye gelmemi söyledi. Silivri'ye gittikten sonra beni oradan alıp Silivri İlçesinde oturan D.S.'nin evine götürdü. Burada Ekrem kod adlı şahıs da vardı. Kendisi telefonumu istedi. Kendisi bana ByLock isimli programı yükledi. Artık buradan haberleşeceğimizi bana söyledi. Çünkü benim tek kaldığımı, bir şekilde haberleşmemiz gerektiğini söyledi. 2015'in Şubat ayına kadar bu program üzerinden haberleştik.

Bu durumda, FETÖ tarafından gizliliği sağlamak için örgütsel haberleşme amacıyla oluşturulduğu ve münhasıran FETÖ tarafından kullanıldığı anlaşılan ByLock uygulamasının yüklendiğinin, bu ağa dâhil olunduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu kişilerin örgüte üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut örgütle irtibatı ortaya konulmuş olabilecektir."

c. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

49. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen “…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…” ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan '…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

...

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi

ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

50. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan “…Milli Güvenlik Kurulunca…” ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

51. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…üyeliği, mensubiyeti veya…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '…üyeliği, mensubiyeti veya…' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir

yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği hâlde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

52. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;...” bölümünün iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları

belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

53. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı

oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi

14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

...

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin “olağanüstü tedbir” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109)."

B. Uluslararası Hukuk

54. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına

sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

55. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

56. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

57. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

58. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine dair AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin olarak Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

59. AİHM söz konusu kararlarında özetle derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir

denetim yaptığını, denetimin standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89,14554/89, 25/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

60. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında, Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarını incelemiştir. Anılan başvuruya ilişkin olayda Kalkınma Ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği veya bu oluşumlarla iltisaklı ya da irtibatlı olduğu gerekçesiyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açmış olduğu davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, § 99). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak başlatılan yargısal süreçlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara yönelik olduğunu gösterebilecek herhangi bir neden bulunmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

61. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

62. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden beri terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

63. AİHM öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir. Fakat AİHM, söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu

olduğuna dair kesinlikle kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

64. Bu bağlamda AİHM; işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böyle bir yapıyla iltisakı olduğu iddiasına ilişkin açık bir şekilde, somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

65. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM; başvuruculların kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

66. AİHM, birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuruculların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

67. AİHM Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklı iddialarını özel hayata saygı hakkı

kapsamında ele almıştır. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların mal varlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

68. AİHM öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş, incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

69. AİHM ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik olarak yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş, ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

70. Öte yandan AİHM, başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlamak şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir. AİHM tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

71. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığına ilişkin olarak yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

72. Olayda, 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükûmet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu

kapsamda başvurucunun 1971-1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında, siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelli şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/Romanya, §§ 6-17).

73. Başvurucu, temelde istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya'nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/Romanya, §§ 49-51).

74. Bununla birlikte AİHM, başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca kararda başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiğini ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğunu açıklamıştır. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

75. AİHM Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında ByLock programı ile ilgili olarak bazı tespitlerde bulunmuştur. Öncelikle ByLock uygulaması ve FETÖ/PDY arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için ulusal makamlar ve mahkemeler tarafından sunulan çok sayıdaki bilgi ve belgeyi dikkate aldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda özellikle uygulamanın bazı kullanıcılarının profil bilgilerini, deşifre edilen görüşmelerin içeriğini, uygulamanın örgüt içinde kullanıldığını doğrulayan FETÖ/PDY ile ilişkili diğer soruşturmalardaki şüpheliler tarafından verilen ifadeleri ve uygulama lisans sahibinin

uygulamanın FETÖ/PDY'nin kullanımı için geliştirildiğine ilişkin ifadelerini not ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda ByLock'un yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirebildiğini kabul etmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 259).

76. Öte yandan AİHM terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak ulusal makamların ve mahkemelerin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair birçok davada yaptığı tespitini yinelemiş, yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini ifade etmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 269).

2. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri

77. Yargıda Doğruluğun Güçlendirilmesine Yönelik Yargı Grubu tarafından kabul edilen 2001 Bangalor Yargı Etiği Taslak Belgesi 25/11/2002-26/11/2002 tarihlerinde Lahey Barış Sarayı'nda düzenlenen Yüksek Mahkeme Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısı'nda revize edilmiştir. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk, dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat korunan değerler olarak sayılmıştır. Bu bağlamda öncelikle hâkimin herhangi bir yerden herhangi bir sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilecek her türlü dış etki, rüşvet, baskı, tehdit ve müdahaleden uzak şekilde olaylara ilişkin kendi değerlendirmesine dayanarak ve hukuka dair kendi vicdani anlayışı ile uygun biçimde yargı işlevini bağımsız olarak yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan hâkimin mahkeme içinde ve dışında halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruyacak ve artıracak davranışlar içinde olması gerektiği ifade edilmiştir.

78. Anılan ilkeler kapsamında vurgulanan bir diğer husus ise sürekli kamu gözetiminin öznesi konumunda olan hâkimin sıradan bir vatandaşın ağır olarak nitelendirebileceği kişisel sınırlamaları kabul etmek durumunda olduğu, özellikle yargı vazifesinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranması gerektiğidir. Bu bağlamda ayrıca hâkimin diğer vatandaşlar gibi ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğüne sahip olduğu ancak bu hakların kullanılmasında yargı mesleğinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranması gerektiği hususu vurgulanmıştır.

79. 31/5/2005 tarihinde Avrupa Savcıları Konferansı'nda kabul edilen Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları da (Budapeşte İlkeleri) Bangalor İlkeleri ile benzer ilkeleri içermektedir.

3. Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri

80. 26/8/1985-6/9/1985 tarihleri, arasında Milano'da yapılan Birleşmiş Milletler (BM)Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi Yedinci Kongresinde kabul edilen 29/11/1985 tarihli ve 40/32 sayılı ile 13/12/1985 tarihli ve 40/146 sayılı kararlarla BM Genel Kurulu tarafından tasdik edilen Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinde "Yargı Bağımsızlığı", "Hâkimlerin İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü", "Hâkimlerin Nitelikleri, Göreve Seçilmeleri ve

Eğitimleri", "Hizmet Şartları ve Hâkimlik Teminatı", "Mesleki Gizlilik ve Dokunulmazlık" ile "Disiplin, Uzaklaştırma ve Görevden Alma" başlıkları altında birtakım düzenlemeler yer almaktadır.

81. Anılan ilkeler kapsamında hâkimlerin sadece görevlerini yapamayacak duruma gelmeleri veya görevleriyle bağdaşmayacak davranışlarda bulunmaları sebebiyle görevlerinden alınabileceği veya görevlerine son verilebileceği belirtilmiştir. Bunun yanında bütün disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme işlemlerinin yargısal faaliyetin yerleşik standartlarına göre karara bağlanacağına, disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme kararlarının bağımsız bir denetime tabi olacağına yönelik ilkeler ortaya konulmuştur.

4. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 Tarihli Görüşü

82. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi yayımlamıştır.

83. Venedik Komisyonu; bir kişinin, somut olay bağlamında görevinden alınması için, suç örgütü ile gereken bağlantısının, suç örgütünün üyesi olarak tanımlanması için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmuş olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandır nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden alınmanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

84. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

85. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

86. Başvurucu;

i. Hakkındaki meslekten çıkarma kararının bağımsız ve tarafsız olmayan bir kurul tarafından verildiğini, HSK kararında bireyselleştirilmiş bir gerekçeye yer verilmediğini, yargılamanın da gerekli güvencelere sahip olmayan bir mahkeme tarafından yapıldığını iddia etmiştir.

ii. Kamu görevinden çıkarılmadan önce tarafına savunma hakkı verilmediğini, ilgili makamlar önünde açıklamada bulunma imkânı elde edemediğini, lehine gösterdiği ve yargılamanın sonucu açısından belirleyici etkisi olan delillerin araştırılmadığını, taleplerinin karşılanmadığını, davanın duruşma açılmaksızın görüldüğünü ve uzun sürede

tamamlandığını belirtmiştir.

iii. Daire kararının gerekçesinde bulunan ByLock kullandığına ilişkin kabulün meslekten çıkarılmasına karar verildiği tarihte mevcut olmadığını, ByLock kullanmadığına, ByLock verilerinin hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğine ve arama kayıtlarına dayanılamayacağına yönelik iddialarının Daire tarafından karşılanmadığını, internet trafik bilgileri ve HTS kayıtlarının yasal saklama süreleri dolmasına rağmen muhafaza edilerek dosyaya sunulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca hakkında devam eden ceza yargılamasında beraat kararı verildiğini, Daire kararının gerekçesinde adı yer alan tanık H.S.nin ceza davasında dinlenmediğini, aleyhinde bir tanık beyanı bulunmadığını dile getirmiştir.

iv. Özel hayatına dair bilgilerden hareketle meslekten çıkarıldığını, adının internette yayımlanması suretiyle sosyal çevresinde terörist olarak algılanmasına neden olunduğunu ifade etmiştir. Özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunla öngörülmediğini, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyecek şekilde meslekten çıkarılmasının darbe girişiminin bertaraf edilmesine yönelik orantılı bir müdahale olmadığını, iltisak ve irtibat nedeniyle anayasal düzene sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin gerekçenin soyut nitelikte ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür.

v. Yapılan aramalarda bazı CD ve kitaplar bulunmasının, herkesin erişimine açık bir iletişim uygulamasını kullanmasının ve sosyal çevre bilgisi gibi özel hayata ilişkin hususların açtığı davanın reddedilmesine gerekçe yapıldığını, muhalif görüşü nedeniyle ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu iddia etmiştir.

vi. Aynı eylemler nedeniyle hem hapis cezasıyla cezalandırıldığını hem de meslekten çıkarıldığını, ekonomik ve sosyal haklardan mahrum bırakıldığını, ömür boyu kamu hizmetinden yasaklanmasının cezai sonuçlar doğurduğunu ifade etmiştir. Hakkındaki meslekten çıkarma kararının ağırlığı ve sonuçları itibarıyla cezalandırma niteliği taşıdığını, adil yargılanma hakkının cezai yönüne ilişkin güvenceler yönünden de değerlendirme yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

vii. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının, din ve vicdan hürriyetinin, ifade özgürlüğünün, ayrımcılık yasağının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş; ayrıca kimliğinin kamuya açık belgelerde gizli tutulması talebinde bulunmuştur.

87. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin olarak genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplum düzeninde gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin olarak tesis edilen işlemin gerekliliğine, FETÖ/PDY'nin yargı içindeki konumu ve faaliyetleri ile AİHM kararlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı HSK Genel Sekreterliğinin yazısı Bakanlık görüşü ekinde sunulmuştur.

2. Değerlendirme

88. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

89. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

90. Başvurucunun iddialarının, mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda meslekten çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatı olduğu ve mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bu bağlamda öncelikle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilir olup olmadığı hususunda aşağıda yer alan ölçütler dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekmektedir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 88).

a. Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden Uygulanabilirliğin Belirlenmesi

i. Genel İlkeler

91. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkının daha ziyade özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda gözönünde tutulduğuna ilişkin değerlendirmelerde de bulunmuştur (K.Ş. [2. B.], B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34; Ayla Demir İşat, §§ 99-110; C.A. (3), § 90).

92. Anayasa Mahkemesinin özel hayata dair hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanacağına ilişkin bu yaklaşımı, hakkın koruduğu değer olan özel hayatın bu kavrama ilişkin sebepler dolayısıyla ele alındığını göstermektedir. Zira özel hayatlarına ilişkin nedenlerle kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahalenin ya da bu kişiler hakkında gerçekleştirilen eylem veya idari ya da adli işlemlerin onların özel hayat alanlarını etkileyeceği açıktır (C.A. (3), § 91; Ayla Demir İşat, § 100).

93. Bununla birlikte kişilerin mesleki hayatlarını ve buna bağlı kazanımlarını etkileyen bir müdahalenin sebep unsurunu özel hayata ilişkin davranışlar oluşturmamakla birlikte söz konusu müdahale, sonuçları itibarıyla kişilerin özel hayatını önemli ölçüde etkileyebilir (AYM, E.2018/159, K.2019/93, 24/12/2019, § 16). Kişilerin kamu görevinden çıkarılması, memuriyetlerinin alınması onların meslek ve sosyal hayatında üçüncü kişilerle kuracağı ilişkiler ve itibarları üzerinde ciddi etkiler oluşturabilir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 71).

94. Ancak özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler, özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle

kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve başvuruculların ortaya koyacakları değerlendirilebilecek mahiyetteki iddia ve deliller irdelenerek gerçekleştirilebilir (C.A. (3), § 93; Ayla Demir İşat, § 102).

95. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkisi olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır: Kişinin iç dünyasında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin mesleğine ilişkin nesnel nitelikler dikkate alındığında muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin ya da zararın derecesi, etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği ile mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri (C.A. (3), § 94; Ayla Demir İşat, § 103).

96. Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu hususlarda yeterli, ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu, önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (C.A. (3), § 95).

97. Ayrıca mesleki hayatı etkileyen bir tedbirin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğuna ilişkin iddiaların uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için bu iddiaların bireysel başvuru yolundan önce tüketilmesi gereken idari ya da yargısal süreçlerde ileri sürülmüş olması gerekir (C.A. (3), § 96).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

98. Somut olayda başvurucu, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatının yahut iltisakı olduğu gerekçesiyle hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmıştır. Süreç içinde verilen kararlar incelendiğinde, meslekten çıkarma işleminin gerekçesinin başvurucunun ByLock kullandığına ilişkin tespite dayandığı, bu suretle yargı mercilerinin başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu konusunda yeterli delil bulunduğunu kabul ettiği görülmüştür.

99. Dolayısıyla başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak gerçekleşen söz konusu tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ilişkin uyuşmazlığın, işlemin sonuçları itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığı değerlendirilmelidir.

100. Yargı mensubu olan ve HSK tarafından meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilen başvurucu; meslekten çıkarılması nedeniyle damgalandığını, yeniden iş bulamayabileceğini ve ekonomik haklarından mahrum kalacağını

ileri sürmüştür. Meslekten çıkarma nedeninin terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu şeklinde açıklandığını, söz konusu tedbir nedeniyle mesleğini yapamadığını, ayrıca sağlık güvencesinden ve sosyal haklarından mahrum bırakıldığını belirtmiştir. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçların ortaya çıkmasına yol açacağı, neticede meslekten çıkarmanın özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatı üzerinde etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun dile getirdiği endişeler, ifa ettiği görevin toplumsal önemi ile niteliği, FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılması hususları birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun yaşadığı endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

101. Açıklanan gerekçelerle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Yönteminin Belirlenmesi

102. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır.

i. Genel Açıklamalar

(1) OHAL Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

103. Olağanüstü yönetim usulleri iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ile güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Başka bir ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü şartları doğuran tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için ivedi olarak önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 3).

104. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesince sıklıkla vurgulandığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri, hukuku dışlayan keyfî yönetim anlamına gelmez. Anayasa'dan kaynağını alan olağanüstü yönetim usulleri bu kurallara göre yürürlüğe

konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle OHAL yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşılık hukuki bir rejimdir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 4).

105. Anayasa Mahkemesince daha önce ifade edildiği üzere Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu OHAL'in gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahiptir. Yine Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim hâli ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümü'nde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim hâlinde ve olağanüstü durumlarda söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 6,7).

(2) OHAL Döneminde Alınan Tedbirin Tabi Olduğu Hukuki Rejimin Belirlenmesi

106. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

“Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”

107. Anayasa'nın savaş, seferberlik hâlinde ve olağanüstü hâllerde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının hatta kullanılmasının durdurulmasının özel olarak düzenlendiği 15. maddesine göre temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak anılan maddede yürütmeye tanınan bu yetki sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 14).

108. OHAL yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin karşı karşıya kaldığı ağır tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olarak olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, temel hak ve özgürlükleri olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandıran tedbirlerin alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin

işletilebilmesi için uygulanan kuralın ve alınan tedbirin OHAL'in gerekli kıldığı konularla ilgisi bulunmalıdır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 15).

109. Ayrıca tedbirin Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için OHAL ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olması ve OHAL süresiyle sınırlı uygulanması gerekir. Dolayısıyla ancak bu iki özelliği taşıyan bir tedbirin Anayasa'ya uygunluk denetiminde OHAL dönemlerinde Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesi esas alınabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 190-192; AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 17).

110. Tedbirin OHAL ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da OHAL'in süresini aşacak şekilde uygulandığı durumlarda ise söz konusu tedbirle bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Anılan amacı taşıyan ve OHAL döneminde hayata geçirilen tedbir ya da işlem, geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği takdirde bu tedbirin OHAL dönemini aştığı söylenemez (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 18, 66, 154).

ii. Mevcut Başvuruyu İnceleme Yöntemi

111. Belirtilen ilkeler ışığında mevcut başvuruda öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu belirlenmelidir.

112. İnsan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda olağan dönemdeki hukuk rejiminin dışına çıkabilmelerine ve olağan dönemdeki uluslararası yükümlülüklerine aykırı tedbirlere başvurabilmelerine imkân tanınmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin tarafı olduğu MSHUS'nin 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerinde bu dönemlerde belirli koşullarla anılan sözleşmelerdeki yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği düzenlenmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 169, 170; ayrıca bkz. §§ 55, 56). Anayasa Mahkemesinin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları inceleme yetkisinin olduğunu belirtmek gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 181).

113. Anayasa'nın 13. maddesi, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin hangi ölçütler gözönünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 184). OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta durdurulmasına ilişkin ölçütlerin yer aldığı Anayasa'nın 15. maddesine göre ise savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi, bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186).

114. Somut olayda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün

süreyle OHAL ilan edilmesine karar vermiştir. Ayrıca 21/7/2016 tarihinde ilgili birimlere derogasyon beyanında bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 10). OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve BM Genel Sekreterliğine bildirilmiştir. Söz konusu OHAL ilanının nedeni cebir ve şiddet kullanılarak anayasal düzenin değiştirilmeye çalışıldığı 15 Temmuz darbe teşebbüsüdür. Başvuruya konu olan ve OHAL döneminde hayata geçirilen meslekten çıkarma işlemine dayanak olan kanuni düzenlemeler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmelerini engelleyen kural OHAL ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yöneliktir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 153).

115. Başvuruya konu olan meslekten çıkarma tedbiri, OHAL durumuyla bağlantılı olarak bireysel işlem şeklinde tesis edilmiş ve OHAL döneminde uygulanmıştır. Tedbirle, meslekten çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş; böylece başvurucuya yönelik olarak OHAL sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik bir yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural OHAL dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı yahut iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara OHAL sonrası durumları da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir, başvurucu hakkında OHAL döneminde defaten uygulanmış; hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (bkz. § 53).

116. Bu durumda terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu OHAL döneminde değerlendirilen başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

117. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

118. OHAL durumuyla bağlantılı olan ve OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

119. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197).

120. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden OHAL dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür.

121. Ayrıca Anayasa Mahkemesi; kamu görevinden çıkarmaya ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

122. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında, taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

123. MSHUS'nin 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir. Ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülüğün azaltılmasının mümkün olmadığı bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201).

124. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin

taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında, bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır.

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

125. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük -Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153).

126. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın orantılı ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

127. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliğinin öncelikle dikkate alınması gerekir. Yine müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155).

128. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156).

129. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir.

130. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere koruma sağlayacak usul güvenceleri OHAL dönemlerinde de temin edilmelidir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

131. Kişilerin kendilerinin ve ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca OHAL yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

132. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş, yargı mensupları da dâhil olmak üzere birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (bkz. §§ 11, 35, 36; ayrıca bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152).

133. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215).

134. Terör faaliyetleri, tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil

organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ile kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 8, 43, 45). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem taşıyan bir ünvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3), § 133).

135. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun demokratik anayasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik illegal bir grup tarafından milletten alınarak ele geçirilmektedir. (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçlar içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Devletin üç temel sacayağından biri olan yargı erki içinde görev yapan yargı mensupları arasında FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibatlı ya da iltisaklı olan kişilerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu kapsamda olduğu saptanan yargı mensuplarının meslekten çıkarılması ve kamu görevinden yasaklanması OHAL'e neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur.

136. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda; Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliğini tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81).

137. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu

görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmeli, ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır.

138. Özellikle ayrıcalıklı kamusal yetkilerle donatılan kamu görevlilerinin sahip oldukları yetkilerin kamu düzeni ve güvenliği bağlamındaki önemi nedeniyle diğer kamu görevlilerinden farklı ve ağır yükümlülükleri olabilir. Mesleğe özgü özel kanunlarla da görünür hâle gelen personel rejimi dâhil ayrıcalıklı konumları nedeniyle anılan özelliğe sahip kamu görevlilerinden devletin özel bir sadakat ve bağlılık beklemesinin de tanınan ayrıcalığın bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda hâkim, savcı, polis, asker gibi özel kanunlarla diğer kamu görevlilerine göre ayrıcalıklı yetki ve yükümlülüklerle donatılan ve kamu gücünü kullanabilen kamu görevlilerinden devletin özel bir güven ve sadakat bekleyebileceğinin kabulü gerekir. Zira kamu görevlilerine tanınan ayrıcalıklı hukuki statü, yetki ve haklar ile ifa ettikleri görevin niteliğinin sadakat ve güven kavramları kapsamında devletle olan ilişkideki yükümlülükleri belirlemede başat rol oynadığı söylenebilir.

139. Bununla birlikte Anayasa'nın 9. maddesine göre yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması gerektiği açık olduğundan yargı mensuplarının memurlardan farklı olarak bağımsız ve tarafsız şekilde görevlerini yapmaları, hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat göstermeleri konusunda anayasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Yine hâkimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun şekilde görev yapacaklarına ilişkin vurgunun yer aldığı Anayasa'nın 138. maddesinde de anayasal düzene sadakatin gerekliliğine ayrıca dikkat çekilmiştir. Söz konusu anayasal düzenlemede hâkimlerin bağımsızlığına özellikle değinilmiş; hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği hüküm altına alınmıştır.

140. Bu bağlamda hâkim ve savcıların adalet sistemi içindeki önemi ile Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız olarak kullanmak üzere kendilerine tanınan ayrıcalıklı kamusal yetkileri birlikte değerlendirildiğinde yargı mensuplarının görevlerini demokratik anayasal düzene bağlı olarak ve özel bir güvenle ifa etmeleri beklenir. Şüphesiz bu sadakat yükümlülüğü, görevin ifası sırasında demokratik hukuk devletinin dışındaki hiçbir hiyerarşiye tabi olmamayı da içermektedir. Yine görevin ifası sebebiyle edinilen bilgilerin görevle alakası olmadığı sürece kimseyle paylaşılmaması da tarafsızlık ilkesi bağlamında bahse konu sadakat yükümlülüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla yargı mensuplarından beklenen sadakat yükümlülüğü, onların temel hak ve özgürlüklerine diğer kişilere göre farklı sınırlamalar getirilmesinin de bir dayanağıdır.

141. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, yargı mensubu olan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğunun, bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığının değerlendirilmesidir. Anayasa Mahkemesi irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 49, 52; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu

yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir.

142. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmelerde ve verilen kararlarda, başvurucunun FETÖ/PDY faaliyetleri kapsamında örgütsel iletişim sağlamak amacıyla ByLock uygulamasını telefonuna yüklediği, Bylock programının hedef IP'lerine iki yüzden fazla kez bağlandığı ve bu delilin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğunu gösterdiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY, çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 48-50). Anayasa Mahkemesi, karmaşık yapısı ve uluslararası niteliği nedeniyle FETÖ/PDY ile ilgili olarak -darbe teşebbüsü öncesinde- istihbarat anlamında bazı çalışmalar yapılmasının zorunluluk hâline geldiğini ve anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan bir terör örgütüyle ilgili istihbarat çalışmaları sırasında rastlanan ByLock uygulamasına ilişkin verilerin bu örgütle ilgili olarak yürütülen soruşturmalar ve yargılamalarda maddi gerçeğe ulaşılmasına katkı sunması amacıyla kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmadığını vurgulamıştır (Ferhat Kara, § 136; Bestami Eroğlu, 148). Ayrıca Anayasa Mahkemesinin Ferhat Kara kararında yer verilen Emniyet Genel Müdürlüğü raporunda ByLock uygulamasına ait verilerin mesaj ve e-posta içerikleri, profil bilgileri ile arama/aranma bilgilerinden oluştuğu da belirtilmiştir (Ferhat Kara, § 64).

143. Anayasa Mahkemesince ifade edildiği üzere FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin ve üyelerinin tespitinde ByLock sunucusundan elde edilen veriler oldukça önemli bir role sahip olmuş ve örgütün birçok yöneticisi ya da üyesi ByLock verilerinin analizi neticesinde tespit edilebilmiştir. FETÖ/PDY'nin kendine özgü yapısı gözetildiğinde daha hafif bir aracın tercihiyle aynı sonucun elde edilmesinin mümkün olamayacağı da ortadadır (Bestami Eroğlu, § 149). Nitekim Yalçınkaya/Türkiye kararında AİHM de ByLock uygulamasının yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirdiğini ifade etmiştir (bkz. § 75). Bu bağlamda istihbarat yöntemleri kullanılmak suretiyle ByLock sunucusunda bulunan verilerin elde edilmesinin ve bu delillerin ilgili kamu görevlilerinin anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkıp kalkmadığının belirlenmesi bakımından dikkate alınmasının olağanüstü hâl döneminde demokratik düzenin korunması açısından bir gereklilik içerdiği söylenmelidir. Diğer bir anlatımla ByLock uygulamasının kullanıldığına ilişkin tespiti içeren delil, anayasal düzene sadakat bağının bulunmadığı hususunun ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulduğunu ve kamu görevinden çıkarma konusunda alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunu göstermesi açısından tek başına yeterlidir. Bu takdirde ByLock uygulamasının kullanıldığının açıkça tespit edilmesi hâlinde durumun gerektirdiği ölçünün korunup korunmadığının belirlenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek yoktur.

144. Hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılan başvurucunun Danıştay nezdinde açtığı iptal davasında verilen kararların gerekçeleri incelendiğinde davanın reddine dayanak olarak kabul edilen belirleyici delilin başvurucunun Bylock uygulamasını yüklediğine ve kullandığına ilişkin yapılan tespit olduğu görülmektedir. Nitekim kararlarda; Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca başvurucu hakkında düzenlenen ByLock Tespit Tutanağı'na yer verilmiş ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/12/2016 tarihli ve 2016/180056 sayılı soruşturma kapsamında gönderilen ByLock abone listeleri üzerinde yapılan çalışmalarda başvurucunun 129.862 satırlık ByLock abone listesinin 93.853. satırında kaydının olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun GSM aboneliğinin 0506.....20, tespit edilen cihaza ait IMEI numarasının 358.....96 olduğu, ayrıca başvurucunun Bylock programının hedef IP'lerine 28/8/2014-26/10/2014 tarihleri arasında toplam 208 kez bağlandığının saptandığı ifade edilmiştir (bkz. § 24). Ayrıca başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasının Ağır Ceza Mahkemesinde devam ettiği ancak başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olup olmadığına ilişkin denetimin yapıldığı iptal davasında silahlı terör örgütüne üye olma isnadıyla açılan ceza yargılamasının sonucunun beklenmesinin gerekli olmadığı belirtilmiştir (bkz. § 29). Kararlarda, ByLock ağına dâhil olan başvurucunun FETÖ/PDY içinde yer aldığının ve FETÖ/PDY ile süregelen bir ilişki içinde olduğunun belirlendiğine, bu nedenle başvurucunun demokratik anayasal düzene sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğine ilişkin ifadelere yer verilmiştir.

145. FETÖ/PDY'nin örgütsel amaçlarının hayata geçirilmesini sağlamak, yargısal süreçleri örgüt etkisiyle yönlendirmek ve böylece örgüt adına menfaat elde etmek gayesiyle yargı içinde gizlilik temelinde yasa dışı şekilde yapılanan kişilerin somut ve yeterli delillerle tespit edilmesi konusunda devletin darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçmesi demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Ayrıca başvurucunun meslekten çıkarılması ile birlikte bir daha kamu görevlisi olamayacağına dair tedbirin örgütün gizli yapısı ve henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilemediği gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından gerekli olduğu açıktır. Bu bağlamda başvuruya konu olan tedbirler de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınmıştır. Dolayısıyla ByLock uygulamasını telefonuna yüklediği ve kullandığı tespit edilen başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve ikna edici gerekçelerle kabul eden yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.

146. ByLock uygulamasının kullanıldığının ilgili yargısal mercilerce açıkça tespit edilmesi nedeniyle başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

147. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa'da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan anayasal düzeni hedef alan

tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığı belirtilmiş; somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve ölçülü olduğu kabul edilmiştir (bkz. § 52).

148. Öte yandan AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik olarak meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya kararlarında AİHM, başvurucular hakkında tesis edilen kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. §§ 67-74).

149. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvurucu, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından son derece hassas bir erk olan bağımsız yargının bünyesinden ilgili ve ikna edici somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlama getirilmemesi somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla sınırlı olarak hareket edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

150. Diğer taraftan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği görülmüştür. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânı sağlandığı, usul kurallarının geniş yorumlanması suretiyle yargısal güvencenin önemli bir dengeleyici mekanizma olarak işletildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde meslekten çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği ve yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmıştır.

151. Neticede, darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olunduğunu göstermesi açısından yeterli kabul edilen ByLock uygulamasının başvurucu tarafından yüklendiğine ve kullanıldığına ilişkin olarak açıklanan gerekçelerin ilgili ve ikna edici olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin OHAL ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvuruda, OHAL koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

152. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın OHAL döneminde temel hak ve

özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğuna, başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

153. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

154. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

155. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Hâkimler ve Savcılar Kuruluna, Danıştay Beşinci Dairesine, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİT İNCİROĞLU

B. No: 2023/38006 | Karar tarihi: 29.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/38006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HALİT İNCİROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/38006)

Karar Tarihi: 29/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 15/8/2025 - 32987

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Halit İNCİROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensubunun meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadan meslekten çıkarma kararı verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, açılan iptal davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/5/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş; binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10).

7. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla "halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma", "kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma", "paralel devlet yapılanması", "terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması" ve "bir terör örgütü" olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11).

8. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12).

9. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve

E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13).

10. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri kararında yer almaktadır (aynı kararda bkz. §§ 47-66).

11. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18).

12. OHAL sürecinde 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinde yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirlere yer verilmiştir. Buna göre devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen hâkimlerin ve savcıların Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la aynen kabul edilmiştir.

13. 667 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenleme uyarınca HSK tarafından ilki 24/8/2016 tarihinde olmak üzere FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu sabit görülen hâkimlerin ve savcıların ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına karar verilmiştir. Anılan kararlarda FETÖ/PDY'nin yapısına ve yargı erkinde gerçekleştirdiği faaliyetlerine ilişkin olarak detaylı bilgiler aktarılmıştır. Kararların sonuç kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun, 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesi uyarınca yapacağı değerlendirme, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının Milli Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı,oluşum veya gruplardan MGK kararlarında ifade edildiği şekliyle 'Paralel Devlet Yapılanması' ile 'üyelik', 'mensubiyet', 'iltisak' veya 'irtibat' şeklinde herhangi bir bağlantılarının bulunup bulunmadığına ilişkin olup somut olayın yukarıda ifade edilen özellikleri, ilgililerin mesleğe kabulleri ile başlayan, eğitim merkezi ve Türkiye Adalet Akademisindeki faaliyetleri, hizmet içi eğitim ve yabancı dil eğitimlerine katılımlarına, yurtdışına gönderilmelerine, özel yetkili savcılıklara veya mahkemelere yahut idari görevlere atanmalarına ilişkin bilgiler ile bu görevlendirmelerde ve yine bir silah olarak kullanılan özel yetkili mahkemelere hâkim veya unvanlı olarak, Teftiş Kurulu Başkanlığına, başkan, başkan yardımcısı veya müfettiş sıfatıyla, idari kurumlara tetkik hâkimi, daire başkanı veya yardımcısı, genel müdür veya yardımcısı sıfatıyla v.s. şeklinde yapılan atamalarda dikkate alınan kriterler, özlük dosyalarındaki bilgi ve belgeler, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları, ilgililer hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna intikal eden şikâyet, ihbar, inceleme ve soruşturma dosyaları ile bu dosyalar hakkında verilen kararlar, mahallinde yapılan araştırmalar,

FETÖ/PDY terör örgütü ile ilintili dosyalarda görev alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının bu dosyalarda yapmış oldukları işlemler ve verdikleri kararlar, örgüt mensuplarının haberleşme için kullandıkları şifreli programlarda yer alan kayıtlar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun FETÖ/PDY mensubu oldukları Emniyet Genel Müdürlüğü terörle mücadele birimlerince düzenlenen raporlarla sabit olan örgüt üyeleri hakkında tayin ettiği disiplin cezaları ve muhalefet şerhleri, sosyal çevre bilgileri ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından temin edilen bilgi ile belgeler, ilgililer hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmanın niteliği ve isnat edilen suçlamalar ile gözaltı ve tutuklama kararları, soruşturma kapsamında ifadelerine başvurulan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ifade ve sorgu tutanakları, itirafçıların beyanları birlikte dikkate alınarak, ekli listede yer alan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 667 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında FETÖ/PDY örgütü ile iltisak ve irtibatlarının olduğu sabit görüldüğünden, adı geçenlerin, 23/7/2016 tarih ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3'üncü maddesi uyarınca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve ayrı ayrı olmak üzere meslekten çıkarılmalarına, 6087 sayılı Kanun'un 33'üncü maddesi uyarınca, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulabileceğine, ... tarihinde oybirliği ile karar verildi."

14. Bu kararlara karşı ilgililer tarafından ilgili mevzuat uyarınca HSK nezdinde yeniden inceleme talebinde bulunulmuştur. HSK, bahse konu yeniden inceleme taleplerini ilki 29/11/2016 tarihinde olmak üzere farklı tarihli kararlarla sonuçlandırmış ve yeniden inceleme taleplerinin bazı kişiler yönünden reddine, bazı kişiler yönünden kabulüne karar vermiştir.

15. Haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına (meslekten çıkarma) karar verilen kişiler bu kararların iptaline karar verilmesi talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Danıştay ilk olarak bu davalara ilişkin kararlarında, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca ilgili yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu, disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan ve yargı denetimine tabi bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezası niteliğinde olmadığını belirtmiştir. Netice itibarıyla bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülebilecek bir uyuşmazlık bulunmadığından uyuşmazlığın çözümünde idari yargıda genel görevli yargı yeri olan idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varmış, davaların görev yönünden reddi ile dava dosyalarının görevli ve yetkili Ankara idare mahkemelerine gönderilmesine karar vermiştir.

16. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 11. maddesi ile haklarında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenlerin kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda dava açabileceklerine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un

11. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

17. Bundan sonra, daha önce görev yönünden reddine karar verilen dava dosyaları idare veya bölge idare mahkemeleri tarafından Danıştaya gönderilmiş, yeni açılan davalara ilişkin dosyalar da tekemmül ettirilmiştir. Sonuç olarak Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) ilki 17/6/2019 tarihinde olmak üzere bahse konu dosyalarla ilgili olarak işin esasına yönelik kararlar vermiştir. Kararlarda genel olarak şu hususlar tekrarlanmıştır:

i. İlk olarak 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsüne değinilmiş ve bu çerçevede OHAL ilan edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilen yargı mensuplarının meslekten veya kamu görevinden çıkarılmalarına karar verileceğinin düzenlendiği ifade edilmiştir. HSK tarafından ilgili kişilerin bu kapsamda meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verildiği vurgulanmıştır.

ii. HSK tarafından yargı mensuplarının meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararlar tesis edilirken ilgililere haklarındaki tespitler bildirilmek suretiyle karşı beyanda bulunma imkânı tanınmadığı dile getirilmiştir. Öte yandan Sözleşme'nin 15. maddesi hükmü uyarınca ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikeye karşı ivedi şekilde tedbir almak zorunluluğu çerçevesinde durumun gerektirdiği ölçüde kabul edilebilecek nitelikte olan bu hususun yargılama aşamasında haklarındaki tespitler bildirilerek ilgililerin bunlara karşı beyanlarının alınması suretiyle giderilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda HSK tarafından dava konusu kararların gerekçesi olarak yargılama safahatında dava dosyasına sunulan tüm bilgi ve belgelerin davacılara tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin şekilde beyanda bulunma imkânının davacılara tanındığı belirtilmiştir.

iii. FETÖ/PDY ile ilgili tespit ve değerlendirmeler aktarıldıktan sonra yargı mensuplarının sadakat yükümlülüğünün memurlardan farklı olarak bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat yükümlülüğü olarak ortaya çıktığı, yargı yetkisini kullanan hâkim ve savcıların Anayasa gereği tarafsız ve bağımsız olarak görev yapmalarının, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerinin ve anayasal düzene sadakat göstermelerinin hukuk devletinde demokratik toplum düzeninin korunması açısından büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır.

iv. Dava konusu edilen kararların hukuki niteliği ile ilgili olarak ise bu kararların adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yine anılan kararların ilgililerin FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakının sabit olduğu gerekçesiyle tesis edildiği, bu kavramlarla cezai sorumluluğu gerektiren üyelik ve mensubiyet kavramlarına nazaran daha az yoğun ve atipik bir bağlantının vurgulandığı belirtilerek bu bağlamda üyelik ve mensubiyet olmasa da bu yapılarla iltisaklı veya irtibatlı olunması hâlinin de anılan tedbirin uygulanabilmesi için yeterli olduğu açıklanmıştır.

v. Netice itibarıyla Daire tarafından verilen kararlarda "Kişiselleştirme ve Delillerin Değerlendirilmesi" başlığı altında davacılar hakkında dava dosyalarına sunulan bilgi ve belgelere ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmış, davacıların bu bilgi ve belgelere karşı beyanları da gözönünde bulundurularak bir sonuca varılmıştır.

18. Dairenin bahse konu davalarla ilgili olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği bu kararlara karşı yapılan temyiz başvuruları hakkında ise Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) tarafından nihai kararlar verilmiştir.

B. Somut Olay Bilgisi

19. 30/4/2007 tarihinde mesleğe başlayan başvurucunun İskenderun'da ağır ceza mahkemesi üyesi olarak görev yapmaktayken FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle HSK Genel Kurulunun (Kurul) 24/8/2016 tarihli kararıyla meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun kararın yeniden incelenmesine yönelik talebi ise Kurulun 29/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

20. Başvurucu, meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin 24/8/2016 tarihli kararın iptaline karar verilmesi talebiyle Dairede dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; FETÖ/PDY'nin hangi tarihte terör örgütü ilan edildiğinin belli olmadığını, işlendiği zaman suç sayılmayan bir fiilden dolayı hakkında ceza verilemeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu, hakkındaki isnatlardan haberdar edilmeden ve savunması alınmadan meslekten çıkarıldığını dile getirmiştir.

21. Yargılama devam ederken HSK tarafından 21/12/2018 tarihli savunma, dava dosyasına sunulmuştur. Anılan savunmada Demokrasi kod adlı gizli tanığın beyanına yer verilmiştir. Buna göre Demokrasi adlı gizli tanık; bir gün başvurucunun odasına girdiğini, bu esnada başvurucunun mahkeme kâtipleri ile sohbet ettiğini, odaya girdiğinde odadakilerin bundan rahatsız olduğunu hissettiğini, odadakilerden biri olan zabıt kâtibi E.nin de sonrasında FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olması nedeniyle ihraç edildiğini dile getirmiştir. Bunun yanında HSK'nın anılan savunmasında başvurucunun HSK müfettişi olarak görev yapmaktayken FETÖ/PDY'nin HSK'da etkinliğinin azalmaya başladığı dönemde müfettişlik görevinden alınarak İskenderun hâkimliğine atandığı belirtilmiştir. Ayrıca Bank Asyada başvurucunun hesabının olduğu, Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından başvurucu hakkında rapor düzenlendiği ifade edilmiştir.

22. Anılan savunma, buna karşı beyanlarını sunması amacıyla Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmiş; başvurucu 16/7/2020 tarihli dilekçeyi dava dosyasına sunmuştur. Bahse konu dilekçede başvurucu, Demokrasi kod adlı gizli tanığın ifadesinde geçen zabıt kâtibi E.nin açığa alındıktan bir müddet sonra görevine iade edildiğini ve hâlen görevde olduğunu, kaldı ki anılan beyanın birtakım çıkarımlardan ibaret olduğunu ve delil niteliğinde olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte HSK'nın belirttiği diğer hususların da FETÖ/PDY ile iltisakına ve irtibatına yönelik delil teşkil etmediğini, bahse konu örgütle bir bağı bulunmadığını dile getirmiştir.

23. Diğer taraftan HSK tarafından dava dosyasına sunulan 28/7/2020 tarihli Danıştay savcı düşüncesine ilişkin görüş yazısında tanık S.K.nın başvurucu hakkındaki beyanı yer almıştır. Anılan beyanda S.K. başvurucuyu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi birinci sınıfından beri (1998 yılından beri) tanıdığını, o dönem itibarıyla başvurucunun FETÖ/PDY ile bir alakasının olmadığını fakat bağlantısını gizlemiş olabileceğini dile getirmiştir. Başvurucunun FETÖ/PDY'nin etkin olduğu dönemde HSK Teftiş Kuruluna müfettiş olarak atandığını ifade eden tanık S.K. bundan sonra başvurucuyu telefonla aradığında "Selamün aleyküm." şeklindeki selamına "Merhaba." şeklinde karşılık verdiğini, FETÖ ile bağlantısı olan kişilerin bu şekilde davrandığını ifade etmiştir. Ayrıca başvurucuyu İskenderun hâkimliğine atandığı dönemde de aradığında ve "Seni de mi o şerefsiz Fetöcüler gibi paralelci Hâkim zannedip İskenderun'a tayinini çıkardılar." söylediğinde başvurucunun "Ben meslektaşlarım hakkında

kesinlikle böyle bir ithamda bulunamam. Allah HSK'daki tayinimi yapanlara akıl fikir versin diyorum." dediğini belirtmiştir.

24. Daire 10/12/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiş; kararın gerekçesinin "Davacı Hakkındaki Tanık Beyanları" kısmında, yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan S.K.nın Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucu hakkındaki ceza yargılaması sonucunda verdiği 13/9/2018 tarihli kararındaki ifadesine yer vermiştir. Anılan ifade şöyledir:

" ... Halit İnciroğlu'nu, 1998 yılından beri kazandığım ve kaydımı yaptırdığım İstanbul Hukuk Fakültesi 1. sınıfından itibaren tanırım ... o zaman itibarıyla FETÖ/PDY örgütü ile uzaktan yakından alakası yok idi. (kendisi bu dönemde fetö taktiği olan kamuflaj ve tedbir yaparak asıl kimliğini ve görüşünü bizden gizlemiş olabilir) ... Halit İnciroğlu'nun FETÖ/PDY örgütünün HSYK'ya ve özellikle HSYK Teftiş Kurulu'na tamamen hâkim olduğu bir dönemde müfettiş olarak atanması benim dikkatimi celp etmişti. Halit İnciroğlu; müfettiş olarak atandıktan itibaren kendisinde, konuşmalarında, üniversitede tanıdığımdan farklı davranmaya başladığını fark ettim. Özellikle kendisini telefonla hal hatır sormak için aradığımda veya o beni aradığında, kendisine telefonda 'Selamün Aleyküm' diyerek selam verdiğimde, kendisi bana özellikle müfettiş olduktan sonra, 'Merhaba' diyerek karşılık vermeye başlamıştı ve bu benim çok dikkatimi çekmişti. (Merhaba selamını genellikle Fetöcüler tedbir amacı ile çok sık kullanırlar ve kesinlikle 'Selamün Aleyküm veya Aleyküm Selam' demezler).. Kendisi ile üniversite yıllarında ve müfettiş oluncaya kadar yapmış olduğumuz görüşmelerde vermiş olduğumuz selama kesinlikle 'merhaba' diyerek cevap vermezdi. 'Aleyküm Selam' diyerek cevap verirdi. En son olarak 17-25 Aralık 2013 yılında Fetöcü Hâkim ve Savcılar tarafından yapılan uydurma operasyonlardan sonra özellikle HSYK'daki Fetöcü Hâkim-Savcıların, HSYK'dan uzaklaştırılarak taşraya, farklı yerlere tayinleri yapıldı. Ben de bu dönemde Halit İnciroğlu'nun adını tayin listesinde gördüm ve kendisinin İskenderun'a atandığını fark ettim ve kendisini telefonla arayıp yeni görev yerin hayırlı olsun dedim. Akabinde de ben kendisini daha önceden Fetö ile alakası olmayan bir kişi olarak tanıdığım için, 'Hayırdır, Senin niye tayinin çıktı. Bu tayinler bildiğim kadarıyla HSYK'daki şerefsiz Fetöcü Hâkim ve Savcıları HSYK'dan uzaklaştırmak için yapıldı. Seni de mi o şerefsiz Fetöcüler gibi paralelci Hâkim zannedip İskenderun'a tayinini çıkardılar.' deyince, Halit İnciroğlu bana 'ben meslektaşlarım hakkında kesinlikle böyle bir ithamda bulunmam. Allah HSYK'daki tayinimi yapanlara akıl fikir versin diyorum.' dedi ve bu konuşmada Halit'in tavırları benim çok dikkatimi çekti..."

25. Netice itibarıyla Daire, başvurucunun S.K.nın ifadesinin aleyhine yorumlanamayacağına yönelik beyanına itibar etmemiş; başvurucunun örgüt içinde yer aldığı, örgüt üyelerinin HSK'daki yapılanmasının kırılması amacıyla yapılan atamalarla ilgili olarak örgüt lehine konuştuğu ve diğer hususlara yönelik ifadelerin değerlendirilmesi sonucunda başvurucunun FETÖ ile süregelen bir ilişki içinde olduğu kanaatine varmıştır.

26. Öte yandan Daire kararının gerekçesinde "Diğer Hususlar" başlığı altında FETÖ/PDY tarafından bu örgütle iltisakı ve irtibatı olan hâkim ve savcıların adaylık dâhil tüm süreçlerde üst görevlere getirilmesi için emsallerine göre daha donanımlı hâle getirilmeye çalışıldığı, örgütün Bakanlıkta ve HSK'da etkin olduğu dönemde de örgüt mensuplarının üst görevlere getirildiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun Eskişehir'de ağır ceza mahkemesi hâkimi olarak görev yapmaktayken FETÖ/PDY'nin HSK'da etkin olduğu dönemde 28/3/2012 tarihinde kurul müfettişi olarak atandığı, yargıda FETÖ/PDY'nin etkisinin kırılmasından sonra ise 6/3/2014 tarihinde HSK müfettişliği görevinden alınarak

İskenderun Ağır Ceza Mahkemesine hâkim olarak atamasının yapıldığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu hususun delil olarak kabul edilemeyeceğine, bu atamaların hizmet gereğinden kaynaklanan idari tasarruf olduğuna yönelik beyanına itibar edilmediği belirtilerek FETÖ/PDY'nin HSK'da etkin olduğu dönemde HSK müfettişi olarak görevlendirilmesinin -yukarıda yer verilen diğer tespitlerle birlikte değerlendirildiğinde- anılan örgütle iltisakı ve irtibatına yönelik destekleyici bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Ayrıca Daire, dava konusu edilen kararı temel hak ve özgürlükler bağlamında da değerlendirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararın özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği, bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç şartını taşımanın yanında demokratik bir toplum düzeni açısından gerekli ve ölçülü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da müdahalenin OHAL koşullarının gerektirdiği ölçüde olduğu vurgulanmıştır.

28. Başvurucu, Daire kararına karşı İDDK'ya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, A.M.H. Vakfının gözetimi altında üniversite öğrencilerine hizmet maksadıyla açılan, İstanbul'un Fatih ilçesinde, Horhor Caddesi'nde bulunan evi bir yıl süreyle S.K.yla paylaştığını, S.K.nın beyanlarının suizan ve yorum içeren subjektif açıklamalar olduğunu belirtmiştir. FETÖ/PDY ile herhangi bir bağı olmadığını vurgulayan başvurucu, S.K.nın beyanında geçen konuşmayı dahi hatırlamadığını, iddia edilen "Ben meslektaşlarım hakkında kesinlikle böyle bir ithamda bulunmam. Allah HSYK'daki tayinimi yapanlara akıl fikir versin diyorum." şeklindeki ifadesinin o dönem taşraya atanan bazı kişilerin hâlen görevde olduğu da gözönüne alındığında FETÖ/PDY lehine bir konuşma olarak anlaşılamayacağını ifade etmiştir. Öte yandan lehine olan tanık ifadelerinin Daire tarafından değerlendirilmediğini, bu bağlamda ağır ceza mahkemesi başkanı olarak görev yapan M.Y.nin ve K.A.Ş.nin kendisinin bu yapı ile ilgisi olmadığına yönelik ifadelerinin dikkate alınmadığını vurgulamış; lehe olan bu beyanların da etkisiyle ceza yargılamasında beraat ettiğini ifade etmiştir.

29. Diğer taraftan başvurucu, HSK müfettişliğine atanması konusunda da temyiz dilekçesinde birtakım hususlardan bahsetmiştir. Öncelikle çocukluğundan itibaren başka bir camianın içinde yer aldığını, FETÖ/PDY ile hiçbir zaman ilişkisi olmadığını dile getirmiştir. Bununla birlikte HSK müfettişliğine atanmayı, o dönem kalp rahatsızlığı olan oğlunun tedavisi için talep ettiğini fakat atandıktan kısa bir süre sonra oğlunun vefat ettiğini belirtmiştir. İdarenin kendi tasarrufu ile ortaya koyduğu bir işlemi başka bir işleme dayanak aldığını, bu hususun iltisak ve irtibatına delil teşkil edemeyeceğini, böyle bir kabulün aynı dönemde nitelikli görevlere atanan herkesi zan altında bırakacağını ifade etmiştir.

30. Ayrıca başvurucu; temyiz dilekçesinde hakkında verilen karar ve yürütülen yargılamanın ölçüsüz ve mesnetsiz olduğunu, kamuda veya özel sektörde iş yapamaz hâle geldiğini, diğer insanlar tarafından terörist olarak yaftalandığını, hayatının sonuna kadar bir daha olağan ve sağlıklı bir ilişki kurmasının önüne geçildiğini belirterek adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. HSK tarafından temyiz dilekçesine karşı sunulan savunmada ise Daire kararında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı, başvurucunun temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü iddiaların hukuki dayanaktan yoksun olduğu belirtilmiştir.

32. Sonuç olarak İDDK 8/3/2023 tarihinde Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte

olmadığı gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine ve Daire kararının onanmasına karar vermiştir.

33. Başvurucu, nihai kararı 18/4/2023 tarihinde öğrenmiştir.

34. Öte yandan başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen yargılama sonucunda Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 13/9/2018 tarihinde şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği, bu şekilde yüklenen suçu başvurucunun işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir. Bu karar 11/10/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

35. Ağır Ceza Mahkemesinin anılan kararında başvurucunun ByLock aboneliği ile FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı dernek ve sendikalara üyelik kaydı olmadığı, gizli tanık Demokrasi'nin beyanında başvurucunun örgüt faaliyeti kapsamında bir eyleminden bahsetmediği, dinlenen diğer tanıkların da başvurucunun örgüt faaliyeti olarak değerlendirilebilecek bir eylemini görmediklerini beyan ettiği belirtilmiştir. Bununla yanında MASAK raporunda başvurucunun aleyhine değerlendirilecek bir hususun bulunmadığı, Bank Asyadaki hesabın talimat öncesi dönemde açılmış olması, herhangi bir bankacılık işleminin yapılmaması ve hesabında dikkat çekici işlemlere rastlanmaması hususları nazara alındığında başvurucunun Bankanın mevduatını artırmasından ya da talimat doğrultusunda para yatırdığından bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir.

36. Öte yandan Ağır Ceza Mahkemesinin anılan kararında yargı mensubu olarak görev yapan M.Y. ve K.A.Ş.nin başvurucu hakkındaki beyanları da yer almaktadır.

i. M.Y.nin beyanı şöyledir:

"Sanığı 2002 yılından itibaren tanırım. O tarihte ben Kahramanmaraş'ta serbest avukat olarak çalışmaya başlamıştım. Sanık da 2002 yılında avukatlık stajına başlamıştı. Yaklaşık 2 ya da 3 ay kadar yanımda çalıştı. Daha sonra askere gitti. Askerden geldikten sonra bürosunu açarak kısa bir süre avukatlık yaptı. Zannedersem 2005 yılında hâkimlik sınavını kazandı. İlk atama yeri Elazığ Sivrice'dir. Sanık bildiğim kadarıyla ortaokul imam hatip mezunudur. Liseyi fen lisesinde okuduğunu bana söylemişti. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanmış, üniversite hayatı boyunca bildiğim kadarıyla Fetönün evlerinde ya da yurtlarında kalmamış. Hatta kendisi [E.] Cemaati olarak bilinen tasavvufi bir grupta kalmıştı. Bu grup ile irtibatı avukatlık yaptığı süre boyunca da devam ediyordu. Hâkimliğe atandıktan sonra irtibatımız kısmen kesildi. Ancak şu anda Kırşehir başsavcılığı görevini yürüten [A.K.Ş.] ile beraber çalışmışlar. [K.] bey ile ben de Finike'de beraber çalıştık. [K.] bey sanıktan bahsederken Fetöden sanığın da mağdur olduğundan bahsetmişti. Yine [K.] bey ile beraber çalıştıkları dönemde bir tek açıktan cuma namazına giden, yani tedbir uygulamayan kişinin sanık olduğundan [K.] bey bahsetmişti. [K.] bey ile aramızda geçen konuşmalarda o zamanki tavırlarını Fetöcülerin klasik tavırlarından farklı olduğu şeklinde konuşuyorduk. Sanığın 2. tayin yeri Eskişehir taraflarında bir yer idi. Şu an için hatırlayamıyorum. Burada çocuğunun hastalığı nedeniyle Ankara'ya gelmek istiyordu. Bu nedenle HSYK müfettişliğine başvurmuş. Ben bunu kendisinden müfettiş olduğu zaman duymuştum. HSYK müfettişliğine atanmış. Bu aşamadan sonra ne yaptığı konusunda bilgi sahibi değilim. Ancak yukarıda da değindiğim gibi evvelden beri [E.] Cemaati olarak bilinen tasavvufi grup ile bağlantısı vardı. Daha ayrıntılı bilgi için Kahramanmaraş müftülüğünde çalışan [Ö.F.Ş.] ve [A.D.]den bilgi alınabilir. Benim olaya ilişkin bilgim ve görgüm bundan ibarettir."

ii. K.A.Ş.nin beyanı şöyledir:

"Halit İNCİROĞLU ile 2007-2010 yılları arasında Elazığ ilinin Sivrice ilçesinde birlikte çalıştık. Bildiğim kadarıyla kendisi imam hatip mezunu idi. Adliyemizde FETÖ terör örgütü mensubu olduğunu bildiğim bir takım kişiler o dönemde bulunuyordu. FETÖ terör örgütü mensubu olmadığını düşündüğüm kişilerden biride Halit İNCİROĞLU'dur. Düşünmeme sebep olarak da kendisi ile çalıştığımız 3 yıl boyunca Cuma namazına benimle beraber gidiyordu. Mesleğimizde olan bu örgüt mensupları özellikle o dönem içerisinde cuma namazlarına gitmekten, din ile alakalı görünmekten imtina ederlerdi. Ben o yüzden kendisinin örgüt mensubu olduğunu düşünmemiştim. Görev yaptığımız süre sonrasında zaman zaman bayramlarda ve özel günlerde mesajlaştık ve görüştük. Halit'in HSYK seçim dönemlerinde benimle bir görüşmesi olmadı. Herhangi bir Fetö üyesi için oy istemedi. O dönemlerde hatırladığım kadarıyla hiç görüşmedik. 17-25 Aralık sonrası dönemdeki görüşmelerimiz daha da azaldı. Bunun sebebi de çalıştığımız dönemin üzerinden çok zamanın geçmiş olmasıdır diye değerlendiriyorum. Kendisiyle ilgili diyebileceklerim bundan ibarettir."

37. Öte yandan UYAP kayıtlarına göre başvurucunun 4/2/2012 tarihinde doğan oğlu M.E.İ. 1/4/2012 tarihinde vefat etmiştir. Bununla birlikte başvurucu, Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesinde görev yapmaktayken 28/3/2012 tarihli onayla HSK müfettişi olarak atanmış; göreve 30/4/2012 tarihinde başlamıştır. Başvurucu 6/3/2014 tarihinde ise İskenderun Ağır Ceza Mahkemesine atanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

38. Anayasa'nın "III. Hâkimler ve Savcılar Kurulu" başlıklı, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen 159. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

...

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; ..."

39. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun "Hakimlik ve savcılık görevlerinin sona ermesi" başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hakim ve savcıların:

a) Bu Kanun hükümlerine göre meslekten çıkarılmaları veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilmesi,

...

Hallerinde görevleri sona erer."

40. 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun "Kurulun görevleri" başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kurulun görevleri şunlardır:

...

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

...

6) Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

7) Disiplin cezası verme,

...

işlemlerini yapmak."

41. 6087 sayılı Kanun'un "Yeniden inceleme, itiraz ve yargı yolu" başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

...

(5) Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır."

42. 667 sayılı KHK'nın "Yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirler" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ... hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca ... meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilir..."

43. Bahse konu düzenleme 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla aynen kabul edilmiştir.

44. Anılan maddenin gerekçesi şöyledir:

"Anayasanın 139 uncu maddesinde hâkimlik ve savcılık teminatı düzenlenerek azlolunamayacakları hükme bağlanmış ise de, aynı maddede meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklı tutulmuştur. Benzer düzenleme 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 44 üncü maddesinde de yer almaktadır. 15/07/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve kalkışmanın sorumlusu olan FETÖ/PDY ile bağlantılı yargı mensuplarının görevde tutulmaları en başta yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anayasanın 138 inci maddesine göre Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatine göre hüküm verme ödevi altındaki yargı mensuplarının bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesiyle hiçbir biçimde bağdaşmayacak yapılanmaların içine girmesi, örgüt hiyerarşisi içinde ve ideolojik bağlılık duygularıyla hareket etmesi en başta yargının saygınlığı ve güvenilirliğine zarar vermektedir. Devlet organizasyonu dışındaki başka bir hiyerarşik yapının talimatlarına boyun eğen yargı mensuplarının varlığı, vatandaşların yine Anayasanın teminatı altındaki

adil yargılanma hakkı önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu nedenlerle, belirtilen türde irtibatları değerlendirilen yargı mensuplarının meslekte kalmalarının doğuracağı sakıncaları gidermek amacıyla, Anayasanın 139 uncu maddesinin ikinci fıkrasında tanınan takdir hakkı da gözetilerek bu düzenleme yapılmaktadır."

45. 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler hakkında da 4 üncü maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır..."

46. 6749 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bu fıkrada sayılan görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanır."

47. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştaya dava açabilir."

48. 685 sayılı KHK'nın "Geçiş hükümleri" başlıklı geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 6749 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten itibaren altmış gün içinde 11 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükümlere göre dava açabilir. Bu kapsamda idare mahkemelerinde derdest olan davalar Danıştaya gönderilir. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce açılmış olup da karar verilen dosyalarda da bu fıkra hükümleri uygulanır."

49. Bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 11. ve geçici 1. maddeleri ile aynen kabul edilmiştir.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

50. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı hâline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma

tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hâle getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye’deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler’in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve

zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir."

51. Anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

52. Dairenin İDDK'nın 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. …Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. …Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hâllerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/6/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum … Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde

hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana telefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.]yi övücü yorumlar yapıp destekleyelim …Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Birçok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/6/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi.' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir."

b. Danıştay Kararları

53. Dairenin İDDK'nın 18/12/2024 tarihli ve E.2023/2770, K.2024/3428 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/5/2023 tarihli ve E.2018/2699, K.2023/6311 sayılı iptal kararında

"a) Davacı Hakkındaki Tanık Beyanları" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"a-1) T.D. İsimli Şahsın Beyanı Yönünden:

Davacı hakkındaki tanık beyanı şu şekildedir:

'Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan T.D.'ye ait, Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 4/8/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı; '...Ben 15 gündür Malatya E Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu olarak bulunuyorum. Cezaevinde hâkim ve savcılar olarak aynı koğuştayız. Benim gibi tutuklu olan Malatya Cumhuriyet Savcısı [S. C.] etkin pişmanlıkta bulunacağımı öğrenince bana 'abi eşin ne dediyse onu söyle kurtul' dedi. Söylem tarzından eşimin ifadesinden daha fazlasını anlatmamam gerektiğini ima ettiğini anladım. Kanaatime göre [S.C.]de cemaat mensubudur, ancak ben kendisini tanımadığım için bu konuda net bir belirlemede bulunamıyorum. Çünkü daha önce kendisiyle bir dialoğum ve onu görmüşlüğüm söz konusu olmamıştır...'

...

Yukarıda yer verilen tanık ifadesi incelendiğinde; T.D. isimli tanığın beyanında, davacı [S.C.] ile aynı cezaevinde kaldığı, bu esnada etkin pişmanlıkta bulunacağını öğrenen davacı tarafından kendisine 'eşin ne dediyse anlat kurtul' şeklinde beyanlarda bulunulduğu, söylem tarzından da davacının eşinin ifadesinden fazlasını anlatmaması gerektiğini ima ettiğini anladığı ve kanaatine göre davacının cemaat (örgüt) mensubu olduğu, ancak kendisini tanımadığından, daha önce bir diyaloğu ve görmüşlüğü söz konusu olmadığından bu konuda net bir belirlemede bulunamadığı hususlarına yer verildiği görülmüştür.

Netice itibarıyla, T.D. isimli tanığın ifadesinin, davacının örgüt içerisinde yer aldığına ilişkin somut bir veriye dayanmaması, yalnızca tahmin ve kanaate dayalı olması nedeniyle, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilmesine olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

a-2) Ş.Ş. İsimli Şahsın Beyanı Yönünden:

Davacı hakkındaki tanık beyanı şu şekildedir:

'Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan Ş.Ş.'ye ait, Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 25/8/2016 tarihli sorgulama tutanağı; '...Malatya da görev yaptığım dönemde bir dönem geçici yetki ile Arapgir ilçesinden Malatya adliyesine gelip çalışan 10... sicil numaralı Cumhuriyet Savcısı Y.B., Malatya Cumhuriyet Savcısı H.A., Malatya Cumhuriyet Savcısı U.K., Malatya Cumhuriyet Savcısı S.C., Malatya Vergi Mahkemesi Hâkimi B.K.'nın Gülen Cemaatine mensup kişilerden oldukları hususlarında şüphelerim vardı. Yani bunların cemaatten olduklarını düşünüyordum. Bu düşünceye genel tavır ve davranışlar ile söylemlerden ulaştığımı söyleyebilirim; ancak kendilerini cemaate hasren yapılan herhangi bir cemaat toplantısında bizzat görmüş değilim. Kendilerinin cemaatten olup olmadıklarını kesin olarak bilmemem normaldir. Zira cemaat yapılanmasında genellikle görüşülen kişiler gizlilik kuralına riayet edilerek ifşa edilmemelerini sağlamak için sayısal olarak dar tutulurdu...'

...

Yukarıda yer verilen tanık ifadesi incelendiğinde; Ş.Ş. isimli tanığın beyanında, davacının [S.C.] cemaat (örgüt) mensubu olduğunu düşündüğü, bu konuda şüpheleri olduğu, bunu genel tavır ve davranışlarından çıkardığı, ancak herhangi bir örgüt toplantısında davacıyı

görmediği, kesin olarak örgüt mensubu olup olmadığını bilmediği hususlarına yer verildiği görülmüştür.

Netice itibarıyla, Ş.Ş. isimli tanığın ifadesinin, davacının örgüt içerisinde yer aldığına ilişkin somut bir veriye dayanmaması, yalnızca kişisel kanaat ve tahmine dayalı olması nedeniyle, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilmesine olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

a-2) İ.F.Y. İsimli Şahsın Beyanı Yönünden:

Davacı hakkındaki tanık beyanı şu şekildedir:

'Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan İ.F.Y.'ye ait, İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince düzenlenen 9/10/2017 tarih ve Sorgu No:2017/597 sayılı ifade sorgu zaptında; '...2014 HSYK Seçimleri döneminde Bitlis Hizan'da görev yapıyordum, o zaman bağımsızlara oy vermem için Savcı S.C. beni aradı, kendisi Malatya'da görev yapıyordu, bana bağımsızların içinden birkaç isim söyleyerek akademideki görevli A.N.G. ve O.G. için oy istemişti, oy istemekten ziyade bunlar iyi kişiler, haberin olsun gibi şeyler söyledi, yargıda birlik adaylarından herhangi bir adayı kötülemedi, Patnos hâkimi M.E.Ö. de beni aradı, açıkça bağımsız adaylara oy istedi, ben her ikisine de yargıda birlik adaylarına oy vereceğimi söyledim, gerçekte bağımsız olmadıklarını söyledim...'

...

Öte yandan, İ.F.Y. isimli aynı şahsın, davacının yargılandığı Gaziantep 8. Ağır Caza Mahkemesinin E:2017/353 sayılı dosyasında yapılan 10/7/2018 tarihli duruşmada SEGBİS sistemi vasıtasıyla alınan beyanında şu ifadelere yer verdiği görülmüştür: '...HSYK seçimlerinden önceki bir dönemde sanık (davacı) beni aradı, kendisiyle konuştuk, benim hâlimi hatrımı sordu, bende hâlini hatrını sordum, beni düğüne davet etti, bende geleceğimi söyledim, onun dışında bir görüşme geçmedi, seçimler hususunda bir konuşmamız geçmedi, HSYK seçimleri ile ilgili aramızda hiçbir konuşma olmadı.

Önceki beyanı okundu, çelişki nedeniyle soruldu: ben daha önce de söyledim, Hâkim bey bana seni arayan oldu mu diye sorgum sırasında soruldu, ben [S.C.nin] aradığını söyledim ancak oy istediği gibi birsey söylemedim, neden bu şekilde zapta yazıldı bilmiyorum, ancak ben kesinlikle bağımsız adaylar için oy istedi şeklinde beyanda bulunmadım, beyanımın o kısmını kabul etmiyorum, zaten oradan da anlaşılacağı üzere O.G. diye birisinden bahsedilmiş zaten öyle bir adayda yoktu, buradan da bir çelişki olduğu anlaşılıyor...'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan İ.F.Y. isimli şahsın yukarıda yer verilen ifadeleri incelendiğinde; İstanbul 6. Sulh Ceza Mahkemesince düzenlenen 9/10/2017 tarihli sorgu zaptında, davacının [S.C.] 2014 yılı HSK seçimleri döneminde örgütün sözde 'bağımsız' adaylarına oy vermesi için kendisini aradığını, bağımsız adaylardan birkaç isim söyleyerek A.N.G. ve O.G. isimli adaylar için oy istediğini beyan ettiği, aynı tanığın davacının yargılandığı Ceza Mahkemesinde yapılan 10/7/2018 tarihli duruşmada alınan ifadesinde ise, davacının 2014 yılı HSK seçimleri döneminde kendisini aradığını, ancak aralarında seçimler ile ilgili herhangi bir konuşma geçmediğini, davacının hâl hatır sorarak kendisini düğününe davet ettiğini, daha önce yapılan sorgu esnasında davacının kendisini aradığını ancak bağımsız adaylar için oy istedi şeklinde bir beyanının bulunmadığını, neden bu şekilde zapta yazıldığını bilmediğini, ifadesinin o kısmını kabul etmediğini, burada bir çelişki olduğunu beyan ettiği görülmüştür.

Netice itibarıyla, İ.F.Y. isimli tanığın davacının yargılandığı ceza yargılamasında 10/7/2018 tarihli duruşmada alınan ve davacının 2014 yılı HSK seçimleri döneminden önceki bir zamanda kendisini arayarak hâl hatır sorduğunu ve düğününe davet ettiğini, örgütün sözde bağımsız adayları lehine oy istemediğini, aralarında bu yönde bir konuşma geçmediğini, ayrıca 9/10/2017 tarihli sorgu ifadesinde davacının bağımsız adaylar için oy istediğini beyan ettiği şeklinde düzenlenen kısmını kabul etmediğini belirten ifadesi de göz önüne alındığında, adı geçen tanığın davalı idare tarafından ileri sürülen 9/10/2017 tarihli sorgu zaptında yer alan beyanları, davacının 2014 yılı HSK seçimleri döneminde örgütün sözde 'bağımsız' adaylarını desteklediği yönünde somut bir veriye dayanmaması ve daha sonra verdiği ifade ile birbirini doğrulamaması nedeniyle, davacının örgüt ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilmemiştir."

54. Dairenin İDDK'nın 3/2/2025 tarihli ve E.2023/3021, K.2025/182 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 15/6/2023 tarihli ve E.2017/3907, K.2023/9052 sayılı iptal kararında "b) Davacı Hakkındaki Tanık Beyanı" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"Yargı mensubu olan ve ifadesine başvurulan Y.C. isimli şahsa ait, HSK Müfettişince düzenlenen 29/3/2018 tarihli tanık ifade tutanağında şu ifadelere yer verilmiştir: '...Kocaeli Cumhuriyet Savcısı iken görevden ihraç edilen Cumhuriyet Savcısı [M.A.E.] ile bir samimiyetim yoktur. Kendisi ile aynı Mahkemede görev yapmadık. Bildiğim kadarıyla ailesi Kocaeli ilinde ikamet ettiğinden onlarla birlikte kalıyordu. Evlenmemiş bir meslektaşımızdı. Çok sık yurt dışı seyahati yaptığı için arkadaşlarla sohbet sırasında 'acaba yurt dışındaki FETÖ yurtlarında mı kalıyor, bu şekilde bedavaya getiriyor' dediğimde meslektaşlar hiç evlenmediğini, parasının gezilere rahatlıkla yetebileceğini söylediler. Adliye içerisinde FETÖ'ye yakın bilinen savcılarla daha samimi gördüğüm için kendisinden biraz şüphelenmiştim. Ancak meslekten atıldıktan sonra adını hatırlayamadığım bir meslektaşımız Savcı [M.A.E.nin] 8 kardeşinin hiçbirisinde FETÖ iltisakının tespit edilemediğini, kendisinin de öğrencilik yıllarında H. Vakfı tabir edilen oluşuma yakın olduğunu söyledi...'

Davalı Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, Y.C. isimli şahsın yukarıda yer verilen beyanlarının, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve/veya iltisaklı olduğunu gösterir delil niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür.

Davacı tarafından; tanığın beyanının kişisel yorumdan ibaret olduğu, somut verilere dayalı beyanda bulunmadığı, tanığın ifadesinde belirttiği "daha samimi" şeklindeki ibarenin ceza ve disiplin hukuku açısından hiçbir anlam taşımadığı beyan edilmiştir.

Yukarıda yer verilen tanık ifadelerinde; davacı [M.A.E.] ile bir samimiyetinin olmadığı, çok sık yurt dışı seyahati yaptığı için bir sohbet sırasında arkadaşlarına 'acaba yurt dışındaki FETÖ yurtlarında mı kalıyor, bu şekilde bedavaya getiriyor' dediğinde arkadaşlarının kendisine davacının hiç evlenmediğini, parasının gezilere rahatlıkla yetebileceğini söylediği, Adliye içerisinde FETÖ'ye yakın savcılarla daha samimi gördüğü için kendisinden biraz şüphelendiği ancak meslekten çıkarıldıktan sonra adını hatırlayamadığı bir arkadaşının davacının sekiz kardeşinin hiçbirinde FETÖ iltisakının tespit edilemediği, davacının da öğrencilik yıllarında H. Vakfı diye tabir edilen oluşuma yakın olduğunu söylediği belirtilmiş ise de, anılan tanık ifadelerinde davacının örgütle bağlantısına yönelik somut herhangi bir ifadeye yer verilmediği görülmektedir.

Netice itibarıyla, davacının FETÖ/PDY terör örgütüyle irtibat ve iltisakına yönelik somut herhangi bir bilgi içermeyen söz konusu tanık beyanlarının, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatını ve/veya iltisakını ortaya koyan deliller olarak değerlendirilmesine olanak

bulunmamaktadır."

55. Dairenin 28/11/2023 tarihli ve E.2017/5808, K.2023/17455 sayılı iptal kararında "d) Davacı Hakkındaki Tanık Beyanları" ve "e) Unvanlı Görev" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"d) Davacı Hakkındaki Tanık Beyanları

d-1) Davacı hakkında ifade veren B.E. isimli şahsın beyanı yönünden;

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan B.E.'ye ait, 2016/104109 sayılı soruşturma kapsamında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 2/12/2016 tarihli tanık ifade tutanağında şu ifadelere yer verilmiştir: '...Danıştay'a baktığımızda da tablonun benzer durumda olduğunu görebiliriz. Yine Danıştay'da cemaatçi üyelerin o zaman sabit kurul hâlinde çalışan İdari Dava Dairelerinde 7 üye, 1. Dairede 1 üye, 2. Dairede 3 üye, 3. Dairede (kökeni itibarıyla cemaatçi olmamakla beraber Danıştay'a geldikten sonra bu arkadaşların kontrolüne giren [H.K.]'yı bunlardan sayarsak) 1 üye, 4. Dairede 3 üye, 5. Dairede 4 üye, 6. Dairede 3 üye (yine kökeni itibarıyla bu yapıdan olmamakla beraber Danıştay'a seçilme aşamasında irtibata geçerek, Danıştay'a geldikten sonra bunlarla birlikte hareket eden R.U.'yu da bunlardan sayarsak) 4 üye, 7. Dairede 1 üye, 8. Dairede 5 üye, 9. Dairede 1 üye, 10. Dairede 2 üye, 11. Dairede 1 üye, 12. ve 13. Dairede 3'er üye, 14. Dairede 4 üye, 15. Dairede 3 üye şeklinde olduğunu görmekteyiz, ...Danıştay üyeleri; Ş.I., İ.A., H.Ç., V.B., M.Ç., O.B., F.C., G.T.T., ..., H.T., İ.G., A.E, ..., Y.Ç., S.K., H.Y. olmak üzere 44 kişi. Bu üyelere ilave olarak geçmiş kökenleri itibarıyla bu cemaatle bağlantıları olmamasına rağmen R.E., [H.K.] ve M.K. isimli arkadaşların ise Danıştay'a geldikten sonra cemaat mensuplarıyla birlikte hareket ettiklerini duydum ve çok şaşırdım. Özellikle M.K.'den ve daha sonra [H.K]'dan böyle bir tavır asla beklemiyordum...'

Davalı Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, B.E. isimli şahsın yukarıda yer verilen beyanının davacının [H.K.] FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve/veya iltisaklı olduğunu gösterir delil niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür.

Davacı tarafından; B.E. isimli şahıs ile hâkimlik savcılık stajında aynı dönem olmalarına rağmen meslek hayatı boyunca hiç karşılaşmalarının ve sohbetlerinin olmadığı, anılan şahıs ile tek karşılaşmasının B.E.'nin Adalet Bakanlığı Müsteşarı iken HSK üyesi olması nedeniyle kendisinin Danıştay Üyeliği talebinde desteğini istemek için olduğu, anılan şahsın makamına gittiği ve makamında çok kısa bir süre sohbetlerinin olduğu, bunun dışında telefonla dahi görüşmelerinin olmadığı, görev yaptığı süre boyunca gerek Danıştay Üyeliği gerekse daha öncesinde cemaat denilen yapıyla asla birlikteliğinin bulunmadığı, beşeri ilişkiler dışında kimseyle irtibatının bulunmadığı, B.E.'nin beyanına itibar edilmemesi gerektiği, tanık beyanının duyuma dayandığı beyan edilmiştir.

B.E.'nin yukarıda yer verilen ifadesi incelendiğinde; Danıştay'da örgüte müzahir kişilerin isimlerini sıralarken, davacının kökeni itibarıyla örgüte müzahir kişiler arasında olmadığını, Danıştay'a geldikten sonra mezkûr yapının kontrolüne girdiğini, davacının Danıştay'a geldikten sonra FETÖ mensuplarıyla birlikte hareket ettiğini duyduğunu, çok şaşırdığını, davacıdan böyle bir tavrı asla beklemediğini beyan ettiği görülmüştür.

Tanık beyanı ve davacının bu tanık beyanına ilişkin cevaplarının birlikte değerlendirilmesinden; tanığın, davacının örgütle bağlantısına yönelik somut bir beyanda bulunmadığı, davacı hakkında duyum ve yoruma dayalı kişisel kanaatlerini belirttiği, diğer taraftan davacının örgütsel amaçlarla örgüt üyeleriyle birlikte hareket ettiğine ilişkin olarak

dava dosyasında herhangi bir somut tespit, tanık beyanı ya da başkaca bir bilgi ve belgenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Netice itibarıyla, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakına yönelik somut herhangi bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılan tanık B.E.'nin beyanı, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilmemiştir.

Bunun yanında, davalı Hakimler ve Savcılar Kurulunca savunma ve Savcı düşüncesine cevap dilekçesi ekinde dosyaya sunulan ve dava dosyasında mevcut bulunan CD içeriğinde yer alan tanık ifadesi şu şekildedir:

d-2) Davacı hakkında ifade veren A.H. isimli şahsın beyanı yönünden;

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.H.'ye ait, 2016/103606 sayılı soruşturma kapsamında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunca düzenlenen 4/11/2016 tarihli şüpheli sorgulama tutanağında şu ifadelere yer verilmiştir: '...Ben size Fetullah Gülen cemaat mensubu olan veya bu cemaat ile ilişkisi olan veya birlikte hareket ettiğini düşündüğüm Yargıtay ve Danıştay üyelerini belirtmek istiyorum. K.İ., G.T.T., Ü.D., A.E., 5- [H.K.]; bu kişi benim HSYK başkan vekili olduğum zaman Danıştay üyesi seçilmiştir. Cemaatçi olmadığını biliyorum, hatta bunun üye olmasını B.E. ısrarla istemiştir...'

Davalı Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, A.H. isimli şahsın yukarıda yer verilen beyanının davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve/veya iltisaklı olduğunu gösterir delil niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür.

Davacı tarafından; A.H. isimli şahsın, kendisinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile herhangi bir bağının bulunmadığına ilişkin iddiasının ispatı niteliğinde lehine bir açıklama olduğu beyan edilmiştir.

A.H.'nin yukarıda yer verilen ifadesi incelendiğinde; davacının FETÖ üyesi/mensubu olmadığını beyan ettiği görülmüştür.

Tanık beyanı ve davacının [H.K.] bu tanık beyanına ilişkin cevaplarının birlikte değerlendirilmesinden; tanığın, davacının örgütle bağlantısının bulunmadığını belirttiği, diğer taraftan davacının örgütsel amaçlarla örgüt üyeleriyle birlikte hareket ettiğine ilişkin olarak dava dosyasında herhangi bir somut tespit, tanık beyanı ya da başkaca bir bilgi ve belgenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Netice itibarıyla, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakına yönelik somut herhangi bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılan tanık A.H.'nin beyanı, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilmemiştir.

e) Unvanlı Görev

Davalı idare tarafından; '...FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı yargı mensuplarının yargıda etkin oldukları dönemde unvanlı görevlerde bulunmuş olması (2011- Vergi Mahkemesi Başkanlığı, 2013-Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığı ve Danıştay Üyeliğine seçilmesi)' denilmek suretiyle davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve/veya iltisaklı olduğunu gösterir delil niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür.

Davacı tarafından, söz konusu iddia ile ilgili olarak herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

Netice itibarıyla, davacının Vergi Mahkemesi Başkanlığına, Bölge İdare Mahkemesi

Başkanlığına ve Danıştay Üyeliğine FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatlı ve/veya iltisaklı olması nedeniyle, örgütün amaç ve stratejilerinin gerçekleştirilmesi amacıyla atandığına ilişkin iddianın başkaca bir delille desteklenmediği görüldüğünden, belirtilen hususun davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat veya iltisakını tek başına ortaya koymaya yeterli bir delil olarak değerlendirilmesi mümkün değildir."

c. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

56. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen “…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…” ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan '…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

...

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip

olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

57. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile

Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

58. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…üyeliği, mensubiyeti veya…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '…üyeliği, mensubiyeti veya…' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı,

oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği hâlde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

59. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;...” bölümünün iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden

güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

60. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî

uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve

diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

...

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin “olağanüstü tedbir” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir

(Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109)."

B. Uluslararası Hukuk

61. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

62. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

63. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

64. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

65. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine dair AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin olarak Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara

Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

66. AİHM söz konusu kararlarında özetle derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetimin standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89,14554/89, 25/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

67. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında, Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarını incelemiştir. Anılan başvuruya ilişkin olayda Kalkınma Ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği veya bu oluşumlarla iltisaklı ya da irtibatlı olduğu gerekçesiyle nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açmış olduğu davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına dair olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, § 99). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine yönelik olarak başlatılan yargısal süreçlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara yönelik olduğunu gösterebilecek herhangi bir neden bulunmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

68. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152). Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden beri terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

69. AİHM öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven

ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir. Fakat AİHM, söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

70. Bu bağlamda AİHM; işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böyle bir yapıyla iltisakı olduğu iddiasına ilişkin açık bir şekilde, somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

71. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM; başvuruculların kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

72. AİHM, birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuruculların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

73. AİHM Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklı iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında ele almıştır. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların mal varlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

74. AİHM öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş, incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

75. AİHM ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik olarak yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş, ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

76. Öte yandan AİHM, başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlamak şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir. AİHM tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

77. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığına ilişkin olarak yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

78. Olayda, 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükûmet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 1971-1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında, siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelli şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/Romanya, §§ 6-17).

79. Başvurucu, temelde istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya'nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/Romanya, §§ 49-51).

80. Bununla birlikte AİHM, başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca kararda başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiğini ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğunu açıklanmıştır. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

2. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri

81. Yargıda Doğruluğun Güçlendirilmesine Yönelik Yargı Grubu tarafından kabul edilen 2001 Bangalor Yargı Etiği Taslak Belgesi 25/11/2002-26/11/2002 tarihlerinde Lahey Barış Sarayı'nda düzenlenen Yüksek Mahkeme Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısı'nda revize

edilmiştir. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk, dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat korunan değerler olarak sayılmıştır. Bu bağlamda öncelikle hâkimin herhangi bir yerden herhangi bir sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilecek her türlü dış etki, rüşvet, baskı, tehdit ve müdahaleden uzak şekilde olaylara ilişkin kendi değerlendirmesine dayanarak ve hukuka dair kendi vicdani anlayışı ile uygun biçimde yargı işlevini bağımsız olarak yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan hâkimin mahkeme içinde ve dışında halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruyacak ve artıracak davranışlar içinde olması gerektiği ifade edilmiştir.

82. Anılan ilkeler kapsamında vurgulanan bir diğer husus ise sürekli kamu gözetiminin öznesi konumunda olan hâkimin sıradan bir vatandaşın ağır olarak nitelendirebileceği kişisel sınırlamaları kabul etmek durumunda olduğu, özellikle yargı vazifesinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranması gerektiğidir. Bu bağlamda ayrıca hâkimin diğer vatandaşlar gibi ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğüne sahip olduğu ancak bu hakların kullanılmasında yargı mesleğinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranması gerektiği hususu vurgulanmıştır.

83. 31/5/2005 tarihinde Avrupa Savcıları Konferansı'nda kabul edilen Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları da (Budapeşte İlkeleri) Bangalor İlkeleri ile benzer ilkeleri içermektedir.

3. Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri

84. 26/8/1985-6/9/1985 tarihleri arasında Milano'da yapılan Birleşmiş Milletler (BM) Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi Yedinci Kongresi'nde kabul edilen 29/11/1985 tarihli ve 40/32 sayılı ile 13/12/1985 tarihli ve 40/146 sayılı kararlarla BM Genel Kurulu tarafından tasdik edilen Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinde "Yargı Bağımsızlığı", "Hâkimlerin İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü", "Hâkimlerin Nitelikleri, Göreve Seçilmeleri ve Eğitimleri", "Hizmet Şartları ve Hâkimlik Teminatı", "Mesleki Gizlilik ve Dokunulmazlık" ile "Disiplin, Uzaklaştırma ve Görevden Alma" başlıkları altında birtakım düzenlemeler yer almaktadır.

85. Anılan ilkeler kapsamında hâkimlerin sadece görevlerini yapamayacak duruma gelmeleri veya görevleriyle bağdaşmayacak davranışlarda bulunmaları sebebiyle görevlerinden alınabileceği veya görevlerine son verilebileceği belirtilmiştir. Bunun yanında bütün disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme işlemlerinin yargısal faaliyetin yerleşik standartlarına göre karara bağlanacağına, disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme kararlarının bağımsız bir denetime tabi olacağına yönelik ilkeler ortaya konulmuştur.

4. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 Tarihli Görüşü

86. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi yayımlamıştır.

87. Venedik Komisyonu; bir kişinin, somut olay bağlamında görevinden alınması için, suç örgütü ile gereken bağlantısının, suç örgütünün üyesi olarak tanımlanması için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmuş olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte anılan görüşünde

bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandır nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden alınmanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

88. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

89. Başvurucu;

i. Hakkındaki meslekten çıkarma kararının ağırlığı ve sonuçları itibarıyla cezalandırma niteliği taşıdığını belirterek adil yargılanma hakkının cezai yönüne ilişkin güvenceler yönünden de değerlendirme yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

ii. Hiçbir illegal oluşumla bir ilişkisi olmadığı hâlde ilgisi ve alakası bulunmayan bir hadise nedeniyle meslekten çıkarıldığını, meslekten çıkarma kararına yönelik itirazın aynı üyeler tarafından değerlendirildiğini, buna yönelik yargılamanın da bağımsız ve tarafsız olmayan yargı mercilerince yapıldığını belirtmiştir.

iii. Kamu görevinden çıkarılmadan önce tarafına savunma hakkı verilmediğini, ilgili makamlar önünde açıklamada bulunma imkânı elde edemediğini, yargılama sonucu açısından belirleyici etkisi olan, lehine gösterdiği delillerin araştırılmadığını ve taleplerinin karşılanmadığını, davanın duruşma açılmaksızın görüldüğünü ve uzun sürede tamamlandığını açıklamıştır.

iv. Yargılama safahatında tüm argümanlarına ayrı ayrı cevap verilmediğini, bu kapsamda Daire kararında HSK'ya müfettiş olarak atanmasının iltisak ve irtibat bağlamında gerekçelendirilmediğini, hakkındaki lehe beyanların dikkate alınmadığını dile getirmiştir.

v. Özel hayatına dair bilgilerden hareketle meslekten çıkarıldığını, adının internette yayımlanması suretiyle sosyal çevresinde terörist olarak algılanmasına neden olunduğunu, ceza yargılamasında beraat etmiş olmasının dikkate alınmadığını ifade etmiştir.

vi. Kalıcı şekilde meslekten çıkarıldığını, başka benzer meslekleri icra etmekten yasaklandığını, maaşından, sosyal haklarından mahrum bırakıldığını ve emekli olmasının önüne geçildiğini belirtmiştir.

vii. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde masumiyet karinesinin, adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

90. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin olarak genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplum düzeninde gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak somut olayın kendine özgü

koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin olarak tesis edilen işlemin gerekliliğine, FETÖ/PDY'nin yargı içindeki konumuna, faaliyetlerine ve konu ile ilgili AİHM kararlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı HSK Genel Sekreterliğinin yazısı Bakanlık görüşünün ekinde sunulmuştur.

91. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ve olağan yargısal safahatta ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir. Bununla birlikte S.K. ile 2014 yılında görüştüğünde kendisinin FETÖ/PDY ile bağı olmadığını bildiğini, o dönemde atamaya tabi tutulan herkesin FETÖ/PDY ile bağı olduğunun söylenemeyeceğini vurgulamış, lehine olan tanık beyanlarının dikkate alınmadığını dile getirmiştir.

2. Değerlendirme

92. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

93. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

94. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda meslekten çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatı olduğu ve mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bu bağlamda öncelikle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilir olup olmadığı hususunda aşağıda yer alan ölçütler dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekmektedir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 88).

a. Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden Uygulanabilirliğin Belirlenmesi

i. Genel İlkeler

95. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkının daha ziyade özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda gözönünde tutulduğuna ilişkin değerlendirmelerde de bulunmuştur (K.Ş. [2. B.], B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34; Ayla Demir İşat, §§ 99-110; C.A. (3), § 90).

96. Anayasa Mahkemesinin özel hayata dair hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanacağına ilişkin bu yaklaşımı, hakkın koruduğu değer olan özel hayatın bu kavrama ilişkin sebepler dolayısıyla ele alındığını göstermektedir. Zira özel hayatlarına ilişkin nedenlerle kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahalenin ya da bu kişiler hakkında gerçekleştirilen eylem veya idari ya da adli işlemlerin onların özel hayat alanlarını etkileyeceği açıktır (C.A. (3), § 91; Ayla Demir İşat, § 100).

97. Bununla birlikte kişilerin mesleki hayatlarını ve buna bağlı kazanımlarını etkileyen bir müdahalenin sebep unsurunu özel hayata ilişkin davranışlar oluşturmamakla birlikte söz konusu müdahale, sonuçları itibarıyla kişilerin özel hayatını önemli ölçüde etkileyebilir (AYM, E.2018/159, K.2019/93, 24/12/2019, § 16). Kişilerin kamu görevinden çıkarılması, memuriyetlerinin alınması onların meslek ve sosyal hayatında üçüncü kişilerle kuracağı ilişkiler ve itibarları üzerinde ciddi etkiler oluşturabilir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 71).

98. Ancak özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler, özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve başvuruculların ortaya koyacakları değerlendirilebilecek mahiyetteki iddia ve deliller irdelenerek gerçekleştirilebilir (C.A. (3), § 93; Ayla Demir İşat, § 102).

99. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkisi olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır: Kişinin iç dünyasında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin mesleğine ilişkin nesnel nitelikler dikkate alındığında muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin ya da zararın derecesi, etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği ile mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri (C.A. (3), § 94; Ayla Demir İşat, § 103).

100. Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu hususlarda yeterli, ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu, önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (C.A. (3), § 95).

101. Ayrıca mesleki hayatı etkileyen bir tedbirin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğuna ilişkin iddiaların uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için bu iddiaların bireysel başvuru yolundan önce tüketilmesi gereken idari ya da yargısal süreçlerde ileri sürülmüş olması gerekir (C.A. (3), § 96).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

102. Somut olayda başvurucu; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatı yahut iltisakı olduğu gerekçesiyle hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmıştır.

103. Süreç içinde verilen kararlar incelendiğinde meslekten çıkarma işleminin gerekçesinin başvurucu hakkındaki tanık beyanına ve HSK müfettişliğine atanmasına ilişkin tespite dayandığı, bu suretle yargı mercilerinin başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu konusunda yeterli delil bulunduğunu kabul ettiği görülmüştür.

104. Dolayısıyla başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak gerçekleşen söz konusu tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ilişkin uyuşmazlığın, işlemin sonuçları itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığı değerlendirilmelidir.

105. Yargı mensubu olan ve HSK tarafından meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilen başvurucu; kalıcı şekilde meslekten çıkarıldığını, başka benzer meslekleri icra etmekten yasaklandığını, maaşından, sosyal haklarından mahrum bırakıldığını, sosyal çevresinde terörist olarak algılanmasına neden olunduğunu belirtmiştir. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçların ortaya çıkmasına yol açacağı, neticede meslekten çıkarmanın özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatı üzerinde etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun dile getirdiği endişeler, ifa ettiği görevin toplumsal önemi ile niteliği, FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılması hususları birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun yaşadığı endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

106. Açıklanan gerekçelerle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Yönteminin Belirlenmesi

107. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır.

i. Genel Açıklamalar

(1) OHAL Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

108. Olağanüstü yönetim usulleri iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ile güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk

sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Başka bir ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü şartları doğuran tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için ivedi olarak önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 3).

109. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesince sıklıkla vurgulandığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri, hukuku dışlayan keyfî yönetim anlamına gelmez. Anayasa'dan kaynağını alan olağanüstü yönetim usulleri bu kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle OHAL yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşılık hukuki bir rejimdir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 4).

110. Anayasa Mahkemesince daha önce ifade edildiği üzere Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu OHAL'in gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahiptir. Yine Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim hâli ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümü'nde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim halinde ve olağanüstü hâllerde söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 6,7).

(2) OHAL Döneminde Alınan Tedbirin Tabi Olduğu Hukuki Rejimin Belirlenmesi

111. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

“Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”

112. Anayasa'nın savaş, seferberlik hâlinde ve olağanüstü hâllerde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının hatta kullanılmasının durdurulmasının özel olarak düzenlendiği 15. maddesine göre temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak anılan maddede yürütmeye tanınan bu yetki sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve

manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 14).

113. OHAL yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin karşı karşıya kaldığı ağır tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olarak olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, temel hak ve özgürlükleri olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandıran tedbirlerin alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için ilgili kuralın ve alınan tedbirin OHAL'in gerekli kıldığı konularla ilgisi bulunmalıdır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 15).

114. Ayrıca tedbirin Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için OHAL'in ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olması ve OHAL süresiyle sınırlı uygulanması gerekir. Dolayısıyla ancak bu iki özelliği taşıyan bir tedbirin Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesi esas alınabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 190-192; AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 17).

115. Tedbirin OHAL ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da OHAL süresini aşacak şekilde uygulandığı durumlarda ise söz konusu tedbirle bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Anılan amacı taşıyan ve OHAL döneminde hayata geçirilen tedbir ya da işlem, geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği takdirde bu tedbirin OHAL dönemini aştığı söylenemez (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 18, 66, 154).

ii. Mevcut Başvuruyu İnceleme Yöntemi

116. Belirtilen ilkeler ışığında mevcut başvuruda öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu belirlenmelidir.

117. İnsan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda olağan dönemdeki hukuk rejiminin dışına çıkabilmelerine ve olağan dönemdeki uluslararası yükümlülüklerine aykırı tedbirlere başvurabilmelerine imkân tanınmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin tarafı olduğu MSHUS'nin 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerinde bu dönemlerde belirli koşullarla anılan sözleşmelerdeki yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği düzenlenmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 169, 170; ayrıca bkz. §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları inceleme yetkisi olduğunu belirtmek gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 181).

118. Anayasa'nın 13. maddesi, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin hangi ölçütler gözönünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 184). OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta durdurulmasına ilişkin ölçütlerin yer aldığı Anayasa'nın 15. maddesine göre ise savaş,

seferberlik veya OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi, bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186).

119. Somut olayda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle OHAL ilan edilmesine karar vermiştir. Ayrıca 21/7/2016 tarihinde ilgili birimlere derogasyon beyanında bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 10). OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve BM Genel Sekreterliğine bildirilmiştir. Söz konusu OHAL ilanının nedeni cebir ve şiddet kullanılarak anayasal düzenin değiştirilmeye çalışıldığı 15 Temmuz darbe teşebbüsüdür. Başvuruya konu olan ve OHAL döneminde hayata geçirilen meslekten çıkarma işlemine dayanak olan kanuni düzenlemeler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmelerini engelleyen kural OHAL ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yöneliktir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 153).

120. Başvuruya konu olan meslekten çıkarma tedbiri, OHAL durumuyla bağlantılı olarak bireysel işlem şeklinde tesis edilmiş ve OHAL döneminde uygulanmıştır. Tedbirle, meslekten çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş; böylece başvurucuya yönelik olarak OHAL sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural OHAL dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı yahut iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara OHAL sonrası durumları da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir, başvurucu hakkında OHAL döneminde defaten uygulanmış; hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (bkz. § 60).

121. Bu durumda terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu OHAL döneminde değerlendirilen başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

122. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

123. OHAL durumuyla bağlantılı olan ve OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

124. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197).

125. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden OHAL dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür.

126. Ayrıca Anayasa Mahkemesi; kamu görevinden çıkarmaya ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

127. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında, taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

128. MSHUS'un 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden

olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir. Ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülüğün azaltılmasının mümkün olmadığı bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201).

129. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında, bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır.

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

130. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük -Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153).

131. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın orantılı olmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

132. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliğinin öncelikle dikkate alınması gerekir. Yine müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut

tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155).

133. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156).

134. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir.

135. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere koruma sağlayacak usul güvenceleri OHAL dönemlerinde de temin edilmelidir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

136. Kişilerin kendilerinin ve ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca OHAL yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

137. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş, yargı mensupları da dâhil olmak üzere birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (bkz. §§ 11, 42, 43; ayrıca bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152).

138. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215).

139. Terör faaliyetleri, tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ile uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 8, 50, 52). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem taşıyan bir ünvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3), § 133).

140. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun demokratik anayasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik illegal bir grup tarafından milletten alınarak ele geçirilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçlar içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Devletin üç temel sacayağından biri olan yargı erki içinde görev yapan yargı mensupları arasında FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibatlı ya da iltisaklı olan kişilerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu kapsamda olduğu saptanan yargı mensuplarının meslekten çıkarılması ve kamu görevinden yasaklanması OHAL'e neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur.

141. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda; Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliğini tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata

geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81).

142. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirmeli, ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır.

143. Özellikle ayrıcalıklı kamusal yetkilerle donatılan kamu görevlilerinin sahip oldukları yetkilerin kamu düzeni ve güvenliği bağlamındaki önemi nedeniyle diğer kamu görevlilerinden farklı ve ağır yükümlülükleri olabilir. Mesleğe özgü özel kanunlarla da görünür hâle gelen personel rejimi dâhil ayrıcalıklı konumları nedeniyle anılan özelliğe sahip kamu görevlilerinden devletin özel bir sadakat ve bağlılık beklemesinin de tanınan ayrıcalığın bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda hâkim, savcı, polis, asker gibi özel kanunlarla diğer kamu görevlilerine göre ayrıcalıklı yetki ve yükümlülüklerle donatılan ve kamu gücünü kullanabilen kamu görevlilerinden devletin özel bir güven ve sadakat bekleyebileceğinin kabulü gerekir. Zira kamu görevlilerine tanınan ayrıcalıklı hukuki statü, yetki ve haklar ile ifa ettikleri görevin niteliğinin sadakat ve güven kavramları kapsamında devletle olan ilişkideki yükümlülükleri belirlemede de başat rol oynadığı söylenebilir.

144. Bununla birlikte Anayasa'nın 9. maddesine göre yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması gerektiği açık olduğundan yargı mensuplarının memurlardan farklı olarak bağımsız ve tarafsız şekilde görevlerini yapmaları, hukuk devletine ve demokratik anayasal düzene sadakat göstermeleri konusunda anayasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Yine hâkimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun şekilde görev yapacaklarına ilişkin vurgunun yer aldığı Anayasa'nın 138. maddesinde de anayasal düzene sadakatin gerekliliğine ayrıca dikkat çekilmiştir. Söz konusu anayasal düzenlemede hâkimlerin bağımsızlığına özellikle değinilmiş; hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği hüküm altına alınmıştır.

145. Bu bağlamda hâkim ve savcıların adalet sistemi içindeki önemi ile Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız olarak kullanmak üzere kendilerine tanınan ayrıcalıklı kamusal yetkileri birlikte değerlendirildiğinde yargı mensuplarının görevlerini demokratik anayasal düzene bağlı olarak ve özel bir güvenle ifa etmeleri beklenir. Şüphesiz bu sadakat yükümlülüğü, görevin ifası sırasında demokratik hukuk devletinin dışındaki hiçbir hiyerarşiye tabi olmamayı da içermektedir. Yine görevin ifası sebebiyle edinilen bilgilerin görevle alakası olmadığı sürece kimseyle paylaşılmaması da tarafsızlık ilkesi bağlamında bahse konu sadakat yükümlülüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla yargı mensuplarından beklenen sadakat yükümlülüğü, onların temel hak ve özgürlüklerine diğer kişilere göre farklı sınırlamalar

getirilmesinin de bir dayanağıdır.

146. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, yargı mensubu olan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğunun, bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığının değerlendirilmesidir. Anayasa Mahkemesi irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 56, 60; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir.

147. Somut olayda başvurucunun meslekten çıkarılması ile ilgili karara yönelik olarak yürütülen yargılamanın sonunda S.K.nın başvurucu hakkındaki beyanı ve başvurucunun FETÖ/PDY'nin yargıda etkin olduğu dönemde HSK müfettişliğine atanması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Daha açık ifadeyle yargısal makamlar bu iki hususdan hareketle başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu, bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Öte yandan HSK'nın 21/12/2018 tarihli savunmasında yer alan Demokrasi adlı gizli tanığın beyanının, Bank Asyada başvurucunun hesabının olmasının ve MASAK tarafından başvurucu hakkında rapor düzenlediğine yönelik bildirimlerin Daire tarafından davanın reddine ilişkin kararın gerekçesine alınmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasında Ağır Ceza Mahkemesi bu hususlarda da inceleme yapmıştır. Neticede gizli tanık Demokrasi'nin beyanında başvurucunun örgüt faaliyeti kapsamında bir eyleminden bahsetmediği, MASAK raporunda başvurucunun aleyhine değerlendirilecek bir hususun olmadığı, Bank Asyadaki hesabın talimat öncesi dönemde açıldığı, herhangi bir bankacılık işlemi yapılmadığı ve dikkat çekici işlemlere rastlanmadığı, başvurucunun Bankanın mevduatını artırmasından ya da talimat doğrultusunda para yatırdığından bahsedilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

148. Bu bağlamda başvurucu hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının ortaya konulabilmesi için yargısal makamlar tarafından açıklanan gerekçelerden hareketle başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının ciddi, önemli ve somut olgularla desteklenip desteklenmediği, başvurucunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde yeterli gerekçenin yargısal makamlar tarafından ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir.

149. Öncelikle S.K. beyanında başvurucuyu 1998 yılından beri tanıdığını, o dönem itibarıyla başvurucunun FETÖ/PDY ile bir ilgisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucunun HSK'ya müfettiş olarak atanmasının dikkatini çektiğini, bu tarihten sonraki

konuşmalarında ise başvurucunun farklı davranmaya başladığını ifade etmiştir. S.K. bu kanaatini ise "Selamün aleyküm" diyerek selam verdiğinde başvurucunun "Merhaba" diyerek karşılık vermeye başladığı şeklindeki davranışıyla örneklendirmiştir. Yine S.K. başvurucuyu İskenderun'a atandıktan sonra aradığında kendisine "Senide mi o şerefsiz Fetöcüler gibi paralelci Hâkim zannedip İskenderun'a tayinini çıkardılar." dediğinde başvurucunun "Ben meslektaşlarım hakkında kesinlikle böyle bir ithamda bulunmam. Allah HSYK'daki tayinimi yapanlara akıl fikir versin diyorum." dediğini aktarmıştır. Diğer taraftan başvurucunun Eskişehir'de ağır ceza mahkemesi hâkimi olarak görev yapmaktayken 28/3/2012 tarihli onay ile HSK müfettişi olarak atandığı, bu göreve 30/4/2012 tarihinde başladığı, 6/3/2014 tarihinde ise İskenderun Ağır Ceza Mahkemesine atandığı görülmüştür.

150. Başvurucu, S.K.nın beyanı ve HSK müfettişliğine atanması ile ilgili olarak iki temel hususu yargılama safahatında ileri sürmüştür. İlk olarak çocukluğundan itibaren başka bir camianın içinde yer aldığını, FETÖ/PDY ile hiçbir zaman ilişkisi olmadığını defaatle dile getirmiştir. Başvurucu, S.K.nın beyanında geçen konuşmayı hatırlamadığını vurgulayarak iddia edilen "Ben meslektaşlarım hakkında kesinlikle böyle bir ithamda bulunmam. Allah HSYK'daki tayinimi yapanlara akıl fikir versin diyorum." şeklindeki ifadesinin -o dönem taşraya atanan bazı kişilerin hâlen görevde olduğu da gözönüne alındığında- FETÖ/PDY lehine bir konuşma olarak anlaşılamayacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte HSK müfettişliğine atanmayı, o dönem kalp rahatsızlığı olan oğlunun tedavisi için kendisinin talep ettiğini fakat atandıktan kısa bir süre sonra oğlunun vefat ettiğini belirtmiştir. Nitekim ilgili kayıtlara göre başvurucunun 4/2/2012 tarihinde doğan oğlu M.E.İ.nin başvurucunun HSK müfettişliğine atandığı 28/3/2012 tarihinden birkaç gün sonra, 1/4/2012 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır (bkz. § 37).

151. Şüphesiz FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı tespit etmek için ilgili kişiler hakkında ortaya konulan beyanlar idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınıp bir sonuca varılabilir. Yine aynı şekilde FETÖ/PDY'nin yapısı gereği FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olan hâkim ve savcıların adaylık dâhil tüm süreçlerde üst görevlere getirilmek için emsallerine göre daha donanımlı hâle getirilmeye çalışıldığı, örgütün Bakanlıkta ve HSK'da etkin olduğu dönemde de bu kişilerin üst ünvanlı bazı görevlere getirildiği bir olgu olarak tespit edilmiştir. Fakat özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında durumun gerektirdiği ölçüde olabilmesi için FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olmanın ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasının ciddi ve objektif nedenlerinin başvurucunun ve kamunun menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda örgütle irtibata veya iltisaka ilişkin gerekçenin somut olay ve olgular, esaslı iddialar ile kişilerin lehine ve aleyhine sayılabilecek delillerin birlikte ve bütünlük hâlinde değerlendirildiğini gösterir nitelikte olması gerekir. Anılan gereklilik irtibat ve iltisak kavramlarının içeriğinin kişiye ilişkin bir profilin çıkarılmasıyla doldurulabilir, somutlaştırılabilir olmasının da bir sonucudur.

152. Nitekim Danıştayın konu ile ilgili olarak verdiği bazı kararlarda kişilerin FETÖ/PDY ile bağlantı hususunda somut verilere dayanmayan, yalnızca kişisel kanaat ve tahmine dayalı tanık beyanlarını FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı ortaya koymak konusunda yeterli bulmadığı görülmüştür. Yine Danıştayın FETÖ/PDY'nin etkin olduğu dönemde bazı üst ünvanlı görevlere atanma hususunda kişilerin örgütün amaç ve stratejilerinin gerçekleştirilmesi için bu görevlere atandıklarına ilişkin iddianın başkaca bir delille desteklenmemesi hâlinde bu hususu FETÖ/PDY ile iltisaka ve irtibata yeter nitelikte

görmediği anlaşılmıştır (örnek kararlar için bkz. §§ 53-55).

153. Bakılmakta olan başvuruda, başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasında hâlihazırda yargı mensubu olarak görev yapan iki kişinin beyanı yer almaktadır. Bu kişiler başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatının olmadığını düşündüklerini detaylı beyanlarında belirtmiştir. Ayrıca beyan sahibi M.Y. başvurucunun çocuğunun hastalığı nedeniyle Ankara'ya gelmek istediğini, bu nedenle müfettişliğe atanmak için başvurduğunu, bunu başvurucunun müfettişliğe atandığı dönemde duyduğunu ifade etmiştir (bkz. § 36). Nitekim başvurucu bu beyanların da dikkate alınması gerektiği yönündeki temel talebini yargısal makamlar önünde dile getirmiştir.

154. Buna rağmen yargısal makamların S.K.nın başvurucu hakkındaki beyanına karşın Ağır Ceza Mahkemesi kararında ifadeleri yer alan iki yargı mensubunun başvurucu hakkındaki beyanlarını değerlendirmediği, söz konusu beyanların başvurucuya yöneltilen ithamların aksini ortaya koyduğuna yönelik olarak başvurucunun iddialarda bulunmasına rağmen bunları dikkate almadığı, ortaya konulan karşı argümanlara/savunmalara şans tanımadığı görülmüştür. Bununla birlikte beyanı karara esas alınan S.K.nın başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakını gösterecek nitelikteki bir eyleminden veya somut bir olaydan bahsetmediği, ifadelerinde başvurucu ile ilgili yorumlarının ağır bastığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Yine FETÖ/PDY'nin etkin olduğu dönemde başvurucunun HSK müfettişliğine atanmasına ilişkin işlemin örgütün amaçları doğrultusunda gerçekleştirildiğine dair kabulün başkaca bir delille desteklenmediği anlaşıldığından bu husus başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakının olduğunu göstermek açısından tek başına ciddi ve objektif bir neden olarak kabul edilemeyecektir (Danıştayın benzer yöndeki değerlendirmeleri için bkz. § 55). Diğer taraftan başvurucunun daha sonra vefat eden oğlunun tedavisi için Ankara'ya gelmek amacıyla bu göreve atanmayı talep ettiğine ilişkin beyanının ve yargı mensubu M.Y.nin Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan aynı yöndeki beyanının da yargısal makamlar tarafından herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadığı görülmüştür.

155. Netice itibarıyla idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun meslekten çıkarılması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin OHAL koşullarında durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı sonucuna varılmıştır.

156. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığına, başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

157. Başvurucu; hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadığı hâlde meslekten çıkarıldığını, idari yargı düzeninde dava süreci devam ederken Ağır Ceza Mahkemesince hakkında beraat kararı verildiğini, bu karara rağmen suçlu ilan edildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

158. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda

suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

159. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. İdare hukuku; kamu gücünü kullanma yetkisine sahip olan idarenin gerçekleştirdiği işlem ya da eylemlerde uygulanması gereken başta Anayasa olmak üzere yürürlükteki hukuk kurallarının bütününü ifade etmektedir. Bu bakımdan idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduğu ve iptali, menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davalarıyla ileri sürülür. Söz konusu davalar, idari yargı düzeninde yer alan yargı mercilerince idare hukuku ilkeleri kapsamında ele alınır. Bazı hâllerde kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra idare hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Bunun yanı sıra ceza hukuku anlamında suç teşkil etmeyen bir eylem ya da işlem idare hukuku bağlamında bir yaptırımı gerekli kılabilir. Zira cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş [1. B.], B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30).

160. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden idari soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

161. Somut olayda adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde bir meslekten çıkarma işlemi tesis edilmiştir. İdari yargı mercilerince eldeki başvurudan önce verilen kararlarda, bahse konu meslekten çıkarma işleminin nedeni olarak kabul edilen devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ ve/veya PDY ile iltisak ve irtibat içinde olma ölçütü çerçevesinde ve idare hukuku ilkeleri kapsamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararlarda başvurucunun ceza yargılamasında kendisine isnat edilen eylemleri işlediği ve suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediği anlaşılmıştır.

162. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

163. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

164. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

165. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

166. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve 1.200.000 TL maddi, 1.200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

167. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

168. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

169. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Beşinci Dairesine (E.2017/318, K.2020/5742) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Hâkimler ve Savcılar Kuruluna ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN BAŞKARA

B. No: 2022/13323 | Karar tarihi: 30.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13323

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN BAŞKARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/13323)

Karar Tarihi : 12/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Orhan BAŞKARA

Vekili : Av. Ramazan SALDIRIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; istinaf başvuru süresinin, gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; aleyhine para cezası hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; ihalenin feshi davası açmış, mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, kararı istinaf etmiştir. İcra Mahkemesi ek kararla başvurucunun istinaf talebini kararın tefhim edildiği tarihten itibaren süresi içinde yapılmadığını belirterek reddetmiştir. Başvurucu, söz konusu bu ek kararı istinaf etmiştir. İstinaf mahkemesi başvurucunun ek karara ilişkin istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir. Bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay, istinaf mahkemesi kararının kesin olduğu gerekçesiyle temyiz talebini reddetmiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 28/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Genel Müdürlüğünün görüş yazısını bildirmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül ([2. B.], B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Rüstem Gül, §§ 41, 42).

5. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

6. Başvurucunun davanın esasına ilişkin olarak mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu aşamada mülkiyet hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip

sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesine (E.2021/2517, K.2021/1714) iletilmek üzere Denizli 3. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/366, K.2021/280) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN BOYBEY

B. No: 2019/18443 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN BOYBEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18443)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Aydın BOYBEY

Vekili : Av. Bilal DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi suretiyle mahkûmiyete karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 14/6/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucunun ByLock kullanıcısı olması, tanık ifadelerine göre örgüte ait evlerin sorumluluğunu üstlenmesi ve sohbetlere katılması neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İzmir 14. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Mahkemece yetkisizlik kararı verilerek dosya, Malatya Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) 23/1/2018

tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- dosyanın resmî uzman bilirkişiye tevdii ile ByLock ve HTS kayıtları ile ilgili rapor tanzim etmesinin istenmesine, tanık G.K.nın zorla getirilmesine, tanık M.O.Ö.nün istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma üç celsede bitirilmiştir. Birinci celsede, ByLock ile ilgili uzman bilirkişi tarafından hazırlanan rapor Mahkemeye sunulmuştur. Söz konusu raporda; sanığa ait 505...07 No.lu telefon hattının 24/8/2014-28/10/2014 tarihleri arasında toplam on beş günde 1.508 kez ByLock sunucularına ait IP adresleriyle iletişim kurduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Yine aynı celsede duruşma solununda hazır olan tanık G.K. beyanında; başvurucuyu tanıdığını, 2012-2013 yılları arasında Malatya'da görev yaparken örgüte ait evde kaldığını, sanığın kaldığı eve zaman zaman gelerek ihtiyaçları, sıkıntıları olup olmadığını sorduğunu, sanığın o dönem örgütün bekâr evlerinin sorumlusu olduğunu duyduğunu ifade etmiştir.

6. İkinci celsede, sanığın ikametgâhında yapılan aramada ele geçirilen dijital materyallere ilişkin rapor Mahkemeye sunulmuştur. Söz konusu raporda, örgütün gizli haberleşme araçları olanByLock ve Eagle uygulamalarının verilerinin cep telefonunda tespit edildiği belirtilmiştir. Yine aynı celsede tanık M.O.Ö.nün bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan istinabe yazısına ikmalen cevap verilmiştir. Tanık M.O.Ö. istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucuyu tanıdığını, 2010-2013 yılları arasında Malatya'da görev yaparken örgüte ait evde kaldığını, sanığın kaldığı eve zaman zaman gelerek ihtiyaçları, sıkıntıları olup olmadığını sorduğunu, daha sonra sanık ile aynı evde kaldıklarını, aynı evde kaldıkları sırada sanığın başka gruplarla sohbetlere katıldığını ifade etmiştir.

7. Üçüncü celsede, iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu ve müdafii süre talebinde bulunmamış, esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[S]anığın adına kayıtlı 35579805020588 IMEI nolu telefon ile 15 farklı günde toplam 1.508 kez By[L]ock sunucularına ait IP adreslerine iletişim kurduğunun tespit edildiği, yine sanıktan ele geçirilen dijital materyallerin incelenmesi sonucunda da 'By[L]ock' ve '[EAGLE]' isimli uygulama verisinin tespit edildiği, bu hâliyle sanığın örgüt mensuplarıyla gizlilik çerçevesinde haberleşmek, örgütten gelen talimatları almak amacıyla kul[l]andığının anlaşıldığı, yine tanık sıfatıyla dinlenen [G.K.] ve [M.O.Ö.nün] beyanlarından örgütün o dönemdeki evlerinde kaldıklarını ve sanığın kaldıkları evden sorumlu olduğunu zira sanığın evlerine geldiğinde ihtiyaçları olup olmadığı ile ilgilendiği, bu hâliyle sanığın örgüt yapılanması içerisinde sorumluluğunun olduğunun kabulü gerektiği, sanık her ne kadar İzmir'den Malatya iline tayin olduktan sonra kıs[a] bir süreliğine ev bulamadığı için 1-2 ay örgütün o dönem ki evinde kaldığını ancak hayat tarzı nedeniyle kendi bekâr evinde kaldığını belirtmiş ise de sanığın savunmasının tanık beyanları ve dosya kapsamındaki deliller ile birlikte değerlendirildiğinde cezadan kurtulmaya yönelik olduğu mahkememizce anlaşılmakla örgütün gayesini bilerek ve benimseyerek bu örgüte girip, örgüte katılmayı, bağlanmayı ve hiyerarşik gücün emrine girmeyi kabul ettiği, örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olup örgütün faaliyetleri çerçevesinde eylemlerde bulunduğu dolayısıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği... [anlaşılmıştır.]"

8. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (Daire) 4/10/2018 tarihinde başvurucunun Mahkeme kararına yönelik istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

Başvurucu, Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi 12/3/2019 tarihinde Daire kararını onamıştır.

9. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın bulunmadığını, mahkûmiyete esas alınan tanık beyanlarının 17-25 Aralık sürecinden önceki döneme ilişkin olduğunu belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 26/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; hakkında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı olmamasına rağmen CGNAT verilerinin mahkûmiyete temel alındığını, hakkındaki tanık beyanlarının 17-25 Aralık sürecinden önceki döneme ait olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin anlatımını mahkemeye sunabildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

17. Somut olayda gerekçeli karar içeriğine göre başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller toplam 1.508 kez ByLock sunucularına ait IP adreslerine bağlandığına ilişkin tespit ve tanıklar G.K. ve M.O.Ö.nün beyanlarıdır (bkz. § 7).

18. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527 sayılı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

19. Eldeki başvuruda Mahkeme tarafından tanıklar G.K. ve M.O.Ö.nün başvurucunun örgüte ait eve gelmesine, evde kalan kişilere ihtiyaçlarının olup olmadığını sormasına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle bu tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Gelinen noktada belirtmek gerekir ki başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılan örgüte ait evlere gitmesi, evde kalanlara ihtiyaçlarının olup olmadığını sorması şeklindeki eylemlerinin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (benzer karar için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 20).

20. Öte yandan Mahkemenin başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan verdiği mahkûmiyet kararında soyut ifadelere yer vererek iddiaları ayrı ve açıkça tartışmadığı görülmektedir. Bu kapsamda Mahkemenin başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğunu gösteren, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içeren ve delil olarak kabul edilen ByLock kullanımı olgusunu Yargıtay uygulamasına uygun olarak teknik verilerle yeterli bir şekilde ortaya koyduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır. Dahası gerek Mahkeme kararında gerekse Yargıtay onama kararında hangi gerekçeyle Yargıtayın bu yöndeki uygulamasının aksine davranıldığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmediği görülmüştür. Diğer bir deyişle FETÖ/PDY mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensubu tarafından kullanılan bir iletişim ağı olan ByLock programı ile başvurucu arasındaki bağlantının açık bir şekilde kurulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 500.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/13, K.2018/269) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkumiyete karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği

kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen iddianame ile FETÖ/PDY terör örgütü üyeliğinden başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. İddianame İzmir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiş yetkisizlik verilerek Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Mahkeme, ilk celsede sanığın kullandığı GSM hattına ilişkin uzman bilirkişi raporu aldırmış ve tanık G.K. duruşmada dinlenmiştir. Tanık ifadesinde 2012-2013 yılları arasında Malatya'da görev yaparken örgüte ait evde kaldığını, sanığın kaldığı eve zaman zaman gelerek ihtiyaçları olup olmadığını sorduğunu, sanığın örgütün bekar evleri sorumlusu olduğunu duyduğunu belirtmiştir. Yine istinabe yoluyla dinlenen tanık M.Ö. de benzer ifadeleri vermiş, ayrıca bir dönem sanık ile örgüt evinde beraber kaldığını, sanığın başka gruplarla sohbete katıldığını belirtmiştir.

Mahkeme dosyasına sunulan uzman bilirkişi raporunda ise, sanığın kullandığı GSM hattının 28.08.2014-28.10.2014 tarihleri arasında toplam 1508 kez "bylock" sunucularına IP adresi ile iletişim kurduğu, dijital metaryallere ilişkin raporda ise bylock ve Eagle uygulamalarının cep telefonunda tespit edildiği belirtilmiştir.Mahkemece, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinde sanık tarafından kullanılan GSM hattının "bylock" serverlerine ait IP adreslerine bağlantı yaptığı, cep telefonunda "bylock" ve "eagle" uygulamalarının tespit edildiği, ayrıca sanığın örgüt evinde kaldığı ve bu evin sorumlusu olduğuna dair tanık beyanları olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Bölge Adliye Mahkemesince reddedilmiş, temyiz istemi de Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesi tarafından reddedilerek hüküm onanmıştır.

Başvurucu müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. Alınan uzman raporunda "bylock" ve "eagle" programlarını kullandığı ve "bylock" sunucusuna bağlantı yaptığı tespit edilmiştir. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel Mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere, başvurucu, başvuruya konu olaydan önce polis memuru olarak görev yapmaktadır. Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra

edildiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi’nin aynı kararında yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan yargı mercilerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, yargı mercilerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve diğer delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında bylock delilleri yanında tanık beyanlarını da nazara aldığını belirtmiş olup, başvurucu hakkında mahkumiyet hükmü kurarken tek ve belirleyici delil olarak bylock deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan Basri BAĞCI Üye Ömer ÇINAR

ZERDEŞT ODUNÇU

B. No: 2019/36639 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36639

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZERDEŞT ODUNÇU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36639)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Zerdeşt ODUNÇU

Vekili : Av. Beritan TASMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hükümlü olarak Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun odasında yapılan arama sonucunda başvurucuya ait olan beş adet Demokratik Modernite dergisi, bir adet A-5 ebatında bloknot ve bir adet küçük not defteri ele geçirilmiştir. Dokümana ilişkin yapılan inceleme sonucunda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda başvurucunun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma

eylemini gerçekleştirdiği kanaatine varmıştır. Disiplin Kurulu, söz konusu kurala göre ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmesi gerektiğini ancak başvurucunun iyi hâlli olmaması nedeniyle aynı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince başvurucuya bir üst ceza olan 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararında başvurucu hakkında anılan Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde yer alan üçüncü fıkranın (g) bendinde belirtilenler dışında kalıp da Kanuna uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokmak, bulundurmak, kullanmak eyleminden ceza verilmesinin uygun olacağı belirtilmesine rağmen kararın "netice ve karar" başlıklı hüküm fıkrasında başvurucunun kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma eylemi nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırıldığı anlaşılmıştır.

5. Disiplin Kurulu kararında defterlerin içeriğinin Türkçe ve Türkçe dışında bir dille yazılmış olduğu tespit edilmiştir. Yapılan tercümede bu yazılarda Abdullah Öcalan'a ait kitaplardan alıntılar ve konu başlıkları olduğu, bunların yanı sıra bazı teorik konulara ilişkin yazıların bulunduğu tespit edilmiştir. Disiplin Kurulu kararında söz konusu defterlerin örgütsel eğitim çalışması ve örgütsel doküman niteliğinde olduğu kanaatine ulaşmıştır. Kurul kararında el konulan dergilerle ilgili bir değerlendirmeye yer vermemiştir.

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurucunun üzerine atılı disiplin suçunu gerektiren eyleminin sabit olduğunu belirterek şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğundan bahisle anılan itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 2/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 30/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; söz konusu defterlerin daha önceden de disiplin cezasına konu edildiğini, bu cezaya yaptığı itirazın İnfaz Hâkimliğince haklı görülerek kabul edildiğini ancak bu kez yaptığı itirazın reddedilmesinin adil yargılanma hakkıyla bağdaşmadığını belirtmiştir. Bir kitaptan, gazete veya dergiden alınan notların yasak olmadığını, fikir özgürlüğü kapsamında kaldığını, verilen cezanın ölçüsüz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında genel olarak başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun arama sırasında ele geçirilen dokümanların daha önce de

cezalandırılmaya konu edilmesi üzerine yaptığı itirazın yargı kararıyla kabul edildiği yönündeki şikâyetini infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi önünde dile getirmeyip ilk kez bireysel başvuru aşamasında ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Bu nedenle söz konusu şikâyet açısından bir inceleme yapılmayıp başvuru, bunun dışındaki şikâyetler yönünden ele alınmıştır.

14. Bazı dokümanları Ceza İnfaz Kurumundaki odasında bulundurması nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanlar nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

17. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

18. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

19. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

20. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

21. Somut olayda başvurucu hakkında, bulundurduğu defterin içeriği nedeniyle disiplin cezası uygulanmıştır. İdarenin kararında başvurucuya 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde yer alan üçüncü fıkranın (g) bendinde belirtilenler dışında kalıp da Kanuna uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokmak, bulundurmak, kullanmak eyleminden ceza verilmesinin uygun olacağı belirtilmesine rağmen disiplin cezası aynı Kanun'un başka bir hükmünde düzenlenen kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma eylemi nedeniyle verilmiştir (bkz. § 4). İdarenin kararında,defterin içeriğindeki hangi ifadelerin korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma kapsamında kaldığı noktasında genel bazı açıklamalar dışında bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. İnfaz Hâkimliği şikâyet üzerine anılan disiplin cezası hakkında incelemesini yaparken başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının Disiplin Kurulu kararında belirtilen hükmün dışındaki eylem üzerine yapmıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının temeli olan eylemin ne olduğu hakkında İnfaz Hâkimliğinin ve Disiplin Kurulunun kararları arasında çelişki olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan İnfaz Hâkimliği kararında başvurucunun eyleminin gerekçeli kararda belirtilen eylem kapsamında kaldığına dair bir gerekçe de bulunmamaktadır. İtiraz incelemesinde de bu çelişkinin giderilmediği görülmektedir.

23. Bu bağlamda başvurucunun arama sırasında ele geçirilen defterleri nedeniyle aldığı disiplin cezasının hangi disiplin eylemini oluşturduğu yargılama makamlarınca net bir şekilde ortaya konulmamıştır. Söz konusu belirlemenin yapılmaması başvurucunun eylemi nedeniyle karşı karşıya kaldığı disiplin cezasının oluşturduğu müdahalenin temel haklarve özgürlükler açısından incelenmesinde asıl noktayı oluşturur. Bu nedenle öncelikle söz konusubelirlemenin yargılama makamlarınca ortaya konulması gerekir. Ayrıca başvurucunun Disiplin Kurulu kararına karşı yapmış olduğu şikâyet ve itiraz başvurularında başvurucunun dokümanlarında yer alan hangi unsurların disiplin cezasına temel oluşturduğu somutlaştırılmadığı gibi başvurucunun dokümanları bulundurmasının Kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de hiçbir değerlendirme yapılmamıştır.

24. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanlarla korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma eylemini işlediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır. Başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlâl ettiği de Disiplin Kurulu ve yargı mercilerince değerlendirilmemiştir.

25. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları

tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargılama makamları, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 11 gün hücreye koyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/2465, K.2019/3448) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BANK TURAN ALEM ALMAAT BANKASI BTA BANK JSC VE FINCRAFT INVESTMENT HOUSE JSC

B. No: 2020/24792 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24792

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BANK TURAN ALEM ALMAAT BANKASI BTA BANK JSC VE FINCRAFT INVESTMENT HOUSE JSC BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24792)

Karar Tarihi: 11/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/1/2026 - 33151

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Bank Turan Alem Almaat Bankası BTA Bank JSC 2. Fincraft Investment House JSC

Vekili : Av. Vehbi KAHVECİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aleyhe açılan alacak davasının esasına ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi ve hatalı sonuca ulaşılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda

bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvurucu Bank Turan Alem Almaat Bankası BTA Bank JSC (BTA Bank) Kazakistan kanunlarına göre kurulmuş ve Kazakistan'da faaliyet gösteren bir bankadır. Ayrıca başvurucu BTA Bank, diğer başvurucu BTA Securities JSC'nin (BTA Securities) %100 hissedarıdır. BTA Securities daha sonra ticaret ünvanını Fincraft Investment House JSC olarak değiştirmiştir. BTA Securities 2006 yılında Şekerbank Türk A.Ş.nin (Şekerbank) %33,9798 oranındaki hisselerini satın almış ve bu satın alma sonucunda Tatiana Alekseevna Filippova BTA Securitiesi temsilen Şekerbank Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

5. Tatiana Alekseevna Filippova ile Engin Çolpan'ın kurucu ortakları olduğu ELT Lojistik Ltd. Şti. (Şirket) 6/9/2007 tarihinde kurulmuştur.

6. Şirket ile Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Vakıfbank) arasında 18/12/2007 tarihinde 78.000.000 Amerikan doları (USD) limitli genel kredi sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeye istinaden Şirket, Vakıfbanktan 60.000.000 USD tutarında kredi kullanmış ve bu krediye teminat olarak başvurucu BTA Bank tarafından aynı bedelli 25/2/2011 vadeli teminat mektubu verilmiştir. Teminat mektubunda ihtilaf hâlinde Türk hukukunun uygulanacağı ifade edilmiştir.

7. BTA Bank 23/9/2009 tarihinde moratoryum ilan etmiştir. Ardından da Kazakistan Almaata Özel Yetkili Finans Mahkemesinin 16/10/2009 tarihli kararıyla BTA Bankın yeniden yapılanma yönündeki talebinin yerine getirilmesine, yeniden yapılanmanın en geç 5/9/2010 tarihine kadar gerçekleştirilmesine, bu süreci ve yapılacak işlemleri yönetmek üzere Bankanın Yönetim Kurulu başkanının yetkilendirilmesine karar verilmiştir.

8. Vakıfbank, Şirketin kredi borcunu ödemediği ve temerrüde düştüğü gerekçesiyle 4/1/2010 ve 6/1/2020 tarihlerinde başvurucu BTA Banktan teminat mektubuna istinaden ödeme talebinde bulunmuştur. BTA Bank tarafından gönderilen 12/1/2010 tarihli mesajda, 20/4/2009 tarihinde moratoryum kararı alınıp ilan edildiği, alacaklılar ile borçların yeniden yapılandırılması hususunda sözleşme imzalandığı, yeniden yapılandırma talebinin Kazakistan Mahkemesince kabul edilip bununla ilgili sürecin başlatıldığı, bu süreçte alacaklıların taleplerinin ve cebri icra işlemlerinin durdurulduğu belirtilerek ödeme talebi reddedilmiştir.

9. Vakıfbank 2012 yılı içinde İstanbul 23. Asliye Ticaret Mahkemesine (23. Asliye Ticaret Mahkemesi) başvurmuş ve Şirketin kredi borcu nedeniyle verilen teminat mektubu kapsamında BTA Banktan alacağının tahsilinin imkânsız hâle gelmesinin ve telafisi mümkün olmayan zararların önlenmesi için 79.759.041,61 USD miktarında BTA Securitiese ait Şekerbank nezdindeki hisselere ihtiyati tedbir konulmasını talep etmiştir. 7/2/2012 tarihinde talebin kısmen kabulüne, başvurucu BTA Securitiesin Şekerbank nezdindeki hisselerinin üçüncü kişilere devir ve temliklerinin önlenmesi yönünde 60.000.000 USD teminat mektup bedeli ile sınırlı olmak kaydıyla ihtiyati tedbir maksadıyla ihtiyaten haciz kararı verilmiştir.

10. Vakıfbank 16/2/2012 tarihinde başvurucular aleyhine İstanbul 39. Asliye Ticaret Mahkemesinde (39. Asliye Ticaret Mahkemesi) alacak davası açmıştır. Vakıfbank bu davada, Şirketin kredi borcunu ödemediğini ve davalı BTA Bankın garanti sözleşmesi kapsamında borçtan sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Şekerbankın büyük ortağı durumunda bulunan BTA Securitiesin de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi çerçevesinde sorumluluğunun bulunduğunu, keza BTA Bankın BTA Securitiesin hisselerinin tamamına

sahip olduğu gibi Şekerbank hissedarı olarak da BTA Bankın gösterildiğini iddia etmiştir. Bunun yanında krediyi kullanan Şirketin %50 hissesine sahip olan Tatiana Alekseevna Filippova'nın 2008 yılında Şirketteki hisselerini Virjin adalarında kurulu bir şirkete devrettiğini, bu kişinin aynı zamanda Şekerbankın %33,98 hissesine sahip olan BTA Securitiesin yetkili temsilcisi olup ayrıca Şekerbank Yönetim Kurulu üyesi ve murahhas üye olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Bu sebeplerle tedbir kararının devamına ve 60.000.000 USD alacağın 4/1/2010 tarihinden itibaren işletilecek %22,5 oranındaki temerrüt faizi ile birlikte başvuruculardan müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Başvurucular; bu davaya ilişkin savunmalarında moratoryum kararı sonrasında BTA Bankın yapılandırılmasına karar verildiğini, Vakıfbankın yapılandırmaya ve dolayısıyla BTA Bank alacaklılarının BTA Bank yetkilisi tarafından temsil edilmesine ilişkin işlemlere onay verdiğini ve bu kapsamda düzenlenen ibraname gereğince borcun sona erdirildiğini belirtmiştir. Borcun bir kısmının nakit olarak, kalan kısmının da hisse senedi ve diğer kıymetli evraklarla ödendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Vakıfbank tarafından düzenlenen temlikname ile Vakıfbankın Şirketten olan alacağını BTA Banka temlik ettiğini ve geçerli olan temlik dikkate alındığında alacağının kalmadığını iddia etmiştir. BTA Securitiesin ayrı bir tüzel kişilik olması nedeniyle BTA Bankın borçlarından sorumlu tutulamayacağını ve uyuşmazlığa Kazakistan kanunlarının uygulanması gerektiğini, keza temliknamede İngiliz hukukunun uygulanmasının kararlaştırıldığını ve uyuşmazlıkların Londra Tahkim Mahkemesinde çözümünün kabul edildiğini ifade etmiştir. Yeniden yapılandırma sürecinin de Kazakistan hukukuna göre değerlendirilmesi gerektiğini belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

12. 39. Asliye Ticaret Mahkemesi 23. Asliye Ticaret Mahkemesinin tedbire ilişkin kararının Yargıtay tarafından bozulması üzerine tedbir konusunu yeniden değerlendirmiş ve %40 teminat karşılığı, 60.000.000 USD ile sınırlı olmak üzere başvurucu BTA Securitiesin Şekerbank nezdindeki hisseleri üzerine üçüncü kişilere devir ve temlikin önlenmesi için ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir. Yargılamaya İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi (1. Asliye Ticaret Mahkemesi) devam etmiştir.

13. Alınan 14/11/2014 tarihli bilirkişi raporunda; temliknamenin geçerliliğinin mahkemenin takdirinde olduğu, temliknamenin geçerli olduğu kabul edilirse davanın kötü niyetle açıldığının değerlendirilebileceği, sadece bir şirketin hisselerinin tamamına sahip veya hâkim ortağı olmanın tüzel kişilik perdesinin aralanmasına yeterli kabul edilemeyeceği, bunun yanında bu durumun kötüye kullanımının ortaya konulması gerektiği ancak dosya kapsamında bu şekilde tespit yapılamadığı çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. İtirazlar üzerine çoğunluk tarafından düzenlenen 9/6/2015 tarihli ek raporda tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için kredinin alındığı tarihte borçlu Şirket ile davalılar arasında ortaklık ve hâkimiyet ilişkisinin kurulmuş olması gerektiği oysaki bu şekilde bir tespit yapılamadığı gibi davacı bankanın aldatıldığına ilişkin de tespit yapılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca davanın kabulü hâlinde, teminat sözleşmesinin asıl sözleşme bedeli ile faizini güvenceye aldığı, kredi sözleşmesinin 19. maddesinde "Müşteri temerrüt durumunda borcunu ve bu borcuna, Bankaca kredilere uygulanan en yüksek faiz oranına bu oranın %50'sinin ilavesi suretiyle bulunacak oran üzerinden temerrüt faizi uygulanmasını ve bu şekilde hesaplanan faizi, bu faizin vergisini ... ödemeyi kabul ve taahhüt eder." şeklinde ifade edildiği, bunun yanında BTA Bank tarafından sunulan teminat mektubunda da "Biz aynı zamanda tarafınıza, gecikmeksizin talep tarihinden ödeme tarihine kadar geçen günler için gecikme faizi ile birlikte (gecikme faizi, anapara ve/veya faizin anapara ve/veya faiz ödeme gününde

ödenmemesi durumunda Vakıfbankın yabancı para cari faiz oranının %50 fazlasına göre hesaplanacaktır) tam ve eksiksiz olarak nakden ve tamamen ödemeyi taahhüt ederiz." şeklinde hüküm bulunduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Vakıfbank tarafından dosyaya sunulan 2008/130 sayılı genelgesinde döviz kredileri faiz oranının 4/11/2008 tarihinden itibaren %15 olarak belirlendiği belirtilmiştir. Buna göre de %22,5 oranında faize hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. 18/6/2015 tarihli ayrık görüşte koşulların bulunması hâlinde tüzel kişilik perdesinin tersten aralanması suretiyle BTA Securitiese başvurulabileceği ancak asıl borçlu BTA Bank dururken BTA Securitiese başvurulabilmesinin mümkün olmayacağı yani somut olayda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması koşullarının oluşmadığının değerlendirildiği ifade edilmiştir.

14. 1. Asliye Ticaret Mahkemesi 3/12/2015 tarihinde davanın kabulüne, tahsilde tekerrür olmamak üzere 60.000.000 USD'nin 3/9/2010 tarihinden itibaren işletilecek yıllık %22,5 oranındaki temerrüt faizi ile birlikte davalı başvuruculardan müteselsilen tahsiline, 13/5/2013 tarihli ihtiyati tedbir kararının karar kesinleşinceye kadar devamına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Davacı ile davalılardan BTA Bank arasındaki hukuki ilişkinin garanti sözleşmesi kapsamındaki teminat mektubundan kaynaklandığı ve asıl borçtan bağımsız ayrı bir borç ilişkisini ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca teminat mektubu içeriğinde Türk hukukunun uygulanacağının ifade edildiği, yabancılık unsuru taşıyan sözleşmelerde tarafların serbestçe ihtilaf hâlinde uygulanacak hukuku kararlaştırabileceği, bu nedenle de dosyaya sunulan temlik ve ibranın geçerli olup olmadığı hususunda Türk kanunlarının uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.

ii. Moratoryum kararı üzerine BTA Bank hisselerinin Kazakistan devletinin sahibi olduğu Samruk Kazyna Kazakistan Devlet Varlık Fonuna devredildiği, Şirketin kredi borcunu ödememesi üzerine davacının davalı BTA Banktan tazmin isteminde bulunduğu ancak BTA Bankın alınan moratoryum kararı sonrasında alacaklılar ile borçların yeniden yapılandırılması hususunda sözleşme imzaladığı, yeniden yapılandırma talebinin Kazakistan Mahkemesince kabul edilip bununla ilgili sürecin başlatıldığı ve bu süreçte alacaklıların taleplerinin ve cebri icra işlemlerinin durdurulduğu gerekçesiyle ödeme talebinin reddedildiği belirtilmiştir.

iii. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 163. maddesinde alacağın temliki sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerektiği, taraflar arasında karşılıklı görüşmeler sonrasında davacının 10/10/2011 tarihinde "Temlik Sözleşmesi" başlığı taşıyan metni imzalayarak davalı BTA Banka gönderdiği belirtilmiştir. Ancak bu sözleşmenin davalı BTA Bank tarafından imzalanmadığı, aksine 5/1/2012 tarihli elektronik posta mesajında "Geçen 2-3 ay içinde, temlik anlaşmamıza ilişkin yazışmamızdan sonra, yönetici kadroda değişiklikler olduğunu bildirmek isterim." şeklinde beyanda bulunulduğu, 6/2/2012 tarihli elektronik posta mesajında da "Aşağıdaki mesajıma ilişkin cevap verirseniz memnuniyet duyarım. Bu BTA içindeki yakın tarihli yönetici kadro değişikliklerine ilişkin olarak bankanıza iletilen bir ricadır. Berik Otemurat BTA Bank yönetim kurulu başkan vekilliği görevinden ayrılmıştır. Bu nedenle, bankanız adına yeniden imzalanmış imza sayfasının tarafımıza gönderilmesini talep ederiz." ifadesine yer verildiği belirtilmiştir.

iv. 818 sayılı mülga Kanun'un 5. maddesine göre davacının icabının hazır olmayanlar arasında süresiz icap niteliğinde olduğu, bu durumda davalı BTA Bankın sözleşmeyi imzaladıktan sonra davacıya ulaştırabileceği tarihe kadar davacının icabıyla bağlı olacağı

ancak davacının icabını 10/10/2011 tarihinde yaptığı, davalı BTA Bankın makul süre içinde sözleşmeyi imzalayarak göndermediği gibi aksine yaklaşık üç dört ay sonra yeni bir icaba davette bulunduğu ve bu nedenle temlik sözleşmesinin kanuna uygun şekilde kurulamadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Ayrıca davacı tarafından 3/2/2012 tarihinde alacağına kavuşmak amacıyla hazırlık önlemlerinden olan tedbir için 23. Asliye Ticaret Mahkemesine başvuru yapıldığı, dolayısıyla artık davalı tarafın 6/2/2012 tarihinde gönderdiği e-postadaki icaba davetinin de sonuca etkili olmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak davacının bu yöndeki iradesinin sona erdiği, karşı tarafın kabul etmediği ve imzalamadığı sözleşmeye göre davacının kredi sözleşmesinden kaynaklanan alacağını davalı tarafa temlik ettiği neticesine ulaşılamayacağı belirtilmiştir.

v. Davalı tarafından sunulan 27/8/2010 tarihli ibranamede, BTA Bankın alacaklılarını temsil etmek üzere atadığı Yönetim Kurulundan bir üyenin alacaklıları temsil ettiği, dolayısıyla bir temsilcinin kendisiyle işlem yapması durumunun ortaya çıktığı ve ibranamenin davacının imzasını içermediği belirtilmiştir. Bu nedenle tek taraflı olarak hazırlanan yeniden yapılandırma sözleşmesinin ve tenfizine ya da tanınmasına karar verilmeyen yabancı bir mahkeme kararına dayanılarak hazırlandığı anlaşılan ibranamenin geçerli olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca 60.000.000 USD gibi bir alacağın ivazsız temlikinin de düşünülemeyeceği, davalı BTA Bankın nasıl bir karşılık ödeyerek alacağı temlik aldığını kanıtlar bir belgenin dosyaya sunulmadığı, ibraname olarak sunulan belgenin 27/8/2010 tarihini taşıyıp temlikin 10/10/2011 tarihli olduğu dikkate alındığında ibradan sonra temlikin yapılmasının da hayatın olağan akışına aykırı olduğu belirtilmiştir.

vi. Kazakistan Finansal Mahkemesince verilen yeniden yapılandırma talebinin kabulüne ilişkin karar doğrultusunda davacının alacak kaydının yapıldığı ve yeniden yapılandırma sözleşmesi kapsamında borcun ödenmesini teminen nakit ve borçlanma senetleri ve davalı bankaya ait hisse senetlerinin verildiği 31/8/2010 tarihi itibarıyla borcun tasfiye edildiğinin ileri sürüldüğü belirtilmiştir. Davacı bankaya ödenen 6.747.399 USD'nin 3/9/2010 tarihi itibarıyla kayıtlarına intikal ettiği ve bu ödemenin varlığı kabul edilerek borçtan tenzil edilmek suretiyle talepte bulunulduğu, bilirkişi incelemesinde de nakit ödenen bu miktarın borçtan mahsubunun yapıldığı ancak hâlen raporda belirtildiği üzere dava tarihi itibarıyla bankanın 83.012.573,58 USD alacağının olduğu ifade edilmiştir.

vii. Borcun tasfiyesi amacıyla borçlanma senedi (tahviller) ve davalı BTA Banka ait hisse senetlerinin verildiği ve banka hesaplarına intikal ettiği görülse de dosyada mevcut bulunan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu raporunda, 22/6/2016 tarihli ve 29750 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 11. maddesinin birinci fıkrası uyarınca yeniden yapılandırmanın ancak "geçici likidite" sıkıntısı hâlinde yapılabileceğinin belirtildiği, aynı maddenin ikinci fıkrasında da geçici likidite sıkıntısının tanımının yapıldığı ve geçici likidite sıkıntısının, yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirebilecek ödeme gücüne sahip olan bir kredi borçlusunun normal faaliyetlerden kaynaklanan fon giriş ve çıkışlarının, satış gelirlerinin veya faaliyet gelirlerinin beklenmedik ve geçici bir nedene bağlı olarak dalgalanmasından dolayı düzensiz hâle gelmesi nedeniyle ortaya çıkan yönetilebilir bir nakit açığını ifade ettiği açıklanmıştır. Bu tanım doğrultusunda davalı bankanın içine düştüğü mali sıkıntının geçici likidite sıkıntısından kaynaklanmadığı, mevcut durum itibarıyla muhatap alınacak bir firma ya da ortaklığın ortada bulunmadığı, BTA Bankın da moratoryum ilan ettiği ve borçlarını ödeyemeyecek olması sebebiyle Kazakistan Fonuna devredildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla verilen çok uzun vadeli tahvillerin

ve Fona devredilmiş bankanın hisse senetlerinin borcun tasfiyesi ve yeniden yapılandırılmasında dikkate alınmasının mümkün olmadığı, bu sebeple %100 karşılık ayrılmasının gerektiğinin zorunlu olduğu açıklanmıştır. Kazakistan Fonuna devredilip borçlarını ödeyemeyecek durumda olan davalı bankanın çok ileriki vadeli borçlanma senetleri ya da kıymeti dahi bulunmayan hisse senetleriyle borcunu ödemiş olduğunun kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir.

viii. Son olarak diğer başvurucu BTA Securitiesin durumu incelenmiş ve tüzel kişilik perdesinin tersten aralanması durumunun söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Kural olarak tüzel kişiliğin borcundan dolayı başka bir tüzel kişiye veya şirketin ortaklarına başvurulmasının mümkün olmadığı, tüzel kişilik perdesinin aralanmasının bu kuralın istisnası olarak karşımıza çıktığı vurgulanmıştır. Buna göre sözleşme ya da kanundan doğan her türlü borçtan kurtulmak amacıyla tüzel kişiliğin bir zırh olarak kullanılmasının engellenmesine yönelik Kara Avrupası ve Anglo Sakson hukuk sistemlerinde ve doktrinde kabul edilen tüzel kişilik perdesinin aralanmasının Türk hukukunda da Yargıtay kararlarıyla benimsenen bir müessese olduğu ifade edilmiştir. Bu teori gereğince tüzel kişinin bağımsız mal varlığı ilkesi bir kenara bırakılarak bir tüzel kişiliğe ait borcun onun hâkimiyetinde bulunan ya da ona hâkim olan bir başkasından tahsili imkânının ortaya çıktığına işaret edilmiştir.

ix. Hukukumuzda bu teorinin bankacılık mevzuatında da açıkça benimsendiği belirtilmiştir. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesinde, banka yöneticilerinin ya da denetçilerinin kanuna aykırı işlemleri ile banka hakkında bu Kanun'un 71. maddesinin uygulanmasına neden olduklarının belirlenmesi hâlinde zararla sınırlı olarak şahsi sorumluluklarına gidilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesinde de fona devredilen bankaların yönetim ve denetimine sahip olduğu iştiraklerinin, hâkim ortağı olan tüzel kişilerin, gerçek ve tüzel kişi hâkim ortaklarının hâkim olduğu ortak şirketlerin hatta bu kişiler adına hareket eden ya da onlar hesabına kendi adına para, mal ya da hak edinen şirketin ortaklarının sahip olduğu hisselerinin tamamının ya da bir kısmına ilişkin temettü hariç ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetiminin fon tarafından devralınmasına açıkça izin verildiği belirtilmiştir. Esasında bu düzenlemelerin kamu alacağının kamu menfaatine olacak şekilde tahsilini kolaylaştırmak amacıyla yapıldığı ancak bunun dışında banka ile hâkim ortakları ya da grup şirketlerinin ayrı kişiliklere sahip olduğu kuralı başka bir deyişle ayrılık ilkesinin bir kenara bırakılarak alacağın tahsili imkânının genişletildiği belirtilmiştir.

x. Krediyi kullanan Şirketin 6/9/2007 tarihinde kurulduğu, ortaklarının Engin Çolpan ve Tatiana Alekseevna Filippova olduğu, 1/5/2008 tarihli Türkiye Sicil Gazetesi'nde yayımlanan ortaklar kurulu kararına göre Engin Çolpan'ın hisselerini Pavel Nesmachnyy'e devrettiği, her ikisinin yüzde ellişer hisse sahibi olduğu, 2/9/2008 tarihli Türkiye Sicil Gazetesi'nde yapılan ilan içeriğinden 26/8/2008 tarihli ortaklar kurulu kararı gereğince hissedar Pavel'in şirkette mevcut payını Virjin Adalarında kurulu olan Woredainwestment Ltd. Şti.ne devredip ortaklıktan ayrıldığı, diğer hissedar Tatiana Alekseevna Filippova'nın hisselerini de yine Virjin Adalarında kurulu Prestona Holding Ltd. Şti.ne devrettiği, dolayısıyla Şirketin hâlihazırdaki iki ortağının Virjin Adalarında kurulu şirketler olduğu belirtilmiştir. Şirketin önceki ortaklarından Tatiana Alekseevna Filippova'nın aynı zamanda davalı BTA Bankın ve dava dışı Şekerbankın Yönetim Kurulu üyesi olduğu ve bu dönemde ihtilafa dayanak olan teminat mektubunun verilmesine esas kredinin kullanıldığı, bu organik bağlantının dava dışı Şirketin davacıdan kredi alınması amacıyla kurulduğunun delili olduğu zira davalı BTA

Bankın kendi çalışanı tarafından henüz yeni kurulmuş bir şirketin kullandığı kredi için 60.000.000 USD meblağlı bir teminat mektubunu düzenlemesinin de esasında iyi niyetinin olmadığını ortaya koyduğu ifade edilmiştir. Zira kredinin kullanılmasından sonra Tatiana Alekseevna Filippova'nın hisselerini Virjin Adalarında kurulu şirkete devrederek ortaklıktan ayrıldığı ve kredinin geri ödemesinin yapılmamasının da hisselerin devredildiği şirketlerin kâğıt üzerinde kurulu olduğunu teyit eder nitelikte bulunduğu belirtilmiştir.

xi. Nitekim Şirkete kullandırılan 60.000.000 USD miktarındaki kredinin 24/12/2007 tarihinde Şirketin Şekerbank Elmadağ Şubesi hesabına gönderildiği, bu miktarın 58.000.000 USD'lik kısmının Şirketin talimatına istinaden yine Şekerbank Elmadağ Şubesindeki Watberg-İnvestments Ltd. Şti. hesabına virman yapıldığı, daha sonra aynı tutarın adı geçen şirketin talimatına göre 24/12/2007 tarihinde yurt dışındaki kendi hesaplarına transfer edildiği ve bu şirketin Tortola/Virjin Adalarında kurulu olduğu, 1.900.000 USD'lik miktarının da 26/12/2007 tarihinde yine Slavinwestbank Ltd. Şti. Moskow'daki hesaba transfer işlemi yapıldığı belirtilmiştir.

xii. Davalı BTA Bankın, BTA Securitiesin %100 hissedarı olduğu, BTA Securitiesin Şekerbankın % 33,97 hissedarı olduğu anlaşılsa da bu hisselerin gerçek sahibinin davalı BTA Bank olduğunun kabulü gerektiği zira dosyada mevcut olan 21/7/2006 tarihli İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının resmî sitesinde Şekerbank tarafından yapılan duyuruda; "22/6/2006 tarihinde yaptığımız özel durum açıklamasında, Şekerbank A.Ş.'nin %33,9787 oranındaki hissesinin Bank Turan Alem Goroup'a (BTA Bank) satmak üzere bir hisse alım satım sözleşmesi imzaladığımızı bildirmiştik. Bu sözleşmeye göre alıcı taraf hukuken Turan Alem Securities Ltd. (BTA Securities JSC) olup bu şirketin hisseleri Bank Turan Alem'e (BTA Bank) aittir. Yine ana şirket ve tam garantör olarak Bank Turan Alem de alıcı lehine anlaşmayı imzalamıştır." şeklinde ifade edildiği üzere Şekerbank hisselerinin görünürdeki ortağının BTA Securities olduğu, gerçek, ekonomik ve fiilî sahibinin ise BTA Bank olduğu vurgulanmıştır.

xiii. BTA Bank ile BTA Securitiesin ünvanlarının dahi aynı olduğu, ibraz edilen muhtelif gazete ve internet sitelerinde yer alan açıklamalarda, Şekerbankın sermayesinin %33,98 oranındaki payının 424.700.000 TL'ye Kazakistan sermayeli BTA Banka satıldığı ifadelerine yer verildiği belirtilmiştir. Bunun yanında davalı BTA Bankın internet sitesinde dahi, BTA Bankın BTA Securities vasıtasıyla Şekerbank hisselerinin %33,98'ine sahip olduğunun, 2012 yılında hisselerinin %22'sini Samruk Kazyna'ya sattığının, hâlihazırda hisselerinin satışının davacı banka tarafından başlatılan yasal süreç nedeniyle yasaklandığının (verilen tedbir kararı), yasağın kaldırılması hâlinde kalan hisselerinin elden çıkartılacağının beyanının bulunduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla her iki davalının mal varlığı arasında bir ayrımın olmadığı, mal varlıklarının ve alanlarının birbirine karıştığı ve yönetim açısından da birliğin olduğu hususunun ortaya çıktığı belirtilmiştir.

xiv. Ek bilirkişi raporunda tespit edildiği üzere dava tarihi itibarıyla davacının 83.012.573,58 USD alacağının bulunduğu ancak taleple bağlılık ilkesi gereğince 60.000.000 USD alacağı isteyebileceği, teminat mektubu içeriğinde belirtilen ilkeler doğrultusunda temerrüt faizinin yıllık %22,5 olarak tespit edildiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucular; temyiz talebinde bulunmuş ve uyuşmazlığa ilişkin tahkim şartı bulunduğunu, İngiliz hukuku uygulanacak hukuk olarak seçildiği hâlde mahkemenin kendini görevli görerek Türk hukukunu uyguladığını, hatalı şekilde BTA Bank tarafından alacağın temlikinin kabul edilmediği saptamasında bulunulduğu gibi ibranamenin de geçerli kabul

edilmediğini, davanın ispat edilemediğini, borcun tasfiyesi amacıyla nakit para, tahvil, Kazakistan Devlet Bankasına ait hisse senetleri ile ödeme yapıldığını ve bu ödemelerin davacı hesabına intikal ettiğini, diğer davalı BTA Securitiese ilişkin somut bir delil bulunmadığı hâlde tüzel kişilik perdesinin tersten aralanması ilkesinin uygulandığını ve hükmedilen faiz oranının hatalı belirlendiğini iddia etmiştir. Temyiz talebi Yargıtay 11. Hukuk Dairesince (Yargıtay) incelenmiş ve 1. Asliye Ticaret Mahkemesi kararı 18/10/2018 tarihinde onanmış, ayrıca başvurucuların benzer yöndeki karar düzeltme talebi de 4/6/2020 tarihinde reddedilmiştir. Temyiz ve karar düzeltme kararlarında ayrı bir gerekçeye yer verilmediği anlaşılmıştır.

16. Başvurucular, nihai hükmü 17/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 11/1/1954 tarihli ve 6219 sayılı Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu 'nun "Bankanın yapacağı işler" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

''Banka, aşağıda yazılı işlerle iştigal eder:

A) Menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler karşılığında ikrazlarda bulunmak,

B) Sigorta vesair ortaklıklar kurmak veya kurulmuş olanlara iştirak etmek,

C) Gayrimenkul alıp satmak,

D) Her türlü banka muamele ve hizmetleri yapmak,

E) (Mülga: 20/11/2017-KHK-696/12 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/12 md.)

F) (Ek: 26/12/1967-979/1 md.) Mazbut ve mülhak vakıfların bankacılık hizmetlerini ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün, yapılacak anlaşmalar dahilinde, veznedarlık işlerini yapmak."

18. 6219 sayılı Kanun'un "Bankanın idaresi" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

''Bankanın salahiyetli uzuvları şunlardır:

1 - Umumi Heyet,

2 - (Mülga: 20/11/2017-KHK-696/12 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/12 md.)

3 - İdare Meclisi,

4 - Umum Müdürlük"

19. 6219 sayılı Kanun'un "Umumi Heyet" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Umumi Heyet, Banka hisse senedi sahiplerinden teşekkül eder. Her on hisseye sahip olanın veya bu miktar hisseyi temsil edenin, Umumi Heyette bir reyi vardır. On hisseden fazlaya sahip olanların yukarıdaki nispete göre belli olacak sayıda tahdide bağlı bulunmaksızın, rey hakkı vardır.

...''

20. 6219 sayılı Kanun'un "Yönetim Kurulu" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

''Yönetim Kurulu üyeleri Genel Kurulca seçilir. Yönetim Kurulu, 5411 sayılı Kanuna göre

genel müdür vasıflarını haiz bir üyeyi Genel Müdür olarak tayin eder. Yönetim Kurulu üyelerinin sayısı, görev süreleri, yetki ve sorumlulukları esas sözleşmede gösterilir. Bunlara verilecek ücret miktarları Genel Kurulca tespit edilir."

21. 6219 sayılı Kanun 'un "Personel" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

''Banka ve kuracağı ortaklıkların personeli hususi hukuk hükümlerine tabidir. 3659 sayılı kanun, banka ve kuracağı ortaklıklar hakkında uygulanmaz.

(Ek fıkra: 20/11/2017-KHK-696/9 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/9 md.) Bankada 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalışanlarla Banka arasında çıkabilecek ihtilaflarda iş mahkemeleri görevlidir."

22. 8/6/1984 tarihli ve 227 sayılı mülga Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Amaç" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı vakıf mallarını ekonomik bir şekilde işletmek, mimari ve tarihi değere sahip vakıf eski eserleri muhafaza ve imar etmek, vakfa ait müesseseleri gayelerine göre yaşatmak için Başbakanlığa bağlı tüzel kişiliğe sahip ve katma bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğünün kurulmasına, teşkilat ve görevlerine dair esasları düzenlemektir.

..."

23. 818 sayılı mülga Kanun'un "Tahriri şekil" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tahriri olması icabeden akitlerde, borç deruhte edenlerin imzaları bulunmak lazımdır.

..."

24. 818 sayılı mülga Kanun'un "Başkasının fiilini taahhüt" başlıklı 110. maddesi şöyledir:

"Bir üçüncü şahsın fiilini başkasına taahhüt eden kimse bu üçüncü şahıs tarafından taahhüdün ifa edilmemesi hâlinde zarar ve ziyan tediyesine mecburdur.

(Ek: 8/7/1981-2486/1 md.) Muayyen bir müddet için yapılan taahhütlerde, müddetin bitimine kadar taahhüt edene yazılı olarak başvurulmaması hâlinde taahhüdün hükümsüz olacağına dair sözleşme muteberdir."

25. 818 sayılı mülga Kanun'un "Rızai temlik" üst başlıklı 162. maddesi şöyledir:

"Kanun veya akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak menedilmiş olmadıkça borçlunun rızasını aramaksızın alacaklı, alacağını üçüncü bir şahsa temlik edebilir.

Borçlu, alacağın temlik edilmemesi şart edilmiş olduğunu bu şartı ihtiva etmeyen bir ikrarı bilkitabeye istinat ile, alacağını temellük eden üçüncü bir şahsa karşı iddia edemez."

26. 818 sayılı mülga Kanun'un "Akdin şekli" başlıklı 163. maddesi şöyledir:

"Tahriri şekilde yapılmış olmadıkça alacağın temliki muteber olmaz.

Bir alacağın temlikini va'detmek, hususi şekle tabi değildir."

27. 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun 'un "Yabancı hukukun uygulanması" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, Türk kanunlar ihtilâfı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı

hukuku re'sen uygular. Hâkim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir.

(2) Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi hâlinde, Türk hukuku uygulanır.

(3) Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilâfı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması, sadece kişinin hukuku ve aile hukukuna ilişkin ihtilâflarda dikkate alınır ve bu hukukun maddî hukuk hükümleri uygulanır.

(4) Uygulanacak hukuku seçme imkânı verilen hâllerde, taraflarca aksi açıkça kararlaştırılmadıkça seçilen hukukun maddî hukuk hükümleri uygulanır.

(5) Hukuku uygulanacak devlet iki veya daha çok bölgesel birime ve bu birimler de değişik hukuk düzenlerine sahipse, hangi bölge hukukunun uygulanacağı o devletin hukukuna göre belirlenir. O devlet hukukunda belirleyici bir hükmün yokluğu hâlinde ihtilâfla en sıkı ilişkili bölge hukuku uygulanır."

28. 5718 sayılı Kanun 'un "Ehliyet" başlıklı 9. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tüzel kişilerin veya kişi veya mal topluluklarının hak ve fiil ehliyetleri, statülerindeki idare merkezi hukukuna tâbidir. Ancak fiilî idare merkezinin Türkiye'de olması hâlinde Türk hukuku uygulanabilir."

29. 5718 sayılı Kanun 'un "Sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde uygulanacak hukuk" başlıklı 24. maddesi şöyledir:

"(1) Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Sözleşme hükümlerinden veya hâlin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk seçimi de geçerlidir.

(2) Taraflar, seçilen hukukun sözleşmenin tamamına veya bir kısmına uygulanacağını kararlaştırabilirler.

(3) Hukuk seçimi taraflarca her zaman yapılabilir veya değiştirilebilir. Sözleşmenin kurulmasından sonraki hukuk seçimi, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, geriye etkili olarak geçerlidir.

(4) Tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, o sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanır. Bu hukuk, karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edilir. Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşme, bu hukuka tâbi olur."

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

31. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin temel amacı, devlet tarafından mülkiyet hakkına yapılan haksız müdahalelere karşı kişinin korunmasını sağlamaktır. Bununla birlikte Sözleşme'nin 1. maddesi uyarınca taraf her devlet "kendi yetki alanı içinde bulunan herkesin Sözleşme'de tanımlanan hakları ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlama" yükümlülüğü altındadır. Bu genel nitelikli görevin yerine getirilmesi, Sözleşme ile güvence altına alınan hakların etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak için bazı pozitif yükümlülükler ortaya koymaktadır (Ališić ve diğerleri/Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Makedonya Cumhuriyeti [BD], B. No: 60642/08, 16/7/2014, § 100; Sovtransavto Holding/Ukrayna, B. No: 48553/99, 25/7/2002, § 96).

32. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bazı pozitif yükümlülükler içerdiğini kabul etmektedir. AİHM'e göre mülkiyet hakkının gerçekten etkili bir biçimde korunabilmesi, devletin müdahale etmeme görevi yanında ayrıca bazı pozitif tedbirler almasını da gerektirmektedir (Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; Bronıowskı/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143).

33. AİHM; Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin devletin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığını, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yönünden de -belirli durumlarda- mülkiyet hakkının korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü içerdiğini kabul etmektedir. Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası mülkiyet ilişkileri bakımından olsa bile- kişilerin mülkiyet haklarına yapılacak keyfî müdahalelere karşı hukuksal bir koruma sağlaması gerekmektedir. Bu bağlamda devlet, özellikle tarafların mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar yönünden usule dair gerekli güvenceleri sunan etkin bir yargısal mekanizma oluşturma yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede oluşturulan yargı yollarında ulusal mahkemeler de iç hukukta yer alan ilgili kanunlar ışığında makul ve adil bir biçimde mülkiyet uyuşmazlıklarını çözmek durumundadır. AİHM, bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığını değerlendirirken uygulanan usulün bütününü incelemektedir (Sovtransavto Holding/Ukrayna, § 96; Fuklev/Ukrayna, B. No: 71186/01, 7/6/2005, §§ 90, 91; Kotov/Rusya [BD], B. No: 54522/00, 3/4/2012, § 112; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, §§ 82-87; Capıtal Bank AD/Bulgaristan, B. No: 49429/99, 24/11/2005, § 134).

34. Bununla birlikte AİHM; iç hukukun yorumlanması ve uygulanması konusundaki görevinin sınırlı olduğunu, ulusal mahkemelerin hukuk kurallarının yorumlanması bakımından sahip oldukları takdir hakkına, açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası olmadıkça karışamayacağını belirtmektedir (Anheuser-Busch Inc./Portekiz, § 83).

35. AİHM, şirket ortakları ve yöneticilerinin kamu borçlarından doğan sorumluluklarını Lekıć/Slovenya ([BD], 36480/07, 11/12/2018) kararında mülkiyet hakkı bağlamında incelemiştir. Lekıć/Slovenya kararına konu olayda başvurucu, iç hukuka göre sınırlı sorumlu kabul edilen bir limitet şirketin %11,11 payına sahip dokuz ortağından biridir. Başvurucu, şirkette önce finans direktörü, sonra da yönetici direktör olarak çalışmıştır. Başvurucu, şirket yöneticiliğinden alındığı hâlde yenisi seçilemediği için bu görevine devam etmiştir. Bu

arada başvurucu, şirketin tasfiyesi için girişimlerde bulunmuş ise de gerekli masrafları yatırmadığı için bu talep reddedilmiştir. Diğer taraftan bir kamu şirketi olan Slovenya Demir Yolları Şirketi başvurucunun ortağı ve temsilcisi olduğu şirket aleyhine alacak davası açmış ve davanın kabulüne dair karar kesinleşmiştir. Kamu şirketi borç ödenmediği için başvurucunun ortağı olduğu şirket aleyhine tasfiye süreci başlatmıştır. Bu süreç sonunda şirket tasfiye edilince demir yolları şirketi bu defa başvurucu ve diğer ortaklar hakkında icra süreci başlatmıştır. Başvurucunun açtığı dava ise şirketin pasif bir ortağı olduğunu ispat edemediği gerekçesiyle Slovenya Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına dayalı olarak reddedilmiştir (Lekıć/Slovenya, §§ 7-31).

36. AİHM öncelikle şirketin borçlarından başvurucunun şahsen sorumlu tutulmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir. AİHM'e göre müdahale, her ne kadar tek başına mülkiyetin kullanımının kontrolü kapsamında kalmış olsa da daha geniş bir perspektifte şirketin tasfiye süreci de dikkate alındığında Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde öngörülen genel kural çerçevesinde incelenmelidir. AİHM kanunilik ölçütü yönünden ise Slovenya'da pasif durumda olup borçlu durumda çok sayıda şirketin varlığı sebebiyle 1999 yılında kabul edilen bir kanuni düzenlemeye işaret etmiştir. Bu kanuni düzenleme ve Slovenya Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre borçlu şirketin aktif üyeleri şahsen de şirketin borçlarından sorumlu tutulmaktadır. AİHM, müdahalenin amacı yönünden ise ticaret piyasasının çok sayıda pasif ve iflas etmiş şirket sebebiyle bozulduğu durumlarda ekonomiye verilen onarılamaz zararların önlenmesi ve hukuki güvenlik ile piyasaya katılımcı güveninin sağlanması gibi amaçların devlet için olağan dışı bir gereklilik olarak ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Lekıć/Slovenya, §§ 91-106).

37. AİHM, ölçülülük yönünden ise şirket tüzel kişiliği perdesinin hangi durumlarda aralanabileceği yönünde bazı tespitlerde bulunmuştur. Buna göre AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklenip yüklenmediği belirlenirken sınırlı sorumlu bir limitet şirketin ortağının şirketin borçlarından sorumlu tutulabilmesi yani tüzel kişilik perdesinin aralanabilmesi için istisnai koşulların mevcut olması ve ayrıca belirli güvencelerle dengelenmesi gerektiğini özellikle vurgulamıştır. AİHM tüzel kişilik perdesinin ortakların veya yöneticilerin hileli davranışlarıyla kötüye kullanılması hâlinde alacaklıların korunması için aralanabileceğini belirtmiştir (Lekıć/Slovenya, § 111).

38. AİHM belirtilen istisnai koşulları değerlendirme yetkisinin kural olarak ulusal makamların takdirinde olduğunu vurguladıktan sonra özellikle iç hukukta Yugoslavya döneminden kalan borçlu şirketlerin tasfiyesinin sağlanarak ekonominin korunmaya çalışıldığını, bu gibi şirketlerin çok fazla olması nedeniyle ülke ekonomisi zora girdiği için reform yapıldığını belirtmiştir. AİHM ayrıca başvurucunun borçlu şirketin aktif ortağı olduğunu, şirketten borcun uzun yıllar tahsil edilemediğini ve başvurucunun şirketin borçlu durumunu bildiği hâlde reform çalışmasına rağmen ortak olmaya devam ettiğini özellikle vurgulamıştır. AİHM son olarak ise başvurucudan istenen borç miktarının da mütevazı bir tutar olduğunu ve bunların yanında başvurucuya şirketin haklarına da sahip olabilme ve şirkete karşı başlatılacak takipler yönünden bir yıllık zamanaşımı süresi öngörülmesi gibi bazı güvencelerin de sağlandığını ifade ederek mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğuna karar vermiştir (Lekıć/Slovenya, §§ 113-130).

39. AİHM, bir sınırlı sorumlu şirketin yalnızca maliklerinin veya yöneticilerinin hileli işlemleri için bir paravan olarak kullanıldığı hâllerde kurum örtüsünün kaldırılmasının devlet dâhil olmak üzere alacaklılarının haklarının korunması bakımından uygun bir çözüm

olarak görülebileceğini kabul etmiştir. Bununla birlikte AİHM'e göre söz konusu müdahalenin keyfî olmaması isteniyorsa devletin çözüm getirmesine izin veren açık kuralların olması gereklidir (Khodorkovskıy and Lebedev/Rusya, B. No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013).

V. İNCELENME VE GEREKÇE

40. Anayasa Mahkemesinin 11/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucular; alınan moratoryum ve yeniden yapılandırma kararları sonrasında 28/5/2010 tarihinde davacının da aralarında olduğu alacaklıların %92,03'ünün oyu ile yeniden yapılandırma anlaşmasının uygulamaya konulduğunu, buna bağlı olarak 31/8/2010 tarihinde borcun bir kısmının nakit, bir kısmının hisse senedi ve geri kazanım bedeli olarak davacı hesabına aktarılmak suretiyle tamamen ödenerek tasfiye edildiğini ve borçların tasfiyesini teminen yediemin olarak The Bank of New York Mellon-London Branch Bankasının yetkilendirildiğini ileri sürmüştür. Davacının 10/10/2011 tarihinde alacağı kendilerine temlik ettiğini ve bu temliki dava dışı Şirkete bildirdiğini belirtmiştir. Temlik sözleşmesinin 18. ve 19. maddelerinde uyuşmazlık durumunda İngiliz hukukunun uygulanmasının kararlaştırıldığı gibi Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesinin tahkim yetkisinin kabul edildiğini ancak bu hususlara ilişkin şikâyetlerinin Mahkemece dikkate alınmadığını ve değerlendirilmediğini iddia etmiştir. Temliknamenin esasının incelenmediğini oysa 818 sayılı mülga Kanun'un 13. maddesi uyarınca tek tarafın imzasının geçerlilik şartı açısından yeterli olduğunu, kendi çalışanlarınca gönderilen e-postaların hiçbir şart değişikliği içermediğinden icaba davet olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Davacının kabul ettiği temlike konu ödemelerin içeriğinin soyut olarak değerlendirildiğini ve yerindelik denetimi yapıldığını oysa ödeme tarihinde menkul kıymetlerin Kazakistan ve Lüksemburg borsasında işlem gördüğünü ve bu durumun ispatı için Kazakistan Borsasından alınan yazının dosyaya sunulduğunu dile getirmiştir. Ayrıca temlik içeriğinde teminatın iptal edildiğine ilişkin beyanın yer aldığını, dolayısıyla bu belgenin en azından senet olarak nitelendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

42. Başvurucular; herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın davacının sunduğu belgeye göre faiz oranının kabul edildiğini, T.C. Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'nden edinilen bilgiye göre bankacılık sektöründe USD cinsinden kullandırılan ticari kredilere ilişkin ortalama faiz oranlarının sürekli değişkenlik gösterdiğini, 3/9/2010 tarihinde uygulanan ortalama faiz oranının ise %3,48 olduğunu ve belirlenen oranın resmî bir kuruma bildirilip bildirilmediğine veya müşterilerine uygulanıp uygulanmadığına ilişkin tespit yapılmadığını açıklamıştır. Bunun yanında yargılama sırasında alınan tüm bilirkişi raporlarına göre tüzel kişilik perdesinin aralanması koşulları oluşmadığı hâlde başvurucu BTA Securitiesin borçtan sorumlu tutulduğunu ileri sürmüştür. 5718 sayılı Kanun 'un 9. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında bu konuda tüzel kişinin idare merkezinin bulunduğu Kazakistan hukukunun uygulanması gerektiğini belirterek adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Bakanlık cevabında; başvuruculara Türkiye'deki yargılamanın aleyhlerine sonuçlanmasının ardından dava konusu garanti mektubuna ilişkin sorumluluğun yerine getirildiği, garanti mektubuna ilişkin yükümlülüğün sona erdiğinin kabul edilmesi gerektiği ve 1. Asliye Ticaret Mahkemesi kararı ile ilgili olarak davacı lehine haksız kazanç meydana

getirildiği gerekçesiyle Kazak Mahkemeleri ile İngiltere ve Galler İş ve Mülkiyet Mahkemeleri Ticaret Mahkemesine (İngiltere Mahkemesi) başvurularda bulunulduğu, bu başvuruların reddedildiği ifade edilmiştir. Bu başvurular ve neticeleri hakkında Anayasa Mahkemesine bildirimde bulunulmaması nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanıldığının değerlendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Mahkeme kararlarında dava konusu maddi olay ve olguların değerlendirildiği ve yeterli gerekçeye yer verildiği, bu nedenle ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığının ve mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunup bulunmadığının Anayasa Mahkemesince dikkate alınması gerektiği açıklamasında bulunulmuştur. Bunun yanında devletin pozitif yükümlülükler bağlamında başvuruculara etkili, bağımsız ve tarafsız hukuki yollar sağladığı, başvurucuların bu yollardan yararlanarak yargı mercileri önünde iddialarını dile getirebildikleri, kanun yollarına başvurduklarının dikkate alınması ve Vakıfbank tarafından gönderilen belgelerin de incelenerek sonuca varılması gerektiğine işaret edilmiştir.

44. Bakanlık cevabı ekinde başvurucular, Kazakistan Mahkemesine ve İngiltere Mahkemesine yapılan başvurulara ilişkin kararların çevirilerini sunmuştur. Buna göre aynı uyuşmazlık hakkında yapılan başvuru ve açılan davanın Kazakistan Mahkemesi tarafından 30/3/2016 tarihinde, İngiltere Mahkemesi tarafından da 17/4/2018 tarihinde reddedildiği anlaşılmaktadır. Ancak çevirilerin kararların içeriklerinin anlaşılması açısından yeterli olmadığı görülmüştür.

45. Başvurucular; Bakanlık görüşüne karşı sundukları cevapta Kazakistan ve İngiltere'de yürütülen süreçlere ilişkin bilgilere dava dosyasına sundukları dilekçelerde yer verdiklerini, davacının da bu süreçten bahsettiğini ve kötü niyetli olunmasının söz konusu olmadığını, başvuru formunun sınırlı sayfa sayısı dikkate alınarak başvuruyu etkilemeyecek detaylara yer vermediklerini belirtmiştir. İngiltere Mahkemelerinde sadece ibranın dava konusu edilip temlik sözleşmesinin dava konusu edilmediğini, Vakıfbankın yabancı mahkeme kararlarının Türkçe çevirisinin anlaşılır olmamasından istifade ederek kararların içeriklerini farklı göstermeye çalıştığını ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesini yanıltma çabası içinde olduğunu ifade etmiştir. Anılan kararlarda esasa ilişkin bir inceleme ve dolayısıyla Vakıfbankın alacaklı olduğuna ilişkin bir saptama yapılmadığını iddia etmiştir. Ayrıca bireysel başvuru formu ile ileri sürdükleri hususları tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

46. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların aleyhine açılan davanın kabul edilmesi nedeniyle ileri sürdüğü iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

48. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı

noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvurucular aleyhine hükmedilip kesinleşmiş mahkeme kararlarına dayalı olan ve mal varlığında azalmaya yol açan tutarların mülk teşkil ettiği açıktır.

1. İncelemenin Kapsamı ve Yöntemi

49. Somut olayda başvurucu BTA Bank, Vakıfbank ile Şirket arasında imzalanan kredi sözleşmesine teminat vermiştir. Şirketin krediyi ödememesi üzerine Vakıfbank tarafından kredi alacağının başvuruculardan tahsili talebiyle 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde dava açılmış ve bu dava kabul edilmiştir. Eldeki başvurunun hangi yöntemle inceleneceği meselesi, Vakıfbankın statüsünün ve başvurucularla arasındaki ilişkinin niteliğine bağlı olarak belirlenebilir.

50. Anayasa'da veya Anayasa'yla yetkili kılınan organlarca çıkarılan düzenlemelerde (kanun/Cumhurbaşkanlığı kararnamesi) açıkça kamu tüzel kişisi olarak nitelenen kuruluşların kamu gücünün parçası olduğunda tartışma yaşanmamaktadır. Bununla birlikte sadece ilgili mevzuatta kamu tüzel kişisi olduğu açıkça belirtilen kuruluşlar değil Anayasa'da ya da Anayasa'yla yetkili kılınan organlarca çıkarılan düzenlemelerde kamu tüzel kişisi olduğu açıkça belirtilmeyen hatta özel hukuk tüzel kişisi olarak tanımlanan ancak kamuyla bağlantılı bulunan tüzel kişiler de kamu gücünün bir parçası olarak kabul edilmektedir (Kemal Kılıç [GK], B. No: 2019/16400, 28/7/2022, § 39).

51. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kapsamında verdiği kararlarda vurguladığı üzere bir tüzel kişiliğin özel hukuk hükümlerine tabi olması tek başına onun kamu gücünün bir parçası, dolayısıyla kamuyla bağlantılı olup olmadığı noktasında belirleyici olmaz (AYM, E.2013/49, K.2013/125, 31/10/2013; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015; ayrıca bireysel başvuru kapsamında verilen karar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 113). Kamu gücüyle donatılan, dolayısıyla kamuyla bağlantılı özel hukuk tüzel kişileri de kamu gücünün bir parçasıdır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2018/10972, 28/7/2022, § 35).

52. Bir tüzel kişiliğin kamuyla bağlantılı olup olmadığı değerlendirilirken sadece ilgili kanundaki tanımlamaya bakılmamalı; yürüttüğü hizmetin niteliği, kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılıp donatılmadığı (kamu gücünün kullanımına katılıp katılmadığı), idari ve fiilî yönden kamu otoritelerinden bağımsızlığının derecesi de gözönünde bulundurulmalıdır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 36).

53. Tüzel kişiliğin yürüttüğü hizmetin kamusal yönünün bulunup bulunmadığı ve tekel biçiminde, rekabete kapalı olarak icra edilip edilmediği önem taşımaktadır. Ayrıca tüzel kişiliğin kazanç gütme amacını taşıyıp taşımadığı da irdelenecek kriterlerden biridir (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 37).

54. Tüzel kişiliğin kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılıp donatılmadığı ise tek yanlı işlemler yapma yetkisi, resen icra yetkisi, işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanıp yararlanmadığı, mallarının statüsü ve haczedilebilirliği, alacakları için özel bir statü öngörülüp öngörülmediği, personelinin statüsü, zorunlu üyelik ve zorunlu aidat uygulamasının bulunup bulunmadığı, işlem ve eylemlerinin kamu hukuku kuralları çerçevesinde idari yargı kolunda denetlenip denetlenmediği gibi unsurlar dikkate alınır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 38).

55. Kamu gücünün kullanımına katılmasa bile bir tüzel kişilik kamu otoritelerine bağımlı

olarak faaliyetlerini yürütüyorsa bu takdirde söz konusu tüzel kişiliğin kamuyla bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Tüzel kişiliğin kamu otoritelerinden yeterli ölçüde bağımsız olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınacak kriterlerin tüketici bir biçimde önceden belirlenmesi mümkün olmadığından her somut olayın kendi koşulları içinde değerlendirmesi yapılmalıdır. Bu bağlamda yapılacak değerlendirmede; kuruluş senedi veya ana sözleşmesinin kamusal işlemlerle onaylanıp onaylanmadığı, kamusal kararlara dayalı olarak tasfiyeye tabi olup olmadığı, faaliyetlerinin finansmanı için büyük ölçüde kamu kaynaklarını kullanıp kullanmadığı, finansmanın kamu dışındaki aktörlerce sağlanıp sağlanmadığı, faaliyetlerini nasıl yürüteceğinin kamu makamlarınca belirlenip belirlenmediği, faaliyetlerinde kamu mülklerini kullanıp kullanmadığı, mal varlığı üzerinde devletin uygun gördüğü şekilde tasarrufta bulunup bulunmadığı, sermayesinin devlete ait olup olmadığı, yönetiminde siyasi otoritenin ağırlığının bulunup bulunmadığı, doğrudan devlet kurumlarının yönetimi altında olup olmadığı hususları dikkate alınır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 39).

56. Anayasa Mahkemesi; Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfının (Vakıf) yaptığı sürekli yardımın kesilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvuruda, Vakfın mallarına, alacaklarına ve personeline diğer vakıflardan farklı statü tanınmadığını, mallarına haczedilemezlik ayrıcalığı sağlanmadığını ve resen icra yetkisi ile işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması gibi ayrıcalıklarla donatılmadığını ifade etmiştir. Ayrıca Vakfa kamudan kaynak aktarılmasının söz konusu olmadığını, kurucu ve yöneticilerinin üst düzey askerî görevlilerden oluşmasına ve kamu yararı taşıyan faaliyetlerde bulunmasına karşın kamu gücüyle donatılmadığını, faaliyetlerinin kanunla kamu hizmeti olarak tanımlanmadığını ve gelir kaynaklarının büyük ölçüde bağışlardan oluştuğunu belirterek bakım yardımının özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir borç ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır (Kemal Kılıç, §§ 45-53).

57. Vakıfbank, 6219 sayılı Kanun kapsamında anonim ortaklık olarak kurulmuş ve 13/4/1954 tarihinde faaliyete geçmiştir. 6219 sayılı Kanun'un 2. maddesinde Bankanın menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler karşılığında ikrazlarda bulunmak, sigorta vesair ortaklıklar kurmak veya kurulmuş olanlara iştirak etmek, gayrimenkul alıp satmak, her türlü banka muamele ve hizmetleri yapmak, mazbut ve mülhak vakıfların bankacılık hizmetlerini ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) imzalanacak anlaşmalar dâhilinde veznedarlık işlerini yapacağı belirtilmiştir. 2005 yılında gerçekleştirilen halka arz sonrasında Genel Müdürlüğün Vakıfbanktaki %74,76 olan payı %58,45'e, VakıfBank Emekli Sandığının %24,89 olan payı %16,10'a gerilemiş, halka açık bölüm ise Banka sermayesinin %25,18'ini oluşturmuştur. Güncel olarak (A) grubu %10,84 hissenin Hazine ve Maliye Bakanlığına (Hazine), (B) grubu %3,91 hissenin Hazineye, (B) grubu %0,03 hissenin diğer mülhak vakıflara, (C) grubu %4,06 hissenin Vakıfbank Mem. ve Hizm. Em. ve Sağ. Yard. San. Vakfına, (C) grubu %0,02 hissenin diğer gerçek ve tüzel kişilere, (D) grubu %74,79 hissenin Türkiye Varlık Fonuna ait ve (D) grubu %6,35 hissenin halka açık olduğu anlaşılmıştır. Somut olayda kredi ve teminat sözleşmesinin imzalandığı dönemde ağırlıklı hissenin Genel Müdürlüğe ait olduğu anlaşılmaktadır. Genel Müdürlük ise 227 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş ve 1. maddesinde Başbakanlığa bağlı tüzel kişiliğe sahip olduğu ifade edilmiştir.

58. Buna karşılık 6219 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Vakıfbankın hususi hukuk hükümlerine tabi olmak üzere kurulduğu, 17. maddesinde kendisi ve kuracağı ortaklıkların personelinin hususi hukuk hükümlerine tabi olduğu, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş

Kanunu'na tabi olarak çalışanlarla Vakıfbank arasında çıkabilecek ihtilaflarda iş mahkemelerinin görevli olduğu belirtilmiştir. 6219 sayılı Kanun'un 12., 13. ve 15. maddelerine göre Vakıfbank umumi heyetinin banka hisse senedi sahiplerinden teşekkül ettiği, Yönetim Kurulu üyelerinin genel kurulca seçileceği ve Yönetim Kurulu tarafından da üyelerinden birinin genel müdür olarak atanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Vakıfbankın hisselerinin çoğunluğunun Genel Müdürlüğe ait olması dışında kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılmamış olması karşısında kamu gücünün bir parçası olduğu sonucuna ulaşılamayacaktır. Ayrıca Vakıfbankın bankacılık alanında faaliyet göstermekte olduğu, diğer özel bankalarla benzer iş ve işlemler yaptığı, kamudan herhangi bir kaynak aktarımı bulunmadığı; mallarına, alacaklarına ve personeline diğer bankalardan farklı statü tanınmadığı, mallarına haczedilemezlik ayrıcalığı sağlanmadığı ve resen icra yetkisi ile işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması gibi ayrıcalıklarla donatılmadığı anlaşılmaktadır.

59. Somut uyuşmazlığın kredi, teminat ve temlik sözleşmelerinden kaynaklandığı bir başka deyişle kredi veren, kullanan ve teminat gösteren tarafların eşit hak ve yükümlülükler temelinde özel hukuk hükümlerine tabi hukuki işlemler yaptığına da vurgu yapmak gerekir. Dolayısıyla uyuşmazlığın tarafların eşitliği temelinde özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği dikkate alındığında başvurunun mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler kapsamında incelenmesi zorunlu olmaktadır.

2. Genel İlkeler

60. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği [1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

61. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

62. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini

yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Hüseyin Ak [1. B.], B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 53).

63. İkinci olarak başvurucuya mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme imkânının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

64. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren, davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

65. Son olarak ise başvurucunun mülkiyet haklarını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın şartları gözönünde bulundurularak yargı mercilerine aittir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün şartları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari [2. B.], B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

66. Anayasa Mahkemesi, temsil yetkisini haiz olmamasına rağmen yönetim kurulu üyesi olduğu şirketin kamuya olan borçlarından dolayı sorumlu tutulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti Erol Kesgin ([GK], B. No: 2015/11192, 30/5/2019) kararı ile incelemiştir. Kararda, sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçları için yönetim kurulu üyesi sıfatıyla başvurucuya gönderilen ödeme emrine karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanındığı, başvurucunun Şirket yönetim kurulu üyesi sıfatıyla, üye olduğu dönemdeki prim borçlarının ödenmesini teminen kanunda tanınan yetkiler çerçevesinde müdahale etme ve engelleme imkânına da sahip bulunduğu, işveren ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olan başvurucunun hakkında yapılan takip nedeniyle takibe konu miktarı ödemiş olmakla külli halefiyet prensibi gereği idarenin yerine geçerek iç ilişkide diğer şirket hissedarlarının payları nispetinde onlara rücu edebileceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun yönetim kurulu üyesi

sıfatıyla şirketin kanuni temsilcisi bulunduğu dönemde şirkete ait sosyal sigorta prim borçları ile gecikme zamlarının ödenmemiş olması nedeniyle doğan kamu alacağından sorumlu tutulmasının başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği ve bu suretle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı ile malikin mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozmadığı kanaatine varılmıştır (Erol Kesgin, §§ 62-66).

3. İlkelerin Olaya Uygulanması

67. Somut olayda, Türkiye'de kurulan Şirket ile Vakıfbank arasında düzenlenen kredi sözleşmesine istinaden Şirket 60.000.000 USD kredi kullanmış ve Kazakistan bankası olan başvurucu BTA Bank bu kredinin ödenmesi hususunda teminat vermiştir. Şirketin kredi borcunu ödememesi üzerine Vakıfbank, teminat sözleşmesine dayanarak başvurucu BTA Banka başvurmuş ve borcun ödenmesini talep etmiştir. Ancak BTA Bank ülkesinde moratoryum ilan ettiğini, mahkeme tarafından borçların yeniden yapılandırılması hususunda verilen yetkiye istinaden alacaklılarla yeniden yapılandırma sözleşmesi imzalandığını ve Vakıfbankın da ibraname düzenlediğini ileri sürmüştür. Ayrıca daha sonra Vakıfbankın Şirketten olan alacağını BTA Banka temlik ettiğini ve bu temlik sözleşmesine istinaden borcun bir kısmının nakit, bir kısmının da BTA Banka ait hisse senedi ile tahvillerle ödenerek tasfiye edildiğini ve Vakıfbankın Şirkete temlik bildirimi göndererek borcunu BTA Banka ödemesi gerektiğinin bildirildiğini iddia etmiştir.

68. Vakıfbank ise başvurucular tarafından ileri sürülen ibraname ve temlik sözleşmesinin geçerli olmadığını, yapılan kısmi ödemenin borçtan mahsup edildiğini, hisse senedi ve tahvillerin ekonomik bir kıymetinin bulunmadığını belirterek başvurucular aleyhine 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde dava açmıştır. Bu davada ayrıca başvurucu BTA Bankın diğer başvurucu BTA Securitiesin tüm hisselerine sahip olduğunu ve tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesine istinaden BTA Securitiesin de borçtan sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular davada yukarıda yer verilen savunmaları yanında temliknamede İngiliz hukukunun uygulanmasının kararlaştırıldığına ve tahkim şartının bulunduğuna, BTA Securitiesin sorumluluğu yönünden Kazakistan hukukunun uygulanması gerektiğine ve faizin miktarına yönelik savunmalarını da bildirmiştir.

69. Özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıkta kamu makamlarının taraf menfaatlerinin dengelenmesine ilişkin yasal düzenlemelere ve tedbirlere yer verip vermediği, bu düzenleme ve tedbirlerin etkili bir çözüm sağlama kapasitelerinin bulunup bulunmadığı ve somut olay açısından doğurduğu etkilerin mülkiyet hakkının korunmasına yeterli ve elverişli olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olarak etkili hukuki mekanizmalar kuran kamu makamlarının yapılacak yargılama sonunda bir davanın kazanılmasını garanti etmek gibi bir yükümlüğünün bulunmadığı da açıktır (Sınırlı Sorumlu Kavak Arsa ve Konut Yapı Kooperatifi [1. B.], B. No: 2019/39103, 18/4/2024, § 31).

70. Somut olayda 1. Asliye Ticaret Mahkemesi bilirkişi raporu almıştır. Raporda temliknamenin geçerliliğinin mahkemenin takdirinde olacağı, geçerli kabul edilmesi durumunda ise davanın kötü niyetli açıldığının değerlendirilebileceği, başvurucu BTA Securities açısından tüzel kişilik perdesinin aralanması koşullarının gerçekleşmediği ve başvuruculaların borçtan sorumlu tutulması durumunda teminat sözleşmesi kapsamında Vakıfbank tarafından sunulan belgelere göre ödenmesi gereken faizin %22,5 olacağı ifade edilmiştir (bkz. § 13).

71. 1. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafların iddia ve savunmalarını değerlendirmiş ve

öncelikle uygulanacak hukukun uyuşmazlığın teminat sözleşmesinden kaynaklanması nedeniyle Türk hukuku olduğunu ifade etmiştir. İbraname ve temliknamenin geçerlilik şartlarını sağlamadığını, yapılan kısmi ödemenin borçtan düşüldüğünü, temliknameye istinaden verilen hisse senedi ve tahvillerin de borcun ödendiği şeklinde değerlendirilemeyeceğini gerekçeleriyle açıklamıştır (bkz. § 14). Başvuruculların aynı uyuşmazlığa yönelik olarak Kazakistan Mahkemesine ve İngiltere Mahkemesine yaptıkları başvuruların da 30/3/2016 ve 17/4/2018 tarihinde reddedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 1. Asliye Ticaret Mahkemesi kararında Türk hukukunun uygulanması gerektiğinin ifade edilmesi ve başvuruculların Kazakistan ve İngiltere Mahkemelerine yaptıkları başvuruların reddedilmesi karşısında temlik yönünden İngiliz hukukunun ve tahkim şartının uygulanması gerektiğine ilişkin iddiaları ile tüzel kişilik perdesinin aralanması kapsamında sorumlu olduğu değerlendirilen BTA Securities yönünden Kazak mahkemelerinin yetkili olduğuna ve Kazak hukukunun uygulanması gerektiğine ilişkin iddialarının somut bir dayanağının kalmadığı değerlendirilmiştir.

72. BTA Securitiesin borçtan sorumluluğuna ilişkin olarak tüzel kişilik perdesinin aralanmasına dair yapılan değerlendirme incelendiğinde, bilirkişi raporunda tüzel kişilik perdesinin aralanması koşullarının oluşmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, BTA Bankın Şekerbankın %33,97 hissedarı olan BTA Securitiesin %100 hissedarı olduğunu, 21/7/2006 tarihli İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının resmî sitesinde Şekerbank tarafından yapılan duyuruda %33,9787 oranındaki hissesini BTA Banka satmak üzere bir hisse alım satım sözleşmesi imzaladığının, sözleşmeye göre alıcı tarafın hukuken BTA Securities olup bu şirketin hisselerinin BTA Banka ait olduğunun, ana şirket ve tam garantör olarak BTA Bankın da alıcı lehine anlaşmayı imzaladığının ifade edildiğini, ibraz edilen muhtelif gazete ve internet sitelerinde yer alan açıklamalarda, Şekerbankın sermayesinin %33,98 oranındaki payının 424.700.000 TL'ye Kazakistan sermayeli BTA Banka satıldığı ifadelerine yer verildiğini belirtmiştir. Ayrıca BTA Bankın internet sitesinde de BTA Bankın BTA Securities vasıtasıyla Şekerbank hisselerinin %33,98'ine sahip olduğu, 2012 yılında hisselerinin %22'sini Samruk Kazyna'ya sattığı, hâlihazırda hisselerinin satışının davacı banka tarafından başlatılan yasal süreç nedeniyle yasaklandığı (verilen tedbir kararı), yasağın kaldırılması hâlinde kalan hisselerinin elden çıkartılacağı şeklinde beyanının bulunduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla her iki davalının mal varlığı arasında bir ayrımın olmadığı, mal varlıklarının ve alanlarının birbirine karıştığı ve yönetim açısından da birliğin olduğu hususunun ortaya çıktığı belirtilmiştir. Şirketi kuran ortaklardan Engin Çolpan ve Tatiana Alekseevna Filippova'nın kredinin kullanılması sonrasında hisselerini Virjin Adalarında kurulu şirketlere devrettikleri, kullandırılan kredinin 58.000.000 USD'lik kısmının Şirketin talimatına istinaden aynı tarihlerde Tortola/Virjin Adalarında kurulu Watberg-İnvestments Ltd. Şti. hesabına gönderildiği, kalan 1.900.000 USD'lik miktarın da Slavinwestbank Ltd. Şti. Moskow'daki hesaba transfer edildiği ifade edilmiştir. Kredinin çekilmesi sırasında Şirket ortağı olan Tatiana Alekseevna Filippova'nın aynı zamanda davalı BTA Bankın çalışanı ve dava dışı Şekerbankın (BTA Securitiesi temsilen) Yönetim Kurulu üyesi olduğu, bu organik bağlantının dava dışı şirketin davacıdan kredi alınması amacıyla kurulduğunun delili olduğu, davalı BTA Bankın kendi çalışanı tarafından henüz yeni kurulmuş bir şirketin kullandığı kredi için 60.000.000 USD meblağlı bir teminat mektubunu düzenlemesinin de esasında iyi niyetinin olmadığını ortaya koyduğu belirtilmiştir (bkz. § 14).

73. 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin BTA Securitiesin borçtan sorumluluğuna yönelik yer verdiği tespit ve değerlendirmeler dikkate alındığında, tüzel kişilik perdesinin aralanmasına ilişkin koşulların oluştuğuna dair yargı mercilerinin karar ve gerekçelerinin keyfî ve

temelsiz olduğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesinin uygulandığı somut olay yönünden yapılan müdahalenin keyfî olmadığı ve başvurucular açısından ölçüsüz bir yük teşkil etmediği değerlendirilmiştir.

74. Başvurucuların bir diğer şikâyeti ise hesaplanan faizin miktarına ilişkindir. 1. Asliye Ticaret Mahkemesi kararının gerekçesinde faiz ve miktarı yönünden bilirkişi raporuna atıf yapılmıştır. Alınan bilirkişi raporunda uygulanan temerrüt faizinin miktarına ilişkin ayrıntılı şekilde değerlendirme yapıldığı da dikkate alındığında yargılama sonunda davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddiaların ve itirazların tartışıldığı, kararda hükme ulaşılması için ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu görülmüştür. Kanun yolu incelemesi sonucunda da kararın hukuka uygun bulunduğu anlaşılmıştır. Öte yandan mahkeme kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içerdiği söylenemeyecektir.

75. Bireysel başvuruya konu yargılama süreci bir bütün olarak dikkate alındığında mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucuların usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı, kararlarda yer verilen tespit ve gerekçelere göre yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı sonucuna varılmıştır. Nihayet başvurucuların mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin etkin ve yeterli güvencelerin mevcut olduğu da görülmüştür. Sonuç olarak tüm bu hususlar birlikte gözetildiğinde geri ödenmeyen kredi ve faizinden teminat sözleşmesi ve tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesi kapsamında başvurucuların sorumlu tutulması suretiyle yapılan müdahale yönünden mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı anlaşılmıştır.

76. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GUVANCH SAPARMADOV

B. No: 2020/26196 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GUVANCH SAPARMADOV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26196)

Karar Tarihi: 11/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Guvanch SAPARMADOV

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan kişinin mensup olduğu dinin kutsal kitabına erişmesinin süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle din ve vicdan özgürlüğünün, süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkına sınır getirilmesi nedeniyle de ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) 22/4/2020 tarihli ve 2020/2439 sayılı kararıyla Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü/tutukluların Kurum oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri yayın sayısı ve uygulama usulleri hakkında karar almıştır. Bu kapsamda anılan kararın (4) numaralı bendinde hükümlü veya tutukluların "en fazla 5 (beş) adet kitap (1 adet mensubu olduğu dinin kutsal kitabı ve 1 adet meali), 2 (iki) adet dergi, Kurum Kütüphanesinden de 3 (üç) adet kitap olmak üzere toplam 10 adet süreli/süresiz yayın bulundurabilmelerine ve yayınların 15 günde bir değiştirilebilmesi" hükmüne yer verilmiştir. Yine (8) numaralı bentte "öğretimine devam edenlere gelen ders

kitapları hariç kargo yoluyla ya da yakınları aracılığıyla gelen hiçbir kitap veya dokümanın Kuruma kabul edilmemesine" karar verilmiştir.

4. Başvurucu; mensup olduğu dinin kutsal kitabının süreli veya süresiz yayın hakkı kapsamında değerlendirilmesi, Kurumda dergi alınabilecek bir birimin ve kütüphanenin bulunmaması, il kütüphanesinden sadece bir kitabın temin edilebilmesi, yakınlarından gelen kitapların kabul edilmemesi kararlarına karşı Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Hâkimlik; Ceza İnfaz Kurumu kapasitesi, hükümlü sayısı ve bunlar için gerekli fiziksel koşullar dikkate alındığında yapılan işlemin usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) Hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek başvurucunun itirazının reddine 18/6/2020 tarihinde karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. İdare ve Gözlem Kurulu daha sonra 23/11/2020 tarihinde başvurucunun itiraz ettiği 2020/2439 numaralı kararını kaldırmış, 2020/6432 sayılı kararı almıştır. Kararda, hükümlü veya tutukluların "en fazla 5 (beş) adet kitap (1 adet mensubu olduğu dinin kutsal kitabı ve 1 adet meali hariç), 2 (iki) adet dergi, Kurum Kütüphanesinden de 3 (üç) adet kitap olmak üzere toplam 10 adet süreli/süresiz yayın bulundurabilmelerine ve yayınların 15 günde bir değiştirilebilmesine" karar vermiştir. Ayrıca yeni kararda şu hükümlere yer verilmiştir:

i. Öğrenim görmekte olan hükümlü/tutukluların öğrenim gördükleri okula ait ders kitaplarını kitap sınırlamasına dâhil edilmeden odalarında bulundurabilmelerine

ii. Hediye kapsamında birden fazla kitap geldiği takdirde sadece bir kitabın kabulüne, diğer kitapları ziyaretçi getirmişse ziyaretçisine verilmesine, kargo ile gelmiş ise de kargo ücretinin hükümlü/tutuklunun emanet para hesabından ücreti kesilerek kargonun geldiği adrese gönderilmesine veya emanet eşya deposuna kaldırılmasına

iii. Hükümlü/tutukluların kitap talep etmeleri durumunda; istedikleri kitapların ücretinin emanet para hesabından kesilmesini belirttikleri dilekçenin talepleri doğrultusunda Kurum aracılığı ile alınmasına

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Din ve Vicdan Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunun aldığı kararla sınırlamaya tabi olmayan, mensup olduğu dinin kutsal kitabına erişme hakkının süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı kapsamında sınırlandığını belirterek din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvurucunun itiraz ettiği İdare ve Gözlem Kurulu kararının ortadan kaldırıldığı, alınan yeni karar ile mensup olunan dinin kutsal kitabına ilişkin değerlendirmenin değiştirilerek süreli ve süresiz yayın hakkı

kapsamında getirilen sınırlamadan çıkarıldığı belirtilmiştir. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı ile yapılan protokol uyarınca dinî yayınların ceza infaz kurumlarında bulundurulmasının sağlandığı, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre içinde Kur'an-ı Kerim ve meali olmak üzere birçok kitaptan faydalandığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak somut başvuruda başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre zarfında süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkından yararlandığı ayrıca mensubu olduğu dinin kutsal kitabına ve mealine erişebildiği belirtilerek başvurucunun şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun mensup olduğu dinin kutsal kitabına ve mealine ulaşması kapsamında getirilen sınırlamaya yönelik şikâyetlerinin din ve vicdan hürriyeti kapsamında ve ifade özgürlüğü ışığında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Kur'an-ı Kerim'in tutuklu olan bir kişiye verilmemesi bağlamında benzer bir değerlendirme için bkz. Ahmet Sil [2. B.], B. No: 2017/24331, 9/5/2018, § 22).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İdare ve Gözlem Kurulunun mensup olunan dinin kutsal kitabı ile mealinin hükümlü ve tutuklu odalarında bulundurulmasına ilişkin kararlarının başvurucunun mensubu olduğu dinin kutsal kitabına ve mealine ulaşımına, dolayısıyla din ve vicdan hürriyetine müdahale oluşturduğu açıktır (bkz. §§ 3, 6). Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 24. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

13. Anayasa Mahkemesi Ahmet Sil kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, başvuruya konu kutsal kitap ve mealinin başvurucuya verilmemesi şeklindeki müdahalenin ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlamak gayesiyle, kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Ahmet Sil, §§ 29, 30). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Geriye, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

14. Herkes gibi tutuklu ve hükümlüler de Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda din ve vicdan özgürlüğüne de sahiptir (Ahmet Sil, § 41).

15. Din ve vicdan özgürlüğü, Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik devletin vazgeçilmez unsurlarındandır. Dolayısıyla demokratik toplumdaki vazgeçilmez öneminden dolayı bu özgürlüğe müdahale edilebilmesi için her durumda zorlayıcı toplumsal ihtiyacın var olduğu gösterilebilmelidir (Ahmet Sil, §§ 31, 32).

16. Mevcut başvurunun özelliklerinden biri de ifade özgürlüğü ile ilişkisidir. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında ifade özgürlüğüne herkesin sahip olduğu belirtilmiş, bunun sonucu olarak da Anayasa Mahkemesi pek çok kararında hükümlü ve tutukluların ifade

özgürlüğünün de Anayasa'nın koruması altında olduğunu vurgulamış, hükümlü ve tutukluların süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesinin bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altında bulunduğuna karar vermiştir (Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, §§ 29, 30; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy [1. B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; İbrahim Bilmez [1. B.], B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Ahmet Temiz (6) [2. B.], B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34).

17. Somut olayda başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun hükümlü ve tutukluların odalarında bulundurabilecekleri süreli ve süresiz yayınlara ilişkin aldığı kararla mensubu olduğu dinin kutsal kitabına ve mealine erişiminin sınırlandığını ileri sürmüştür. Söz konusu kararda, kutsal kitap ve mealinin hükümlü ve tutuklu odasında bulundurulması süreli veya süresiz yayınlardan faydalanma kapsamında değerlendirilmiş; bu kapsamda mensup olunan dinin kutsal kitabına ve mealine erişimi ile odada bulundurulması düzenlenmiştir (bkz. § 3).

18. İdare ve Gözlem Kurulu daha sonra aldığı aynı konudaki başka bir kararla, mensup olunan dinin kutsal kitabı ile mealinin hükümlü ve tutuklu odalarında bulundurulmasına ilişkin önceki kararı ortadan kaldırmış; anılan kitapların bulundurulmasına ilişkin sınırlamayı sonlandırmıştır (bkz. § 6). Bununla birlikte başvurucunun İdare ve Gözlem Kurulunun iki kararı arasında mensup olduğu dinin kutsal kitabına erişiminin sınırlandırıldığı açıktır.

19. Anayasa Mahkemesi, benzer konuda yapılan bir başvuruya ilişkin verdiği Ahmet Sil kararında -ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması için devletin meşru bir menfaatinin bulunduğu hâller dışında- kutsal kitapların tutuklu ve hükümlülerin yanlarında sürekli olarak tutulması, diğer bir ifadeyle mahpusların mensup oldukları dinin kutsal kitaplarının yanlarında bulundurabilecekleri kitap sayısına dâhil edilmemesi gerektiğini değerlendirmiştir (anılan kararda bkz. §§ 41-51). Eldeki başvuruda da başvurucunun mensup olduğu dinin kutsal kitabının ve mealinin belli bir dönem de olsa diğer kitaplar gibi sayı sınırına tabi tutulduğu, din ve vicdan hürriyetine yapılan bu müdahalenin neden gerekli olduğunun idare ve yargı kararlarında açıklanmadığı görülmüştür. Şu hâlde Anayasa Mahkemesinin anılan kararındaki değerlendirmeler ile vardığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucuya yanında sürekli olarak bulundurabileceği şekilde mensup olduğu dinin kutsal kitabının verilmemesine ilişkin idare kararı ile yargı makamları kararlarında ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığı sonucuna varıldığından Anayasa'nın 24. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun aldığı kararla süreli ve süresiz yayınlara erişiminin ölçüsüz şekilde sınırlandığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurucunun itiraz ettiği İdare ve Gözlem Kurulu kararının ortadan kaldırıldığı, alınan yeni karar ile süreli ya da süresiz yayınlara ilişkin belirlemelerin değiştirildiği, bu kapsamda başvurucunun mağdur sıfatının kalmadığı, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan protokol uyarınca hükümlü ve tutukluların okuma alışkanlığının artırılması için birçok süreli veya süresiz yayının ceza infaz kurumlarında bulundurulmasının sağlandığı belirtilmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre içinde Kurum Kütüphanesindeki 30 kitaptan yararlandığı ancak il/ilçe halk

kütüphanesinden kitap alma talebinde bulunmadığı, ayrıca başvurucuya Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı süre içinde ücreti mukabilinde süreli yayın olarak talep ettiği derginin de Kurum idaresince temin edildiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

22. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda bir hükümlü veya tutuklunun idarece uygun bulunandan daha fazla kitap bulunduramamasına ilişkin yasağı, ifade özgürlüğüne müdahale olarak kabul etmiş; daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayandığına karar vermiş ve mevcut başvuruya benzer başvurularda uygulanacak ilkeleri belirlemiştir (Özkan Kart [1. B.], B. No: 2013/1821, 5/11/2014).

23. Anayasa Mahkemesi, adı geçen kararda disiplini bozacak faaliyetleri önlemeye yönelik hukuki düzenlemeler olmadan bir ceza infaz kurumunda düzen sağlanamayacağına dikkat çekmiş; söz konusu ceza infaz kurumu idaresi ve güvenliği olduğunda müdahale ile hak arasında makul bir denge kurma konusunda kamu gücünü kullanan makamların geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu vurgulamıştır. Aynı kararda bu tarz başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolünün başvuruya konu müdahalenin olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayanarak yapıldığının ve keyfî olmadığının denetlenmesini kapsayacağı belirtilmiştir (Özkan Kart, §§ 50, 51, 53).

24. Müdahalenin önemi ve ağırlığı bir olayın kendine özgü olguları ile yakın ilişki içindedir. Koşullara göre belirli bir konuda araştırma ve inceleme yapan, söz gelimi yazar veya araştırmacı gibi kişilerin araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti daha fazla kitap bulundurmasını gerektirebilir. Tutuklu ve hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verilmesi ve verilen kitapları da yenisi ile değiştirme olanağının tanınması karşısında başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğu söylenemez. Üstelik başvurucu, kitap sayısı dışında kitaba erişiminin engellendiği yönünde bir şikâyette de bulunmamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Koç [2. B.], B. No: 2014/6506, 5/4/2017, § 14; Ahmet Uğur [2. B.], B. No: 2020/15499, 2/11/2023, § 14).

25. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında başvurucunun odasında bulundurduğu kitap ve dergilerin sayısının sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlandırma işleminin orantılı olmadığı söylenemez. Bu sebeple başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalede bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvurunun incelenmesi sürecinde Ceza İnfaz Kurumunun kutsal kitap ve mealine ilişkin

aldığı kararları değiştirdiği ve başvurucunun denetimli serbestlik kapsamında olduğu anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

30. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için tazminat talep eden başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 24. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1736, K.2020/1828) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YEŞİLYURT İNŞAAT MALZEMELERİ PAZ. İNŞ. TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.VE METİN YEŞİLYURT

B. No: 2020/27305 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27305

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YEŞİLYURT İNŞAAT MALZEMELERİ PAZ. İNŞ. TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. VE METİN YEŞİLYURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27305)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1.Yeşilyurt İnşaat Malzemeleri Paz. İnş. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti. 2. Metin YEŞİLYURT

Vekili : Av. Ali Faruk AKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, imar mevzuatına aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan tahliye ve yıkım işlemlerinden kaynaklanan zararların karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculardan Metin Yeşilyurt'un (Başvurucu) murisi Kocaeli'nin Çayırova ilçesi Cumhuriyet mahallesinde bulunan taşınmazda hisseli maliktir. Muris 3/11/1999 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu, diğer başvurucu Yeşilyurt İnşaat Malzemeleri Paz. İnş. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.nin (Başvurucu Şirket) kurucu ortağı ve temsilcisidir.

3. 2004 yılı içinde Başvurucu Şirkete Şekerpınar Belediyesi (Belediye) Zabıta Müdürlüğünce 67,25 m² ölçüsünde inşaat malzemeleri satış (büro) yeri hususunda işyeri izin harcı belgesi

düzenlenmiştir. Belgede işyeri açma tarihi 7/10/2004 olarak belirtilmiş ve belgenin iskân izni almak şartıyla bir yıl süreyle düzenlendiği ifade edilmiştir.

4. 15/3/2012 tarihinde Belediye encümen kararı ile söz konusu taşınmaz üzerinde imar uygulaması yapılmış, uygulama ile Başvurucu Şirketin faaliyet gösterdiği yer yeşil alan ve park alanında kalmış ve Başvurucunun murisine ait hisse yerine başka bir yerden tahsis yapıldığı anlaşılmıştır.

5. Belediye Zabıta Müdürlüğünce 4/11/2012 tarihinde düzenlenen tutanakta, Başvurucu Şirketin ilgili mahalde inşaat malzemelerini çevre ve insan sağlığı güvenliğine aykırı olarak biriktirdiği belirtilmiştir. 19/2/2013 tarihli tutanakta; kamuya ait park ve yeşil alanda, inşaat malzemeleri, kum, çakıl, tuğla, üç adet kamyon, iki adet konteynerin bulunduğu ifade edilmiş ve haksız işgalin on beş gün içinde giderilmesi için süre verilmiştir. 11/3/2013 tarihli tutanakta; kamuya ait park ve yeşil alanda, inşaat malzemeleri, kum, çakıl, tuğla, üç adet kamyon ile iki adet konteynerin verilen on beş günlük süre içinde kaldırılmadığı ifade edilmiş ve fotoğraflar eklendiği belirtilmiştir. 25/3/2013 tarihli tutanakta, işgalin sonlandırılmadığı ifade edilmiş ve iki adet gecekondu yapının taşınmaz üzerinde bulunduğu belirtilmiştir. 8/4/2013 tarihli yazıda ise park ve yeşil alan üzerindeki işgal nedeniyle 18/4/2013 tarihinde yıkım ve tahliye yapılacağı bildirilmiştir.

6. Başvurucular, yıkıma ilişkin 8/4/2013 tarihli işlemin iptali talebiyle Belediye aleyhine Kocaeli 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare Mahkemesi 27/6/2014 tarihinde davanın kabulüne ve işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kamunun ortak alanlarının işgali hâlinde tahliye yetkisinin mülki amirde olduğu, ayrıca Başvurucunun murisinin hissesi bulunan alan ile başvuruculların kullandıkları alanın bu parsele isabet edip etmediği ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesinin onuncu fıkrasında belediye hizmetlerine ayrılan yerler üzerinde bulunan yapıların kamulaştırılmadan yıkılamayacağına ilişkin hükmün dikkate alınarak yıkım kararı alınması gerekirken bu hususlara riayet edilmediği ifade edilmiştir. Temyiz talebini inceleyen Danıştay Onyedinci Dairesi 25/2/2016 tarihinde kararı onamış ve Danıştay Onuncu Dairesi de 28/2/2017 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

7. Başvurucular 7/3/2018 tarihinde Belediye aleyhine İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 10.000 TL manevi ile 90.000 TL maddi zararının karşılanmasını talep etmiştir. Başvurucular; dava dilekçesinde, yıkım ve tahliye işleminin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmesine rağmen işlemlerin gerçekleştirildiğini belirtmiştir. 2004 yılında alınan ruhsatla hem depo hem de işletme olarak aile şirketi niteliğiyle kullanılan yerin tahliye edilmesi sonucunda maddi ve manevi zarara uğradığını, yıllık 2.000.000 TL ciro eden işletmenin yıkılmasının müşteri çevresi kaybına ve maddi zarara yol açtığını ileri sürmüştür. Ayrıca dava dilekçesinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir. İdare Mahkemesi Belediyeden işlemlere ilişkin belgeleri, başvuruculardan da uğranılan zararı ortaya koyan somut tüm bilgi ve belgeleri sunmasını istemiştir. Başvurucular; dava dilekçesinde ileri sürdükleri zarara ilişkin iddialarını tekrar etmiş, yapılar için bazı fotoğrafları sunduklarını belirterek enkaz bedeli değil kamulaştırma bedelinin bilirkişi ve keşif marifetiyle tespit edilmesini talep etmiştir.

8. İdare Mahkemesi 29/11/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; yapıların bulunduğu alanın kısmen park-kısmen imar yolunda kaldığı, yapıların hangi tarihte yapıldığına ve ruhsatların bulunup bulunmadığına ilişkin bilgilerin dosyaya sunulmadığı, yıkımdan önce yapıların enkaz bedelinin tespitinin yapılmadığı ve oluştuğu iddia edilen

maddi zarara ilişkin somut bilgi ve belgelerin dosyaya sunulmadığı ifade edilmiştir. İdari eylem ve işlemlerden kaynaklanan zararların idarece tazmin edileceği ancak ödenecek tazminat miktarının tesbitinde maddi zararın somut olarak ortaya konulması gerektiği hâlde zararın somut bilgi ve belgelerle ortaya konulmadığı, dava dilekçesinde ileri sürülen varsayımlardan hareketle de oluşan zararın belirlenemeyeceği ve önceki iptal davasında esasa yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca manevi tazminatın ölüm, bedensel zarar ve kişilik haklarına saldırı hâllerinde söz konusu olabileceği, kişinin mal varlığında meydana gelen eksilmeyi gidermeye yönelik bir tazmin aracı olmadığı, imar planlarında kısmen park-kısmen imar yolunda kalan ve başvuruculların mülkiyetinde bulunmayan alanda ruhsatsız yapılan yapılara ilişkin manevi tazminat isteminde hukuka uyarlık görülmediği ifade edilmiştir.

9. Başvurucular; istinaf talebinde bulunmuş ve işyeri açma ruhsatı olduğunu, park ve yeşil alanın daha önce Başvurucunun murisine ait hisse üzerinde bulunduğunu ve imar uygulaması ile yerinin değiştiğini, meydana gelen zararların dosyaya sunulan fotoğraflar ile bilirkişi incelemesi sonucunda tespit edilebileceğini ileri sürmüştür. İstinaf talebini inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesince 16/6/2020 tarihinde kararın uygun bulunduğu ifade edilerek istinaf başvurusu kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucular, nihai hükmü 7/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, işyeri ruhsatı ve emlak vergi bildiriminin dosyaya sunulmasına rağmen mahkemece görmezden gelindiğini, yapıların imar uygulaması öncesinde murisin hissesi bulunan kısma inşa edildiğini ve imar uygulaması ile yeşil alan ve park alanında kaldığını, ayrıca yetkisiz makam tarafından yıkıldığının belirlendiğini ifade etmiştir. Dosyaya fotoğraflar sunulmasına, bilirkişi incelemesi ve keşif yapılması talebine rağmen bu taleplerinin yerine getirilmeyerek zararın ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddedildiğini ileri sürmüştür. Bu nedenlerle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, ruhsatsız yapıların yıkılmasına ilişkin Mehmet Memiş ([2. B.], B. No: 2015/5380, 30/10/2018) ve Beyhan Polat ve Mehmet Polat ([2. B.], B. No: 2016/6635, 4/4/2019) kararlarında başvuruculların yıkılan yapıların kullanımı yönünden Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken bir menfaatlerinin olduğunu kabul etmiştir (Mehmet Memiş, § 37; Beyhan Polat ve Mehmet Polat, § 27).

16. Somut olayda, 2004 yılı içinde Başvurucu Şirket adına düzenlenen işyeri izin harcı belgesinde 67,25 m² ölçüsünde inşaat malzemeleri satış (büro) yeri için izin verildiği, Belediye Zabıta Müdürlüğünce düzenlenen 19/2/2013 ve 11/3/2013 tarihli tutanaklarda da anılan yerde inşaat malzemeleri, kum, çakıl, tuğla, üç adet kamyon, iki adet konteynerin

bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca son olarak 25/3/2013 tarihli tutanakta ise işgalin sonlandırılmadığı ifade edilmiş ve iki adet gecekondu yapının taşınmaz üzerinde bulunduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla anılan malzeme, araç gereç ve yapılar yönünden başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken ekonomik bir menfaatlerinin olduğu kabul edilmiştir.

17. Durali Gümüşbaş ([2. B.], B. No: 2015/6427, 10/10/2018) kararında başvurucu adına kayıtlı tapulu taşınmaz üzerindeki ruhsatsız binanın Belediye tarafından yürütülen yol açma çalışması sırasında yıkılması nedeniyle kamu makamlarının doğrudan yürütmekte olduğu bir faaliyet sırasında başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale meydana geldiği ifade edilmiştir. Söz konusu müdahalenin niteliği sebebiyle mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Durali Gümüşbaş, §§ 40-42). Somut olayda da başvuruculların benzer yöndeki şikâyetlerinin mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına saygıya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi uygun bulunmuştur.

18. Başvuruculların mülkiyet hakkı kapsamında bulunduğu ve yıkıldığı anlaşılan yapılara ilişkin müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığı değerlendirilmelidir.

19. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

20. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

21. Demet Demirel ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/12998, 1/12/2022) kararında, başvuruculların iş müfettişliğine atanmalarının geciktirilmesinin hukuka aykırı olduğunun idare mahkemelerinin istinaf denetiminden geçmiş kararlarıyla saptandığı ifade edilmiştir. Atama işlemlerinin geciktirilmesinin hukuka aykırı olmasının başvuruculların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğunu gösterdiği belirtilmiş ve mülkiyet hakkına yönelik ihlalin idare mahkemeleri tarafından tespit edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu aşamadan sonra Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemenin bu ihlalin giderilip giderilmediğine yönelik olacağı ifade edilmiştir (Demet Demirel ve diğerleri, § 41).

22. Somut olayda başvuruculaların yıkım işlemi aleyhine açtıkları dava kabul edilmesine rağmen yapıların yıkıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme hukuka aykırılığı yargı kararı ile tespit edilen yıkım işlemi nedeniyle ortaya çıkan ihlalin giderilip giderilmediğine yönelik olacaktır.

23. Hukuk devletinde idare, hukuka aykırı olarak tesis ettiği işlemlerin sebep olduğu ihlalleri giderme yükümlülüğü altındadır. İdare; eski hâle getirme (restitutio in integrum) ilkesi gereğinde kişiyi, hukuka aykırı işlem tesis edilmemiş olsaydı kişi hangi durumda olacaksa ona mümkün olduğunca en yakın konuma getirmekle yükümlüdür (Demet Demirel ve diğerleri, § 45; Narin Nihal Parlak [1. B.], B. No: 2019/16487, 3/3/2022, § 39). Oysa ki Belediye hukuka aykırı olduğu belirlenen yıkım nedeniyle ortaya çıkan zararı tümüyle gidermesi gerektiği hâlde yargı mercileri maddi ve manevi zararın giderilmesi talebiyle açılan davayı reddetmiştir.

24. İdarenin tesis ettiği işlemle hak ve özgürlüklerini ihlal ettiği başvuruculaların uğradığı mali kayıpları telafi etmekle yükümlü kılınması hukuka aykırı işlem tesis edilmesi konusunda kamu görevlileri yönünden caydırıcı bir etki de gösterebilecektir. Anayasa'nın 5. maddesi devlete, hak ve özgürlüklerin ihlalinin önlenmesi için caydırıcı tedbirler alma ödevi de yüklemektedir (Demet Demirel ve diğerleri, § 46; Narin Nihal Parlak, § 40).

25. Sonuç olarak Belediye, hukuka aykırılığı yargı mercilerince saptanan yıkım kararını uygulayarak başvuruculara ait yapıları yıkmış ve bu nedenle başvuruculaların mülkiyet hakkına kanuni dayanaktan yoksun şekilde müdahalede bulunmuştur. Yargı mercileri ise maddi zararın somut bilgi ve belgelerle ortaya konulmadığı, manevi tazminatın ise kişinin mal varlığında meydana gelen eksilmeyi gidermeye yönelik bir tazmin aracı olmadığı gibi imar planlarında kısmen park-kısmen imar yolunda kalan ve başvuruculaların mülkiyetinde bulunmayan alanda ruhsatsız yapılan yapılar için talep edilemeyeceği yorumunda bulunmuştur. Ayrıca yargı mercilerinin kararlarında 11/3/2013 tarihli tutanak ekine eklendiği belirtilen fotoğraflara, başvuruculaların dosyaya sunduğunu belirttiği fotoğraflara ve 25/3/2013 tarihli tutanakta taşınmaz üzerinde iki adet gecekondu bulunduğuna ilişkin tespite neden itibar edilmediği ve bilirkişi incelemesi yapılmasına neden gerek görülmediği hususlarında bir gerekçeye de yer verilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkını ihlal eden bu müdahalenin başvuruculaların zararının giderilmesi suretiyle ortadan kaldırılabilmesi mümkün olduğu hâlde yargılama mercilerinin değerlendirme ve yorumu mülkiyet hakkına ilişkin ihlalin devam etmesine yol açmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile toplam 90.000 TL maddi ve 70.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2018/283, K.2019/1331) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ŞANAL

B. No: 2020/29286 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29286

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ŞANAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29286)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Ahmet ŞANAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltında olumsuz koşullarda tutulma ve kamu görevlilerinin kasıtlı fiilleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu gerekçesiyle 5/8/2016 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış; 10/8/2016 tarihinde tutuklanmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

3. Başvurucu 28/2/2020 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu bu şikâyetinde gözaltına alındıktan sonra götürüldüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde (TEM) nezarethaneye alınmadan önce ve üçüncü gün ifadesinin alınması için beklerken elleri arkadan kelepçeli olarak ve burnu duvara değecek şekilde ikişer saat koridorda ayakta tutulduğunu, bu sırada oradan geçen kolluk görevlilerinin ve bir kadın polis memurunun tehdit ve hakaretlerine maruz kaldığını, daha sonra yerleştirildiği nezarethanenin çok kalabalık olması nedeniyle beş gece boyunca yerde yatmak zorunda kaldığını, olumsuz koşullarda barındırıldığını, gözaltından çıkış raporunu düzenleyen

doktorun tutuklulara sadece birşeyleri olup olmadığını sorup muayene etmeksizin rapor düzenlediğini ileri sürerek kolluk görevlilerinden ve görevli doktordan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

4. Başsavcılık soruşturma başlatmış ve başvurucunun sanık olarak yargılandığı ağır ceza mahkemesi dosyasını soruşturma dosyasına almak suretiyle başvurucunun gözaltına giriş ve çıkış adli muayene raporlarını, Müdafii Görüşme Tutanağı'nı ve gözaltına alınırken verdiği kolluk ifadesini soruşturma dosyasına kazandırmıştır.

5. Başvurucunun gözaltına alındığı 5/8/2016 tarihinde ve gözaltından çıktığı 10/8/2016 tarihinde olmak üzere hakkında iki sağlık raporu düzenlenmiş, bu raporlarda herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığı tespitleri yapılmıştır.

6. Başvurucu; terör örgütü üyesi olma suçu kapsamında 8/8/2016 tarihinde kolluk tarafından müdafii eşliğinde alınan ifadesinde ve 10/8/2016 tarihinde Afyonkarahisar Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yine müdafii eşliğinde gerçekleştirilen sorgusunda yakalandığı sırada ve sonrasında kolluk görevlilerinin fiziksel ya da sözlü şiddetine uğradığına ilişkin bir şikâyet ileri sürmemiştir.

7. Başsavcılık 12/5/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık; bu kararına gerekçe olarak başvurucunun kolluktaki ifadesinde ve Afyonkarahisar Sulh Ceza Mahkemesindeki sorgusunda kendisine işkence yapıldığına dair herhangi bir beyanı olmamasını, gözaltındayken alınan adli muayene raporlarında herhangi bir darp ve cebir bulunmadığının belirtilmesini, kollukta gözaltındayken müdafii ile görüştürüldüğünü ve avukat görüşme tutanağı düzenlenmesi karşısında polisler tarafından fiziksel ya da sözlü şiddet uygulandığına dair herhangi bir bulguya rastlanmadığını göstermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı Afyonkarahisar 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 23/6/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 17/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gözaltında Olumsuz Koşullarda Tutulma Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, gözaltında olumsuz koşullarda tutulduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

13. Anayasa Mahkemesi gözaltında tutulan kişilerin nezarethanedeki tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki iddialarıyla ilgili olarak temel ilkeleri ortaya koyduğu ve değerlendirmelerde bulunduğu kararında, şikâyete konu yetersiz koşullardaki tutma hâli sona ermişse açılacak tazminat davasını etkili bir yol olarak

kabul etmiştir (Nebahat Baysal Gül [2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, §§ 17-31; ayrıca yetersiz miktarda yiyecek ve içecek verilmesi iddiası yönünden bkz. Tuncay Gürsen [1. B.], B. No: 2016/35379, 15/1/2020, §§ 17-23). Bu başvuruda da anılan içtihatta belirlenen temel ilkeden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Bu durumda tazminat davası yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamu Görevlilerinin Kasıtlı Fiilleri Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; gözaltında tutulduğu dönemde elleri ters kelepçeli olarak toplam dört saat kadar ayakta tutulmak suretiyle fiziksel şiddetle ve kolluk görevlilerinin hakaret ve tehditleri nedeniyle sözlü şiddetle karşı karşıya kaldığını, gözaltından çıkış raporunu düzenleyen doktorun ise sadece birşeyi olup olmadığını sormakla yetinip bir muayene gerçekleştirmeden rapor düzenlediğini, yaşadığı bu olaylar hakkındaki şikâyetin etkili bir şekilde soruşturulmadığını ileri sürmüştür. Konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadını sunan Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre sonra kötü muamele iddiasında bulunduğunu, bu süreçte doktor raporlarının incelendiğini, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığını beyan etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

18. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

19. Başvurucunun gerekmediği hâlde ellerinin arkadan kelepçelendiği iddiası bakımından yapılan değerlendirmede Anayasa Mahkemesi içtihatlarında belirtildiği üzere tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumu dışında bulundukları süre boyunca kaçmalarının önlenmesi, kendilerine veya başkalarına zarar verme tehlikesinin bertaraf edilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılması kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmamaktadır. Ancak bu tür tedbirlerin alınıp uygulanmasında tutuklu veya hükümlülerin fiziksel veyahut ruhsal durumları ile tedbirin olası olumsuz etkilerinin birlikte dikkate alınarak bir sonuca ulaşılması gerekir (Ö.U. [1. B.], B. No: 2016/62587, 23/6/2020, § 32). Elbette bu araçların

kullanımında kamu makamlarının takdir yetkisini, alınan tedbirin amacını aşacak boyutta keyfî veya gereksiz kullanmaları kötü muamele kapsamında kalabilmektedir. Bu durumda öncelikle değerlendirilmesi gereken husus, alınan tedbirin makul seviyede sayılıp sayılmayacağı ve sonuçları bakımından hakkında tedbir uygulanan kişideki fiziksel ve ruhsal etkilerinin kötü muamele sayılması için aranan eşiğe ulaşıp ulaşmadığıdır (Ö.U., § 33). Bu ilkeler suç isnadı nedeniyle yakalanıp gözaltına alınan kişiler yönünden de geçerlidir. Somut olayda başvuru formunda ve soruşturma dosyasında başvurucunun ellerinin kelepçelendiğine dair beyanı dışında bir bilgi ya da belge bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucu, ellerinin arkadan kelepçelenmesinin fiziksel ve/veya ruhsal etkilerinden ve sonuçlarından da hiç bahsetmemiştir. Bu hâlde başvurucunun ellerinin arkasından kelepçelenmiş olduğu iddiasına değer atfedilmesi durumunda dahi kelepçe tedbirine başvurulmasının gerekliliğinin ve makullüğünün değerlendirilmesine gerek olmadığı ve yaşanan darbe teşebbüsünün üzerinden henüz çok fazla zaman geçmemişken gözaltına alınan başvurucuya ilk gözaltına alınmasından sonra ve ifadesinin alınması için barındırıldığı nezarethaneden çıkarıldığı anlarda kelepçe takılmasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için gerekli asgari ağırlık derecesine ulaşmadığı, bu nedenle kelepçeleme iddiasının açıkçadayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer değerlendirme başvurucunun gözaltı çıkış raporunu düzenleyen doktorun muayene gerçekleştirmeksizin sadece birşeyi olup olmadığını sormakla yetinerek raporu düzenlediği iddiası bakımından da geçerlidir. Zira başvurucu, gözaltı sürecinde ellerinin arkadan kelepçelenmesi ve ayakta bekletilmesi dışında fiziksel şiddet gördüğünü iddia etmediği gibi fiziksel bir yakınmada da bulunmamış ve doktorun yaptığını ileri sürdüğü uygulamanınfiziksel ve/veya ruhsal etkilerinden ve sonuçlarından da bahsetmemiştir.

20. Yine başvurucu, kolluk görevlilerinin sözlü şiddet uyguladığını ileri sürmüşse de başvurucunun iddialarını destekler mahiyette bir veri sunmadığı ve dosya kapsamındaki delillerin sözlü şiddet iddiasını desteklemediği görüldüğünden bu iddianın da savunulabilir olmadığı ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

21. Ayrıca başvurucunun iddialarını teyit eden yeterli emare olmamasının yanında ifadesinin ve sorgusunun müdafii eşliğinde yapılmasına rağmen tüm aşamalarda kötü muameleyle ilgili bir iddia ileri sürmeyen başvurucunun kötü muamele iddialarını özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, gözaltına alınmanın üzerinden uzun bir süre (3 yıl 6 ay 18 gün) geçtikten sonra ifade etmesi kötü muamele iddialarının ciddiyeti üzerinde haklı bir şüphe uyandırmaktadır. Sonuç itibarıyla başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gözaltında olumsuz koşullarda tutulmadan dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamu görevlilerinin kasıtlı fiilleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NUSRETTİN BAĞATUR

B. No: 2021/544 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/544

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NUSRETTİN BAĞATUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/544)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Nusrettin BAĞATUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilk derece mahkemesinde karar veren hâkimin kanun yolu incelemesinde istinaf dairesi başkanı olarak yargılamaya katılmasının bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının; boşanma davası kesinleştirilmediği için malların tasfiyesi davasının açılamaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara 8. Aile Mahkemesinde 21/3/2013 tarihinde boşanma davası açmıştır. Mahkeme, başvurucunun tam kusurlu olduğu gerekçesiyle 5/11/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Temyiz istemi Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından 21/4/2014 tarihinde reddedilmiş anılan karar onanmıştır.

3. Başvurucu, Ankara 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) 16/6/2017 tarihinde tekrar boşanma davası açmıştır. Mahkeme, 19/6/2018 tarihinde davanın kabulüne ve tarafların boşanmalarına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; daha önce açılan davada (bkz. § 2) belirlenen kusur durumunun bu davada da bağlayıcı olduğu, ortada yeni bir vakıa iddia ve ispat edilmediğinden başvurucunun tam kusurlu olduğu belirtilmiştir.

4. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 18/6/2019 tarihli kararla istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

5. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 13/10/2020 tarihinde temyiz istemini reddederek onama kararı vermiş, Mahkeme 8/12/2020 tarihinde kesinleştirme işlemini yapmıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 9/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, ilk açılan boşanma davasında (bkz. § 2) karar veren hâkimin başvuruya konu (bkz. § 3) boşanma davasının istinaf incelemesinde daire başkanı olarak yer alması ve karar vermesinin bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

9. Somut olayda başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiayı temyiz kanun yolu sürecinde dile getirmediği ve başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketmediği anlaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

13. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Diğer İhlal İddiaları

14. Başvurucu, kusur oranının belirlenmesinde ilk açılan boşanma davasının esas

alınmasının hatalı olduğunu, ispat için ikinci açılan davada Mahkemeye sunduğu belgelerin dikkate alınmadığını, kusur tespitine ilişkin hatalı karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

16. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, boşanma kararının talep edilmesine rağmen kesinleştirilmemesi nedeniyle malların tasfiyesi davası açılamadığını, bu nedenle mallarını kullanamadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

19. Başvuru konusu olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

20. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu, Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği [1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

21. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma,

oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

22. Başvuruya konu somut olayda başvurucunun mal varlığı üzerindeki haklarıboşanma kararı olsa da devam etmektedir. Kaldı ki başvurucu boşanma kararından sonra kesinleştirme işlemi yapılmadığını ileri sürmüşse de Yargıtay onama kararının 13/10/2020 tarihinde verildiği, kesinleştirme şerhinin ise 8/12/2020 tarihinde yapıldığı dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlaline neden olduğunu ileri sürdüğü husus, diğer bir ifadeyle kesinleştirme işlemi nihai karar verildikten sonra kısa sürede gerçekleşmiştir. Kesinleştirme işleminin kısa sürede gerçekleştiği anlaşılmış, ayrıca mal varlığını oluşturan ve boşanma sebebiyle tasfiyeye konu olabilme potansiyeli bulunan mallarının kullanımıyla ilgili ne tür bir zorlukla karşılaştığı veya kullanımının engellendiğine ilişkin bir açıklama da yapmadığı anlaşılan başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPASLAN ÇALIM VE MELEK ÇALIM

B. No: 2021/5645 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5645

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPASLAN ÇALIM VE MELEK ÇALIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5645)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : 1. Alpaslan ÇALIM 2. Melek ÇALIM

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör saldırısı üzerine meydana gelen zararın karşılanması talebiyle açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvuruculaların yakını H.Ç.de söz konusu saldırıda hayatını kaybetmiştir. H.Ç.nin mirasçıları tarafından Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış ve 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.849,95 TL nakdi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

3. H.Ç.nin mirasçısı olan eş ve çocukları ile kardeşi olan başvurucular, hak edilen tazminat miktarının daha fazla olduğu iddiasıyla 1/4/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak toplam 500.000 TL manevi tazminat talep etmişlerdir; ancak talepleri zımnen reddedilmiştir.

4. Başvurucular, 27/8/2014 tarihinde Hatay 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmışlardır. Dava dilekçesinde geçen ifadeler şu şekildedir:

"...

KONU : Reyhanlı'da 11/5/2013 tarihinde gerçekleşen terör saldırısı sonucu kardeşini kaybeden davacılar lehine 30.000'er TL manevi tazminat talebi içeren dava dilekçemizin sunumudur.

...

11/5/2013 tarihinde Hatay ili, Reyhanlı ilçesinde, Belediye binası önünde gerçekleşen terör saldırısında, müvekkillerin eşi/babası olan [H.Ç.] hayatını kaybetmiştir.

...

Davalı aleyhine, manevi tazminatın tahsili talebiyle İçişleri Bakanlığına 1/4/2014 tarihinde yapmış olduğumuz yazılı başvuruya (Ek-1), olumlu ya da olumsuz herhangi bir cevap verilmemiştir. Açıklanan nedenle işbu davayı açma zorunluluğu doğmuştur.

...

6098 sayılı yasa kapsamında (madde 76); 'Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.' hükmüne amirdir. Diğer taraftan aynı yasanın 55/2 fıkrası 'Bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır.' hükmü kapsamında Sayın Başkanlığınızın idarenin geçici ödemeyi değerlendirmesini talep ediyoruz. Bu itibarla, davalının gördüğü zarar ortadadır. Dava tarihi itibarıyla davacıların geçim sıkıntısı mevcuttur. Somut deliller ışığı altında heyetinizin de takdiri ile karar tarihinden önce, inceleme aşamasında davacıya geçici bir ödemenin yapılması talebimizi arz ediyoruz.

...

Müteveffa, ölüm tarihi itibarıyla 41 yaşında idi. Müteveffanın ölmesinde tek sebep, orada o dakikada bulunuyor olmasıydı. Genç yaştaki kardeşini kaybeden davacılar, bu ölümün ardından büyük bir acı yaşamışlardır ve bu acı hayatlarının sonuna kadar etkisi azalsa da dinmeyecektir. Halen de Reyhanlı patlamasının faillerinin bulunamamış olması bu acıyı artırmaktadır. Hiçbir şey ile telafi edilemeyecek bir elemdir. Bu itibarla, davacılar için 30.000'er TL olmak üzere toplam 60.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep ediyoruz.

SONUÇ ve İSTEM : Arz ve izah edilen nedenlerle, Başkanlığınıza açılmış olan davanın kabulü ile,

1-Davacı kardeşler açısından 30.000'er TL almak üzere toplamda 60.000 TL manevi tazminatın davalı idare tarafından davacılara ödenmesine,

2-Yargılama giderleri ve vekâlet ücretinin davalı idareye yükletilmesine karar verilmesini vekaleten arz ve talep ederim."

5. Dava dilekçesinin tebliği üzerine davalı İçişleri Bakanlığı, süresi içerisinde savunmasını sunmuş ve dilekçelerin teati aşaması bu noktada son bulmuştur. Mahkeme 23/6/2015 tarihli karar ile başvuruculaların tazminat isteminin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvuruculaların talepleri ve davanın konusu "manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemi" olarak özetlenmiş; idarenin hizmet kusuru bulunmadığı belirtilmiş, sosyal risk ilkesi gereği başvuruculara talep ettikleri miktar üzerinden tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; 5233 sayılı Kanun'da manevi tazminata yönelik ayrıca ve açıkça bir düzenleme bulunmamakla birlikte bu yönde değerlendirme yapılmasını engelleyen bir hükmün de yer almadığını, menfi durumdan yola çıkılarak manevi tazminata hükmedilemeyeceği yorumunun hukuki olmadığını, bu kapsamda maddi zararlara yönelik imzalanan sulhnamenin manevi tazminat istemeye engel oluşturmayacağını belirtmiş ve Anayasa Mahkemesi içtihadını da gözeterek kanaatini oluşturmuştur.

6. Başvurucular ve İçişleri Bakanlığı gerekçeli karara karşı temyiz talebinde bulunmuşlardır. Başvurucular temyiz dilekçesinde, kararın manevi tazminat talepleri yönünden hükmedilen kısmına bir itirazlarının olmadığını ancak ibranameye ilişkin gabin iddiasının Mahkeme tarafından incelenmediğini, sulhnamenin kazanın hemen akabinde imzalatıldığını, bu süreçte içinde bulundukları manevi çöküntü ve cehaletin gözardı edildiğini ileri sürmüşlerdir. İdarenin hizmet kusurunun bulunduğunu ve bunun dosya kapsamında mevcut deliller ile sabit olduğunu iddia eden başvurucular, bu nedenle uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun'a göre değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine göre çözümlenmesi gerektiğini belirterek sulhnamelerin iptalini ve maddi tazminata ilişkin davanın reddedilen kısmının bozulmasını talep etmişlerdir. Davalı İçişleri Bakanlığı ise 5233 sayılı Kanun'da ölen kişinin birinci derece yakınlarına sosyal risk ilkesi gereği maddi tazminat ödenmesinin hüküm altına alındığını, somut olayda da ilgili Kanun uyarınca gerekli ödemenin yapıldığını, yasal mirasçıların (H.Ç.nin eşi ve iki oğlu) herhangi bir zorlama olmadan sulhnameyi imzaladıklarını belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

7. Danıştay 10. Dairesi (Daire) yapmış olduğu inceleme neticesinde başvuruculaların temyiz itirazlarının reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davanın sadece manevi tazminat talebiyle açıldığı ve taleplerin kabulüne hükmedildiği, dolayısıyla gabin sebebiyle sulhnamelerin iptali ve maddi tazminat taleplerine yönelik temyiz isteminde hukuki yarar bulunmadığı belirtilmiştir. Davalı İçişleri Bakanlığının temyiz itirazlarına yönelik inceleme neticesinde ise Daire, patlamaya ilişkin ön inceleme raporu ve ekleri ile sorumlulara yönelik başlatılan ceza soruşturmasını incelemek suretiyle somut olayda idarenin hizmet kusuru olduğuna kanaat getirmiş; bu kapsamda başvuruculaların talep ettikleri toplam 60.000 TL tazminatın sosyal risk ilkesi gereği değil hizmet kusuru gereği ödenmesi gerektiğini belirterek değişik gerekçeyle kararın onanmasına hükmetmiştir.

8. Davalı İçişleri Bakanlığı, onama kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuş; karar düzeltme dilekçesi başvurucular vekiline tebliğ edilmiş ancak başvurucular tarafından herhangi bir karşı iddia yahut savunma içerir dilekçe ibraz edilmemiştir. Daire tarafından yapılan inceleme neticesinde 19/10/2020 tarihli karar ile talebin reddine hükmedilmiş; ancak kararda idarenin hizmet kusuru gereği değil sosyal risk ilkesi gereği sorumlu olduğu belirtilerek sonuç aynı kalmak suretiyle gerekçe değiştirilmiştir.

9. Başvurucular, nihai hükmü 17/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular; maddi tazminat taleplerinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, 5233 sayılı Kanun kapsamında imzalanan sulhnamelerin bir geçerliliğinin bulunmadığını, zira idarenin sorumluluğunun sosyal risk ilkesine değil 2577 sayılı Kanun uyarınca hizmet kusuruna dayandığını ileri sürmüşlerdir. İdarece patlamayı gerçekleştiren kişilere dair detaylı bilgiye vâkıf olunduğu hâlde gerekli önlem ve tedbirlerin alınmadığını belirten başvurucular, davanın da bu kapsamda tazminat hukukunun genel prensiplerine göre açıldığını, ancak gerekçeli kararda yapılan değerlendirme nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; başvurucuların adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

14. Dava konusu yapılmış maddi olay ve olgular ile delillerin değerlendirilmesi ilke olarak yargı mercilerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında yargı mercilerinin maddi olay ve olgular ile delillerin değerlendirilmesi hususundaki takdirini denetlemesi kural olarak mümkün değildir. Ancak yargı mercilerinin bu hususstaki değerlendirmelerinin bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi ve bunun hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin denetim hakkı saklıdır (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

15. Somut olayda başvurucular, Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde meydana gelen patlamanın üzerinden yaklaşık bir yıl geçtikten sonra ölen kardeşleri için manevi tazminat talebi ile İçişleri Bakanlığına başvurmuşlar; akabinde de Mahkemede dava açmışlardır. Başvurucular dava dilekçesinde, kardeşlerinin ölümünden dolayı hissedilen acı ve elem nedeniyle 30.000 TL ayrı ayrı manevi tazminat talep etmişlerdir. Dava dilekçesinde maddi tazminata ilişkin ayrıca ve açıkça bir talep olmadığı gibi tazminatın hangi hukuksal dayanağa istinaden talep edildiğine yönelik bir açıklama da yer almamaktadır (bkz. § 4). Mahkeme, başvuruculara

talepleri doğrultusunda inceleme yaparak sosyal risk ilkesi gereği manevi tazminata hak kazandıklarına kanaat getirmiş ve dava dilekçesinde yazılı miktar üzerinden hükmünü oluşturmuştur. Başvurucular ise bu karara karşı temyiz talebinde bulunarak maddi tazminat taleplerinin incelenmemesinden yakınmış ve 5233 sayılı Kanun'a göre değil 2577 sayılı Kanun'a göre inceleme yapılması gerektiğini ileri sürmüşler, bu kapsamda imzalanan sulhnamelerin geçersiz olduğunu iddia etmişlerdir. Daire, başvuruculaın dava dilekçesinde maddi tazminat taleplerinin ve sulhnamelere karşı bir itirazlarının olmadığını belirterek temyiz taleplerini reddetmiş; Mahkeme kararının sonucuna katılmakla birlikte gerekçesini değiştirerek hizmet kusuru gereği manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular, temyizen hükmedilen karara itiraz etmedikleri gibi davalı İçişleri Bakanlığının karar düzeltme talebi kendilerine tebliğ edildiği hâlde buna karşı da herhangi bir iddiada da bulunmamışlardır. Davalı İçişleri Bakanlığının karar düzeltme talebi sonucunda ise Daire tekrar kararını değiştirerek manevi tazminata sosyal risk ilkesi gereği hükmedilmesi gerektiğini belirtmiş ve değişik gerekçeyle karar düzeltme talebini reddetmiştir (bkz. §§ 5-8).

16. 2577 sayılı Kanun'un "Tebligat ve cevap verme" başlıklı 16. maddesi, idari yargıda görülen davalarda, davanın ve savunmanın genişletilmesi yasağını konu almıştır. Buna göre dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma da davacıya tebliğ olunacak, davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilecektir. Davalının ikinci savunmasında, davacının ayrıca cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunmadığı takdirde davacı ikinci savunmaya karşı cevap veremeyecektir. Taraflar, cevap verme sürelerinin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemeyecektir.

17. Başvurucular, temyiz dilekçesinde ileri sürdükleri hususları bireysel başvuru formunda da tekrarlayarak maddi tazminat taleplerinin reddedildiğinden yakınmışlar ve 2577 sayılı Kanun gereği sulhnamelerin geçersiz olduğunu iddia etmişlerse de buna dair itirazlarını usulüne uygun bir şekilde Mahkeme nezdinde dile getirmedikleri gibi sulhnamelerin esasen başvuruculara ait olmadığı ve manevi tazminat talepleri yönünden bir engel olarak da görülmediği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvuruculaın ne dava dilekçesinde bu yönde bir şikâyetleri mevcuttur ne de başvurucular davalının savunma dilekçesine karşı bir cevap vererek anılan iddia ve talepleri ileri sürmüştür. Tüm dosya kapsamından anlaşıldığı kadarıyla başvuruculaın anılan iddiaları ilk olarak temyiz dilekçesinde ileri sürdükleri görülmektedir. Bu kapsamda Dairece, dava dilekçesinde ileri sürülmeyen ve talep edilmeyen hususların inceleme konusu yapılamayacağı yönündeki değerlendirmede, 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesi de gözetildiğinde, ilgili mevzuatın ve somut olayın yorumlanması ve değerlendirilmesine ilişkin bariz takdir hatasından bahsetmek mümkün görünmemektedir.

18. Başvuruculaın dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır. Bu kapsamda başvuruculardan, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını yetkili idari mercilere ve yargı mercilerine usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunmaları, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olmaları beklenmektedir. Somut olayda ise başvuruculaın, maddi tazminat taleplerine ilişkin şikâyetlerini usulüne uygun bir şekilde ne dava dilekçelerinde, ne de savunmaya cevap dilekçelerinde Mahkemeye sunmadıkları görülmekte, dolayısıyla başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin varlığından bahsetmek de mümkün görünmemektedir.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MENDERES CANKURTARAN

B. No: 2021/6044 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MENDERES CANKURTARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6044)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Menderes CANKURTARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle o tarihte Kırşehir Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma aşamasında beyanları alınan başvurucu, atılı suçlamayı kabul etmediğini ve örgütle ilgisinin bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 23/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış, 25/7/2016 tarihinde ise tutuklanmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/9/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun eşinin örgütün finans kaynağı kabul edilen Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) talimat dönemiyle uyumlu artışa ilişkin hesap hareketlerinin bulunduğu belirtilerek üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

5. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme)

görülmeye başlanmıştır. Mahkemece 26/9/2016 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun ve eşinin Bank Asya hesap hareketlerinin istenmesine, dijital inceleme raporlarının beklenmesine, başvurucunun kullandığı cep telefonuna ait HTS kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan istenmesine ve sanık sayısının fazla olması nedeniyle başvurucu hakkındaki ilk duruşmanın 7/12/2016 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

6. 7/12/2016 tarihli celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak örgütle herhangi bir irtibatının olmadığını, sohbet toplantılarına gitmediğini, eşine ait olan Bank Asya hesabının yatırım amacıyla açıldığını beyan etmiştir. Mahkeme, dosya kapsamında yargılanan diğer sanıklarla ilgili soruşturmada adı geçen tüm tanıkların dinlenmesi amacıyla celseyi ertelemiştir.

7. Devam eden celselerde, Mahkeme huzurunda ve istinabe yoluyla bir kısım tanık dinlenmiş, dijital inceleme raporları temin edilmiş, temin edilen Bank Asya hesap hareketleri çerçevesinde bilirkişi raporu alınmıştır. Bank Asya hesap hareketlerinin incelenmesi neticesinde düzenlenen 5/6/2017 tarihli bilirkişi raporunda, başvurucu adına hesap bulunmadığı ancak başvurucunun eşine ait hesabın aktif olarak kullanıldığı bildirilmiştir.

8. On birinci celsede hakkında benzer suçtan yürütülen soruşturmada ifadesi alınan F.C.nin başvurucunun "...2012-2015 yıllarında Sivas Personel Şubede çalıştığı, Asayiş ve Polis merkezi amirliğinin sorumlusu olduğu, polislerin atama işlerini takip ettiği ve himmet topladığı" şeklindeki beyan ve teşhisi dosyaya gönderilmiştir. Mahkeme tarafından F.C.nin tanık olarak dinlenmesine yönelik herhangi bir işlem ise yapılmamıştır.

9. Celse arasında bu defa hakkında aynı suçtan soruşturma yürütülen V.E.nin başvurucu hakkındaki beyanları ihbar olarak Başsavcılığa gönderilmiştir. Başsavcılık, V.E.nin beyanları doğrultusunda başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığı ve ByLock isimli gizli haberleşme programını kullandığı iddiasıyla 4/5/2017 tarihli yeni iddianame düzenleyerek Mahkemeye göndermiştir. İddianamenin kabulü üzerine söz konusu kovuşturma dosyası Mahkemenin önceki dosyasıyla birleştirilmiştir. Başvurucu birleştirilen dosya kapsamındaki iddialarla ilgili yapmış olduğu savunmasında, aleyhine ifade veren V.E.yi Sivas'ta birlikte görev yapmaları nedeniyle tanıdığını, beyanlarını kabul etmediğini, V.E. ile aynı ByLock grubunda yer almadığını ve ByLock isimli programı hiç kullanmadığını beyan etmiştir. Mahkeme 25/5/2017 tarihli celsede V.E.nin tanık olarak dinlenmesinin dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle tanığın önceki beyanlarının okunması ile yetinilmesine karar vermiştir.

10. On beşinci celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa açıklanmıştır. Esas hakkındaki mütalaada, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Başvurucu ve müdafii, önceki savunmaları doğrultusunda suçlamaları kabul etmemiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında; başvurucunun kendisi tarafından kullanıldığı beyan edilen GSM hattı üzerinden ByLock kullandığına ilişkin 28/12/2014 tarihli sorgu sonuç raporuyla tanık F.C.nin başvurucunun 2012-2015 yıllarında Sivas'ta çalıştığı, polislerin atama işlerini takip ettiği ve himmet topladığı şeklindeki beyanlarına dayanılmıştır. Mahkemenin gerekçesinde, birleşen dosya kapsamında başvurucu hakkında beyanları bulunan V.E.nin beyanlarına yer verilmediği anlaşılmaktadır. Mahkeme, ByLock

sorgu sonuç raporu ile tanık F.C.nin beyanları nedeniyle başvurucunun savunmasına itibar edilmediğini de açıklamıştır. Son olarak Mahkemenin alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı ile sanıkların amaç ve saiki şeklinde açıklanmıştır.

11. Başvurucu; istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme gerekçe yapılan tanıktan duruşmada haberdar olduğunu, tanık beyanlarının içeriğini ise gerekçeli kararda öğrendiğini, tanık beyanlarının kendisine tebliğ edilmediğini ve tanık beyanının çelişkiler içerdiğini ileri sürmüştür. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 30/4/2019 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, istinaf kararına karşı sunduğu temyiz dilekçesinde ise dosyada mevcut savunma ve itirazları doğrultusunda kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu belirtilerek ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı beklenmeden karar verilmesinin sonuca etkili görülmediği açıklanmak suretiyle 9/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 29/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu hakkında beyanda bulunan tanık ifadesinin duruşmada okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca Mahkemece söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya

sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

20. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

21. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

22. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici

delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

23. Somut olayda Mahkemece tanık F.C.nin başvurucu aleyhindeki soruşturma dosyasında alınan beyanları 26/4/2017 tarihli celsede başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Nitekim F.C.nin dinlenmesine yönelik herhangi bir işlem de yapılmamıştır (bkz. § 8). İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

24. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

25. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

26. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında, duruşmada dinlenmeyen tanık F.C.nin başvurucu hakkındaki polislerin atama işlerini takip ettiğine ve himmet topladığına dair beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ölçüde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

27. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da tanığa soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın soruşturma aşamasında alınan yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim

edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve 10.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

33. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/155, K.2017/321) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İ.S.

B. No: 2021/8272 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8272

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İ.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8272)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : İ.S.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca birçok anayasal hakkın ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) "askerî mahrem yapılanması"nın bağlı oldukları sivil imam konumundaki örgüt mensuplarının örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla Ankara'daki büfelerde kullanılan sabit hatlar üzerinden birçok askerî personeli aradıklarının tespit edilmesi üzerine, aralarında kıdemli albay rütbesiyle askerî doktor olarak görev yapmaktayken sonradan emekli olan başvurucunun da bulunduğu asker kişiler hakkında soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda söz konusu askerî personellerin hâkimlik kararı doğrultusunda anılan sabit hatlarla yaptıkları iletişimlerin tespitine dair HTS kayıtları temin edilerek kolluk görevlileri tarafından incelenmiştir.

3. Kolluk görevlileri tarafından anılan kayıtlar üzerinde yapılan inceleme sonucunda düzenlenen araştırma tutanağında şu tespitlere ulaşılmıştır:

i. Başvurucunun Ankara'da kurulu söz konusu sabit hatlardan toplam 8 defa arandığı, bu aramalara göre;

(1) A. Büfeden 7/7/2013 tarihinde saat 20.02.14'te 61 saniye ve saat 20.06.03'te 56 saniye,

10/9/2013 tarihinde saat 16.54.19'da 41 saniye, aynı gün K. Büfeden de saat 22.30.16'da 64 saniye,

(2) K. Büfeden ayrıca 24/8/2013 tarihinde saat 21.52.09'da 32 saniye,

(3) S.K. adına kayıtlı sabit hattan 1/9/2013 tarihinde saat 20.52.44'te 18 saniye; A. Büfeden 10/9/2013 tarihinde saat 16.54.49'da 41 saniye; 3/10/2013 tarihinde saat 18.24.02'de 19 saniye ve 17/11/2013 tarihinde saat 13.50.17'de de 25 saniye görüşme yaptığı,

(4) Başvurucunun 7/7/2013 tarihinde arandığı gün M.Y. adına kayıtlı sabit hattan Albay B.C.nin, D. Büfeden de saat 08.16.00'da Yarbay F.Z.nin arandığı,

ii. Örgütün mahrem imamı olduğu değerlendirilen kişilerin aynı sabit hatları kullanarak Albay E.A., İ.Ya., E.Ç., P.M. ve G.M. ile Yarbay Y.G.yi ardışık olarak aradıkları,

iii. Başvurucunun aynı soruşturma kapsamında haklarında adlî işlem yapılan İ.Ya. ile 11 kez, İ.Yı. ile 6 kez, A.A. ile de 4 kez görüşme yaptığı tespit edilmiştir.

iv. Anılan tutanakta, başvurucu ile diğer asker kişilerin farklı sabit hatlardan 7/7/2013 tarihinde aranmaları ardışık arama olarak değerlendirilmiştir.

4. Üsteğmen rütbesiyle görev yapmaktayken anılan örgütle irtibatlı olduğu iddiasıyla Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında ayrı soruşturma yürütülen R.K.H.nin kollukta verdiği ifadesi ile kendisine yaptırılan teşhise dair tutanak, başvurucu yönünden de anlatımlar içerdiği gerekçesiyle soruşturma dosyasına sunulmuştur. R.K.H. 15/6/2017 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde; 2009 yılında Kara Harp Okulunun üçüncü sınıfında öğrenci olduğu süreçte personel sınıfına geçmek için bel fıtığı tanısıyla rapor alması gerektiğini, örgüt içinde kendisinden sorumlu olan M.K.Ö.nün "Personel sınıfı kritik bir yer, bu yere geçmen için hazır senin de rahatsızlığın varken bundan istifade edelim." diyerek hatırlamadığı bir tarih ve saatte Gülhane Askerî Tıp Akademisinin (GATA) belirli bir yerinde olmasını, yanına gelecek doktordan rapor almasını söylediğini, belirttiği yere gidip beklediği sırada jandarma tabip binbaşı ya da yarbay rütbesinde olan başvurucunun geldiğini ve kendisini alıp odasına götürdükten sonra gerekli sağlık raporunu düzenleyip verdiğini, bu raporu gerçekten hasta olduğu için daha önceden aldığını ancak daha ağır tanılar içeren raporu örgüt yapılanması aracılığıyla aldığını, böylece başvurucunun örgütle irtibatlı olduğunu bu olay nedeniyle anladığını beyan etmiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar içinden bu eylemi gerçekleştiren kişiyi başvurucu olarak teşhis etmiştir.

5. Başvurucu soruşturma evresinde alınan savunmalarında;

i. 1996 yılında GATA'dan mezun olduktan sonra farklı askerî birliklerde görev yaptığını, uzmanlık eğitimi için GATA'ya gelip 2002 yılının Kasım ayına kadar burada eğitim aldığını, ardından Ankara'daki Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Rehabilitasyon Merkezine tayin olduğunu, darbe girişimine kadar burada çalıştığını, bu merkezin Sağlık Bakanlığına devrolunması üzerine Sağlık Bilimleri Üniversitesinin öğretim üyesi kadrosuna atanıp aynı merkezde çalışmaya devam ettiğini, 6/6/2017 tarihinde de emekli olup özel bir sağlık kuruluşunda çalışmaya başladığını,

ii. HTS kayıtlarında belirtilen cep telefonu hattını kendisinin kullandığını, hayatı boyunca örgütle hiçbir irtibatı olmadığını, sabit hattan da aranıp talimat almadığını, baktığı hastaların yakınlarına bu kişilerin sağlık durumlarını takip edebilmeleri için telefon numarasını verdiğini, aramaların da bu kişiler tarafından yapılmış olabileceğini,

iii. Kendi hattıyla karşılıklı görüşme yaptığı belirtilen kişilerden İ.Ya., E.A., G.M. ve A.A.yı GATA'da doktor olmaları nedeniyle tanıdığını, bu kişilerden İ.Ya. ve A.A. ile meslekî konularla ilgili görüşme yaptığını, tanıdığı diğer kişilerle samimiyeti olmadığını, konuştuğu belirtilen diğer kişileri ise tanımadığını,

iv. Kendisi hakkında beyanda bulunan R.K.H.yi tanımadığını, GATA'da çalıştığı dönemde bu kişinin kendisine gelip muayene olmuş olabileceğini ancak onun için gerçeğe aykırı rapor düzenlemediğini, bu yönde başkasından talimat da almadığını, onu bir yerden alıp polikliniğe de götürmediğini, tek başına rapor düzenleme imkânı olmadığını, bu kişinin pilot gibi muharip bir sınıfta çalışmak isterken belirttiği hastalığı nedeniyle sağlam raporu alamaması nedeniyle kendisine iftira atmış olabileceğini savunmuştur.

6. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/4/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Başsavcılık anılan iddianamede, başvurucunun kullandığı GSM hattı ve diğer asker kişilerle Ankara'daki büfelere ait sabit hatlar arasındaki iletişimlere dair değerlendirmelere ve R.K.H.nin başvurucu hakkındaki ifadelerine yer verdikten sonra başvurucunun FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına dâhil olduğu, bu kapsamda örgütün mahrem imamlarıyla telefonla aranmak suretiyle örgütsel görüşmeler yaptığı, yeri ve zamanı bu şekilde belirlenen örgütsel toplantılara katıldığı, örgüt talimatları doğrultusunda, örgüt mensubu olan asker kişilerin istenilen yerlere atanması için doktor raporu düzenlediği, böylelikle atılı suçu işlediği kanaatine varmıştır.

7. Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sırasında Mahkeme 19/4/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda, soruşturma evresinde başvurucu hakkında beyanda bulunan R.K.H.nin tanık sıfatıyla ve istinabe yoluyla ifadesinin alınmasına karar verilmiştir. R.K.H. istinabe yoluyla alınan ifadesinde önceki beyanlarına ek ve bu beyanlarından kısmen de farklı olarak;

i. Okulun 4. sınıfında branşların belirlendiğini, rahatsızlığı olanları yardımcı sınıflarda, bunların bir kısmının da personel sınıfında görevlendirildiğini, personel sınıfının askeriyede önemli bir sınıf olduğunu, bu nedenle örgüt içinde abisi olan, kod adını Mehmet olarak bildiği M.K.Ö.nün, raporu olmasına rağmen bu sınıfa atanabilmesi için rahatsızlığının yüksek seviyede olduğunu gösteren rapor almayı teklif ettiğini, böylece personel sınıfına atamasının daha kolay olacağını,

ii. Olay günü başvurucunun GATA'daki tenha bir yerde yanına gelip ne istediğini sorduğunu, bel fıtığı nedeniyle yardımcı sınıfa atanabilmek için rapor almak istediğini söyleyince kendisini odaya götürdüğünü, orada önceki raporlarına baktığını, ardından da önceki raporunda yazandan fazlasını düzenleyemeyeceğini söylediğini ve önceki raporun aynısını düzenleyip verdiğini,

iii. Sonrasında istediği sınıfa atamasının yapılmadığını, kendi sorumlu abisinin onu başvurucuya yönlendirmesi nedeniyle başvurucunun örgüt üyesi olduğu kanısına ulaştığını, başvurucunun kendisinin önceden düşündüğü gibi daha ağır tanılar içeren bir rapor düzenlemediğini söylemiştir.

8. Başvurucu yargılama sürecinde alınan ifadesinde önceki ifadelerine ek olarak;

i. HTS kayıtlarına göre 7/7/2013 tarihinde kendisiyle birlikte diğer asker kişilere yapılan aramalar ardışık arama olarak nitelendirilmiş ise de, bu kişilerin kendisiyle aynı sabit hattan aranmadığını, bu sabit hatların da aynı muhitte yer almadığını, dolayısıyla aynı gün olmakla

birlikte farklı sabit hatlar kullanılarak başka asker kişilerin aranmasının ardışık arama olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

ii. Hastanede çalıştığı dönemde yapılan aramaların klinikte kendilerine öncelik verilmesi amacıyla yapılmış olabileceğini, belirtilen tarih aralığı dışında bir arama yapılmadığını, mevcut aramaların da örgütsel nitelikte olmadığını, tanığın aşamalardaki ifadelerinin çelişkili olduğunu, kaldı ki ilgili mevzuata göre askerlerin sınıfları belirlenirken tek hekim yerine heyete raporu alındığını, dolayısıyla kendisinin iddia konusu raporu düzenlemeye yetkili de olmadığını belirterek bu hususların teyit edilmesi için HTS kayıtlarını içeren kayıtların inceleme yapılmak üzere kendisine verilmesini, tanık hakkındaki raporların Mahkeme huzuruna getirtilmesini ve tanığın kendisini başvurucuya yönlendiren sorumlu imam olduğunu ileri sürdüğü kişinin Mahkeme huzuruna getirtilerek tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise bu taleple ilgili değerlendirme yapmamıştır.

9. Yargılama sonucunda Mahkeme 26/12/2018 tarihinde başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 15 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde;

i. HTS kayıtlarının değerlendirilmesi sonucunda, başvurucunun kendisinden sorumlu örgüt mensubuyla haberleştiği, bu şekilde başvurucunun örgüt içerisinde kendisinden sorumlu mahrem imam ile iletişim kurup örgütsel faaliyet kapsamında gizli toplantılar yaptığı değerlendirilmiştir. Gerekçede ayrıca, araştırma tutanağında yer verildiği şekilde farklı sabit hatlardan yapılmış olmakla birlikte başvurucu ve diğer asker kişilerin 7/7/2013 tarihinde aranmaları ardışık arama olarak kabul edilmiştir.

ii. Tanık R.K.H.nin istinabe yoluyla verdiği ifadesinde belirttiği hususların başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair değerlendirmeyi doğruladığı, bu bağlamda rapor içeriğinin sahteliğine dair bir anlatım söz konusu olmasa da başvurucunun tanıkla sorumlu imam M.K.Ö.nün talimatıyla ve GATA'nın tenha bir yerinde görüştüğü, onun talebi üzerine rapor düzenlediği, böylelikle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

iii. Diğer yandan başvurucunun rütbesinin albay olduğu ve tanık beyanı doğrultusunda örgüt içindeki konumu ile bu kapsamda kamu gücünü kullandığı belirtilerek temel ceza alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmiştir.

10. Başvurucu diğerlerinin yanı sıra beyanı hükme esas alınan tanığı sorgulayamadığını ileri sürerek Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Daire) 23/1/2020 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

11. Başvurucu Daire kararına karşı istinaf kanun yolu başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü itirazlarını yineleyerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 21/10/2020 tarihinde Dairenin esastan ret kararını onamıştır. Anılan kararda, başvurucuya yapılan aramaların bir kez ardışık sekiz kez tekil olduğu değerlendirilmiştir. Buradan hareketle aramaların gerçekleştirildiği zaman, konuşma süreleri, farklı sabit hatlardan aranması ve aramaların makul olmaması dikkate alınarak başvurucunun örgütün iletişim yöntemlerinden olan "ankesörlü/sabit hatlardan aranma" gizli iletişim sistemine dâhil olduğu belirtilmiş, bunun yanı sıra tanık R.K.H.nin başvurucuyu teşhis etmesi ve aleyhinde verdiği ifadeler de birlikte değerlendirilerek başvurucunun anılan örgüte üye olduğuna dair kabulde isabetsizlik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

12. Başvurucu, nihai hükmü 27/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yokluğunda istinabe yoluyla dinlenen ve aleyhinde beyanda bulunan tanığın tekrar dinlenmesi ve onunla yüzleştirilmesi yönündeki taleplerinin kabul edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara yer verdikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

19. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz.

Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

20. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

21. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

22. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar

arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

23. Somut olayda Mahkeme tarafından tanık R.K.H.nin huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemece duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ya da sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

24. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

25. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

26. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

27. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

28. Somut olayda HTS analiz raporunda belirtilen aramaların Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adlî makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmalar sonucu tespit edilmiş aramalar olup olmadığı hususu gerekçeli kararda yeterli açıklıkta ortaya konmamıştır. Diğer bir ifadeyle bahsi geçen HTS analiz raporunun, örgütün iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca düzenlenmesi gerektiği Yargıtay içtihatlarında belirtilen kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporuna karşılık gelmemektedir. Mahkeme ve Daire başvurucunun farklı sabit hatlardan aynı tarihte kendisinin yanı sıra aynı rütbede oldukları belirtilen başka askerlerin de sırf aynı tarihte aranmalarının ardışık arama olarak nitelendirilemeyeceğine dair itirazları ile HTS kayıtlarını içeren ham verilerin kendisine verilmesi, bu verilerin çelişkiler içerdiği ve savunmasını karşılamak üzere HTS verilerinin bilirkişi marifetiyle incelenmesi ve buna göre teknik bir rapor hazırlanması yönündeki talepleri hakkında değerlendirme yapmamıştır.

29. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından ilkesel olarak ortaya konulan ve adlî makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

30. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında tanık R.K.H.nin, örgüt için kritik olduğunu belirttiği personel sınıfına girebilmesi için doktor raporu düzenlemesi hususunda örgüt içinde kullandığı kod adı ile gerçek kimlik bilgilerini söylediği mahrem imamın kendisini o tarihte GATA'da görev yapan başvurucuya yönlendirdiğine, istenen günde hastaneye gittiğine, hastanenin tenha bir yerinde başvurucuyla buluşup bir odaya girdiklerine ve başvurucunun kendisi için rapor düzenlediğine ilişkin beyanlarının başvurucunun hem silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında hem de temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesinde önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımlarının

mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

31. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığın başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş; başvurucunun, tanığın ifadesinde kimlik bilgilerini söylediği mahrem imamın tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasına ve düzenlediği iddia edilen raporun Mahkeme huzuruna getirtilmesine dair talepleri yönünden değerlendirme yapılmamış olması karşısında, tanık beyanlarının güvenilirliği de test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanları dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

33. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin; esasa etkili itirazların karşılanmaması, HTS kayıtlarını içeren dijital verilerin Mahkeme huzuruna getirtilmemesi, bu veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmaması ve diğer delillerin yanı sıra başvurucuya yapılan aramaların hatalı şekilde ardışık arama olarak değerlendirilerek mahkûmiyet kararı verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ve yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin ileri sürdüğü şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

34. Başvurucunun;

i. Suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları

doğrultusunda süre aşımı,

ii. Rızasına aykırı olarak ailesinin bulunduğu şehirden farklı bir yerde bulunan ceza infaz kurumuna nakledilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Y.Ş. ([1. B.], B. No: 2017/37742, 18/6/2020) ve Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

iii. Gözaltında ve ceza infaz kurumunda tutulma koşulları itibarıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Nebahat Baysal Gül ([2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019), Mehmet Baransu ([2. B.], B. No: 2015/8046, 19/11/2015), Süleyman Araç ([2. B.], B. No: 2015/7985, 20/9/2018) ve Sibel Çapraz ([1. B.], B. No: 2017/19418, 12/1/2021, §§ 131, 132, 136) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

iv. Gözaltında ve ceza infaz kurumunda kamu görevlileri tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen eylemler yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ömer Aktaş ([1. B.], B. No: 2014/14915, 21/9/2016, §§ 38-39) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

v. Konutunda hukuka aykırı olarak arama yapılması, HTS kayıtlarının geçmişe yönelik hukuka aykırı şekilde elde edilip incelenmesi ve kollukta ifadesinin alınması sırasında suçlamayla bağlantısı bulunmayan, özel yaşamıyla ilgili sorular sorulması nedenleriyle özel hayata saygı hakkının ve hakkındaki ceza bireyselleştirilirken ceza indirimi uygulanmaması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

vi. Olağan kanun yolu başvurularında ileri sürmediği; suç isnadına dayanak olan olguların soruşturma evresinde bildirilmemesi, muhakeme sürecinde müdafii yardımından etkili şekilde yararlanma imkânı sağlanmaması ve ceza infaz kurumunda savunma hazırlamak için gerekli dijital verilere ve mevzuata erişiminin sağlanmaması nedenleriyle suçu (isnadı öğrenme), müdafii yardımından yararlanma ile savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) ve Necati Gündüz ve Recep Gündüz ([1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19-23) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

vii. Ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) ve GSM hattına ilişkin iletişimin tespiti sonucunda elde edilen verilerin hukuka aykırı şekilde elde edilip yargılamada kullanılması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Murat Albayrak (§§ 97-117) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Suçu (isnadı öğrenme), müdafii yardımından yararlanma, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları dışında, adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer güvencelerle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/283, K.2018/556) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından,

başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından aralarında kıdemli albay rütbesiyle askeri doktor olarak görev yapmakta iken sonradan emekli olan başvurucunun da olduğu bazı asker kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır. Kolluk tarafından başvurucu tarafından kullanılan GSM hattına ilişkin HTS kayıtları incelenmiş, buna göre başvurucunun, örgütün mahrem imamı olan kişiler tarafından aynı sabit hatlar kullanılarak, çeşitli tarihlerde (7.07.2013, 10.09.2013, 24.08.2013, 1.9.2013, 10.09.2013, 3.10.2013, 17.11.2013), kendisi gibi asker olan Albay E.A., İ.Y.a, E.Ç., P.M., G.M ile Yarbay Y.G ile ardışık olarak arandığı ve bu aramalarda belirli saniyelerde görüşmeler olduğu, başvurucunun aynı soruşturma kapsamında hakkın işlem yapılan İ.Ya ile 11 kez, İ.Yı ile 16 kez, A.A. ile 4 kez görüşme yaptığı belirtilmiştir. Üsteğmen olarak görev yapan R.K.H hakkında yürütülen soruşturmada R.K.H. beyanında, kara harp okulunda öğrenci iken bel fıtığı nedeniyle rapor alması gerektiğini, örgüt içinde kendisinden sorumlu olan M.K.Ö.'nün personel sınıfına geçmek için raporun fayda sağlayacağını, kendisini GATA'da belli bir yere yönlendirdiğini ve oraya gelen doktordan rapor almasını istediğini, yanına gelen doktorun başvurucu olduğunu ve kendisini odaya götürerek rapor düzenlediğini belirtmiştir. İstinabe yoluyla dinlenen tanık R.K.H. büyük ölçüde aynı ifadelerini tekrar etmiş, başvurucunun daha önceki raporlarını inceleyerek daha yüksek seviyede rapor düzenleyemeyeceğini belirttiğini ve önceki raporu düzenlediğini, sorumlu abisinin kendisini başvurucuya yönlendirmesi nedeniyle başvurucunun örgüt üyesi olduğu kanaatine ulaştığını belirtmiştir. Başvurucu, ardışık olarak aranılan kişilerden Albay E.A., İ.Y.a, G.M. ve A.A.'yı GATA'da doktor olmaları nedeniyle tanıdığını, A.A ve İ.Ya. ile mesleki konularda görüştüğünü, görüştüğü ileri sürülen diğer kişileri ve kendisi hakkında tanıklık yapan R.K.H.'yı ise tanımadığını, kendisine muayene olmuş olabileceğini ancak gerçeğe aykırı rapor düzenlemediğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir

hatası veya açık bir keyfîlik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda başvurucunun, HTS kayıtlarına göre, kullandığı GSM hattı ile değişik tarihlerde kendi rütbesinde ve doktor olan çok sayıda askerî personelle ardışık olarak arandığı tespit edilmiştir. İstinabe yoluyla dinlenen tanıklardan R.K.H. da kendisini örgüt içinde sorumlu olan abisinin rapor almak için başvurucuya yönlendirdiğini belirtmiştir. Tanık beyanı, HTS kayıtları ile birlikte değerlendirildiğinde tanık delili, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden verilen mahkûmiyet hükmünün tek ve belirleyici delili niteliğini haiz değildir. Tanık ifadesinde ve başvurucu beyanında, daha yüksek seviyede rapor düzenlenmediği belirtilmişse de başvurucuya isnat edilen suçun örgüt üyeliği olduğu, evrakta sahtecilik, görevi kötüye kullanma vb. başka bir suç isnadının olmadığı, kaldı ki tanık beyanında, başvurucunun önceki rapor ve tahlilleri inceleyerek raporu aynı şekilde düzenlediği ifade edilerek başvurucu lehine beyanda bulunduğu nazara alındığında, artık bu hususun tanığın duruşmada sorgulanması açısından bir önemi olmadığı açıktır.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında HTS kayıtlarını ve tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında tanık delilleri yanında HTS kayıtlarını da nazara aldığından, sadece tanık deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

DOĞUKAN BİLİR (2)

B. No: 2021/12594 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12594

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞUKAN BİLİR BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/12594)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Doğukan BİLİR

Vekili : Av. Ali ÇUVALCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle eziyet yasağı ile bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Gezi Parkı olayları kapsamında 2/6/2013 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen gösteriye katılmış ve gösteriler sırasında polislerle sivil bir vatandaş tarafından sokak ortasında ağır şekilde darbedildiğini öne sürerek şikâyetçi olmuştur. Olay nedeniyle üçü polis olmak üzere dört şüpheli hakkında kasten yaralama suçundan cezalandırılmaları istemiyle açılan kamu davasında Eskişehir 9. Asliye Ceza Mahkemesinin 22/12/2014 tarihli kararıyla, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle sanık Polis Memuru H.E.nin beraatine karar verilmiştir. Polis Memuru S.B. ve Ş.G. ile kamu görevlisi olmayan S.K. ise 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir. S.B. ve Ş.G. hakkındaki hükümlerin açıklanması geri bırakılmıştır. Adli sicil kaydı nedeniyle S.K. hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) müessesesi uygulanmamıştır.

3. Başvurucu, şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturmasıyla ilgili yargı süreci nedeniyle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu diğer iddiaları yanında yargılama neticesinde tüm sanıklar hakkında alt sınırdan adli para cezası tayin edilmesinin,

polis memuru sanıklar hakkında bir de HAGB müessesesinin tatbik edilmesinin işkence yapan kişilerin korunması manası taşıyan, caydırıcılıktan uzak bir yaptırım teşkil ettiğini, bu yaptırımın insan haklarına dayalı hukuk düzeni ve kendisi açısından hayal kırıklığı olduğunu, işkence suçunu oluşturduğu hâlde faillerin eylemlerinin basit bir yaralama suçu gibi değerlendirildiğini iddia etmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi sözü edilen başvuru hakkındaki kararını 29/5/2019 tarihinde vermiştir (Doğukan Bilir [1. B.], B. No: 2014/15736, 29/5/2019). Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; katıldığı gösteri yürüyüşünden ayrıldığı sırada gösterinin barışçıl niteliğini bozduğu yönünde bir tespit bulunmayan, bu nedenle hakkında soruşturma da yürütülmeyen başvurucuyu gece vakti asayişi sağlamakla görevli ve devletin sokaktaki yüzünü temsil eden kolluk görevlilerinin gereksiz biçimde darbetmesi neticesinde kanundaki gerekçeler soyut biçimde tekrarlanarak sivil şahıs ve kolluk görevlileri hakkında adli para cezası ya da HAGB kurumunun uygulanmasının kötü muamele oluşturan eylemlerin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermekten ziyade fiilin sonuçlarını hafifletecek biçimde olduğuna ve sanıkların eylemleri nedeniyle yetersiz bir yaptırımla karşılaştıklarına işaret edip, iki polis memuru hakkında verilen HAGB kararının ve sivil fail S.K. hakkında tayin edilen adli para cezasının başvurucu açısından yeterli giderim sağlamadığını dikkate alarak başvurucunun mağdur sıfatının devam ettiğini değerlendirmiş ve sonuç olarak eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi ihlal sonucuna varırken ayrıca şu hususları dikkate almıştır:

i. Temel ceza belirlenirken hapis ve adli para cezası arasında hangi nedenden ötürü asgari hadden adli para cezasının tercih edildiği konusunda gerekçe sunulmamıştır. Ayrıca tercih edilen gün para cezasının miktarı da asgari had olan 20 TL dikkate alınarak belirlenmiştir (anılan kararda bkz. § 73).

ii. Yargıtay uygulaması dikkate alındığında dişteki kırık ve çıkıklar tek başına yaralamayı basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek niteliğe [26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası] büründürmektedir (anılan kararda bkz. §§ 68, 72).

5. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlal kararının bir örneği kendisine gönderilen Eskişehir 9. Asliye Ceza Mahkemesi, eylemin işkence ve eziyet suçunu oluşturabileceği ve bu suçlarla ilgili delillerin takdiri ile değerlendirilmesinin ağır ceza mahkemesine ait olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Yargılamayı yapan Eskişehir 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme), 16/2/2021 tarihli kararla -önceki hüküm ile aynı olacak şekilde- sanık polis memurları S.B. ve Ş.G.nin 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca 3.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmalarına ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca sanık S.K.yı aynı suçtan 3.000 TL adli para cezasına kesin olarak mahkûm etmiştir. Bu sanık hakkında HAGB müessesesi uygulanmamıştır. Mahkeme sözü edilen kararda işkence suçunun oluşabilmesi için fiilin ani olarak değil sistematik bir şekilde ve belirli bir süreç içerisinde işlenmesi gerektiğine, somut olayın bu şartı taşımadığına, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/12/2020 tarihli ve 2020/14591 esas sayılı kararında da belirtildiği üzere diş kırığının kemik kırığı olarak değerlendirilemeyeceğine işaret etmiştir. Başvurucunun HAGB kararına yönelik itirazı Eskişehir 4. Ağır Ceza Mahkemesince 8/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

6. Anılan karar 9/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 10/3/2021

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; Anayasa Mahkemesinin kararına uyulması zorunlu olduğu hâlde yeniden yapılan yargılama sonucunda önceki kararın aynısına karar verilmesi nedeniyle eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş ve Anayasa'nın 9. maddesinin verdiği yetki ile Türk milleti adına yargı yetkisini kullanan Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verdiğinde herhangi bir mercinin bu kararın Anayasa'ya veya kanuna uygun olup olmadığını inceleme ve denetleme yetkisi bulunmadığı, aksinin kabulünün Anayasa'nın 6. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” hükmü ile bağdaşmayacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

9. İhlal iddialarının değerlendirilmesinde öncelikle sözü edilen iddiaların hukuki vasıflandırması yapılmalı ve incelemenin kapsamı belirlenmelidir.

10. Anayasa Mahkemesi, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada sanıklara fiilleriyle orantılı ceza verilmemesinin konu edildiği Naif Bal (3) ([2. B.], B. No: 2020/6966, 15/5/2024) başvurusunu önceki ihlal kararındaki nitelemeye bağlı kalarak eziyet yasağı kapsamında fakat bu yasağın usul boyutu kapsamında incelemiştir. Anılan başvuruya konu ihlal kararında (Naif Bal (2) [1. B.], B. No: 2015/2465, 11/9/2019) Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumununun cezasızlık sonucu doğuracak ve sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulunun yerine getirilmesine engel olacak şekilde uygulandığı ve başvurucu açısından yeterli giderim sağlanmadığı gerekçesiyle ihlal sonucuna ulaşmıştır. İhlal kararının yeniden yargılama için gönderildiği mahkeme ise ihlal kararının gerekçesini dikkate alarak sanıkları adli para cezasına mahkûm etmiş ve bu hükümlerin açıklanmasını geri bırakmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesinin eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin ihlal kararı sonrasında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliğinin konu edildiği E.A.A. ([GK], B. No: 2022/73603, 20/3/2025) başvurusunda Anayasa Mahkemesi, Naif Bal (3) kararında olduğu gibi önceki ihlal kararındaki nitelemeye bağlı kalarak eziyet yasağı kapsamında fakat bu yasağın usul boyutu kapsamında inceleme yapmıştır. Sözü edilen başvuruya konu olayda ihlal kararı (E.A.K. [2. B.], B. No: 2015/12263, 16/1/2020) soruşturmayı yürütecek Cumhuriyet başsavcılığına 25/2/2020 tarihli yazı ile bildirilmesine rağmen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılması için sulh ceza hâkimliğine başvurmak için yaklaşık 1 yıl 4 ay beklenmiş, bu süre içinde de kolluk görevlilerinin üzerlerine atılı suçlar dava zamanaşımına uğramıştır.

12. Somut olayda ise Doğukan Bilir kararına konu yargı kararı ile işbu başvuruya konu yargı kararı birebir aynıdır. Bu bakımdan mevcut başvuru, Naif Bal (3) ve E.A.A. başvurularından bariz şekilde farklıdır. Dolayısıyla başvurucunun ihlal iddialarının eziyet yasağının maddi ve usul boyutları ile bireysel başvuru hakkı kapsamında ve önceki ihlal kararının gereklerinin

yerine getirilip getirilmediği bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eziyet yasağının maddi ve usul boyutları ile bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği bir ihlal kararının gereğinin açıkça veya fiilî (eylemli) olarak hiçbir şekilde yerine getirilmemesi hem tespit edilen ihlalin sürmesine hem de anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri süren herkese ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapma imkânı tanıyan bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olur. Zira etkili başvuru hakkının özel bir türü olan bireysel başvuru hakkı, Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanmasını da gerektirir. Aksi hâlde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak anlamsız hâle gelir. Tam da bu sebeple Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarına takdir yetkisi tanınmamış veya bu konuda istisnaya yer verilmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, § 56).

15. Somut olayda Mahkeme, Doğukan Bilir kararında ihlal nedenleri belirtilmesine ve açıkça adli para cezasının veya HAGB'ye karar verilmesinin cezasızlığa neden olduğu ifade edilmesine rağmen;

i. Diş kırığı veya kaybı hâlinde yaralama eyleminin 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında kalıp kalmayacağıyla ilgili hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

ii. Temel cezayı belirlerken hapis ve adli para cezası arasında hangi nedenden ötürü asgari hadden adli para cezasını tercih ettiği konusunda gerekçe sunmamıştır. Ayrıca tercih edilen gün para cezasının miktarını da asgari had olan 20 TL'yi dikkate alarak belirlemiştir.

iii. Sanıkları 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edip polis memurları S.B. ve Ş.G. hakkındaki hükümlerin açıklanmasını geri bırakmıştır.

16. Sonuç olarak Doğukan Bilir kararında tespit edilen eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlalinin gereği fiilî olarak hiçbir şekilde yerine getirilememiştir. Bu durumda eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlali sürmektedir ve bireysel başvuru hakkı ihlal edilmiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle eziyet yasağının maddi ve usul boyutları ile bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR eziyet yasağının maddi boyutunun ve bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna katılmamıştır.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin eziyet yasağının maddi ve usul boyutları ile bireysel başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/652, K.2021/61) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 200.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığı ve bu olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmediği iddiasıyla daha önce yaptığı başvuruya (Doğukan Bilir [1. B.], B. No:

2014/15736, 29/5/2019, § 73-78) konu olayda Polis Memuru S.B. ve Ş.G. 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiş ancak bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. Kamu görevlisi olmayan sanık S.K. hakkında ise, 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kendisinden önce yetkili yargı merciince özü itibarıyla kabul edilmesine rağmen iki polis memuru hakkında verilen HAGB kararının ve sivil fail S.K. hakkında tayin edilen adli para cezasının başvurucu açısından yeterli giderim sağlamadığı sonucuna vararak başvurucunun mağdur sıfatımın devam ettiği sonucuna varmış ve bu nedenle başvuruyu kötü muamele yasağının hem maddi hem usul boyutu kapsamında incelemiştir. Yapılan inceleme sonunda; faillerin tamamı hakkında seçenek yaptırımlardan olan hapis ve adli para cezaları arasında hangi nedenden ötürü asgari hadden adli para cezasının tercih edildiği konusunda kararda bir gerekçe bulunmamasına, tercih edilen gün para cezasının miktarımın asgari had olan 20 TL dikkate alınarak tespit edilmesine, kolluk görevlileri hakkında adli para cezası ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasının ölçüsüz bir müeyyide olmasına işaret edilerek ve başvurucunun maruz kaldığı eylem eziyet olarak nitelendirilerek eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği sonuna varılmıştır. Sözü edilen ihlaller nedeniyle başvurucuya 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Başvuruya konu olayda ihlal kararanın gönderildiği Eskişehir 9. Asliye Ceza Mahkemesi, ihlal kararında işkence ve eziyet suçlan yönünden değerlendirme yapılması gerektiğine ilişkin bir husus bulunmamasına rağmen bu konuda ağır ceza mahkemesince değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Yargılamayı yapan Eskişehir 3. Ağır Ceza Mahkemesi de polis sanıklara isnat edilen eylemin işkence suçunu oluşturmayacağını değerlendirerek, ihlal kararına konu olan asliye ceza mahkemesi tarafından verilen kararlara aynı şekilde hükmetmiştir.

Başvurucu, ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğini belirterek, işbu başvurusunda da eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun daha önce yaptığı başvuruda eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine, dolayışıyla başvurucunun yaralanmasından devletin sorumlu olduğuna zaten karar vermiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, işbu başvuruyu daha önce yapılan nitelemeye bağlı kalarak eziyet yasağının usul boyutu kapsamında ve ihlal kararının gereğinin yerine getirilip getirilmediği bağlamında incelemesi gerekmektedir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi Naif Bal başvurusunda (2. B., B. No: 2020/6966, 15/5/2024), insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada sanıklara fiilleriyle orantılı ceza verilmediğine ilişkin şikâyeti, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının sadece usul boyutu kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, Naif Bal'ın ilk başvurusunda yerel mahkemenin HAGB kurumunu cezasızlık sonucu doğuracak ve sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulunun yerine getirilmesine engel olacak şekilde uyguladığı gerekçesiyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlanın ihlal edildiğine karar vermiş, ihlal kararı üzerine yapılan yargılamada sanıkların adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir Yine E.A.A. başvurusunda (Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, B. No: 2022/73603, 20/3/2025) Anayasa Mahkemesi, eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin ihlal kararı sonrasında yürütülen ceza soruşturmasında ihlal kararında belirtilen eksikliklerin hiçbirinin yerine getirilmeksizin soruşturmanın dava zamanaşımına uğratılmasına ilişkin şikâyeti, eziyet yasağımın sadece usul boyutu kapsamında incelemiştir.

Yukarıda yer verilen bireysel başvurularda görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi, sanıkların yeterli yaptırımlarla karşılaşmadığı hallerde, ilk başvuruda usul ve maddi boyutları ile ihlal vermiş ise, ikinci başvuruda artık hakkın maddi boyutu ile ya da bireysel başvuru hakkı yönünden ayrı bir inceleme yapmamaktadır. Anılan inceleme yöntemi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince (AIHM) verilen ihlal kararlarının yerine getirilmediğine ilişkin şikâyetler yönünden de geçerlidir. AİHM tarafından hakkın maddi boyutu ile verilen ihlal kararları sonrasında Anayasa Mahkemesi sadece hakkın usul boyutu ile ve tespit edilen eksikliklerin giderilip giderilmediği ile inceleme yapmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Abdulaziz Bengi ve diğerleri (Anayasa Mahkemesi 2. B., Bölüm No: 2014/14048, 10/6/2020) başvurusunda, soruşturma kapsamında ölüm olayının nedeninin ortaya çıkarılması için gerekli adımların zamanında ve yeterli bir şekilde atılmaması nedeniyle 12/11/2013 tarihinde AİHM tarafından verilen ihlal kararından zamanaşımı süresinin dolmasına kadarki süreçte de yürütülen soruşturma kapsamında olayda sorumluluğu olabilecek kişiler tespit edilemediğini, sonuç itibarıyla adli makamlarca soruşturmanın başından itibaren sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delillerin toplanması ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından gerekli sürat ve özenin gösterilmediği, yürürlükteki yargı sisteminde daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olunan önemli rolün zarar görmesine neden olabilecek şekilde makul özen ve hızda hareket edilmediği, olayın zamanaşımına uğraması sonucunda sorumluların cezalandırılmamasına sebebiyet verildiği, dolayısıyla AİHM'in ihlal kararının gereklerinin yerine getirilemediği sonucuna varıldığını, açıklanan gerekçelerle adı geçen başvurucular açısından yaşam hakkının usul yönünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir (§141-143). Anayasa Mahkemesi, AİHM tarafından yaşam hakkının usul ve maddi boyutu ile ihlal kararı verildiği Asya Göres ve diğerleri başvurusunda da (GK., B. No: 2018/15851, 1/12/2022) yaşam hakkının sadece usul boyutu ile ihlal edildiğine karar vermiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun sadece Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan, başvurucunun eziyet yasağının maddi boyutu ve bireysel başvuru haklarının da ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

ZİLAN ESEN

B. No: 2021/13454 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13454

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZİLAN ESEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13454)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Zilan ESEN

Vekili : Av. Erol KÖÇER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından lisans öğrencilerine verilen bursun kesilmesi ve yurttan süresiz olarak çıkarılma cezası verilmesi nedeniyle açılan davada karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi olan başvurucu hakkında PKK/KCK terör örgütüne üye olma suçundan Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, söz konusu soruşturma kapsamında 7/10/2019 tarihinde gözaltına alınmış; 11/10/2019 tarihinde ise tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında Başsavcılığın 25/10/2019 tarihli iddianamesiyle Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) kamu davası açılmıştır.

3. Söz konusu durum, ilgili mevzuat gereğince Antalya Valiliği İl Emniyet Müdürlüğünün 21/10/2019 tarihli yazısıyla Antalya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bildirilmiştir. Bahsi geçen yazının içeriği şöyledir:

"...PKK/KCK terör örgütüne ÜYE olduğu, üyesi olduğu terör örgütünün DGH (Devrimci Gençlik Hareketi adlı yapılanması içerisinde faaliyet gösterdiği, öğrenim gördüğü Akdeniz

Üniversitesinde ve Kepez İlçesine bağlı mahallelerde DGH adlı örgütsel yapıyı yeniden etkin kılmaya, terör örgütüne taraftar ve sempatizan kazandırmaya yönelik propaganda ve örgütlenme çalışmaları yürüttüğü, terör örgütünün silahlı gruplarına eleman temin ettiği tespit edilen Zilal ESEN ... 7/10/2019 günü Antalya ilinde yakalanmış, ... 11/10/2019 günü ... TUTUKLANARAK Antalya L Tipi Kapalı Cezaevi Kurumuna teslim edilmiştir..."

4. Bunun üzerine Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü (Genel Müdürlük) 6/11/2019 tarihli yazıyla başvurucuya bildirimde bulunmuştur. İlgili yazının içeriği şu şekildedir:

"Genel Müdürlüğümüzden 20180424970 numara ile almakta olduğunuz bursunuz; Antalya İl Emniyet Müdürlüğü'nün 21/10/2019 tarihli ve 46914323-7433-(12511)-4802 sayılı yazısına istinaden Kasım 2019 ayı itibarıyla kesilmiş olup; ilgi yazıda belirtilen tarihten sonra tarafınıza gönderilen 500 TL tutarındaki bursunuz öğrenim kredisine dönüştürülerek tarafınıza borç kaydedilmiştir."

5. Bu arada Genel Müdürlüğe bağlı bir yurtta kalan başvurucunun, disiplin kurulunun 8/11/2019 tarihli kararıyla yurttan süresiz olarak çıkarılmasına karar verilmiştir. Disiplin Kurulunca verilen karar Genel Müdürlüğe bağlı Yurt İdare ve İşletme Dairesi Başkanlığınca 9/12/2019 tarihinde onaylanmıştır.

6. Bunun üzerine Genel Müdürlük 13/12/2019 tarihli yazıyla başvurucuya bildirimde bulunmuştur. İlgili yazının içeriği şu şekildedir:

"Genel Müdürlüğümüzden 20180424970 numara ile almakta olduğunuz bursunuz; Antalya İl Emniyet Müdürlüğü'nün 21/10/2019 tarihli ve 46914323-7433-(12511)-4802 sayılı yazısına istinaden Kasım 2019 ayı itibarıyla kesilmiş ve ilgi yazıda belirtilen tarihten sonra tarafınıza gönderilen 500 TL tutarındaki bursunuz öğrenim kredisine dönüştürülerek tarafınıza borç kaydedilmiş idi.

İlgi yazıdan 'yurttan süresiz çıkarma' cezası aldığınız tespit edilmiş olup geri ödeme tarihiniz 1/1/2022 olarak düzenlenmiştir."

7. Başvurucu, söz konusu işleme karşı Ankara 9. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır.

8. Bu arada başvurucu hakkında Ceza Mahkemesinde görülen davada 8/1/2020 tarihli ilk duruşmada başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

9. İptal davasına bakan İdare Mahkemesi 29/9/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin gerekçesi şöyledir:

"...davacının Akdeniz Üniversitesi öğrencisi olduğu, Antalya Emniyet Müdürlüğünün 21/10/2019 tarih ve 4802 sayılı yazıları ile 'PKK/KCK terör örgütüne üye olduğu, üyesi olduğu terör örgütünün DGH adlı yapılanması içerisinde faaliyet gösterdiği, öğrenim gördüğü Akdeniz Üniversitesinde ve Kepez İlçesine bağlı mahallelerde DGH adlı örgütsel yapıyı yeniden etkin ve örgütlenme çalışmaları yürüttüğü, terör örgütüne taraftar ve sempatizan kazandırmaya yönelik propaganda ve örgütlenme çalışmaları yürüttüğü, terör örgütünün silahlı gruplarına eleman temin ettiği tespit edilen davacının yakalandığı, Antalya CBS 2018/85344 sayılı dosyasında yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanarak Antalya L Tipi Kapalı Cezaevi Kurumuna teslim edildiği'nin bildirilmesi üzerine 6/11/2019 tarih ve E.1272681 sayılı işlem ile davacıya öğrenim bursunun Kasım/2019 ayı itibarıyla kesildiği ve

Emniyet Müdürlüğü yazısında belirtilen tarihten sonra ödenen 500 TL tutarındaki bursun öğrenim kredisine dönüştürülerek borç kaydedildiğinin bildirildiği, daha sonra Yurt İdare ve İşletme Daire Başkanlığınca davacı hakkında yurttan süresiz çıkarma cezası verildiğinin 9/12/2019 tarih ve E.1450193 sayılı yazı ile bildirilmesi üzerine, söz konusu yazılara istinaden borç çıkarılan tutarın geri ödeme tarihinin 1/1/2022 olarak düzenlendiğinin bildirilmesine ilişkin 13/12/2019 tarih ve E.1483113 sayılı işlemin iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği hükümlerine göre Kurum yurtlarından süresiz çıkarma cezası alan öğrencilerin burslarının kesileceği tartışmasızdır.

Olayda dava konusu işlemde herhangi bir mevzuat hükmünden söz edilmemekle beraber, davalı idarenin savunma dilekçesinde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Burs-Kredi Yönetmeliği'nin 'Kurum Yurtlarından Çıkarılma Halinde Bursun Kesilmesi' başlıklı 28. maddesinden ve bursun kesilmesini düzenleyen 31. maddesinden söz edildiği, bu hâlde dava konusu işlemin mevzuat olarak bu düzenlemelere dayandırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, her ne kadar 6/11/2019 tarihli işlemle Antalya İl Emniyet Müdürlüğü yazısına istinaden bursun kesildiği belirtilmekte ise de, bu işlemden sonra davacının yurttan süresiz çıkarma cezası aldığının tespit edildiğinden bahisle davacının bursunun kesilmesine ve öğrenim kredisine dönüştürülerek borç çıkarılmasına ilişkin işlemin tesis edildiği ve işbu davada da söz konusu işlemin dava konusu edildiği görüldüğünden yukarıda yer verilen Yönetmelik hükmü uyarınca bağlı yetki kuralı kapsamında, yurttan süresiz çıkarma cezası almış olan davacı hakkında tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

10. Ceza Mahkemesi 14/1/2021 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediğine dair mahkûmiyetine yetecek şekilde, her türlü şüpheden uzak, kesin ve ikna edici delil bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir. Anılan karar istinaf edilmeden kesinleşmiştir.

11. Bu süreçte İdare Mahkemesince verilen davanın reddine ilişkin kararın istinaf incelemesini yapan Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi ise 28/1/2021 tarihinde istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 18/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu burs kesme işleminin gerekçesinin yurttan süresiz olarak çıkarılması olmadığını, Emniyetin bildirimi üzerine bursunun kesildiğini, iddialarının Mahkemece dikkate alınmadığını, aynı konuya ilişkin mahkemelerin birbirinden farklı kararları bulunduğunu, mahkeme kararlarında yeterli gerekçe bulunmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucu ayrıca hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararı olmadığı hâlde İdare Mahkemesi kararında kullanılan dil nedeniyle mahkûmiyet hükmü varmış gibi bir izlenim oluşturulduğunu, İdare Mahkemesi kararında

terör örgütü üyesi olarak kabul edildiğini, bu durumda beraat kararının anlamsız hâle geldiğini, masumiyetine gölge düşürüldüğünü, mahkeme kararları arasında çelişkili bir durum oluşturulduğunu belirterek de masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; başvurucunun eğitim hakkına yönelik şikâyetleri yönünden bursunun kesilmesinin eğitim hakkı kapsamında kalmadığı, masumiyet karinesinin ihlal edildiği şikâyeti yönünden ise mahkemelerin başvurucuyu suçlayıcı bir dil kullanmadıkları belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun açmış olduğu davada İdare Mahkemesi, başvurucunun yurttan süresiz olarak çıkarma cezası aldığını, ilgili Yönetmelik hükmü uyarınca söz konusu cezanın sonucu olarak bağlı yetki kapsamında bursunun kesildiğini ve söz konusu bursun öğrenim kredisine dönüştürülerek borç kaydı oluşturulduğunu, dolayısıyla burs kesme ve öğrenim kredisine dönüştürerek borç kaydı oluşturma işlemlerinde hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir (bkz. § 9).

17. Başvurucu hakkında tesis edilen idari işlemlerin kronolojisine bakıldığında, ilk olarak burs kesme işleminin (6/11/2019 tarihli yazıyla) sonrasında yurttan çıkarılma işleminin (9/12/2019 tarihli yazıyla) tesis edildiği görülmüştür. Bu işlemlerden sonra 13/12/2019 tarihli yazıyla; başvurucuya daha önce bursunun kesildiği, şimdi ise yurttan süresiz olarak çıkarma cezası aldığının tespit edildiği, geri ödeme tarihinin 1/1/2022 olduğu bildirilmiştir. Başvurucu 13/12/2019 tarihli son işleme karşı dava açmıştır. Esasen davaya konu edilen işlemde yeni olarak ortaya çıkan olgu, borcun geri ödeme tarihinin belirlenmesidir. Ancak İdare Mahkemesi esasen geri ödeme tarihinin belirlenmesine ilişkin olan 13/12/2019 tarihli davaya konu işlemi, burs kesme ve öğrenim kredisine dönüştürerek borç kaydı oluşturma işlemi olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte ne İdare ne de İdare Mahkemesi 6/11/2019 tarihli burs kesme işlemi ile 9/12/2019 tarihli süresiz olarak yurttan çıkarma işleminin başvurucuya 13/12/2019 tarihli işlem dışında başka bir işlemle tebliğ edildiğine, dolayısıyla özellikle de yurttan çıkarma işlemine karşı dava açabilme imkânı tanındığına dair bir bilgi vermemektedir. Başvurucunun idari yargıda açılmış başka bir davası da bulunmamaktadır. Tüm bu tespitler dikkate alındığında, başvurucunun burs kesme, borç kaydı oluşturma, yurttan çıkarma ve borcun geri ödeme tarihinin belirlenmesine ilişkin işlemlerin tamamını davaya konu edilen 13/12/2019 tarihli işlemle öğrendiği kabul edilmiştir.

18. Bu durumda dava konusu işlem tek bir belge olmakla birlikte dört farklı idari işlemi içinde barındırmaktadır (bkz. § 6). Başka bir deyişle dava konusu işlem; sadece burs kesme ve öğrenim kredisine dönüştürerek borç kaydı oluşturma işlemlerinden oluşmamakta bu işlemlere ek olarak başvurucunun yurttan süresiz olarak çıkarılması ve oluşturulan borcun ödeme tarihinin belirlenmesi işlemlerini de içermektedir. İdare Mahkemesinin, burs kesme ve öğrenim kredisine dönüştürerek borç kaydı oluşturma işlemlerinin gerekçesini -işlemlerin tesis edilme tarihleri buna imkân vermediği hâlde- yurttan süresiz olarak çıkarılma olarak kabul etmesi, sonrasında ise bu işlemlerin bağlı yetki kapsamında tesis edildiğini belirterek yurttan süresiz olarak çıkarılma işleminin hukukiliğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamış olması uyuşmazlığın esasına ilişkin konunun çözüme kavuşturulmadığını göstermektedir. Bu sebeple belirtilen ihlal iddiaları mahiyeti itibarıyla karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 54).

21. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı davanın sonunda, uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (İbrahim Demiroğlu, § 55).

22. Kuşkusuz söz konusu dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma/karar verilmesine yer olmadığı/süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır (İbrahim Demiroğlu, § 56).

23. Somut olayda uygulama alanı bulan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nde Kurum yurtlarından süresiz çıkarma cezası alan öğrencilerin burslarının kesileceğine dair düzenleme yer almaktadır. Nitekim İdare Mahkemesi de kararında anılan düzenlemeye dayanmıştır. Ancak başvurucu hakkında tesis edilen idari işlemlerin kronolojisine bakıldığında ilk olarak burs kesme işleminin (6/11/2019 tarihli yazıyla) sonrasında yurttan çıkarılma işleminin (9/12/2019 tarihli yazıyla) tesis edildiği görülmüştür. Dolayısıyla burs kesme işleminin hukuki dayanağının yurttan çıkarılma olarak gösterilmesi fiilen mümkün değildir. Kaldı ki gerek 6/11/2019 tarihli burs kesme işleminde gerekse de davaya konu edilen 13/12/2019 tarihli bildirim işleminde (bkz. §§ 4, 6) dayanak olarak Antalya Valiliği İl Emniyet Müdürlüğünün ilgili yazısı (bkz. § 3) gösterilmiştir.

24. Bununla birlikte İdare Mahkemesi, kuvvetle muhtemel usul ekonomisini gözeterek 13/12/2019 tarihli yazının içeriğinde burs kesme işleminden bahsedilmiş olmasını, bu tarihte artık başvurucunun süresiz olarak yurttan çıkarma cezası almış olmasını, ayrıca başvurucunun dava dilekçesinin daha çok burs kesme üzerinde yoğunlaşmış olmasını da dikkate alarak davanın esasını burs kesme olarak belirlemiş ve burs kesme işlemini 13/12/2019 tarihli işlem olarak kabul etmiştir. Ancak Mahkeme, 13/12/2019 tarihli işlem içeriğinde yer alan (bkz. §§ 16, 17) diğer işlemler -özellikle de yurttan çıkarma işlemi- hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Dahası Mahkeme, davanın esası olarak belirlediği burs kesme işleminin idarece yurttan çıkarılmanın sonucu olarak bağlı yetki çerçevesinde

tesis edildiğini belirterek davayı reddetmiştir. Bu durum başvurucunun davasının esasını inceletmesini imkânsız hâle getirmiştir.

25. Neticede yargılama mercilerinin usul ekonomisini gözeterek oluşturmuş olduğu kabuller, başvurucunun hukuksal durumunu etkileyen idari işlemden doğan uyuşmazlık hakkında karar verilmemesine yol açmış, bu durum sebebiyle başvurucuya ağır bir külfet yüklenmiştir (benzer kararlar için bkz. Şenol Arslan [2. B.], B. No: 2017/40261, 15/9/2020; Kürşat Oğuz Yaykaşlı [1. B.], B. No: 2017/34297, 4/11/2020; Süleyman Filiz [2. B.], B. No: 2018/26987, 16/12/2020). Bu itibarla başvurucunun yurttan çıkarılmasına ilişkin işlemin İdare Mahkemesince incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Öte yandan başvurucu, hem İdarenin hem de İdare Mahkemesinin kullandığı dil nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öncelikle masumiyet karinesi açısından sorunlu bulunan Emniyet Müdürlüğü yazısıyla ilgili olarak İdare Mahkemesince herhangi bir değerlendirme yapılmadığı, bu yazının Mahkemece işlemlerin silsilesini anlatmak adına kullanıldığı, özellikle kararın hüküm kısmında burs kesme işleminin gerçek dayanağının yurttan çıkarma işlemi olduğuna dikkat çekilerek ilgili yazının dışlandığı belirtilmelidir. Bununla birlikte masumiyet karinesi yönünden sorunlu olduğu çok açık olan bir yazının, davanın reddiyle sonuçlanan bir kararda işlemler silsilesini aktarmak adına da olsa özensiz şekilde kullanılmasının, -ilk bakışta- başvurucunun terör örgütleriyle bağlantılı bir suç işlediğine dair bir izlenim oluşturduğu da açıktır. Ancak eldeki başvuruda karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından, başvurucunun ayrıca masumiyet karinesinin ve eğitim hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2020/99, K.2020/1659) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELİM TEKİN

B. No: 2021/16980 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16980

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELİM TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16980)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Selim TEKİN

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hâkkari ili, Şemdinli ilçesi, Meşelik köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek durumunda kaldığından, can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle hâlen köyüne dönemediğinden bahisle köydeki mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini talebiyle 6/12/2017 tarihinde yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

3. Van 1. İdare Mahkemesi, işlemin iptaline karar vermiştir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi istinaf incelemesinde kararın 6/12/2016-6/12/2017 tarihleri

arasındaki dönem için iptale ilişkin kısmında hukuka aykırılık bulunmadığını, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki dönem için ise davanın reddine karar verilmesi gerekirken iptale ilişkin bu kısımda hukuki isabet görülmediğini açıklamıştır.

4. Başvurucu, 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş, başvurunun devamı sırasında 17/7/2021 tarihinde vefat etmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23). Somut olayda başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden temin edilen bilgilerden anlaşılmıştır. Bu sebeple adli yardım talebinin kabulü gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 23/9/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFİ GÖÇEN

B. No: 2021/30496 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFİ GÖÇEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30496)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Seyfi GÖÇEN

Vekili : Av. İpek KESKİN CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Bölge Adliye Mahkemesince aynı konuya ilişkin farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, farklı alacaklılar tarafından aleyhine başlatılan iki ayrı icra takibine yönelik olarak ödeme emirlerinin iptali talebiyle dava açmıştır. Her iki dava dilekçesinde de benzer şikâyetlerde bulunan başvurucu; takip talebi ile ödeme emirlerinde, ilgili mevzuat ve yargı içtihadı kapsamında zorunlu olduğu hâlde faiz başlangıç tarihinin gösterilmediğini, ayrıca borcun sebebine ilişkin olarak da bir kısım alacaklar yönünden hiç sebep gösterilmezken bir kısım alacaklar yönünden ise yeterli ve anlaşılabilir bir açıklamanın bulunmadığını iddia etmiştir.

3. Denizli 1. İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde görülen yargılamalarda Mahkeme, her iki dava için de başvurucunun faiz başlangıç tarihine yönelik şikâyetlerini kabul ederek ödeme emirlerinin iptaline hükmetmiştir.

4. Alacaklılar ile başvurucu, her iki gerekçeli karara karşı da Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) nezdinde istinaf talebinde

bulunmuştur.

5. Bölge Adliye Mahkemesi takip taleplerinden birine yönelik olarak yaptığı inceleme neticesinde 11/11/2020 tarihli ve E.2020/944, K.2020/2095 sayılı karar ile alacaklının istinaf başvurusunun kabulüne, Mahkemenin kararının kaldırılmasına ve şikâyetin reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; ödeme emrinde "vade tarihi 30/9/2019, tutar 12.391,30 TL, vade tarihi 1 adet çeşitli alacak" ibarelerinin yazılı olduğu, dolayısıyla faiz başlangıç tarihinin takip talepnamesinde belirtilmediği gerekçesiyle ödeme emrinin iptali kararının doğru olmadığı ve bu hususa yönelik alacaklının istinaf başvurusunun yerinde olduğu belirtilmiştir. Öte yandan takibin herhangi bir belgeye dayanmadığını belirten Bölge Adliye Mahkemesi, takip talepnamesinde ve ona uygun düzenlenen ödeme emrinde, borcun sebebinin "asıl alacak", "1 adet çeşitli alacak" ve "tazminat" olarak üç ayrı kalemde gösterildiğini belirtmiştir. İşbu bireysel başvurunun da konusu olan nihai karar başvurucu vekili tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 4/12/2020 tarihinde açılarak okunmuştur.

6. Bölge Adliye Mahkemesi; takip taleplerinden diğerine yönelik olarak yaptığı inceleme neticesinde 25/11/2019 tarihli ve E.2020/947, K.2020/2156 sayılı karar ile alacaklının istinaf başvurusunun kabulüne, Mahkemenin kararının kaldırılmasına ve şikâyetin reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; takip talepnamesinde işlemiş faiz miktarının mevzuata uygun olarak açıkça belirtildiği, borcun sebebi kısmında alacağın vade tarihinin de açıkça gösterildiği, asıl alacağa vade tarihinden itibaren faiz işletilebileceğinden faiz başlangıç tarihinin takip talebi ve ödeme emrinden açıkça anlaşıldığı ifade edilmiştir. Ödeme emrinde borcun sebebinin gösterilmediğine yönelik şikâyet yönünden ise başvurucunun istinaf dilekçesinde Mahkeme kararındaki tespite yönelik itirazı olmadığı gerekçesiyle bu hususta inceleme yapılmadığı belirtilmiştir.

7. 25/11/2019 tarihli nihai kararın tebliği üzerine başvurucu, katılma yoluyla istinaf talebinde bulunduğu hâlde itirazlarının incelenmediğini belirterek tavzih dilekçesi ibraz etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 2/2/2021 tarihli ek karar ile başvurucunun istinaf talebini kabul etmiş ve takip talepnamesinde borcun sebebi olarak "bir adet çeşitli alacak" ibaresinin kullanıldığını, bu ibarenin borcun sebebi olarak kabul edilemeyeceğini, açıkça borcun doğumuna neden olan ilişkinin (ödünç verme, kira, haksız fiil, aidat ve benzeri) belirtilmesi gerektiğini belirterek 25/11/2019 tarihli kararın kaldırılmasına, başvurucunun şikâyetinin kabulü ile takibin iptaline karar vermiştir.

8. Başvurucu, ek kararı 3/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin 11/11/2020 tarihli ve E.2020/944, K.2020/2095 sayılı kararını bireysel başvuruya konu yaptığını belirtmiş; bu kapsamda aynı konuya ilişkin ek karar ile yapılan değerlendirme neticesinde aynı Bölge Adliye Mahkemesince farklı değerlendirmeler yapılmak suretiyle farklı sonuçlara varıldığını, böylece yeknesak ve tutarlı bir uygulama ortaya konulamadığını, hukuki güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurunun adil yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği

değerlendirilmiştir.

12. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

13. Başvurucu, ihlal iddiasına konu hususun (aynı Bölge Adliye Mahkemesinin aynı konuya ilişkin farklı değerlendirmeler yapması) ek karar ile ortaya çıktığını, dolayısıyla ek kararın tebliğinden itibaren süresinde bireysel başvuruda bulunduğunu belirtmiştir. Öte yandan başvurucunun şikâyetlerinin özü itibarıyla 11/11/2020 tarihli Bölge Adliye Mahkemesi kararında somut olaya ilişkin yapılan tespitin (bkz. § 5) hatalı olduğu hususuna ilişkin olduğu görülmüştür. Bu karara karşı ileri sürülen iddianın, ek karar beklenmeksizin bireysel başvuruya konu yapılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı, sonra verilen ek kararın da doğrudan bireysel başvuruya konu yargılama ile bir bağlantısı olmadığı hususları gözetildiğinde bireysel başvuru süresinin 11/11/2020 tarihli karar esas alınarak tespiti gerekmektedir.

14. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23). Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

15. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede, 11/11/2020 tarihli nihai kararın başvurucu vekili tarafından 4/12/2020 tarihinde Avukat Portal üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 4/12/2020 tarihinde haberdar olduğunun kabulü gereken başvurucunun bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 4/1/2021 tarihine kadar başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 2/4/2021 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM DEMİRCİ VE BEKİR DEMİRCİ

B. No: 2021/36284 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36284

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM DEMİRCİ VE BEKİR DEMİRCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36284)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Bayram DEMİRCİ

2. Bekir DEMİRCİ

Vekili : Av. Mustafa ELAGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 30/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Bayram Demirci Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte

İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

3. Somut olayda başvurucu Bayram Demirci 22/6/2023 tarihinde vefat etmiştir. Bunun üzerine başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 21/10/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Bayram Demirci yönünden düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Bekir Demirci Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucu Bekir Demirci yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu Bekir Demirci ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 450.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Bayram Demirci yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Başvurucu Bekir Demirci yönünden mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1277, K.2020/698) iletilmek üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine(E.2017/732, K.2019/215) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucu Bekir Demircinin tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucu Bekir Demirci'ye ÖDENMESİNE, Bayram Demirci tarafından yapılan yargılama giderlerinin anılan başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Bekir Demirci'nin Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAN ÇELİK

B. No: 2021/40849 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40849

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40849)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Nuran ÇELİK

Vekilleri : Av. Adil AKTAY

Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma bedelinin geç ödenmesi nedeniyle kararın icrası hakkının, söz konusu bedelin değer kaybına uğratılması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin kısmının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu 23/11/2007 tarihinde kamulaştırmasız el atmaya dayalı 10.000 TL tutarlı tazminat davası açmıştır. Bilirkişi raporunda tazminat bedelinin 44.820 TL olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesi taleple bağlı kalarak 10.000 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Bu hüküm kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir. Bunun ardından başvurucu bu kez 6/7/2017 tarihinde bilirkişi raporunda belirtilen miktar ile kesinleşen davaya konu

miktar arasındaki farkın, yani 34.820 TL'nin ilk dava tarihi olan 23/11/2007 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte tahsili talebiyle ikinci bir dava açmıştır. Mersin 6. Asliye Hukuk Mahkemesi davanın kabulüne karar vermiş; bu hüküm kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 14/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; kamulaştırmasız el atma bedelinin makul süre geçmesine karşın ödenmediğini, bu nedenle bedelin değer kaybına uğradığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünü sunmuş ve ödemenin 9/3/2022 tarihinde yapıldığını bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Geç Ödenmesi Nedeniyle Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucu, kamulaştırmasız el atma bedelinin makul süre geçmesine karşın ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bakanlık görüşünde, bedelin 9/3/2022 tarihinde ödendiği ifade edilmiştir. Başvurucunun temel şikâyetinin kendisi için ekonomik bir değer ifade eden ve kesinleşmiş yargı kararına dayanan alacağın geç ödenmesi olduğu dikkate alındığında başvurucunun belirttiği ihlal iddiasının mülkiyet hakkının güvencelerinden olan kararın icrası hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

7. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumda yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B.

No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut olayda başvurucu tarafından enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı ileri sürülen miktara ilişkin davanın 6/7/2017 tarihinde açıldığının, miktara ilişkin yasal faizin ilk dava tarihi olan 23/11/2007 tarihinden itibaren işletilmesine karar verildiğinin ve tutarın 9/3/2022 tarihinde ödendiğinin altını çizmek gerekir. Dolayısıyla davanın açıldığı 6/7/2017 tarihinden ödemenin yapıldığı 9/3/2022 tarihine kadar bedelin enflasyon etkisiyle önemli ölçüde değer kaybettiği tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

11. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin geç ödenmesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/254, K.2019/43) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SİVRİ

B. No: 2021/47098 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47098

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SİVRİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47098)

Karar Tarihi: 11/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 31/12/2025 - 33124

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Mehmet SİVRİ

Vekili : Av. Vahap SÜRÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine Düzce 1. Aile Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde ziynet eşyalarının iadesi talebiyle boşanma davası açılmıştır. Başvurucu da aynı taleplerle karşı dava açmış, dava dilekçesinde esasa yönelik taleplerinin yanı sıra Mahkemenin yetkisine dair itirazını dile getirmiştir. Mahkeme 26/5/2016 tarihli kararla karşılıklı boşanma davalarının ve başvurucunun ziynet alacağı talebinin reddine, davacı ve karşı davalı eşin ziynet alacağı talebinin kısmen kabulüne hükmetmiştir.

3. Taraflar, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, temyiz dilekçesinde hem boşanma talebinin reddi kararına hem de ziynet alacağı talebinin reddi ile karşı tarafın ziynet alacağı talebinin kısmen kabulü kararına karşı itirazlarını ileri sürmüştür. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 1/10/2018 tarihli kararla başvurucunun yetki itirazının Mahkemece hadise

şeklinde incelenmeden karara bağlandığı gerekçesiyle temyiz edilen hükmün bu sebeple bozulmasına, bozma sebebine göre tarafların sair temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

4. Mahkeme, bozma sonrası kendisine gelen dosyada öncelikle Yargıtayın kararı doğrultusunda yetki itirazını incelemiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Esasa yönelik olarak da 18/2/2020 tarihli karar ile karşılıklı boşanma davalarının reddine, başvurucunun ziynet alacağı talebinin reddine, davacı ve karşı davalı eşin ziynet alacağı talebinin kısmen kabulüne hükmetmiştir.

5. Taraflar söz konusu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ve önceki temyiz itirazlarını tekrarlamıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 4/11/2020 tarihli kararla tarafların boşanma davalarına yönelik temyiz itirazlarının yersiz olduğuna hükmetmiştir. Bu hükmün gerekçesi olarak da Mahkeme tarafından bozma kararı gereğince hüküm verilmesi karşısında bozmanın kapsamı dışında kalarak kesinleşen yönlere ait temyiz itirazlarının incelenmesinin artık mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun ziynet eşyalarının iadesi taleplerinin reddine yönelik itirazının ise kabulüne hükmeden Yargıtay, hükmün bu kısım yönünden bozulmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, kısmen onama kısmen bozma kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuş; 1/10/2018 tarihli bozmanın kapsamı dışında kalan itirazlar yönünden inceleme yapılmadığını, dolayısıyla kesinleşen bir hüküm bulunmadığını belirtmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesince 1/6/2021 tarihli kararla karar düzeltme talebinin reddine ve 490 TL idari para cezasına hükmedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 21/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; boşanma kararına karşı yaptığı temyiz itirazlarının kararın kesinleştiği gerekçesiyle incelenmediğini, söz konusu itirazların karar düzeltme dilekçesinde ileri sürüldüğü hâlde dikkate alınmadığını, ayrıca aleyhe idari para cezasına da hükmedildiğini, bu şekilde gerekçeli kararın temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleştiğini belirterek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetlerinin özü boşanma davasına yönelik temyiz incelemesi yapılmadığı hâlde sehven kesinleştirildiğini iddia ettiği karar nedeniyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Bu kapsamda başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve

bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

12. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Somut olayda başvurucunun boşanma davası ile ziynet alacağı talebinin reddi kararları ve davalı eşin ziynet alacağı talebinin kabulü kararı yönünden temyiz kanun yolunda ileri sürdüğü iddiaların incelenmediği görüldüğünden mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu anlaşılmıştır.

14. Yukarıdaki anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

16. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

17. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371. maddesinde Yargıtayın hangi sebeplere istinaden bozma kararı verebileceği düzenlenmiş; 373. maddesinde ise temyiz edilen kararın kısmen veya tamamen bozulabileceği, Yargıtayın bozma kararı üzerine mahkemesince bozmaya uygun olarak karar verildiği takdirde bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

18. Somut olayda başvurucunun ilk temyiz talebine ilişkin olarak 1/10/2018 tarihinde Yargıtayca yapılan inceleme neticesinde temyiz edilen hükmün sadece başvurucunun Mahkemece incelenmeyen yetki itirazı yönünden bozulduğu, boşanma davası ile ziynet alacağına ilişkin kurulan hüküm yönünden ileri sürülen itirazların ise şimdilik incelenmesine yer olmadığına hükmedildiği görülmüştür. Bozma kararı doğrultusunda Mahkeme tarafından yapılan incelemede tekrar hüküm kurulmuştur. Başvurucu, bu karar üzerine boşanma davası ile ziynet alacağına ilişkin kurulan hüküm yönünden kararı yeniden temyiz etmiştir. Yargıtay ise başvurucunun itirazlarına yönelik yaptığı incelemede bozmanın

kapsamı dışında kalarak kesinleşen yönlere ait temyiz itirazlarının incelenmesinin artık mümkün bulunmadığına, boşanma davasına yönelik temyiz itirazlarının yersiz olduğuna hükmetmiştir.

19. Yargıtay, bozma dışında kalan iddiaların kesinleştiğini belirtmişse de söz konusu iddialara yönelik Mahkemenin temyizi kabil olmak üzere karar verdiği ve Yargıtayca da bu iddialar yönünden hiçbir inceleme yapılmadığı görülmektedir. Yargıtayın daha önce temyiz incelemesinde karar vermediği ve incelemeyi daha sonraya bıraktığı bir meseleyi, bu konunun daha önce kesinleştiğini belirterek incelememesi kanun hükmünün hatalı uygulanmasından kaynaklanmaktadır (bkz. § 17). Dolayısıyla Yargıtayın somut olgularla açık bir çelişki arz eden bu değerlendirmesine istinaden gerçekleşen mahkemeye erişim hakkına müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 490 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;

Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce 1. Aile Mahkemesine (E.2018/807, K.2020/127) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT EFE

B. No: 2021/59814 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT EFE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59814)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Cüneyt EFE

Vekili : Av. Fatih OYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu gerçekleştiği iddia edilen ölüm ve bunun neticesinde açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. G.E.nin Ölümü ve Yürütülen Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

2. Başvurucunun eşi G.E.nin rahatsızlığına ilişkin tıbbi kayıtlara göre G.E. 37 haftalık hamileyken 25/4/2014 ve 26/4/2014 tarihlerinde nefes darlığı şikâyetiyle Tarsus Devlet Hastanesine başvurmuştur. Acil serviste muayene edilen ve kendisine oksijen tedavisi uygulanıp durumunun iyi olduğu söylenen G.E. evine gönderilmiştir. G.E. 27/4/2014 tarihi akşamında nefes darlığı ve sırt ağrısı şikâyetleriyle yeniden hastaneye müracaat etmiştir. Kadın Doğum Uzmanı Op. Dr. A.B. kan ve idrar tahlilleri talep edip Dahiliye Uzmanı Dr. E.K.K.dan görüş istemiştir. Dr. E.K.K. yaptığı muayene sonucunda gebeliğin sonlandırılmasını önermiştir. G.E. öneriyi reddetmiş ve hastaneden ayrılmıştır. G.E.nin evinde fenalaşması üzerine 28/4/2014 tarihinde saat 00.16'da 112 Acil Servis aranmıştır. Altı dakika içinde olay yerine gelen 112 Acil görevlileri müdahale etse de G.E. kalbinin durması sonucu vefat etmiştir.

3. G.E.nin ölümü sonrasında Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) bir soruşturma başlatmıştır. Soruşturma dosyasında bulunan 6/5/2014 tarihli Mersin Valiliği Halk Sağlığı Müdürlüğünün Anne Ölümleri İl İnceleme Komisyon Raporu'nda annede gebeliğin sonlandırılmasını düşünecek kadar sıkıntılı bir durum varsa sevki düşünülen kurumla koordinasyon hâlinde ve ambulans eşliğinde sevkin yapılması gerektiği, olayda anne ölümünün önlenebilirliği şüpheliyse de bebek ölümünün önlenebileceği belirtilmiştir.

4. Olayla ilgili sağlık personeli hakkında soruşturma izni verilmesine ilişkin süreçte hazırlanan ön inceleme raporunda G.E.ye müdahalede bulunan Kadın Doğum Uzmanı Op. Dr. A.B.nin ifadesi alınmıştır. A.B. 6/6/2014 tarihli ifadesinde 27/4/2014 tarihinde nefes darlığı şikâyetiyle müracaat eden G.E.ye oksijen tedavisi verip kan, idrar ve biyokimya tahlilleri istediğini, bu sırada dahiliye uzmanından görüş aldığını ve uzmanın kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) teşhisi koyup gebeliğin sonlandırılması yönünde görüş sunduğunu, acil kanamalı bir hastası olması nedeniyle G.E. ile koridorda yaptığı görüşmede durumun aciliyetini izah edip sezaryen ameliyatı olması gerektiğini ancak hastanede kadın doğum yoğun bakım ünitesi olmaması nedeniyle ücretsiz olarak ambulansla üniversite hastanesine gidebileceklerini açıkladığını, hastanın daha önce normal doğum yaptığını belirtip yine normal doğum yapmak istediğini söyleyerek oradan ayrıldığını beyan etmiştir.

5. Soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumu Adana Morg İhtisas Dairesi tarafından hazırlanan 7/7/2014 tarihli otopsi raporunda G.E.nin ölümünün aort rüptürüne bağlı kalp tamponadı sonucu meydana geldiği kanaati bildirilmiştir.

6. Başsavcılık ölüm olayında sağlık görevlilerinin kusuru olup olmadığının tespiti için kadın doğum uzmanlarından oluşan üç kişilik bir bilirkişi heyetinden rapor almıştır. Raporda G.E.nin kendisine önerilen sevki kabul etmeyerek hastaneyi terk etmesinin teşhis ve tedavinin gecikmesine sebep olduğu, tedavide yer alan sağlık personeline atfedilecek bir kusur bulunmadığı yönünde görüş açıklanmıştır. Ayrıca raporda ölüm sebebi olarak gösterilen aort rüptürü açısından kalp ve damar cerrahisi uzmanından görüş alınmasının uygun olacağının belirtilmesi üzerine kalp ve damar cerrahisi uzmanından bilirkişi raporu alınmıştır. Bu raporda anne ve bebeğin ölümüne sebebiyet veren aort diseksiyon ve rüptürünün daha önceden tespit edilemeyeceği ve öngörülemeyeceği, hastane şartlarında hastanın patolojisinin tespit ve tedavisi için ek bir şeyin de yapılamayacağı belirtilmiş; tedavide yer alan sağlık personeline atfedilecek bir kusur bulunmadığı görüşü sunulmuştur.

7. Başsavcılık 23/11/2015 tarihinde alınan bilirkişi raporlarına atıfta bulunarak şüpheli sağlık görevlilerinin ölümle ilgili herhangi bir kusur ve ihmali olmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun bu karara itirazı Tarsus Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/1/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

B. Tam Yargı Davası Süreci

8. Başvurucu, ölüm olayı nedeniyle Sağlık Bakanlığı aleyhine 24/7/2015 tarihinde Mersin 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) maddi ve manevi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır.

9. Başvurucu; dava dilekçesinde göğüs ağrısı ve solunum şikâyetiyle 25/4/2014 ve 26/4/2014 tarihlerinde hastaneye başvurduklarında eşinin durumunun iyi olduğu söylenerek evlerine gönderildiklerini, 27/4/2014 tarihi akşamında üçüncü kez hastaneye gittiklerinde G.E.nin Mersin'e sevk edilerek ameliyat olması gerektiğinin belirtildiğini ancak taleplerine rağmen ambulans hizmeti sağlanmadığı için Mersin'e gidemediklerini, G.E.nin gece saatlerinde

fenalaşarak vefat ettiğini, üst üste hastaneye gitmelerine rağmen doktorların müdahalede bulunmaması şeklindeki ihmal nedeniyle ölüm olayında idarenin ağır hizmet kusuru olduğunu iddia etmiştir.

10. İdare Mahkemesi yargılama sürecinde on iki ara karar vermiştir. Bunlardan ilki olan 18/9/2015 tarihli ara karar, davalının cevap verme süresinin uzatılmasına ilişkindir. 15/6/2016 ile 3/2/2020 tarihleri arasında verilen on ara karar, G.E.nin tedavi sürecine ilişkin bilgi ve belgelerin kamu kurumlarından temin edilmesine yöneliktir. 20/2/2020 tarihli son ara karar ise bilirkişi incelemesi yapılmak üzere dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilmesi hakkındadır.

11. Dava dosyasındaki belgelere göre 27/4/2014 tarihli Konsültasyon İstem Formu'na -başka hususlar yanında- gebeliğin sonlandırılmasının önerildiği, yatış önerildiği ve hastanın ameliyatı reddettiği yazılmıştır. Ayrıca Mersin Valiliği Halk Sağlığı Müdürlüğünün Anne Ölümleri İl İnceleme Komisyon Raporu'nun örneği dosyada mevcuttur.

12. İdare Mahkemesinin Adli Tıp Kurumu 8. Adli Tıp İhtisas Kurulundan (İhtisas Kurulu) aldığı 24/6/2020 tarihli raporda tedavi sürecine ve sonrasındaki idari sürece ilişkin ayrıntılı açıklamalarda bulunulduktan sonra G.E.ye verilen gebeliğin sonlandırılması önerisinin uygun olduğu, G.E.nin otopsisinde tespit edilen aort diseksiyonunu düşündürecek bulgu olmadığı, Dr. A.B. tarafından ameliyat ve yatış önerilmesine rağmen G.E.nin ameliyatı reddettiğinin kayıtlı olduğu belirtilerek tedaviye katılan sağlık personelinin tıbbi uygulama hatası bulunmadığı mütalaa edilmiştir.

13. İdare Mahkemesi, İhtisas Kurulunu esas alarak idari eylemle zarar arasında nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle 22/12/2020 tarihinde davayı reddetmiştir.

14. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf başvurusu Adana Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesince (İstinaf Mahkemesi) 7/10/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

15. Başvurucu, nihai hükmü 16/11/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 14/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, eşinin göğüs ve sırt ağrısı şikâyetiyle dört kez hastaneye başvurmasına rağmen sağlık görevlilerince gerekli tedavinin sağlanmadığını, kendilerine Mersin'e sevk edilmesinin uygun olacağının söylendiğini ancak sevk için ambulans hizmeti verilmediğini belirtmiş; eşinin sağlık görevlilerinin kusurlu sağlık hizmeti sonucu yaşamını yitirdiğini ifade ederek yargılamanın özenle yürütülmediğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktardıktan sonra yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler de yükler (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 57, 58).

21. Anılan pozitif yükümlülükler sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak ... amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet; sağlık hizmetlerini, kamu veya özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirildiğine bakmadan hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 34, 35; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 59, 60). Şüphesiz bu düzenlemeler, sağlık personellerinin sahip olmaları gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 81).

22. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, § 61).

23. Kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu ortaya çıktığı iddia edilen, bir başka ifadeyle tedavinin kusurlu, yanlış veya gecikmiş olması ya da sağlık çalışanlarının tedavi sırasındaki koordinasyon eksiklikleri sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında da etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasıyla yerine getirilmiş sayılabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 84; bazı farklılıklarla birlikte bkz. Nail Artuç, § 37; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 62-64).

24. Ölümün tıbbi ihmalden değil de sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlarda sorumlular aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının ihlaline neden olabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Kenan Sayın [1. B.], B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47).

25. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi

gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 86; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 39). Tıbbi ihmal iddiasıyla açılan tazminat talepli davalar yönünden etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü, özellikle yargılamanın makul sürede tamamlanmasını gerektirir. Bu gereklilik; gerçeklerin ve tıbbi tedavinin uygulanması sırasında yapılan muhtemel hataların bilinmesine, ilgili kurumların ve sağlık personelinin olası eksikliklerini gidermesine ve benzer hataları önlemesine, dolayısıyla sağlık hizmetlerinden yararlanan herkesin güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmektedir. Dolayısıyla gecikme için inandırıcı ve makul gerekçeler bulunmadığı sürece yargılamaların uzunluğu, yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin ihlaline neden olacaktır (Ayşe Terzi ve Mustafa Terzi [1. B.], B. No: 2020/3325, 13/2/2024, § 12). Öte yandan yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 40).

26. Son olarak ifade etmek gerekir ki herhangi bir davada bilirkişi incelemesine başvurulmasının gerekli olup olmadığına karar vermek ya da başvuru dosyasındaki mevcut tıbbi bilgilerden hareketle bir davada görüş bildiren bilirkişilerin vardıkları sonuçların veya sahip oldukları bilimsel bakış açılarının doğru olup olmadığını irdelemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Delillerin ve bilirkişi incelemesi de dâhil olmak üzere delillerin değerlendirilmesinde kullanılan araçların kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları kural olarak yargı mercilerinin takdirinde olan bir hususturve açık hata veya keyfîlik ihtiva etmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. Bu bakımdan tıbbi ihmal iddiasıyla yapılan başvurularda yaşam hakkının usul boyutunun incelenmesi sırasında yapılması gereken iş, başvuruya konu edilen tam yargı veya tazminat davasının, ölümle neticelenen olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verip vermediğini belirlemektir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 87; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Bağı Akay ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/5101, 22/6/2017, § 56).

27. Somut başvuruda, başvurucunun eşinin acil sağlık hizmetlerine erişimden mahrum bırakılması sonucu öldüğüne dair bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucu, sağlık personelinin bildiği veya bilmesi gereken sistemsel veya yapısal bir işlevsizlik (Sözü edilen işlevsizliğe, hastanenin erken doğan bebekler için uygun bir üniteye ve bu bebekleri tedavi etmek için teknik araçlara sahip olmayıp erken doğan çocukların tamamına yakınını diğer hastanelere şüpheli koşullarda sevk etmesi örnek olarak gösterilebilir. bkz. Aydoğdu/Türkiye, B. No: 40448/06, 30/8/2016, §§ 76-88) olmasına rağmen gerekli tedbirleri almadığını ve bu işlevsizlik neticesinde eşinin acil sağlık hizmetlerine erişimden yoksun kalarak öldüğünü de iddia etmemiştir. O hâlde başvurucunun iddiaları tıbbi ihmalle ilgilidir.

28. Tıbbi ihmal iddialarının söz konusu olduğu hâllerde devletin egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması yönündeki pozitif maddi yükümlülüğü, hem kamu hastanelerinin hem özel hastanelerin hastaların yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarını sağlayıp sağlık çalışanlarının yüksek mesleki standartlara sahip olmalarını temin edecek etkili bir mevzuat oluşturmaktan ibarettir. Oluşturulan mevzuat, kişilerin yaşamının korunması yönünden eksik olmadığı sürece sağlık çalışanlarının hastayı tedavi ederken yaptığı değerlendirme hataları, tedavi sürecindeki gecikmeler ya da tedavi sırasında sağlık çalışanları arasında yaşanan koordinasyon eksikleri devleti yaşam hakkının maddi boyutunun ihlalinden dolayı sorumlu tutmak için kâfi değildir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, §

89).

29. Olay tarihinde yürürlükteki hukuki çerçevenin başvurucunun eşinin yaşamının korunması konusunda herhangi bir eksiklik ihtiva etmediği görülmüştür (ilgili hukuki çerçeve için bkz. Ayhan Keçeli ve diğerleri, §§ 39-68). Doğrusu başvurucunun bu yönde bir şikâyeti de yoktur. Bu nedenle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

30. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine yönelik iddianın değerlendirilmesine gelince başvurucu, başvuruya konu yargılamada sezaryen ameliyatı için eşinin sevki gerektiğinin söylendiğini ancak sevk için ambulans tahsis edilmediğini öne sürmüştür. İhtisas Kurulu, Dr. A.B. tarafından ameliyat ve yatış önerilmesine rağmen G.E.nin ameliyatı reddettiğinin kayıtlı olduğunu belirterek tedaviye katılan sağlık personelinin tıbbi uygulama hatası bulunmadığı yönünde mütalaa sunmuş; İdare Mahkemesi de bu mütalaaya dayanarak davayı reddetmiştir. Ne var ki G.E.nin ameliyatı reddettiğine dair G.E. ve/veya başvurucu tarafından imzalanan bir belge mevcut değildir. Ayrıca Mersin Valiliği Halk Sağlığı Müdürlüğünün Anne Ölümleri İl İnceleme Komisyon Raporu'nda annede gebeliğin sonlandırılmasını düşünecek kadar sıkıntılı bir durum varsa sevki düşünülen kurumla koordinasyon hâlinde ve ambulans eşliğinde sevkin yapılması gerektiğine işaret edilerek olayda anne ölümünün önlenebilirliği şüpheliyse de bebek ölümünün önlenebileceği açıklanmıştır. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin, ölüm nedenini de dikkate alarak, sonuca varmadan önce idarenin somut olayda hasta sevkiyle ilgili mevzuat hükümlerine uygun hareket edip etmediğini, şayet sözü edilen hükümlere riayet edilmemişse G.E. ameliyat için ambulansla ilgili sağlık kuruluşuna sevk edilseydi G.E.nin aort diseksiyon ve rüptürü nedeniyle ölmesinin önüne geçilip geçilemeyeceğini, bu bağlamda ameliyat için G.E.ye ambulans sağlanmaması ile G.E.nin ölümü arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığını -gerekirse bilirkişi incelemesine başvurarak- değerlendirmesi gerekirdi. Bu bakımdan İdare Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği titizlikte bir inceleme yaptığı söylenemez.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

34. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

39. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla talep ettiği manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 2. İdare Mahkemesine (E.2015/1172, K.2020/1283) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH KAHRAMAN

B. No: 2021/60162 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60162

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60162)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : Fatih KAHRAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziyaret gününün öğrenim gören çocuğuyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tutuklu olarak Sincan 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucu, ilkokul 2. sınıfta bulunan çocuğunun eğitim durumu nedeniyle hafta içi olarak belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması için ceza infaz kurumuna (Kurum) müracaat etmiştir. Kurum 11/10/2021 tarihli kararıyla başvurucunun talebini COVID-19 pandemi tedbirleri ve pandemi sürecinde başlayan izole çalışma şekli ve personel durumu, kurum güvenliği ve kapasitesini dikkate aldığını belirterek hafta sonu ziyaret yapılmasının mevcut şartlarda uygun olmayacağı gerekçesiyle reddetmiştir.

3. Başvurucu, hafta sonu görüş yapma hakkı verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik 9/11/2021 tarihinde şikâyeti kabul etmiş ve kararının gerekçesinde; ziyaret günlerine ilişkin kurumun ve çalışanların mevcut yapısı da dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması hususunda idarenin takdir hakkı bulunduğunu ancak takdir hakkının da somut gerekçelere

dayanılarak kullanılması gerektiğini, hükümlü/tutuklunun çocuğunun eğitim-öğretim saatleri, eşinin çalışma saatleri dikkate alınarak görüş saatlerinin düzenlenebileceğini, idarenin takdir yetkisinin hakkın özüne dokunacağını ve hükümlü/tutuklunun ziyaretçisinin ziyaretine gelme imkânının ortadan kalkacağını belirtmiştir.

4. Hâkimlik kararı, Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) usul ve esas yönünden kanuna aykırı bulunarak kaldırılmıştır.

5. Başvurucu, nihai hükmü 19/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; çocuğunun örgün eğitime devam etmesi nedeniyle hafta içi görüşe gelemediğini, hafta sonu görüş yapılmasına ilişkin talebinin haksız şekilde reddedildiğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu tutuklu bulunduğu süre zarfında eğitim görmekte olan çocuğuyla hafta içi görüşmesi ve Düzce ilinden eşi ile beraber ziyaretine hafta içi gelmeleri sebebiyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; idarenin ziyaret gün ve saatlerini belirleme noktasında takdir yetkisinin bulunduğu, takdir yetkisini kullanırken de Anayasa ve mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu, Anayasal güvence altına alınan hak ile ilgili karar alınırken idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmek için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini beyan etmiştir.

10. Başvuru konusu özü itibarıyla başvurucunun örgün eğitime devam eden çocuğuyla hafta sonu görüşememesine ilişkin olduğundan iddia bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten ([2. B.], B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi, devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu

tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ilgili ve yeterli gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir.

13. Başvurucunun çocuğunun örgün eğitime devam etmesi ve ziyaret hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuğunun başvurucuyla eğitimini aksatmaksızın görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

14. Başvurucunun talebi Kurum tarafından personel yetersizliği, güvenlik zaafı gibi nedenlerle reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözeten ikna edici ve objektif bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir olay ortaya konulamamıştır. Ziyaret gününün hafta sonu olacak şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği, ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmamıştır. Bu durumda idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda Ağır Ceza Mahkemesi kararında somut ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Ayrıca pandemi süreciyle başlayan tedbirler yönünden Kurumun gerekçesine ilişkin olarak belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle ceza infaz kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiş (Yunus Bulut [1. B.], B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42) ve ilgili kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

16. Yukarıdaki bilgiler ışığında idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda söz konusu kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, miktar belirtmeksizin maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/3339 D.İş) iletilmek üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/4903, K.2021/4915) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN GEMLİ

B. No: 2021/60587 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN GEMLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60587)

Karar Tarihi: 11/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Osman GEMLİ

Vekili : Av. Dursun KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vazife malulü sayılmama işlemine karşı açılan davada usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı (KKK) emrinde 22/11/1999 tarihinde uzman çavuş olarak göreve başlamış; göreve başladığı tarihten itibaren sırasıyla 14/7/2003 tarihine kadar Bolu 2. Komando Tugayı 4. Komando Taburunda, 10/6/2005 tarihine kadar Siirt 3. Komando Tugayı 1. Komando Taburunda, 22/11/2007 tarihine kadar da Isparta 1. Piyade Eğitim Bölüğü Komutanlığında görev yapmıştır.

3. 21/11/2007 tarihinde sağlık sebebiyle sözleşmesi feshedilen başvurucu hakkında 27/9/2007 tarihinde Isparta Asker Hastanesi ile 24/3/2008 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca (Kurul) hazırlanan sağlık raporlarında başvurucunun adi malul olduğuna karar verilmiş; 15/12/2007 tarihinden itibaren de başvurucuya adi malul aylığı bağlanmıştır. Raporlarda başvurucuya opere lomber diskopati (bel fıtığı ameliyatı), kilo

fazlalığı, bilateral orta derece sensörinoral işitme kaybı (iki taraflı işitme sinir ağını etkileyen kayıp) teşhisleri konulmuştur.

4. Başvurucu 16/1/2018 tarihli dilekçe ile Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurmuş, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında vazife malulü sayılarak 16/1/2018 tarihinden itibaren geriye dönük beş yıllık maaş ve ek gösterge farkının yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebinde bulunmuştur. İdarece talebinin zımnen reddedildiğini belirten başvurucu, 18/4/2018 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır.

5. Dava dilekçesinde mesleğine her açıdan sağlıklı bir insan olarak başladığını ifade eden başvurucu, maluliyetine neden olan işitme kaybı niteliğindeki rahatsızlığın uzun yıllar terörle mücadele kapsamında katıldığı operasyonlarda kullanılan ve bizzat kendisinin de kullandığı ağır silahların etkisiyle meydana geldiğini iddia etmiştir. Mahkemece bu hususun açıklığa kavuşturulması için gerekirse hastaneye sevk edilmesi gerektiğini belirterek işitme kaybının neden oluştuğuna dair sağlık kurulu raporu alınmasını talep etmiştir. Davalı SGK ise cevap dilekçesinde, KKK'ya gönderilen yazı ile başvurucunun görev yaptığı yerler, görev yaptığı sürede gördüğü tedaviler ile hastalığına neden olabilecek ne tür görevlerde bulunduğu bilgisinin talep edildiğini belirtmiştir. Bu kapsamda gönderilen belgeler ve Isparta Asker Hastanesi tarafından düzenlenen 27/9/2007 tarihli raporun Kurulca incelendiğini belirten SGK, Kurul tarafından 6/4/2018 tarihinde "...işitme kaybının görevinin neden ve etkisi ile meydana gelmediğine..." şeklinde karar verildiğini ifade etmiştir.

6. Mahkeme 30/4/2019 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun maluliyetinin terörle ilgili görevinden kaynaklandığına dayanak olarak herhangi bir olay ve bu olayı kanıtlayacak herhangi bir bilgi veya belgeyi dava dosyasına sunmadığını, anılan hastalığın askerlik görevinin neden ve etkisi altında ortaya çıktığı konusunda hukuken geçerli sayılabilecek bir belge ya da sağlık raporu ibraz etmediğini belirtmiştir. Bu kapsamda idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varan Mahkeme, dava konusu işlem hukuka uygun olduğu için başvurucunun mali haklarına yönelik tazminat talebini de reddetmiştir.

7. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde Mahkemece yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığını ileri süren başvurucu, göreve başlarken herhangi bir rahatsızlığı olmadığı hâlde sekiz yıllık çalışmasının sonucunda işitme kaybı da dâhil olmak üzere çeşitli hastalıklara maruz kaldığını ve askerlik görevine devam edemeyeceği yönünde karar verildiğini belirtmiştir. Mahkemece kendisinden talep edilen belgelere gizlilik nedeniyle ulaşma imkânı olmadığını, nerede ve hangi pozisyonlarda görev yaptığı, hangi operasyonlara katıldığı vb. hususlarda bizatihi Mahkemenin bilgi alabileceğini, aldığı bilgiler doğrultusunda da bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle iddia ve itirazlarını inceleyebileceğini belirtmiş; buna rağmen hiçbir sağlık kuruluna gönderilmediğini ve muayene edilmediğini iddia etmiştir.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi 11/11/2021 tarihli kararla hüküm usul ve kanuna uygun olduğundan istinaf talebinin reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; sağlıklı bir şekilde piyade uzman erbaş olarak göreve başladığını, Bolu, Siirt ve Isparta'da görev yaptığı sırada terör olaylarının önlenmesi, takibi ve etkisiz hâle getirilmesi amacıyla yapılan operasyonlara katıldığını, bu hususun dava dosyasına sunduğu takdirnamelerden de anlaşılabileceğini belirtmiştir. Bu operasyonlarda sürekli, yoğun bir şekilde kullanılan silah ve patlayıcıların etkisiyle işitme kaybının başladığını ileri süren başvurucu, bu sebeple işitme kaybının ilk aşamalarında "Uzman erbaş olur ancak komando olamaz." şeklinde raporlar verildiğini, son olarak ise Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapamayacağına karar verildiğini iddia etmiştir. Mahkemenin genel ifadelere yer verdiği gerekçeli kararı ile davanın reddine hükmetmesinin hukuka aykırı olduğunu ifade eden başvurucu, yargılama sürecinde ilgili belgelerin kurumdan istenmesi ve sağlık kurulu raporu alınması amacıyla hastaneye sevki talep edilmiş olmasına rağmen bu yönde bir araştırmaya gidilmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği, yargı mercilerince de söz konusu işlem kapsamında elde edilen delillerin ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi suretiyle sonuca ulaşıldığı belirtilmiştir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin dikkat alınması gerektiği, bu kapsamda ilgili Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınmasının faydalı olacağı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

12. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

15. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

16. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §

32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

17. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir (Hüseyin Sezen [2. B.], B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

18. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurları, yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanmasıdır. Anılan ilkelere uygun olarak yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir. Ancak silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini yargılamanın bütünü ışığında denetlemektir (Fazlı Celep [1. B.], B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

19. Somut olayda başvurucunun sağlık kontrolünden geçirilerek askerliğe elverişli olduğunun kabulüyle uzman erbaş olarak atandığı, görevi devam ederken bel fıtığı, fazla kilo ve işitme kaybı teşhisi konulması nedeniyle bu görevi yapamayacağına karar verilerek adi malul sıfatıyla emekliye sevk edildiği hususunda ihtilaf bulunmamaktadır. Başvuruya konu davanın tarafları arasındaki ihtilaf, işitme kaybının başvurucunun yaptığı görevin koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkıp çıkmadığıdır. Başvurucu, emekli edilmesine neden olan işitme kaybının yürüttüğü askerlik hizmetinin koşullarından ileri geldiğini öne sürmekte iken idare, işitme kaybının görev koşullarından kaynaklanmadığı görüşünü savunmuş; davaya bakan Mahkeme ise işitme kaybının meydana gelmesinde askerî hizmetin bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

20. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi yoktur.

21. Somut olayda idare, başvurucunun görevi sırasında patlayıcı maddelerin çıkardığı şiddetli gürültüye maruz kaldığı iddiasına yönelik olarak herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir. Mahkemenin de aksine bir değerlendirmesi bulunmamaktadır. Şu hâlde başvurucunun görevi sırasında, askerî mühimmat patlamalarından kaynaklanan şiddetli gürültüye maruz kaldığı hususunda kamu makamlarının itirazının olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucuda meydana gelen işitme kaybının görevinden kaynaklandığı yolunda öne sürdüğü iddiasının temelsiz olduğu söylenemez.

22. Öte yandan başvurucunun iddiasının temelsiz olmadığı tespitinin bu iddianın ispatlandığı anlamına gelmediği de vurgulanmalıdır. Bu nedenle anılan iddiaya dair daha güçlü ve ikna edici kanıtların varlığının aranması anlaşılabilir bir durumdur. Ne var ki başvurucuda oluşan işitme kaybının askerlik görevinin koşullarından kaynaklandığını kendi

imkânlarıyla ispatlamasının güçlüğü de gözönünde bulundurulmalıdır.

23. İşitme kaybının sebebinin ortaya konulmasının tıbbi incelemeyi gerektirdiği izahtan varestedir. Başvurucunun işitme kaybının görev koşulları nedeniyle oluştuğu yönündeki iddiasını tıbbi bir inceleme olmaksızın ispatlaması mümkün değildir. Dolayısıyla anılan iddia, Mahkemece gerekirse bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur.

24. Bu bağlamda başvurucunun ileri sürdüğü iddianın sonuca bağlanabilmesini sağlayacak bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi ve görev koşullarının işitme kaybına yol açıp açmadığının tespit edilmesi, yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde iddiaların ve delillerin etkili bir biçimde incelemesi açısından gereklilik arz etmektedir.

25. Sonuç olarak tıbbi rapor olmadan başvurucunun bu iddiasını ispatlamasının mümkün olmayacağı dikkate alındığında Mahkemece bu iddiaya ilişkin bir irdeleme ve araştırma yapılmadan uyuşmazlığın sonuçlandırılması, başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açmıştır.

26. Dolayısıyla başvuruya konu yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin imkânlardan mahrum kaldığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar

verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2018/865, K.2019/926) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NADİR YETKİN İLHAN

B. No: 2022/2963 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NADİR YETKİN İLHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2963)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Nadir Yetkin İLHAN

Vekili : Av. Umut DAYANAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1982 doğumlu olan başvurucu 2/1/2009 tarihinde kulakta şekil bozukluğu şikâyetiyle Özel B.M. Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. 2/1/2009 ve 4/2/2009 tarihlerinde doktor Z.A. tarafından başvurucuya kepçe kulak ameliyatı yapılmıştır.

3. Başvurucu 24/1/2012 tarihinde sol kulakta şişlik, kitle ve ağrı şikâyetiyle tekrar Hastaneye başvurmuştur. Başvurucunun sol kulak arkasında apse ve yırtık (muhtemel dikiş açılması) sebebiyle Hastanede genel anestezi altında daha önceden kulağın yeni şeklini koruması için konulan prolene dikişleri alınarak apse temizlenmiş ve eski kesi yeri düzeltilerek tekrar dikilmiştir.

4. Başvurucu kepçe kulak ameliyatını gerçekleştiren doktorun kalitesiz ameliyat ipi kullandığını ve gerekli dikkat ve özeni göstermediğini beyan ederek hatalı estetik ameliyat nedeniyle ilgili doktor, Hastane ve sigorta şirketi aleyhine uğradığı maddi ve manevi

zararların tazmini için 8/3/2012 tarihinde tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; kulağındaki şekil bozukluğu nedeniyle başvurduğu Hastanede estetik ameliyat olduğunu, kalitesiz ameliyat ipiyle operasyonun yapıldığını, ameliyattan belirli bir süre geçtikten sonra şekil bozukluğunun gitmemiş olduğunu ve kulağında ağrılar oluşmaya başladığını belirterek 5.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. Siirt 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından konu ile ilgili ilk olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (ATK) 2. İhtisas Dairesinden bilirkişi raporu alınmıştır. 28/8/2013 tarihinde düzenlenen raporda; başvurucunun sol kulak kepçesinin forme edilmesi isteği nedeniyle yapılan rekonstrüksiyon ameliyatının endikasyonu bulunduğu, ameliyat sonrasında gelişen enfeksiyon nedeniyle yapılan tıbbi ve cerrahi tedavilere karşın iyileşmesindeki gecikmenin her türlü özene rağmen ortaya çıkabilen ve kusur izafe edilemeyen komplikasyon olduğu belirtilerek ameliyatı gerçekleştiren hekime atfı kabil ihmal ya da kusur bulunmadığı kanaati bildirilmiştir.

6. Anılan rapora karşı itiraz dilekçesinde başvurucu; tıbbi müdahale öncesinde geçerli şekilde aydınlatılmış onamın alınmadığını, operasyonun olası riskleri konusunda bilgilendirilmediğini ve bu hususların raporda irdelenmediğini vurgulamıştır. Mahkeme, başvurucunun itirazlarını da dikkate alarak ATK'dan ek bilirkişi raporu aldırmıştır. 21/5/2014 tarihli ek raporda, tıbbi müdahalelerin tamamında alınması gereken aydınlatılmış onam formunun başvurucudan alınmadığı belirtilmiştir.

7. Mahkeme 9/10/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, ATK raporlarındaki tespitlere yer verildikten sonra bilgilendirme formunun yasal olarak düzenlenmesi gereken standart bir belge olduğu, bilgilendirme formundan ziyade ameliyatın kusurlu ve hatalı olup olmadığının önemli olduğu ve başvurucunun ameliyatını gerçekleştiren doktorun kusurunun bulunmadığı vurgulanarak davanın sübut bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucu bu karara karşı 4/12/2014 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; tıbbi müdahale öncesinde aydınlatılmış onamın alınmadığını, ameliyatın komplikasyonları hakkında bilgilendirilmediğini ve bu durumun davalının kusuru üzerindeki etkisi değerlendirilmeden karar verildiğini ifade etmiştir.

9. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi (Daire) 7/11/2017 tarihinde eksik inceleme gerekçesiyle Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire kararında; başvurucunun herhangi bir tıbbi rahatsızlıktan bahsetmeksizin estetik amaçlı kepçe kulak ameliyatı yaptırdığı, kepçe kulak diye tabir edilen kulağın görünümündeki normal dışı büyüklüğün giderilip kulak ve yüze güzel bir görünüm kazandırılması işleminin estetik bir işlem olduğu ve sonuç olarak tedavi değil güzelleşme amaçlandığından tarafların arasındaki ilişkinin hizmet ilişkisi değil eser sözleşmesi ilişkisi olduğu vurgulanmıştır. Mahkemece yeniden oluşturulacak üniversitelerin plastik ve rekonstrüktif cerrahi kürsüsü öğretim üyesi uzmanlardan oluşturulacak bilirkişi kurulundan rapor alınması gerektiği ifade edilmiştir.

10. Yeniden yapılan yargılamada bozma kararı doğrultusunda alınan bilirkişi raporunda; dosyada onam formunun bulunmadığı, gerçekleştirilen ameliyatın tıbbın gereklerine uygun olarak yapıldığı ve amacına ulaştığı, muayene olgularında ayıp oluşturacak herhangi bir kusura rastlanılmadığı ifade edilmiştir.

11. Başvurucu, anılan rapora itiraz etmiştir. 1/7/2019 tarihli itiraz dilekçesinde, bilirkişi raporunun Yargıtay bozma kararında belirtilen hususları karşılar nitelikte olmadığını ve

tıbbi müdahale öncesinde aydınlatılmış onam formunun alınmamış olması sebebiyle davalıların hukuki sorumluluklarının bulunduğunu ifade etmiştir.

12. Mahkeme 18/11/2020 tarihinde maddi tazminat isteminin reddine, manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararda, ATK ve bilirkişi raporlarındaki tespitlere yer verildikten sonra başvurucuya yapılan ameliyatın tıbbın gereklerine uygun olarak yapıldığı ve amacına ulaştığı, muayene olgularında ayıp oluşturacak herhangi bir kusura rastlanılmadığı ancak davalıların dava konusu olayla ilgili başvurucudan aydınlatılmış onam formu almadan tıbbi işlemi gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Aydınlatılmış onam alınmadan yapılan işlemden dolayı oluşan sonuçtan davalıların sorumlu tutulması gerektiği ancak başvurucu tarafından maddi tazminata yönelik herhangi bir belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine ve manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmiştir.

13. Davalı doktor Z.A. Mahkemenin manevi tazminat yönünden kısmen kabule dair verdiği hükme karşı 11/2/2021 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, davalı Z.A. tarafından yapılan temyiz başvurusuna cevap dilekçesi yoluyla katılma talebinde bulunmamıştır. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi 6/12/2021 tarihinde davalı Z.A.nın temyiz başvurusunun reddine ve Mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 26/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon; başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeden estetik ameliyata alındığını, başarısız ameliyat nedeniyle derin üzüntü ve travma yaşadığını ayrıca tıbbi ihmal nedeniyle açtığı tazminat davasında ileri sürdüğü itirazların dikkate alınmadan maddi tazminat talebinin redddedildiğini ve düşük miktarda manevi tazminata hükmedildiğini belirtmiştir. Başvurucu, bu bağlamda maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

18. Somut olayda Mahkemece 18/11/2020 tarihinde maddi tazminat isteminin reddine, manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir. Buna karşın başvurucu tarafından anılan Mahkeme kararına karşı temyiz başvurusunda bulunulmamış, sadece davalı Z.A. tarafından Mahkemece hükmedilen manevi tazminatın ortadan kaldırılması talebiyle temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Yargıtay 6. Hukuk Dairesince Mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir (bkz. §§ 12,13).

19. Sonuç olarak somut olayda Mahkemenin maddi tazminat talebinin reddi ile manevi tazminatın kısmen kabulü kararına karşı başvurucu tarafından temyiz kanun yoluna

başvurulmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun olağan kanun yollarını usulüne uygun olarak tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVCAN MALKOÇ VE MUSTAFA MALKOÇ

B. No: 2022/5468 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5468

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVCAN MALKOÇ VE MUSTAFA MALKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5468)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1. Sevcan MALKOÇ 2. Mustafa MALKOÇ

Vekili : Av. Ömür Erdem DAĞTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İkinci başvurucu, birinci başvurucunun eşidir. 1969 doğumlu olan birinci başvurucu, böbrek taşı şikâyeti ile 30/1/2012 tarihinde Başakşehir Devlet Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Hastaneye yatırılan başvurucuya ağrısını gidermeye yönelik sol kalçasından birkaç kez ağrı kesici enjeksiyon yapılmıştır. Başvurucunun böbrek taşının kendiliğinden düşmesi üzerine 2/2/2012 tarihinde Hastane'den taburcu edilmiştir.

3. Başvurucular enjeksiyonun hatalı yapılması nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri zararlarının giderimi talebinin Sağlık Bakanlığı tarafından reddedilmesi üzerine 23/3/2016 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular; böbrek taşı şikâyeti ile başvurdukları Hastane'de birinci başvurucuya doktorun talimatıyla iğne yapıldığını, iğne sonrası aşırı bir ağrı oluşmasına rağmen sağlık görevlilerinin ilgilenmediğini, iğne nedeniyle birinci başvurucunun sol bacağında derin çürükler ve kas erimeleri oluştuğunu, bu nedenle ameliyatlar olmak zorunda kaldığını, cinsel yaşamında sorunlar yaşadığını ve çalışma gücünü kaybettiğini beyan ederek 2.000 TL maddi ve 125.000 TL manevi tazminatın

ödenmesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

4. İstanbul 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) tarafından ilk olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (ATK) 2. İhtisas Dairesinden bilirkişi raporu alınmıştır. 6/11/2017 tarihinde düzenlenen raporda; birinci başvurucuya uygulanan enjeksiyonun yeri ile başvurucuda daha sonra gelişen klinik tablo ve meydana gelen lezyonların yerlerinin uyumsuz olduğu, dosyada enjeksiyon uygulaması esnasında asepsi-antisepsi kurallarına uyulmadığına dair herhangi bir bulgunun da tarif edilmediği vurgulanmıştır. Netice itibarıyla mevcut verilere göre başvurucuda gelişen enfeksiyon tablosunun yapılan enjeksiyonlar ile illiyeti olduğunu teyit edecek yeterli tıbbi delil bulunmadığı kanaati bildirilmiştir.

5. Başvurucular bu rapora itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucular; Düzce Atatürk Devlet Hastanesi tarafından birinci başvurucu hakkında %14 engelli raporu verildiğini belirterek uzman üniversite öğretim üyelerinden oluşturulacak bilirkişi kurulu aracılığıyla yeniden rapor alınmasını talep etmişlerdir.

6. Mahkeme 26/2/2019 tarihinde maddi tazminat talebinin reddine, manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile toplam 100.000 TL manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine karar vermiştir. Kararda ATK raporundaki tespitlere yer verildikten sonra yapılan intramuskuler enjeksiyonun uygulama hatasından kaynaklandığına ilişkin yeterli bir kanıt bulunmaması sebebiyle davalı idareye atfedilebilecek ağır hizmet kusuru oluşmasa da intramuskuler enjeksiyonun yaratacağı muhtemel komplikasyonlar için birinci başvurucunun yeterli derecede bilgilendirilmemesi nedeniyle davalının hizmet kusurunun bulunduğu belirtilmiştir. Manevi tazminat yönünden yapılan değerlendirmede; ilgili hekimin bilgilendirme yükümlülüğünü usulüne uygun bir şekilde yerine getirmemesi ve birinci başvurucunun rızası alınmayarak tedaviyi reddetme hakkının elinden alınması nedenleriyle birinci başvurucuya yapılan enjeksiyonlar sonrasında sol bacakta şekli deformasyon oluştuğu belirtilerek başvuruculaların duyduğu veya duyacağı elem ve ızdıraplar nedeniyle manevi dünyalarında meydana gelen zararların tazminine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan maddi tazminat yönünden yapılan değerlendirmede ise; başvuruculara maddi zararlarını bildirmesi için süre verildiği ancak başvurucular tarafından herhangi bir belge sunulmadığı, her ne kadar birinci başvurucunun sol bacağında oluşan hasarlar nedeniyle %14 oranında engelli olduğuna ilişkin olarak 27/12/2012 tarihli sağlık kurulu raporu dosyaya sunulmuş ise de, bir yıllık geçerlilik süresi bulunan ve geçici veya sürekli malul olduğuna (iş gücü kaybı bulunduğuna) ilişkin herhangi bir ibare taşımadığı belirtilen raporun başvuruculaların maddi kaybının bulunduğunu ortaya koymaktan uzak olduğu vurgulanmıştır.

7. Başvurucular anılan karara karşı 3/5/2019 tarihli istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucular; tedavi öncesinde onam formunun birinci başvurucuya imzalatılmadığını, Mahkemenin davalı idarenin hizmet kusurunun varlığını kabul etmesine karşın maddi tazminat taleplerini reddetmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu, bacak gibi önemli bir uzvun kullanılamayacak hâle gelmesi sonucunda kişinin maddi zarara uğramadığı yargısının hayatın olağan akışına ters olacağını ve geçici veya sürekli iş göremezlik oranının Mahkeme tarafından tespit edilebileceğini belirterek kararın bozulmasını talep etmişlerdir.

8. Davalı Sağlık Bakanlığı vekili de 14/5/2019 tarihinde istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde, Mahkeme kararında manevi tazminata hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilerek davanın reddine karar verilmesi talep edilmiştir.

9. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Daire) öncelikle birinci

başvurucunun sol bacağında oluşan deformasyonların Hastane'de uygulanan intramuskuler enjeksiyon uygulama hatasından mı, yoksa uygulanan enjeksiyonun içeriğinin yarattığı bir komplikasyondan mı kaynaklanıp kaynaklanmadığı ve uygulanan enjeksiyondan sonra sol bacakta ortaya çıkan deformasyonların enjeksiyon sonrası gelişen nöropati komplikasyonları ile uyumlu olup olmadığı hususunda ATK'dan ek rapor aldırılmasına karar vermiştir. 30/7/2021 tarihli ek raporda; birinci başvurucuda tanısı konulan toksik epidermal nekrolizin (Lyell Sendromu) pek çok ilaç nedeniyle dozdan bağımsız gelişebilen, önceden öngörülemeyen ve nadir görülen bir aşırı duyarlılık reaksiyonu olduğu belirtilmiştir. Öte yandan tanısını koymanın güç olduğu, tanısı konsa dahi spesifik bir tedavi ya da antidotunun bulunmadığı, birinci başvurucuda ilaca bağlı gelişen Lyell Sendromu klinik tablosunun komplikasyon olarak değerlendirildiği, kişinin başvurduğu hastanelerde bu tanıya uygun takip ve tedavilerin yapıldığının anlaşıldığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak birinci başvurucunun tedavisinde görev alan hekimlerin uygulamalarının tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu, hizmeti sağlık çalışanları aracılığı ile yürüten idarenin dosya içerisindeki mevcut belgelere göre görünür bir hatasının saptanmadığı kanaati bildirilmiştir.

10. Başvurucular ek rapora da itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucular; ATK raporuna başvurulmasının zorunlu olmadığını belirterek üniversite öğretim üyelerinden oluşturulacak bilirkişi kurulu aracılığıyla yeniden rapor aldırılmasını Daireden talep etmişlerdir.

11. Daire 17/11/2021 tarihinde, Mahkemenin maddi tazminat talebinin reddi kararı yönünden başvuruculaların istinaf başvurusunun reddine, manevi tazminat kararı yönünden ise davalı Sağlık Bakanlığının istinaf isteminin kısmen kabulüne kesin olarak karar vermiştir. Daire kararında ATK raporlarından bahsedildikten sonra birinci başvurucudan alınmış bir onam belgesinin olmadığı, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yürütülen sağlık hizmetinin gereği gibi işletilmediği konusunda başvuruculara endişe ve üzüntüye yol açacağı ve manevi tazminatın zenginleşme aracı olamayacağı ilkesi gözetilerek takdiren 40.000 TL manevi tazminatın davalı idarece başvuruculara ödenmesi gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvurucular, nihai hükmü 16/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucular; aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeden uygulanan enjeksiyon işlemi nedeniyle birinci başvurucunun bacağında sinir yaralanmaları oluştuğunu, bu yüzden birden fazla ameliyat olmak zorunda kaldığını, açtıkları tam yargı davasında da Mahkemenin aydınlatılmış onamın alınmadığını tespit etmiş olmasına rağmen maddi tazminat talebini reddettiğini ve düşük bir manevi tazminata hükmettiğini belirtmiştir. Ayrıca sunulan sağlık hizmetinin gereği gibi işletilmediğini, yeterli tıbbi destek sağlanmadığını belirten başvurucular maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tıbbi ihmal dosyalarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra mevcut

başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı önceki iddialarını yinelemiştir.

16. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Birinci Başvurucu Yönünden

17. Somut başvuruda tıbbi müdahaleden doğrudan etkilenen birinci başvurucu yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. İkinci Başvurucu Yönünden

18. Somut başvuruda tıbbi müdahaleden doğrudan etkilenen birinci başvurucunun eşi olan ikinci başvurucunun öncelikle mağdur statüsünün bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

19. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı; kişiye sıkı sıkıya bağlı, devredilmez ve vazgeçilmez haklardandır. Kural olarak bu hakkın mağduru da maddi ve manevi bütünlüğüne müdahalede bulunulan kişidir. Öte yandan tıbbi müdahaleye maruz kalan kişinin yakınlarının maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında mağdur sıfatının olduğu ya da olmadığı yönünde kategorik bir değerlendirme yapmak sakıncalı sonuçlar doğurabilir. Bu bakımdan doğrudan mağdur olan kişinin yakınlarının mağduriyetlerine ilişkin somut açıklamalarda bulunmaları hâlinde bireysel başvuru hakkına sahip olabilecekleri gözardı edilmemelidir. Mağduriyete ilişkin somut açıklama yapılması, görünenden öte yaşanan etkinin başvurucuya özgü şartlar üzerinden anlatımda bulunulmasını gerekli kılar (Murat Saçan ve Serpil Saçan [1. B.], B. No: 2017/32278, 28/12/2021, § 32).

20. Somut olayda ikinci başvurucu; eşi olan birinci başvurucunun tıbbi müdahale sonrasında çalışamaz ve bakıma muhtaç duruma geldiğini, bu yüzden aile hayatlarının ve cinsel yaşamlarının etkilendiğini ileri sürmüştür. İdarenin faaliyetinde -sorumluluğu olduğu iddia edilen kişilerin icra ettiği eylemlerinde- ihmali/kusuru bulunduğuna ilişkin şikâyetten ikinci başvurucunun da kişisel olarak ve doğrudan etkilenmediği söylenemeyecektir. Dolayısıyla başvurunun özel şartları dikkate alınarak gerçekleştirilen enjeksiyon sonucunda birinci başvurucuda oluşan rahatsızlığın kendi durumları üzerinde ne gibi sonuçlar doğurduğu hususunda yeterli bir açıklama yapan ikinci başvurucunun da mağdur olarak bireysel başvuru hakkına sahip olduğu değerlendirilmiştir.

21. İkinci başvurucu yönünden de açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Esas Yönünden

22. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına

karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa'nın 56. maddesinde belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

23. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bu çerçevede devletin egemenlik alanında yaşayan ve kontrolü altında bulunan kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yönelen fiilleri önleme, önlenememiş olan eylemlere yönelik olarak da gerekli soruşturma ve kovuşturmayı yapma, failleri tespit edip cezalandırma, gerektiğinde bundan doğan zararları etkili bir şekilde bizzat karşılama veya sorumlularına karşılatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişilerin vücut bütünlüğüne yapılan bir eylemden doğan zararlara yönelik etkili bir tazminin sağlanamadığı, bu çerçevede devletin Anayasa'nın 17. maddesinden doğan koruma yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda kişinin vücut bütünlüğünün korunduğundan söz edilemez (Özkan Şen, § 40; Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 37; Mehmet Aypan [2. B.], B. No: 2016/4868, 30/9/2020, § 35).

24. Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

25. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

26. Ayrıca tıbbi müdahaleden önce kişinin gerektiği şekilde rızasının alınmaması kişinin

maddi ve manevi varlığını koruma hakkına bir müdahale oluşturabilir. İstisnai hâller dışında tıbbi müdahale, ilgili kişinin ancak bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. (Ahmet Acartürk, § 56). Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021, § 55; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 50).

27. Başvurucular tıbbi müdahale öncesinde birinci başvurucunun rızasının alınmadığını ve tıp kurallarına göre öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığını, açtıkları tam yargı davasında yargılama makamlarınca bu durumun kabul edilmesine rağmen maddi tazminat talebinin reddedilmesinden ve hükmedilen manevi tazminat miktarının yetersiz olduğundan yakınmıştır.

28. Somut olayda başvuruculaın açtığı tam yargı davası sonucunda yargı kararlarında ATK raporlarındaki tespitlere yer verildikten sonra birinci başvurucuya uygulanan intramuskuler enjeksiyonun uygulama hatasından kaynaklandığına ilişkin yeterli bir kanıt bulunmadığı ve birinci başvurucuda oluşan hasar (Lyell Sendromu) komplikasyon olarak değerlendirilmiştir. ATK raporlarında; birinci başvurucuya uygulanan enjeksiyonun yeri ile daha sonra gelişen klinik tablo dikkate alındığında başvurucuda meydana gelen lezyonların yerlerinin uyumsuz olduğu, başvurucuda gelişen enfeksiyon tablosunun yapılan enjeksiyonlar ile illiyeti olduğunu teyit edecek yeterli tıbbi delil bulunmadığı, birinci başvurucuda ilaca bağlı gelişen Lyell Sendromu klinik tablosunun komplikasyon olarak değerlendirildiği ve hastanelerde bu tanıya uygun takip ve tedavilerin yapıldığı kanaati bildirilmiştir. Tıbbi müdahaleye yönelik incelemede bariz takdir hatası ve keyfîlik bulunmadığı görülmüştür. Bunun yanında aydınlatılmış rızanın alınmaması nedeniyle hizmet kusurunun bulunduğu yargı kararlarıyla ortaya konulduğundan bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hizmet kusurunun giderilmesi amacıyla başvurucuya ödenen manevi tazminat miktarı ile maddi tazminata ilişkin talebin reddedildiği hususları dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (İlker Arslan [2. B.], B. No: 2019/36858, 23/11/2022, § 41; Mehmet Selim Doğan [1. B.], B. No: 2020/22429, 13/12/2023, § 23).

29. Başvuru konusu olayda başvuruculaın maddi zararlarının ispatı için herhangi bir belge sunmadıkları ifade edilerek maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmiştir. Manevi tazminat talebi yönünden yargılama makamlarınca yapılan değerlendirmede ise tıbbi tedavi olan enjeksiyon uygulamasından önce birinci başvurucudan onam belgesinin alınmadığını, böylece aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yürütülen sağlık hizmetinin gereği gibi işletilmediği konusunda başvuruculada endişe ve üzüntüye yol açacağı belirtilerek nihai olarak 40.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir (bkz. §§ 6,11).

30. Bu bağlamda tazminatın nasıl hesaplanacağı konusu hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin bir mesele olarak yargı mercilerinin takdirindedir. Bariz takdir hatası veya keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin bu takdirine müdahale etmesi mümkün değildir. Somut olayda ise yargılama makamlarınca hükmedilen manevi tazminat miktarının keyfî veya bariz takdir hatası içerdiği hususunda herhangi bir kanaate ulaşılamamıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız [1. B.], B. No: 2017/37387, 21/4/2021, § 39).

31. Öte yandan açıkça tespit edilen hizmet kusuruna rağmen Daire tarafından maddi

tazminat talebinin delillendirilmediği gerekçesiyle reddedildiği görülmektedir. Buna karşın birinci başvurucuda enjeksiyon işlemi akabinde Lyell Sendromu komplikasyonunun geliştiği ve bu kapsamda birçok kez sağlık kuruluşlarından tedavi aldığı dikkate alındığında somut olay nedeniyle doğan maddi zararların tazmin edildiği sonucuna varılamamaktadır. Bu bağlamda yargılama makamlarınca enjeksiyon uygulamasına ve bu uygulama sonucunda oluşabilecek Lyell Sendromu komplikasyon riski yönünden başvurucunun bilgilendirilmesine ve buna ilişkin onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediğine ilişkin maddi tazminat isteminin reddedilmesi konusunda yeterli düzeyde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulmamıştır. Dolayısıyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyulmaksızın maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi başvurucuların zararlarının yeterli şekilde tazmin edilememesine neden olmuştur. Bu nedenle maddi tazminat talebinin reddedilmesi kararının ihlalin giderilmesi bakımından yetersiz olduğu değerlendirildiğinden başvurucuların maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiği söylenemeyecektir.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İkinci başvurucu yönünden Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

33. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Birinci başvurucu yönünden maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci başvurucu yönünden maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Ömer

ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 1. Birinci başvurucu yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci başvurucu yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2016/503, K.2019/293) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucular, tıbbi ihmal sonucu zarara uğraması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece başvuruculara Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile birinci başvurucunun eşi olan ikinci başvurucu yönünden, çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

İkinci başvurucu, birinci başvurucunun eşi olup, enjeksiyon birinci başvurucuya yapılmıştır. Birinci, başvurucu yapılan enjeksiyon nedeniyle sol bacağında derin çürükler ve kas erimesi oluştuğunu ameliyat olmak zorunda kaldığını, cinsel yaşamında sorunlar yaşadığını ve çalışma gücü kaybettiğini ileri sürmüştür. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir: “Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.” Anılan düzenlemeye göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar; başvurucunun, kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı "güncel bir hakkının ihlal edildiği" iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin "kişisel olarak ve doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun "mağdur" olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

Yine Anayasa Mahkemesi Gurbet Ertürk başvurusunda, başvuruya konu yargılamanın başvurucunun eşiyle ilgili olduğu, başvurucunun eşini temsile yetkili olmadığı, başvurucuyu temsile yetkili olmayan eşin başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmeyeceği, bu nedenle mağdur statüsü kazanamayacağı, diğer bir ifadeyle başvurucunun sadece "eş" sıfatının adil yargılanma hakkı şikâyetleri bakımından ona mağdur statüsü kazandırmayacağını belirtmiştir. (Gurbet Ertürk (2. B.), B. No: 2014/16741, 20/7/2017, § 20). Somut olayda, ikinci başvurucu eşin, ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı ihlal edilmediğinden bu başvurucu eş yönünden, kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

Somut olayımızda çoğunluk görüşü uyarınca başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verildiğinden, ikinci başvurucu eş açısından Anayasa'nın 17. maddesi çerçevesinde maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilip edilmediğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Olayımızda yerel mahkemece her iki başvurucu açısından toplamda 100.000 TL manevi tazminat tutarına hükmedilmiş, Bölge İdare Mahkemesi tarafından ise manevi tazminat tutarı 40.000 TL olarak belirlenmiş ve bu tutarın başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir. Maddi tazminat açısından ise, zararın ispatlanamadığı gerekçesi ile davacıların talepleri reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede hükmedilen manevi tazminat tutarı konusunda yerel mahkemenin takdir hakkı olduğu, hükmedilen tutar açısından bariz takdir hatası ya da keyfilik içerdiği hususunda kanaat oluşmadığı belirtilerek bu husus değerlendirme dışı bırakılmıştır. Buna göre, hükmedilen manevi tazminat tutarı açısından ikinci başvurucu eş için de Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edilmesi söz konusu değildir.

Anayasa Mahkemesince başvuruculaın maddi tazminat talebi açısından yapılan değerlendirmede, çoğunluk tarafından, tespit edilen hizmet kusuruna rağmen maddi tazminat talebinin reddedilmesinin başvuruculaın maddi ve manevi varlığının korunması bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. İlk başvurucu için bu sonuca katılmakla birlikte ikinci başvurucu eş açısından bu sonuca katılmak mümkün değildir. Birinci başvurucu enjeksiyonun hatalı yapılması nedeniyle bedensel zararlara uğradığını ve çalışma gücünü kaybettiğini ileri sürmüştür. Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinde bedensel zararlar, tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar şeklinde belirtilmiştir. Borçlar hukukunda yansıma zarar olarak tanımlanan, haksız fiil ya da sözleşme ihlali sonucunda doğrudan zarara uğrayan kişi dışında üçüncü kişi veya kişilerin de aynı fiil veya işlem neticesinde zarar görmesi durumu istisnai bir nitelik taşımaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinde ölüm halinde destekten yoksun kalma tazminatı ve yine aynı Kanunun 56. maddesinde, ağır bedensel zarar veya ölüm halinde üçüncü kişilere manevi tazminat istem hakkı tanınmış olup, bu iki istisnai hal dışında eş ve çocuklar dahil olmak üzere doğrudan zarar görmeyen üçüncü kişiler için maddi tazminat imkanı düzenlenmemiştir. Somut olayımızda enjeksiyon ilk başvurucuya uygulanmış ve bedensel zarar iddiası ilk başvurucu tarafından ileri sürülmüş olduğundan, ilk başvurucunun eşi olan ikinci başvurucu açısından bedensel bir zararın varlığı mevcut ve ispatlanmış değildir. Bu nedenle ilk başvurucunun eşi olan ikinci başvurucunun sadece bu nedenle Anayasa'nın 17. maddesindeki maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmesi mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, ikinci başvurucu açısından öncelikle kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği, başvurunun kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılması halinde ise, ikinci başvurucu eşin haksız fiil ya da sözleşmeden kaynaklanan doğrudan bir zararının mevcut olmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan Basri BAĞCI Üye Ömer ÇINAR

SADIK SEVEN

B. No: 2022/21314 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21314

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADIK SEVEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21314)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Sadık SEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun 2010 yılında sözleşmeli astsubaylık sınavını geçerek İzmir Gaziemir Subay-Astsubay Yetiştirme Okulunda eğitim gördüğü, sonrasında ise İstanbul 15. Füze Üs Komutanlığına astsubay olarak atandığı dosya kapsamından anlaşılmaktadır.

3. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Türk Silahlı Kuvvetleri içinde yer alan yapılanmasına yönelik yürütülmekte olan soruşturmalarda başvurucu hakkında beyanda bulunan kişilerin ifadeleri ile başvurucunun HTS kayıtlarının incelenmesi neticesinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca 9/1/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 2009 yılından itibaren örgüt faaliyetlerinde bulunduğu, örgüt içinde Kayseri'de bölge talebe mesullüğü yaptığı, örgüt içi konumları tespit edilen diğer örgüt mensuplarıyla irtibatının olduğu, askerî eğitime başladığı ve asker olarak görev yaptığı dönemde gizliliğe riayet ederek bağını sürdürdüğü iddia edilmiştir.

4. İddianamenin Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmesi üzerine

tanıklar C.A. ve Ö.A.nın güncel adresinin tespiti ile beyanlarının alınması açısından saptanan adrese göre işlem tesisine dair ara kararı verilmiştir. Duruşma günü olarak 12/2/2019 belirtilmiştir. Bu süreçte başvurucu, Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmaktadır.

5. Tanıklardan Ö.A.nın İstanbul'da yaşadığını, geçici olarak Kayseri'de bulunduğunu, duruşma gününde Kayseri'de olamayacağını beyan etmesi üzerine Mahkemece sanık ve müdafiinin yokluğunda 30/1/2019 tarihinde celse açılmıştır. Tanık, önceki ifadelerine benzer şekilde, kendisinin 2011 yılından sonra "Erciyes eyaletinde" büyük bölge talebe mesulü görevini yaptığını, başvurucunun da aynı "eyalette" kendisi altında bölge talebe mesulü görevini yürüttüğünü, "eyalet" yapılanması içinde bölge talebe mesulüne yaklaşık on evin bağlı olduğunu, akabinde başvurucuyu askerî sınavlara girme konusunda yönlendirdiklerini, girdiği sınavları kazandığını, askerî okul sınavlarını kazandıktan sonra irtibatı kestiğini belirtmiştir. Daha önceden fotoğraflar üzerinden yaptığı teşhisi de tekrarlamıştır.

6. Elbistan Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla istinabe yoluyla 6/2/2019 tarihinde dinlenen diğer tanık C.A. ise Kayseri'de başvurucu ile kendisini Yusuf kod adlı kişinin tanıştırdığını, İzmir'de Yusuf kod adlı kişinin kendileriyle ilgilendiğini, bu kişinin kendilerine dinî sohbetler verdiğini, başvurucu ile İzmir'de kaldıkları yerin örgüt evlerinden olmadığını belirtmiştir. Ayrıca eğitim sürecinin sona ermesine müteakip atanmalarının yapılmasından sonra başvurucu ile görüşmediklerini, kendisinin atandıktan sonra FETÖ/PDY ile görüşmelerinin devam ettiğini, başvurucunun daha sonraki durumunu ise bilmediğini ifade etmiştir.

7. Mahkemenin 12/2/2019 tarihli celsesine başvurucu Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile katılmıştır. Başvurucu; müdafii eşliğinde yaptığı savunmada Ö.A.yı tanımadığını, kim olduğunu bilmediğini, diğer tanığı ise okuldan tanıdığını, ifadesinde geçen hususları kabul etmediğini belirtmiştir. Cumhuriyet savcısının esas hakkında mütalaasına karşı başvurucu ve müdafiinin beyanları alınmış, sonrasında başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası verilmiştir.

8. Hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İstinaf başvurusunun esastan reddedilmesi üzerine yapılan temyiz incelemesinde (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 1/10/2020 tarihli kararıyla hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasında öngörülen zorunluluk hâlinin ne olduğu belirtilmeden mahkeme salonunda hazır bulundurulmayıp SEGBİS yöntemiyle başvurucunun esas hakkındaki savunması ve son sözü sorulmak suretiyle yargılamanın tamamlanması bozma nedeni sayılmıştır.

9. Bozma sonrası 11/2/2021 tarihli celsede Mahkeme, Yargıtayın bozma kararına uymuştur. Bu kapsamda başvurucu, ceza infaz kurumundan getirilerek dinlenmiştir. Başvurucu suçlamaları reddetmiş; Erciyes Üniversitesinde ikinci öğretim olarak eğitim aldığını, kendisine ait işletmede gündüzleri çalıştığını, HTS kayıtlarının tamamen o döneme ait veriler olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu müdafii; diğer hususların yanı sıra, tanıkları sorgulayamamasından şikâyet etmiştir. Duruşmada Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı başvurucu ve müdafiinin beyanları alınmış, sonrasında hüküm verilmiştir. Başvurucu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan neticeten 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır.

10. Gerekçeli kararda tanıkların ifadelerine yer verildikten sonra HTS kayıtlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Kararın ilgili kısımları şu şekildedir:

"... HTS kayıtları incelendiğinde; sanığın, FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün şehir dışı talebe mesulü yapılanmasında görevli ... ile 1 kez, şehir dışı talebe mesulü ... ile 11 kez, şehir dışı talebe mesulü ... ile 3 kez, şehir dışı talebe mesulü ... ile 22 kez, şehir dışı talebe mesulü ... ile 6 kez, askerî öğrencilerden sorumlu abi konumunda bulunan 'doktor' ... ile 1 kez ve askerî yapılanmada öğretmen olarak bilinen ve sanığın tanımadığını söylediği mahrem imam tanık [Ö.A.] ile 17 kez irtibatı olduğunun görüldüğü, söz konusu HTS kayıtları ile kayıtlarla ve dosya kapsamı ile uyumlu tanık beyanları karşısında sanığın suçtan kurtulmaya matuf beyanlarına mahkememizce itibar edilmediği,

...

Yukarıda ayrıntılarıyla izah edilen gerekçe ve tartışılan delillere göre; sanığın amacını benimsediği silahlı terör örgütü FETÖ/PDY yapılanması içerisine dâhil olduğu, örgüt ile organik bağ kurarak süreklilik gösteren faaliyetlerde bulunduğu, tanık beyanı ile de anlaşıldığı üzere FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü içerisinde Bölge Talebe Mesullüğü görevini yürüttüğü, daha sonra örgüt mensuplarının yönlendirmesi ile askerî eğitime başladığı, asker olarak görev yaptığı dönemde de gizliliğe riayet ederek örgüt mensubu mahrem imamlarla görüşmeye devam ettiği, hakkında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü üyeliğinden işlem yapılan kişilerle irtibatı olduğu anlaşılmakla sübut bulan çeşitlilik ve süreklilik gösteren yukarıda ayrıntılarıyla izah edilip tartışılan eylem ve faaliyetlerinin sanığın atılı olan silahlı örgüt üyeliği suçunu oluşturacağı,"

11. Başvurucu hakkındaki hüküm temyiz aşamasından geçerek 24/11/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 21/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

14. İnceleme sırasında başvurucuya ait HTS kayıtlarının tarih baz aralığı, Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı veya Mahkeme tarafından istenen müzekkere örneği, varsa HTS analiz raporu ile konuya ilişkin bilirkişi raporuna dair ilgili diğer belgeler Mahkemeden istenmiştir. Bu kapsamda gelen cevabi yazıda HTS kayıtlarının istendiğine dair mahkeme kararına rastlanılmadığı belirtilmiştir. Ancak Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca başka soruşturma dosyalarından elde ettiği HTS kayıtları üzerinden yaptırdığı incelemeye ait 14/11/2018 tarihli HTS inceleme raporu ile sanığa ait fezleke ve ekleri Anayasa Mahkemesine gönderilmiştir. Bu evrakın ekine bakıldığında ise başvurucunun HTS kaydının alınmadığı, FETÖ/PDY soruşturmalarında şüpheli olan şahıslardan alınan HTS kayıtlarına göre inceleme yapılıp diğer şüphelilerle olan telefon görüşmelerinin başvurucu yönünden belgeye döküldüğü anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, tanıkları sorgulayamamasından yakınmıştır. Bu kapsamda tanık beyanlarının tek delil olduğunu, dosyada HTS analiz raporunun bulunmadığını, HTS kayıtlarının 2010 yılına kadar çıkartıldığını ileri sürmüştür. Bu kapsamda ne öğrenci olduğu zamanda ne de personel olduğu dönemde hiçbir HTS veya sabit hattan ardışık aranma kaydının bulunmadığını beyan etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), tanık sorgulama hakkı bağlamında görüşünü bildirmiştir. Bu kapsamda içtihadı hatırlatarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması

gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka, tanıkların, onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (bkz. Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36).

19. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

20. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla

sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

21. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

22. Somut olayda Mahkemece; konutu yargı çevresi dışında bulunan tanık C.A.nın duruşmaya getirilmesinin mümkün olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamış, söz konusu tanığın konutunun yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep sayılmıştır. Diğer taraftan başvurucunun ve müdafiinin yokluğunda, tarihi belirlenen duruşma gününden önce celse açılması talebi uygun görülmüştür. Dolayısıyla "mahrem imam" olduğu belirtilen tanık Ö.A.nın duruşma açılması yönündeki beyanının dikkate alınması karşısında başvurucunun tutuklu olarak başka bir şehirdeki ceza infaz kurumunda olmasının dikkate alınmadığı, bu konuda bir değerlendirme yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

23. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliği ifadesinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış

tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

24. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin değerlendirmesinin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

25. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulayamadığı tanıklar Ö.A. ile C.A.nın beyanlarına dayanmıştır. Ayrıca başvurucunun FETÖ/PDY mensubu olduğu belirtilen birçok şahıs ile irtibatı olduğunu gösteren HTS kayıtlarını da dikkate almıştır. Bununla birlikte söz konusu HTS kayıtlarına nasıl ulaşıldığı, HTS kayıtlarına ilişkin bir rapor alınıp alınmadığı dosya kapsamından anlaşılamamış; bilirkişi raporunun alınması hâlinde söz konusu raporun başvurucuya tebliğ edilip edilmediği konusunda da bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bunun üzerine Mahkemeden istenen müzekkere sonucunda başvurucunun HTS kaydının alınmadığı, FETÖ/PDY soruşturmalarında şüpheli olan şahıslardan alınan HTS kayıtlarına göre inceleme yapılıp diğer şüphelilerle olan telefon görüşmelerinin başvurucu yönünden belgeye döküldüğü anlaşılmıştır.

26. Dolayısıyla ilk derece mahkemesi, örgüt üyesi ya da yöneticisi olduğu iddiasıyla yargılanmakta olan kişilerle iletişimine ilişkin HTS kayıtlarının başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini gösterdiğini yeterli şekilde açıklamamıştır (tespit edilen görüşmelerin örgütsel bir görüşme olduğuna ve açılan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi bulunduğuna yönelik bir iddia ileri sürülmediği gibi bu yönde bir delil de ortaya konulamadığının dikkate alındığı bir karar için bkz. A.L. [1. B.], B. No: 2016/63999, 9/1/2020, § 64; diğer bazı sanıklarla sadece iletişim hâlinde olmasının, iletişim içeriklerinin bulunmadığı ve iletişimin mahiyeti bilinmediği gözetildiğinde tek başına terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirmesi için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, 59).

27. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı da görülmektedir. Mahkûmiyete esas alınan tanık beyanlarının başvurucunun örgütteki konumu ve faaliyetlerine ilişkin açıklamalar içerdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

28. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Bu kapsamda tanıkların beyanlarını içeren tutanak içerikleri duruşmada başvurucuya okunmuştur. Ancak tanık beyanlarının alındığı aşamada başvurucu hazır bulunmadığından sorgulama yapmasına imkân tanınmamıştır. Ayrıca başvurucu, sorulan sorulara tanıkların verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati

çekilememiş, tanık beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanları dışında başka bir delilin hükme esas alınmaması ve tanıkları sorgulama imkânının tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamanın telafi edildiğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların başvurucunun hazır bulunduğu duruşmada veya en azından SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu bozma sonrası yargılamanın tek celsede bitirildiğini, bu nedenle savunmasını etkili hazırlayamadığını, dilekçelerle HTS kayıtlarının ve SEGBİS çözümlerinin kendisine verilmesini talep ettiği hâlde bunların verilmediğini ileri sürmüştür. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden ileri sürülen diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlal kararı verilmesini talep etmiştir.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/319, K.2021/71) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.O.

B. No: 2022/28301 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/28301

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.O. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/28301)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : A.O.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziyaret gününün öğrenim gören çocuklarıyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hükümlü olarak Silivri 6 Numaralı L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) bulunan başvurucu, iki çocuğunun eğitim durumu nedeniyle hafta içi olarak belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması talebiyle Kuruma müracaat etmiştir. Kurum, 12/11/2021 tarihli kararıyla başvurucunun talebini COVID-19 pandemi tedbirleri ve pandemi sürecinde başlayan izole çalışma şekli ve personel durumu, kurum güvenliği ve kapasitesini dikkate aldığını belirterek hafta sonu ziyaret yapılmasının mevcut şartlarda uygun olmayacağı gerekçesiyle reddetmiştir.

3. Başvurucu, anılan kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik 16/12/2021 tarihindeşikâyeti reddetmiştir. Kararda; öğrenim gören çocuğu olan mahpusa hafta sonu ziyaret imkânı tanınması hâlinde

benzer durumda olan diğer birçok tutuklu/hükümlünün de hafta sonu görüş yapma talebinde bulunacağı, bu durumda kurumun kısıtlı olan hafta sonunda tüm tutuklu/hükümlülere ziyaret yaptırabilmesinin mümkün olamayacağı, tutuklu/hükümlünün ziyaretlerinin hafta sonuna alınması taleplerine ilişkin olarak kurumda disiplin ve düzenin sağlanması, personel durumu, kurum güvenliği ve kurum kapasitesini gözönünde bulunduran kurum uygulamasının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu, bu karara karşı Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itirazda bulunmuş; Mahkeme 13/1/2022 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir. Karar gerekçesinde; Hâkimlikçe verilen kararın usul ve esas yönünden kanuna uygun olduğu ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 15/2/2022 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 10/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; çocuklarının örgün eğitime devam etmeleri ve lise giriş sınavına hazırlanmaları nedeniyle hafta içi görüşe gelemediğini, hafta sonu görüş yapılmasına ilişkin talebinin haksız şekilde reddedildiğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu tutuklu bulunduğu 4 yıl boyunca eğitim görmekte olan çocuklarıyla hafta içi görüşmesi ve Kütahya ilinden ziyaretine hafta içi gelmeleri sebebiyle her ay 3 gün devamsızlık yapmak zorunda kaldıklarını, bu durumun çocuklarının eğitimini aksattığını beyan etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından sunulan görüş yazısında; aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru konusu özü itibarıyla başvurucunun örgün eğitime devam eden çocuklarıyla hafta sonu görüşememesine ilişkin olduğundan iddialar bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten ([2. B.], B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi

hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ilgili ve yeterli gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir (aynı yönde değerlendirmeler için bkz. Kenan Gülbay [2. B.], B. No: 2020/9239, 8/6/2023, § 10; Enes Akelma ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/37466, 8/2/2024, § 10; Tolgahan Yenice [1. B.], B. No: 2020/4375, 28/11/2024, § 12).

13. Başvurucunun çocuklarının örgün eğitime devam etmesi ve ziyaret hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuklarının başvurucuyla eğitimini aksatmaksızın görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

14. Başvurucunun talebi Kurum tarafından pandemi tedbirleri ve pandemi süreciyle başlayan izole ve vardiyalı çalışma sistemi, personel yetersizliği, güvenlik zaafı gibi nedenlerle reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözeten ilgili ve yeterli bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir veri ortaya konulamamıştır. Ziyaret gününün hafta sonuna denk gelecek şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği, ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmamıştır.

15. Ayrıca pandemi süreciyle başlayan tedbirler yönünden Kurumun gerekçesine ilişkin olarak belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle ceza infaz kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiş (Yunus Bulut [1. B.], B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42) ve ilgili kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

16. Yukarıdaki bilgiler ışığında idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda söz konusu kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucunun 27/2/2025 tarihinde tahliye olduğu anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında

başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/3099, K.2021/3373), Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2022/170 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH BAYTAŞ

B. No: 2022/36424 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36424

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH BAYTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36424)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Abdullah BAYTAŞ

Vekili : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şırnak ili, Cizre ilçesi, Hisar (Bozalan) köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1992-2000 yılları arasındaki döneme ilişkin zararları tazmin edilmesine rağmen köyüne hâlen dönüş yapamadığından bahisle 2001 yılı ve sonrasına ilişkin devam eden zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini talebiyle 26/7/2013 tarihinde yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

3. Mardin 1. İdare Mahkemesi davanın kısmen reddine, dava konusu işlemin kısmen iptaline karar vermiştir. Karar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, 31/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş, başvurunun devamı

sırasında 7/8/2022 tarihinde vefat etmiştir.

5. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 21/10/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İZZETHAN AYKUT

B. No: 2022/41435 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/41435

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZZETHAN AYKUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/41435)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : İzzethan AYKUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koğuşta yapılan aramada ele geçirilen dokümanların içeriğinden ötürü disiplin cezasıyla cezalandırılma nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde çeşitli suçlardan hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda güvenlik ve disiplin zaafiyeti yaşanmaması adına ceza infaz kurumu iç güvenlik görevlileri tarafından 24/12/2021 tarihinde başvurucunun bulunduğu koğuşta kısmi arama yapılmış, yapılan arama esnasında başvurucuya ait eşya dolabının üzerinde iki adet defter bulunmuştur. Bulunan dokümanlara incelenmek üzere el konulmuş ve defterler, mektup okuma komisyonuna teslim edilmiştir. Mektup okuma komisyonu tarafından defterlere ilişkin düzenlenen raporun "PKK tarafından kurulmuş çatı örgüt olan KCK hakkında bilgiler, ilkeleri ve niteliğinden bahsedilmektedir. PKK ve KCK'nın ortak ve farklı yönleri anlatılmaktadır." şeklinde tanzim edilmesi üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Başvurucu, disiplin soruşturmasına yönelik olarak verdiği savunmasında "söz konusu defterlerde yer alan yazıların önceki bulunduğu ceza infaz kurumunda aldığı notlardan oluştuğunu, söz konusu yazıların bireysel düşüncelerden ibaret olduğunu, bir kısmının ise

farklı kitaplardan alıntılardan oluştuğunu" belirtmiştir. Disiplin soruşturması esnasında ifadelerine başvurulan iki tanık ise "defterler ve içerikleri hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadıklarını" beyan etmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 24/1/2022 tarihinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucuya 13 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesi özetle şöyledir:

"PKK faaliyetlerinin ceza infaz kurumunda da devam ettirilmeye çalışıldığı, örgütün oluşumuna ilişkin sürecin anlatıldığı, bulunan dokümanların umuma açık alanda ve teşhir etmeye yönelik ele geçirildiği, bu şekliyle ilgili yazılan örgüt içi faaliyetlerde kullanılacağının aşikar olduğu, kurumumuzda güvenlik zafiyetine neden olabileceği ve bu eylem ile kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük ve yönetmelikle ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları kusurlu olarak ihlal ettiği görüldüğünden... cezalandırılmasına..."

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 10/2/2022 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 29/3/2022 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 5/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; ele geçen defterlerde yer alan notları Kocaeli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundayken yazdığını, söz konusu ceza infaz kurumunda bulunduğu dönemde defterleri bir başkasına göndermek istemesi üzerine defterler hakkında kurum tarafından alınan el koyma kararının Kocaeli İnfaz Hâkimliği tarafından "defterlerde sakıncalı bir ibare bulunmadığından" bahisle kaldırıldığını belirtmiştir. Başvurucu, devamında söz konusu defterlerin daha sonra sevk olduğu Bandırma 1 No.lu Ceza İnfaz Kurumu tarafından da incelenerek kendisine teslim edildiğini, yine olay tarihinde bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna nakli esnasında da söz konusu defterlerin incelenerek kendisine teslim edildiğini belirtmiştir. Başvurucu; defterlerin kendisine ait sepet içinde bulunduğunu, umuma açık alanda ve teşhir etmeye yönelik olmadığını, tanıkların da bu hususu doğruladığını, defterlerin içeriğinde propaganda amaçlı bir yazı bulunmadığını belirterek eksik inceleme ile karar verildiğini ve bu hâliyle kararın hukuka aykırı ve gerekçesiz olduğunu iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü

koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı -genel hatlarıyla- bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Odasında bulundurduğu dokümanlarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanların içeriğinde yer alan ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin

ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda Disiplin Kurulu başvurucunun odasında ele geçen ve başvurucuya ait olduğunu belirttiği defterlerin içeriğinin terör örgütünün propagandasını yapma mahiyetinde olduğunu kabul etmiş ve başvurucunun 13 gün hücre hapsi disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

19. Bununla birlikte başvurucu, gerek disiplin soruşturması esnasında gerekse de İnfaz Hâkimliğindeki yargılama esnasında disiplin cezasına konu defterlerin daha önceden bulunduğu Kocaeli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundayken yazdığı yazılardan oluştuğunu, nakiller esnasında çeşitli ceza infaz kurumları tarafından kontrollerinin yapıldığını ve herhangi bir sakınca görülmeyerek kendisine teslim edildiğini, şu an bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği zaman da incelendiğini ve kendisine tesliminin yapıldığını ifade etmiştir. Buna karşın ne Ceza İnfaz Kurumu ne de İnfaz Hâkimliği başvurucunun söz konusu iddialarına yönelik herhangi bir araştırma ve inceleme yapmamıştır. Başvurucunun iddialarının aksini kanıtlayacak bir değerlendirmenin de İnfaz Hâkimliği kararında yer almadığı görülmektedir.

20. Diğer yandan disiplin soruşturması esnasında ifadesine başvurulan tanıklar da söz konusu içerikler ve defterler hakkında bilgilerinin olmadığını beyan etmişlerdir. Ceza İnfaz Kurumu kararında başvurucunun iyi hâlli olduğunun belirtildiği, defterlerin başvurucuya ait eşyalar arasında dolap üzerinde bulunduğu, tanıkların defterlerin içeriği hakkında bilgi sahibi olmadıklarına yönelik beyanları da gözönüne alındığında İdare ve İnfaz Hâkimliği tarafından örgüt propagandasının nasıl gerçekleştiğine dair somut olaya özgü, ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilebilmiş değildir. Kaldı ki söz konusu defterlerde yer alan ifadelerin bu hâliyle kurum düzeni ya da güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği de İdare ve İdarenin kararını denetleyen İnfaz Hâkimliğince gösterilememiştir. Nitekim Ceza İnfaz Kurumunun disiplin cezasına yönelik kararında yalnızca ilgili ifadelere yer verilerek söz konusu ifadelerin terör örgütünün propagandasını yapma niteliğinde olduğu belirtilmiş, İnfaz Hâkimliğinin kararında ise herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın kararın usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmekle yetinilmiştir. Bunun yanında İnfaz Hâkimliğinin kararına bakıldığında defterlerde yer alan ifadelerin kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda İdare ve İnfaz Hâkimliği, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterememiştir. Bu kapsamda başvurucunun ifade özgürlüğüne hücre hapsi disiplin cezası vermek suretiyle yapılan gerekçesiz müdahalenin demokratik

toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup başvurucunun şikâyetinin kabulüne, reddine veya şikâyete konu defterlerin başvurucuya iade edilmesine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (E.2022/725, K.2022/948) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS KARAKOÇ

B. No: 2022/42524 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42524

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS KARAKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42524)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Yunus KARAKOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun telefon görüşmesinde kullandığı ifadelerden ötürü disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu olarak Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda 17/11/2021 tarihinde annesi ile infaz hukuku hükümleri uyarınca kayıt altına alınan bir telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir. 17/11/2021 tarihli tutanağa göre görüşmenin içeriği şöyledir:

"Başvurucu: çok önemli birşey geldi aklıma.

Annesi : tabi ki.

Başvurucu : hee Cimer'e yazında, korona virüs dönemi içeri girmeye başladılar, bunları full yazın aklınıza ne geliyorsa tamam mı, içeriyi dağıtıyorlarmış gibi falan yazın, tamam mı Cimer'e yazsınlar.

Annesi : tamam Cimer'e yazacaz, odalara girip dağıtıyorlar korona döneminde ben bunları etiketleyip [Adalet Bakanına] bile twitterdan yazarım.

Başvurucu : hee hee içeri girip özel kıyafetler mıyafetler, özel eşyalar filan her şeyi kırıp atıyorlar yerlere.

Annesi : o kadar yani, adi şerefsizler.

Başvurucu : ya boşver içeri girip kıyafetler özel eşyalar ellerine ne geçtiyse atıyorlar tamam mı.

Annesi : tamam tamam anneciğim, ben Cimer'den yazarım, twitterdan da etiketler etiketler herkese yazarım, sen merak etme [Adalet Bakanına] filan.

Başvurucu : siz normal Silivri 2 Nolu diye etiketleyip millet (FETÖ/PDY tutuklu yakınları) yapıştırsın, diğer ailelerde söyleyin yapıştırsınlar (twitterdan etiketlesinler) Cimer'e her yere yazsınlar.

Annesi : tamam ben söylerim tamam sen şey yapma.

Başvurucu : yo yo bir şey yok.

Annesi : ne oldu ne oldu ali kıran baş kesen mi oldular.

Başvurucu : ya boş şeyler ya.

Annesi : tamam tamam."

4. Telefon görüşü yaptığı esnada Ceza İnfaz Kurumuyla alakalı çeşitli söylemlerde bulunduğu ve annesini yönlendirdiği iddiası ile başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu, disiplin soruşturmasına yönelik olarak gönderilen savunma istem yazısında savunmanın içeriği hakkında bilgi verilmediğini iddia ederek savunma vermediğini beyan etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 2/12/2021 tarihinde "...Olay ile ilgili olarak telefon kayıtlarının incelenmesi ve olay ile ilgili olarak tüm delillerin değerlendirilmesi neticesinde; tutulan tutanak ve ses kayıtlarının örtüştüğü tespit edilmiş olup, tutuklu...nun da olayla ilgili olarak yazılı dilekçe vermeyerek yaşanılan olayı kabul ettiği kanaati oluşmuş olup disiplin suçu işlediği tespit edilmiştir..." gerekçesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde düzenlenen "kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak eylemde bulunmak" eyleminin gerçekleştiğinden bahisle başvurucuya 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Silivri 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 13/1/2022 tarihinde "telefon görüşmesi tutanak içeriği incelendiğinde kullandığı ifadelerin ve eyleminin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak mahiyetinde olmadığı, kanunda müeyyidesi disiplin cezası olarak düzenlenmiş eylemin maddi unsurlarının olayda gerçekleşmediği" gerekçesiyle şikâyetin kabulü ile disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir.

6. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 28/1/2022 tarihinde İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş, itirazı inceleyen Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 7/2/2022 tarihinde "Mahkememizce Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi doğrultusunda infaz dosyası tetkik edildiğinde; dosya kapsamı ve dosya kapsamı itibarıyla dijital kayıt görevlisi tarafından tutulan tutanağın resmi belge niteliğinde olduğu, belirtilen tutanakta tutuklu/hükümlünün kurumda korku, kaygı, panik yaratabilecek şekilde sözler sarfettiğinin anlaşıldığı, bu kapsamda tutuklu/hükümlü hakkında verilen ceza verme kararının usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle itirazın kabulü ve İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılması ile başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 7/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; annesiyle yaptığı telefon görüşmesinde Ceza İnfaz Kurumunda yapılan aramalardaki hukuksuzlukların Cimer'e bildirilmesini istediğini, nitekim Ceza İnfaz Kurumunun bu tarz şikâyet dilekçelerini Cumhuriyet savcılıklarına yahut Cimer'e iletmediğini ve bu nedenle ailesi vasıtasıyla bu hususlara çözüm aradığını belirtmiştir. Başvurucu devamında; Disiplin Kurulunun ve Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarında eylemin hangi gerekçe ile disiplin suçunu oluşturduğuna dair bir açıklama bulunmadığını, bu kapsamda söz konusu kararların gerekçesiz olduğunu, nitekim İnfaz Hâkimliğinin disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermesine karşın Ağır Ceza Mahkemesinin ilgili ve yeterli bir gerekçe göstermeksizin aleyhine karar verdiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Telefon görüşmesi esnasında kullandığı ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Sinan Bozkurt [2. B.], B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 19; Tuncay Örnek [1. B.], B. No: 2020/26173, 17/9/2024, § 10; Bahtiyar Öztürk [1. B.], B. No: 2019/29262, 11/7/2024, § 18).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Ceza İnfaz Kurumunda yaptığı telefon görüşmesinde kullandığı ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olarak gösterilen 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde; kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak eyleminin ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasına konu olacağına dair düzenleme mevcuttur. Başvurucunun disiplin cezasına konu eyleminin annesi ile yaptığı telefon görüşmesi esnasında gerçekleştiği ve söz konusu ifadelerin Kurumdaki birtakım uygulamaların hukuksuzluğuna dair duyulan inancın duyurulmasına yönelik olduğu dikkate alındığında, başvurucunun eyleminin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek nitelikte söz söylemek kapsamında kalıp kalmadığı ve nihai olarak anılan maddenin kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığı ve meşru amacının bulunup bulunmadığı noktasında tereddüt hasıl olmuş ise de söz konusu incelemenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması ölçütü bağlamında yapılmasının daha uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet

Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun telefon görüşmesinde kullandığı ifadelerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda Disiplin Kurulu başvurucunun annesi ile yaptığı telefon görüşmesinde kullandığı ifadelerin kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak mahiyette olduğunu kabul etmiş ve başvurucunun 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararına yönelik olarak şikâyet üzerine dosyayı inceleyen İnfaz Hâkimliği kullanılan ifadelerin kurumda korku, kaygı ve panik yaratabilecek mahiyette olmadığını ve disiplin suçuna yönelik eylemin maddi unsurunun gerçekleşmediğini belirterek disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir. Başsavcılığın itirazı üzerine dosyayı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi ise kullanılan ifadelerin anılan disiplin suçunu oluşturduğunu belirterek İnfaz Hâkimliğinin kararının kaldırılmasına ve başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçesinde daha fazla bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür (bkz. § 6).

19. Devlet, hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almak yükümlülüğü altındadır (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınları arasında asgari bir iletişimin kurulması ve sürdürülmesi bu yükümlülük kapsamındadır (M.B. [1. B.], B. No: 2017/34312, 8/9/2020, § 41; Mahmut Mumcu [2. B.], B. No: 2017/24655, 9/7/2020, § 73). Asgari iletişimin telefon vasıtasıyla gerçekleştirildiği hâllerde ise mevzuatta öngörüldüğü üzere suç işlenmesinin önlenmesi, yasa dışı haberleşme ile kötü niyetli eylemlerin önüne geçilmesi ve bu kapsamda

kurum güvenliği ve disiplininin sağlanması amacıyla telefon görüşmelerinin idarece dinlenip kayıt altına alınması pek tabiidir (Sinan Bozkurt, § 29; Bahtiyar Öztürk, § 31). Buna göre somut olayda dikkate alınması gereken ilk husus başvurucunun kullandığı ifadenin kurumda korku, kaygı ve panik yaratabilecek ve bu kapsamda kurum güvenliği ve disiplini açısından bir zafiyete neden olabilecek mahiyette olup olmadığıdır.

20. İlgili idare ve itiraz merciinin kararları incelendiğinde, başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan ifadelerin korku, kaygı ve panik yaratabilme etkisi üzerinde durulmadığı gibi, kurum güvenliği ve disiplini üzerindeki etkileri yönünden de herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın yalnızca söz konusu disiplin suçu kapsamında kaldığının kabul edildiği anlaşılmaktadır.

21. Öte yandan anılan kararlarda başvurucunun sarf ettiği sözleri hangi anlamda kullandığının ve ifadelerin bağlamlarının da değerlendirilmediği görülmektedir. Başvurucunun annesiyle yaptığı telefon görüşmesinin içeriği ve savunması bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde söz konusu ifadeleri Ceza İnfaz Kurumu uygulamalarına yönelik şikâyetlerinin dikkate alınmadığı ve bu kapsamda ailesi vasıtasıyla bu hususlara dikkat çekmek amacıyla kullandığı yönündeki itirazı, -cezalandırma için çürütülmesi gereken- tutarlı bir iddiadır. Buna karşın ilgili idare ve itiraz mercii; başvuruya konu ifadelerin dile getirilme şeklini ve nedenini tartışmamış, başvurucunun söz konusu ifadeleri kullanmasının Kurum uygulamalarına yönelik gerçek bir tepki mi yoksa tamamen keyfî olarak mı sarf ettiğini açıklığa kavuşturmamıştır. İlgili idare ve itiraz mercii yalnızca soyut bir değerlendirmeyle yetinerek söz konusu ifadelerin kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak nitelikte olduğunu kabul etmiş, somut olaya özgü bir değerlendirme yapmamıştır. Kaldı ki İnfaz Hâkimliğinin kararını kaldıran itiraz merciinin söz konusu kararın kaldırılmasına ilişkin ikna edici bir gerekçe gösteremediği anlaşılmıştır. Başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlâl ettiği de Disiplin Kurulu ve itiraz merciince değerlendirilmemiştir.

22. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup başvurucunun şikâyetinin kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2022/485 D.İş) iletilmek üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/3470, K.2022/14) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSNA KAYA

B. No: 2022/69230 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69230

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNA KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69230)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hüsna KAYA

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hâkkari ili, Şemdinli ilçesi, Anadağ köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek durumunda kaldığından, can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle hâlen köyüne dönemediğinden bahisle köydeki mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini talebiyle 6/12/2017 tarihinde yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

3. Van 2. İdare Mahkemesi, işlemin iptaline karar vermiştir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi istinaf incelemesinde kararın 6/12/2016 tarihinden

sonrasını kapsayan dönem için işlemin iptaline ilişkin kısmına dair istinaf başvurusunun reddine, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki döneme ilişkin yapılan istinaf başvurusunun kabulüne, kararın bu kısmının kaldırılmasına, bu kısım yönünden davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, 28/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş, başvurunun devamı sırasında 31/12/2022 tarihinde vefat etmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23). Somut olayda başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden temin edilen bilgilerden anlaşılmıştır. Bu sebeple adli yardım talebinin kabulü gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 26/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN AKALINLI

B. No: 2022/85758 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/85758

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN AKALINLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/85758)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Yalçın AKALINLI

Vekili : Av. Muhammed Batuhan GÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davada ortaya konulan gerekçenin makul ve yeterli olmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargı kararının otuz gün içerisinde icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu birinci sınıf emniyet müdürü rütbesinde, polis başmüfettişi olarak görev yapmaktayken 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na 27/3/2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle eklenen geçici 27. madde uyarınca İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (İdare) Yüksek Değerlendirme Kurulunun (Kurul) 17/4/2015 tarihli ve 2015/1 sayılı kararıyla resen emekli edilmiştir.

3. Başvurucu bu işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; resen emekli edilmesine yönelik işlemde kamu hizmetinin gereklerinin dikkate alınmadığını, tamamen keyfîyete dayalı işlem tesis edildiğini ve sicil, disiplin, taltif gibi hizmet gerekleri ve mesleki yeterlik ölçütleri yönünden üst düzey başarıya sahip olmasına rağmen resen emekli edildiğini belirterek dava konusu işlemin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

4. İzmir 3. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 4/5/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; ilgili mevzuatta öngörülen orandan fazla birinci sınıf emniyet müdürü unvanlı personel olduğu, emekliye sevk edilenler ile göreve devamına karar verilenlerin seçiminde açık takdir hatası saptanamadığı ifade edilerek başvurucunun resen emekli edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) 13/2/2017 tarihinde İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu ve temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucunun bu kararın düzeltilmesi talebinde bulunması üzerine Daire 16/7/2020 tarihinde karar düzeltme talebini kabul ederek İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Anayasa Mahkemesinin 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesinin iptali talebiyle açılan davada verdiği iptal talebinin reddine dair 4/5/2017 tarihli ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararına değinilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararında yer alan belirlemelerden hareketle resen emekli edilecek personelin belirlenmesinde birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda bakılan uyuşmazlıkta ilgililerin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri yönünden eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın söz konusu olmadığı, bunlardan birine öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla resen emekliye sevk edilecek personelin seçiminde kullanıldığı belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Diğer yandan Dairenin bu kararında İdare tarafından başvurucunun resen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda kararda belirtilen gerekçeler dikkate alınarak yeniden bir değerlendirme yapılacağından bu kararın başvurucunun doğrudan görevine başlatılması sonucunu doğurmayacağı vurgulanmıştır.

8. Bu karardan sonra İdare Mahkemesi, Dairenin bozma kararına uyarak 27/10/2020 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Dairenin anılan bozma kararındaki gerekçelere yer vermiştir. Bununla birlikte İdare Mahkemesi yine verilen iptal kararının başvurucunun doğrudan göreve başlaması sonucunu doğurmayacağını, başvurucunun resen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda İdare tarafından yeniden bir değerlendirme yapılacağını ifade etmiştir.

9. Başvurucu ve İdare bu karara karşı temyiz ve karar düzeltme başvurularında bulunmuştur. Tarafların temyiz başvurusu Danıştay Onikinci Dairesinin 3/6/2021 tarihli, karar düzeltme başvurusu ise 16/6/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 26/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

12. Öte yandan 17/3/2021 tarihinde İdare tarafından dava konusu işlemin iptal edildiği

gerekçesiyle toplanacak olan ilk Kurul tarafından başvurucunun resen emeklilik durumunun değerlendirilmesine yönelik olur alınmıştır. Buna istinaden 21/5/2021 tarihli Kurul kararıyla başvurucunun durumu yeniden değerlendirilerek hakkında tekrar resen emeklilik kararı verilmiştir.

13. Başvurucu, önceki yargı kararının usulüne uygun olarak yerine getirilmediğini vurgulayarak 21/5/2021 tarihli Kurul kararının iptali talebiyle dava açmıştır. İzmir 5. İdare Mahkemesi 1/7/2022 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Danıştay içtihadı ve İdare Mahkemesinin 27/10/2020 tarihli kararı hatırlatılmıştır. Yapılan ara kararına istinaden İdarece gönderilen bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde İdare tarafından resen emekliye sevk edilecek personelin seçiminde kullanıldığı belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı, dava konusu işlemin de daha önce belirtilen bu eksiklikler giderilerek tesis edilmediği gerekçesiyle hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

14. İdarenin bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu İzmir Bölge İdare Mahkemesi Beşinci İdari Dava Dairesinin 8/11/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Danıştay Onikinci Dairesi bu karara karşı yapılan temyiz başvurusunu 15/10/2024 tarihli kararıyla reddetmiştir. Netice itibarıyla başvurucu 18/8/2023 tarihinde göreve başlamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; İdare Mahkemesinin kararında yer alan doğrudan göreve başlama sonucu doğurmayacağına ilişkin ibarenin yerindelik denetimi anlamına geldiğini, yargı yerlerinin benzer davalardaki gerekçelerinde yer alan bu husus nedeniyle her yıl yeniden değerlendirme kararlarına karşı yeni davalar açıldığını, İdareye yeniden değerlendirme hakkı verilemeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte erken yaşta emekli edilerek düşük emekli maaşıyla hayatını sürdürmek zorunda kaldığını da ifade eden başvurucu çalışma hakkının, özel hayatın gizliliğinin, hukuk güvenliği ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı görüşünde, ilgili mevzuat ve içtihatlar hatırlatıldıktan sonra İdareden temin edilen bilgi ve belgeler başvuru ekinde sunulmuş ve başvurucunun şikâyetlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrarlamıştır.

17. Başvurunun bu kısmı gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34; Faruk Büyük [2. B.], B. No: 2015/17044, 11/12/2018, § 35). Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz ancak

derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır (Faruk Büyük, § 36).

20. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39; Faruk Büyük, §§ 37, 38).

21. Başvurucu resen emekli edilmesine ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğuna yönelik iddiasını anılan işlemin tesisinde kamu hizmetinin gereklerinin dikkate alınmadığına, keyfî davrandırıldığına ve sicil, disiplin, taltif gibi hizmet gerekleri ve mesleki yeterlik ölçütleri yönünden üst düzey başarıya sahip olmasına rağmen resen emekli edilmiş olmasına dayandırmıştır. Başvurucunun bu iddiaları ile ilgili olarak da İdare Mahkemesi tarafından ortaya konulan dava konusu işlemin iptaline yönelik gerekçede, Dairenin bozma kararından hareketle bazı ilkeler ortaya konulmuştur.

22. Bu bağlamda yargısal makamlarca ortaya konulan gerekçede resen emekli edilecek personelin belirlenmesinde birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerektiği belirlenmiştir. Bununla birlikte resen emekliye sevk edilecek personelin seçiminde kullanıldığı belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı gerekçesiyle başvurucunun resen emekli edilmesine ilişkin işlemin de hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucu ise gerekçede yer alan, İdare tarafından yeniden bir değerlendirme yapılacağı ve İdare Mahkemesinin işlemin iptaline ilişkin kararının başvurucunun doğrudan görevine başlatılması sonucunu doğurmayacağına yönelik ibareden şikâyet etmektedir.

23. Öncelikle başvurucu hakkında İdare tarafından yeniden bir değerlendirme yapılacağına ve verilen kararın başvurucunun doğrudan göreve başlatılması sonucunu doğurmayacağına ilişkin gerekçede yer alan vurgulamanın iptal kararının etkisini ortadan kaldırdığına yönelik iddia kabul edilebilir değildir. Nitekim yargısal makamların somut olayla ilgili olarak ortaya koyduğu gerekçe resen emekli edilen personel için genel bir prensipler bütününü ihtiva etmekte, İdarenin resen emekli edilen personel için ortaya konulan ölçütleri eşit, objektif ve istikrarlı şekilde ortaya koyması gerekliliğine dayanmaktadır. İdarenin bunu ortaya koyamamış olmasından hareketle de başvurucu hakkındaki dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun dava konusu ettiği işleme yönelik hukuka aykırılık iddiaları ile yargısal makamlar tarafından ortaya konulmuş olan gerekçe gözönüne alındığında başvurucunun iddialarının karşılanmadığı söylenemez.

24. Sonuç olarak başvurucunun ileri sürdüğü iddialar bağlamında yargısal makamların uyuşmazlığa ilişkin esas sorunları inceleyerek bir sonuca vardığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli bir yanıt ihtiva ettiği, başvurucunun usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmadığı görülmektedir.

25. Öte yandan yargısal makamların kararlarının icra edilmemesi ya da geç icra edilmesi hususu ise gerekçeli karar hakkını değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası

hakkını ilgilendiren bir meseledir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Kararın İcrası Hakkı ve Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu dava konusu ettiği resen emekli edilmesine dair işlemin iptal edilmiş olmasına ve bu kararın otuz gün içerisinde uygulanması gerekmesine rağmen uygulanmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan başvurucu, yargılamanın uzun sürdüğünden bahisle makul sürede yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde, ilgili mevzuat ve içtihatlar hatırlatıldıktan sonra İdareden temin edilen bilgi ve belgeler başvuru ekinde sunulmuş ve başvurucunun şikâyetlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, bu görüşe karşı önceki beyanlarını yinelemekle birlikte resen emeklilik işleminin iptaline ilişkin 27/10/2020 tarihli iptal kararının otuz gün içinde uygulanmadığını tekrar vurgulamıştır. Benzer durumda olan başka bir kişinin açmış olduğu tam yargı davasında kişi lehine tazminata hükmedildiğini belirterek ilgili kararı dilekçesinin ekinde sunan başvurucu, hakkında alınan 17/3/2021 tarihli olurun da yargı kararının uygulandığı anlamına gelmediğini belirtmiştir.

29. Her ne kadar başvurucu İzmir 5. İdare Mahkemesinin 1/7/2022 tarihli kararından sonra 18/8/2023 tarihinde göreve başlatılmış ise de bireysel başvuruya konu olan iddiaların bu kısmı özü itibarıyla ilk yargılama safahatının sonunda verilen iptal kararının otuz gün içerisinde uygulanmadığı ve yargılamanın uzun sürdüğü iddiasına dayanmaktadır. Nitekim İdare Mahkemesinin 27/10/2020 tarihli iptal kararından sonra da ancak 21/5/2021 tarihinde Kurul tarafından yeni bir işlem tesis edildiği, bu işlemin de yargısal makamlar tarafından hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edildiği görülmektedir. Bu bağlamda belirtilen hususlarda başvurucunun mağduriyetinin ortadan kalkmadığı gözetilerek başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

30. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle ve aynı şekilde yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu etkili ve tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmelidir. Bu durumda söz konusu başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacaktır (makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili başvurular yönünden benzer değerlendirme için bkz. Veysi Ado [GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023; kararın icrası hakkı yönünden bir örnek için bkz. Hayrullah Gürleyik [1. B.], B. No: 2019/1554, 16/11/2023).

31. Bu durumda somut başvuruda da yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiası ile yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiası yönünden aynı sonuca varılması gerekir.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kararın icrası hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HELİM KAYNAK

B. No: 2022/89192 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HELİM KAYNAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89192)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Helim KAYNAK

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hâkkari ili, Şemdinli ilçesi, Anadağ köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek durumunda kaldığından, can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle hâlen köyüne dönemediğinden bahisle köydeki mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini talebiyle 6/12/2017 tarihinde yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

3. Van 3. İdare Mahkemesi, işlemin iptaline karar vermiştir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi istinaf incelemesinde kararın 6/12/2016 tarihinden

sonrasını kapsayan dönem için işlemin iptaline ilişkin kısmına dair istinaf başvurusunun reddine, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki döneme ilişkin yapılan istinaf başvurusunun kabulüne, kararın bu kısmının kaldırılmasına, bu kısım yönünden davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, 29/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş, başvurunun devamı sırasında 27/6/2023 tarihinde vefat etmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23). Somut olayda başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden temin edilen bilgilerden anlaşılmıştır. Bu sebeple adli yardım talebinin kabulü gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 26/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TÜRKSOY

B. No: 2022/101898 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/101898

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TÜRKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/101898)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Mustafa TÜRKSOY

Vekili : Av. Oğuz KAĞITCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıt dolayısıyla başvurucunun terör örgütü üyesi olduğundan bahisle yürütülen yargılamada verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/11/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyet haricindeki diğer iddiaların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak astsubay rütbesi ile çalışmış ve

daha sonra 29/4/2017 tarihli ve 30052 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 17/4/2017 tarihli ve 689 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesine göre kamu görevinden çıkarılmıştır.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) yazdığı 23/1/2018 tarihli yazıda öncelikle şu hususlar belirtilmektedir:

i. TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri) içerisinde deşifre olmamış FETÖ/PDY [Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması] mensubu askeri personele yönelik olarak yapılan çalışmalarda; 'Mahrem Hizmetler' olarak adlandırılan yapılanmanın gizliliğ[e] büyük önem verdiği, TSK içerisinde görevli terör örgütü mensubu askeri personel ile söz konusu yapı içerisinde üst düzey faaliyet yürüten sözde sorumluları arasında deşifre olmayı engellemek maksadı ile farklı iletişim modellerinin kullanıldığı, bu doğrultuda diğer FETÖ/PDY terör örgütü mensupları tarafından iletişim amacıyla kullanılan şifreli haberleşme uygulaması 'BYLOCK' dahil olmak üzere bilinen iletişim usullerinden uzak durdukları,

ii. Bu sebeple FETÖ/PDY terör örgütü içerisinde askeri personellerden sorumlu şahısların 2012-2016 yılları arasında kamuya açık ve birbirinden bağımsız Market/Büfe/Kırtasiye/Lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı irtibat sağlanan sabit kontörlü hatları kullanmak suretiyle sorumlu oldukları askeri personeller ile iletişime geçtikleri,

iii. Yürütülen soruşturma kapsamında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün askeri tesislerin yoğunlukla bulunduğu ilçelerde yapılanmaya büyük önem verdiği, bu ilçelerin başında ise Üsküdar ilçesinin bulunduğu, Üsküdar ilçesinde mukim Market/Büfe/Kırtasiye/Lokanta vb. ücret karşılığı irtibat sağlanan sabit kontörlü hatları bulunan işyerlerinin tespitine yönelik çalışmalarda, Altunizade Mahallesi ... Üsküdar/İSTANBUL sayılı adreste [E.] BÜFE ismi ile faaliyet gösteren işyerinde kurulu bulunan 216326.... numaralı sabit kontörlü telefonun örgüt mensupları tarafından 'Mahrem Hizmetler' yapılanmasında yer alan örgüt üyesi askeri personelle irtibat sağlamak için kullanıldığı yönünde bilgiler elde edil[diği],

iv. [Bunun] üzerine İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2018/252 D.İş sayılı kararı doğrultusunda söz konusu sabit kontörlü hatta ait ayrıntılı telefon detay dökümleri (HTS) kayıtları incelendiğinde ... toplam 244 şahsın kullanımında olduğu ... [GSM hattının tespit edildiği]...

7. Bu kapsamda Başsavcılık; aralarında başvurucunun da olduğu 244 kişi hakkında 1/1/2012 tarihinden 22/1/2018 tarihine kadar kendi baz ve karşı baz istasyonlarının belirlenerek arama/aranma ve SMS alma, gönderme, WAP, GPRS ve internet verilerini içeren dokümanlar ile bu görüşmelerde tespit edilecek numaraların adres ve kimlik bilgilerini gösterir şekilde hazırlanan HTS raporunun dijital ortamda çıkartılması için 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi uyarınca gerekli kararın verilmesini Hâkimlikten aynı yazı ile talep etmiştir. İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliği 23/1/2018 tarihinde talebi kabul etmiştir.

8. Başsavcılık bilirkişi incelemesine karar vermiştir. Bilirkişi listesinde yer alan İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünde adli bilişim uzmanı olarak görevli kişilere verilen görev şu şekilde belirtilmiştir:

" İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 19/12/2017 tarih ve 2017/4758 D.İş ile İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin 17/01/2018 tarih ve 2018/252 D.İş sayılı kararları uyarınca BTK'dan celp

edilen ve FETÖ/PDY sözde TSK yapılanmasında faaliyet yürüten sivil imamlarca örgüt mensubu asker şahıslarca irtibat amacıyla kullanıldığı tespit edilen (425) adet sabit hat ile soruşturma biriminden temin edilecek asker şahıslara ilişkin bilgilerin karşılaştırılarak söz konusu sabit hatlardan Üsküdar ilçesinde bulunan [E.] Büfe'ye ait 0216 326 ... numaralı hattın içeriğinden ardışık ve ardışık olmayan şekilde aranan asker şahıs bulunup bulunmadığı, arandığı tespit olunan asker şahıslardan ayrıca diğer (424) sabit hattan aranıp aranmadıkları hususunda rapor tanzimi hazırlanması,..."

9. Bilirkişi raporu 1/2/2018 tarihinde Başsavcılığa sunulmuştur. Bilirkişi raporunda başvurucu ile ilgili olarak 21/3/2012 tarihinde saat 17.56'da E. Büfeye (Büfe) ait sabit hat tarafından aranarak 36 saniye süre ile devam eden bir görüşmenin gerçekleştiği belirtilmektedir. Aynı tarihte, aynı sabit hattan saat 17.57'de Hava Kuvvetlerinde görevli başka bir astsubayın beş saniye ve üç saniye süre ile iki kez arandığı da tespit edilmiştir. Başvurucu hakkında ardışık aramaya dair başka bir kayıt bulunmamaktadır. Bunun yanında soruşturma birimince tespit edilen ve Büfeye tahsis edildiği anlaşılan sabit hat haricinde, aynı amaçla kullanıldığı anlaşılan diğer 424 sabit hatla başvurucunun bir iletişim kaydının bulunmadığı da tespit edilmiştir.

10. Bilirkişi raporundan sonra aralarında başvurucunun da olduğu 174 şüphelinin yakalanmaları, gözaltına alınmaları, ev ve işyerlerinde arama yapılması talebinde bulunulmuştur. Ayrıca suçun vasfı gereği 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesi kapsamında her bir şüphelinin yakalanma tarih ve saati itibarıyla 24 saat süreyle müdafiileriyle görüşme hakkının kısıtlanmasına karar verilmesi talebi yer almaktadır. İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 19/2/2018 tarihinde tüm taleplerin kabulüne karar verilmiştir.

11. Başvurucu 20/2/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Kolluk nezdinde ve müdafi eşliğinde alınan 27/2/2018 tarihli ifadede başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamayı kabul etmemiş; ardışık olarak aranan diğer kişi ile Hava Harp Okulunda protokol astsubayı olarak görev yaptığını, 2013 yılında başka bir yere tayininin çıkması ile irtibatının koptuğunu belirtmiştir. Ayrıca aramanın kim veya kimler tarafından yapıldığını ve konuşma içeriğini hatırlamadığını dile getirmiştir. Görev yaptığı yerde askerlerin çarşı iznine çıktıklarında telefonları olmadığından dolayı kendisini birçok kez sabit hatlardan aradıklarını, herhangi bir büfeden aranmış olabileceğini, şehit ve gazi yakınlarından birisinin de aramış olabileceğini ifade etmiştir.

12. Başsavcılık, dosyada tefrik kararı vermiştir. Başvurucu ile başvurucuyla ardışık olarak aranan diğer kişinin de aralarında bulunduğu on kişinin dosyasını ayırmış ve bu kişileri tutuklamaya sevk etmiştir. Başvurucu sorgu sırasında daha önceki ifadesine ek olarak 24/5/2009 tarihinde ilgili GSM hattını iptal ettirdiğini dile getirmiştir. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun bir kez aranması ve bu aramanın ardışık olduğu yönündeki tespitler kapsamında başvurucunun tutuklanmasına 1/3/2018 tarihinde karar vermiştir. Aynı kararla diğer dokuz kişi de benzer gerekçelerle tutuklanmıştır.

13. Başsavcılık tarafından başvurucu ve diğer dokuz kişi hakkında 20/5/2018 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Bu kapsamda tüm şüphelilerin 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. ve 5. maddeleri delaletiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında cezalandırılması istenmiştir. İddianamede Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içindeki örgütlenmesi ve mahrem hizmetler ayağı anlatılmış, Büfe tarafından yapılan aramalara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Aynı

Büfeden daha önce 2012-2013-2014 yıllarında aranan ve etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan üç subayın ifadeleri de burada yer almaktadır. Bu kişiler özetle; bağlı oldukları şahıslarla ankesörlü telefon ya da sabit hatlar üzerinden iletişime geçtiklerini, hep aynı sabit hattan aranmadıklarını, düzenli olarak telefonla aranmadıklarını da beyan etmiştir.

14. İddianamenin kabulü ile İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) 11/6/2018 tarihinde tensip zaptı düzenlenmiştir. Bu kapsamda, diğerlerinin yanı sıra başvurucu tarafından kullanılan GSM hattın 18/3/2012-26/3/2012 tarihleri arasında yapmış olduğu telefon görüşmelerine ilişkin arayan-aranan tüm görüşme tutanakları, arayan-aranan numaraların abone kimlik bilgileri, adresleri, arayan-aranan kişilerin arama anındaki sinyal bilgilerinin tespiti için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) yazı yazılmasına dair ara kararı verilmiştir.

15. Duruşma başlamadan önce BTK'dan istenen yazı 4/7/2018 tarihinde dosyaya sunulmuştur. 17/10/2018 tarihli ilk celsede başvurucunun savunması müdafi eşliğinde alınmıştır. Başvurucu savunmasında, söz konusu GSM hattının kendisine ait olduğunu beyan etmiştir. Altı yıl önceki yapılan görüşmeyi hatırlamadığını belirtmiş ve TSK'daki görevinin ne olduğunu açıklamıştır. Bu kapsamda görevi gereği 1998 yılından beri İstanbul'da çalıştığını beyan etmiştir. Celse sonunda başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

16. İkinci celse ve üçüncü celsede diğer sanıklar hakkında beyanda bulunan tanıklar dinlenmiştir. Üçüncü celse sonunda diğer hususların yanı sıra; gerek İstanbul'da gerek İstanbul dışında FETÖ üyelerinin gizli haberleşmede kullandığı iddia edilen sabit ankesör hatlarının iddia edilen amaçlar doğrultusunda kullanıldığının neye göre, ne şekilde tespitinin yapıldığı, buna ilişkin bir tutanak olup olmadığının sorulmasına karar verilmiştir.

17. Başsavcılık tarafından müzekkereye 26/8/2019 tarihinde cevap verilmiştir. Söz konusu açıklamalara göre sabit hat çalışmalarının devam ettiği, kullanılan veri havuzuna dâhil edilecek hatlara ilişkin ilkelerin Başsavcılıkları tarafından belirlendiği; irtibatın tespit edildiği sabit hattın niteliği, yeri ve kullanım şekli ile hangi gerekçelerle işlem yapıldığı hususunun ilgili yerel kolluk birimi veya Cumhuriyet Başsavcılığından sorulmasının maddi gerçekliğin ortaya çıkarılması açısından isabetli olacağı değerlendirmesi yer almaktadır.

18. Yargılamanın ilerleyen aşamalarında başvurucu ile ilgili olmayan tanıkların beyanları alınmıştır. Celse arasında Başsavcılık, mütalaasını sunmuş ve başvurucunun cezalandırılmasını talep etmiştir.

19. 17/7/2020 tarihli onuncu celsede başvurucu, Cumhuriyet savcısının mütalaasına karşı savunma yapmıştır. Başvurucunun savunmasının bir kısmı şu şekildedir:

"...benim hakkımda tek iddia 21 Mart 2012 tarihinde daha önce aynı yerde görev yaptığım ve tanıdığım [A.D.] ile arka arkaya bir defa, bir defa aranmış olmam, yani benim dosyamda sadece bir arama ve [A.D.] ile beraber aynı yerde, daha önce görev yaptığım kişiyle aranmış olmam, bunun haricinde ne bir başka hattan arama, ne bir farklı farklı ankesörlerden arama, ne bir periyodik arama, ne bir bilmem şifreli arama, ne bir başka bir şey türlü araması, kodlamalı arama, bilmem ne arama yok. ... protokol şubede beraber çalıştım, [A.D.] ile beraber aranmışız, ben bu aramayı da sayın mahkemeye şöyle izah ettim, 21 Mart 2012 HTS kayıtlarına baktığımda Sütlüce'de olduğum gözüküyor, o zaman ki ifademde de şunu anlatmıştım, ben Sütlüce'de gerçekten de hayatımda bir kere gittim, onda da Haliç Kongre Merkezi'ne çünkü o gün şehitler ve gaziler günü ile ilgili 18 Mart'ta yapılması gereken

resepsiyon 21 Mart tarihinde hayal meyal hatırlıyorum bir resepsiyona gittiğimi %100 hatırlıyorum, çünkü avukatıma da açıkladım, detaya girme dediği için girmek istemiyorum, benim oradaki görevim, ben oraya gittim, oraya gidecek olan şehit yakınları, gaziler, gidecek komutanlar, subay, astsubay, askeri öğrenci, tüm bunların ulaşımından, planlamasını ben yaptım, bu aramanın kuvvetle muhtemel yani o gün değilde deselerdi ki 26 Şubat, 26 Mart, 26 Nisan deselerdi gerçekten hani ben bunu açıklamakta güçlük çekebilirdim ama gerçekten hayatımda bir kere gittiğim Sütlüce Haliç Kongre Merkezinde olan resepsiyonu çok rahatlıkla hatırlıyorum ve buna da açıklama getirebiliyorum, ..."

20. Bir sonraki celsede Cumhuriyet savcısının mütalaasına ilişkin diğer bazı sanıkların savunmaları alındıktan sonra hüküm verilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında neticeten 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiştir. Hükümle birlikte başvurucu hakkındaki yurt dışına çıkış yasağına ilişkin adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir. Başvurucunun ardışık olarak arandığı diğer kişi de silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında mahkûm edilmiştir. Yargılanan diğer sanıklardan ikisi hakkında ise beraat kararı verilmiştir. Söz konusu kişiler hakkında beraat kararı verilmesinde esas olarak ilgili kişilerin tekil olarak aranması, sabit hattan ardışık olarak veya yoğun şekilde aranmamasına dayanılmıştır.

21. Gerekçeli kararda FETÖ/PDY'nin asker yapılanması hakkında bilgi verildikten sonra sırasıyla "Asker Yapılanmasının Örgüt Açısından Önemi", "Asker Yapılanmasına Eleman Kazandırma", "Asker Yapılanmasında Sorumlu Örgüt Mensupları", "Asker Şahısların Takibi ve İletişim Yöntemleri" alt başlıkları hâlinde açıklamalar yer almaktadır. Daha sonra ise şu hususlar belirtilmiştir:

"Aramaların başka bir askeri şahısla ardışık olmaksızın periyodik olarak yapılabildiği, asker şahıslarla ardışık olarak kısa zaman aralığında gerçekleştirildiği, ardışık aramanın iki türlü olabildiği, mahrem yapılanmada bulunan sivil tarafından bir hücreden sorumlu olabildiği gibi birden fazla hücreden de sorumlu olabildiği, buna göre ardışık aranan personelin aynı hücrede yer alma ihtimalinin bulunduğu gibi başka bir hücrede bulunması söz konusu olduğundan birbirlerini tanımamalarının doğal olduğu, yine üst rütbeliler açısından birebir görüşme söz konusu olduğundan ardışık aranmamasının da doğal olduğu, aynı hücrede ardışık aramaların biriyle irtibat kurulamaması üzerine diğer elemanın arandığı eğer ilk aramada irtibat kurulmuş ise aynı hücredekiler arasında sabit hat aramasının ardından aralarında görüşmelerin tespit edildiğinden hücredeki diğer elemanın aranmasına gerek bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Gizliliğe son derece önem verilmesi nedeniyle hücrelerin daha önceden birbirini tanıyan kişilerden oluşturulduğu, örgüt üyelerinin deşifresinin ve bilinmesinin engellenmesi amacıyla zorunluluk olmadıkça değişiklik yapılmadığı, bu nedenle aynı hücredeki kişiler arasında bulunan askeri personelin aralarında HTS analizi ile irtibatlarının tespiti, yine alınan MASAK raporlarından ve itirafçı ifadelerinden edinilen bilgiye göre aynı hücredeki kişilerin birbirleri arasında para transferlerinin mevcut olduğunun tespit edildiği, yine itirafçı ifadelerinden görüşmelerin sivil mahrem örgüt mensubu ile askeri personelin iki haftada bir rutin görüşmelerinin mevcut olduğu ve görüşmelere telefon üzerinden dinlenmesini önlemek amacıyla cep telefonlarının götürülmediği, götürülmüş ise de bu defa uçak moduna alındığı veya kapatıldığı bu hususta araştırma yapılması halinde cep telefonunun belirli periyodik aralıklarla hafta sonları cevapsız aramaların mevcudiyeti nedeniyle telefonun kapalı tutulduğunun tespit edilebileceği, aynı hücredeki askeri personelin cep telefonunu buluşma noktasına götürmesi ihtimalinde ortak baz

istasyonundan sinyal tespit yapılabileceği dolayısıyla bu hususlara göre ayrıca örgüte mensup asker şahısların tespitinin mümkün olabileceği değerlendirilmiş ise de yargılamanın uzamaması açısından mevcut deliller yeterli görülerek bu hususlar araştırılmamıştır."

22. Bu açıklamalardan sonra kararda başvurucuyla ilgili yapılan değerlendirme şu şekildedir:

"Sanık Mustafa TÜRKSOY'un Hava Kuvvetleri Komutanlığında Astsubay olarak görev yaptığı, görev yaptığı adres itibari ile asker kişiler hakkında ankesörlü ya da kontörlü hat üzerinden FETÖ silahlı terör örgütünün mahrem imamlarıyla görüşüp irtibatta bulunduğuna dair yapılan incelemede sanık Mustafa TÜRKSOY'un adına kayıtlı ve kullanımında olan 0542 484 .... no'lu GSM hattının;

FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü sözde TSK Yapılanmasında faaliyet yürüten ve asker şahıslardan sorumlu olan sivil imamlar tarafından, asker şahıslarla örgütsel gizlilik ve hücresel teşkilatlanma gereği iletişim amacıyla kullandığı soruşturma birimince tespit edilen ve E. Büfe'ye tahsis edildiği anlaşılan 216326.... numaralı sabit hat kullanılarak; 21/03/2012 tarihinde saat 17:56:39'da görüşme süresi 36 saniye olacak şekilde dosyamızın bir diğer sanığı olan [A.D.] isimli astsubay rütbesindeki asker şahıs ile birlikte olmak üzere 1 grup içerisinde askeri personellerle ardışık olarak arandığı tespit edilmiştir.

...

Nihai olarak mahkememizce yukarıda yapılan sanık asker şahısların örgütün mahrem imamlarınca ankesörlü hattan iletişim yöntemi olarak arandıkları yönündeki kabul uyarınca sanığın kimliği tespit edilemeyen FETÖ silahlı terör örgütünün askeri şahısları takip ve idare ile görevlendirdiği mahrem imam (öğretmen) ile irtibatının olduğu, yine sanığın TSK içerisinde astsubay olarak görev yaptığı süreçte de örgüt ile irtibatını mahrem imamları vasıtasıyla devam ettirdiği, bu duruma göre de sanığın örgüt hiyerarşisine dahil olduğu, yukarıda ayrıntılı olarak anlatılan ve en üst seviyede uygulanan gizlilik yöntemlerini (sorumlu sivil kişinin gittiği yerlere cep telefonu götürmemesi, kredi kartı kullanmaması, ismine bilet almaması, buluşma anında göz temasıyla bir birlerini takip etmeleri, buluşma yerlerine telefon götürülmemesi, sorumlu kişiyle telefon görüşmelerinin olmaması, hücre sistemine göre bir araya gelinmesi vs.) uygulayarak hareket etmesi nedeniyle özellikle mesleği gereği bilmesi gerekirken illegal örgüte dahil olduğu, askerlik mesleği gibi emre itaatin mutlak surette ve disiplin ile işleyen ülkenin güvenliğinden sorumlu kurumda görev almasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasa ve kanunlarına ve üstlerinin emir/talimatlarına göre değil, örgüt elebaşı Fethullah Gülen tarafından kurulan ve yönetilen örgütün amacını bilerek örgüt hiyerarşisine katılmakla iradesini sorgusuz sualsiz örgütün belirlediği üst konumdaki mahrem imama terk ettiği ve sorumlu örgüt üyesinden emir ve talimat almak suretiyle örgüt hiyerarşisine dahil olduğu kanaatine varıldığından Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli sanığın FETÖ silahlı terör örgütünün amaçlarını gerçekleştirmek için azami derecede değer verdiği kurum olması, 15 Temmuz 2016 tarihinde cebren ülke yönetimine el koymaya teşebbüsün örgüt mensubu askeri personel vasıtasıyla gerçekleştirdiği dikkate alındığında, sanığın örgüt mensuplarının hazırlamış olduğu örgüt evlerinde oluşturulan gruplarda yer almak ve örgütle organik bağ içerisinde Astsubay olarak TSK içerisinde görev yapmaktan ibaret eylemlerinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturduğu mahkememizce yapılan yargılama sonucunda kabul edilmiş, silahlı terör örgütü üyeliği için aranan hiyerarşik-organik bağ, çeşitlilik, süreklilik, yoğunluk kriterlerine uyması nedeniyle suçun maddi ve manevi unsurlarının oluştuğu, bu haliyle sanığın FETÖ

Silahlı Terör örgütü ile iltisaklı olduğunun tüm dosya kapsamı ile sübut bulduğu, bu anlamda sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğu, böylece sanığın FETÖ silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediği, söz konusu örgütün devlet ve toplum için tehlikeli olduğu, vehamet arz eden eylemler gerçekleştiren bir örgütün üyesi olması nedeniyle tehlike suçu olarak düzenlenmiş olan silahlı terör örgütü üyesi olmak suçundan cezalandırılması gerektiği kanaatine varılmış, suçun işleniş biçimi, fiilin özellikleri, suç sebep ve saikleri, kastın ağırlığı ve yoğunluğu, meydana gelen tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak takdiren alt sınırdan hüküm tertip edilmiştir."

23. Başvurucu hakkındaki hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 13/9/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

24. Başvurucu, Yargıtayın nihai kararını 24/10/2022 tarihinde öğrendiğini beyan ederek 23/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. İlgili ulusal mevzuat ve Yargıtay içtihadı ile uluslararası hukuk için bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 59-81.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 11/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; ilk derece mahkemesinin gerekçesinin Anayasa'nın aradığı anlamda bir gerekçe ihtiva etmediğini, kanun yolu aşamalarında ileri sürdüğü hususların matbu gerekçelerden oluştuğunu, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık, başvurucunun iddiaları bakımından adil yargılanma hakkı ile sınırlı olarak görüş sunmuş ve başvurucunun şikâyetleri yönünden kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin Anayasa Mahkemesinin içtihadını hatırlatmıştır.

28. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda

karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

31. Somut olayda Mahkemece başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna varılmış ve hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararda Mahkemece, kolluk birimlerinin ardışık aramaya ilişkin HTS kayıtlarıyla yapılan tespitler neticesinde başvurucunun ardışık arama yöntemi ile mahrem şahıslara zimmetlenen asker şahıslardan olduğuna dair tespitler delil olarak hükme esas alınmıştır.

32. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

33. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı” hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

34. Somut olayda Başsavcılık, daha önce etkin pişmanlık kapsamında ifade veren üç subayın beyanlarını nazara alarak bir büfeden yapılan aramalar için ilgili Hâkimlikten talepte bulunmuştur. Daha sonra HTS kayıtları ile ilgili olarak bilirkişi raporu almış ve bu doğrultuda gelen bilgilere göre iddianame düzenlemiştir. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

35. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun ve hakkında mahkûmiyet kararı verilen diğer şahısların örgüt hiyerarşisine dâhil olduğuna dair gerekçede, FETÖ/PDY'nin askeri

yapılanması ve gizliliği sağlamak için kullandığı yöntemler gözönünde tutulmuştur. Bu kapsamda bilirkişi raporu esas alınarak TSK'da astsubay olarak görev yapan başvurucunun da 21/3/2012 tarihinde sabit bir hattan bir kez otuz altı saniye süreyle ve ardışık olarak aranmasına dayanılmıştır. Ardışık arandığı kabul edilen diğer sanık A.D. yönünden de aynı ceza verilmiştir. Başvurucu ise söz konusu GSM hattının kendisine ait olduğunu kovuşturma aşamasında belirtmesine karşın suçlamaları hiçbir aşamada kabul etmemiştir. Diğer taraftan aynı yargılamada söz konusu sabit hattan aranılan diğer iki sanığın tekil olarak birden fazla kez arandığı ancak ardışık veya yoğun bir şekilde aranmadığı dikkate alınarak beraat ettikleri gözetildiğinde Mahkemenin esas olarak ardışık olarak aranma meselesine odaklandığı görülmektedir.

36. Anayasa Mahkemesi, Murat Albayrak kararında, örgüt tarafından kamuya açık ve birbirinden bağımsız olan market, büfe, kırtasiye, iddia bayisi, lokanta gibi işletmelerde bulunan ve ücret karşılığı kullanılan sabit (kontörlü/voip) hatlar ile Türk Telekoma ait ankesörlü telefon hatları üzerinden iletişim kurma yönteminin benimsendiğini kabul etmiştir. Ülke genelinde yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda ortaya konulan deliller ve etkin pişmanlıktan yararlanan kişilerin beyanları bu bağlamda dikkate alınmaktadır. Bu durumun temelinde FETÖ/PDY'nin kendine özgü ve gizlilik içerisinde hareket eden bir örgüt olması ile asker yapılanmasının örgüt açısından önemi yer almaktadır.

37. Somut olayda ise belirtilen aramaların, Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaları karşılamadığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bahsi geçen bilirkişi raporunun örgütün iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca düzenlenmesi gerektiği, Yargıtay kararlarında belirtilen kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporuna karşılık gelmediği görülmektedir. Mahkeme, HTS verilerinin bilirkişi marifetiyle incelenmesi ve buna göre teknik bir rapor hazırlanması yönünde de araştırma yapmamış; Başsavcılık tarafından sunulan bilgiler ile yetinmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların (bkz. § 33) somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

38. Mahkemenin kararında bahsetmiş olduğu örgüt üyelerinin cep telefonlarını belirli periyodik aralıklarla hafta sonları cevapsız aramaların mevcudiyeti nedeniyle kapalı tuttuğunun tespit edilebileceği, aynı hücredeki askerî personelin cep telefonunu buluşma noktasına götürmesi ihtimalinde ortak baz istasyonundan sinyal tespiti yapılabileceğine dair genel kabulün başvurucu yönünden olup olmadığı da araştırılmamıştır. Dolayısıyla araştırma yapılmayan hususlar dikkate alındığında Mahkemenin olaya dair kabulü, başvurucunun savunmasına itibar edilmemesini yeterli şekilde izah etmemektedir.

39. Buna göre başvurucu üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen, Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış, başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

41. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre özel hayata saygı hakkı, ayrımcılık yasağı, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile masumiyet karinesi yönünden ileri sürülen diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucu; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ile tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28) ve Fırat İşgören ([1. B.], B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle; yargılama ve kanun yolu incelemesi yapan makamların doğal hâkim güvencesine sahip, tarafsız ve bağımsız olmadıkları iddialarının somut ve hukuken kabul edilebilir bir açıklama yapılmaması nedeniyle Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda temellendirilmemiş olduğundan açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle; dijital materyallere haksız biçimde el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin ise el konulan dijital materyallerin imaj alma ve inceleme işlemleri tamamlandığında sanıklara iadesine dair karar verildiğinden Mehmet Ali Aslan ([2. B.], B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28) ve Mustafa Ünal ([2. B.], B. No: 2017/21149, 28/11/2018, § 112) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/100, K.2020/148) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN AYSAL

B. No: 2022/106446 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/106446

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN AYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/106446)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Ramazan AYSAL

Vekili : Av. İlhami KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yönelik yürütülen soruşturmalar kapsamında örgütün mahrem nitelikli askerî yapılanmasında, askerî personelden sorumlu olan ve sırasıyla öğretmen, müdür yardımcısı ve müdür olarak tabir edilen sivil şahısların askerî personel ile irtibat kurma yollarından birinin de market, büfe, kırtasiye gibi yerlerde bulunan ve ücret karşılığı kullanılan sabit/kontörlü hatlar olduğu, bu hatlar vasıtasıyla öğrenci olarak tabir edilen askerî personel ile irtibat kurulduğunun anlaşılması üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) örgütün bu ildeki askerî mahrem yapılanmasına mensup kişilerin belirlenmesi amacıyla silahlı terör örgütü üyeliği yönünden soruşturma başlatılmıştır.

3. Bunun üzerine sabit hatlarla örgütsel iletişim metodu kullandığı şüphesiyle aralarında başvurucunun da olduğu birçok askerî personel hakkında 6/8/2021 tarihinde Başsavcılıkça yakalama kararı çıkarılmıştır. Hava Kuvvetleri Komutanlığında uzman çavuş olarak görev

yapmaktayken 2017 yılında emekli olan başvurucu da bu kapsamda Manisa'da gözaltına alınmış ve müdafii eşliğinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Başvurucu suçlamaları kabul etmemiş ve ardışık olarak arandığı belirtilen şahıslardan sadece A.Ç.yi tanıdığını belirtmiştir. Başvurucu, İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin 9/8/2021 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Tutuklama kararında; FETÖ/PDY'nin sözde Türk Silahlı Kuvvetleri yapılanmasında faaliyet yürüten asker şahıslardan sorumlu olan sivil imamlar tarafından asker şahıslarla örgütsel gizlilik ve hücresel teşkilatlanma gereği iletişim amacıyla kullanıldığı soruşturma birimlerince tespit edilen sabit hatlardan başvurucunun kullanımındaki GSM hattının 43 kez arandığı, bu aramaların 15'inin ardışık arama olduğu belirtilmektedir.

4. Başsavcılık 10/8/2021 tarihinde başvurucu hakkında iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle; başvurucu hakkında düzenlenen ankesör/büfe analiz raporunda başvurucunun kullandığı GSM hattı ile 2012-2015 yılları arasında Muş, Bingöl, Diyarbakır, Eskişehir ve Manisa illerinden toplamda 43 kez arandığını, bu aramaların 19 grup ardışık olarak gruplandırıldığını, ardışık arama gruplarının 15'inin örgütsel yöntem aramalarıyla uyumlu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Muş Cumhuriyet Başsavcılığınca aynı suçtan yürütülen soruşturmada A.Ç. adlı kişinin başvurucu hakkındaki beyanına yer vermiştir. Bu kapsamda A.Ç., 2013 yılında Muş'a tayininin çıktığını, bağlı olduğu Murat kod adlı mahrem imamın kendisini başvurucunun irtibatlı olduğu ve öğretmen olan mahrem bir imam ile irtibatlandırmaya çalıştığını ifade etmiştir.

5. İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 16/8/2021 tarihinde iddianamenin kabulüne karar verilmiştir. Bununla birlikte duruşma açılmaksızın tensip zaptıyla yetkisizlik kararı verilmiştir. Yetkisizlik kararının itiraz edilmeksizin kesinleşmesi üzerine dosya Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) tevzi edilmiştir.

6. Yürütülen yargılamada 23/9/2021 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı ile başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, duruşmanın 2/11/2021 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca başvurucunun kullanmakta olduğu GSM hattına ait HTS raporunun tespit edilerek gönderilmesi için BTK'ya müzekkere yazılmasına, cevap geldiğinde başvurucunun diğer örgüt üyeleri veya yöneticileri ile irtibatı olup olmadığını gösterir şekilde HTS analiz raporunun düzenlenmesine, tanık A.Ç.nin beyanlarının tespiti için istinabe yazısı yazılmasına dair ara kararı verilmiştir.

7. Tensip Tutanağı ve başvurucu hakkında hazırlanan iddianame 27/9/2021 tarihinde ceza infaz kurumunda tutulan başvurucuya tebliğ edilmiştir. BTK'dan istenen bilgi ve belgelerin Mahkemeye ulaşması üzerine Manisa İl Emniyet Müdürlüğünden yukarıda bahsedildiği şekilde HTS analiz raporunun düzenlenmesi 1/10/2021 tarihinde istenmiştir. Söz konusu rapor, Mahkemeye 22/10/2021 tarihinde sunulmuştur.

8. Birinci celsede, başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu, savunmasında üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiştir. Ardışık olarak arandığı iddia edilen kişilerden bir kısmının astsubay olduğunu, rütbelerinin aynı olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Muş'ta görev yaptığı dönemde terör nedeniyle askerî servislerin iptal edilmesi üzerine uzman çavuş olan A.Ç. ile birer minibüs satın aldıklarını, askerîyede telefon bulundurmanın yasak olduğunu, askerlerin bazen kendilerine ulaşmak istediğinde ankesörlü telefonlardan kendilerini aradıklarını beyan etmiştir. Bunun yanında bir dönem A.Ç. ile çalışırken hakkında tutanak tuttuğunu ve minibüs nedeniyle rekabet olması nedeniyle aralarında husumet oluştuğunu, A.Ç.nin beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Celse sonunda başvurucunun tutukluluk

hâlinin devamına, tanık A.Ç. hakkında Kahramanmaraş 3. Ağır Ceza Mahkemesine yazılan istinabe yazısının dönüşünün beklenilmesine, ayrıca başvurucu ile birlikte ardışık aranan ve etkin pişmanlıkta bulunan şahıslar hakkındaki gerekçeli kararlar ile tüm ifade ve varsa teşhis tutanaklarının ilgili mahkemelerden dosyaya celbine karar verilmiştir.

9. Tanık A.Ç. istinabe yoluyla alınan 12/11/2021 tarihli beyanında önceki ifadelerini yinelemiş, başvurucuyu tayin olduktan sonra görmediğini belirtmiştir. Ayrıca hakkındaki yargılamanın Muş 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam ettiğini ifade etmiştir.

10. İkinci celsede başvurucu, kendisine okunan tanığın beyanlarını kabul etmemiştir. Bununla beraber başvurucu müdafii, tanığın belirttiği Murat kod adlı kişinin tespit edilmesini ve dinlenilmesini talep etmiştir. Mahkeme; Murat kod adlı kişinin dinlenip dinlenilmediği, bu şahsın gerçek bilgilerinin tespit edilip edilmediği, etkin pişmanlık kapsamında beyanlarının olup olmadığı hususlarının bilinmemesi sebebiyle "mahrem imam" olduğu anlaşılan tanığın dinlenilmesi talebini ara kararıyla reddetmiştir. Gelen cevabi yazılara göre ardışık arandığı iddia olunan ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanan diğer kişilerin dosyalarında başvurucu ile ilgili bir ifade bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını sunmasının ardından savunmanın talebi üzerine duruşma ertelenmiştir.

11. Üçüncü celsede, Cumhuriyet savcısı mütalaasını tekrarlamıştır. Esas hakkındaki mütalaaya karşı başvurucunun savunması alındıktan sonra duruşma sona ermiş ve başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği nedeniyle 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası verilmiştir. 20/1/2022 tarihli kararda gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"... sanığın yukarıda belirtilmiş sabit hat aramaları Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2019/9296 E. 2019/8316 K. Sayılı ilamı çerçevesinde değerlendirildiğinde: Söz konusu kararda ardışık arama tablosunda mahkûmiyete esas alınan arama kriterleri özetlenmiş olup bu aramaların 1) Arama süresi 2) Periyodik olarak arama 3) Konuşma süresi 4) Sanığın farklı ankesörlü telefonlardan aranması 5) Ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı rütbeden olması 6) Aramanın mesai saatleri dışında yapılması gibi kriterler gözönüne alınmış olup bu kriterlere göre dosya içerisinde mevcut İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürlüğünün 8/6/2021 tarihli ankesör büfe analiz raporunda yer alan ankesörlü telefonlardan aranma bilgilerine göre sanığın Diyarbakır İli'nde 17/7/2013 tarihinde ... ve ... ile, Eskişehir İli'nde 6/6/2013 tarihinde ... ile, Muş İli'nde 20/7/2013 ve 6/10/2013 tarihlerinde ... ile, Muş İli'nde 8/11/2013 tarihinde ... ve [A.Ç.] ile, Muş İli'nde 20/12/2013 tarihinde .... ve ... ile, Muş İli'nde 28/12/2013 tarihinde ..., [A.Ç.] ve ... ile, Muş İli'nde 4/1/2014 tarihinde ..., ..., ... ve ... ile, Muş İli'nde 11/1/2014 tarihinde ..., ... ve [A.Ç.] ile, Muş İli'nde 23/2/2014 tarihinde ..., ... ve [A.Ç.] ile, Muş İli'nde 2/3/2014 tarihinde ... ile, Muş İli'nde 8/3/2014 tarihinde ... ve [A.Ç.] ile, Muş İli'nde 29/3/2014 tarihinde ..., ... ve [A.Ç.] ile ardışık mahiyette arandığı, ardışık arandığı iddia edilen kişilerin sanık gibi astsubay oldukları, incelenmesinde bir kısım aramaların mesai saatleri dışında olduğunun olduğu, kendisi ile ardışık aranan [A.Ç.] isimli şahsı, sanığın da tanıdığını beyan ettiği, işbu şahsa ait mahkeme dosyası ve iddianamesi kapsamında, işbu tanığın 2013 yılında Muş iline tayininin çıktığını, bağlı olduğu Murat kod isimli mahrem imamın kendisine sanığın irtibatlı olduğu ve öğretmen olan mahrem imam ile irtibatlandırmaya çalıştığını beyan ettiği, yapılan ardışık aramaların Yargıtay kriterlerine uygun olduğu mahkememizce değerlendirilmiştir."

12. Başvurucu, gerekçeli istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanığın ses ve görüntü bilişim sistemi (SEGBİS) aracılığıyla bile olsa huzurda dinlenilmediğini ifade

ederek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 5/10/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, Yargıtayın nihai kararını 17/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirterek 14/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık dinletme ve sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; tanık A.Ç. ile arasında husumet bulunduğunu ve tanık beyanlarının bu husumet nedeniyle verilip verilmediğinin açığa kavuşturulması gerektiği hâlde bir inceleme yapılmadığını, tanığın huzurda dinlenmesine de imkân tanınmadığını şikâyet etmiştir. Ayrıca sorgulanamayan tanık beyanında geçen Murat kod adlı kişiyi tanımadığını, bu kişinin dinlenilmesi talebinin ara kararıyla reddedildiğini ifade ederek anılan kişileri sorgulayamamasından veya dinlenilmemesinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), tanık sorgulama hakkı bağlamında görüşünü bildirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun ardışık arandığını gösteren belgeler de dâhil olmak üzere HTS analiz raporları ve hakkındaki tüm deliller değerlendirilmek suretiyle mahkûmiyet kararı verildiği şeklinde görüş sunulmuştur. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihadı hatırlatılarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

19. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama

veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

20. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

21. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

22. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılanma ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla,

duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

23. Somut olayda Mahkemece, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanık A.Ç.nin duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamış, söz konusu tanığın konutunun yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep sayılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun duruşmada tanığı sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

24. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

25. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

26. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

27. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı” hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025).

28. Somut olayda başvurucu, GSM hattına sabit hatlar aracılığıyla yapılan ardışık aramalar ile duruşmada dinlenmeyen A.Ç. isimli tanığın beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanın ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Gerekçeli kararda "ardışık arandığı iddia edilen kişilerin sanık gibi astsubay oldukları" şeklinde başvurucunun durumu ile uygun olmayan tespit ve mahkûmiyete esas alınan başvurucuya ait ardışık aramalar Yargıtay kararları çerçevesinde nazara alındığında, duruşmada dinlenmeyen tanık beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte bir delil olduğunun kabul edilmesini gerektirmektedir.

29. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

30. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları

duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanık beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanık beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Diğer taraftan başvurucunun çeşitli aşamalarda tanık beyanında adı geçen Murat kod adlı kişinin araştırılarak dinlenilmesi talebi de kabul edilmemiş (bkz. § 10), bu yönde Mahkemece yeterli bir açıklama da yapılmamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 250.000 TL maddi, 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat

talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/205, K.2022/16) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Yerel mahkemece, başvurucu tarafından kullanılan GSM hattına ilişkin HTS kayıtları getirtilmiş, İl Emniyet Müdürlüğünden HTS analiz raporu düzenlenmesi istenmiş, İstanbul Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürlüğü'nün 08.06.2021 tarihli ankesör büfe analiz raporunda yer alan ankesörlü telefonlardan aranma bilgisine göre başvurucunun, çeşitli tarihlerde Diyarbakır, Eskişehir ve Muş İllerinde asker olan kişilerle ardışık olarak arandığı, Muş İlinde çeşitli tarihlerde (8.11.2013 ve 29.03.2014 tarihleri arasında) A.Ç. ile çok sayıda ardışık şekilde arandığı, A.Ç. nin de ast subay olduğu, bir kısım aramaların mesai saatleri dışında yapıldığı, A.Ç.'nin 2013 yılında Muş İline tayini çıktığı, bağlı olduğu Murat kod isimli mahrem imamın kendisine sanığın irtibatlı olduğu ve öğretmen olan mahrem imam ile irtibatlandırmaya çalıştığını beyan ettiği, yapılan ardışık aramaların Yargıtay kriterlerine uygun olduğu değerlendirilmiştir. A.Ç.'nin istinabe yoluyla beyanı alınmış, tanık söz konusu

beyanında önceki ifadelerini tekrar etmiştir. Başvurucu, ardışık olarak aranılan kişilerden A.Ç.'yi tanıdığını, uzman çavuş olan A.Ç. ile askeri servislerin iptal edilmesi üzerine bir minübüs satın aldıklarını, askerlerin ankesörlerden kendilerini aradıklarını, A.Ç.'nin tutanak tutması ve minübüs nedeniyle aralarında rekabet olması nedenleriyle husumet oluştuğunu ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda başvurucunun, HTS kayıtlarına göre, kullandığı GSM hattı ile değişik tarihlerde değişik İllerde çok sayıda askerî personelle ardışık olarak arandığı, yine hakkında kovuşturma yürütülen A.Ç. ile irtibatta olduğu ve ardışık olarak çok sayıda arandığı tespit edilmiştir. İstinabe yoluyla dinlenen tanıklardan A.Ç.'nin Murad kod adlı mahrem imamın kendisine sanığın irtibatlı olduğu ve öğretmen olan mahrem imam ile irtibatlandırmaya çalıştığına dair beyanları, HTS kayıtları ile birlikte değerlendirildiğinde, tanık delili başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden verilen mahkûmiyet hükmünün tek ve belirleyici delili niteliğini haiz değildir. Başvurucunun tanık ile husumeti olduğu iddiası bu konuda açılmış bir dava veya başkaca bir delil ile ispatlanamadığı gibi, HTS kayıtları nazara alındığında bu iddianın ardışık aramalara ilişkin delilleri ortadan kaldırıcı bir fonksiyonu da bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir

keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında HTS kayıtlarını, bilirkişi raporlarını ve tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında tanık delilleri yanında bilirkişi raporları ve HTS kayıtlarını da nazara aldığından sadece tanık deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

AYŞEN HADİMİOĞLU

B. No: 2023/64433 | Karar tarihi: 11.06.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/64433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞEN HADİMİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/64433)

Karar Tarihi: 11/6/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Ayşen HADİMİOĞLU

Vekili : Av. Senem DOĞANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medyada yapılan yorumdan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. 3/6/2020 tarihinde genç bir kadının evinde intihar ederek hayatına son verdiğine dair bazı haberler ulusal basında yer almıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca olayla ilgili başlatılan inceleme sonucunda müteveffanın erkek arkadaşı olduğu iddia edilen Ü.U. (müşteki) isimli şahıs hakkında intihar olayının şüphelisi olduğu iddiasıyla soruşturma açıldığı bu hususta yapılan haberlerden anlaşılmıştır.

3. Facebook isimli sosyal medya platformunda 11/9/2020 tarihinde RENA kullanıcı isimli bir kişi tarafından müştekiye yönelik bir paylaşımda bulunulmuştur. Paylaşımda; "Kızı pavyonda çalıştırmış, kızın bedeniyle kazandığı parayı yemiş... Kızın kırılmadık kemiği, morartmadığı yeri kalmamış, yaptıkları yetmemiş gibi asarak öldürmüş...Hiçbir şey olmamış gibi 'gerekirse anne babasından özür dilerim' diyor. 'Kızımı yıkamak için morga girdim,

gözlerinden yaş akıyordu, ölüler ağlar mı benim kızım ağlıyordu' diyor [A.]'nın annesi. Sen insanların evlatlarını öldürmüşsün şahsiyetsiz özürle mi telafi edilecek? Bu şerefsizler gerekli cezayı almayıp salıverildiği sürece bu ölümler bitmeyecek!" ifadelerine yer verilmiştir. Başvurucu da bu paylaşıma "Bu adamın hakkından CORONA gelir. Bir CORONA cifligi kursak. Bu adamları CIFLIGE KAPATSAK. Yem diye kullansak. ADAMLARI YIYEN VİRÜSLER YAŞAYAMAZ ÖLÜR. IKI TARAFLI TEMİZLİK OLUR" şeklinde yorumda bulunmuştur.

4. Başvurucunun yazdığı yorumla kendisine hakaret ettiğini ileri süren Ü.U.; Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) hitaben yazdığı 13/7/2021 havale tarihli dilekçeyle şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık, hazırladığı 8/12/2022 tarihli iddianameyle başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Bu kapsamında Ankara 23. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılamada başvurucunun yazdığı yorumun müştekinin onur ve saygınlığını rencide edici nitelikte olduğu ve hakaret suçunu oluşturduğu gerekçesiyle 1.740 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine kesin olarak karar verilmiştir.Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...suça konu yazının kişinin şeref, onur ve saygınlığını rencide edecek nitelikte olduğu, sanığın böylece atılı katılana yönelik hakaret suçunu işlediği mahkememizcesabit görülmüş, suça konu yazının herkesin ulaşımına açık bir sosyal paylaşım sitesinde yayımlanmış olması nedeniyle hakaretin alenen işlendiği kabul edilerek sanığın cezalandırılmasına karar veril[miştir.]"

5. Mahkûmiyet kararının 23/6/2023 tarihinde öğrenilmesi üzerine 11/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

6. Komisyonca, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

7. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı ayrıca 1/8/2023 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne (Bakanlık) yaptığı başvuruyla kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Bakanlık tarafından kararın kanun yararına bozulmasının istenilmesi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18/7/2024 tarihli tebliğnamesi ile dava dosyası Yargıtay 4. Ceza Dairesine (Daire) gönderilmiştir. Daire 15/10/2024 tarihli kararıyla talebin kabulüne, Mahkemenin başvurucu hakkında hakaret suçundan mahkûmiyetine ilişkin kararının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına ve başvurucunun hakaret suçundan beraatine hükmetmiştir. Daire kararında "... anılan sözlerin kullanış şekli ve cümle kurgusu dikkate alındığında kaba söz ve eleştiri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, kullanılan sözlerin niteliği ve sanığın amacının katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp kaba ve nezaket dışı hitap tarzı niteliğinde olması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı ..." değerlendirmesine yer verilmiştir.

8. Anılan karar, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 16/12/2024 tarihli yazısıyla Bakanlığa bildirilmiş ve 14/1/2025 tarihinde Mahkeme dosyasına kaydedilmiştir. Daire kararı uyarınca Mahkemece ilgili kurumlarla yazışmalar yapılmışsa da başvurucuya yazılan bir müzekkereye veya tebligata rastlanılmadığından, başvurucunun karardan haberdar olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; müştekinin eyleminin kamuoyunda yoğun eleştirilere maruz kaldığı dönemde içinde ironi ve hiciv barındıran bir paylaşımda bulunduğunu, kamusal tartışmalarda belirli dozda tahrik ve abartıya kaçılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Mahkemenin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında orantılı bir sonuca varamadığını, adli para cezası verilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konamadığını iddia ederek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

11. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül [2. B.], B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

12. Somut olayda başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı, Bakanlığın kanun yararına bozma talebi neticesinde ilgili Yargıtay dairesince kaldırılmıştır (bkz. § 7). Dolayısıyla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığı açıktır. Somut olaydaki müdahalenin niteliği gözetildiğinde İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygı yönünden başvurunun incelenmesini gerekli kılan bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması ile başvurunun incelenmesini gerekli kılan başkaca bir nedenin bulunmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ KARATEKİN

B. No: 2020/721 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/721

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ KARATEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/721)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Cengiz KARATEKİN

Vekili : Av. Serap GÜREL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, satın alınan taşınmaz üzerindeki yapının kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı gerekçesiyle müdahalenin menine ve yıkımına karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Balıkesir'in Edremit ilçesi Güre köyü Tuğlayeri mevkinde bulunan 53 parsel No.lu taşınmaz 7/7/1938 tarihli kök tapu kaydına istinaden M.O. tarafından edinilmiştir. Aynı yerde bulunan 438 parsel sayılı taşınmaz ise 22/1/1963 tarihli ve 54 sayılı kök tapu kaydıyla Maliye Hazinesi (Hazine) adına tapuya kayıtlıdır.

3. M.O. bireysel başvuru dosyası ve eklerinde belirlenemeyen bir tarihte taşınmaz üzerine ev inşa etmiştir. Hazine, inşa edilen evin kıyı şeridine tecavüzlü olduğu gerekçesiyle müdahalenin meni talebiyle Edremit Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. Bu dava E.1967/711 sayılı dosya ile incelenmiş ve davalının taşınmazının yüz ölçümünün 404 m² olduğu, Hazine taşınmazına ise 38 m² tecavüzlü olduğu belirlenmiş ve karar bu şekilde kesinleşmiştir.

4. Taşınmaz M.O. tarafından M.K. ve R.K.ya bireysel başvuru dosyası ve eklerinde belirlenemeyen bir tarihte satış suretiyle devredilmiştir. Taşınmazın yüz ölçümü kesinleşen Asliye Hukuk Mahkemesi kararında 404 m² olarak ifade edilmiş olmasına rağmen yapılan kadastro tespiti sırasında 15/5/1970 tarihli ve 51 numaralı tapu kaydı uygulanarak 209 m² olarak tespit edilmiştir. Bu tespite Hazinece yapılan itiraz reddedilmiştir.

5. Kadastro tespitine itirazı reddedilen Hazine, M.K. ve R.K. aleyhine Edremit Kadastro Mahkemesinde (Kadastro Mahkemesi) 7/7/1987 tarihinde tapulama tespitinin iptali talebiyle dava açmıştır. Bu davada, davalılar adına tespit edilen 53 parsel numaralı taşınmazın aslında 438 parsel sayılı Hazine taşınmazının içinde kaldığını ileri sürmüştür. Kadastro Mahkemesi, taşınmazın kesinleşen Asliye Hukuk Mahkemesi kararında yüz ölçümünün404 m² olarak ifade edilmiş olmasına rağmen yapılan kadastro tespiti sırasında 209 m² yüz ölçümü ile davalılar adına tespit edildiğini, dolayısıyla anılan 209 m² lik dava konusu kısım yönünden Hazine arazisine bir tecavüzün bulunmadığını ifade etmiştir. Yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 9/10/1992 tarihinde karar onamış ve karar düzeltme talebini de 26/2/1993 tarihinde reddetmiştir.

6. Hazine 4/4/2002 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesinde 53 parsel malikleri aleyhine müdahalenin meni,inşaat vasfındaki tesislerin kali ve ekili ve dikili şeylerin sökülmesi talebiyle bireysel başvuruya konu davayı açmıştır. Bu davada Hazine, 53 parsel sayılı taşınmazın önünde bulunan ve kıyı niteliğindeki Hazineye ait 438 parsel üzerine ev ve duvar yapılmak ve bitki dikilmek suretiyle tecavüz edildiğini ileri sürmüştür.

7. Bunun yanında Hazine 53 parsel sayılı taşınmazın malikleri aleyhine 13/12/2007 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı diğer davada ise 53 parsel sayılı taşınmazın 86 m²lik kısmının Hazineye ait olduğunu ileri sürmüş ve bu kısmın tapu kaydının iptaline karar verilmesini ve üzerinde bulunan yapının 16,50 m²lik kısmının kaline karar verilmesini talep etmiştir. Dava dosyasına Edremit Tapu Müdürlüğünce 28/1/2008 tarihinde gönderilen tapu kaydı incelendiğinde beyanlar hanesine 16/5/1989 tarihinde eklenen kayıtta ''Güney hududunda paftasında gösterildiği şekilde 488 m² nolu 438 parsele tecavüzlüdür. İş bu taşınmaz malın kesinleşme şerhi Edremit Kadastro mahkemesinin 15/5/1989 tarih 987/46 sayılı yasaları gereği iptal edilerek evrakı ilgili dosyaya gönderildi'' ifadelerine yer verildiği anlaşılmıştır. Tapu iptali ve tescil davası 5/3/2015 tarihinde taşınmazın tamamının kıyı kenar çizgisi dışında kaldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Karar 21/5/2019 tarihinde Yargıtay 8. Hukuk Dairesince onanmış ve karar düzeltme talebi de 9/5/2024 tarihinde reddedilmiştir.

8. Her iki dava devam ederken başvurucu 53 parsel sayılı 209 m² yüz ölçümlü bahçeli kargir ev nitelikli taşınmazı 3/5/2013 tarihinde maliklerinden satın almıştır.

9. Bireysel başvuruya konu müdahalenin meni,inşaat vasfındaki tesislerin kali ve ekili ve dikili şeylerin sökülmesine ilişkin dava dosyasında davalılar vekilinin taşınmazın başvurucuya satıldığını belirten 3/3/2014 tarihli dilekçesi üzerine başvurucu davaya dâhil edilmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi 10/7/2015 tarihinde Hazineye ait 438 nolu parselin Fen Bilirkişisinin 25/09/2009 tarihli bilirkişi raporunda kırmızı ve mavi renkle gösterilen toplam 480,78 m²lik alana davalı tarafın tecavüzde bulunduğunu belirtmiş ve davalının haksız müdahalesinin meni ile taşınmaz üzerinde bulunan yapıların kaline karar vermiştir. Başvurucunun temyiz talebi Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 5/3/2019 tarihli kararıyla reddedilerek karar onanmış ve karar düzeltme talebi de 6/11/2019 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, kararı 18/12/2019 tarihinde öğrenmiş ve 8/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru süresi içinde yapılmıştır.

10. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 2/11/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanmasının Bölüm kararı gerektirdiği gerekçesiyle başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; daha evvel eski malik aleyhine Hazine tarafından açılan E.1967/711sayılı dosyada taşınmazın yüz ölçümünün 404 m² olarak belirlendiğini, bu dava ile evin 53 parsel sayılı taşınmaza ait olduğunun kesinleştiğini ve kesin hükme aykırı karar verildiğini ileri sürmüştür. Taşınmazın tapu kaydında bahçeli kargir ev nitelikli olmasına ve kıyı kenar çizgisine girdiğine ilişkin bir şerh bulunmamasına güvenerek taşınmazı satın aldığını ifade etmiştir. Eski malik M.O. tarafından 1967 yılında 53 parsel sayılı taşınmazın bulunduğu kısma ilaveten zilyetlik senedi ile 240 m²lik kısmın da satın alındığını, tapulu 209,50 m² ile birlikte bu zamana kadar kullanıldığını ve bu sınırın mahkeme kararıyla kesinleştiğini ifade etmiştir. Elli bir yıldır kullanılan ve üzerinde şerh bulunmayan tapulu taşınmazın kamulaştırma yapılmaksızın ve tazminat ödenmeksizin yıkılmasının haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Bunun yanında kendi taşınmazına göre kıyıya daha yakın taşınmazlar hakkında herhangi bir dava açılmadığını belirtmiş ve eşitlik ilkesi ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap sunmamıştır.

12. Başvurucunun tüm şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Zemine İlişkin İhlal İddiaları

13. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

14. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

15. Mülkiyet hakkının özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlamı ve kapsamı olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorumla ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

16. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini

kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

17. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

18. Somut olayda eski maliklerden M.O. tarafından belirlenemeyen bir tarihte inşa edilen ev hakkında Hazinece 1967 yılında açılan davada davalının taşınmazının 404 m² olduğu ifade edilmiştir. Daha sonra eski malik M.O. taşınmazı M.K. ve R.K.ya devretmiştir.Taşınmazın yüz ölçümü kesinleşen Asliye Hukuk Mahkemesi kararında 404 m² olarak ifade edilmiş olmasına rağmen yapılan kadastro tespiti sırasında 51 numaralı tapu kaydı uygulanarak yüz ölçümü 209 m² olarak tespit edilmiştir. Bu tespite Hazinece yapılan itiraz ve dava reddedilmiştir. Dolayısıyla başvuruya konu 53 parsel sayılı taşınmazın yüz ölçümü209 m² olarak kesinleşmiştir.

19. Bu tarihten sonra Hazine 2002 yılı içinde M.K. ve R.K. ve mirasçıları aleyhine müdahalenin meni, inşaat vasfındaki tesislerin kali ve ekili ve dikili şeylerin sökülmesi talebiyle dava açmıştır. Dava devam ederken 2013 yılı içinde ise başvurucu 53 parsel sayılı taşınmazı maliklerinden satın almıştır. Dava sonunda da Hazineye ait 438 nolu parselin 480,78 m²lik kısmına 53 parsel sayılı taşınmazın maliklerince ev yapılmaksuretiyle tecavüzde bulunulduğu belirtilmiş ve haksız müdahalenin meni ile taşınmaz üzerinde bulunan yapıların kaline karar verilmiştir.

20. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucunun öncelikle mülkiyet hakkı kapsamında mülkünün veya meşru bir beklentisinin bulunduğunu ortaya koyması gerekir. Taşınmazın eski maliki M.O.nun tarafı olduğu davada Asliye Hukuk Mahkemesince taşınmazın yüz ölçümü 404 m² olarak belirlenmekle birlikte daha sonra yapılan kadastro tespitinde 53 parsel sayılı taşınmazın yüz ölçümü 209 m² olarak belirlenmiş ve başvurucu da bu tapu kaydına dayanarak taşınmazı satın almıştır. Ayrıca satış tarihinden önce tapu kaydının beyanlar hanesine 438 parsele 488 m² tecavüzlü olduğuna ilişkin açıklama da eklenmiştir. Dolayısıyla başvurucu tapu kaydının 209 m² olduğunu ve 438 parsel sayılı taşınmaza 488 m² tecavüzlü olduğunu bilerek taşınmazı satın almıştır. Bu nedenle başvurucunun 53 parsel sayılı taşınmazın dışında kalan kısım yönünden mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir mülkünün veya meşru bir beklentisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Taşınmaz Üzerindeki Yapıya İlişkin İhlal İddiaları

22. Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

23. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen dava Hazine tarafından açılmış ve müdahalenin meni ve kal talep edilmiştir. Başvurucunun tazminat ödenmesi gerektiğine ilişkin şikâyetlerinin bu davada incelenebilmesi mümkün olmayıp başvurucunun iddialarını tazminat davası ile ileri sürmesi gerekir. Ancak başvurucu yapının yıkılması nedeniyle uğradığı zararlar için ayrı bir dava açtığına ilişkin bir iddiada bulunmamıştır. Tazminat ödenmemesinden şikâyet eden başvurucunun tazminat davası yolunu tüketmeden doğrudan bireysel başvuruda bulunması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Zemin yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Taşınmaz üzerindeki yapı yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜCE ALKAS TARIM REKLAMCILIK MEDİKAL TUR. İNŞ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/1422 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1422

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜCE ALKAS TARIM REKLAMCILIK MEDİKAL TUR. İNŞ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1422)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Yüce Alkas Tarım Reklamcılık Medikal Tur. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Durmuş ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mantar üretim tesisine girişin ve kuyudan su kullanımının engellenmesi ile meydana gelen zararların karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket ile M.K. arasında 1/2/2008 tarihli kira sözleşmesi imzalanmıştır. Buna göre Adana'nın Yüreğir ilçesi Akkuyu köyünde bulunan iki ayrı tarla ve bina vasıflı parsel M.K. tarafından sekiz yıl süreyle mantar üretim tesisi olarak kullanılmak üzere başvurucuya kiralanmıştır. Kira sözleşmesinde tarla ve binada yapılacak tadilatların ve eklerin kira süresinin bitiminde mal sahibine ait olacağı ifade edilmiştir.

3. M.K., başvurucu ve yetkilisi R.Y. aleyhine icra takibi başlatmış ve ardından da ödeme emri 22/11/2010 tarihinde tebliğ edildiği hâlde başvurucunun borcunu ödemediği gerekçesiyle temerrüt sebebiyle aktin feshi ve tahliye talebiyle Adana 1. İcra Mahkemesinde (İcra Mahkemesi) dava açmıştır. İcra Mahkemesi davayı kabul ederek başvurucunun

taşınmazlardan tahliyesine karar vermiş ve bu karar yasal yollardan geçerek 27/2/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu anılan icra takibi sırasında kendisi adına ödeme emrini tebliğ alan S.Ç. adında çalışanı bulunmadığını belirterek S.Ç. ve posta dağıtım görevlisi F.B. hakkında 1/7/2011 tarihinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuş ve yapılan soruşturma sonucunda bu kişiler hakkında ceza davası açılmıştır. 10. Asliye Ceza Mahkemesi 8/4/2013 tarihinde S.Ç.nin başvurucunun çalışanı olmadığı hâlde posta dağıtım görevlisini çalışanmış gibi yanıltıp tebligatı başvurucu adına tebliğ aldığını ve posta dağıtım görevlisinin de gerekli araştırmayı yapmadan S.Ç.ye tebliğ yaptığını belirterek S.Ç.nin 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve posta dağıtım görevlisi F.B.nin de 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri uyarınca cezalandırılmasına karar vermiştir. Karar itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, ceza yargılaması üzerine 12/6/2013 tarihinde tahliye kararı veren İcra Mahkemesine başvurmuş ve yargılamanın yenilenmesini talep etmiştir. İcra Mahkemesi 19/11/2013 tarihinde ceza yargılamasındaki tespitlere yer vererek icra dosyasında ödeme emrinin usulsüz tebliğ edildiğini belirtmiş ve davanın kabulüne, önceki kararın kaldırılmasına ve icra dosyası kararının icrasının durdurulmasına karar vermiştir.

6. Bireysel başvuruya konu edilen yargılamada ise başvurucu 24/5/2011 tarihinde M.K. aleyhine açtığı el atmanın önlenmesi davasında kiralanan alanda faaliyetinin engellediğini, parsellerin çevresinin tel örgü ile çevrilmesi, nizamiye kapısı konularak ürünün ekili olduğu binaya girişe ve su kuyusunu kullanmasına mani olunması suretiyle zarara uğratıldığını ileri sürmüştür. Bu davada başvurucu tazminat hakkını saklı tutmuştur. Başvurucu 26/7/2012 tarihinde K. İnş. Yapı Mimarlık Mühendislik San. ve Tic. Ltd. Şti. ile A.K.K. aleyhine aynı gerekçelerle başka bir el atmanın önlenmesi ve zararlarının tazmini talebiyle dava açmış, davalıların M.K. ile birlikte hareket ettiğini ileri sürmüştür. Tazminat talebini yeniden ürün ekiminin imkânsız hâle getirilmesi ve kullanımdan yoksun kalması olarak açıklamıştır. Davalılar ise suyun ve binanın kullanımına engel olunmadığını, başvurucu tarafından inşa edilen tesisteki ortamın anılan mantarın üretilmesine elverişli olmadığını iddia etmiştir. Her iki dava Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) birleştirilmiştir.

7. 31/5/2011 tarihinde yapılan keşif sonrası alınan ziraat mühendisi bilirkişi raporunda, 195 m^2lik mantar üretim tesisi niteliğinde bina inşa edildiği, üretimi yapılan mantarların beş katlı galvanizli tel-sac malzemesi ile yapılmış ünitelerin dört tanesinin birleştirilmesi ile oluşan platformlardaki raflar içerisine yerleştirildiği, bahçe etrafının tel örgüyle çevrilmiş olduğu, binanın da bulunduğu bu alana sadece bir kapıdan giriş yapılabildiği, taşınmaz içerisinde bir adet su kuyusunun bulunduğu ve tesisin uzun zamandır (tahminen 3-4 ay) kullanılmamakta olduğunun anlaşıldığı ifade edilmiştir. Mantar yetiştirmenin en önemli unsurunun nemin sağlanması için sulama yapılması olduğu, ortamın rutubetinin ayarlanması için sulama sisteminin bulunduğu ancak suyun kullanılamaması nedeniyle mantarların önemli kısmının zarara uğradığı ve kalan kısmın da kısa bir süre içinde olumsuz etkilenmesiyle birlikte 12.000 adedin tamamının zarara uğrayacağı belirtilmiştir. Ayrıca üretim zinciri bozulup üretim yapılamaması nedeniyle tesisin yıllık ortalama gelirinden işletme sermayesi düşüldüğünde mahrum kalınan yıllık net gelirin 588.000 TL olacağı ve tesisin eski hâline gelmesi için 138.092 TL'ye ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Yargılama sırasında başvurucu bilirkişi raporu ile belirlenen zarar bedelini esas aldığını ifade etmiş ve davayı ıslah ederek dava değerini 588.000 TL'ye yükseltmiştir.

8. 3/12/2013 tarihinde yapılan keşif sonrası bir ziraat mühendisi ve bir biyoloji mühendisi bilirkişi tarafından düzenlenen 6/6/2014 tarihli raporda ise çatının çinko malzemesi nedeniyle izolasyonu sağlamakta yetersiz olduğu ve bunun da sıcaklık ve nemi ayarlamakta sorun yarattığı, önceki ziraat bilirkişi raporunda belirtilen klima sayısının istenilen ekolojik koşulları sağlamak için yeterli olmadığı ve pencerelerin de hava girişini engellenmediği ifade edilmiştir. Ayrıca mantarların ışık ihtiyacını karşılayacak aydınlatma bulunmadığı, gün ışığının ise kontrolsüz olup homojen dağılım sağlamayacağı, fotoğraflardan anlaşılacağı üzere misel sarılımının da homojen olmadığı ve toprakla temas kesilmediğinden hijyenin sağlanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Fotoğraflar incelendiğinde torbaların üzerinde sporların olduğu ve bunun da bir önceki hasadın geç yapıldığını gösterdiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak nemi sağlamak için binanın mantar yetiştiriciliğinin ticari üretimi için yeterli olmadığı, çok iptidai koşullarda hazırlanan tesis olduğu ve burada üretim yapmanın ancak tesadüfen gerçekleşebileceği belirtilmiştir. Başvurucu, bu rapora karşı itirazında üç yıl sonra davalıların tesisi kullanılamaz hâle getirdikten sonra yeniden yapılan keşif sonrası düzenlenen raporun hatalı olduğunu ve önceki raporun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

9. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/5/2015 tarihinde asıl ve birleşen davayı reddetmiş ancak kararda gerekçe kısmına yer verilmemiştir.

10. Yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 25/4/2017 tarihinde gerekçeli kararda hükmedilen sonuca nasıl varıldığı konusunda herhangi bir açıklama yapılmadığı, yasanın aradığı anlamda gerekçeli bir hükmün mevcut olmaması ve ortada denetlenebilecek gerekçeli bir karar bulunmaması nedeniyle kararı bozmuş ve bozma nedenine göre sair temyiz itirazlarının incelenmesine şimdilik yer olmadığına karar vermiştir.

11. Bozmaya uyan Asliye Hukuk Mahkemesi 7/11/2017 tarihli ilk duruşmada yeniden asıl ve birleşen davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dosya kapsamı, alınan bilirkişi raporu ve yapılan inceleme sonunda yapının ticari bir üretim yapmak için yeterli olmadığı, istisnai koşullarda hazırlanan mantar üretim tesisi olduğu, müdahalenin davacının su kuyusu kullanmasına mani olma kastı taşımadığı ve müdahalenin meni talep etme koşullarının davacı lehine gerçekleşmediği ifade edilmiştir.

12. Başvurucu tarafından yapılan temyiz talebini değerlendiren Yargıtay 13/11/2018 tarihinde vekâlet ücreti dışındaki temyiz itirazlarının reddine, vekâlet ücreti yönünden de kararın düzelterek onanmasına karar vermiştir. Düzelterek onama kararında Asliye Hukuk Mahkemesi kararının uygun bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuş ve daha sonra sunduğu 31/10/2019 tarihli dilekçesinde dava konusunun kira alacağı olmadığını, taşınmaz üzerine yaptığı inşaatın kullanılmasının engellenmesi, ektiği ürünlerin hasat zamanında mahsule zarar verilmesi ve toplanmasına engel olunması sonucu uğradığı zararların tazmini talebi olduğunu ifade etmiştir. Yargıtay karar düzeltme talebini 14/11/2019 tarihinde karar düzeltme sebepleri bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 27/11/2019 tarihinde öğrenmiş ve 27/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

14. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 20/12/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul

edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, bina yapımı ve mantar üretimi için gerekli belge ve ruhsatları aldığını, bu belge ve izinlere istinaden ekim yaptığını ve su kuyusundan irtibat sağlanarak sulama sistemi yapıldığını belirtmiştir. Tesiste meydana gelen zararın ilk keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporuyla belirlendiğini, kullanımın engellenmesi suretiyle sekiz yıl önce tesisin çürütüldüğünü ve ilk bilirkişi raporu irdelenmeden ve dava tarihinden üç yıl sonra tesis çürüdüğü sırada yapılan keşif sonrası düzenlenen ikinci bilirkişi raporuna dayanılarak davanın reddedilmesinin haksız olduğunu ileri sürmüştür. Yapılan müdahale nedeniyle ürünlere erişemediğinden gelir, pazar ve ticari itibar kaybına uğradığını iddia etmiştir. İnşa ettirdiği binaya ve kullanıma ilişkin haklarının ortadan kaldırıldığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

16. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvurucu tarafından inşa edilen tesis ve içerisinde bulunan mantarların mülk teşkil ettiği açıktır.

18. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri ile negatif yükümlülükleri arasında kesin bir sınırın tanımlanması mümkün olmamakla birlikte uygulanacak ilkeler benzerlik taşımaktadır. Somut olayda özel hukuk kişileri arasında bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu bağlamda eldeki başvurunun devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatlerini gözeterek mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak devletin etkili bir hukuksal mekanizma oluşturma yükümlülüğü çerçevesinde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Novartis Ag [1. B.], B. No: 2015/11867, 14/11/2018, § 76).

20. İkinci olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (benzer yöndeki

kararlar için bkz. Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

21. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

22. Son olarak ise mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Buna göre olayın bütün şartları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari [2. B.], B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

23. Başvurucu; 2008 yılında kiraladığı taşınmaz üzerine inşa ettiği mantar üretim tesisinin inşası ve faaliyete geçmesi için gerekli izinleri aldığını, sulama için de sistem kurduğunu ancak davalıların tesise girmesine ve suyu kullanmasına engel olmak suretiyle müdahalede bulunduklarını iddia etmiştir. Ayrıca tesise girişinin ve kuyudan su kullanımının engellenmesi sonucunda tesiste bulunan mantarların zarara uğradığından yakınmıştır. Bu gerekçelerle açtığı dava sırasında başvurucu tazminat talebini yeniden ürün ekiminin imkânsız hâle getirilmesi ve kullanımdan yoksun kalması olarak açıklamıştır. İlk bilirkişi raporunda mahrum kalınan yıllık net gelirin 588.000 TL olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu da bilirkişi raporu ile belirlenen zarar bedelini esas aldığını ifade etmiş ve davayı ıslah ederek dava değerini 588.000 TL'ye yükseltmiştir.

24. Başvurucu, keşif sonrası alınan ilk bilirkişi raporunda zararlarının hesaplandığını ancak üç yıl sonra yeniden yapılan keşif sonucu düzenlenen ikinci bilirkişi raporunda ise ilk bilirkişi raporunun dikkate alınmadığını ve üç yıl sonra yapılan tespitlere göre hatalı değerlendirme yapıldığını ileri sürmüştür.

25. Somut olay incelendiğinde başvurucu, davacı sıfatıyla yer aldığı yargılamada iddia ve itirazlarını ileri sürmüş; kendisini avukat ile temsil ettirmiş ve karara karşı kanun yoluna başvurabilmiştir. Başvurucunun iddiaları yönünden iki kez keşif yapılmış ve bilirkişi raporları alınmıştır. Ayrıca başvurucu 31/10/2019 tarihli dilekçesinde dava konusunun kira alacağı olmadığını, taşınmaz üzerine yaptığı inşaatın kullanılmasının engellenmesi, ektiği ürünlerin hasat zamanında mahsule zarar verilmesi ve toplanmasına engel olunması sonucu uğradığı zararların tazmini talebi olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun

mahsulüne gelen zarar nedeniyle talepte bulunduğu ve buna uygun şekilde tesisin yıllık net geliri 588.000 TL üzerinden davayı ıslah ettiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar ilk bilirkişi raporunda mahrum kalınan yıllık net geliri 588.000 TL olarak hesap edilmiş ise de, ikinci bilirkişi raporunda, çatının çinko malzemesi nedeniyle izolasyonu sağlamakta yetersiz olduğu ve bunun da sıcaklık ve nemi ayarlamakta sorun yarattığı, önceki ziraat bilirkişi raporunda belirtilen klima sayısının istenilen ekolojik koşulları sağlamak için yeterli olmadığı ve pencerelerin de hava girişini engellenmediği, mantarların ışık ihtiyacını karşılayacak aydınlatma bulunmadığı, gün ışığının ise kontrolsüz olup homojen dağılım sağlamayacağı, fotoğraflardan anlaşılacağı üzere misel sarılımının homojen olmadığı ve toprakla temas kesilmediğinden hijyenin sağlanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla ikinci bilirkişi raporunda anılan tesisten ürün elde edilmesinin mümkün olmadığı belirtilerek neden ürün elde edilemeyeceğine ilişkin somut gerekçelere yer verildiği görülmektedir. Asliye Hukuk Mahkemesi de ikinci bilirkişi raporunu esas alarak davayı sonuçlandırmıştır. Yapılan yargılama sonunda davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve itirazların tartışıldığı, kararda hükme esas alınan bilirkişi raporuna atıf yapıldığı anlaşılmıştır. Öte yandan mahkeme kararlarının bariz bir takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği söylenemeyecektir.

26. Dolayısıyla devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin etkin ve yeterli güvencelerin mevcut olduğu görülmüştür. Sonuç olarak tüm bu hususlar birlikte gözetildiğinde mülkiyet hakkının korunmasına yönelik devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirildiği ve mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ 'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Çoğunluk gerekçesinde, başvuranın davada iddialarını ileri sürme ve karşı tarafın iddialarına cevap verme imkanına sahip olduğu, mahkemenin de alınan bilirkişi raporları doğrultusunda karar verdiği, ikinci bilirkişi raporunda başvuranın kurduğu tesisin teknik özellikleri nedeniyle burada mantar ürününün elde edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiş, kararda keyfilik veya bariz hata da bulunmadığından mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu görüşüyle açıkça dayanaktan yoksunluk sonucuna

ulaşılmıştır. Buna karşılık incelenen olayda mahkemenin mülkiyet hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklere uygun ve özenli bir yargılama yapmadığı görülmektedir.

2. İncelenen olayda başvurucu şirket ile arsa sahibi arasında sekiz yıl süreyle mantar üretim tesisi olarak işletilmek üzere bir kira sözleşmesi düzenlenmiştir. Başvurucu mülk sahibinin arazinin girişine yaptığı engeller nedeniyle tesise giriş çıkışın ve suyun kullanımının engellendiğini, bu nedenle ürün ekiminin imkânsızlaştırıldığını ve kullanımdan yoksun kaldığını ileri sürmüştür. Başvurucu bu süreçte 2011 yılında el atmanın önlenmesi, 2012 yılında ise başka bir el atmanın önlenmesi ve zararlarının tazmini için davalar açmıştır. Yapılan ilk keşifte suyun kullanılamaması nedeniyle mantarların önemli kısmının zarar gördüğü, üretim zincirinin aksamaya uğradığı için mahrum kalınan gelirlerin olduğu tespit edilmiştir. Mahkemece 3/12/2013 tarihinde yapılan ikinci keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda ise tesisin çok iptidai koşullarda hazırlandığından bahisle üretim yapılamayacağı ifade edilmiştir. Buna karşın başvurucu ilgili mevzuat kapsamında yapı kullanma izin belgesi ile uzman biyolog denetiminde mantar üretim tesisi olarak gayrisıhhi müessese ruhsatını aldığının gözetilmediğini ileri sürmüştür.

3. Mahkemece alınan ikinci bilirkişi raporunda ve mahkeme kararında üretim yapılan tesisin keşif tarihindeki güncel koşullarının mı yoksa tesisin yapıldığı veya zarara uğradığı döneme dair mi inceleme yapıldığı anlaşılamamaktadır. Hâlbuki bu husus doğrudan uyuşmazlığın sonucunu etkileyen önemli bir unsurdur. Nitekim bilirkişi raporunun sonuç kısmındaki "mantar yetiştiriciliği amacıyla kullanılan bina ticari bir üretimi yapmak için yeterlidir" ifadeleri uyuşmazlığı aydınlatmaya yeterli gözükmemektedir. Hâlbuki mahkemece başvurucunun aldığı izin ve ruhsatlar, tesisin yapıldığı tarihteki koşullar araştırılarak sonradan kullanılamaz hâle gelip gelmediği, kullanılamaz hâle geldiyse kimin kusurunun olduğu hususlarının açıklığa kavuşturulması gerekirdi.

4. Esasen başvurucu kullanımının önlenmesi nedeniyle tesiste mevcut mantarlarının zarara uğradığından söz etmiştir. Başvurucunun belirttiği gibi ilk bilirkişi raporunda başvurucunun zarara uğradığı tespit edilerek bir zarar miktarı da hesaplandığına göre ikinci bilirkişi raporuyla ilk rapor arasında çelişki bulunmaktadır. Ayrıca ikinci raporda incelenmeyen hususlar da yer almaktadır. İlk derece mahkemesi ikinci rapora itibar etmekle birlikte raporlar arasındaki çelişkiye de değinmemiş, niçin ikinci raporu esas aldığını başvurucunun iddia ve itirazlarını karşılamak suretiyle gerekçelendirmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun uyuşmazlığın sonucuna doğrudan etkili iddia ve itirazları mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmamıştır. Bu durumda hakkın pozitif yükümlülükleri kapsamında usul güvenceleri somut olayda yerine getirilmediği için mülkiyet hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mantar üretim tesisine girişinin ve kuyudan su kullanımının engellenmesi ile meydana gelen zararların karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki sonuca katılmamaktayım.

2. Somut bireysel başvuruya konu olayda başvurucu Şirket ile M.K. arasında 1/2/2008 tarihli kira sözleşmesi imzalanmış ve bu kapsamda Adana'nın Yüreğir ilçesi Akkuyu köyünde bulunan iki ayrı tarla ve bina vasıflı parsel M.K. tarafından sekiz yıl süreyle mantar üretim tesisi olarak kullanılmak üzere başvurucuya kiralanmıştır. Ancak temerrüt sebebiyle icra takibi başlatılmış ve başvurucu taşınmazlardan tahliye edilmiştir.

3. Bu süreçte başvurucu el atmanın önlenmesi ve uğradığı zararlar nedeniyle davalar açmıştır. Açılan davalar dolayısıyla ilgili yerde keşifler de yapılmıştır. Yürütülen yargılama süreçleri sonucunda başvurucunun talepleri reddedilmiştir.

4. Başvurucu bina yapımı ve mantar üretimi için gerekli belge ve ruhsatları aldığını, bu belge ve izinlere istinaden ekim yaptığını ve su kuyusundan irtibat sağlanarak sulama sistemi yapıldığını, tesiste meydana gelen zararın ilk keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporuyla belirlendiğini, kullanımın engellenmesi suretiyle sekiz yıl önce tesisin çürütüldüğünü ve ilk bilirkişi raporu irdelenmeden ve dava tarihinden üç yıl sonra tesis çürüdüğü sırada yapılan keşif sonrası düzenlenen ikinci bilirkişi raporuna dayanılarak davanın reddedilmesinin haksız olduğunu ve yapılan müdahale nedeniyle ürünlere erişemediğinden gelir, pazar ve ticari itibar kaybına uğradığını iddia ederek, inşa ettirdiği binaya ve kullanıma ilişkin haklarının ortadan kaldırıldığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Mahkememiz çoğunluğu ise yaptığı incelemede yargılama safahatine yer verdikten sonra yürütülen yargılama sürecinde devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin etkin ve yeterli güvencelerin mevcut olduğunu, dolayısıyla mülkiyet hakkının korunmasına yönelik devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirildiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. (§§ 25-27).

6. Oysa yürütülen yargılama sürecinde kiralanan yer, bu yerin kullanımı, şirketin tahliyesi ve tesisin başka amaçlarla kullanımı konularında başvurucunun ileri sürdüğü bazı iddiaların bilirkişi raporunda ve mahkeme kararlarında yeterince karşılanmadığı görülmektedir.

7. Dolayısıyla, dosyanın içeriğinde ulaşılan sonuçtan bağımsız olarak ifade etmek gerekir ki özellikle de davanın reddi kararında esas alınan ikinci bilirkişi raporunda uyuşmazlığın sonucunu doğrudan etkileyen hususların yeterince karşılanmadığı görülmektedir. Ek olarak, başvurucunun temel iddiaları karşısında farklı yönde sonuçlara ulaşılan iki bilirkişi raporundan mahkemece neden ikinci bilirkişi raporunun esas alındığına ilişkin tatminkar bir açıklamaya da mahkeme kararında yer verilmiş değildir.

8. Sonuç olarak devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında yapılan incelemede başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik yargısal makamlarca gerçekleştirilen müdahalede uyuşmazlığın esasını etkileyen konularda temel iddia ve itirazların mahkeme kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılandığını söyleyebilmek mümkün değildir.

9. Sıralanan gerekçelerle mülkiyet hakkına yönelik müdahalede yargılama makamlarının gerekli olan usul güvencelerini yeterince karşılayamamaları nedeniyle somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

MEHMET POSTALLI

B. No: 2020/8527 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8527

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET POSTALLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8527)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Mehmet POSTALLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) İl Müdürlüğünde şef olarak görev yapmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 (mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanan 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında meslekten çıkarılmıştır.

3. Başvurucu 12/6/2017 tarihinde emekli olmak için SGK'ya başvurmuştur. SGK, anılan talebi kabul ederek başvurucunun kamu hizmetinde geçirdiği sürenin emekli olmak için gereken 25 yıllık süre şartını karşılamaması sebebiyle 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı mülga Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca özel sektördeki hizmet sürelerini birleştirmek suretiyle başvurucuya emekli aylığı bağlamıştır.

4. Başvurucu 18/7/2017 tarihinde SGK'ya başvurarak emekli ikramiyesi ödenmesini talep etmiştir. SGK 7/8/2017 tarihinde 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli

Sandığı Kanunu'nun 89. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan düzenlemeye işaret ederek başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararda, anılan düzenlemenin atıf yaptığı şekilde 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasında işveren tarafından 1475 sayılı Kanun'un 17. maddesinin (2) numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında sona erdirilmesi hâlinde kıdem tazminatının ödenmeyeceğinin düzenlendiği böylece 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenen iş akdinin haklı nedenle feshi nedenlerinin gerçekleşmesinin kıdem tazminatı ödenmesine engel bir sebep olarak ortaya çıktığının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Devamında memuriyete ilgili kurumlar tarafından haklı bir nedenle son verilmesinin ikramiye ödenmesine engel olduğu açıklanmış, başvurucunun 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 1. maddesi kapsamındaki görevinden kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak ayrılmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu 5/10/2017 tarihinde Ankara 13. İdare Mahkemesi (Mahkeme) SGK'nın anılan kararının iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkeme 28/3/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda değinilen hususlar özetle şöyledir:

i. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre hizmetlerinin tamamı 5434 sayılı Kanun veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine tabi olarak geçen kişilere yapılacak ikramiye ödemesi, hizmetlerin ne şekilde sona erdiğine bakılmaksızın kendilerine aylık bağlanmış olmasına veya toptan ödeme yapılmış olması koşuluna bağlanmıştır. Ancak anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmetleri birleştirilmek suretiyle aylık bağlanan kişilere yapılacak ikramiye ödemesinin ise 5434 sayılı Kanun veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine tabi olarak geçen hizmetin kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermiş olması koşuluna bağlandığı anlaşılmaktadır.

ii. Başvurucunun hizmet birleştirmesine gerek olmaksızın emekli olabilmesi için Emekli Sandığına tabi olarak geçirilen hizmet süresinin 25 yıl olması gerekmektedir. 24 yıl 8 ay 15 gün kamu hizmetinin bulunması sebebiyle başvurucu başka kanunlara tabi hizmetleri birleştirilmek suretiyle emekli edilmiştir.

iii. Başvurucunun Emekli Sandığına tabi olarak ifa ettiği toplam 24 yıl 8 ay 15 gün hizmet süresinin tek başına aylık bağlanmaya yeterli olmaması, diğer bir anlatımla başvurucunun hizmet sürelerinin birleştirmeye tabi tutulmamış olması hâlinde kendisine aylık bağlanamayacak durumda olması nedeniyle 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca başvurucunun ikramiye ödemesinden yararlandırılması mümkün değildir.

iv. Bu itibarla, Emekli Sandığına tabi hizmet süresi emekli aylığı bağlanması için yeterli olmayan başvurucuya 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca emekli ikramiyesi ödenmesi isteminin reddi yönünde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

6. Başvurucunun 17/8/2018 tarihli istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdare Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 17/12/2019 tarihli kararıyla Mahkeme kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 6/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; memur olarak 24 yıl 8 ay 15 gün boyunca çalıştıktan sonra 672 sayılı KHK ile meslekten çıkarıldığını ardından başvurusu üzerine SGK tarafından farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet süreleri birleştirilmek suretiyle kendisine emekli aylığı bağlandığını açıklamıştır. Devam eden süreçte emekli aylığı bağlandıktan sonra emekli ikramiyesi ödenmesi için yaptığı başvurunun 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle ilişkilendirilerek 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği memurluktan çıkarma cezası alan kişilere memurluktan geçen süreler için emekli ikramiyesi ödenmeyeceğinin gerekçe gösterilerek reddedildiğini ancak hakkında başlatılan idari veya adli bir soruşturma sebebiyle meslekten çıkarma cezası almadığını belirtmiştir. Başvurucu, görev yaptığı dönemde tabi olduğu 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun disiplin hükümlerini düzenleyen 125. maddesi yerine 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesinde belirtilen durumlara göre değerlendirme yapılarak karar verilmesinin doğru olmadığını ileri sürmüştür. Diğer yandan kişi hakkında meslekten çıkarma cezası verilmesinin 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesinde haklı nedenle fesih sebepleri arasında gösterilmediğine işaret etmiştir.

10. Başvurucu; aleyhine verilmiş bir disiplin kurulu kararı olmadığı gibi mahkeme kararı da bulunmadığını açıklamıştır. Diğer yandan Mahkeme kararının yerleşik içtihada aykırı olduğunu, iddia ve itirazlarının Mahkemece dikkate alınmadığını iddia ederek gerekçesiz olarak karar verilmesinden yakınmıştır. Başvurucu sonuç olarak memuriyetinin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermediği gerekçesiyle emekli ikramiyesi ödenmeden emekli aylığı bağlanması işlemine karşı açtığı iptal davasının reddedilmesi sebebiyle ayrımcılık yasağının, mülkiyet ve gerekçeli karar hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüş yazısında, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu Mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir hususun bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun kamu görevinin kıdem tazminatını hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermediğinden emekli ikramiyesine hak kazanamadığını dolayısıyla kendisine mevzuat gereği emekli ikramiyesi ödenmemesinin ceza hukuku veya idare hukuku bağlamında bir ceza olmadığı belirtilmiştir. Buna göre başvurucuya herhangi bir fiili nedeniyle değil, emekli ikramiyesi ödenmesi koşullarını sağlamaması nedeniyle emeklilik ikramiyesi ödenmemiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Olayın niteliği ve başvuru formundaki iddialar doğrultusunda inceleme mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında yapılmıştır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

13. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Fikret Aslan (B. No: 2019/41241, 25/2/2025) başvurusuna ilişkin kararda ortaya konulmuştur. Anılan başvuruda aynı şikâyet yönünden mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak

ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olma kuralının yalnızca hizmet birleştirmesi suretiyle emekli aylığı bağlananlar için geçerli olduğu, emekli aylığı bağlanması için 5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında süresi tek başına yeterli olanların KHK ile kamu görevinden çıkarılsalar dahi emekli ikramiyesi alabildiği belirtilmiştir. Kararın devamında kamu görevinden çıkarıldığı hâlde anılan kapsamdaki sigortalılık süresi aylık bağlanmaya yeterli olanlar ile aylık bağlanmaya yeterli olmayanlar arasında -emekli ikramiyesi ödenebilmesi için- 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona erme kuralına tabi tutularak farklılık oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede farklı muamelenin emekli aylığına hak kazanılması için gerekli sürenin önemli bir kısmını kamuda geçirdikten sonra kamu görevinden çıkarılan başvurucuya emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden orantısız külfet yüklendiği sonucuna varılarak mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine, ihlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine karar verilmiştir (Fikret Aslan, §§ 63-88).

14. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Başvurucunun Emekli Sandığına bağlı olarak geçirdiği hizmet süresinin tek başına yeterli olmaması nedeniyle hizmet birleştirmesi yapılmıştır. Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödenmesine rağmen hizmet birleştirmesi yapılması nedeniyle başvurucuya emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulu aranmıştır. Bu hâlde belirtilen farklı muamelenin emekli aylığına hak kazanılması için gerekli sürenin önemli bir kısmını kamuda geçirdikten sonra kamu görevinden çıkarılan başvurucuya emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden orantısız külfet yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespitiyle birlikte yargılamanın yenilenmesine ve 90.000 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

17. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Buna göre bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir

(Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

19. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır (Fikret Aslan, § 84).

20. Fikret Aslan başvurusunda Anayasa Mahkemesi, kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine karar verdiği (Fikret Aslan, §§ 87-88) anlaşıldığından bu hususta yeniden TBMM'ye çağrıda bulunulmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulabileceği veya Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasının uygulanabileceği dikkate alındığında yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin ayrıca Ankara 13. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır. Yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE, Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2017/3050, K.2018/656) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak

ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği halde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun aranmasının başvurucuya orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

3. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

4. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

5. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasayla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

6. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın

varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

7. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece "meşru bir beklentinin" bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

8. Somut olayda başvurucu kamu görevlisi olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Emeklilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi üzerine kendisine emekli aylığı bağlanan ancak emeklilik ikramiyesi ödemesi yapılmayan başvurucu, emeklilik ikramiyesi ödenmesi talebiyle SGK'ya yaptığı başvuruya cevap verilmemesi üzerine dava açmıştır. İdare Mahkemesince başvurucunun 25 yılını tamamlamadığı, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin aylık bağlamaya tek başına yeterli olmaması nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesine göre emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun reddi şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bu durumda karara dayanak teşkil eden 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin kapsamının belirlenmesi gereklidir.

9. Genel olarak hizmetlerinin tamamı 5434 sayılı Kanun'a veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4. maddesi kapsamında geçenlere, bir başka ifadeyle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, herhangi bir şart aranmaksızın; buna karşılık hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olabileceklere ise anılan maddenin ikinci fıkrasında yer alan şartlar dâhilinde emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

10. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasında; 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki görevlerinin sona erdiği tarih itibarıyla söz konusu hizmet süreleri tek başına 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı bağlanacak olanlar için emekli aylığına özgü hizmet süresi koşulunu karşılayanlara, 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına bakılmaksızın emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara memuriyet görevlerinden ayrıldıkları tarih itibarıyla 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki hizmet süreleri toplamı tek başına 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli aylığı bağlanması için gerekli olan kadın ise 20, erkek ise 25 yıl ve üzerinde olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi gerekmektedir. Somut olayda ise erkek olan başvurucunun KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı tarihte yukarıda izah edildiği üzere 5434 sayılı Kanun'da öngörülen 25 yıllık hizmet süresi dolmamıştır. Buna göre kamu görevinde çalıştığı döneme ait hizmetleri tek başına emekli ikramiyesi almaya yeterli olmayan başvurucunun durumunun 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

11. Başvurucu KHK ile kamu görevinden çıkarıldıktan sonra hizmet birleştirmesi yaptırarak kendisine emekli aylığı bağlanmıştır. Başvurucu gibi hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli ikramiyesi ödeneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkradan farklı olarak

gerekli olan hizmet süresinin yanında ayrıca hizmet birleştirmesi yapılanlar yönünden 5434 sayılı Kanun'a tabi çalışmanın 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olması gerektiği belirtilmiştir.

12. Ayrıca belirtmek gerekir ki söz konusu Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki ''25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak'' ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesindeki "1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona eren geçmiş hizmet süreleri ve'' ibarelerinin iptali talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 8/11/2012 tarihli kararıyla iptal isteminin reddine karar vermiştir (AYM, E.2012/33, K.2012/174, 8/11/2012).

13. Başvuru konusu olayda, mahkemelerce başvurucunun kamu görevine KHK ile son verilmiş ve birleştirilen hizmet süresi üzerinden emeklilik aylığı bağlanan başvurucunun kamuda geçen hizmet süresinin tek başına emekli aylığı bağlanması için yeterli olmadığı değerlendirilerek emekli ikramiyesi ödenmesi talebi reddedilmiştir. Bu bilgiler ışığında bireysel başvuruya konu mahkeme kararı incelendiğinde delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda ulaşılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

14. Bu durumda KHK ile kamu görevine son verilen başvurucunun birleştirilmiş hizmet süresi üzerinden kendisine emekli ikramiyesi ödenmesine yönelik beklentisinin meşru bir beklenti olduğunu gösteren bir kanun hükmü veya yerleşik yargı içtihadı gibi somut bir temele dayanmadığı görülmektedir. Buna göre somut başvuru açısından birleştirilmiş hizmet süresine bağlı olarak başvurucuya emekli ikramiyesi ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etmeye yönelik meşru bir beklentisinin bulunduğunun gösterilemediği anlaşılmaktadır (farklılıklarla birlikte benzer değerlendirme için bkz. Melahat Binzet [1. B.], B. No: 2020/16869, 5/9/2023).

15. Öte yandan, ayrımcılık yasağı Anayasa'da güvenceye bağlanan hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında bir etkiye sahip olduğundan maddi haklardan bağımsız olarak bir varlığa sahip olmayıp diğer hakların tamamlayıcısı mahiyetindedir. Ayrımcılık yasağının tatbik edilmesi diğer hükümlerin ihlal edilmesini zorunlu kılmasa da ihtilaf konusu mesele Anayasa'daki diğer haklardan biri veya birkaçının kapsamına girmedikçe ayrımcılık yasağının uygulanması mümkün değildir (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 43).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

17. Kaldı ki konu bakımından yetki yönünden kararda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir ekonomik menfaatin bulunduğunun kabulü halinde dahi mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki sonuca katılmak mümkün olmamaktadır. Zira ayrımcılık iddiasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilecek, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenecektir (Nuriye Arpa, § 61). Somut olayda başvurucu ile ayrımcılık

yasağı yönünden benzer durumda olduğu belirtilen diğer kategorideki kişilerin mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre birleştirilmiş hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanmış ve memuriyet görevlerinden kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına aykırı biçimde ayrılmış olsalar bile memuriyet görevinden ayrıldıkları tarih itibarıyla anılan kapsamdaki hizmet süreleri toplamı tek başına emekli aylığı bağlanması için gerekli yıl şartını sağlayan kişiler olduğu, başvurucu ile bu kişilerin hukuki durumlarının farklı bir statü arz ettiği, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden yapılacak inceleme kapsamında anılan grupların karşılaştırmaya esas alınabilecek nitelikte aynı ya da benzer durumdaki kişiler olmadıkları anlaşılmaktadır.

Üye Yılmaz AKÇİL

S.Y.M.İ.G.T.H.S.T. A.Ş.

B. No: 2020/20773 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20773

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.Y.M.İ.G.T.H.S.T. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20773)

Karar Tarihi: 12/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : S.Y.M.İ.G.T.H.S.T. A.Ş.

Vekili : Av. Kemal VURALDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurucu Şirket adına 2007 yılının Mart-Haziran dönemlerine ilişkin yapılan vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatının iptali istemiyle açılan davanın reddi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar şöyledir:

8. Başvurucu Şirketin 2007 yılına ilişkin defter ve belgelerinin E.Y.M.V.K.Ü.P.S.V.T. Limited Şirketinden alınan ve sahte olduğu ileri sürülen faturalara ilişkin olarak sınırlı incelenmesine karar verilmiş, bu kapsamda bir vergi müfettişi görevlendirilerek inceleme süreci başlatılmıştır.

9. İlgili vergi müfettişi tarafından tarh zamanaşımı süresinin dolmasına 41 gün kala 20/11/2012 tarihinde Vergi Denetim Kuruluna hitaben yazılan yazıyla incelemenin zaman alacağı ve zamanaşımı süresinin yakınlığı nedeniyle başvurucu Şirketin 2007 yılına ilişkin tüm vergi matrahları yönünden Takdir Komisyonuna sevkinin sağlanması istenmiş ve Takdir Komisyonuna done teşkil edecek raporların en kısa sürede gönderileceği belirtilmiştir.

10. Bunun üzerine başvurucu Şirket, Takdir Komisyonuna sevk edilmiştir. Daha sonra ilgili vergi müfettişi tarafından 13/5/2013 tarihinde başvurucu Şirket hakkında vergi tekniği raporu düzenlenmiştir.

11. Başvurucu Şirket hakkında düzenlenen 13/5/2013 tarihli vergi tekniği raporunda;

i. Başvurucu Şirketin 2007 yılında gerçek bir faaliyeti olmayan ve hakkında komisyon karşılığında sahte belge düzenlediği yönünde vergi tekniği raporu düzenlenmiş olan E.Y.M.V.K.Ü.P.S.V.T. Limited Şirketinin sahte faturalarını kullandığı,

ii. Başvurucu Şirketin hakkında sahte belge düzenlediği yönünde rapor bulunan bu Şirketten alarak kullandığı faturalara ilişkin katma değer vergilerinin (KDV) ilgili dönemlere ilişkin KDV indirimlerinden çıkarılması gerektiği,

iii. Sahte faturalara dayalı KDV indirimlerinin reddedilmesi sonucunda yeniden düzenlenen KDV beyan tablosuna göre 2007/Mart dönemine ilişkin olarak 9.354,15 TL, 2007/Nisan dönemine ilişkin olarak 4.561,65 TL, 2007/Mayıs dönemine ilişkin olarak 6.879,60 TL, 2007/Haziran dönemine ilişkin olarak 3.255,75 TL fark KDV'nin resen tarh edilmesi gerektiği,

iv. Düzenlenen bu raporun Takdir Komisyonuna done olması için vergi dairesince işleme konulması gerektiği tespitlerine yer verilmiştir.

12. Takdir Komisyonu tarafından alınan 25/6/2013 tarihli kararlar ile başvurucu Şirket adına düzenlenen 13/5/2013 tarihli raporda tespit edildiği şekilde sahte olduğu ileri sürülen faturalara konu tutarlar kadar başvurucu Şirket hakkında KDV matrahları takdir edilmiş, kararlarda söz konusu raporda belirtilen matrahların aynen kabul edildiği belirtilmiştir.

13. Vergi dairesince ilgili Takdir Komisyonu kararları dayanak alınarak başvurucu Şirket adına 2007/Mart-Haziran dönemlerine ilişkin olarak vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatı yapılmıştır. Başvurucu Şirket tarafından uzlaşma talebinde bulunulmuş ancak uzlaşma sağlanamamıştır.

14. Başvurucu Şirket, hakkında yapılan cezalı tarhiyatların iptali talebiyle dava açmıştır.

Dava dilekçesinde, ilgili Şirketten malları gerçekten aldığını ve ödemeleri çek ile yaptığını, olayda zamanaşımının dolduğunu, takdirî sevk nedeni bulunmadan sırf zamanaşımını durdurmak amacıyla Takdir Komisyonuna başvurulmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

15. Ankara 5. Vergi Mahkemesi (Vergi Mahkemesi) tarafından 25/12/2014 tarihinde verilen kararla başvurucunun zamanaşımının dolduğu iddiasına ilişkin olarak bir değerlendirme yapılmadan başvurucu Şirket hakkında düzenlenen 13/5/2013 tarihli rapor ve başvurucunun faturalarını kullandığı E.Y.M.V.K.Ü.P.S.V.T. Limited Şirketi hakkında düzenlenen rapor irdelenerek kullanılan faturaların gerçek bir mal veya hizmet alımına dayanmadığı, bu nedenle başvurucu Şirket hakkında yapılan vergi ziyaı cezalı KDV tarhiyatında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

16. Başvurucu Şirket, kullandığı faturaların sahte olmadığını, Vergi Mahkemesince olayda zamanaşımının dolduğu iddiasıyla ilgili olarak değerlendirme yapılmadığını ileri sürerek temyiz başvurusunda bulunmuştur.

17. Danıştay Dördüncü Dairesince (Daire) 14/3/2019 tarihinde verilen kararla Vergi Mahkemesince verilen kararın usul ve hukuka uygun olduğu belirtilerek temyiz talebi reddedilmiştir. Daire 25/2/2020 tarihli kararıyla başvurucunun karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

18. Nihai karar 6/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 20/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

19. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 74. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“a) 72 nci maddenin birinci fıkrasına göre kurulan takdir komisyonunun görevleri şunlardır.

1. Yetkili makamlar tarafından istenilen matrah ve servet takdirlerini yapmak;

2. Vergi kanunlarında yazılı fiat, ücret veya sair matrah ve kıymetleri takdir etmek (Bu gibi takdirler de takdir kararına bağlanır.)

Takdir komisyonu bu görevlerini yaparken takdir sebepleri bulunup bulunmadığını incelemez. Yalnız hatalı gördüğü muamelelerde, ilgili vergi dairesini yazı ile ikaz etmeye mecburdur.

..."

20. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının iptal edilmeden önceki hâli şöyledir:

“Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlıyarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmiyen vergiler zamanaşımına uğrar.

Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam eder.”

21. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı

Kanun'un 8. maddesiyle yeniden düzenlenen hâli şöyledir:

“Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması, zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkûr komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren kaldığı yerden işlemeye devam eder. Ancak işlemeyen süre her hâl ve takdirde bir yıldan fazla olamaz.”

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

22. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının iptaline ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasına göre, 'vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar'. Kuralda, zamanaşımı süresinin işleyebilmesi için vergi alacağının doğumu esas alınmış, zamanaşımı süresinin, vergi alacağının doğduğu yılı takip eden yılın başından itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir.

Kişi ile devlet arasında vergiden kaynaklanan hukuksal ilişki sadece alacak-borç ilişkisi değil aynı zamanda Anayasa'nın 73. maddesinin niteliği gereği bir ödev ilişkisidir. Bu karşılıklı ödev gereği, mükelleflerin yükümlüklerini zamanında, usulüne uygun ve eksiksiz yerine getirmesi, idarenin de vergiyi zamanında tarh, tahakkuk ve tahsil etmesi gerekir. Vergi yasalarının vergiyi bağladığı olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğan vergi alacağı, mükellef bakımından vergi borcunu teşkil eder.

213 sayılı Yasa'nın 113. maddesinde vergi borcunu sona erdiren nedenler arasında sayılan zamanaşımı, 'süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması' olarak tanımlanmıştır. Kamu yararı düşüncesiyle kabul edilen ve vergi idaresini borçlarını takip etme konusunda dikkatli olmaya yönelttiği gibi disipline de eden ve bu anlamda vergi idaresinin etkinliğini artıran zamanaşımı, mükellefin müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın hüküm ifade etmektedir.

213 sayılı Yasa'daki tarh zamanaşımı süresinin dolmasıyla vergi idaresinin vergiyi tarh ve tebliğ etme yetkisi sona ermektedir. Mükellefe bu süreden sonra vergi ihbarnamesi veya ödeme emri gönderilemez. Verginin eksik tarh edilmesi nedeniyle ikmalen tarhiyata gidilebilmesi, usule aykırılık nedeniyle yargı kararıyla kaldırılan bir verginin yeniden tarh edilebilmesi zamanaşımı süresinin dolmamış olmasına bağlıdır. Zamanaşımı süresinin geçmesiyle artık vergi incelemesi de yapılamayacaktır.

...

213 sayılı Yasa'da takdir komisyonlarının çalışma, karara bağlama ve karara bağlanan takdir kararının vergi dairesine tevdi süresi konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. İncelenen kuralda, zamanaşımının hangi nedenle ve ne zaman duracağı, duran zamanaşımı süresinin ne şekilde ve ne zaman işlemeye başlayacağı gösterilmiştir. Kuralın birinci tümcesinde, başvuru vergi dairesine bırakılmış, 'vergi dairesinin matrah takdiri için' takdir komisyonuna başvuracağı belirtilmiş, ikinci tümcesinde ise takdir komisyonu kararının vergi dairesine tevdii süresi konusunda açık ve net olarak bir süre belirlenmemiştir. Bir başka deyişle takdir komisyonunun matrah tespit ederek buna ilişkin kararın vergi dairesine gönderilmesinde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

...

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasında, vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiş, itiraz konusu ikinci fıkrasında ise, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı, duran zamanaşımının mezkûr komisyon kararının vergi idaresine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam edeceği öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin en önemli ilkelerinden olan hukuk güvenliği, belirliliği zorunlu kılar. Vergilemede belirlilik ilkesi, yükümlülüğün hem kişiler hem de idare yönünden belli ve kesin olmasını, yasa kuralının, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesini gerektirir. Vergilendirme mükellefler yönünden güvensiz bir sisteme dönüşmemelidir.

Zamanaşımı, alacak hakkının, belirli bir süre kullanılmaması nedeniyle 'dava edilebilme' niteliğinden yoksun kalınmasını ifade eder; sürüp giden eylemli durumu, kesin ve dokunulmaz hukuki duruma çeviren bir kurumdur. Yasakoyucu, zamanaşımının amacını gözönünde tutarak olayın niteliği ve önemi ile borçlu ve alacaklıların durumuna göre uygun göreceği zamanaşımı sürelerini öngörürken hukukun genel esaslarına ve özellikle Anayasa'nın ilkelerine bağlı kalmak zorundadır.

Vergi alacaklısı olan devleti vergi alacağını takip etme ve harekete geçirme konusunda itici bir güç olan zamanaşımı, vergilendirmenin temel öğeleri arasındadır ve süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması sonucunu doğurur. Bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını etkileyecek keyfi uygulamalara neden olunmaması için vergiyi doğuran olay, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, yaptırım gibi vergilendirmenin temel öğelerinden olan zamanaşımının da yasalarla belirlenmesi gerekir.

İtiraz konusu kuralda, vergi dairesince takdir komisyonuna başvuru yapıldıktan sonra matrahın tespiti, buna ilişkin kararın oluşturulması ve kararın gönderilmesinde bir süre öngörülmemekte, çalışma süresi tamamen komisyonun takdirine kalmaktadır. Ancak, zamanaşımının durmasının süreyle sınırlandırılmaması, vergi mükellefleri yönünden uygulamada keyfiliğe, haksızlığa, eşitsizliğe yol açacak sonuçlar doğurabilecek niteliktedir.

Verginin yasallığı ilkesi, vergi kurumunun hukuksal yapısının temel koşulu olup oranının, salınma biçiminin, alınma zamanının yönetim ve yükümlüler bakımından belirginliğine dayanır. Yükümlülere güven veren bu ilke, vergi yönetiminde de kararlılık sağlamakta, herkesi eşit biçimde kapsamına alan bir yurttaşlık görevinin göstergesini oluşturmaktadır.

İtiraz konusu kuralın ikinci tümcesinde, duran zamanaşımının işlemeye başlaması, ilgili takdir komisyonu kararının vergi dairesine tevdiine bağlanmıştır. Takdir komisyonu kararının tevdii, bu komisyonun çalışma ve kararını oluşturarak tamamlama süresine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu durum, duran zamanaşımının yeniden işlemeye başlama süresini, yükümlü yönünden öngörülemez hale getirmektedir.

Zamanaşımının durma süresinin belirsizliği, makul ve adil bir sürenin bulunmaması, vergi dairesince matrah takdiri için başvurunun sırf zamanaşımını durdurmak için keyfi olarak kullanılmasında güvence sağlamayacağı gibi yükümlüye vergi tahsilâtının geciktiği süre kadar gecikme zammı ve faizi uygulanacak olması da yükümlünün vergi yükünü artırarak haksız sonuçlar doğmasına neden olabilir.

Zamanaşımı hükümlerindeki açıklık, sadece zamanaşımı süresinin, başlangıç ve bitişinin

yasada gösterilmesiyle kendisini göstermez. Vergilemede hukuksal kararlılığın sağlanması amacıyla getirilen zamanaşımını durduran nedenlerle, durma süresinin ve duran zamanaşımının işlemeye başlama tarihinin de açık, belirgin, somut ve öngörülebilir olması, keyfiliğe izin vermemesi yasallık ve hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.”

C. Danıştay Kararları

23. Danıştay Üçüncü Dairesinin 27/5/2024 tarihli ve E.2024/2616, K.2024/3390 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İstanbul 15. Vergi Mahkemesince verilen 18/09/2023 tarihli ara kararı üzerine davalı idarece dosyaya sunulan 2016 yılına ilişkin defter ve belgelerin ibraz edilmesine ilişkin 11/11/2021 tarihli defter ve belge isteme yazısında, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Kağıthane Uygulama Denetim Müdürlüğünün 10/11/2021 tarih ve 591061 sayılı yazısına istinaden davacı hakkında inceleme başlatıldığı, 12/11/2021 tarihinde takdire sevk işleminin gerçekleştiği, davacı hakkında düzenlenen 17/08/2022 tarih ve 2022/02308-74 sayılı vergi tekniği raporunun done alındığı 10/10/2022 tarihli takdir komisyonu kararı uyarınca yapılan tarhiyatın 25/10/2022 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 30. maddesinde re'sen tarhiyat, vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespitine imkan bulunmayan hallerde takdir komisyonları tarafından takdir edilen veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlarca düzenlenmiş vergi inceleme raporlarında belirtilen matrah veya matrah kısmı üzerinden vergi tarh olunması olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 74. maddesinin (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde, yetkili makamlar tarafından istenilen matrah ve servet takdirlerini yapmak, takdir komisyonunun görevleri arasında sayılmış, komisyonunun yetkilerini düzenleyen 75. maddenin 1. fıkrasında ise 72. maddenin 1. fıkrasına göre kurulan takdir komisyonu 74. maddedeki görevleri dolayısıyla bu Kanun'da yazılı inceleme yetkisini haiz olduğu kuralına yer verilmiştir.

Aynı Kanun'un 113. maddesinde zamanaşımı; süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması olarak ifade edilmiş, 114. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında ise vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlıyarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı, şu kadar ki vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı, duran zamanaşımını mezkûr komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren kaldığı yerden işlemeye devam edeceği, ancak işlemeyen sürenin her hâl ve takdirde bir yıldan fazla olamayacağı hükme bağlanmıştır.

213 sayılı Kanun'un 30. maddesine göre vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespitine imkan bulunmayan hallerde matrah, takdir komisyonu tarafından takdir edilebileceğinden, bu durumdaki bir mükellefin vergi incelemesine başlanılmadan önce takdire sevk edilmesine ve düzenlenen raporların takdir komisyonunca done olarak kullanılmasına yasal bir engel bulunmamakla birlikte inceleme başladıktan sonra takdire sevk işleminin zamanaşımı süresini durdurduğundan bahsedilemez.

Bu durumda, davacının 2016 yılı işlemlerinin incelemeye başlanmasından sonra, takdire sevk işleminin zamanaşımı süresini durdurmadığı dikkate alındığında, zamanaşımı süresinin

dolmasından sonra tebliğ edilen ihbarnameler içeriği cezalı verginin zamanaşımına uğradığı görüldüğünden, yazılı gerekçeyle kaldırılmasına ilişkin Vergi Mahkemesi kararına yöneltilen istinaf başvurusunun reddinde sonucu itibarıyla hukuka aykırılık görülmemiştir."

24. Danıştay Dördüncü Dairesinin 23/5/2023 tarihli ve E.2020/1435, K.2023/2749 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 113. maddesinde, zamanaşımı, süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkmasıdır. Zamanaşımının, mükellefin bu hususta bir müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın hüküm ifade edeceği, 114. maddesinde ise, "Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam eder. Ancak işlemeyen süre her hâl ve takdirde bir yıldan fazla olamaz." denilmek suretiyle takdir komisyonu kararlarına istinaden yapılan re'sen tarhiyatlarda zamanaşımı hususunun olup olmadığının tespiti için takdir komisyonuna sevk tarihi, takdir komisyonu kararının vergi dairesine tevdi tarihi, ihbarnamenin tebliğ tarihi ve takdir komisyonunda geçen süreye (takdir komisyonuna sevk tarihi ile takdir komisyonu kararının vergi dairesine tevdi tarihi arasındaki süre) bakılarak karar verilmelidir.

Bilindiği üzere, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 30. maddesinde sayılan re'sen vergi tarhını gerektiren sebeplerin varlığı halinde vergi inceleme elemanlarınca ilgili dönem matrahı re'sen tarh edilebileceği gibi takdir komisyonuna sevk edilerek de söz konusu işlem yapılabilmektedir. Kanunun 74. maddesinde ise, takdir komisyonlarının görevlerini yaparken takdir sebeplerinin bulunup bulunmadığını inceleyemeyeceği, hatalı gördüğü işlemlerde ilgili vergi dairesini yazı ile ikaz etmeye mecbur olduğu hükme bağlanmıştır. Bu itibarla, takdir komisyonu takdir nedenleri ile ilgili herhangi bir belirleme yapma veya değiştirme hakkına sahip değildir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, takdir komisyonu kararına istinaden yapılan tarhiyatlarla ilgili uyuşmazlıklarda zamanaşımı ile ilgili hususların çözümünde, genel ilke olarak takdir komisyonuna sevkle tarh zamanaşımının durduğunun kabulü gereklidir. Dolayısıyla, yalnızca takdire sevk tarihine bakılarak takdir komisyonuna sevkin, zamanaşımını durdurmak amacıyla yapıldığının bu çerçevede kabulüne imkan bulunmamaktadır. Mevcut vergi incelemeleri tamamlanmadan da takdire sevk işleminin bu kapsamda yapılabileceği ve tamamlanan inceleme sonucunda elde edilen bilgi ve verilerin takdir komisyonunca da değerlendirilebileceği tabiidir.

Dosyanın incelenmesinden, davacının 17/11/2016 tarihinde takdir komisyonuna sevk edildiği, 21/08/2017 tarihinde takdir komisyonunca karar alındığı ve ihbarnamelerin 29/11/2017 tarihinde tebliği üzerine iş bu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, tarh zamanaşımı süresinin dolmasından önce yapılan takdire sevk işlemi, 213 sayılı Kanunun 114. maddesi uyarınca işlemeye devam eden tarh zamanaşımı süresini durduracağından, takdir komisyonlarının görev ve yetkilerine ilişkin mevzuat uyarınca söz konusu tarhiyatı olduğu biçimiyle yapabilecekleri de değerlendirilerek, takdir komisyonu kararlarının idareye tevdi tarihinden itibaren zamanaşımı süresinin hesaplanması gerektiği gözetilerek ve işin esası incelenerek karar verilmesi gerektiğinden, kararda hukuka uyarlık bulunmamaktadır. "

25. Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 12/6/2024 tarihli ve E.2024/865, K.2024/3611 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yukarıdaki Kanun hükümlerinin değerlendirilmesinden, mükelleflerin kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla düzenlenen fatura ve benzeri vesikaların gerçeği yansıtmadığı ve sahte olduğu hususunun ortaya konulmuş olması durumunda, 3065 sayılı Kanun ile getirilen ve katma değer vergisine özgü bir mekanizma olan indirim mekanizmasından yararlanamayacakları, ancak davacının sahte fatura kullandığı hususunun, Vergi Usul Kanunu'nun 134. maddesi uyarınca usulüne uygun yapılacak vergi incelemesi sonucunda düzenlenecek vergi inceleme raporu ile tespit edilebilecek bir durum olduğu, zira, burada tespit edilecek hususun, matrahın beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi değil, mükellefin yasal defterlerine kaydetmek suretiyle indirim konusu yaptığı fatura ve belgelerin gerçek durumu yansıtıp yansıtmaması olduğu, söz konusu fatura ve belgelerin gerçek durumu yansıtmaması durumunda ise vergi dairesince, mükellefin katma değer vergisi indirimlerinin reddi suretiyle hakkında tarhiyat yapılabileceği anlaşılmaktadır.

Dosyanın incelenmesinden, davacı şirketin 2010 yılı hesap ve işlemlerinin incelemesi için takdire sevk edilmesi üzerine, şirket hakkında takdire done yapılması amacıyla vergi tekniği raporu hazırlandığı, takdir komisyonu tarafından ilgili rapor dikkate alınarak tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergisinin davacıya tebliğ edilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Takdir komisyonlarının görevi; Vergi Usul Kanunu uyarınca, yetkili makamlar tarafından istenilen matrah ve servet takdirlerini yapmak ile vergi kanunlarında yazılı fiyat, ücret veya sair matrah ve kıymetleri takdir etmektir. 3065 sayılı Yasa'da öngörülen indirim mekanizması ise vergilendirme tekniği açısından, matrah takdirinden farklı bir müessese olup mükelleflerin; gerek sahte fatura kullanmaları, gerek defter ve belgelerini ibraz etmemeleri durumlarında, matrah takdirini gerektiren bir husus bulunmaması nedeniyle, bu tür fiillerin, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 29 ve 34. maddelerinde düzenlenen, indirim mekanizması içinde değerlendirilmesi suretiyle, katma değer vergisi indirimleri yönünden yapılacak vergi incelemesi ile bir sonuca bağlanması gerekmektedir. Bu nedenle, bu gibi hâllerde, mükelleflerin matrah takdiri için takdir komisyonlarına sevk edilmesi ve kendisine matrah, servet ve kıymet takdiri görevi verilmiş olup katma değer vergisi indirim reddi yetkisi bulunmayan takdir komisyonlarınca takdir edilen matrah üzerinden mükellefler adına cezalı tarhiyat yapılması mümkün değildir.

İdari işlem ve tasarruflarla kişilerin hukukunda haricen değişiklik yapma yetki ve imtiyazına sahip olan idarenin, bu yetkisini kullanırken öncelikle yetkinin kullanılmasına ilişkin şekil ve koşullarının belirlendiği usul kanunlarının kendi üzerine yüklediği görevler çerçevesinde hareket etmesi gerekir. Zira Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesinin doğal bir sonucu da idarenin işlem ve eylemlerini, hukuk kuralları çerçevesinde ve yine bu kuralların yüklediği görev ve yetki kapsamında yürütmesidir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, davacının takdir komisyonuna sevk edilmesi üzerine, katma değer vergisi indirim reddi yetkisi bulunmayan takdir komisyonunca alınan karara istinaden yapılan dava konusu cezalı tarhiyatta hukuka uyarlık görülmemiştir."

26. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 27/3/2024 tarihli ve E.2023/1063, K.2024/367 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"26/10/2016 tarihli inceleme yazısına istinaden hakkında 2011 dönemine ilişkin olarak vergi incelemesi başlatılan davacı, 16/11/2016 tarihinde takdire sevk edilmiş, henüz matrah takdir edilmeden inceleme tamamlanarak vergi tekniği raporu düzenlenmesi üzerine takdir komisyonunca anılan rapordaki tespitler esas alınmak suretiyle beş yıllık genel zamanaşımı

süresi dolduktan sonra 24/04/2017 tarihinde matrah takdirine gidilmiştir. Takdir komisyonu kararlarının 06/06/2017 tarihinde vergi dairesine tevdii üzerine 14/06/2017 tarihinde cezalı tarhiyatlara ilişkin ihbarnameler düzenlenerek 30/06/2017 tarihinde davacıya tebliğ edilmiştir.

...

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 30. maddesinde sayılan re'sen vergi tarhını gerektiren sebeplerin varlığı halinde vergi inceleme elemanlarınca ilgili dönem matrahı re'sen takdir edilebileceği gibi takdir komisyonuna başvurularak da matrahın takdir edilmesi sağlanabilecektir. Anılan maddede sayılan hallerde matrahın takdir komisyonu tarafından takdir edilebileceği tartışmasız olup bu durumdaki bir mükellefin takdire sevk edilmesine ve düzenlenen inceleme raporlarının takdir komisyonunca done olarak kullanılmasına yasal bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca Kanun'un 74. maddesindeki kuraldan takdir komisyonunun takdir nedenlerinin bulunup bulunmadığı hususunda bir inceleme yapamayacağı anlaşılmaktadır.

Israr kararında inceleme takdir komisyonunca değil zamanaşımı süresi dolduktan sonra vergi müfettişince yapıldığından takdire sevk işleminin zamanaşımını durdurmayacağı kabul edilmiş ve tarhiyatın hukuka uygunluğu bu yönüyle değerlendirilmiştir.

Kanun'da takdir komisyonuna başvurulmasına bağlanan ve belirlilik ile öngörülebilirlik arz eden hukuki sonuç zamanaşımının durması olduğundan takdir komisyonuna sevkle tarh zamanaşımının durduğunun kabulü gerekmektedir. Somut olayda takdir komisyonu kararlarının idareye tevdii üzerine ihbarnamelerin kalan süre içinde tebliğ edildiği anlaşıldığından cezalı tarhiyatların zamanaşımına uğramadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu nedenle, takdir komisyonu kararının verildiği tarih itibarıyla re'sen tarh nedeninin bulunup bulunmadığı ve re'sen takdir edilen matrahın hukuka uygun olup olmadığı hususları da araştırılarak işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken dava konusu vergi ve cezanın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle verilen temyize konu ısrar kararında hukuki isabet bulunmamaktadır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, vergi müfettişince matrah takdiri için Takdir Komisyonuna başvurulmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğunu, olayda resen tarh nedeninin bulunmadığını, zamanaşımının dolduğunu, mahkemelerin zamanaşımı iddiasıyla ilgili olarak açıklama yapmadığını iddia ederek gerekçeli karar ve mülkiyet hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

30. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü zamanaşımına uğrayan dönemler için cezalı vergi tarhiyatı yapıldığı iddiasının Vergi Mahkemesi ve Daire tarafından karşılanmadığı şikâyetine ilişkin olduğundan başvurunun mülkiyet hakkının usul güvenceleri kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

32. Somut olayda başvurucu adına vergi ve ceza tarhiyatı yapılmıştır. Vergisel yükümlülüklerin mal varlığında azalmaya yol açtığı konusunda tereddüt yoktur (Yapı ve Kredi Bankası Anonim Şirketi (2) [1. B.], B. No: 2018/14110, 9/6/2021, § 37).

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

33. Vergilendirme işlemi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir.

34. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

35. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye, prim ve katkıların ödenmesini güvence altına almaya yönelik düzenlemeler Sözleşme metninde ayrıca ifade edilmekle ve Anayasa'da ayrı hükümlerle düzenlenmiş olmakla birlikte bu düzenlemelerin de -genel itibarıyla mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrol etme amacı taşıdığından- ayrı bir başlık yerine devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmesi gerekir (Arif Sarıgül [1. B.], B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50). Olaydaki zamanaşımına uğradığı iddia edilen cezalı vergi tarhiyatının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

38. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

39. Başvurucunun temel iddiası kanuni zamanaşımı süresi dolmasına rağmen yapılan cezalı tarhiyatın hukuka aykırı olduğu yönündedir. Bu nedenle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı hususunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

40. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinde, vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren beş yıl içinde tarh ve tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı, matrah takdiri için Takdir Komisyonuna sevk işlemi yapılması hâlinde bu sürenin en fazla bir yıl daha uzayabileceği düzenlenmiştir. Bu durumda, başvurucu Şirket ilgili vergilendirme dönemine ilişkin olarak beş yıllık süre dolmadan Takdir Komisyonuna sevk edildiğinden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğunu kabul etmek gerekir.

(2) Meşru Amaç

41. Takdir Komisyonuna matrah takdiri için mükelleflerin sevk edilmesinin zamanaşımını durdurmasının nedeni, Takdir Komisyonlarının inceleme ve değerlendirmelerinin belirli bir zaman alacağı gerçeğidir. Takdir Komisyonunda geçecek bu sürenin bir yılı aşmamak kaydıyla tarh zamanaşımı süresini işletmemesi ve bu şekilde vergi idaresinden kaynaklanmayan nedenlerle zamanaşımı süresinin dolmasının engellenmesi öngörülmüştür. Bu nedenle müdahalenin meşru amacının bulunduğu söylenebilir.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

42. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

43. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin maliki, ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında olağandışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E. 2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/49, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

44. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

45. Mülkiyet hakkına kamu otoriteleri tarafından yapılan müdahaleye ilişkin hukuka aykırılık iddialarının öne sürülebileceği idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların var olup olmadığı ve bu mekanizmaların keyfîliğe karşı güvenceler içerecek araçlarla donatılıp donatılmadığı hususu, müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulacak bir unsurdur. Bu bağlamda bu tür mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya keyfîliği önleyecek nitelikte olmaması durumunda müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

46. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C. [2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan

şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

47. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Vergi idaresinin Takdir Komisyonuna sevk işlemi yapması nedeniyle zamanaşımı süresinin uzatılmasının vergi alacaklarının ortadan kalkmasının önlenmesi yönündeki kamu yararını gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Olayda asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

49. Tarh zamanaşımı, vergiden doğan hukuki ilişkinin uzun süre askıda kalmasının önlenmesi amacıyla devletin vergilendirme yetkisinin belli bir süre ile sınırlandırılmasını ifade etmektedir. Bu süre, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrası uyarınca vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıldır. Buna göre beş yıllık tarh zamanaşımı süresinin dolmasıyla devletin vergilendirme yetkisi düşmektedir. Özel hukuktaki zamanaşımından farklı olarak vergi hukukundaki tarh zamanaşımı, mükellefin bunu bir defi olarak ileri sürmesine gerek olmaksızın vergi idaresi tarafından kendiliğinden gözetilir. Zamanaşımının dolmasıyla devletin vergilendirme yetkisi sona ereceğinden mükellefin ilgili vergiyi doğuran olay nedeniyle tarhiyat işlemine muhatap olma ihtimali ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla tarh zamanaşımının dolması mükellef lehine önemli hukuki yararlar sağlamaktadır. Bu bakımdan tarh zamanaşımının işlemesini önleyici bir fonksiyon icra eden durma müessesesindeki belirsizlikler mükellefin menfaatlerini ciddi surette etkileyebilmektedir (A.N.A. [1. B.], B. No: 2014/109, 20/9/2017, § 83).

50. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararında, matrah takdiri için Takdir Komisyonuna sevk edilen dosyaların Takdir Komisyonunda bekleme süresinin ve dolayısıyla zamanaşımının durma süresinin öngörülemez olmasının Anayasa'ya aykırı olduğu saptanmıştır. Anayasa Mahkemesi, zamanaşımının durma süresindeki belirsizliğin vergi idaresince Takdir Komisyonuna başvurunun sırf zamanaşımını durdurmak için keyfî olarak kullanılmasına imkân sağladığına ve ayrıca yükümlünün vergi tahsilatının geciktiği süre kadar gecikme zammı ve faizi yükünün artmasına neden olacağına işaret etmiştir (A.N.A., § 84).

51. Tarh zamanaşımının durması, vergi idaresinin kendi kusurunun bulunmadığı ve

müdahale şansına da sahip olmadığı kimi olay ve olguların gerçekleşmesi nedeniyle vergilendirme işlemlerini yürütememesi hâlinde bu olgular ortadan kalkıncaya kadar zamanaşımının işlemesini engelleyen bir kurumdur. Zamanaşımının durması kurumuyla idarenin kusurundan kaynaklanmayan sebeplerle vergi borcunun zamanaşımına uğraması ve dolayısıyla kamu bütçesinin ihtilaf konusu vergi gelirinden mahrum kalması önlenmektedir (A.N.A., § 85).

52. Somut olayda, başvurucu Şirket sahte fatura kullandığı şüphesi nedeniyle incelemeye sevk edilmiştir. Bununla birlikte zamanaşımı süresinin dolmasına kısa bir zaman kaldığından incelemeyi yürüten vergi müfettişince başvurucu Şirketin Takdir Komisyonuna sevki istenmiştir. Başvurucu Şirket, Takdir Komisyonuna sevk edildikten sonra aynı müfettiş tarafından inceleme sonuçlandırılmış ve başvurucu hakkında rapor düzenlenmiştir. Takdir Komisyonu tarafından vergi müfettişince düzenlenen bu raporda yer alan tespitler kabul edilmiş; Takdir Komisyonu, vergi müfettişince sahte olduğu ileri sürülen faturalardaki KDV'lerin indirimlerinin reddini sağlayacak şekilde fark vergi matrahı takdir etmiştir. Cezalı tarhiyatlara dayanak olarak gösterilen Takdir Komisyonu kararlarında ilgili rapor dışında vergi matrahının nasıl bulunduğuna dair somut hiçbir bilgiye yer verilmemiştir (bkz. §§ 8-12).

53. Olayda, başvurucu tarafından dava süreci boyunca Takdir Komisyonuna sevkin kanunun amacı dışında yapıldığı ve Takdir Komisyonunca gerçekte bir inceleme ve belirleme yapılmadığı, bu nedenle zamanaşımının dolduğu iddia edilmişse de Vergi Mahkemesi ve Daire tarafından verilen kararlarda başvurucunun davanın esasını etkileyebilecek bu iddialarıyla ilgili olarak hiçbir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

54. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki uyuşmazlığa ilişkin sonuca etkili iddialarının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı ve sürecin sonunda başvurucuya aşırı bir külfet yüklendiği kanaatine varıldığından Anayasa'nın 35. maddesinin öngörülen pozitif yükümlülüklerinin olayın koşulları altında yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

55. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

56. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

57. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

58. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru

yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

60. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. Vergi Mahkemesine (E.2013/1965, K.2014/2366) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN ALGI

B. No: 2020/37047 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37047

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN ALGI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37047)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Erkan ALGI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; izin alınmaksızın aracın çilingir vasıtasıyla açılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, aracın çekilmesi sırasında yaşanan olaylar ve araçtaki paranın çalındığı iddiasıyla hakaret, hırsızlık ve yağma suçlarından başlatılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi ve görevli polis memurları hakkında görevi kötüye kullanma suçundan başlatılan soruşturmada ise soruşturma izni verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 22/10/2018 tarihinde Akşehir Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde 1/10/2018 tarihinde kardeşine ait ve sürücüsünün kendisi olduğu aracın arızalı şekilde park yasağı olmayan yerde dururken polis ekiplerince sigortasız ve vizesiz olduğu gerekçesiyle çekiciye yüklenerek otoparka götürüldüğünü, bu sırada görevli polislerin hakaret ettiğini, bilgisi dışında aracın çilingir marifetiyle açıldığını ve içindeki tapular ile 23.000 Amerikan dolarının (USD) kayıp olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca yetkisiz şekilde çalışan otoparkın zorla ve fahiş otopark bedeli talep ettiğini iddia etmiş ve otopark görevlisiŞ.B. ile görevli polis memurlarıO.D. ile Ö.A.Ö.den şikâyetçi olmuştur.

3. Savcılık, Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğünden (Emniyet Müdürlüğü) araç çekme olayına ilişkin yapılan işlemleri gösterir evrakların ve ceza işlem tutanaklarının temin edilerek bir suretinin gönderilmesini ve yediemin otopark işletmecisinin olaya ilişkin bilgi sahibi sıfatı ile beyanının alınmasını istemiştir. Emniyet Müdürlüğü tarafından gönderilen belgelere göre anılan aracın trafikten men edilerek otoparka yediemin olarak bırakıldığı anlaşılmıştır. Şüpheli Ş.B. ve otopark çalışanı M.A.E. ifadelerinde, olay yerine polisler tarafından çağrılması üzerine aracı çekici ile çekmek için geldiğini, başvurucunun aracın anahtarlarının kendisinde olmadığını söylediğini ve aracın çekilmemesi için bağırmaya başladığını, aracın direksiyonu kilitli olduğu için kapının polis nezaretinde ve çilingir vasıtasıyla açıldığını beyan etmiştir. Ayrıca şüpheli Ş.B. daha sonra aracı teslim almak için gelen başvurucunun otopark parasını çok bulunca ''bende sizi araçta param vardı'' diye şikâyet edeceğim dediğini belirtmiştir.

4. Savcılık, başvurucunun ve şüpheli Ş.B.nin savunmasını yeniden almış ve görevli polis memurları hakkında görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin olarak 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca soruşturma izni verilip verilmeyeceği hususunda Akşehir Kaymakamlığına (Kaymakamlık) müzekkere yazarak bu konuda bir karar verilmesini istemiştir.

5. Savcılık 7/7/2020 tarihinde, görevli polis memurları O.D. ile Ö.A.Ö. hakkında hakaret ve hırsızlık,Ş.B. hakkında ise yağma ve hırsızlık suçlarından yapılan soruşturma sonunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, aracın 1/10/2018 tarihinde otoparka çekildiği, başvurucunun ise 19/10/2018 tarihinde değerli eşyaları olduğunu söyleyerek otoparka gittiği ve söz konusu müracaatını da 22/10/2018 tarihinde gerçekleştirdiği dikkate alındığında iddiasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı ve başvurucunun tanık anlatımları ile doğrulanamayan soyut iddialarından başka delil bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz Akşehir Sulh Ceza Hâkimliğince aynı gerekçelerle 14/9/2020tarihinde reddedilmiştir. Bu karar üzerine başvurucu 2020/35537 sayılı dosya ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuruda şikâyeti nedeniyle ceza davası açılmaması, polis memurlarının ifadesi alınmadan karar verilmesi, soruşturmanın makul sürede bitirilememesi, kararlarda gerekçe olmaması ve aracına hukuka aykırı şekilde girilmesinden yakınmıştır. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Birinci Komisyon 18/10/2021 tarihinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

6. Görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin polis memurları O.D.nin ile Ö.A.Ö.nün haklarında yapılan ön inceleme sırasında beyanları alınmıştır. O.D. ile Ö.A.Ö. aracın trafik kurallarını ihlali nedeniyle men tutanağı düzenlediklerini, başvurucunun aracın anahtarının kendisinde olup vermeyeceğini beyanı üzerine çekici çağırdıklarını, çekici çalışanlarının aracın direksiyonunun kilitli olduğunu söylemesi üzerine çilingir çağırdıklarını beyan etmiştir. Ayrıca başvurucunun olay sırasında yanlarında bulunup izlediğini, aracın kendisinin olmadığını söyleyerek tutanağa imza atmadığını ifade etmiş ve suçlamaları kabul etmemiştir. 7/8/2020 tarihinde düzenlenen ön inceleme raporunda başvurucunun soyut iddiası dışında paranın araçtan alındığını gösteren delil olmadığı, bu konuda başvurucunun görevli polis memurlarını uyarmadığı, bir hafta sonra otoparka giderek eşyalarını alıp götürdüğü, en son otopark ücretinin istenilmesi üzerine araçta 23.000 USD olduğunu ifade ettiği belirtilmiş ve soruşturma izni verilmemesi görüşü bildirilmiştir. Kaymakamlıkça

10/8/2020 tarihinde soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir. Kaymakamlığın kararına yapılan itiraz 6/10/2020 tarihinde Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) incelenmiş ve isnat edilen fiilin Savcılık tarafından soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlilikte olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai Bölge İdare Mahkemesi kararını 22/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru süresi içinde yapılmıştır.

8. Bölge İdare Mahkemesi kararı üzerine Savcılık 23/10/2020 tarihinde, görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin polis memurları O.D. ile Ö.A.Ö. hakkında soruşturma şartı olan soruşturma izninin bulunmaması nedeniyle evrakın işlemden kaldırılmasına itiraz kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Bu karar da başvurucuya 10/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Karara karşı itirazda bulunup bulunmadığına ilişkin bireysel başvuru dosyası ve eklerinden bir tespit yapılamamıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkı ile Hakaret, Hırsızlık ve Yağma Suçlarından Yürütülen Soruşturma Dosyasında Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava şartları şunlardır:

…

ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.

i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması."

13. 6100 sayılı Kanun’un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder."

14. Buna göre bireysel başvuruların incelenmesinde 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük'te hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanacaktır. Bireysel başvuruya ilişkin mevzuatta mükerrer başvuru düzenlenmemiştir. Dolayısıyla aynı başvurucunun aynı nedenle birden fazla bireysel başvuru

yapması durumunda başvurunun 6100 sayılı Kanun'un dava şartlarına ilişkin yukarıda belirtilen hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmesi gerekir.

15. Başvurucu; hakaret, hırsızlık ve yağma suçlarından yürütülen ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen soruşturma dosyasına ilişkin ihlal iddiasıyla daha önce de bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Birinci Komisyon 18/10/2021 tarihinde, araca hukuka aykırı şekilde girilmesine yönelik şikâyeti özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelemiş ve bu iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının ise konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun hakaret, hırsızlık ve yağma suçlarından yürütülen ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen soruşturma dosyasına ilişkin adil yargılanma hakkı kapsamındaki ihlal iddiaları ile araca hukuka aykırı girilmesine yönelik özel hayata saygı hakkı kapsamında kalan ihlal iddialarının mükerrer olduğu anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Yürütülen Soruşturma Dosyasında Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; araç içindeki parasının çalındığını, görevli polis memurlarının ifadesi alınmadan karar verildiğini, kararın gerekçesiz olduğunu ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasına ilişkin olduğu, kovuşturma izni verilmemesine dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları gözönünde bulundurulduğunda ceza davasında verilen kararın hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisinin bulunmadığının değerlendirildiği ifade edilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevabında, kardeşinin de otoparktaki bazı olaylara tanık olduğu hâlde beyanının alınmadığını ifade etmiştir.

18. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

20. Somut olayda suç isnadı altında olmayan başvurucunun görevi kötüye kullanma suçundan başlatılan soruşturmada soruşturma izni verilmemesi, kararın gerekçesiz olması

ve soruşturmanın makul sürede bitirilmediğine ilişkin ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ile hakaret, hırsızlık ve yağma suçlarından yürütülen soruşturma dosyasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer olması nedeniyle REDDİNE,

C. Görevi kötüye kullanma suçundan yürütülen soruşturma dosyasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER AL VE ZEKİ TEMEL

B. No: 2021/13161 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13161

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER AL VE ZEKİ TEMEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13161)

Karar Tarihi: 12/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 24/12/2025 - 33117

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucular : 1. Önder AL 2. Zeki TEMEL

Vekili : Av. Dilan ATEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir kısım hükümlü yönünden avukat görüşlerinde bir görevlinin hazır bulundurulmasına, hükümlünün avukata verdiği veya avukatın hükümlüye verdiği belgenin incelenmesine, görüşmelerin kısıtlanmasına ve kaydedilmesine karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma ve PKK silahlı terör örgütüne üye olma suçları kapsamında hükümlü olarak Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası kapsamında, başvurucuların da aralarında olduğu otuz altı mahkûmun avukatlarıyla olan görüşmelerinin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilmesi, bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarının bu kişilere verdiği belge veya belge örneklerine,

dosyalara ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konulabilmesi, görüşme esnasında görevli bulundurulması, görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabilmesi hususunda karar alınması amacıyla Tokat İnfaz Hâkimliğinden (İnfaz Hâkimliği) talepte bulunmuştur.

4. Söz konusu talebin gerekçesi olarak Türkiye genelinde ceza infaz kurumlarında bulunan PKK terör örgütü mensuplarının örgütsel amaçla açlık grevine devam ettikleri, bu eylemlerinin kamuoyuna yansımaması nedeniyle daha farklı eylemlere yönelmelerinin muhtemel olduğu, yeni eylem talimatlarının da avukatlar aracılığıyla geldiğine ve gelmeye devam edebileceğine ilişkin istihbaratın bulunduğu belirtilmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 12/4/2019 tarihli kararıyla Başsavcılığın talebinin kabulüne, üç ay süre ile başvuruculara avukatına veya avukatlarının başvuruculara verdiği belge ya da belge örneklerine, dosyalara ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konularak bunların incelenmesine, başvuruculara avukatı ile yapacağı görüşmeleri izlemek amacıyla görüşmede bir görevlinin hazır bulundurulmasına, görüşmelerin kısıtlanmasına ve teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kayda alınmasına karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği kararının gerekçesinde; toplumun ve infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesinin, PKK terör örgütü ve diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesinin, bunlara emir ve talimat verilmesi ve gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesinin önlenmesi amacıyla söz konusu tedbirlerin başvurucular yönünden gerekli olduğunun değerlendirildiğini belirtmiştir.

6. Anılan karara konu olan tedbirler, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (6) numaralı fıkrasına dayanılarak İnfaz Hâkimliği tarafından farklı tarihlerde verilen kararlarla uzatılmıştır. Söz konusu tedbirlerin üç ay daha süreyle uzatılmasına ilişkin verilen İnfaz Hâkimliğinin 22/9/2020 tarihli kararına karşı başvuruculara vekili tarafından yapılan tedbiri gerektiren koşulların bulunmadığı yönündeki itiraz ise Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesince 22/12/2020 tarihinde reddedilmiştir. Kararda İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucular, nihai kararı 26/1/2021 tarihinde öğrenmiş ve 24/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular; kanuni düzenlemelerde yer alan koşullar gerçekleşmeden avukatla görüşmelerin kısıtlandığını, bu şartlar nedeniyle avukatlarıyla görüşemediklerini, avukat yardımından yararlanamadıklarını, söz konusu tedbirlerin birçok kez uzatılması nedeniyle ölçülü olmadığını, vekil-müvekkil gizliliğinin korunmadığını, verilen kararın gerekçesiz olduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının, mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yönde değerlendirme için bkz. Mehmet Emin İmret [2. B.], B. No: 2019/16013, 2/5/2023, § 19).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün avukatıyla mahremiyet içinde belirli aralıklarla görüşmesinin cezanın infazı aşamasında alacağı hukuki yardım bakımından önemli olduğu gibi ceza infaz kurumu dışındaki özel yaşamıyla ilgili doğru kararlar verebilmesi açısından da önemli olduğu tespitini yapmıştır. Ayrıca avukat ile mahpusun belli bir mahremiyet içinde görüşmesinin sağlanması mahpusun ceza infaz kurumu içinde ve dışında devam eden özel hayatının gizliliğinin korunması açısından da önemli olduğunu vurgulamıştır. (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, §§ 93, 94, Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran [2. B.], B. No: 2016/371, 13/1/2021, §§ 48-51, Mehmet Emin İmret, §§ 22, 23).

15. Somut olayda; başvuruculara avukatlarına verdiği veya avukatlarının kendilerine verdiği belgelerin incelenmesi, görüşmelerin kaydedilmesi ve avukat görüşlerinde bir görevlinin hazır bulundurulması şeklinde uygulanan sınırlandırma özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Başvurucular hakkında İnfaz Hâkimliği kararıyla kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkralarına dayanılarak gerçekleştirilen müdahale kanunilik ve meşru amaç şartını karşılamaktadır. Öte yandan söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığı ayrıca incelenmelidir.

16. Anayasa'nın 19. maddesi gereği, hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan, ceza infaz kurumunun güvenliğinin ve disiplinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin kurulmasıdır. Ayrıca avukatla müvekkil arasındaki iletişimin gizli olması ana kural ise de bu kuralın kamu düzeninin ve kurumun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru sayılacak amaçlar bağlamında kısıtlanmasının mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu durumda uygulanacak kısıtlamaların süreli olması, hakkın kullanımını ortadan kaldıracak şekilde genel bir uygulamaya dönüştürülmemesi ve gerekli olduğunun ilgili kararlarda yeterli bir gerekçe ile ortaya konulması gerekir. Bu kapsamda başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idari makamlar ve derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin özel hayata saygı hakkını kısıtlaması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunu yeterli bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, §§ 75-81, Mehmet Emin İmret, §§ 31-33).

17. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) terörizm ve organize suç söz konusu olduğunda avukat-müvekkil ilişkisine getirilen bazı kısıtlamaların müsamaha gösterilebilir olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda AİHM, avukat-müvekkil gizliliğine saygı gösterilmesine ilişkin temel kuralın istisnai durumlarda ve kötüye kullanıma karşı yeterli ve uygun güvencelerin mevcut olması koşuluyla askıya alınabileceğine karar vermiştir (Canavcı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 24074/19, 14/11/2023, § 96).

18. Somut olayda başvurucular, terör suçlarından hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Başvurucular hakkında uygulanan tedbirler, öncelikle tedbire neden olan koşullar gözetilerek değerlendirilmelidir. Zira mevzuata göre belirli şartların oluştuğuna ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde avukatla görüşmelerin kısıtlanabileceği açıktır (Ali Koç [1. B.], B. No: 2020/1142, 28/2/2024, § 18).

19. Başsavcılığın talep gerekçesi ile İnfaz Hâkimliğinin değerlendirme ve tespitlerinde, PKK terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olan mahpusların örgütsel dayanışma kapsamında ceza infaz kurumlarında açlık grevleri başlattıkları, bu eylemin haberleşme araçları vasıtasıyla ve mahpusların görüşmelerinde verilen talimatlarla ülke geneline yayıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu tedbirle, anılan eylemlerin ceza infaz kurumlarının güvenliğini ve disiplinini bozmak suretiyle kamu güvenliğini tehlikeye sokacak boyutlara ulaşmaması için ilgili mahpusların haberleşmesinin kısıtlanarak örgütsel iletişimin engellenmesinin amaçlandığı görülmektedir.

20. Bununla birlikte bahse konu olan tedbirin ilk olarak 12/4/2019 tarihinde üç aylık geçici bir süre için verildiği, süre bitiminde tedbirin yeni ya da ek bir gerekçe ortaya konulmadan birçok kez uzatıldığı, son olarak İnfaz Hâkimliğinin 22/9/2020 tarihli kararıyla söz konusu tedbirin üç ay daha uzatıldığı ve tedbir için gerekçe olarak gösterilen koşulların bulunmadığı iddiasıyla bu karara karşı yapılan itirazın da mevcut duruma ilişkin somut bir gerekçe açıklanmadan reddedildiği anlaşılmaktadır. Tedbirle ilgili verilen ilk kararda, tedbirin gerekliliğine ilişkin gerekçelerin, uzatma kararlarının verildiği tarihte geçerli olup olmadığı ve süreç içinde değişen veya değişmesi muhtemel olan koşulların tedbirin gerekliliğini ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususlarının yargı mercilerince değerlendirilmediği görülmektedir. Ayrıca başvuru öncesi dönemde on yedi ayı aşkın süredir aralıksız şekilde uygulanan kısıtlamaların başvurucular üzerindeki etkilerinin de irdelenmediği, tedbirin uzatılmasına ilişkin taleplerin hiçbir yeni değerlendirme veya inceleme yapılmaksızın soyut ve genel bir gerekçeyle kabul edildiği anlaşılmaktadır.

21. Öte yandan anılan kısıtlamaların daha hafif bir yöntemle veya başvuruculaların temel hak ve hürriyetlerini daha az etkileyecek yollarla gerçekleştirilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda da yargı mercilerince bir değerlendirme yapılmamıştır. Söz konusu yargısal yaklaşım, başvuruya konu kısıtlamaların olaya, değişen koşullara ve kişiye özgü olarak gerekli olup olmadığının belirli aralıklarla gözden geçirilmesi ve ilgili, yeterli bir gerekçeyle tartışılması konusundaki yükümlülüklerle bağdaşmamaktadır.

22. Sonuç olarak kısıtlamaların nedenleri hakkında derece mahkemesince ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı anlaşıldığından başvuruculaların özel hayata saygı haklarına yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı kanaatine varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. Söz konusu tedbirlerin başvuru tarihinden sonraki süreçte kaldırıldığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan, ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları

karşılığında başvuruculara talepleriyle bağlı kalınarak ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Tokat İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1503), Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1049 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KOÇ

B. No: 2021/14297 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14297

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14297)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ahmet KOÇ

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hakkâri ili, Şemdinli ilçesi, Boğazköy köyünde ikamet etmekte iken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek zorunda kaldığından, can ve mal güvenliğinin olmaması sebebiyle hâlen köye dönemediğinden bahisle köydeki mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini istemiyle Hakkari Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına 6/12/2017 tarihinde başvuru yapmıştır. Başvuruya cevap verilmemesi üzerine zımni ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. İdare Mahkemesi, dava konusu Boğazköy köyünün güvenlik sebebiyle boşaltıldığı, güvenlik sebebiyle yerleşimin ve mal varlığına ulaşımın mümkün olmadığı, yapılan başvuru üzerine davacının talebi doğrultusunda Zarar Tespit Komisyonunca yapılan değerlendirme

sonucunda 5233 sayılı Kanun uyarınca davacının 30/5/2007 tarihinden itibaren varsa süregelen zararlarının tespiti ve tazmini gerekirken talebin zımnen reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi istinaf incelemesi sonucunda kararın 6/12/2016-6/12/2017 tarihleri arasındaki dönem için iptale ilişkin kısmında hukuka aykırılık bulunmadığı, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki dönem için ise davanın reddine karar verilmesi gerekirken iptaline ilişkin bu kısımda hukuki isabet görülmediğinden bu kısım yönünden davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

3. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun 1/8/2021 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

5. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

6. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 23/9/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ABDULAZİZ ENCU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/15347 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ENCU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15347)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1.Abdulaziz ENCU

2. Abdullah ENCU

3. Abdurrahman ENCU

4. Aysel ÇETİN

5. Azime ÜREK

6. Ceylan ENCU

7. Derviş ENCU

8. Fadile TOSUN

9. Fatma ENCU

10. Felek ENCU

11. Halime ENCU

12. Halime ENCU

13. Halime ENCU

14. Hamdiye ENCU

15. Heybet ENCU

16. Hikmet ENCU

17. İrfan ENCU

18. İslam ENCU

19. Kadriye ENCU

20. Leyla ENCU

21. Mehmet ENCU

22. Mehmet KAPLAN

23. Mesüt ENCU

24. Nahide ENCU

25. Pakize KAPLAN

26. Rihan ENCU

27. Sadık ALMA

28. Servet ENCU

29. Şahra ENCU

30. Şemsettin ENCU

31. Tahir ENCU

32. Türkan UYSAL

33. Übeydullah ENCU

34. Yahya ENCU

35. Zeki TOSUN

Vekili : Av. Kerem ALTIPARMAK

36. Ğazal ENCU

37. Süleyman ENCU

Vekili : Av. Habibe DANIŞMAN, Av. Sedat BENEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerî operasyon sonucu gerçekleşen can kayıplarına yönelik sona ermiş bir soruşturmanın yeniden açılması talebinin reddi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türk Silahlı Kuvvetleri, Şırnak ili Uludere ilçesine yakın ve ülke sınırını aşan bölgede -Irak ülkesi sınırları dâhilinde- hava harekâtı düzenlemiştir. 28/12/2011 tarihli harekat sırasında başvurucuların yakınları hayatlarını kaybetmiştir.

3. Söz konusu harekât sonucu gerçekleşen can kayıpları nedeniyle yürütülen soruşturma

sonucunda Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığı tarafından 6/1/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, terörist olduğu değerlendirilen grubun büyüklüğü, Irak'ın kuzeyinde bulunması ve 1150 metre derinliğinde gruplar halinde yayılmış olması dikkate alındığında Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu kararları uyarınca verilen görevi icra eden Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin görev gereklerini yerine getirirken, daha sonra kaçakçı olduğu anlaşılan grubu, terörist grup olarak algılayıp kaçınılamayacak bir hataya düştükleri ifade edilmiştir. Kararda devamla, kaçınılmaz hataya düşen kişilerin ceza hukukuna ilişkin yasal düzenlemeler gereği cezalandırılamayacağı hatırlatılarak verilen görevi icra ederken kaçınılmaz hataya düşen askeri personel hakkında kamu davası açılamayacağı belirtilmek suretiyle hüküm gerekçelendirilmiştir. Karara yönelik itiraz Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Mahkemesi tarafından 11/6/2014 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucular, kararın kesinleşmesinin ardından Anayasa Mahkemesi nezdinde yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuş ise de başvuru evrakına ilişkin eksiklik bildiriminin süresinde yerine getirilmemesi nedeniyle başvuru reddedilmiştir (bkz. Mehmet Encü ve diğerleri, B. No: 2014/11864, 24/2/2016). Başvurucular, süreci takiben Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuruda bulunmuş ancak AİHM iç hukuk yollarının usulüne uygun tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (bkz. Selahattin Encü ve diğerleri/Türkiye, B. No: 49976/16, 17/5/2018).

5. Başvurucular 11/6/2019 tarihinde, olayla ilgili yürütülen soruşturma sürecinde görev alan yargı mensuplarının bazılarının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) mensubu olmaları nedeniyle kamu görevinden ihraç edildiğini belirterek başkaca herhangi bir iddia (yeni delil, ihraç edilen hâkimlerin somut soruşturmada usulsüzlük yaptığı vs.) ileri sürmeden soruşturmanın yeniden açılması talebinde bulunmuştur. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı; başvuruculların konuya ilişkin yeni delil ileri sürmediğini, tarafları konusu aynı olan olaya ilişkin olarak yeni delil, bulgu olmadan tekrar soruşturma yapılamayacağını, müştekiler tarafından ileri sürülen hususların yeniden soruşturma açılmasını gerektirecek mahiyette yeni delil teşkil etmediğini belirterek talebin mükerrer kayıt niteliğinde olduğu gerekçesiyle 28/1/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karara yönelik itirazı 12/3/2021 tarihinde Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği reddetmiştir.

6. Başvurucular, nihai kararı 15/3/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 9/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvuruculardan Kadriye Encu'nun 22/10/2021 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

8. Komisyonca aralarında konu yönünden irtibat bulunan 2021/19066 ile 2021/15347 numaralı başvuruların birleştirilerek, incelemenin 2021/15347 numaralı başvuru üzerinden gerçekleştirilmesine ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kadriye Encu Yönünden Değerlendirme

9. Başvurucu Kadriye Encu bireysel başvurunun gerçekleştirilmesinden sonra vefat etmiştir. Vefat eden ve diğer başvuruculların akrabası olan Kadriye Encu tarafından öne sürülen ihlal iddialarının diğer başvuruculların iddiası kapsamında incelenmesi mümkün görülmüştür. Kadriye Encu başvurusunun devamında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya

temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı bir hâlin bulunmadığı, Kadriye Encu'nun bireysel başvurusunun ölüm nedeniyle Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesi uyarınca düşmesine karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden Değerlendirme

1. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular; soruşturma sürecinde görev alan yargı mensuplarının bazılarının FETÖ mensubiyeti nedeniyle kamu görevinden çıkarıldığını, bu hususun yeni bir durum teşkil ettiğini, çeşitli devlet görevlilerinin basına yansıyan açıklamalarının bu hususu tevsik ettiğini, yeniden soruşturma ödevinin canlandığını, bağımsız ve tarafsız bir soruşturma yürütülmediğini, hata kavramına ilişkin değerlendirmenin savcılık tarafından yapılamayacağını, can kayıplarına ilişkin olarak titizlikle inceleme yapılmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut süreç ve insan hakları yargısı içtihadı aktarılarak somut olayın özellikleri çerçevesinde kabul edilebilirlik koşullarının değerlendirilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçelerinde yeniden soruşturma açılmamasına ilişkin kararın başvuruya konu edildiğini ifade ederek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasında bireysel başvuruların incelenmesinde bu Kanun ve İçtüzük'te hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da dava şartları arasında aynı davanın daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması yer almaktadır. 6100 sayılı Kanun'un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise mahkemenin dava şartı noksanlığını tespit etmesi hâlinde davanın usulden reddine karar vereceği belirtilmiştir. Buna göre bireysel başvuruların incelenmesinde 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanacaktır. Bireysel başvuruya ilişkin anılan mevzuatta mükerrer başvuru düzenlenmemiştir. Dolayısıyla aynı başvurucunun aynı nedenle birden fazla bireysel başvuruda bulunması durumunda başvurunun 6100 sayılı Kanun’un dava şartlarına ilişkin yukarıda belirtilen hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmesi gerekir .

12. Somut sürece bakıldığında hava harekâtı nedeniyle yürütülen soruşturmaya ilişkin olarak 2014 yılında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ve kararın kesinleştiği görülmektedir. Başvuruculara Anayasa Mahkemesi ve AİHM nezdinde yaptığı yaşam hakkı ihlaline yönelik başvuruların da reddedildiği anlaşılmaktadır.

13. Konuya ilişkin verilmiş bir hak ihlali kararı veya yeniden yargılama yapılması yönünde alınmış bir karar söz konusu değildir. Başvuruculara kendi talepleri üzerine yeni somut vakaya ilişkin yeni delil ileri sürmeden yaptıkları yeniden soruşturma talebi Başsavcılık tarafından 2014 yılında sonuçlanan soruşturmaya atıfla mükerrer kayıt olması nedeniyle reddedilmiştir. Bir başka ifadeyle başvurucular, somut vakaya ilişkin öncekinden farklı bir husus ortaya koyamamış yeniden soruşturma açılmasını gerekli kılacak somut olaya ilişkin yeni bir delil ileri sürmemiştir.

14. Başvurucular, her ne kadar soruşturmanın yeniden açılması talebinin reddine ilişkin

süreci konu ederek bu sürecin ardından başvuru yapmış ise de mevcut yaşam hakkı ihlali iddiasına konu asıl vaka hava harekâtı sonucu yaşanan can kayıpları ve bu harekât sonrasında yapılan ve 2014 yılında sonuçlanan soruşturma olup söz konusu son süreç sona ermiş bir soruşturmayı yeniden canlandırma çabasına yöneliktir. Başvuruculaların da formda dile getirdikleri (hatanın yanlış yorumlanması, titizlikle araştırma yapılmaması vs.) iddialar bu durumu tevsik eder niteliktedir.

15. Başvuruculaların daha önce aynı olaya ilişkin yaşam hakkı ihlali iddiasıyla başvuru yaptığı ve başvurunun reddedildiği dikkate alındığında başvurunun yaşam hakkı yönünden mükerrer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin mükerrer başvuru olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucular; somut yargısal süreçte ileri sürdükleri hususları karşılanmadığını, gerekçenin doyurucu olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, somut süreç ve insan hakları yargısı içtihadı aktarılarak somut olayın özellikleri çerçevesinde kabul edilebilirlik koşullarının değerlendirilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçelerinde yeniden soruşturma açılmamasına ilişkin kararın başvuruya konu edildiğini ifade ederek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Bir ceza soruşturmasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını taşıyan kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 18-24).

19. Somut olayda başvurucular müşteki sıfatıyla yer aldıkları ve yeniden soruşturma açılması taleplerinin reddi ile sonuçlanan yargısal süreci adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına konu ettiklerinden üçüncü kişilerin cezalandırılması istemine yönelik sürecin başvurucular açısından adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği açıktır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kadiye Encu yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN KIZILCAN

B. No: 2021/17966 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN KIZILCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17966)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Şahin KIZILCAN

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hakkâri ili, Şemdinli ilçesi, Boğazköy köyünde ikamet etmekte iken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyünü terk etmek zorunda kaldığından, can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle hâlen köyüne dönemediğinden bahisle köyde bulunan mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğunu ileri sürdüğü zararların 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini istemiyle Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına 6/12/2017 tarihinde başvuruda bulunmuş; başvurunun zımnen reddi üzerine İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

3. İdare Mahkemesi, işlemin iptaline karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi istinaf incelemesi sonucunda kararın 6/12/2016-6/12/2017 tarihleri arasındaki dönem için iptale

ilişkin kısmında hukuka aykırılık bulunmadığını, 30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki dönem için ise davanın reddine karar verilmesi gerekirken iptaline ilişkin bu kısımda hukuki isabet görülmediğini belirterek bu kısım yönünden davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 24/5/2023 tarihinde öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 23/9/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZAN ALBAYRAK

B. No: 2021/29399 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZAN ALBAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29399)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Nazan ALBAYRAK

Vekili : Av. Meryem ASİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tazmini talepli davanın görevli yargı kolunda açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir Vakıf Üniversitesinde 1/10/2003-1/9/2015 tarihleri arasında Tarih Anabilim Dalında okutman olarak görev yapmıştır. Üniversite tarafından kendisine sunulan 2015-2016 eğitim - öğretim yılına ilişkin sözleşmeyi, sözleşme ve çalışma şartlarının ağırlaştırıldığından bahisle imzalamayacağını bildirmiş; bunun üzerine iş akdi sona erdirilmiştir. Başvurucu, görevin sona ermesi yönündeki işlemin iptali ile işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının tazmini ve özlük haklarının iadesi talebiyle 17/9/2015 tarihinde İstanbul 12. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır.

3. Mahkeme, idari işlemde hukuk aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiş; bu karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun sözleşmeyi imzalamaktan imtina ettiği, sözleşmenin kendi bilgisine sunulduğu tarihten itibaren de herhangi bir hukuki yola başvurmadığı, dolayısıyla göreve devamının hukuken mümkün olmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, davanın reddi üzerine bu sefer işçilik alacaklarının tazmini talebiyle 28/12/2017 tarihinde İstanbul 17. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır. Mahkeme, dosyayı bilirkişi incelemesine göndermiş ve bu kapsamda yapılan hesaplamayı dikkate alarak 18/12/2018 tarihli karar ile davanın kıdem tazminatı alacağı yönünden kabulüne, ihbar tazminatı alacağı yönünden reddine hükmetmiştir.

5. Gerekçeli karara karşı hem başvurucu hem de davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 31. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafların iddia ve itirazlarından ayrıksı olarak yargı yolunun caiz olup olmadığı hususunda inceleme yapmış ve 24/2/2021 tarihli karar ile dava dilekçesinin usulden reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, Vakıf Üniversitelerinde çalışan öğretim görevlilerinin hukuki statülerinin belirlenmesi ve buna göre de somut uyuşmazlıkta ilgili yargı yolunun tespiti gerektiği belirtilmiş; bu kapsamda 31/12/2005 tarihli 26040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Vakıf Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliği (Yönetmelik) ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükümleri, Anayasa'nın 131. maddesi ile birlikte ele alınmak suretiyle bir inceleme yapılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, öncelikle Vakıf Üniversitelerinin 2547 sayılı Kanun'a göre kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulduğunu, dolayısıyla personelinin de kamu hukukuna tabi olduğunu belirtmiş ve her ne kadar akademik personel ile Üniversite arasında iş sözleşmesi imzalanmış olsa da akademik personelin atama tasarrufu ile göreve geldiğini, bu tasarrufun neticesinde sözleşme kurulduğunu, dolayısıyla sözleşmenin idari nitelikte olduğunu tespit etmiştir. Öte yandan Kanun'a göre akademik ve idari personelin çalışma esaslarının devlet üniversiteleri için öngörülen hükümlere tabi olduğunu belirten Bölge Adliye Mahkemesi, aylık ve diğer özlük hakları bakımından ise ilgili personelin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi olduğunu ifade etmiş ancak görevli mahkemeler konusunda açık bir düzenlemenin bulunmadığına dikkat çekmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin birçok kararında, Vakıf Üniversiteleri ile burada çalışan öğretim elemanları arasındaki uyuşmazlıkların idari yargı yerinde görülmesi gerektiğinin belirtildiğine değinen Bölge Adliye Mahkemesi, çeşitli Danıştay ve Yargıtay kararlarına da atıf yapmak suretiyle ilgili davanın idari yargıda görülmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

6. Başvurucu, nihai kararı 22/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; Vakıf Üniversitelerinde çalışmakta olan akademik personelin hukuki statüsüne ilişkin olarak mevzuatta boşluk bulunduğunu, farklı yargı mercilerince birbirine zıt kararlar verildiğini, bu alanda yaşanan karışıklığın zaman zaman adalete erişim hakkının önüne geçtiğini iddia etmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin 2008 yılından bu yana adli yargının görevli olduğuna yönelik kararlarının bulunduğunu ifade eden başvurucu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da aynı yönde kararlarının bulunduğunu, nitekim Bölge Adliye Mahkemesi kararında da uyuşmazlığın çözümü için 4857 sayılı Kanun'un refere edildiğini belirterek kendisinin dava açtığı dönemde bu davaların iş mahkemelerinde görüldüğünü ileri sürmüştür. Görevsizlik kararından sonra 60 günlük süre geçirildiği için idare mahkemesinde dava açmanın bir anlamı kalmadığını ifade eden başvurucu, idare mahkemelerinde işçilik alacaklarına karşılık gelen bir dava türünün de bulunmadığını,

kendisiyle aynı durumda bulunduğu hâlde iş mahkemesinde dava açan ve alacağına kavuşan akademisyenlerin bulunduğunu belirterek eşitlik ilkesinin, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvuruya konu davaların idari yargıda görüleceğine ilişkin birçok Uyuşmazlık Mahkemesi kararının bulunduğunu, bu yönüyle başvurulacak yargı merci noktasında bir belirsizlikten bahsedilemeyeceğini, başvurucunun iddialarının bu yönüyle açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda, işçilik alacaklarına ilişkin açılan davanın yargı yolu caiz olmadığı gerekçesiyle reddedilerek davanın esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim haklarına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

13. Mahkemeye erişim hakkı yönünden bir müdahalenin varlığının kabul edilmesinden sonra bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olup olmadığın da değerlendirilmesi gerekir. Bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlaline sebebiyet vereceğinde herhangi bir şüphe bulunmamaktadır.

14. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

15. Mahkemeye erişim hakkına yönelik bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru bir sebebe dayanma ve son olarak ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

16. Başvurucunun işçilik alacaklarına ilişkin davanın yargı yolu caiz olmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararının 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114., 115. ve 355. maddelerine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvuruculların mahkemeye erişim haklarına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur.

17. Kanuni dayanağı bulunan bir müdahalenin, ayrıca, haklı bir sebebinin bir diğer ifadeyle meşru amacının var olup olmadığının belirlenmesi de gerekmektedir. Bu kapsamda, yargılama usullerinin düzenlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi, bu suretle iyi adalet ve kamu yönetiminin de sağlanarak kamu yararının gerçekleştirilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir. Dolayısıyla usul ekonomisi ile iyi adalet ve kamu yönetimi ilkeleri gözetilerek idari işlemlerin dava konusu edilebilirliğinin belli koşullara bağlanması mümkündür (Ali Diren [1. B.], B. No: 2015/13108, 18/4/2018, § 57).

18. Somut olayda usul kurallarını yorumlayan Bölge Adliye Mahkemesinin yargı yolunun caiz olmadığı gerekçesiyle açılan davayı incelemeksizin reddetmesinin yukarıda değinilen kamu yararının gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19. Mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunan bir müdahalenin varlığı kabul edildikten sonra son olarak bu müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

20. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir husus bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

22. Başvuruya konu olayda, Vakıf Üniversitesinde okutman olarak görev yaparken iş akdi feshedilen başvurucunun işçilik alacaklarına dair adli yargıda açtığı dava idari yargının görevli olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Benzer davalar görevli yargı yerinin belirlenmesi amacıyla Uyuşmazlık Mahkemesinin önüne de gelmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarında ilgili mevzuat incelenerek Vakıf Üniversitelerindeki öğretim üyelerinin sürekli ve düzenli nitelikteki kamu hizmetinde çalıştığı, statü, göreve alınma, hak ve yetkiler gözetildiğinde İdare Hukuku kapsamında bir kamu personeli oldukları belirtilmiş; sözleşmenin feshine ilişkin üniversite işleminin idare hukuku anlamında bir idari işlem olduğu, bu idari işlemden kaynaklanan tazmin isteminin (taraflar arasındaki kıdem ve ihbar tazminatı, ücret alacakları ve kötü niyet tazminatı alacağı vb.) 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari Dava Türleri ve İdari Yargı Yetkisinin Sınırı" başlıklı 2. maddesinin (b) fıkrasında belirtilen "idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları" kapsamında idari yargı yerinde görülmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır (bkz. 29/12/2014 tarihli ve E.2014/1053, K.2014/1105 sayılı karar; 23/12/2019 tarihli ve E.2019/603, K.2019/818 sayılı karar; 23/12/2019 tarihli ve E.2019/783, K.2019/876 sayılı karar; 27/4/2020 tarihli ve E.2020/88, K.2020/187 sayılı karar; 28/5/2020 tarihli ve E.2020/92, K.2020/312 sayılı karar; 28/5/2020 tarihli ve E.2020/314, K.2020/316 sayılı karar; 26/10/2020 tarihli ve E.2020/485, K.2020/578 sayılı karar).

23. Anayasa Mahkemesinin görevi, Türk mahkemelerinin yargı yetkisini veya uyuşmazlığın hangi yargı yolu tarafından görülmesi gerektiğini belirlemek olmayıp usule ilişkin uygulamanın başvuruculların mahkemeye erişim hakkını Anayasa'ya aykırı olarak kısıtlayıp kısıtlamadığını denetlemektir.

24. Başvuruya konu olayda, Bölge Adliye Mahkemesince yukarıda atıf yapılan Uyuşmazlık Mahkemesi kararları ile ilgili mevzuat birlikte değerlendirilmek suretiyle idari yargının görevli olduğuna karar verilmiştir. Başvurucunun, başvuru formunda lehe olduğunu ileri sürdüğü Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının somut uyuşmazlığa uygulanacak hukuk

kurallarının tespitine ilişkin olduğu, aksi yönde adli yargının görevli olduğuna işaret eden bir Uyuşmazlık Mahkemesi kararı bulunmadığı gibi 2014 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde anılan davalar yönünden idari yargının görevli olduğunun belirtildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun, iş akdinin feshi işleminin iptali talebine yönelik davayı 17/9/2015 tarihinde; işçilik alacaklarına ilişkin davayı ise 28/12/2017 tarihinde açtığı gözetildiğinde başvurulacak yargı mercinin tespitinde başvurucu açısından öngörülemez bir durumun bulunmadığı görülmektedir.

25. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin ilgili mevzuat ve Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarını birlikte değerlendirmek suretiyle görevli yargı kolunun belirlenmesine ilişkin yorumun başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır.

26. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ORHAN

B. No: 2021/39795 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39795

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ORHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39795)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Orhan ORHAN

Vekili : Av. Mehmet DİNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, adli yardım talebinin reddedilmesi sonrasında istinaf başvuruharcının yatırılmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile eski eşi arasında 2014 yılında karşılıklı boşanma davası açılmış, boşanma davasına ilişkin yargılama devam ederken başvurucunun eski eşi tarafından ayrıca 26/9/2014 tarihli dilekçe ile Kayseri 5. Aile Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde mal rejiminin tasfiyesi davası da açılmıştır.

3. Mahkemece; davacı eş lehine 30/9/2020 tarihli karar ile davanın kabulüne ve dört farklı taşınmaz üzerinden toplam 2.727.099,30 TL katılma alacağına, iki farklı araç üzerinden toplam 101.500 TL katılma alacağına, bir adet okul yapımı işi sebebiyle hak ediştен dolayı 124.978,37 TL katılma alacağına, bir adet villadan dolayı da 389.024,39 TL değer artış payı alacağına hükmedilmiştir. Bunların yanı sıra ayrıca başvurucu aleyhine toplam 65.205,79 TL yargılama gideri ile 171.249,85 TL karar harcına ve 122.051,00 TL vekâlet ücreti

ödenmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; boşanma davası yönünden başvurucunun davasının reddine, eski eşinin davasının ise kabulüne hükmedildiği ve bu kararın 15/9/2015 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Mahkemece, başvurucunun C. Yapı Tekstil İnşaat Taahhüt Turizm Gıda Sanayi Limited Şirketinin (Şirket) kurucusu ve tek ortağı olduğu, mevcut dava yönünden Şirket kayıt ve belgelerinde bilirkişi incelemesi yapılmasının zorunlu olduğu, bilirkişiye ticari defter ve belgeleri yerinde inceleme görev ve yetkisinin verildiği belirtilmiştir. Ancak başvurucu tarafından ticari defterlerin sunulmadığı, mahallinde yapılan keşifte Şirkete ve ticari defterlere ulaşılamadığı, başvurucuya verilen kesin sürede de ticari defter ve belgelerin sunulmadığı hususlarına dikkat çeken Mahkeme; bu sebeple davacının iddia ettiği ve Şirkette sermaye olarak kullanıldığını belirttiği mal varlıkları ile Şirketin tek ortaklı olması sebebiyle Şirket adına kayıtlı olan mal varlıklarının Şirket aktifinde olduğunu kabul ederek bu doğrultuda hazırlanan bilirkişi raporları üzerinden hüküm kurmuştur.

4. Başvurucu, 18/11/2020 tarihli istinaf dilekçesi ile adli yardım talebinde bulunmuş; Kayseri 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin 14/10/2019 tarihli kararı ile Şirketin iflasına hükmedildiğini, bu kararın itiraz edilmeksizin kesinleştiğini belirtmiş ve kendi üzerine kayıtlı hiçbir mal ve alacak bulunmadığı gibi Şirketin de tasfiye sürecinde olduğunu ifade ederek ilgili belgeleri ve fakirlik belgesini ibraz etmiştir.

5. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 19/1/2021 tarihli ara kararı ile başvurucunun adli yardım talebini incelemiş ve itirazı kabil olmak üzere talebin reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun dilekçesi ile dosya kapsamındaki belge ve bilgilerin birlikte değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun kendisinin veya ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin kanun yolu başvuru giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olduğu kanaatine varılmadığını belirtmiş ve istinaf yoluna başvuru (nisbi) harcı ile karar harcı ve gider avansını yatırması için başvurucuya bir haftalık kesin süre vermiştir.

6. Başvurucu, anılan karara karşı itiraz etmiş ve adli yardım talebini yinelemiş ise de Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 18/2/2021 tarihli ara kararı ile ve aynı gerekçelerle itirazı kabil olmak üzere adli yardım talebinin reddine hükmetmiştir. Başvurucu anılan karara karşı da itiraz etmiş ancak itirazı Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesinin 10/3/2021 tarihli ve 2021/2 Değişik İş sayılı kararı ile kesin olmak üzere reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğu kanaatine varılmadığı hususu belirtilmekle yetinilmiştir.

7. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, başvurucunun istinaf talebine ilişkin 17/3/2021 tarihinde yaptığı incelemede ise başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmiş olması nedeniyle harca ilişkin eksikliklerin tamamlatılması gerektiği gerekçesiyle dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ancak Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 7/4/2021 tarihli kararı ile geri çevirme kararı sonrası Mahkeme tarafından başvurucuya harcı yatırması için muhtıra gönderildiğini, başvurucunun muhtıraya rağmen harcı yatırmadığı gibi davanın kabulüne dair gerekçeli karar ile geri çevirme kararını temyiz ettiğini ancak temyiz başvurusu yönünden de başvuru ve karar harcını ikmal etmediğini belirtmiş ve sonuç olarak başvurucunun istinaf ve temyiz başvuru taleplerinin reddine karar vermiştir. Karar, temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir.

9. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; Yargıtay 8. Hukuk

Dairesince yapılan inceleme neticesinde 7/4/2021 tarihli Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına hükmedilmiştir. Yargıtay kararında öncelikle başvurucunun temyiz kanun yoluna başvuru sürecindeki adi yardım talebi incelenmiş ve temyiz dilekçesine ekli olarak sunduğu belgelere göre temyiz kanun yoluna başvuru sırasında ileri sürdüğü adli yardım talebi yerinde görüldüğünden kabulüne, temyiz harç ve giderlerinden geçici olarak muaf tutulmasına karar verilerek işin esasının incelenmesine geçilmiştir. İşin esası yönünden ise adli yardım talebinin reddine dair karara itiraz edilmesi üzerine Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesince 10/3/2021 tarihinde verilen kararın kesin nitelikli olduğu, adli yardım talebinin reddi sonrası istinaf harç ve giderlerinin verilen kesin süre içinde yatırılmasına ilişkin muhtıra gereğinin yerine getirilmediği, bu sebeplerle yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddi kararı verilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 14/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; üzerine kayıtlı taşınmaz veya araç kaydının bulunmadığını, dost ve akrabalarının yardımıyla hayatını idame ettirdiğini, bu kapsamda istinaf başvuru harcını ödemekten yoksun olduğuna ilişkin tüm bilgi ve belgeleri dosyaya ibraz ettiği hâlde hiçbir gerekçe ortaya koyulmaksızın genel geçer ve şablon bir ifade kullanılarak adli yardım talebinin reddedildiğini, böylece istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru imkânının elinden alındığını iddia etmiştir. Yargıtay tarafından yapılan incelemede adli yardım talebinin kabul edildiğini belirten başvurucu, adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlarda hiçbir açıklama yapılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının, etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Başvurucunun ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı başlığı altında değerlendirilmiştir.

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi neticesinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun önce adli ardım talebi reddedilmesinin, sonrasında da istinaf başvuruharcını yatırmadığı gerekçesiyle istinaf talebinin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği görülmektedir. Bu kapsamda müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaç taşıma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

16. Başvuru konusu olayda adli yardım talebinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. ve devamı maddelerinde öngörülen şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle Mahkemece reddedildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

17. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını

ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucuların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

18. Adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

19. Tarafların dava açarken veya yargılama sırasında harç, gider avansı gibi yargılama giderlerini ödemek zorunda bırakılmasına yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri disipline etmeye yönelik orantılı müdahaleler meşru görülebilir. Ancak bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, §§ 61, 62).

20. Öte yandan temel hak ve özgürlükleri korumak öncelikle yargılama makamlarının görevi olduğundan ve maddi olguları değerlendirmek noktasında bu makamlar Anayasa Mahkemesine göre daha elverişli konumda bulunduklarından, yargılama makamlarının kararlarında gösterdikleri gerekçeler ölçülülük incelemesinde büyük önem taşır.

21. Başvuruya konu davada Bölge Adliye Mahkemesince adli yardım talebinin reddedilmesi üzerine başvurucu tarafından gerekli harç ve masraflar yatırılamadığı için başvurucunun istinaf talebi reddedilmiş; temyiz incelemesinde ise adli yardım talebi kabul edildiği hâlde istinaf talebinin harç ve giderler yatırılmadığı için reddi yönündeki kararın onanmasına hükmedilmiştir.

22. Ölçülülük incelemesinde öncelikle değerlendirilmesi gereken hususlar yapılan müdahalenin elverişlilik ve gereklilik kriterlerini sağlayıp sağlamadığına ilişkindir. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

23. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderleri ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli farklılık bulunmaktadır.

Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 51).

24. Dava açılırken kişiler harç ve gider avansını peşin ödemekle yükümlü tutulmasına karşın söz konusu yargılama masraflarının kısmen veya tamamen dava sonunda ödenmesi durumu gereksiz yere dava açılmasının önlenmesi amacına hizmet etmeyebilir. Kanun koyucu tarafların davanın hangi aşamasında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü olduklarını belirlemede takdir yetkisine sahiptir. Nitekim kanunda davacı tarafça başvuru ve maktu harcın peşin, nispi karar harcının da dörtte birinin peşin olarak ödenmesi, yine belirli miktarda gider avansının davanın başında alınması öngörülmek suretiyle mahkemeye erişim hakkı bağlamında araç ve amaç arasında adil bir denge kurulmaya çalışılmıştır.

25. Ekonomik ve sosyal durumları itibarıyla yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kişilerin sözü edilen masrafları davanın başında ödemekle yükümlü tutulmaları ya da yargılama sürecinde masraf gerektirecek nitelikteki delillerin dosyaya celbedilmesi için ödeme yapmak zorunda bırakılmaları mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Yukarıda açıklandığı gibi adli yardım kurumunun tarafların talep ve delillerini ileri sürme, iddialarını ispat etme imkânlarını kolaylaştırarak bu suretle yargısal sürece etkili bir şekilde katılımlarını sağladığı, böylece mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi daha dengeli hâle getirdiği anlaşılmaktadır.

26. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet oluşturup oluşturmadığı, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterliliğinin de değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

27. Somut olayda başvurucunun adli yardım talebi Bölge Adliye Mahkemesinin ara kararı ile reddedilmiştir. Başvurucu, adli yardım talep ettiği istinaf dilekçesinde, kurucusu olduğu Şirket üzerinden yapılan inceleme neticesinde Şirket adına kayıtlı malvarlığının ticari defterler ibraz edilmediği için aktif malvarlığına dahil edildiğini, ancak Şirketin iflas ettiğini ve tasfiye sürecine girdiğini belirtmiş; iflasa ilişkin mahkeme kararı ile kendi üzerine kayıtlı herhangi bir malvarlığı olmadığına ilişkin belgeleri ve muhtarlıktan alınan fakirlik belgesini de dava dosyasına ibraz etmiştir. Başvurucunun mevut davranışının, yargılamanın taraflarca hazırlama ilkesine uygun olarak yürütüleceği gerçeğine ve adli yardım talebinde bulunan kişinin mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunma zorunluluğuna uygun olduğu görülmektedir. Yargılama sürecinde davacı eski eşin iddiasının başvurucunun mal kaçırdığı yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece yapılan değerlendirmede ise başvurucunun üzerinde görünen tüm taşınır ve taşınmazların 3. kişilere ya satış ya da devir yoluyla intikal ettirildiği tespit edilmiş ancak iflasa ilişkin mahkeme kararı ve güncel malvarlığı üzerinden hiçbir inceleme yapılmadan matbu gerekçelerle adli yardım talebinin reddedildiği anlaşılmıştır.

28. Aile Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvurucunun söz konusu tutarı

ödemesi hâlinde kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştireceği iddiasını desteklemek için sunduğu belgelere itibar edilmediği görülmektedir. Öte yandan Yargıtayca yapılan inceleme neticesinde ise öncelikle başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verildiği ve sonrasında temyiz itirazlarının reddedildiği anlaşılmaktadır. Dosya kapsamı bir bütün olarak ele alındığında başvurucunun talep ve itiraz aşamalarında ileri sürdüğü iddialarına ayrıca ve açıkça cevap verilmeksizin matbu gerekçelerle adli yardım talebinin reddi kararı ile mahkemeye erişime yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak yönünden gerekli ve orantılı olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu durumun başvurucu üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ve yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, maddi/manevi tazminat ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine (E.2021/26) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ SEVİN

B. No: 2021/41453 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41453

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ SEVİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41453)

Karar Tarihi:12/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Aziz SEVİN

Vekili : Av. Mehmet SAĞLAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, lisanslı harita ve kadastro mühendisliği bürosuna yerleştirilecek hak sahiplerinin belirlenmesine ilişkin sınavın mahkeme kararı ile iptali üzerine büroların kapatılması yönündeki idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (idare) tarafından Türkiye genelinde açılması planlanan lisanslı harita ve kadastro mühendisliği bürosuna yerleştirilecek 551 hak sahibinin belirlenmesi için 11/10/2009 tarihinde Anadolu Üniversitesi vasıtasıyla sınav yapılmıştır. 1.137 kişinin katılım gösterdiği sınav neticesinde başvurucu da dâhil 368 kişi yerleştirmeye hak kazanmış, 314 kişi de tercihlerine yerleştirilerek bürolarını açmış ve çalışmaya başlamıştır.

3. Sınava giren ve başarısız sayılmasına karar verilen A.M.C. sınavın iptali talebiyle dava açmış; Ankara 9. İdare Mahkemesi tarafından görülen yargılama neticesinde 11/2/2011 tarihli karar ile sınavın tamamının iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde; sınav

kılavuzunun 4.4'üncü maddesinde bir yanlış cevabın 0,25 doğru cevabı iptal ettireceği belirtilmesine rağmen sınavı hazırlayan Anadolu Üniversitesinin sehven sınav soru kitapçığının genel açıklamalar kısmının 8. maddesine "Yanlış cevaplarınız dikkate alınmayacaktır. Bu nedenle kitapçıktaki tüm sorular için size doğru gelen seçeneği işaretleyerek cevapsız soru bırakmamanız yararınıza olacaktır." şeklinde bir ibare eklediği, bu hususun sınav başlamadan önce adaylara hatırlatıldığı, uygulama sonucunda adaylar arasında eşitliğe aykırı olarak bazı adayların (%68,51) tüm sorulara cevap vermesine rağmen bazı adayların (%31,49) tüm sorulara cevap vermeyerek kılavuz ile sınav kitapçığının arasındaki çelişki nedeniyle mağdur edildiği belirtilmiştir.

4. Ankara 9. İdare Mahkemesince verilen iptal kararı üzerine idarece bir yandan yürütmenin durdurulması talebiyle temyize başvurulmuş; diğer yandan da 9/5/2011 tarihli işlemin ve Lisanslı Büro Komisyonu kararıyla lisans sınavının iptaline, lisans sınavında geçerli başvurusu olan adaylarla sınavın tekrarına, anılan kararın temyiz edilmesi nedeniyle faaliyette olan büroların sınav tekrarı sonrasındaki yerleştirme işlemine kadar çalışabileceklerine karar verilmiştir.

5. Ankara 9. İdare Mahkemesinin sınavın iptaline yönelik kararı temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek 27/12/2012 tarihinde kesinleşmiştir. Bunun üzerine idarece 28/3/2013 tarihli işlem ile lisanslı harita ve kadastro mühendislik bürolarının faaliyetlerinin 29/3/2013 tarihi mesai bitimi itibarıyla durdurulmasına, 1/4/2013 tarihine kadar alınan ve hâlihazırda devam eden iş ve işlemlerin mevzuat gereği on gün içinde 10/4/2013 tarihine kadar sonuçlandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, bu kararın iptali ve manevi tazminat ödenmesi istemiyle Ankara 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde dava açmıştır.

6. İdare Mahkemesi 25/12/2013 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun lisans almasını sağlayan sınavın tamamının iptaline karar verildiği ve bu kararın Danıştay incelemesinden geçerek kesinleştiğini belirtmiş; dava konusu idari işlem ile de geçmişe etkili olarak hukuk düzeninden çıkarılan sınavın yapılmasından önceki hukuki durumun yeniden tesis edildiği tespitini yapmıştır. Yargı kararını uygulamak zorunda olan idarece tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirten İdare Mahkemesi, dolayısıyla hukuka uygun işlem nedeniyle başvurucu tarafından uğranıldığı belirtilen zararın tazminine karar verilmesine de olanak bulunmadığını hüküm altına almıştır. Davanın reddi kararı temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek 15/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Öte yandan başvurucunun açtığı iptal davası Mahkeme nezdinde inceleme aşamasındayken idarece 1/12/2013 tarihinde tekrar sınav açılmış ancak başvurucu bu sınava girip girmediğine dair bireysel başvuru kapsamında bir bilgi vermemiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 24/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; büroların kapatılması yönünde tesis edilen işlem nedeniyle idari istikrar ilkesi, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerinin ihlal edildiğini, lisanslı harita ve

kadastro bürolarının kamu hizmeti niteliği taşıyan faaliyetler yerine getirdiklerini, yıllık işlem hacimlerinin çok yüksek olduğu gözetildiğinde hem kamusal hem de bireysel olarak ciddi bir maliyetin ortaya çıktığını, bu kapsamda hizmetin sürekliliğinin büyük önem arz ettiğini belirtmiştir. Sınavın iptaline yönelik kararın doğrudan kendisinin sınavda başarısız olduğu anlamına gelmediğini ifade eden başvurucu, bu kapsamda idarenin 2011 yılında verdiği karar gibi yapılacak yeni sınavın sonuçları belli oluncaya kadar mevcut büroların faaliyetine devam etmesi yönünde işlem tesis etmesinin daha hakkaniyetli olacağını iddia etmiştir. Başvurucu, idari işlemin iptaline ilişkin yargılamada bu yöndeki iddia ve itirazları yönünden hiçbir inceleme yapılmaksızın davanın reddi kararı verildiğini ileri sürmüştür. Yeni sınavın ne zaman yapılacağının dahi belli olmadığını, bürosunu açmasının üzerinden üç yıl geçtikten sonra bir anda işsiz kaldığını, idarenin hatalı işlemleri nedeniyle iptal edilen sınav sonucunda hem kendisinin hem de ailesinin ciddi sıkıntıya girdiğini ve manevi zarara uğradığını, ağır hizmet kusuru gözardı edilerek tazminat talebinin reddi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Kendisiyle bire bir aynı durumda bulunan başka bir davacının açtığı tazminat davasında talebin kabul edildiğini belirten başvurucu, farklı kararlar verilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği hususunda ilgili mevzuat ve somut olayın kendine özel koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiş, idare ile yapmış olduğu yazışma da görüşe eklenmiştir. İdare tarafından Bakanlığa gönderilen yazıda ise özetle İdare Mahkemesince sınavın tamamının iptaline karar verildiği, bu doğrultuda tesis edilen işlemin de mahkeme kararının uygulanmasından ibaret olduğu, dolayısıyla manevi tazminattan da sorumlu tutulamayacağı ifade edilmiştir.

12. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında sınavın iptalinin bireysel sonuçlar doğurması gerektiğini, bu doğrultuda her bir aday yönünden yeniden inceleme yapılarak sonuca varmak yerine herkesin sınavının geçersiz olduğu kabul edilerek büroların kapatılması yönünde tesis edilen işlemin mahkeme kararının uygulanması olarak yorumlanamayacağını zira Danıştayın da benzer bir konuda bu yönde verilmiş kararının bulunduğunu belirtmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü somut olayın ve hukuk kurallarının hatalı değerlendirildiği, benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verildiği, buna dair iddia ve itirazlarının ise gerekçeli kararda karşılanmadığı hususlarına ilişkindir. Bu kapsamda başvurunun gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli

gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Somut olayda başvurucunun lisans almaya hak kazandığı sınavın tamamının iptali üzerine idarece bu sınava istinaden verilen lisanslar iptal edilmiş ve büroların faaliyetlerinin durdurulmasına karar verilmiştir. İdare Mahkemesince yapılan yargılamada idari işlemin iptali kararının geçmişe dönük sonuç doğurması gerektiği, bu yönüyle anılan işleme bağlı olarak tesis edilen sair işlemlerin de ortadan kaldırılmasının yargı kararlarının uygulanmasının bir gereği olduğu belirtilmiş ve davanın reddine hükmedilmiştir.

18. Başvurucu; yargılamanın her aşamasında idarenin hatalı eylem ve işlemi nedeniyle sınavın iptal edildiğini, bu noktada kendisine atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığını, öte yandan hatalı idari işleme güvenerek mesleğinin gereği olarak büro açtığını, üç yıldır mesleğini icra etmekteyken hatalı işlemin yargı kararı ile ortadan kaldırılması üzerine bir anda işsiz kaldığını belirterek manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvurucunun sınavın her bir aday yönünden münferiden ve yeniden değerlendirilmesi gerektiğini zira sınavın iptaline dair mahkeme kararında belirtilen nedenlerin (bkz. § 3) herkes yönünden sınavın başarısız sayılması anlamına gelmediğini ileri sürdüğü görülmektedir. Buna mukabil Mahkemenin kararında ise sınavın niçin iptal edildiği, idarenin hatalı bir işleminin olup olmadığı, hatalı işlemin sonuçlarından dolayı başvurucunun bir zararının olup olmadığı hususlarının hiçbir şekilde tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Mahkeme, sınavın iptaline ilişkin idari işlemin yargı kararının yerine getirilmesinden ibaret olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

19. Sonuç olarak yukarıda izah edilen hususlar da gözetildiğinde başvurucunun iddia ve itirazlarının uyuşmazlığın sonucu ile doğrudan ilgili olduğu değerlendirilerek anılan itirazların yargı mercileri tarafından incelenmesi, ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekmektedir. Ancak Mahkemenin bu iddia ve itirazlarla ilgili herhangi bir değerlendirme de yapmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle Mahkemenin gerekçesi, sınavın iptaline ilişkin yargı kararının gereği gibi uygulandığıyla sınırlı olup bu sınavın idarenin hatası sebebiyle iptal edilip edilmediğiyle, bir hata varsa bunun hizmet kusuru sayılıp sayılamayacağıyla ve bu iptalin başvurucu yönünden doğurduğu sonuçlarla ilgili bir değerlendirme içermemektedir. Karar temyiz edilmişse de temyiz mercii de kararı onamakla yetinmiş, söz konusu eksiklik temyiz aşamasında da giderilememiştir. Bu itibarla başvurucunun uyuşmazlığın sonucuyla ilgili iddialarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2013/641, K.2013/2079) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; sınavın iptaline yönelik mahkeme kararının kendisinin sınavda başarısız olduğu anlamına gelmeyeceğini, bu kapsamda idarenin 2011 yılında verdiği karar gibi yapılacak yeni sınavın sonuçları belli oluncaya kadar mevcut büroların faaliyetine devam etmesi yönünde işlem tesis etmesinin hakkaniyete daha uygun olacağını, idari işlemin iptaline ilişkin yargılama sırasında talepleri yönünden hiçbir inceleme yapılmadan davanın reddedildiğini, bürosunu açmasının üzerinden üç yıl geçtikten sonra kapatılması yönünde tesis edilen işlem nedeniyle çalışamadığını, ağır hizmet kusuru gözetilmeden tazminat talebinin reddi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, kendisiyle aynı durumda bulunan başka bir kişinin açtığı tazminat davasının kabul edildiğini, çelişkili kararlar verilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Başvurucunun şikâyetinin özü; yargılama merci tarafından somut olayın ve hukuk kurallarının hatalı değerlendirilmesi, benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verilmesi ve buna dair iddia ve itirazlarının ise gerekçeli kararda karşılanmaması hususlarına ilişkindir. Bu kapsamda başvurunun gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

3. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

4. Anayasa’nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

5. Somut olayda, idare mahkemesi tarafından başvurucunun esaslı iddialarının ele alındığı, iddia ve itirazları incelenmek suretiyle bir sonuca varıldığı görülmektedir. Temyiz merci tarafından da idare mahkemesince verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmıştır. Dolayısıyla yargı mercilerinin kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

6. Sonuç olarak başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk kararına da katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Yılmaz AKÇİL

MUSTAFA MARUL

B. No: 2021/42753 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42753

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA MARUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42753)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Mustafa MARUL

Vekili : Av. Elvan BAĞ CANBAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacaklarının tazmini talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 13/12/2007-16/8/2011 tarihleri arasında Cihan Medya Dağıtım Anonim Şirketi (Şirket) nezdinde gazete ve dergi dağıtım görevlisi olarak çalıştığını belirterek haksız fesih nedeniyle ödenmeyen işçilik alacaklarının tazmini talepli alacak davası açmıştır.

3. Davalı Şirket Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredilmeden önce 31/7/2015 tarihi itibarıyla Kocaeli 6. İş Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanan davada Mahkeme 12/7/2017 tarihli karar ile davanın kabulüne hükmetmiştir.

4. Davalı Şirket tarafından gerekçeli karara karşı istinaf kanun yoluna gidilmiştir. İstinaf dilekçesinde, 29 Ekim 2016 tarihli ve675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 16. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca davanın, dava şartı yokluğundan reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 8/3/2021 tarihli kararı ile istinaf başvurusunun kabulüne hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde 27/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 17/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında KHK'ya yer verilmiştir. Bu kapsamda 668 sayılı KHK gereği Şirket'in kapatıldığı, 670 sayılı KHK gereği de sicil kaydının 24/8/2016 tarihinde ticaret sicilinden resen terkin edildiği belirtilmiştir. 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi doğrultusunda davanın dava şartı yokluğundan reddedilmesi gerektiğini belirten Bölge Adliye Mahkemesi, anılan madde uyarınca başvurucunun ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceğini, idari başvuru üzerine de idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabileceğini belirtmiştir.

6. Nihai karar 2/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davasının esası hakkında bir inceleme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının, etkili başvuru hakkının, gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; davalı Şirket'in 668 sayılı KHK ile kapatıldığını, bu kapsamda ilgili mevzuat gereği başvurucunun idari yargıda dava açması gerektiği hâlde başvuru yollarını usulüne uygun tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğunu belirtmiştir. Davanın esasının incelenmeksizin reddine ilişkin kararının dayanağını 675 sayılı KHK'nın oluşturduğuna dikkat çeken Bakanlık, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği hususunda ilgili mevzuat, olayın kendine özgü koşulları ile Anayasa Mahkemesi içtihadının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun davanın esası hakkında bir sonuca varılmamasına yönelik şikâyetinin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut olayda başvurucunun işçilik alacaklarının tazmini talebiyle açmış olduğu davasının esası hakkında bir inceleme yapılmadığından mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

12. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple

müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

13. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

14. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

15. Somut olayda Şirket bünyesinde çalışan başvurucunun işçilik alacağı istemiyle açmış olduğu davanın Şirketin KHK ile kapatıldığından bahisle 670 sayılı KHK'nın 5. maddesi gereği dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmiştir.

16. 668 sayılı KHK ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması FETÖ/PDY gibi terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan bazı gazete ve dergiler ile yayınevi ve dağıtım kanalları kapatılmıştır. Ancak ekli (3) sayılı liste incelendiğinde kapatılan dağıtım şirketleri arasında Cihan Medya Dağıtım Anonim Şirketinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. TMSF'nin 8/11/2023 tarihli yazısında da Şirketin tüzel kişiliğinin devam ettiği bildirilmiştir.

17. Bölge Adliye Mahkemesi, şirketin KHK kapsamında kapatıldığından bahisle 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu gerekçesiyle davayı reddetmişse de Şirketin kapatılmadığı açıktır. Mahkemenin somut olgularla açık bir çelişki arz eden bu değerlendirmesine dayanılarak mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma

ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi/manevi tazminat ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesine (E.2018/1563, K.2021/283) iletilmek üzere Kocaeli 6. İş Mahkemesine (E.2015/437, K.2017/744) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZAR ACEMOĞLU

B. No: 2021/54737 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54737

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZAR ACEMOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54737)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Nazar ACEMOĞLU

Vekili : Av. Şirin ÇİTE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işe iade davasının, fesih bildiriminden itibaren süresinde açılmadığı için reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 21/2/2019 tarihinden itibaren Hayata Destek Derneğinde çalışmaya başlamış; 30/6/2020 tarihi itibarıyla iş akdi sona erdirilmiştir. 10/6/2020 tarihli fesih bildiriminde "Hayata Destek Derneği ünvanlı işyerimizde 21.02.2019 tarihinden beri Saha Çalışanı pozisyonunda çalışmaktasınız. Çalıştığınız projenin sona ermesi nedeniyle iş sözleşmenizin yenilenmeyeceğini ve 30.06.2020 tarihi itibarıyla işten çıkışınızın gerçekleşeceğini tarafınıza tebliğ ederiz." şeklinde bir gerekçeye yer verilmiş ve bu bildirim aynı tarihte başvurucuya tebliğ edilmiştir.

3. Başvurucu 28/8/2020 tarihinde işe iade davası açmıştır. Dava dilekçesinde; çalıştığı süre boyunca kendisi ile iki defa sözleşme imzalandığını ve çalışmasından memnun olunduğunun belirtildiğini, tarafına işten çıkartılacağı yönünde bir bildirim yapılmadığını, esasen objektif sebepler olmaksızın belirli süreli iş sözleşmesi imzalandığını, ilgili mevzuat gereği bu

sözleşmenin belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğunu, kendisinin de iş güvencesine tabi olduğunu belirterek feshin geçersiz olduğunu ve kötü niyetle yapıldığını ileri sürmüştür.

4. İşveren ise cevap dilekçesinde başvurucunun belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştığı için iş güvencesine tabi olmadığını, öte yandan iş akdinin haklı nedenle feshedildiğini ileri sürmüştür. Cevap dilekçesine ekli olarak başvurucunun taraf olduğu ve resepsiyonist olarak görev alanının belirlendiği belirli süreli iş sözleşmeleri ibraz edilmiştir. Bunlardan ilkinde çalışma süresinin 21/2/2019-31/12/2019 tarihleri arasında; ikincisinde 1/1/2020-30/6/2020 tarihleri arasında olduğu kararlaştırılmıştır.

5. İstanbul Anadolu 6. İş Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada, hak düşürücü sürenin geçirildiği gerekçesiyle davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya fesih bildiriminin 10/6/2020 tarihinde tebliğ edildiği, bu tarihten itibaren işe iade davasının ön şartı olan arabulucuya bir ay içinde başvurulması gerekirken24/7/2020 tarihinde başvurulduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu, karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; her sözleşme yenilendiğinde kendisine birtakım belgeler imzalatıldığını, fesih bildiriminin de bu belgeler arasında olduğunu, bir aylık sürenin sözleşmenin bittiği tarihten itibaren başlaması gerektiğini, öte yandan her ne kadar sözleşme belirli süreli iş sözleşmesi olarak imzalanmış ise de yine Yargıtayın yerleşik içtihadı kapsamında somut olayın koşulları gözetildiğinde belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğunu, bu kapsamda fesih bildiriminin de ilgili mevzuat gereği taşıması gereken nitelikleri içermediğini, bildirimde feshe dayanak hiçbir gerekçenin yer almadığını, dolayısıyla geçerli bir feshin ve bildirimin yapılmadığını ileri sürmüştür.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 47. Hukuk Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde 24/3/2021 tarihli karar ile arabuluculuk yoluna hak düşürücü süre içinde başvurulmadığı değerlendirilerek başvurucunun istinaf talebi reddedilmiş; karar temyiz yolu açık olmak üzere verilmiştir.

8. Başvurucu; temyiz talebinde bulunmuşsa da talebi, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/6/2021 tarihli kararı ile uyuşmazlığın temyizi kabil nitelikte olmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

9. Başvurucu vekili, nihai hükmü 5/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, sözleşmenin belirli süreli iş sözleşmesi olarak imzalanması nedeniyle bir aylık sürenin, sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla başlaması gerektiğini, zira bu tip sözleşmelerde esasen fesih bildirimine gerek olmadığını, öte yandan her ne kadar sözleşme belirli süreli iş sözleşmesi olarak imzalanmış ise de yine Yargıtayın yerleşik içtihadı kapsamında somut olayın koşulları gözetildiğinde belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğunu, bu kapsamda fesih bildiriminin de ilgili mevzuat gereği taşıması gereken nitelikleri içermediğini, bildirimde feshe dayanak hiçbir gerekçenin yer almadığını, dolayısıyla geçerli bir feshin ve bildirimin yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, hukuki dinlenilme hakkının, savunma hakkı ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun açtığı işe iade davası süre aşımı nedeniyle esasa girilmeden reddedilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Somut olayda, işe iade talebiyle açılan davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

14. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaca dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

15. Başvurucunun açtığı işe iade davasının hak düşürücü süre içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Mahkeme kararının 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesine dayandığı görülmektedir. Uyuşmazlık söz konusu kanun maddesinin yorumu ile somut olay kapsamında nasıl değerlendirilmesi gerektiği noktasında toplanmaktadır. Bu kapsamda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

16. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle hukuki belirlilik ve istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (birçok karar arasından bkz. Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

17. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46). Diğer taraftan başvuruculların yargısal süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

18. Ölçülülük ilkesi; öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye

elverişli olmasını, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını ve bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin ölçülü olduğundan söz edilemez (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda dava açma süresinin, hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66).

20. Başvuruya konu olayda, uyuşmazlığın esası, işe iade davası açmanın ön şartı olan arabulucuya başvuru için öngörülen bir aylık hak düşürücü sürenin fesih bildiriminin tebliğinden itibaren mi yoksa feshin gerçekleştiği tarihten itibaren mi başlayacağı hususuna ilişkindir. Bu noktada işe iade davasına konu sözleşmenin türünün tespiti, fesih için izlenecek usulün belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Zira mevcut başvuruda tartışma konusu olan belirli süreli iş sözleşmesi ile belirsiz süreli iş sözleşmesi arasında özellikle, sözleşmenin sona erme zamanı, bildirimli fesih hakkının bulunup bulunmaması ve iş güvencesinden yararlanma bakımından esaslı farklılıklar vardır.

21. 4857 sayılı Kanun uyarınca belirli süreli iş sözleşmesinin varlığından söz edilebilmesi için, iş sözleşmesinin süreye bağlanmış olması yanında, objektif nedenlerin bulunması şartı aranmıştır. Belirli süreli iş sözleşmesinin bu şartları taşıdığı tespit edildiği takdirde buna tabi işçinin iş güvencesi hükümlerinden faydalanması söz konusu olmayacak ve bu çerçevede işe iade davası açma hakkı bulunmayacaktır. Öte yandan -Yargıtay kararlarında da ısrarla vurgulandığı gibi- sadece taraflarca yapılan niteleme, sözleşmenin, belirli süreli iş sözleşmesi olduğunun kabulünde yeterli değildir. Objektif koşulların varlığının yargı mercilerince ayrıca araştırılması gereklidir. Şayet aranan koşullar karşılanmamış ise sözleşme, belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde kabul edilecek ve bu kapsamda -diğer şartların da mevcudiyeti halinde- işçi, iş güvencesi hükümlerinden yararlanabilecektir (bkz. [kapatılan] Yargıtay22. Hukuk Dairesinin 15/12/2016 tarihli ve E.2016/29567, K.2016/27829 sayılı; 2/7/2018 tarihli ve E.2018/7976, K.2018/16320 sayılı; 23/11/2017 tarihli ve E.2017/44172, K.2017/26494 sayılı; 21/2/2017 tarihli ve E.2017/1834, K.2017/3063 kararları).

22. Somut olayda, Mahkeme dosyasına sunulan belgelerden anlaşıldığı kadarıyla başvurucu ile işveren arasındaki sözleşme belirli süreli iş sözleşmesi olarak hazırlanmıştır. Ancak başvurucu dava dilekçesinde ve yargılama sürecinde sözleşmenin, belirli süreli iş sözleşmesi için aranan objektif şartları taşımadığını, bu nedenle belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğunu, buna mukabil usulüne uygun şekilde süreli fesih yapılmadığı gibi şayet yapılmış olsa dahi Yargıtay içtihadına göre objektif esasları taşımadığı için belirsiz süreli olarak kabulü gereken sözleşmelerde, arabulucuya başvuru süresinin, sözleşmenin sona erdiği tarihten itibaren hesaplanması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvuruya konu yargılamada ise anılan ayrıma yönelik yargı mercilerince ayrıca ve açıkça bir inceleme yapılmadığı görülmektedir.

23. Başvurucunun ilk iş sözleşmesi 21/2/2019-31/12/2019 tarihleri arasında; ikinci iş sözleşmesi 1/1/2020-30/6/2020 tarihleri arasında geçerli olacak şekilde imzalanmış; buna

rağmen işveren tarafından 10/6/2020 tarihinde bir bildirim düzenlenerek sözleşmenin yenilenmeyeceği ve 30/6/2020 tarihinde işten çıkışın yapılacağı belirtilmiş; Sosyal Güvenlik Kurumuna da (Kurum) sözleşmenin belirli süreli iş sözleşmesinin sona ermesi nedenini içeren (5) numaralı kod gereği sona erdirildiği bildirilmiştir. Yargı mercilerince bu bildirimin fesih bildirimi olarak kabul edildiği ve arabulucuya başvuru süresinin 10/6/2020 tarihi itibarıyla başlatıldığı görülmektedir. Öte yandan başvurucu, bu bildirimin süreli fesihte yer alan bildirim niteliği taşımadığını ileri sürmektedir. Zira davalı işveren hem iş sözleşmesinde hem fesih bildiriminde hem de yargılama sürecinde sözleşmenin belirli süreli iş sözleşmesi niteliğinde olduğunu savunmuş ve yapmış olduğu bildirimde de sözleşmenin belirlenen tarihte sona ereceğini başvurucuya iletmiştir.

24. Belirli süreli iş sözleşmesi düzenleyerek taraflar, fesih iradelerini, sürenin sonuna kadar askıya aldıklarını ve belirlenmiş süre içinde bildirimli fesih hakkının bulunmadığını kabul etmektedirler. Öte yandan objektif nedenler bulunmamasına rağmen iş sözleşmesinin taraflarca bir süreye bağlanması durumunda, ilişkinin baştan itibaren belirsiz süreli iş sözleşmesine dayandığı değerlendirilmektedir. Bu noktada dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı önem arz etmektedir. Yargıtayın buna ilişkin vermiş olduğu kararlara bakıldığında, işçinin, işveren tarafından sürenin sona ermesiyle sözleşmenin sona erdiği yönünde yapılan bildirimin akabinde bir aylık hak düşürücü süre içerisinde işe iade davası açabileceği belirtilmiştir. Buna göre hak düşürücü sürenin başlangıç anı, iş sözleşmesi sona erdiği andan itibaren belirsiz süreli sözleşmeye dönüştüğü için işverence bildirim süresine uyulmadan yapılan bir fesih anlamı kazanan bildirimin yapıldığı tarih, sürenin başladığı tarih olarak kabul edilmiştir (bkz. Yargıtay (kapatılan) 22. Hukuk Dairesinin 15/12/2016 tarihli ve E.2016/29567, K.2016/27829 sayılı kararı; 2/7/2018 tarihli ve E.2018/7976, K.2018/16320 sayılı kararı; Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 6/12/2016 tarihli ve E.2016/29892, K.2016/20549 sayılı kararı; 6/12/2016 tarihli ve E.2016/29891, K.2016/20548 sayılı; 17/11/2016 tarihli ve E.2015/35903, K.2016/20281 kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 25/4/2016 tarihli ve E.2015/30077, K.2016/10271 sayılı kararı; 5/11/2015 tarihli ve E.2015/21029, K.2015/31409 sayılı kararı).

25. Daha önce de ifade edildiği üzere dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Müdahalenin ölçülülüğü değerlendirilirken ilgili yasal düzenlemelerle birlikte somut olayın koşulları ve başvurucunun tutumu da gözönünde bulundurulmalıdır (Ahmet Ersoy ve diğerleri, B. No: 2014/4212, 5/4/2017, § 50). Dava açma süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken dava ile elde edilecek hakkın niteliği, davanın konusu ve kişinin dava hakkının doğduğunu öğrenme imkânına sahip olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulmalıdır (Yaşar Çoban, § 65).

26. Öte yandan yargı mercilerince dava açma süresinin tespitinde belirleyici rol oynayan sözleşme türünün tespiti ve bu kapsamda da başvurucunun, fesih bildiriminin, belirsiz süreli fesihlerde söz konusu olan kanunda öngörüldüğü şekliyle bir bildirim niteliği taşımadığı iddialarına ilişkin -başvurucunun tüm itirazlarına rağmen- ayrıca ve açıkça bir değerlendirme yapmadığı, bu şekliyle davanın süre aşımından reddedilmesinin başvurucu üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Anayasa Mahkemesinin yukarıda aktarılan değerlendirmesi ve vardığı sonuç yalnızca mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleye ilişkin olup davanın esasına ilişkin bir unsur içermediği gibi dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğine dair bir tespit de içermemektedir.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 6. İş Mahkemesine (E.2022/522, K.2020/710) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.Ş. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/58260 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58260

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E. Ş. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58260)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1.E.Ş.

2.G.Ş.

3.Ö.E.Ş.

Vekili : Av. Esra DENİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Tıbbi müdahaleye maruz kalan ikinci başvurucu birinci başvurucunun eşi, üçüncü başvurucunun babasıdır. İkinci başvurucu 2008 yılının Mart ayında Bakırköy Devlet Hastanesi Nöroşirüji bölümüne sol kolunda uyuşma ve sırt bölgesinde sürekli ağrı şikâyetiyle başvurmuştur. Muayenesini gerçekleştiren doktor M.D.nin önerisiyle 26/3/2008 tarihinde özel bir hastanede boyun fıtığı ameliyatı olmuş ve ertesi gün taburcu edilmiştir. Başvurucunun ameliyat sonrası dengesizlik, uyuşma ve idrar/dışkı tutamama şikâyeti ile

farklı bir özel hastaneye müracaatı üzerine farklı tarihlerde üç MR çekilmiştir.

3. İkinci başvurucu, tıbbi müdahale nedeniyle uğradığı maddi zararların tazmini talebiyle hastane ve tıbbi müdahaleyi gerçekleştiren doktora karşı Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 4/11/2009 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde ikinci başvurucu; MR sonuçlarını incelettiği doktorların kendisine ameliyat nedeniyle omurilik sinirlerinin kalıcı olarak hasar gördüğünü söylediğini, ameliyatına doktor M.D.nin girdiğini ancak ameliyat sonrası belgelerde aynı hastanede çalışan tanımadığı bir doktorun imzasının yer aldığını ifade etmiştir. Anılan dava başvurucular tarafından Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan manevi tazminat ve destekten yoksun kalma tazminatı talepli davayla birleştirilerek görülmüştür.

4. Yargılama sürecinde düzenlenen ATK 2. İhtisas Dairesinin 4/11/2013 tarihli raporunda; fıtıklaşmış diskin çıkartılması ve disk protezi konulma ameliyatının tıbbi normlara uygun olduğu belirtilmiştir. Raporda; kişide herhangi bir sinir hasarı tespit edilmediği, omurga ameliyatlarından sonra ağrının devam etmesinin beklenebilir bir yakınma olduğu, ilgili doktora atfı kabil bir kusur tespit edilmediği ifade edilmiştir.

5. Başvurucular anılan rapora itiraz dilekçelerinde; Mahkemece başvurucunun geçici veya kalıcı iş göremezlik durumunun tespiti amacıyla rapor düzenlenmesi talep edildiği hâlde ATK raporunda davalı doktorun ve hastanenin kusuru yönünden rapor tanzim edildiği belirtilmiştir. Ameliyata doktor M.D.nin katıldığı ancak ameliyat sonrası belgelerde doktor A.Ç.nin imzasının bulunmasının bile tek başına kusur tespiti için yeterli olduğu vurgulanmıştır. Ameliyat sonrası ikinci başvurucunun tamamen iyileşmediği bu durumun çıplak gözle dahi görülebildiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak Mahkemeden ikinci başvurucunun ameliyat sonrası yaşadığı maluliyet ve iş göremezlik kaybının tespiti için Üniversite Hastanesine sevki ile maluliyet ve iş göremezlik oranının tespitinin yapılması talebinde bulunulmuştur.

6. Mahkeme ikinci başvurucuyu İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine (Üniversite) sevk etmiş, Nöroloji ve Radyoloji Ana Bilim Dallarınca ikinci başvurucunun muayenesi yapılmıştır. Üniversitenin 9/9/2014 tarihli heyet raporunda; ameliyat sonrası erken dönem yakınmaların ameliyattan önce hastanın bilgilendirildiği şekilde gerçekleşebilecek komplikasyonlar olduğu ifade edilmiştir. Ameliyattan 6.5 ay sonra ileri sürülen geç dönem yakınmaların (idrar/dışkı tutamama) gelişim zamanı itibarıyla ameliyat komplikasyonuyla uyumsuz olduğu belirtilmiştir. Raporda, hastada işlevsel kayıp olmadığı sonucuna varılmıştır.

7. Bu rapora karşı da 29/9/2014 tarihinde itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde; başvurucunun muayenesi yapılmadan rapor hazırlandığı ve raporda geç dönem yakınmalarının sebeplerinin açıklanmadığı belirtilmiştir. Gerçekleştirilen ameliyatta ikinci başvurucuya disk protezi takma işleminin zaruret teşkil edip etmediğinin raporda incelenmediği belirtilmiş ve ATK raporuna itiraz dilekçesinde ileri sürülen hususlar da tekrar edilerek bilirkişiden eksik olarak belirtilen hususlarda ek rapor aldırılması talep edilmiştir.

8. Mahkeme, bilirkişi raporlarına atıfla ameliyatı gerçekleştiren doktora atfı kabil bir kusur tespit edilemediği gerekçesiyle 18/12/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda başkaca bir gerekçeye yer verilmemiştir.

9. Başvurucular, anılan karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; bilirkişi raporlarını kabul etmediklerini, ameliyattan sonra doktorun ikinci

başvurucuya altı ay iş göremez raporu verdiğini, tek başına bu durumun dahi ameliyatta bir kusur olduğunu gösterdiğini ve doktorun hafif kusurundan dahi sorumlu tutulması gerektiğini, ikinci başvurucunun hâlen belden aşağısında uyuşmalar yaşadığını, iyileşme umuduyla ameliyat olurken adeta sakat kaldığını ileri sürmüştür. Başvurucular; medyada medikal malzeme takılması gerekli olmayan hastalara dahi malzeme takıldığına ilişkin haberler çıktığını, ikinci başvurucunun hiçbir tedavi yöntemi denenmeden derhâl ameliyata alınmasının davalıların kusuruna karine oluşturduğunu, ameliyattan sonra MR sonucunu gösterdikleri farklı bir doktorun ikinci başvurucunun sinirlerinin bir parmak inceldiğini söylediğini belirtmiştir. Başvurucular ayrıca M.D. hakkında görevi kötüye kullanma suçundan ceza yargılaması yürütülmesine rağmen bu durumun Mahkemece dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

10. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Yargıtay) öncelikle 7/2/2017 tarihinde ceza yargılamasına ilişkin dosyanın celbinin gerekmesi sebebiyle ilgili dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir. Ceza yargılaması dosyası celp edildikten sonra Yargıtay 4/4/2017 tarihinde ise anılan kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararda; doktorun vekâlet sözleşmesinden doğan özen borcu çerçevesinde hastanın zarar görmemesi için gereken bütün önlemleri almakla yükümlü olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda Mahkemece alınan raporların yeterli olmadığı belirtilmiş, üniversite öğretim üyelerinden oluşan heyet raporu alınmak suretiyle somut olayda disk takılmasının gerekli olup olmadığı, ameliyat sonrasında oluşan hasarın neye bağlı olarak gerçekleştiği ve bu konuda gerekli tıbbi müdahalenin yapılıp yapılmadığı hususlarının aydınlatılması gerektiği ifade edilmiştir.

11. Mahkemece Yargıtayın bozma kararı sonrasında görevlendirilen üniversite öğretim üyelerinden oluşan üç kişilik heyet tarafından 4/6/2018 tarihli rapor düzenlenmiştir. Anılan raporda; ileride oluşabilecek deformasyonları önlemek üzere diskektomi yapılan mesafeye kafes ya da protez yerleştirilmesinin beyin cerrahisi pratiğinde uzun yıllar kabul gören bir işlem olduğu belirtilmiştir. Hastanın ameliyat öncesi ve sonrası nörolojik muayene bulguları karşılaştırıldığında ameliyat sonrasında sol kısımda daha belirgin olmak üzere alt extremitelerde motor gücü ve derin duyu kaybının olduğu ifade edilmiştir. Ameliyat öncesi görüntülerde mevcut olmayıp ameliyat sonrası çekilen MR'da omurilikte gözlenen lezyonun ameliyat sırasında diskektomi ya da disk protezi yerleştirilmesi sırasında meydana gelen bir travmadan kaynaklanmış olmasının muhtemel olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte omurilikte meydana gelen travmanın servikal omurga ameliyatlarında öngörülebilen ancak önlenemeyen bir komplikasyon olduğuna işaret edilmiştir. Hastaya ameliyat öncesi, ameliyat sırası ve sonrasında gerekli tüm tıbbi müdahalenin yapıldığı, M.D.ye ve hastaneye atfı kabil bir kusur bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

12. Mahkeme, ameliyat evrakları incelenmek sureti ile ameliyatın kimler tarafından yapıldığının tespiti ile ikinci başvurucuya protez takılmasının zorunlu olup olmadığı veevraklarda bir doktor imzasının bulunmasının yeterli olup olmadığı hususunda bilirkişi heyetinden ek rapor talep etmiştir. 12/11/2018 tarihli ek raporda; ikinci başvurucuya protez takılmasının zorunluluk olmadığı ancak güncel nöroşirürji uygulamalarında fıtıklaşan diskin çıkartıldığı (diskektomi olarak tanımlanan işlem) alana kafes ya da protez yerleştirilmesinin genel kabul görmesi sebebiyle bir gereklilik olduğu ifade edilmiştir. Raporda ayrıca başvurucuya ait hastane kayıtlarında müdavi hekim olarak A.Ç. yazıldığı ve ikinci başvurucu tarafından imzalanmış olan girişim ve ameliyat muvafakat belgesinin de hekim olarak A.Ç. adına düzenlendiği ancak belgelerde herhangi bir doktor adı, kaşesi ya da imzası bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte ameliyat bir ekip tarafından

gerçekleştirildiğinden dolayı sorumluluğun da paylaşıldığı ve ekibe dâhil olan diğer hekimin müdavi olarak kaydedilmesinin mümkün olduğu da vurgulanmıştır.

13. Başvurucular; ek rapora karşı sundukları itiraz dilekçesinde, başvurucuya protez takılmasının gereklilik unsurunu taşıyıp taşımadığının raporda incelenmediğini, yalnızca genel uygulamadan bahsedildiğini, doktor M.D. ile A.Ç.nin İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesi 2011/18 Esas sayılı dosyasında yargılandıklarını belirtmiştir. Ameliyat bir ekiple gerçekleştirilmiş olsa dahi kamuda görev yapan doktorun özel hastanede hizmet veremeyeceği, hastane kayıtlarındaki belgelerde herhangi bir imza ya da kaşe bulunmadığının tespit edilmesinin kusur teşkil edeceği belirtilerek yeniden bir bilirkişiden rapor aldırılması talep edilmiştir.

14. Mahkemece ayrıca Bakırköy Devlet Hastanesinemüzekkere yazılarak M.D.nin özel hastanede çalışma yetkisinin olup olmadığı hususunda bilgi istenmiştir. Mahkemeye gönderilen cevabi yazıda M.D.nin özel hastanelerde part-time olarak çalışma ve ameliyat yapma yetkisine sahip olduğu bildirilmiştir.

15. Mahkemece 21/11/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; bilirkişi raporları kapsamında M.D. tarafından doğru teşhis ve tedavi yönteminin izlenmiş olduğunun anlaşıldığı, ameliyat sonrasında MR görüntülerinde tespit edilen bulguların ameliyat sonrasında gelişebilen ve öngörülemeyen durumlar olduğu belirtilerek ilgili M.D.ye ve özel hastaneye atfı kabil bir kusur bulunmadığı ifade edilmiştir.

16. Başvurucular, anılan karara karşı Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; önceki iddialarının yanı sıra M.D.nin ameliyattan önce olası riskler, disk takılmasının neden gerekli olduğu, alternatif tedavi yöntemleri, ameliyat olmamanın doğurabileceği sakıncalar hususunda bilgi vermediğini, alelacele ameliyata yönlendirdiğini, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürmüştür. Başvurucular bu kapsamda matbu bir onam formunun aydınlatılmış onam yerine geçemeyeceğine dikkat çekmiştir. M.D.nin 3500 avro değerindeki disk bedelini SGK'dan alabilmek için gerek olmadığı hâlde ikinci başvurucuya disk taktığını ve hatalı uygulama sonucunda ikinci başvurucunun sağlığının bozulmasına yol açtığını ileri sürmüştür. Ayrıca M.D.nin de içinde bulunduğu devlet hastanelerinde çalışan bir kısım doktor hakkında özel hastanede komisyonla ameliyat yaptıkları ve gerekli olmadığı hâlde ameliyatlarda fazla malzeme kullanıp komisyon aldıklarına ilişkin iddialara istinaden kamuoyuna "Altın Omurga Operasyonu" olarak yansıyan ceza davasının açıldığını beyan etmiştir.

17. Anılan karar usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Yargıtayca 18/10/2021 tarihinde onanmıştır.

18. Başvurucular, nihai kararı 10/11/2021 tarihinde öğrenmiş ve 10/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyonca başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

20. Ayrıca ikinci başvurucunun ameliyatını gerçekleştiren doktor M.D. ve bir kısım diğer doktorlar hakkında hastalarına gereksiz endoprotez kullanarak kurumu zarara uğrattıkları, SGK'lı hastaları cerrahi operasyon amacıyla özel hastaneye yönlendirdikleri, bu sayede ameliyatlarda kullanılacak malzemeleri devlet hastanelerindeki ihale şartından dolayı özel hastanede istedikleri medikal firmasından temin edebildikleri iddialarıyla dolandırıcılık, görevi kötüye kullanma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından açılan kamu davası

sonucunda İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/18 E. sayılı dosyasında 1/3/2016 tarihinde M.D. ve A.Ç.nin beraatlerine karar verilmiştir. Karar temyiz aşamasındadır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular; gerekli olmadığı hâlde protez disk takıldığını, M.D.nin disk takılacağı konusunda bilgi vermediğini, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca ameliyata M.D. bizzat girdiği hâlde ameliyat sonrası belgelerde farklı bir doktorun imzasının yer aldığını belirtmiştir. İkinci başvurucu ameliyattan önce böyle bir sorunu yokken ameliyat sonrasında yürümekte zorlandığını ve denge kaybı yaşadığını, sağlık hakkının ihlal edildiğini beyan etmiştir. Başvurucular M.D.nin sanık olarak yargılandığı medyaya "Altın Omurga Operasyonu" olarak yansıyan ceza davası dosyasının Mahkemece dikkate alınmadığına işaret etmiştir. Ayrıca Yargıtayın temyiz itirazlarının hiçbirini değerlendirmeden verdiği onama kararının gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuru konusu olaya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra başvurucuların maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

23. Başvurunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B.No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B.No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa’nın 56. maddesi belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

26. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamındarisklerin

gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B.No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

27. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B.No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [1. B.], B.No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

28. Bununla birlikte ilgili mevzuata göre istisnai hâller dışında tıbbi müdahale, müdahaleye maruz kalacak kişinin bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Ancak yaş küçüklüğü veya ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile hastanın bilincinin kapalı olması veya acil müdahale gerektirmesi gibi zorunlu hâllerde yasal temsilcisinin izni alınabilir. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile mümkün olabilir Ayrıca hukuka uygun rızanın varlığından söz edilebilmesi için kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları, hastalığın seyri ve neticeleri konusunda hastanın bilgilendirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56, Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, §§ 49, 50; Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021 §§ 55, 56).

29. Ayrıca hastanın ya da temsilcisinin sözlü ya da yazılı rıza göstermesinin tek başına tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hâle getirmeyeceği, bu rızanın aydınlatılmış iradeye dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargı makamlarının öncelikle hastanın veya istisnai durumların varlığı hâlinde veli ya da vasinin olayın koşullarına göre yazılı veya sözlü olarak yeterli bir şekilde bilgilendirilerek rızalarının alınıp alınmadığını tespit etmesi devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir (Benzer yönde değerlendirme için bkz. Sultan Bulut ve diğerleri § 57).

30. Başvuruculların olaya dair şikâyetlerinin özü; ikinci başvurucunun hatalı tıbbi uygulama sonucunda denge, yürüme, belden aşağısında uyuşma problemleri yaşadığına ve ameliyatın olası riskleri hakkında bilgilendirme yapılmadığına ilişkindir.

31. Somut olayda Mahkemece konusunda uzman öğretim üyelerinden oluşan iki farklı bilirkişi heyetinden ayrıca ATK'dan olmak üzere üç ayrı rapor alındığı görülmüştür. Her üç raporda da ikinci başvurucuda gelişen şikâyetlerin yapılan ameliyatın komplikasyonu olduğu, ameliyat kararı, ameliyatın yapılışı ve sonrasındaki tedavilerin tıp kurallarına uygun olduğu yönünde görüş bildirildiği anlaşılmaktadır.

32. Yargılama makamlarınca olayda doktorun ve hastanenin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildiren bilirkişi raporlarına dayanarak davanın reddine karar verilmiştir. Buna göre yapılan yargılamada ve bilirkişi raporlarında yeterli somut bulgu ve tespitlere yer verilerek başvuruculaın iddialarının bu yönüyle ayrıntılı biçimde tartışıldığı ve karşılandığı söylenebilir.

33. İkinci başvurucunun söz konusu tıbbi müdahaleden önce protez disk takılacağı konusunda bilgi verilmediği ve bu kapsamda müdahale için rızasının gerektiği şekilde alınmadığına ilişkin bir şikâyeti de bulunmaktadır. Buna karşın yargılama safhasında alınan bilirkişi raporlarında ikinci başvurucuya ameliyat öncesinde planlanan ameliyatın anlatıldığı, ameliyatın riskleri ve olası yan etkileri konusunda bilgilendirme yapıldığı ve onam formunun ikinci başvurucu tarafından imzalandığı belirtilmiştir. Bunun yanında bireysel başvuru formundan operasyon öncesinde ikinci başvurucunun ameliyatta disk takılacağı konusunda bilgi sahibi olduğu da anlaşılmaktadır. Mahkemenin davanın reddine karar verdiği ilk yargılama sürecinde başvuruculaın bu yönde iddialarının bulunmadığı, nitekim kararın temyizi aşamasında da bu yönde beyanda bulunmadıkları görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay bozma kararı üzerine yapılan yargılama sonunda davanın reddine karar verilmesiyle başvurucular tarafından bu iddianın ilk kez ileri sürüldüğü anlaşılmıştır. Bu itibarla başvuruculaın tıbbi onam alınmadığına ilişkin yeni ve mahkemelerce ayrıca incelenmesi gereken bir iddiayı etkili bir yargısal denetime imkân sağlayacak mahiyette, zamanında ve yeterli şekilde ileri sürmedikleri belirlendiğinden anılan iddia hakkında ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

34. Ayrıca yargılama sürecinde bir avukat tarafından temsil edilen başvuruculaın bilirkişi raporlarına ve kararlara karşı kanuni yollara başvurabildiği, bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip ayrıca bilgi ve belge sunabildikleri, toplanan delillerden haberdar edildikleri anlaşılmıştır.

35. Sonuç olarak uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların yargılama makamlarınca Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelendiği anlaşılmaktadır. Somut olay bakımından kamu makamlarınca pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği söylenemeyeceğinden maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediği açıktır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

38. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İHSAN COŞKUN

B. No: 2022/2906 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2906

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İHSAN COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2906)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ali İhsan COŞKUN

Vekili : Av. İzzet ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun, Bera Holding A.Ş. (eski ismi Kombassan Holding) aleyhine, ortak olmadığının tespiti ve haksız alınan paraların iadesi istemiyle açtığı davada (alacak) istinaf aşamasında 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'la getirilen düzenleme sebebiyle açılan dava ile ilgili karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

3. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 20/6/2023 tarihinde öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç)

bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

5. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 15/4/2025 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN MUTLU

B. No: 2022/88206 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/88206

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN MUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/88206)

Karar Tarihi: 12/6/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/12/2025 - 33095

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Abdurrahman Remzi AKPINAR

Başvurucu : Adnan MUTLU

Vekili : Av. Serdar ÖZDEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilen tedbir kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile R.K. 26/5/2010 tarihinde evlenmiş,15/5/2015 tarihinde müşterek çocukları F. ve T. doğmuştur.

3. 20/3/2017 tarihinde başvurucu babanın çocuğu F.yi darbettiği iddia edilmiştir. Bu olayla ilgili yapılan yargılama sonucunda kasten yaralama suçundan verilen mahkûmiyet hükmü 18/1/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Öte yandan R.K. 30/3/2017 tarihinde boşanma davası açmıştır. Bu davada verilen boşanma kararı 12/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Bu kararla müşterek çocukların velayeti anneye verilmiş, baba ile de çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Buna göre "baba ile (her ayın 1. ve 3. pazar günü, babalar günü ve dini bayramların 2. günü 12:00 ve 15:00 saatleri arasında anne evinden alınıp anne evine teslim

edilmek suretiyle) şahsi ilişki tesisine" hükmedilmiştir.

5. Başvurucu 10/4/2019 tarihinde, çocukların yaşlarının büyüdüğünü belirterek fiziksel gelişimlerinin olumsuz etkilenmemesi için her ayın 1. ve 3. hafta sonları saat 09.00 ile 18.00 arasında kişisel ilişki kurulması talebiyle dava açmıştır. Anne ise 29/4/2019 tarihinde karşı dava açarak başvurucu baba ile çocuklar arasında kurulan kişisel ilişkinin kaldırılmasını talep etmiştir. Talepleri değerlendiren Ankara Batı 6. Aile Mahkemesi sosyal inceleme raporu aldırmıştır. Bu raporda annenin tekrarlayan koruma talepleri sonucu süre uzatımına gidilmesi nedeniyle baba ve çocuklar arasında kurulan kişisel ilişkinin fiilî olarak ortadan kalktığı, ayrıca başvurucu ve müşterek çocuklar arasında kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek bir bulgunun olmadığı ve yatılı olmayacak şekilde kişisel ilişki kurulmaya devam edilmesinin çocukların yüksek yararına olacağı ifade edilmiştir.

6. Ankara Batı 6. Aile Mahkemesi 2/7/2020 tarihinde söz konusu raporu, çocukların yaşlarını, engel durumlarını ve üstün yararlarını gözeterek kişisel ilişkinin aynen devamının gerektiği sonucuna ulaşmış; davaların reddine karar vermiştir. Tarafların karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmaları üzerine hüküm 22/10/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Bu süreçte anne R.K.nın talebi üzerine 2019 yılından beri çeşitli tarihlerde 6284 sayılı Kanun kapsamında başvurucu aleyhine tedbir kararları verilmiştir.

8. Son olarak başvuruya konu dosyada R.K. 2/2/2022 tarihinde yine koruma talebinde bulunmuştur. Ankara 2. Aile Mahkemesi 3/2/2022 tarihinde talebi kabul etmiş ve 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında altı ay süreyle başvurucu aleyhine önleyici tedbir kararı vermiştir. Anılan kararda; başvurucunun eski eşinin konutuna, okuluna, işyerine yaklaşmaması, eski eşini sair araçlarla rahatsız etmemesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca şiddete uğramamış olsa bile eski eşinin yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması da anılan tedbirler içinde sayılmıştır.

9. Başvurucu, tedbir kararına itiraz etmiştir; itiraz dilekçesinde, evli oldukları dönemde eski eşinin müşterek çocuklarını darbettiği şeklindeki asılsız ve soyut iddiaları sonucunda hakkında ceza davası açılarak mahkûm edildiğini ve aleyhine uzaklaştırma kararı verildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte verilen uzaklaştırma kararlarının pek çok kez uzatılması nedeniyle kişisel ilişki kurma hakkı olduğu çocuklarıyla üç yıldır görüşemediğini belirterek aleyhine verilen tedbir kararının kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir.

10. Ankara 3. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 18/2/2022 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiş; kararın gerekçesinde başvurucunun müşterek çocuk F.ye yönelik gerçekleştirdiği kasten yaralama eylemi nedeniyle Ankara Batı 1. Asliye Ceza Mahkemesinde yargılandığını ve ceza aldığını, söz konusu kararın istinaf incelemesinde olduğunu belirterek mezkûr kararda usul ve kanuna aykırı bir durum olmadığını belirtmiştir.

11. Başvurucu 27/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde, Ankara Batı 1. Asliye Ceza Mahkemesinde müşterek çocuğa yönelik kasten yaralama suçundan yapılan yargılama sonucunda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verildiği, istinaf kanun yolunda onanan kararın 18/1/2022 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

13. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından

yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; eski eşinin asılsız beyanları esas alınarak 6284 sayılı Kanun kapsamında aleyhine tedbir kararları verildiğini, bu tedbirler arasında çocuklarına yaklaşmama tedbirinin de olduğunu, daha önce verilen tedbir kararları nedeniyle çocuklarıyla zaten üç yıldır görüşemediğini, onlarla iletişiminin kesildiğini ifade etmiştir. Ayrıca somut olaya konu tedbir kararına karşı itirazda bulunmasına rağmen itirazının değerlendirilmediğini, bu konuda bir karar verilmediğini iddia etmiştir. Sonuç olarak tedbir kararı nedeniyle çocuklarıyla kişisel ilişki kurma hakkının engellendiğini belirterek aile hayatına saygı hakkının, gerekçeli karar hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı görüşünde, mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrar ederek verilen tedbir kararı nedeniyle çocuğun üstün yararının gözardı edildiğini ifade etmiştir.

16. Başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün hâlinde Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması gerekir (C.K. [1. B.], B. No: 2016/3114, 18/7/2019, § 28; Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 48).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Somut olayda başvurucunun şikâyetlerinin özünün aleyhine verilen çocuklara yaklaşmama tedbiri nedeniyle çocuklarla görüşememesine, onlarla ilişkisinin kesintiye uğramasına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermeleri ya da çocuğun kamu koruması altına alınması sonrasında da devam edeceği açıktır. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri anne, baba ve çocuk arasındaki bağın devamlılığını sağlamak üzere tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Serpil Toros [2. B.], B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 67; Selim Adıyaman [2. B.], B. No: 2013/8846, 9/3/2016, § 45).

19. Bununla birlikte 6284 sayılı Kanun şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi altında olan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Anılan Kanun hâkime başvuruya konu olayları, ileri sürülen tehdidin boyutunu ve başvurucunun kişisel koşullarını bir bütün olarak değerlendirerek şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli tedbirleri alma konusunda geniş takdir yetkisi vermektedir.

20. Öte yandan 6284 sayılı Kanun’da düzenlenen tedbir kararlarının verildiği anda infaz kabiliyetini haiz olması nedeniyle Kanun’da amaçlanan acil müdahale olgusunun bu aşamada sağlanacağı bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanmasının yani gerekçe açısından daha esnek bir

yaklaşım usulünün benimsenebileceği ancak bu yaklaşıma ait sınırın olayların özelliğine göre hakkın özüne zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesinin de gerekli olduğu açıktır. Bu kapsamda söz konusu kararlarda yer verilen gerekçelerde, ileri sürülen zarar riski ve olgulara göre talebin ilgili mevzuat çerçevesinde kabul görmesi için temel unsurları taşıyıp taşımadığının ortaya konulması yeterli olacaktır (Salih Söylemezoğlu [1. B.], B. No: 2013/3758, 6/1/2016, § 39).

21. Bu bağlamda anılan Kanun tarafından aile mahkemesine verilen şiddetin önlenmesine dair takdir yetkisi kapsamında şiddetle ilgili iddianın mutlak olarak kanıtlanmasının beklenmesinin Kanun'un amacına uygun olmadığı söylenebilir. Ancak tedbir kararı veren ve tedbir kararlarına yapılan itirazları inceleyen mahkemelerin iddiaları bir bütünlük içinde değerlendirerek yeterli gerekçeyle tedbirin gerekliliğini ortaya koymaları gerekir. Nitekim derece mahkemeleri, taraflarca ileri sürülen tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) başvuru konusu olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve başvurucunun itirazlarını sözlü olarak sunamadığı itiraz aşamasında tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözeterek değerlendirilmelidir (Salih Söylemezoğlu, § 40).

22. Somut olayda başvurucu aleyhine 6284 sayılı Kanun kapsamında 2019 yılından beri farklı sürelerde tedbir kararları verildiği görülmüştür. Son olarak başvuruya konu tedbir kararına yapılan itiraz 2017 yılında müşterek çocuk F.ye karşı gerçekleştirdiği eylem nedeniyle başvurucunun kasten yaralama suçundan aldığı mahkûmiyet hükmü gerekçe gösterilerek reddedilmiştir.

23. Bu noktada koruma kararında herhangi bir gerekçeye yer verilmediği sabittir (bkz. § 8). İtirazı inceleyen mahkeme ise gerekçesinde sadece 2017 yılında yaşanan darp olayına değinmiştir. Hâlbuki bu darp olayından sonra boşanma davası görülmüş ve 2019 yılında ayda iki kez, hafta sonları, üçer saat baba ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Üstelik bu davadan sonra anne, baba ile çocuklar arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılmasını talep etmiş ancak tarafların kanun yoluna başvurmaması suretiyle kesinleşen kararda mahkemece kişisel ilişkinin aynen devamının çocukların üstün yararına uygun olduğu tespit edilerek bu talep reddedilmiştir. Söz konusu kararlara sosyal hizmet uzmanı raporları dayanak alınmıştır. Dolayısıyla 2017 yılındaki bir olaya dayanılarak, sonraki kesinleşmiş mahkeme kararları gözetilmeden yeni tedbir kararlarına hükmedilmesi söz konusu tedbir kararlarının çocuklar ve başvurucu arasında tesis edilen kişisel ilişkinin uygulanmasına olan etkisinin değerlendirilmediğini ve aile hayatına saygı hakkının gerekleri konusunda ilgili ve yeterli bir gerekçenin ortaya konulmadığını göstermektedir.

24. Bunun yanında başvurucu, bu koruma kararları sebebiyle üç yıldır çocuklarını göremediğinden yakınmaktadır. UYAP'tan sorgulandığında 2019 yılından beri verilen çok sayıda tedbir kararı bulunmaktadır. Bu başvuru da ilk tedbir kararı üzerine değil verilen söz konusu tedbir kararlarının devamı niteliğindeki bir karar üzerine yapılmıştır. Dolayısıyla tedbirin bu kadar uzun sürdürülmesine yol açan devam kararlarında, şiddete neden olabilecek yeni bir olgunun mevcut olup olmadığının ilk tedbir kararına göre daha da ayrıntılı olarak incelenmesi beklenir. Buna rağmen böyle bir gerekçeye yer verilmemiş, yukarıda değinildiği üzere sadece 2017 yılındaki bir olayla sınırlı olarak başvurucunun itirazı incelenmiştir. Başvurucunun süreç içinde verdiği dilekçelerde tedbir kararlarının çok defa uzatıldığını, üç yıldır çocuklarıyla görüşemediğini, bu tedbirin bir cezalandırmaya dönüştüğünü belirtmesine rağmen ilgili yargı mercilerince verilen kararlarda bu hususlarda

ayrıca bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

25. Son olarak söz konusu tedbir kararı kişisel ilişki kurulmasına engel teşkil etmese dahi -2019 yılından bireysel başvuru tarihine kadar geçen üç yılı aşan süre zarfında bu tedbir kararlarının sürekli olarak verildiği dikkate alındığında- artık sadece 2017 yılındaki bir olaya dayandırılmasının tek başına yeterli bir gerekçe olamayacağı açıktır. Üstelik bu olaydan sonra da çocuğun üstün yararı gereği kişisel ilişki kurulduğu sabittir. Dolayısıyla verilen şikâyete konu tedbirin devamına dair kararda, mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği, bu bağlamda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının gerektirdiği devletin pozitif yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilemediği anlaşıldığından bu hakkın ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Recai AKYEL ve İrfan FİDAN bu görüşe katılmamışlardır.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 80.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Recai AKYEL ve İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. Aile Mahkemesine (2022/497 D. İş, K.2022/496) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilen koruyucu tedbir kararının uygulanmasının müşterek çocuklarla kişisel ilişki kurma hakkını engellediği iddiasını içeren mevcut başvuruda, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Çoğunlukça verilen kararın gerekçesinde; 6284 sayılı Kanun çerçevesinde başvuru baba aleyhine, başvurucunun eski eşi ve müşterek çocukların annesi R.K. ile müşterek çocuklar lehine verilen önleyici koruma kararının devamına ilişkin kararların çocukla baba arasında kişisel ilişki kurulamadığına ilişkin iddiaya yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği ve aile hayatına saygı hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği hususlarına dayanılmıştır.

3. Başvurucu baba aleyhine verilen tedbir kararının, çocuğa karşı şiddet iddiası üzerine ve bu iddianın ciddi olduğu gerekçesiyle çocuğun üstün yararı gözetilerek verildiği ve tedbirin devamına hükmedilmesinin gerekliliklerine ilişkin değerlendirmelerin süreç içinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine söz konusu koruma kararına çocukla kişisel ilişki kurma halleri saklı tutulmak suretiyle hükmedildiği, başvurucunun tedbir kararına itiraz konusunda usule ilişkin güvencelerden yararlandırıldığı ve başvurucunun bu iddiasını ciddi görmesi halinde etkili önlemler alabilme imkanı bulunan yargı mercilerine başvurmadığı görülmektedir. çoğunluğun görüşüne katılmak mümkün değildir. Özetle, aşağıda ayrıntılandırılacak bu gerekçelerle çoğunluğun görüşüne katılmak mümkün değildir.

4. Başvuruya konu olayda, başvurucu ile eski eşi R.K.nın 2012 yılında doğan müşterek ikiz çocuklarının bulunduğu ve başvurucu ile R.K.nın 2019 yılında boşandıkları görülmektedir. Boşanma sürecinden bu yana çocukların velayeti anneye bırakılmış ve çocuklar ile başvurucu baba arasında kişisel ilişki kurma hakkı yargı mercilerince aralıksız şekilde hukuken tesis edilmiştir. Bu konuda bir ihtilafın bulunmadığı açıktır. İhtilaf, kişisel ilişki kurma hakkının icrasının yeterli ve sağlıklı şekilde yapılamadığına ilişkindir. Başvurucu, bunun nedenini 6284 sayılı Kanun kapsamında aleyhine verilen koruyucu ve önleyici tedbir

kararlarına dayandırmaktadır.

5. Bu noktada öncelikle çocuklar ve çocukların annesi R.K. lehine, başvurucu baba aleyhine verilen söz konusu tedbir kararlarının nedenine ve uygulanması sürecine odaklanmak gerekir.

6. Başvurucu baba, müşterek çocuklardan biri olan F.ye karşı kasten yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılanmış ve hakkında verilen mahkûmiyet hükmü 2022 yılında kesinleşmiştir. Müşterek çocukların annesi R.K.nın talebi üzerine başvurucunun aleyhine olacak şekilde 2019 yılından itibaren farklı tarihlerde 6284 sayılı Kanun kapsamında önleyici koruma kararları verilmiş ve bu kararlarda çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı tutulmuştur. Ayrıca söz konusu koruma kararlarının bazıları hem anne R.K.nın hem de müşterek çocukların lehine olacak şekilde verilmiştir. Anılan kararlarla, lehine koruma tedbirine hükmedilen kişilerin can güvenliklerinin, maddi ve manevi bütünlüklerinin korunmasının amaçlandığı açıktır. Zira 6284 sayılı Kanun'un amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlerin hayata geçirilmesidir. Söz konusu yasal düzenlemenin kötüye kullanıldığını iddia eden başvurucu, bu hususta ki itirazlarını ve iddialarını ileri sürebileceği usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmıştır.

7. Devletin pozitif yükümlülüklerinin sınırlarının en fazla genişlediği alanların başında doğal olarak çocukla ilgili konular gelmektedir. Gerek Anayasa'nın 20. maddesi gerekse ailenin korunmasını ve çocuk haklarını düzenleyen 41. maddesi, çocukların yararının korunması ve alınabilecek tüm tedbirlerin alınması konusunda devlete yükümlülükler yükler. Anayasa'nın 41. maddesine göre, aile Türk toplumunun temelidir ve Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almakla, bununla ilgili teşkilâtı kurmakla mükellef kılınmıştır. Somut olaydaki gibi durumlarda, özellikle ebeveynler arasındaki çatışmaların yoğun olarak ortaya çıktığı çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ihtilaflarda kamusal makamlardan başka devreye girebilecek ve çocuğun yararına çözümler sunabilecek bir aktör maalesef bulunmamaktadır. Devletin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmesi için de kimi zaman taraflarca doğru hukuki yollara başvurulması, somut durumda olduğu gibi çocukla kişisel ilişki kurulamadığı konusunda bir iddia varsa bu hususta ki şikâyetlerin kişisel ilişkiyi kuran ve takip eden yargısal makamlara karşı ileri sürülmesi gerekir.

8. Günümüzde, boşanma sonrasında eşler arasında ortaya çıkan hukuki ihtilafların bir kısmı diğer tarafa maddi ve manevi zarar verme gayesiyle çıkarılabilmekte, üstelik bunların bazıları maalesef çocuklar üzerinden de yapılabilmektedir. Dürüstlük kuralı ve çocuğun üstün yararı başta olmak üzere hukukun genel ilkeleri bu tür girişimleri korumaz. Aksine çocuğun menfaatinin her durumda korunması amacı doğrultusunda hakkını kötüye kullanan taraf, çocuğun yararına aykırı olmadıkça bu konuda bir yaptırımla karşılaşmalıdır. Çocuğun menfaatlerini dikkate alarak hareket ettiğini iddia eden tarafların da bu yaklaşımlarını destekleyecek şekilde hareket etmeleri ve diğer tarafın çocuğun zararına olacak şekilde tavır ve tutum içinde olduğu durumlarda konuyla ilgili sonuç alınabilecek hukuki çareleri devreye sokmaları beklenir.

9. Devletin şiddete maruz kalma tehlikesi içinde olanların kişilerin can güvenliklerini korumakla yükümlü olduğu da tartışmasızdır. Devlet, kişilerin yaşam hakları ile maddi ve manevi varlıklarının korunması konusundaki pozitif yükümlülüklerini önleyici kararlar vermek suretiyle yerine getirirken başta çocukla kişisel ilişki kurma hakkı olmak üzere aile

hayatına ilişkin bazı güvencelerin bu tedbirler nedeniyle etkilenmesi muhtemeldir. Bu noktada 6284 sayılı Kanun'un önleyici tedbir kararları konusunda çocuğun üstün yararının korunması gayesiyle, ebeveynlerin karşılıklı taraf olduğu durumları gözeterek kişisel ilişki kurma hallerini saklı tuttuğu görülmektedir. Somut olayda da başvurucunun kişisel ilişki kurmaya ilişkin bu saklı tutulan hallerden yararlandırıldığı açıktır. Kaldı ki başvurucunun müşterek çocuk F.yi darp ettiğine isnadıyla hakkında açılan ceza davası sürecinde verilen tedbir kararlarında dahi kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hallerin saklı tutulmaya devam edildiği ve başvurucunun kişisel ilişki kurma hakkının kaldırılmadığı görülmektedir.

10. Başvurucu, çocuklarıyla kişisel ilişki kurma hakkına ilişkin verilen yargı kararının uygulanmadığına veya çocuklarıyla görüşmelerinin engellendiğine dair somutlaştırılmış bir iddiada da bulunmamıştır. Başvurucu, fiili olarak aksayan bazı olumsuzluklardan söz etmekle yetinmiş ancak kişisel ilişki kurma hakkını tanıyan yargı mercilerine başvurulması halinde etkili şekilde çözülebilecek bu durumu belirtildiği şekilde çözme gayretine girmemiştir. Başvurucu, temelde koruma kararları nedeniyle üç yıldır çocuklarını göremediğinden yakınmakta ise de bu iddiasını çocuklarla kişisel ilişkiyi kuran ilgili aile mahkemesinde ileri sürdüğüne ilişkin bir delil sunmamış ya da açıklamada bulunmamıştır. Üstelik çocukla kişisel ilişki kurma hallerinin başvurucu lehine saklı tutulması nedeniyle başvurucu bu hakkın kullanımına neden olan kişilerin aleyhine olacak şekilde kişisel ilişkinin içeriğinin değiştirilmesini isteme veya velayete ilişkin taleplerini ileri sürme hakkı bulunmasına rağmen bu yönde bir girişimde bulunduğunu da ortaya koymamıştır. Nitekim çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararın uygulanmadığı iddiasının ciddi olması durumunda ilgili aile mahkemelerine 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında başvurulması, başta anne ve çocuklar hakkında danışmanlık ve sağlık tedbiri uygulanması yönünde talepte bulunulması ve etkili sonuçlar alınması da mümkündür.

11. Bu anlamda başvurucunun çocuklarla kişisel ilişki kuramadığına ilişkin iddiasıyla ilgili olarak bu konuda asıl etkili ve sonuç alıcı yol ve yöntemlere başvurmadığını not etmek gerekir. Anayasa Mahkemesi, Cengiz Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/3181, 3/2/2016) kararında, 5395 sayılı Kanun kapsamında verilen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin çocuğun bakımından sorumlu olan kişilere çocuk yetiştirmede, çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol gösterici olduğunu, ayrıca çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyon sağlamaya elverişli olduğunu belirtmiştir. Söz konusu kararda; çocuk ile anne hakkında verilen ve zorlayıcı nitelikte olmayan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile anne ve çocuğa uzmanlarca danışmanlık ve takip hizmeti verilmesi, çocuğun tutumunun baba ile kişisel ilişki kurulmasına imkân sağlayabilecek seviyeye gelmesi, bunun için gerektiğinde baba ve çocuğun uzmanlar eşliğinde görüştürülmesi de dâhil olmak üzere uygun tüm adımların atılması konusunda mevzuatın birçok imkanı sağladığı da ifade edilmiştir (Cengiz Kılıç, § 105).

12. Somut olayda, şiddetin ya da şiddet tehlikesinin önlenmesi amacıyla uygulanan ve süre ile sınırlanan tedbirin müşterek çocuk F.nin maruz kaldığı eylem gözetildiğinde ilgililerin maddi ve manevi bütünlüklerinin korunması amacının gerçekleştirilmesi konusunda elverişli ve ölçülü olduğu kabul edilmelidir. Tedbir kararlarına karşı başvurucu tarafından yapılan itirazlar neticesinde verilen kararların gerekçelerinde de başvurucunun çocuğuna karşı gerçekleştirmiş olduğu kasten yaralama eylemi nedeniyle almış olduğu mahkûmiyet kararına vurgu yapıldığı görülmektedir.

13. Başvuruya konu edilen süreç bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde; çocuğa karşı şiddet

iddiası karşısında çocuğun üstün yararı kapsamında tedbire hükmedildiği, tedbirle ilgili yeterli ve ilgili gerekçe ile gerekliliklerin ortaya konulduğu, bununla birlikte başvurucunun tedbire itiraz edebildiği ve usul güvencelerinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili yargı mercilerince ulaşılan sonucun aile hayatına saygı hakkı bağlamında başvurucunun çocukları ile görüşmesine engel olacak nitelikte olmadığı, hem çocukların maddi ve manevi bütünlüklerinin korunması ve hem de babalarıyla kişisel ilişki kurabilmesi gayesiyle hareket edildiği, kamusal makamlarca çatışan menfaatlerin dengelenmesi gayretinde olunduğu değerlendirilmektedir. Kaldı ki başvurucunun kişisel ilişki kurma hakkının uygulanmadığına ilişkin iddialarını başta kişisel ilişkinin içeriğinin değiştirilmesi ya da anne veya çocuklar hakkında 5395 sayılı Kanun kapsamında bazı tedbirler alınması talebiyle ileri sürebileceği yollara başvurmadığı da açıktır. Başvurucu fiili durumdaki bazı sorunlara işaret etmekle yetinmiş ancak bu hususta çözüm bulabileceği yollara başvurma gayreti içinde olmamıştır. Neticede, mevcut şartlar altında ilgili yargı mercilerince devletin pozitif yükümlülüğü bağlamında özellikle çocuğun üstün yararını gözetecek ve somut olayın koşullarında diğer aile bireylerinin hakları arasında adil bir dengenin kurulmasını sağlayacak nitelikte kararlar verildiği değerlendirilmektedir.

14. İzah edilen gerekçelerle başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun ulaştığı sonuca katılmıyoruz.

Üye Recai AKYEL Üye İrfan FİDAN

RASİME ŞEBNEM KORUR

B. No: 2022/105315 | Karar tarihi: 12.06.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/105315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RASİME ŞEBNEM KORUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/105315)

Karar Tarihi: 12/6/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Rasime Şebnem KORUR

Vekili : Av. Oya Meriç EYÜBOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı süreci nedeniyle kötü muamele yasağının, basın yayın organlarının soruşturma sürecindeki yayınları nedeniyle de şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/11/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Adli tıp uzmanı ve Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi başkanı olan başvurucu 19/10/2022 tarihinde bir konferans nedeniyle Almanya'da bulunduğu esnada, Brüksel merkezli olan ve YouTube üzerinden yayın yapan Medya Haber TV isimli kanalda yayımlanan bir programa katılmıştır. Programın sunucusu başvurucuya Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Kuzey Irak'ta yürütülen sınır ötesi operasyonlarda kimyasal silah kullanıldığı iddialarına ilişkin bir soru yöneltmiştir. Başvurucu, Skype üzerinden katıldığı programda kimyasal silah kullanıldığı yönünde iddiaların bulunduğu durumlarda bağımsız bir heyet tarafından yerinde inceleme yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, canlı yayındaki açıklamasında "Daha önce de incelemiştim. Belli ki sinir sistemini doğrudan tutan toksik gazlardan birisi kullanılmış durumda. Çok çeşitli kimyasal silahlar var. Her ne kadar kullanılması yasak olsa da ne yazık ki çatışmalarda kullanıldığını görüyoruz. Uluslararası sözleşmelerin uygulanması ve kimyasal silahların kullanımını yasaklayan Cenevre Sözleşmesi kapsamında böyle bir iddia ortaya çıktığında nasıl bir araştırma yapılacağı da Minnesota Protokolü'nün ilkelerinin ele alınması gerekiyor." ifadelerini kullanmıştır. Söz konusu yayın sırasında arka fondaki ekran görüntülerinde PKK terör örgütü üyelerinin resminin bulunduğu ve "Zap'ta kimyasal silahla 17 gerilla katledildi." şeklinde bir haber metninin yer aldığı belirtilmiştir.

7. Millî Savunma Bakanlığının 20/10/2022 tarihli ihbar evrakı kapsamında başvurucu hakkında PKK terör örgütü propagandası yaptığından bahisle suç duyurusunda bulunulmuştur.

8. Bu ihbar üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

9. Başvurucu, Türkiye'ye dönmüş ve soruşturma kapsamında İstanbul'da gözaltına alınmıştır. İstanbul'dan Ankara İl Emniyet Müdürlüğü görevlileri tarafından teslim alınan başvurucu, Ankara'ya getirilmiştir.

10. 26/10/2022 tarihinde kollukta başvurucunun avukatları eşliğinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır.

11. 27/10/2022 tarihinde başvurucunun Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesi alınmıştır. İfadesi sırasında başvurucunun üç müdafii de hazır bulunmuştur. Başvurucu ifadesinde "Ben 19/10/2022 tarihinde Almanya'nın Berlin şehrinde bir konferansa katılmak için bulunduğum süre zarfında beni Medya Haber TV'den şahsen tanımadığım bir kişi sabah saatlerinde aramak suretiyle Medya Haber Tv'ye canlı bağlantı yapmam için bana ulaştılar. Benim cep telefonu numaram herkeste olduğu için numaramı nereden aldıklarını bilmiyorum. Söz konusu haber kanalının PKK silahlı terör örgütüyle bir irtibatı olup olmadığıyla hekim olarak bilmiyorum ve ilgilenmiyorum da. 18/10/2022 tarihinde Almanya da… bir konferansta yine nerenin vatandaşı olduğunu bilmediğim, o ortamda tanıştığım bir meslektaşım içinde bulunduğum hekim arkadaşlarıma bir video gösterdi. Bizler bu videoyu izleyip karşılıklı fikir alış verişlerinde bulunduk. Benim Medya Haber Tv'de canlı yayında yaptığım bağlantı öncesinde video hakkında böyle bilgi sahibi oldum. Bana sormuş olduğunuz incelenen görüntüler kapsamındaki kimyasal, toksik ve zehirli gazlarla ilgili yorum bir ön değerlendirmedir. 18/10/2022 tarihinde hekimler arasında yapmış olduğumuz video değerlendirmesi ile 19/10/2022 tarihinde canlı bağlantıya çağrılmam arasında bir irtibat yoktur. Benim yaptığım bu ön değerlendirme de de herhangi bir kurum ve kuruluşa müracaatımız olmuyor. Uluslararası Cenevre Sözleşmesinde bir araştırma yapılması için devletler tarafından başvuru yapılmasını gerekmektedir. Yine ekranda görünen kulaklık ile yapmış olduğum bağlantıda ben karşıda sadece spikerin yüzünü görmekteydim. Benim

haricen bir cep telefonuyla bir görüşmem olmadı. Doğrudan Skype üzerinden bağlandım. Kapatmam suretiyle bağlantım sonlandı. Kalmış olduğum otelin odasında otelin interneti ile bu bağlantıyı sağladım. ...Ben Kuzey Irak yerini IPPNW raporunda okumak suretiyle öğrendim. Kapalı bir alan olduğu anlaşılıyordu ve rapor kapsamında Kuzey Irak'ta olduğundan bir bilgimiz rapor kapsamında yoktur. Bu hususu da yine yukarıda belirtmiş olduğum gibi 18/10/2022 tarihinde videonun izlendiği hekim arkadaşlarımın grubunda söylemiştir. O arkadaşlar da IPPNW grubuna üyedir. Benim Medya haber TV de canlı bağlantı için arayan kişiyi tanımıyordum. Yine söz konusu yayın kuruluşunun PKK silahlı terör örgütünün irtibatlı ve geçmiş haberlerini, yayınlarını bilmiyorum. Çünkü ben hiç haber izlemeyen, hatta kendi bağlantı yaptığım programları da sonrasında izlemeyen bir insanım. Yakın dönemde Türk Tabipler Birliği görevim ve otopsili pek bir olay olmadığı için aranmamıştım ancak Türkiye İnsan Hakları Vakfında bulunduğum dönemde hak ihlallerinden dolayı daha sık aranıyor ve haber niteliği paylaşımlar ve adli tıp içerikli bilgime danışılıyordu." şeklinde beyanda bulunmuştur.

12. Başvurucu ve müdafilerinin Başsavcılıktaki beyanlarında gözaltı sürecinin başvurucu için yorucu olduğunu, sadece fiziki şiddetin değil uykusuz bırakma gibi eylemlerin de kötü muamele kapsamında bulunduğunu, bedensel ve ruhsal iyilik hâli olmadan başvurucunun ifadesinin alındığını, bu durumun yasak sorgu kapsamında bulunduğunu belirttikleri fakat herhangi bir kötü muamele iddiasıyla ilgili şikâyetçi olduklarına dair bir beyanlarının bulunmadığı görülmektedir.

13. Başsavcılık, yaptığı değerlendirme sonucunda 27/10/2022 tarihinde, Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucunun üzerine atılı terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanmasını talep etmiştir. Tutuklamaya sevk yazısında aşağıdaki değerlendirmelerde bulunulmuştur:

- Adı Medya Haber TV olarak geçen basın kuruluşunun PKK terör örgütüyle irtibatlı bir yayın kuruluşu olduğu, başvurucunun Medya Haber TV üzerinden yaptığı görüşmenin canlı bağlantı şeklinde ve çok geniş kitlelere ulaşabilecek ana haber bülteni kapsamında gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

- Başvurucunun söz konusu canlı bağlantıda Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı ünvanını da kullanmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti devletinin kendisine yasal olarak verdiği resmî bir ünvanı PKK silahlı terör örgütünün basın yayın araçlarından biri olan Medya Haber TV'de kullanmak suretiyle terör örgütü propagandasında paylaştığı, bu paylaşımın propaganda suçunun daha ağır şekline vücut verdiği iddia edilmiştir.

- Her ne kadar başvurucu, Skype üzerinden bağlanması nedeniyle televizyonda paylaşılan ekran görüntülerinden haberinin olmadığını iddia etmiş ise de Skype programının görüntülü veya sesli görüşme şeklinde iletişim sağladığı, canlı bağlantı görüntülerinde başvurucunun kulaklık takmak suretiyle belli bir ekrana baktığının net bir şekilde görüldüğü, diğer ekran paylaşımında Medya Haber TV sunucusu olan ve hakkında kolluk birimleri tarafından arama kaydı bulunan kişinin de başvurucuyu görebilecek şekilde ekrana baktığı, bu hâliyle Skype üzerinden sadece sesle bağlantı yapılmadığı, böyle bir durum olsaydı canlı telefon bağlantısı şeklinde bağlantıların yapılabileceği ancak mevcut deliller kapsamında video konferansla bağlantı yapıldığının anlaşıldığı ileri sürülmüştür.

- Canlı bağlantı ekran görüntülerinde PKK terör örgütü üyelerinin çok sayıda resminin bulunduğu, söz konusu örgüt üyelerinin arka fondaki yazı kapsamında Irak'ın kuzey bölgesindeki Zap kesiminde Türk Silahlı Kuvvetlerince etkisiz hâle getirildiğinin anlaşıldığı

ancak bunun örgütsel saikle ve propaganda yapmak kastıyla "Zap'ta kimyasal silahla 17 gerilla katledildi." şeklinde arka fon resmi kullanılmak suretiyle oluşturulduğu başvurucunun da yayın esnasında nerede, ne zaman, kim tarafından çekildiği belli olmayan, canlı bağlantıda gösterilmeyen ancak sadece yer olarak Zap kelimesiyle uyumlu olması adına "Irak'ın Kuzey bölgesinde" şeklinde adlandırılan bir video görüntüsünü izlediğini iddia ettiği belirtilmiştir.

- Başvurucunun adli tıp uzmanı sıfatıyla uyumsuz olacak şekilde olay yerine gitmeksizin nerede, ne şekilde çekildiği belli olmayan ve terör örgütü propagandası yapmak saikiyle servis edilmiş bir videoyu sadece izlemek suretiyle "Toksik, kimyasal, zehirli gazlar kullanılmış." şeklinde açıklama yaptığı ancak söz konusu durumun Minessota Protokolü kapsamında olay yerinde incelenmesi gerektiğine dair canlı bağlantının sonunda çelişkili beyanlarda bulunduğu, başvurucunun olay yerinde incelenmesi gereken önemli bir husus hakkında sadece video izleyerek kanaatte bulunmasının ve söz konusu kanaatini Medya Haber TV isimli, PKK terör örgütüyle doğrudan irtibatlı bir kanal üzerinden, arka fonda terör örgütü üyelerinin resimlerinin ve bu örgüt üyelerinin katledildiğine dair ifadelerin bulunduğu bir canlı bağlantıda dile getirmesinin terör örgütü propagandası suçu açısından kuvvetli bir suç unsuru teşkil ettiği ileri sürülmüştür.

- Başvurucunun Türk Tabipler Birliği Merkez Konsey Başkanı olarak isminin terör örgütü propagandası suçuna konu video paylaşımında yazılmak suretiyle gösterildiği, yasal sıfata sahip bir kişi üzerinden kimyasal silahlar kullanıldığı iddiası tartışılmak suretiyle PKK terör örgütü üyelerinin silahlı eylemlerinin meşru gösterilmeye çalışıldığı belirtilmiştir.

- Başvurucunun PKK terör örgütü üyelerinin etkisiz hâle getirilmesinin gerillaların katledilmesi şeklinde sunulduğu, Türk Silahlı Kuvvetlerinin ülkenin bölünmez bütünlüğüne yönelik yaptığı meşru müdafaa ve koruma faaliyetlerinin illegal bir eylem gibi gösterildiği canlı bağlantıya katılmak suretiyle propaganda eylemine dâhil olduğu iddia edilmiştir.

14. Başvurucu, Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği önündeki sorgusunda hakkındaki suçlamaları reddetmiştir. Sorgu esnasında yine başvurucunun üç müdafii hazır bulunmuştur. Hâkimlik, yaptığı değerlendirme sonucunda 27/10/2022 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin üzerine atılı Terör Örgütü Propagandası Yapmak suçunu işlediğine dair; Şüphelinin Emniyette, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nda ve Hakimliğimizde alınan ifadesi, şüphelinin ifadesinde bir kısım çelişkilerin bulunması, şüpheli tarafından sarf edilen suça konu açıklamalara yer veren yayın kuruluşunun PKK silahlı terör örgütüne müzahir ve örgüt ile irtibatlı olduğuna, örgütün şiddet içeren eylemlerinin kamuoyuna duyurulmasını sağlamayı amaçladığına dair yayın yaptığına ilişkin tutanak ve tespitler, Açık Kaynak Araştırma ve Değerlendirme tutanağı içeriği, şüphelinin ikametinde ele geçirilen örgütsel dokümanlar, arama ve el koyma tutanağı, mevcut delil durumu ve tüm dosya kapsamı birlikte ele alındığında şüphelinin atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, şüpheliden ele geçirilen dijital materyal incelemesinin henüz sonuçlanmaması, delillerin toplanılmaya devam edilmesi, eylemin sabit görülmesi halinde alması muhtemel ceza miktarı da dikkate alındığında tutuklamanın ölçülü olduğu, adli kontrol kararının yeterli görülmemesi kanaatine varılması nedeniyle CMK'nın 100. ve devamı maddeleri gereğince şüphelinin tutuklanmasına … [karar verildi.]"

15. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, Ankara 49. Asliye Ceza Mahkemesince 8/11/2022 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu 9/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Soruşturma sonucunda 9/11/2022 tarihinde Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması istemiyle iddianame düzenlenmiştir.

18. İddianame Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesince 11/11/2022 tarihinde kabul edilmiş ve kovuşturma aşamasına geçilmiştir.

19. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi 11/11/2022 tarihinde yetkili mahkemenin İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi olduğunu belirterek yetkisizlik kararı vermiştir.

20. Yetkisizlik kararının kesinleşmesinin ardından yargılama İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde görülmeye başlanmıştır.

21. İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 11/1/2023 tarihinde başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan 2 yıl 8 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

22. İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesi tutuklu kaldığı süreyi, yargılama sonunda aldığı ceza miktarını nazara alarak başvurucunun tahliyesine de karar vermiştir.

23. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 16/1/2024 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

24. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama nedenleri" başlıklı 100. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet

savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) (Ek:8/7/2021-7331/14 md.) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

27. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Terör örgütleri" başlıklı 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur."

B. Uluslararası Hukuk

28. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Besime Konca, B. No: 2017/5867, 3/7/2018, §§ 50-53.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; ifade alma ve sorgu işlemi sırasında yaşı ve sağlık durumu gözetilmeksizin yürütülen yorucu ve yıpratıcı bir dizi işleme maruz bırakıldığını, söz konusu işlemlerin gece vaktinde yapıldığını, neredeyse otuz saati aşan bir zaman dilimi içinde kendisine çok az uyuma imkânı verilmek suretiyle ifadesinin alındığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvurucunun kötü muamele yasağı kapsamına girebilecek asgari ağırlık derecesine ulaşmış bir eyleme maruz kaldığına dair savunulabilir bir iddia ortaya koymadığı ve iddialarına ilişkin başvuru yollarını tüketmediği ileri sürülmüştür.

2. Değerlendirme

32. Temel hak ve özgürlüklere saygı devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Bireysel başvuru yolunun ikincil

niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. İddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna gidilebilir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17; Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

33. Anayasa Mahkemesi, gözaltında kolluk görevlilerinin kötü muamelesine maruz kalma şikâyetleri yönünden ise yetkili Cumhuriyet başsavcılığına yapılacak suç duyurusu ve devamında yapılacak ceza yargılaması sürecini bireysel başvuruda bulunmadan önce tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olarak kabul ettiğini birçok kararında belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, § 100; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 46-52; Zeki Güngör, B. No: 2013/8491, 31/3/2016, §§ 43, 44; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 183).

34. Başvurucu, kötü muamele yasağı kapsamındaki şikâyetlerine ilişkin olarak ilgili kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğundan başvuru formu veya eklerinde bahsetmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun bu iddiası yönünden bireysel başvuruda bulunmadan önce tüketilmesi gereken hukuk yoluna başvurmadığı anlaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Şeref ve İtibar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu; hakkında yürütülen adli süreç boyunca kendisinin ve müdafilerinin dahi medyadan öğrenebildiği bilgilerin basın özgürlüğüyle açıklanamayacak tarafgir, mahremiyetini ihlal edici ve kriminalize edici bir dille sunulduğunu, bu bilgilerin kamu yetkilileri dışında öğrenilmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğunu, kamu makamlarına atfedilebilecek bu eylemler nedeniyle masumiyet karinesinin ve lekelenmeme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun hakkında yapılan haberlerin içeriğinin karalayıcı, kriminalize edici, mahremiyetini zedeleyici olduğu yönündeki şikâyetinin şeref ve itibar hakkına yönelik olduğu söylenebilir. Bu nedenle şikâyetin bir bütün olarak şeref ve itibar hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

38. Masumiyet karinesi, kişinin suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilmemesini ve suçlu muamelesine tabi tutulmamasını güvence altına alır (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Anayasa Mahkemesi, yargılama makamları ya da diğer devlet görevlilerinin ifadeleri veya kışkırtmasına dayanmayan basın ve yayın organlarındaki yazılar veya bazı küçük düşürücü haberlerle ilgili şikâyetleri bir bütün olarak şeref ve itibarın

korunmasını isteme hakkı kapsamında değerlendirmektedir (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 31).

39. Öncelikle başvurucunun hakkında yapılan haberlerin içeriğinin karalayıcı, kriminalize edici, mahremiyetini zedeleyici olduğu yönündeki şikâyetlerini bireysel başvurudan önce herhangi bir hukuk yolunu tüketmeden dile getirdiği belirtilmelidir. Oysa Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19).

40. Öte yandan başvurucunun hakkında yapılan haberlerle ilgili şikâyetini bir nefret suçu veya şiddete çağrı temelinde dile getirilmediği de belirtilmelidir. Bu durumda başvurucunun söz konusu şikâyetini bireysel başvuruda bulunmadan önce şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiğini iddia ettiği basın organları aleyhine tazminat davası yolunda dile getirmesi gerekir. Zira Anayasa Mahkemesi benzer başvurularda şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak bireysel başvurudan önce tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun hukuk davası olduğunu birçok kez zikretmiştir (birçok karar arasından örneğin bkz. Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35; S.S.A. [1. B.], B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 31; Halkevleri Derneği ve İlknur Birol, B. No: 2013/577, 30/6/2014, § 29; Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44). Somut olayda anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu; kendi uzmanlık alanına ilişkin değerlendirmelerinin bir suç oluşturmadığını, bu değerlendirmelerin hakkın kullanımı niteliğinde olduğunu, dolayısıyla suç işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin söz konusu olmadığını, suçlama konusu programa katılmasından sonra yoğun itibarsızlaştırma sürecine rağmen yurt dışından kendi isteğiyle geri döndüğünü, bu nedenle kaçma şüphesinden bahsedilemeyeceğini, suçlamaya konu programa ilişkin kayıtlar Başsavcılık makamının elinde olduğundan delillerin karartılması tehlikesinin de mevcut olmadığını, tutuklama kararında daha hafif başka tedbirlerin uygulanmama gerekçesinin açıklanmadığını, tutuklamanın ölçülü olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Başvurucu; adli tıp konusunda bir bilim insanı olarak kendi uzmanlık ve çalışma alanı dâhilinde yaptığı değerlendirmelerin akademik özgürlük kapsamında olduğunu, söz konusu programda sorulan sorulara verdiği cevapların akademik özgürlüğün kullanılması niteliğinde görülmesi gerektiğini, bu özgürlük kapsamındaki açıklamaları nedeniyle tutuklanmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

44. Başvurucu; uğradığı hak ihlallerinin münferit değil başta kendisi olmak üzere Türkiye'deki hekimler, bilim insanları ve insan hakları savunucularına yönelik susturma ve baskı yaratma politikasının bir parçasını oluşturduğunu, bu davada da aynı niyetle hareket

eden yetkililerin ceza kanunlarını meşru bir amacın ötesinde kullandığını belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5., 6. ve 10. maddeleriyle bağlantılı olarak 18. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği bazı kararlara, derece mahkemelerinin ve soruşturma makamlarının gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın, mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

46. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

47. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmelidir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

50. Genel ilkeler için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 6/12/2016, §§ 110-124.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığı belirlenmelidir. Başvurucu, terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

52. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup

olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

53. Somut olayda başvurucunun terör örgütüyle bağlantılı bir televizyon kanalına röportaj verdiği, röportajda devlet tarafından kimyasal silah kullanıldığı iddialarına ilişkin görüşlerini beyan ettiği ve görüşlerini sunduğu esnada söz konusu kanalın öldürülen PKK üyelerinin görüntülerini ekrana getirdiği, bu kişileri gerilla olarak nitelediği ve aynı esnada başvurucunun resmî sıfatı haiz ünvanının da ekranda yer aldığı iddia edilmiştir. Skype üzerinden yayına katılan başvurucunun açıklamalarını arka planda "Zap'ta kimyasal silahla 17 gerilla katledildi" yazısını görmesine rağmen Türk Tabipler Birliği Merkez Konsey başkanı olarak yaptığı ve dolayısıyla PKK terör örgütünün illegal faaliyetlerinin legal, örgüt üyelerinin etkisiz hâle getirilmesinin ise gerillaların katledilmesi şeklinde gösterildiği bir ortama katılmak suretiyle propaganda eylemine dâhil olduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu; söz konusu yayında izlediğini iddia ettiği videodaki görüntülerin sinir sistemini etkileyen bir kimyasal silahın kullanılmış olabileceğini gösterdiğini, bu şüphenin Birleşmiş Milletlerin Minnesota Protokolü'nün ilkeleri doğrultusunda yerinde ve bağımsız heyetler tarafından incelenmesini gerektirdiğini ifade etmiştir.

54. Soruşturma makamları; adli tıp uzmanı bir hekim olan başvurucunun olay yerine gitmeksizin nerede, ne şekilde çekildiği belli olmayan ve terör örgütü propagandası yapmak amacıyla servis edilmiş bir videoyu kimin hangi amaçla hazırladığını araştırmadan ve soruşturmadan sadece izlemek suretiyle "Toksik, kimyasal, zehirli gazlar kullanılmış." şeklinde açıklama yapmasının, olay yerinde incelenmesi gereken önemli bir husus hakkında sadece video izleyerek kanaatte bulunmasının ve söz konusu kanaatin Medya Haber TV isimli PKK terör örgütüyle doğrudan irtibatlı bir kanal üzerinden arka fonda terör örgütü üyelerinin resimlerinin ve bu örgüt üyelerinin katledildiği şeklinde ifadelerin bulunduğu bir canlı bağlantıda dile getirmesinin terör örgütü propagandası suçu açısından kuvvetli belirti oluşturduğunu belirtmiştir. Soruşturma makamlarının başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirti bulunduğu yönündeki değerlendirmesinin keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

55. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

56. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken dijital materyal incelemesinin henüz sonuçlanmamasına, delillerin toplanılmaya devam edilmesine, eylemin sabit görülmesi halinde alınması muhtemel ceza miktarına dayanılmıştır.

57. Dolayısıyla somut olayın özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

58. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

59. Başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de

gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

60. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

61. Öte yandan başvurucu tutuklama tedbiri nedeniyle ifade özgürlüğünün, tutuklama tedbirinin amacı dışında kullanılması nedeniyle Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de tutuklama kapsamında ileri sürülen temel hukuki mesele kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelendiğinden ve bu hakkın ihlal edilmediği sonucuna varıldığından diğer şikâyetler hakkında bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 12/6/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1 Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkı uyarınca tutuklama tedbirine, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından başvurulabilir. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (AYM Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

2. Diğer taraftan Anayasa’nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların kanunilik ve ölçülülük ilkelerine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale olan tutuklamanın kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, par. 53, 54,

72). Bu konudaki anayasal güvence ilgili kanunda da yer almıştır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesine göre suçu işlediği konusunda kuvvetli suç şüphesi bulunması durumunda şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Anılan Kanunun 100/1. ve 101/1.,2. madde ve fıkralarında ise tutuklamaya ancak; işin önemi, verilmesi beklenen ceza miktarı yönleriyle ölçülü olması ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını ortaya koyan hukuki ve fiili nedenlerin varlığı halinde karar verilebileceği düzenlenerek ölçülülük ilkesine yer verilmiştir.

3. İncelenen dosyada başvurucu hakkında, yurt dışından yayınlanan bir TV programına Skayp ile katılıp açıkladığı görüşleri nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan soruşturma açılmış ve gözaltına alınarak tutuklama kararı verilmiştir. C. Başsavcılığının tutuklama istemine konu yazısı ve sulh ceza hakiminin kararlarında, açıklama yapılan yayın kuruluşunun PKK silahlı terör örgütüne müzahir ve örgütle irtibatlı olduğu görüşlerinin belirtildiği, başvurucunun açıklama yaptığı sırada ekranda silahlı örgüt üyelerinin görüntülerinin geçtiği ve “Zap’ta kimyasal silahla 17 gerilla katledildi” ifadesiyle arka fon resminin kullanıldığı, başvurucunun da yayınlanan video akışı devam ederken örgüt üyelerine yapılan müdahalelerde “toksik kimyasal zehirli gazlar kullanılmış” olduğuna dair açıklama yaptığının belirtildiği anlaşılmaktadır. Sulh ceza hakiminin tutuklama gerekçesinde ise yayın ve olay koşullarından söz edilip diğer bulgular ile dijital materyal üzerindeki incelemelerin devam ettiğinden söz edilerek eylemin suç oluşturacağı konusunda kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu kanısına varıldığı görülmektedir.

4. Buna karşılık başvuranın yayın sırasındaki açıklamasının kullanılan silahların bünyesel etkileri ile Minnesota soruşturma protokolü kapsamında adli tıp bilimi açısından mesleki ve teknik boyutla sınırlı olduğu, ayrıca iddialarda yayın sırasında ekrandan akışı olan görüntüleri ve suç örgütünün cebir, şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gören bir ifadesinin bulunduğunun ileri sürülmediğine dikkati çekmek gerekmektedir. Dijital delillerle ilgili inceleme bu aşamada sürüyor olmakla birlikte, atılı suça ilişkin delillerin yayın kayıtları olduğu ve bu aşamada başvuranın başka bir suçu işlediğine ilişkin bir iddianın da yer almadığı gözetilmelidir. Bu durumda terör örgütüne müzahir bir yayın organında böyle bir konuda paylaşım yapmanın meslek etiği açısından eleştirilebileceği söylenebilir ise de eylemde terör örgütünün propagandası suçunun, örgütün "cebir şiddet ve korkutma biçimindeki yöntemlerini" benimsemeye veya teşvik etmeye ilişkin unsurlarının oluştuğuna yönelik kuvvetli belirtinin tutuklama kararında ortaya konulamadığı kanısındayım.

5. Kuvvetli belirtinin yokluğu ihlal sonucuna ulaşmak için yeterli ise de bu olay bağlamında kişi özgürlüğüne yapılan müdahalenin meşru amacının ve ölçülülüğünün incelenmesi gerekli görülebilir (bu konuda bkz. AYM Adem Kaplan, B. no: 2020/39792, 14.01.2025). Bu anlamda tutuklama gerekçesinde meşru amaç (tutuklama nedeni) kapsamında yalnızca delilleri karartma şüphesinden söz edilmiştir. Ne var ki incelemeye konu olayda suçun delili televizyon programındaki konuşmadan ve arama işlemi sırasında bulunduğu belirtilen diğer delillerden ibarettir. Söz konusu bulgular ve elde edildiği belirtilen dijital delil adli merciin elinde olup bunların kaçırılmasının veya karartılmasının mümkün olmayacağı açıktır. Bu açıdan gösterilen gerekçe somut olayın özellikleriyle bağdaşmamaktadır.

6. Öte yandan olayda tutuklamanın ölçülülüğüne ilişkin bir değerlendirme de yapılmamıştır. Hakimin ölçülülük değerlendirmesi yalnızca suçun muhtemel cezası ve delillerin kapsamıyla

sınırlı olup, bu kriterler ölçülülük değerlendirmesi bakımından yeterli değildir. Başvuranın bir hekim ve meslek örgütünün başkanı olduğu ve yurt dışında yaptığı yayına karşı tepkileri de görerek yurda döndüğü gözetildiğinde kaçma şüphesinin ne şekilde somutlaştırıldığı gösterilmemiştir. Yine böyle bir şüphe varsa bile aynı kamusal yarara yurt dışına çıkış yasağı, vb. adli kontrol tedbirleri gibi daha hafif bir müdahale yöntemi ile ulaşılıp ulaşılamayacağı tartışılmamıştır.

7. Sonuç olarak başvuran hakkında atılı suçu işlediğine ilişkin kuvvetli belirtiler ortaya konulamadan, ayrca tutuklama nedenlerinin bulunduğuna ve tedbirin ölçülü olduğuna ilişkin dayanılan olgular açıklanmadan tutuklama kararı verilmesi, özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasındaki güvencelerin ve dolayısıyla özgürlük ve güvenlik hakkının ihlaline yol açmıştır. Bu nedenlerle başvuranın kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucu, 19/10/2022 tarihinde bir konferans nedeniyle Almanya’da bulunduğu esnada, Brüksel merkezli olan ve YouTube üzerinden yayın yapan bir televizyon kanalında yayımlanan bir programa Skype üzerinden katılmıştır. Başvurucuya Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Kuzey Irak’ta yürütülen sınır ötesi operasyonlarda kimyasal silah kullanıldığı iddialarına ilişkin programın sunucusu tarafından soru yöneltilmiştir. Kimyasal silah kullanıldığı yönünde iddiaların bulunduğu durumlarda bağımsız bir heyet tarafından yerinde inceleme yapılmasının gerekli olduğu cevabını da içeren açıklamasında başvurucu ayrıca; "Daha önce de incelemiştim. Belli ki sinir sistemini doğrudan tutan toksik gazlardan birisi kullanılmış durumda. Çok çeşitli kimyasal silahlar var. Her ne kadar kullanılması yasak olsa da ne yazık ki çatışmalarda kullanıldığını görüyoruz. Uluslararası sözleşmelerin uygulanması ve kimyasal silahların kullanımını yasaklayan Cenevre Sözleşmesi kapsamında böyle bir iddia ortaya çıktığında nasıl bir araştırma yapılacağı da Minnesota Protokolü’nün ilkelerinin ele alınması gerekiyor." ifadelerini kullanmıştır. Bahse konu telefon bağlantısı esnasında televizyon ekranında arka fondaki görüntülerde PKK terör örgütü üyelerinin resminin bulunduğu ve "Zap'ta kimyasal silahla 17 gerilla katledildi." şeklinde bir haber metnine de yer verilmiştir.

3. Akabinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmış ve bu kapsamda başvurucu Türkiye’ye döndüğünde gözaltına alınmıştır. Başvurucu konuyla ilgili

alınan ifadesinde Cumhuriyet Savcısına bahse konu konuşmayla ilgili detaylı açıklamalarda bulunmuştur (bu açıklamalar için bkz.: § 11).

4. Yapmış olduğu değerlendirme sonucunda Savcılık 27/10/2022 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucunun üzerine atılı terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanmasını talep etmiş ve aynı tarihte başvurucunun aynı mahkemece şu gerekçeyle tutuklanmasına karar verilmiştir:

“Şüphelinin üzerine atılı Terör Örgütü Propagandası Yapmak suçunu işlediğine dair; Şüphelinin Emniyette, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nda ve Hakimliğimizde alınan ifadesi, şüphelinin ifadesinde bir kısım çelişkilerin bulunması, şüpheli tarafından sarf edilen suça konu açıklamalara yer veren yayın kuruluşunun PKK silahlı terör örgütüne müzahir ve örgüt ile irtibatlı olduğuna, örgütün şiddet içeren eylemlerinin kamuoyuna duyurulmasını sağlamayı amaçladığına dair yayın yaptığına ilişkin tutanak ve tespitler, Açık Kaynak Araştırma ve Değerlendirme tutanağı içeriği, şüphelinin ikametinde ele geçirilen örgütsel dokümanlar, arama ve el koyma tutanağı, mevcut delil durumu ve tüm dosya kapsamı birlikte ele alındığında şüphelinin atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, şüpheliden ele geçirilen dijital materyal incelemesinin henüz sonuçlanmaması, delillerin toplanılmaya devam edilmesi, eylemin sabit görülmesi halinde alması muhtemel ceza miktarı da dikkate alındığında tutuklamanın ölçülü olduğu, adli kontrol kararının yeterli görülmemesi kanaatine varılması nedeniyle CMK'nın 100. ve devamı maddeleri gereğince şüphelinin tutuklanmasına … [karar verildi.]”.

5. Başvurucu yapmış olduğu bireysel başvuruda bahse konu açıklamalarla ilgili olarak; kendi uzmanlık alanına ilişkin değerlendirmelerinin bir suç oluşturmadığını, bu değerlendirmelerin hakkın kullanımı niteliğinde olduğunu, dolayısıyla suç işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin söz konusu olmadığını, suçlama konusu programa katılmasından sonra yoğun itibarsızlaştırma sürecine rağmen yurt dışından kendi isteğiyle geri döndüğünü, bu nedenle kaçma şüphesinden bahsedilemeyeceğini, suçlamaya konu programa ilişkin kayıtlar Savcılık makamının elinde olduğundan delillerin karartılması tehlikesinin de mevcut olmadığını, tutuklama kararında daha hafif başka tedbirlerin uygulanmama gerekçesinin açıklanmadığını, tutuklamanın ölçülü olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Mahkememiz çoğunluğu ise yapmış olduğu incelemede tutuklamanın hukukiliği bağlamında soruşturma makamlarının başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirti bulunduğu yönündeki değerlendirmesinin keyfî ve temelsiz olmadığı gerekçesiyle (bkz.: § 54) suç işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunduğunu belirtmiştir.

7. Yine çoğunluk, somut olayın özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu gerekçesiyle tutuklama tedbirinin meşru amacının bulunduğunu (bkz.: § 57) belirtmiştir.

8. Ek olarak çoğunluk kararında, başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de göz önünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olmadığı (bkz.: § 59) ifade edilmektedir.

9. Çoğunluğun ulaştığı bu kanaate katılmak mümkün değildir. Bu bağlamda, ilk olarak,

tutuklamanın hukukiliği bağlamında somut bireysel başvuruya konu olayda tutuklama kararında suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğuna yönelik tespitin hukuken sorunlu olduğu kanaatindeyim.

10. Mahkememiz yerleşik içtihadında ifade edildiği üzere tutuklama ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olguların niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 114).

11. Bu konuda öncelikle ifade etmek gerekir ki başvurucunun yapmış olduğu konuşmanın yayımlandığı televizyon programının arka fondaki görüntülerle birlikte ortaya çıkan tablosundan yola çıkılarak terör propagandası suçu işlendiği şeklinde bir hukuki değerlendirme yapılması mümkündür. Ancak somut bireysel başvuruya konu durumun yayının sunuluş şekliyle ilgili olmadığını, burada değerlendirmeye konu olan hususun sadece başvurucunun televizyon programına Skype üzerinden katılarak kullandığı ifadeler olduğunu belirtmek gerekir. Zira başvurucu, konunun bağlamı da dikkate alındığında sadece kendisine bir televizyon programına katılması yönünde yapılan davet üzerine Skype aracılığıyla canlı yayın programına katılarak sorulan sorulara bir doktor olarak cevap vermiş olduğunu ve değerlendirmelerde bulunduğunu belirtmiştir.

12. Yaptığı değerlendirmelerin içeriğinin tasvibinin mümkün olup olmadığından bağımsız olarak ifade etmek gerekir ki burada bu açıklamaların terör propagandası suçu bağlamında kuvvetli belirti sayılabilmesi için öncelikle bu açıklamaların 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7.maddesinin ikinci fıkrasında (2013 yılında yapılan değişiklikle eklenen) ortaya konulduğu üzere "terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek" şekilde yapılıp yapılmadığı hususunun değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

13. Dolayısıyla tutuklama kararında, 2013 yılında yapılan değişiklik dikkate alındığında başvurucunun açıklamalarının ne şekilde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiği gösterilmelidir. Oysa Sulh Ceza Hakimliği kararında başvurucunun canlı bağlantıda yaptığı açıklamalardan hareketle terör örgütü propagandası suçuna ilişkin kuvvetli belirti bulunduğuna dair herhangi bir değerlendirme yer almamaktadır.

14. Tutuklama kararında mahkeme "şüpheli tarafından sarf edilen suça konu açıklamalara yer veren yayın kuruluşunun PKK silahlı terör örgütüne müzahir ve örgüt ile irtibatlı olduğuna, örgütün şiddet içeren eylemlerinin kamuoyuna duyurulmasını sağlamayı amaçladığına" işaret etmiştir. Oysa burada yayın kuruluşunun terör örgütüne müzahir olmasından hareketle başvurucunun sorumlu tutulması hukuken sorunludur.

15. Zira bahse konu tutuklama kararında yayın kuruluşunun eylemleri ve yayımladıkları görüntülere dayalı olarak değil başvurucunun yaptığı açıklamalardan hareketle bir terör propagandası suçu işlenip işlenmediği noktasında bir değerlendirmeye yer verilmesi gerekirdi. Ancak başvurucunun konuşmasının ne şekilde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterdiğini veya övdüğünü ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiğini gösteren hiçbir değerlendirme tutuklama kararında yer almamaktadır.

16. Nitekim yukarıda aynen alıntılanan konuşma metninde başvurucunun hiçbir şekilde PKK terör örgütünün eylemleriyle ilgili bir ifadesine rastlanılamamakta, çatışmalarda kimyasal silah kullanımı durumunda bunun ne şekilde araştırılacağından bahsedilmektedir. Dolayısıyla salt bu ifadelerden hareketle başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçu bağlamında kuvvetli suç şüphesi altında olduğunu söylemek mümkün değildir.

17. Ek olarak, tutuklama kararında başvurucuya atfedilebilecek başka bir somut delil de ortaya konulabilmiş değildir. Terör örgütüne müzahir yayın kuruluşu ile ilgili hususlardan hareketle başvurucunun tutuklanma gerekçesi oluşturulması ise cezai sorumluluk bağlamındaki temel anayasal ilkelerle de uyumlu değildir. Bu nedenle bu biçimdeki dayanaklar kuvvetli suç şüphesi noktasında yeterli görülemez.

18. Dolayısıyla yukarıda sıralanan nedenlerle bireysel başvuruya konu olayda Sulh Ceza Hakimliğinin tutuklama kararında yer verdiği gerekçelerin terör örgütü propagandası suçu işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu söylenemez.

19. Tutuklamanın hukukiliği bağlamında ikinci olarak somut olayda tutuklama nedenlerinin ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir. Tutuklamanın meşru amacı olarak kaçma şüphesi ve delilleri karartma şüphesinin tutuklama kararında gösterilmesi gerekmektedir.

20. Zira, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının "kaçma" ya da "delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini" önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır (Gülser Yıldırım (2), § 117).

21. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir listeye yer verilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 118).

22. Eldeki başvuruda Sulh Ceza Hakimliğinin tutuklama kararında şablon gerekçelere yer verilmiş olup bu tür gerekçeler somut olay bağlamındaki gerçeklikle de bağdaşmamaktadır. Zira somut olaydaki tek delil başvurucunun yapmış olduğu konuşma olmasına rağmen tutuklama kararında tutuklamanın meşru amacı bağlamında “delillerin toplanılmaya devam edilmesi”nden bahsedilmektedir. Oysa somut dosadaki delil zaten başvurucunun konuşmasını yaptığı anda elde edilmiş durumdadır. Ayrıca delillerin toplanmamış olması bir tutuklama nedeni değildir (Erkan Tepeli [2. B.], B. No: 2021/28682, 8/1/2025, § 20). Tutuklama nedeni delillerin karartılması tehlikesinin var olmasıdır. Bu da tutuklama kararında gösterilmemiştir.

23. Ek olarak tutuklama kararında tutuklama tedbirinin meşru amacı bağlamında başvurucunun kaçma şüphesi ile ilgili hiçbir değerlendirmeye de yer verilmiş değildir. Hatta yurtdışında olan başvurucunun, soruşturmadan haberdar olmasına rağmen Türkiye’ye kendi isteğiyle dönmüş olması da kaçma şüphesini oldukça azaltan bir olgu olmasına rağmen

dikkate alınmamıştır.

24. Dolayısıyla somut bireysel başvuruda başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru amacı ortaya konulabilmiş değildir.

25. Tutuklamanın hukukiliği bağlamında üçüncü olarak başvurulan tutuklama tedbirinin ölçülülüğü incelenmelidir.

26. Ölçülülük ilkesi, "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (Gülser Yıldırım (2), § 120).

27. Bu bağlamda ifade etmek gerekir ki somut başvuruda tutuklamanın ölçülülüğü noktasında da hukuki sorunlar mevcuttur. Zira somut olayda tutuklama yerine daha hafif tedbirlere başvurulması mümkün olmasına rağmen Sulh Ceza Mahkemesi kararında başvurucu hakkında niçin en ağırı olan tutuklama tedbirine başvurulduğu ortaya konulabilmiş değildir.

28. Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun söylenebilmesi için tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olmaması gerekir. Bu çerçevede -tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan- adli kontrol yükümlülüklerinin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır. Nitekim bu hususa 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında işaret edilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 122).

29. Öte yandan terör propagandası suçu biçimdeki bir suçun bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabileceği dikkate alındığında bu suçla ilgili gerçekleştirilecek tutuklamalarda uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün tutuklama kararında daha açık biçimde gerekçelendirilmesi gerekir.

30. Zira tutuklamanın hukukiliği bağlamında dikkate alınacak hususlardan biri tutuklama tedbirinin isnat edilen suçun önemi ve uygulanacak olan yaptırımın ağırlığı karşısında ölçülü olmasıdır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 121).

31. Sonuç olarak, yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurucu hakkındaki tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatinde olduğum için çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ